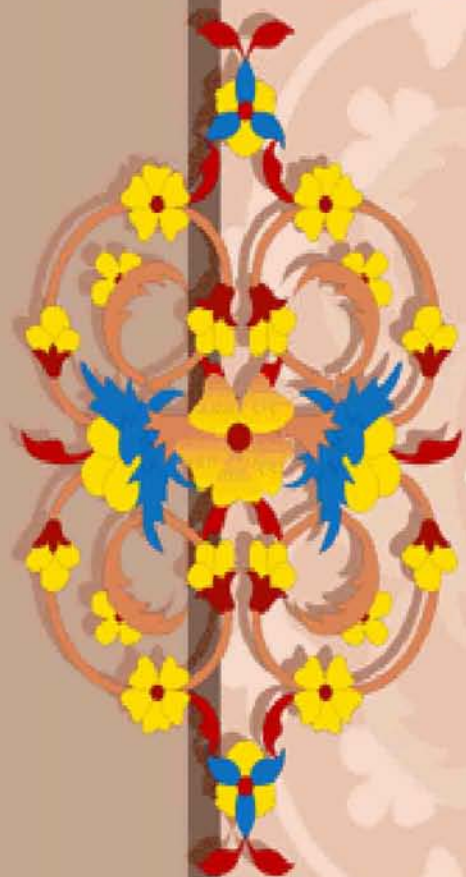

EL-ÜMMƏ

Fİ İDARƏT'L-ÜDDƏ

Abdulkadir bin Abdulaziz

www.davetvecihad.com

EL-ÜMDE

Fi İ'dadi'l-Üdde

Abdulkadir Bin Abdulaziz

www.davetvecihad.com

Araştırma Serisi

1. Kitap

İrtibat Adreslerimiz

davetvecihad@gawab.com

davetvecihad@maktoob.com

elhadid@gawab.com

Kitabın Orjinal İsmi

العمدة

في إعداد العمدة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

MUKADDİME

Şüphesiz ki hamd Allah'a aittir. O'ndan yardım diler ve O'na istiğfar ederiz. Nefislerimizin şerlerinden ve amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allahu Teala kime hidayet ederse onu saptıracak ve kimi de saptırsa ona hidayet edecek yoktur. Allah'tan başka ilah olmadığına, tek olup ortağının bulunmadığına, Muhammed'in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet ederim.

“Ey iman edenler! Allah'tan, O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin.”¹

“Ey İnsanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadınlar meydana getiren Rabbinizden sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabasının haklarına riayetsizlikten de sakının. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir.”²

“Ey iman edenler! Allah'tan sakının, dürüst söz söyleyin de Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı size bağışlasın. Kim Allah'a ve Rasulüne itaat ederse, şüphesiz büyük bir kurtuluşa ermiş olur.”³

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ameller ancak niyetlerledir. Herkes niyetinin karşılığını alır. Kim Allah'a ve Rasulü'ne hicret

¹ 3 Ali İmran/102

² 4 Nisa/1

³ 33 Ahzab/70-71

ediyorsa, hicreti onlara olur. Ama kim bir dünyalık elde etmek veya bir kadınla evlenmek için hicret ediyorsa, onun hicreti onadır.”¹

Bundan sonra:

“Tevhid Çağrısı” isimli risalemizde Rububiyet Tevhidinin, kullar için kurallar koyma hakkı dahil olmak üzere, yaratma işinde Allahu Teala’yı birlemeyi gerektirdiği gibi, emretme işinde de birlemeyi gerektirdiğini belirttim. Allahu Teala “Yaratmak ve emretmek O’nun hakkıdır”² buyurmaktadır. Uluhiyet Tevhidi ise Allahu Teala’nın rasulleriyle gönderdiği emir ve kurallarına uymayı gerektirir. Ki bu rasullerin sonuncusu Muhammed’dir *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*. Onu *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kıyamet gününe kadar insanların dünya ve ahirette yararını sağlayacak detaylı ve yeterli din ile gönderdi. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Bugün size dininizi tamamladım”³

“Her şeyi açıklamak üzere Kitap’ı sana indirdik.”⁴

“Ayrılığa düştüğünüz her konunun hükmü Allah’adır”⁵

Allahu Teala her konuda hükmü belirtmiş ve insanların başka bir hükme ihtiyaçları kalmamıştır. Allahu Teala’nın verdiği hükümden başkasına sapanlar, O’ndan başka ilah edinmiş olurlar. Çünkü bu durumda emretme ve hüküm vermede Allahu Teala birlenmemiş olur. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Hüküm sadece Allah’a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir”⁶

Allahu Teala’nın bu hakkını kim O’ndan başkasına verirse, Allah’a denk ve benzer kabul etmiş olur. Bu ise açık küfürdür. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Öyle iken, küfredenler Rablerine başkalarını denk tutuyorlar.”⁷

Yani, Allahu Teala’nın hüküm koyma yönündeki fiil ve sıfatları konusunda Allah’a benzerler ve denkler kabul ederler.

Bundan da anlaşılıyor ki komünizm, sosyalizm, demokrasi benzeri, kişilerin uydurduğu ve Allahu Teala’nın indirmedikleri bütün beşeri sistemler açık bir küfürdür. Birçok Müslüman ülkede egemen olan azgın yönetimler, yeryüzünde Allahu Teala’nın kulları üzerindeki ilahlık hakkına açık bir saldırı

¹ Buhari ve Müslim

² 7 A’raf/54

³ 5 Maide/3

⁴ 16 Nahl/89

⁵ 42 Şûra/10

⁶ 12 Yusuf/40, 67

⁷ 6 En’am/1

konumundadırlar. Allahu Teala, “Gökte de, yerde de ilah O’dur”¹ buyurmaktadır. Yani gökte ve yerde kendisine ibadet edilmesi gereken sadece O’dur. Allah’ın bu hakkına yapılan saldırıya Müslümanların karşı koymaları gerekir. Çünkü bu, “Ey iman edenler! Eğer siz Allah’a yardım ederseniz, O da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar.”² buyruğunun anlamı ve gereğidir. Bu karşı koymanın adı; Allah Yolunda Cihad’tır.

Şüphesiz Allahu Teala’nın kullara ihtiyacı yoktur. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur:

“Ey Kullarım, bana zarar veremezsiniz ki bana zararınız dokunsun ve yarar veremezsiniz ki bana yararınız dokunsun”³

Allahu Teala, bu dünyada bizi kafirlerle imtihan etmektedir. İmanında doğru olup cihad emrine sarılacak kişilerle, imanında yalancı olup bu emre katılmaktan kaçınacak olanları ortaya çıkarmak istemektedir. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Ey insanlar! Sabreder misiniz diye sizi birbirinizle sınarsınız. Rabbin her şeyi görür.”⁴

“And olsun ki sizi, içinizden cihada çıkanları ve sabredenleri meydana çıkarana ve haberlerinizi açıklayana kadar deneyeceğiz.”⁵

Allahu Teala kafirleri bir anda yok etmeye kadirdir. Çünkü O *Subhanehu ve Teala* “Ol” deyince her şey anında oluverir. Cihadı emretmekten amacı, bizim imanımızda samimiyetimizi ölçmektir. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur:

“Savaşta inkar edenlerle karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Nihayet onlara iyice vurup sindirince bağı sıkıca bağlayın (esir alın). Savaş sona erince onları ya karşılıksız, ya da fidye ile salıverin. Allah dilemiş olsaydı, onlardan başka türlü intikam alabilirdi. Bunun böyle olması, kiminizi kiminizle denemek içindir. Allah yolunda öldürülenlere gelince; Allah kendi yolunda öldürülenlerin işlerini boşa çıkarmaz.”⁶

“Hak uğrunda cihad eden, ancak kendisi için cihad etmiş olur. Şüphesiz Allah, alemlerden müstağnidir.”⁷

Bu gerçek hepimizi şu soru ile yüzyüze getirmektedir: Bizler bu şekilde zayıf, bölünmüş ve çaresiz bir durumda iken cihad görevini nasıl yerine getirebiliriz? Allahu Teala bu soruya şöyle cevap vermektedir:

¹ 43 Zuhruf/84

² 47 Muhammed/7

³ Müslim merfu olarak Ebu Zer’den Radiyallahu Anhu rivayet etmiştir.

⁴ 25 Furkan/20

⁵ 47 Muhammed/31

⁶ 47 Muhammed/4

⁷ 29 Ankebut/6

“Allah'a ve Rasulü'ne itaat edin; çekişmeyin, yoksa korkar başarısızlığa düşersiniz ve kuvvetiniz gider. Sabredin, doğrusu Allah sabredenlerle beraberdir.”¹

“Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın, onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”²

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Cihada güç yetirilemediği zaman onun için kuvvet ve savaş atları hazırlamak gerekir. Çünkü vacibin ancak kendisi ile yapılabildiği şey de vaciptir.”³

Bu durumda, yukarıdaki sorunun cevabı; cihad görevini yerine getirmek için ona hazırlık yapmak gerektiğidir. Bu hazırlığın mü'minleri münafıklardan ayıran bir ölçü olduğunu Allahu Teala şöyle belirtmektedir:

“Eğer onlar savaşa çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onları geri koydu. “Oturanlarla (kadın ve çocuklarla) beraber oturun” denildi.”⁴

Vacip olan bu hazırlık, “el-Umde fi İ'dadi'l-Üdde” isimli bu kitabımızın konusudur.

Cihada hazırlık, Müslüman cemaat oluşturmakla başlar. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah'ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum; Cemaat, dinlemek, itaat etmek, hicret ve cihad.”⁵ Cihadın yolu, cihada iman eden, başkalarını ona teşvik eden ve onun için en güzel şekilde hazırlık yapan mü'minlerden bir cemaat oluşturmakla başlar. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Mü'minleri savaşa teşvik et.”⁶

Cihada hazırlık iki çeşittir: Maddi hazırlık ve imani hazırlık.

Maddi Hazırlık: Nicelik, yani sayı boyutunda hazırlıktır. İki bölüm halinde ele alınır. Bunlardan ilki, cemaati oluşturmak, onun yönetimi ve bireylerinin ilişkilerini düzenlemekle ilgili izlenecek şer'i yolu belirtir. Diğerisi ise askeri teknikle alakalı bölümdür.

¹ 8 Enfal/46

² 8 Enfal/60

³ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/259

⁴ 9 Tevbe/46

⁵ Ahmed ve Tirmizi rivayet etmiş, Tirmizi sahih olduğunu belirtmiştir.

⁶ 8 Enfal/65

İmani Hazırlık: Nitelik boyutuyla ilgili temel hazırlık olup, mücahid bireyin imani yönden hazırlanması ve cemaatin şer'i esasları üzerinde yetiştirilmesini belirtir.

Bu kitap, maddi hazırlığın şer'i boyutu ile imani hazırlığın büyük bir bölümünü içermektedir.

Bu kitabı yazarken, bizzat askeri ve cihad eğitimi içerisinde olan değerli bazı kardeşler, eğitim ve cihad meydanlarında mücahid fertlerin birbirleriyle ilişkileri konusunda izlenecek yolla ilgili bazı konuları yazmamı istediler. Bunun üzerine Allah'tan hayır dileyerek bu kitabı her iki ihtiyacı karşılayacak şekilde yazmaya karar verdim. Dolayısıyla bu kitap hem hazırlık yapma konusunu hem de askeri eğitim veren kamplar ile alakalı işler ve bu kamplardaki kardeşlerin birbirleri ile alakaları konusunu içermektedir. Zaten eğitim, hazırlığın temel bir parçasıdır. İkinci konu ile birlikte birinci konuyu da ele aldım ve askeri eğitim kamplarında rehber bir kitap olabilecek şekilde hazırladım. İslami cemaat çalışmasının küçültülmüş bir örneği olan bu kamplar üzerinde söylenecek olan şeyler aynı zamanda bütün İslami oluşumları da kapsamaktadır.

Önsözden sonra kitap şu beş bölüm halinde ele alınmaktadır:

1- İhlas ve Kişinin Ecrini Allah'tan Beklemesi Hakkında Kısa Bir Hatırlatma

2- Müslümanlar İçin Askeri Eğitimin Hükmü

3- Yönetim

4- Emir'in Görevleri

5- Üyelerin Görevleri

Kitap, bu konular ile ilgili olarak aşağıdaki hususları kapsamaktadır:

a) Şer'i Yöntem İle İlgili Konular: Kitabın belkemiği budur. Yöneten ve yönetilen olarak İslami çalışmada Müslüman bireyin diğer kardeşleriyle ilişkisini ele alır.

b) Cihad İle İlgili Konular: Bundan amaç, cihadın fıkhi hükümlerini sergilemek değil, sadece İslam'da cihadın yerini belirtmektir. Bu bölümün başlığını "Cihad İle İlgili Esaslar" olarak belirledim ve cihad hakkında fıkhi bazı konuları da bu bölümde ele aldım.

c) İslamı Anlama İle İlgili Temel Ölçüler: Bu bölümün ismini ise, "Kur'an ve Sünnet'e Sarılmanın Vacipliği" yahut "Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın Menheci" olarak belirledim.

d) Müslüman Bireyin Kardeşleriyle İlişkilerini Kapsayan İslami Ölçüler.

Bu konular birbiriyle ilişkisiz gibi algılanabilir. Ancak gerçekte, bir tek hedef olan Allah yolunda cihad, bu cihadın sebepleri, ona hazırlık, onun

amacı ve bu cihadın, münafıkların ve Allah'a giden yol üzerinde engel olanların istismar etmesinden korunması konularını aydınlatmaya yöneliktir. Kimi yerlerde konumuzla ilgili yapılan bazı itirazlara cevap vermek durumunda kaldık. Müsteşrik ve benzerlerinin ortaya attıkları şüphelerden daha zararlı olması sebebiyle, Müslüman çevrelerden yükselen kimi itirazlara cevap vermeye çalıştım. Zaten müsteşriklerin ve onların yandaşlarının itirazlarına, değerli bazı Müslüman yazarlar cevaplar vermişlerdir.

Bazı konular üzerinde uzunca durdum. Çünkü bu kitabın Müslüman kardeşlerimize öğretici bir rehberlik yapmasını istedim. Verdiğim her hükmü veya naklettiğim her sözü mutlaka Kur'an ve Sünnet'e dayandırmaya çalıştım. Böylece Allah'ın dinine yardım etmek için çalışanların ve bütün Müslümanların zihnine, şer'i bir delil olmadıkça, kimsenin sözünü körü körüne kabul etmemeleri yönteminin yerleşmesini istedim. Çünkü biz sadece Allahu Teala'nın ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* söylediklerini din olarak kabul ederiz. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur:

“Bunlar Allah'ın yasalarıdır. Allah'a ve Rasulü'ne kim itaat ederse onu içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacaktır, orada temellidirler, büyük kurtuluş budur. Kim Allah'a ve Rasulü'ne baş kaldırır ve yasalarını aşarsa, onu temelli kalacağı cehenneme sokar. Alçaltıcı azap onadır.”¹

Sadece Allah ve Rasulü yanılmaktan uzaktır. Allahu Teala bizlere, anlaşmazlık durumunda çözüm için Allah'a ve Rasulü'ne başvurmayı farz kılmıştır. Çünkü bu ikisi dışında masum olan yoktur. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”²

Kur'an'a, sünnete, muteber bir icmaya veya sahih bir kıyasa dayanmadıkça hiçbir kimsenin sözü Allah'ın dininde kabul edilmez. Bunu bilmek, Allah'a davet adına Allah'a giden yolu kesenlerin tuzaklarına Müslümanın düşmemesi için zorunludur.

“Tevhide Çağrı Serisi” adı ile bir seri oluşturma gayretindeydim ve bu kitabı o serinin bir halkası olarak ele aldım. Bu kitabın, bu seriye katılması son derece uygundur. Çünkü cihad; tevhid çağrısını yaymak, onu desteklemek ve korumak için farz kılınmıştır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* O'nun kulu ve

¹ 4 Nisa/13-14

² 4 Nisa/59

Rasulü olduğuna şehadet edinceye kadar insanlarla savaşmak ile emrolundum”¹

Yine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kıyametin kopmasına yakın bir zamanda kılıçla gönderildim. Ta ki sadece Allah’a ibadet edilsin ve O’na ortak koşulmasın.”²

Tevhid amaçtır. Cihad ise o amacı gerçekleştirmenin yoludur.

Şunu da belirtmek isterim ki, Buhari *Rahimehullah* gibi alimlerden caiz görenlerin yolunu takip ederek, delil gösterirken hadislerden bazılarının bir kısmını almakla yetindiğim yerler oldu. Bu kitabı, karşılığını Allah’tan umarak ve kabul görmesini dileyerek yazdım. Yayınlanmasında katkısı olan herkesten Allah razı olsun ve ecrini versin. Allahumme amin!

Abdulkadir Bin Abdulaziz

¹ Müttefekun Aleyhi

² Ahmed

BİRİNCİ BÖLÜM

İHLAS VE KİŞİNİN, ECRİNİ ALLAH'TAN BEKLEMESİ HAKKINDA KISA BİR HATIRLATMA

İhlas; Allah'tan başka her şeyden uzaklaşarak, dünyevi hiçbir çıkar ve amaç gütmemek üzere yalnız Allah'a kulluk yapmak ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. İhlas; niyeti ve ameli, şirk bulaşıklarından arındırmaktır.

Ömer İbnu'l-Hattab *Radıyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Ameller ancak niyetlerledir. Herkes niyetinin karşılığını alır. Kim Allah'a ve Rasulü'ne hicret ediyorsa, hicreti onlara olur. Ama kim bir dünyalık elde etmek veya bir kadınla evlenmek için hicret ediyorsa, onun hicreti onadır.”¹

Ebu Musa el-Eşari *Radıyallahu Anhu*, bir bedevinin Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gelerek şöyle dediğini rivayet eder: “Ey Allah'ın Rasulü! Biri ganimet elde etmek için savaşır, biri meşhur olmak için savaşır, biri de yerini görmek için savaşır (bir rivayette cesaretini göstermek için savaşır) biri de kavmiyetçilik uğruna savaşır. Bunlardan hangisi Allah yolundadır?” dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Kim Allah'ın sözünün en üstün olması için savaşır, onun savaşı Allah yolundadır” dedi.²

Askeri eğitim, cihadın mukaddimelerindendir ve aynı amaçları taşır. Eğitim sırasında Müslüman kişi yaralanmaya veya şehit olmaya maruz kala-

¹ Buhari ve Müslim

² Müttefekun Aleyhi

bilir. Bu nedenle niyetinin Allah için olması ve eğitimi de Allah'ın sözünü üstün kılmak niyetiyle yapması gerekir. Ecrini ancak bu şekilde alabilir. Mücahidler için vaadedilen sevap, yapılan işin tamamen Allah *Subhanehu ve Teala* yolunda olmasına bağlıdır.

Bu nedenle meşhur olmak, "Falan kişi kahramandır" denilmesi veya memleketine döndüğünde arkadaşlarından daha üstün bir konum elde etmek için Müslüman bireyin eğitim görmesi caiz değildir.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Kıyamet günü hakkında ilk karar verilenler şehitlerdir. Şehit rabbine gelir, ona nimetini tanıtır. O da tanır ve "O nimet ile ne yaptın?" denir. O da "Şehit oluncaya kadar senin yolunda savaştım" der. Bunun üzerine bu kişiye; "Hayır, yalan söyledin, cesurdur desinler diye savaştın ve istediğin söylendi" denir. Sonra yüz üstü sürülerek cehenneme atılması emredilir ve cehenneme atılır"¹

Müslüman kişinin eğitimi mali bir yarar, liderlik veya başkasının önüne geçmek amacına yönelik olmamalıdır. Nitekim bu şeyleri elde etmeden önce de öldürülebilir ve hem dünya hem de ahiret sevabını kaybedebilir. Bu ise açık hüsrandır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: "Dünya malı ve şerefi için çabalayan kişinin dinine verdiği zarar, aç iki kurdun daldıkları sürüye verdikleri zarardan daha büyüktür."²

Bu hadis; mal ve şeref, yani makam ve liderlik için açgözlülüğün, kişinin dinine verdiği zararın, aç kurtların koyun sürüsüne dalarak verdikleri zarardan çok daha büyük olduğunu açıklamaktadır.

Müslüman kişinin eğitimi, belirli bir grubu veya cemaati destekleme amacına yönelik de olmamalıdır. Grubundan başkasıyla beraber olmazsa eğitimi bırakacak şekilde olmamalıdır. Çünkü bu durumda kişi, Allah'ın sözünün üstün olması için değil, grup, hizip veya cemaatin üstün olması için savaşıyor demektir. Bu ise, cahiliye bağnazlığıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunun için şöyle buyurmaktadır:

"Hala cahiliye davası mı!? Bırakınız, çünkü bu dava kokuşmuştur."³

"Kim de körükörüne çekilmiş bir bayrak altında savaşır, kavmiyet için öfkelenir veya kavmiyetçiliğe çağırır ya da ona yardım eder, bu esnada da öldürülürse bu ölüm cahiliye ölümüdür."⁴

¹ Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayet ettiği uzun hadisin bir bölümüdür.

² Ahmed ve Tirmizi, sahih bir senedle Ka'b bin Malik'ten rivayet etmiştir.

³ Buhari

⁴ Müslim

“Kim de körükörüne çekilmiş bir bayrak altında savaşır, kavmiyet için öfkelenir veya kavmiyetçilik için savaşırsa ve bu esnada da öldürülürse, ümmetinden değildir.”¹

Böylelerinin ahirette hiçbir nasipleri olmamakla beraber savaşta ve dine yardımda büyük fedakarlıkları olabilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz Allah bu dini nasipleri olmayan kişilerle destekleyecektir.”²

Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* safında bu tür kişilerden savaşanlar olmuştur. Amansızca çarpışan, ama yaralandığında acısına sabredermeyip kendini öldüren adam gibi. Bunu gören Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Şüphesiz Allah, bu dini facir kişi ile de destekler”³ buyurmuştur.

Müslim, Ömer İbnu’l-Hattab’dan *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Hayber günü Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabesinden bir grup geldi ve “Falan kişiler şehid oldular” dediler. Daha sonra bir adamın yanına gelerek “Falan kişi de şehittir” dediler. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Hayır, onu ganimetten çaldığı bir abanın içinde cehennemde gördüm” buyurdu.

Buhari, Abdullah bin Amr’dan şöyle rivayet eder: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hizmet eden ve ölen Kirkira adında bir adamdan sözettiler. Rasulullah “O ateştedir” dedi. Gidip baktılar ve ganimetten bir abayı çaldığını gördüler.” Vakıdi, bu adamın savaşta Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* binitini çeken siyah biri olduğunu ve ganimetten çalması sebebi ile cehennemde olduğunu belirtmiştir.

Münafıklar, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında savaşa katılır ve infak ederlerdi. Beni Mustalik Gazvesi’nde yer alıp, “Medineye döndüğümüzde en aziz olan en aşağılık olanı oradan çıkaracaktır”⁴ diyen kişi ve Tebuk Savaşı’nda sahabeye dil uzatanlar da o münafıklardandı. Ve yine “Eğer onlara (niçin alay ettiklerini) sorarsan, elbette, biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk, derler. De ki: Allah ile, O’nun ayetleriyle ve O’nun Peygamberi ile mi alay ediyordunuz?”⁵ ayetinin haklarında indiği kişiler gibi.

Onların harcaması konusunda da Allahu Teala şöyle buyurur:

“De ki: İster gönüllü verin ister gönülsüz, sizden asla kabul olunmayacaktır. Çünkü siz şüphesiz fasık bir topluluk oldunuz.”⁶

¹ Müslim

² Ahmed ve Tabarani, ravileri güvenilirlerdir. Bkz.Mecmau’z-Zevaid 5/305

³ Buhari

⁴ 63 Munafikun/8

⁵ 9 Tevbe/65

⁶ 9 Tevbe/53

Cihada katılmalarına ve harcama yapmalarına rağmen münafıklar cehennem dibinde olacaklardır. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz münafıklar cehennemin en alt tabakasındadırlar. Onlara yardımcı bulamazsın.”¹

Bütün bunlarda bir çok ibretler bulunmaktadır. Cihad meydanında münafık, facir, kötü niyetli ve sevaptan nasipsiz kesimler bulunabilir. Bütün bu kesimler Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında da olmuştur. Safların arasında kötü kişiler vardır gerekçesiyle cihada katılmamak caiz değildir. Nitekim Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında ordunun saflarında bu kesimler bulunduğu halde cihad yapılmıştır. İleride bu konunun detayları ve konu ile alakalı olarak İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* fetvası aktarılacaktır.

Özellikle, kişinin iyi olmadığına dair kimi deliller bulunmakta ise, iyi olarak sayılabilmesi için mücahidlerden olması ve harcama yapması yeterli değildir. Yukarıda, eleştirildiği halde savaşa katılan kesimlerde gördüğümüz gibi.

Bütün bunlar Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında meydana gelmişse, günümüzde meydana gelmesinin ne derece mümkün olduğu üzerinde düşünmek gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Öyle bir zaman gelecek ki, sizler Rabbinize kavuşuncaya kadar her gelen bir öncekinden daha şerli olacak”²

Bundan maksat, Müslümanın kötü niyetten ve hevadan kendini korumaya çalışması gerektiğidir. İçinde kim kötü bir niyet görür veya kötü heva hissederse, derhal onu düzeltmeli ve şeytana işini ve cihadını boşa çıkmasına sebep olacak fırsatlar vermemelidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Şeytan akan kan gibi insanoğlunun içine sirayet eder.”³ Yine Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Sonra niyetlerine göre dirilirler.”⁴

Enes'in şu hadisi niyeti tashih etmenin ne demek olduğunu açıklamaktadır: “Kişi sadece dünyalık için Müslüman olsa bile, çok geçmeden onun için İslam dünya ve içindekilerin hepsinden daha sevimli olur.”⁵ Kişinin amel ve cihadından yararlanabilmesi için halis niyet üzerinde olduğuna dikkat etmesi gerekir. Çünkü İslam, cihadın ecrini niyetin doğruluğuna bağlamıştır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Allah, kendisine iman ederek, Rasullerini tasdik ederek kendi yolunda cihada çıkan kişi için,

¹ 4 Nisa/145

² Buhari

³ Müttetekun Aleyhi

⁴ Müttetekun Aleyhi

⁵ Müslim

onu ya cennetine koyacağına veya ecir yahut ganimet kazanmış olarak çıktığı yuvasına geri döndüreceğine dair garanti vermiştir.”¹

Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “De ki: İçinizdekileri gizleseniz de açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerde ve yerde olanları da bilir. Allah her şeye kadirdir. Herkesin, iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulduğu günde (insan) isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun. Allah kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. Allah kullarına çok şevkatlidir.”²

Düşmana karşı savaşırken direnmede ve zaferin gelmesinde samimi niyetin ne büyük rol oynadığını anlamak için şu ayeti iyice düşünmemiz gerekir:

“Andolsun ki o ağacın altında sana bey’at ederlerken Allah, o mü’minlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetih ile ödüllendirmiştir. Yine onları elde edecekleri bir çok ganimetler ile de mükafatlandırdı. Allah üstündür, hikmet sahibidir.”³

“Allah onların kalplerinde olanı bildi” sözünden maksat, Hudeybiye’de yaptıkları Rıdvan Bey’atı’na bağlılıkta niyetlerinin doğruluğunu bilmesidir. Bu bey’atta öldürülünceye kadar sabır ve sebat göstereceklerine dair söz vermişlerdi. Bu iyi niyetin karşılığı olarak Allahu Teala, “onlara güvenlik vermiş”tir. Bu güvenlikten maksat da savaş alanında güvenlik ve istikrardır. Kalplerinde savaştan kaçmamaya karar verdikleri için Allah onlara yardım etmiştir.⁴ Güvenlikle beraber “onlara yakın bir zafer ve ele geçirecekleri bol ganimetler bahşetmiştir.” Bu ayet, doğru niyetinden dolayı Allah’ın kişiye dünyadaki itaati konusunda ve diğer işlerinde yardım ettiğini, bununla birlikte ahiret sevabı ile de mükafatlandığını bildirmektedir.

Doğru niyetin belirtilerinden biri de, insanların övmesi veya yermesi ile itaat üzerinde sebatın değişmemesidir. Kişinin, kendisine verilen ve verilmeyenler, cihad yolunda beraber olduğu kişilerin değişmesi veya kendisini yarı yolda bırakması sebebi ile sebatının değişmemesi ve bu yola başkoyanların azlığından ürkmemesi iyi niyetin göstergesidir. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır:

“Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi ölür veya öldürülürse, ökçeleriniz üzerinde

¹ Müslim

² 3 Ali İmran/29-30

³ 48 Fetih/18-19

⁴ Fethu’l-Bari, 6/118

(geriye) mi döneceksiniz? Kim ökçeleri üzerinde (geriye) dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir.”¹

Bu ve benzeri sebeplerden dolayı azim ve sebatın değişmesi, yapılan amelin Allah *Subhanehu ve Teala* için yapılmaması nedeniyledir.

Doğru niyetin yanında Müslümanın bilmesi gereken şeylerden biri de bu yolda göstereceği büyük küçük her türlü çabanın salih bir amel olduğu ve Allah'ın izniyle karşılığını alacağı gerçeğidir. Yapmış olduğu amel neticesinde zafer ve üstünlük elde etmesi ile etmemesi arasında fark yoktur. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Medinelilere ve çevrelerinde bulunan bedevilere, savaşta Allah'ın Peygamberi'nden geri kalmak, kendilerini ona tercih etmek yaraşmaz. Çünkü Allah yolunda susuzluğa, yorgunluğa, açlığa uğramak, kafirleri kızdıracak bir yeri işgal etmek ve düşmana başarı kazanmak karşılığında, onların yararlı bir iş yaptıkları mutlaka yazılır. Doğrusu Allah iyilik yapanların ecrini zayi etmez. Allah, yaptıklarının karşılığını en güzel şekilde kendilerine vermek üzere, az veya çok sarf ettikleri her şey, yürüdükleri her yol, onlar için yazılır.”²

Askeri eğitim bu ayetin kapsamına girer. Çünkü Allah yolunda çalışmaktır, infaktır, vadiler tepmektir, kafirleri öfkelenndirmektir. Onun için biz Müslümanlar askeri eğitim yaparak hazırlanırken, tıpkı savaş, namaz ve oruçla Allah'a *Azze ve Celle* ibadet ettiğimiz gibi ibadet etmiş oluruz. Bu mananın, “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın..”³ ayetinin emrine uyarak eğitime katılan her Müslüman kardeşin zihninde olması gerekir.

Eğitim ve cihad, farz ve nafil olarak kulu Rabbine yaklaştıran en üstün amellerdendir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “(Allah yolunda) Bir gün ve gece nöbet tutmak bir ay oruç tutmak ve namaz kılmaktan hayırlıdır. Kişi nöbette ölürse, hem yapmış olduğu ameli kaybolmaz, hem rızkı verilir, hem de fitneden korunur”⁴ Yine Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, insanlardan ayrılıp ibadete çekilmek isteyen bir kişiye şöyle söylemiştir: “Yapma, birinizin Allah yolunda nöbet tutması, evinde yetmiş yıl namaz kılmasından daha üstündür. Allah'ın sizi bağışlamasını ve cennete koymasını istemez misiniz? Allah yolunda savaşınız. Kim bir devenin sağımı kadar Allah yolunda savaşır, ona cennet vacip olur”⁵ Yine aktarılmıştır ki Allah Rasülü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle soruldu; “Ey

¹ 3 Ali İmran/144

² 9 Tevbe/120-121

³ 8 Enfal/60

⁴ Müslim

⁵ Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu bildirmiştir

Allah'ın Rasulü, cihada denk ne olabilir?" Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Buna gücünüz yetmez" dedi ve üç kez bunu tekrarladi. Daha sonra ise şöyle dedi: "Allah yolunda cihad eden kişinin misali, bu mücahid evine dönünceye kadar gündüzleri oruç tutan ve geceleri aralıksız Kur'an okuyup namaz kılan kişi gibidir."¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "Cihad; hacdan, umreden ve içinde kılınan bir namazın başka mescidlerde kılınan namazdan yüzbin kez daha faziletli olduğu Mescid-i Haram'da ibadete çekilmekten daha üstündür. Allahu Teala şöyle buyurur: "Hacca gelenlere su vermeyi, Mescid-i Haram'ı onarmayı, Allah'a ve ahiret gününe iman edip, Allah yolunda cihad eden ile bir mi tuttunuz? Allah katında bunlar bir değildirler. Allah zulmeden bir milleti doğru yola erdirmez. İman eden, hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselere Allah katında en büyük dereceler vardır. İşte kurtulanlar onlardır. Rableri onlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde tükenmez nimetler bulunan cennetleri müjdeler. Şüphesiz büyük ecir Allah katındadır."²³

Müslim'de Nu'man bin Beşir *Radiyallahu Anhu* kanalı ile rivayet edilen hadiste geçtiği üzere, sahabenin *Radiyallahu Anhum* hangi amelin daha üstün olduğu konusunda ihtilaf etmeleri üzerine bu ayet inmiş ve aralarında hükmetmiştir.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* başka bir yerde şöyle der: "Bildiğim kadarıyla alimler, Allah *Subhanehu ve Teala* için yapılan ibadetler arasında, cihadın en üstün olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Cihad; hac, nafil oruç ve nafil namazdan daha faziletlidir.

Allah yolunda nöbet tutmak, Mekke, Medine ve Mescid-i Aksa yanında bulunmaktan daha faziletlidir. Hatta Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* şöyle der: "Allah yolunda bir gece nöbet tutmak, Haceru'l-Esved'in yanında kadir gecesini geçirmekten benim yanımda daha sevimlidir." Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* bir gece nöbet tutmayı, en kutsal geceyi, en kutsal yerde ibadet ederek geçirmeye tercih etmiştir. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabe *Radiyallahu Anhum* Mekke'de değil, Medine'de oturdular. Medine'de Allah yolunda nöbet bekleme konumundaydılar. Çünkü nöbet, düşmanın korktuğu ve düşmandan korkulan bir yerde bulunmaktır.

Kim düşmanı defetmek niyeti ile bir yerde ikamet etmiş olsa, nöbet tutmuş olur. Ameller de niyetlere göredir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Allah yolunda birgün nöbet tutmak, başka zamanlar-

¹ Müttetekun Aleyhi

² 9 Tevbe/19-22

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/5, 35/160

da evlerde geçirilen bin gecedan daha hayırlıdır.”¹ Müslim, Selman’dan *Radiyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: “Allah yolunda bir gün ve bir gece nöbet tutmak, bir ay oruç tutmak ve namaz kılmaktan daha hayırlıdır. Kim nöbette ölürse ameli kendisine verilir, cennette rızıklandırılır ve fitnelerden korunur.” Yani Münker ve Nekir sorgusundan kurtulur. Nöbet tutmanın karşılığı bu ise, acaba cihadın karşılığı nasıl olur?”²

İbn-u Kademe el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Ahmed bin Hanbel *Rahimehullah* şöyle demiştir: “Farzlardan sonra cihaddan daha faziletli bir amel bilmiyorum.” Ayrıca bu sözün aynısı, Ahmed bin Hanbel’in *Rahimehullah* ashabından bir gruptan da rivayet edilmiştir. Esrem der ki: Ahmed *Rahimehullah* şöyle demiştir: ‘Allah yolunda cihaddan daha faziletli bir iyilik bilmiyoruz.’ Fadl bin Ziyad da şöyle der: Ebu Abdullah’a (Ahmed) Allah yolunda cihad zikredildiğinde ağladığını ve şöyle dediğini duydum: “Hiçbir iyilik ondan üstün değildir.” Yine bir başkası da ondan şöyle dediğini rivayet eder: “Düşmanla karşılaşmaya denk başka bir amel yoktur, kişinin bizzat savaşması amellerin en üstünüdür. Düşmanla savaşanlar, İslam’ı ve namuslarını savunanlardır. Hangi amel bundan üstün olabilir ki? İnsanlar güvenlik içinde iken onlar korku içindedirler. Canlarını Allah yoluna adanmışlardır. Cihad, malı ve canı Allah yolunda sarfetmektir. Cihadın yararı, büyük küçük, zayıf ve güçlü, kadın erkek bütün Müslümanları kapsar. Yararında ve büyüklüğünde başka bir amel ona denk olmadığı gibi, üstünlüğünde ve sevabında da denk değildir.”³

İmam Muhammed bin Hasan eş-Şeybani’nin *Rahimehullah* “es-Siyeru’l-Kebir” isimli kitabını şerheden İmam Serahsi, Muaviye bin Kurra’dan Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: “Her ümmetin ruhbanlığı vardır, bu ümmetin ruhbanlığı ise cihadtır.” Serahsi *Rahimehullah* der ki: Ruhbanlığın anlamı, kendini ibadete vermek ve dünya işleriyle uğraşmayı terketmektir. Önceki milletlerde bu, insanlardan ayrı yaşama ve manastırlarda ömür sürme şeklinde olurdu. İnsanlardan ayrı yaşamak onlar için daha faziletli sayılırdı. Rasullulah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunu “İslam’da ruhbanlık yoktur” sözü ile yasakladı ve bu ümmetin ruhbanlık yolunun cihad olduğunu belirtti. Cihad hem insanlarla beraber yaşamak, hem dünya işlerinden sıyrılmak, hem de dinin zirvesi olan işlerle uğraşmaktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* cihad için dinin zirvesidir demiştir. Cihad aynı zamanda emri bi’l-maruf ve nehyi ani’l-münker görevini yerine getirmektir. Bu ise İslam ümmetinin niteliğidir. Cihad amelinde dere-

¹ Sünen sahipleri rivayet etmiş ve sahih olduğunu aktarılmıştır.

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/418

³ El-Muğni ve eş-Şerhu’l-Kebir, 10/368-369

celerin en yücesi olan şehitlik derecesine ulaşmak vardır. Bu nedenle cihad, ruhbanlığın en güçlü halidir.”

Bu sebeplerden dolayı başka ibadet ve itaatlarla meşgul olmayı gerekçe göstererek hiçbir Müslüman cihaddan ve askeri eğitimden geri kalma hakkına sahip değildir. Çünkü böyle bir şey, İblisin saptırması ve yanıltması olur. İbnu'l-Kayyim'in belirttiği gibi; şeytanın, kulun yoluna çıkaracağı engellerden altıncısı budur.

Birinci engel, şeytanın kişiyi küfre düşürme çabasıdır. İkincisi, bid'atlara düşürme çabasıdır. Üçüncüsü, büyük günahları işletme çabasıdır. Dördüncüsü, küçük günahları işletme çabasıdır. Beşincisi, itaatlar yerine mübah şeylerle meşgul etmesidir. İbn-u Kayyim *Rahimehullah* şöyle devam eder:

“Altıncı engel, kişinin itaat cinsinden olan ameller içerisinde ikinci dereceden öneme sahip bir ameli birinci dereceden öneme sahip başka bir amele tercih etmesidir. Şeytan en üstün ve en yararlı işler yerine bunlarla meşgul etmek için onları kul için süsler, içerdiği üstünlük ve yararları öne çıkararak sevdirebilir. Çünkü sevabın aslını kaybettirmeyi başaramayınca, en üstün ve en mükemmel olanı kaybettirmeye, en üstün derecelerden yoksun bırakmaya çalışır. En üstün ve en iyi yerine, Allah'ın *Subhanehu ve Teala* en çok sevdiği ve razı olduğu şeyler yerine, üstün ve iyi olanla meşgul eder.. Başka bir hadiste “Cihad amellerin zirvesidir” denir. Bu engeli ancak basiret sahipleri, başarı yolunda ilerleyen doğru alimler aşabilirler. Bunlar amellere gerçek değerlerini veren ve her hak sahibine hakkını veren kişilerdir.”¹

Amellerin birbirinden üstünlüğü konusunda İbnu'l-Kayyim'in *Rahimehullah* söyledikleri isabetli bir açıklama olup Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat akidesinde kabul edilen bir ilkedir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğu da buna delalet eder: “İman yetmiş küsur veya altmış küsur şubedir. En üstünü “La İlahe İllallah” sözüdür. En basiti, eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Haya da imandan bir şubedir.”²

Eğitim ve cihad sırasında, daha önce yapageldiği Kur'an-ı Kerim tilaveti, namaz, zikir, oruç gibi nafilelerden olan bazı şeyleri yerine getirememesi sebebi ile Müslümanın üzülmemesi gerekir. Çünkü bütün bunların eciri Allah'ın izni ile kendisine verilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kul hastalanır veya yolculuk yaparsa, sağlam ve mukim iken yaptıklarının benzeri kendisine yazılır”³

Allah yolunda eğitim ve cihad amellerini yerine getirmeye muvaffak olanlar, bir çok kişinin mahrum kaldığı bu nimetlerden dolayı Allah'a

¹ Medaricu's-Salikin, 1/222-226

² Müslim

³ Buhari

Subhanehu ve Teala hamd etmelidirler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah yolunda ayakları tozlanan kimseye ateş dokunmaz.”¹ Yine Nebi *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bir devenin sağımı kadar Allah yolunda savaşırsa, ona cennet vacip olur.”²

Ancak bu hadislerde sözü edilen sevabın kazanılması için, bu sevabı kazanmaya engel bir takım sebeplerin olmaması gerekir. Çünkü yukarıda, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında savaştığı halde kendilerinin cehennemlik olduklarını haber ettiği kişiler olduğunu gördük. Cesurdur denilmesi için savaşan kişinin hadisinden de bunu anlamaktayız.

Kişinin sevap almasına mani olacak sebepler; gösteriş, kahramanlık ve şöhrat arzusu, hıyanet, ganimet hırsızlığı gibi bizzat savaş esnasında Müslüman için sözkonusu olabileceği gibi, cihaddan sonra hayatının geri kalan kısmında da meydana gelebilir. İbn-i Mes’ud’dan merfu olarak rivayet edilen hadiste Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin ederim ki, biriniz cennet ile arasında bir arşın kalacak kadar cennet ehlinin ameli ile amel eder. Ama kitap önüne geçer ve cehennemliklerin ameli ile amel ederek ateşe girer. Yine biriniz cehennemliklerin ameli ile amel eder ve ceheneme bir arşın kadar yaklaşır. Ama kitap önüne geçer ve cennetliklerin ameli ile amel ederek cennete girer.”³ Yine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kul, cehennemliklerin amelini işler, halbuki cennet ehлиндendir. Cennet ehlinin amelini işler, halbuki kendisi cehennem ehлиндendir. Ameller ancak sonuçlarına göredir.”⁴

Hadisin açıklamasında İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “İbn-i Battal der ki; Kulun amelinin sonucunu bilmemesinde büyük bir hikmet ve güzel bir tedbir vardır. Çünkü amelinin sonucunu ve kurtulanlardan olduğunu bilirse kendini beğenir ve tembellik yapar. Helak olacağını bilse daha çok itaatsizlik yapar. Korku ile ümit arasında olması için amelinin sonucu kendisine bildirilmemiştir.”⁵ Bu nedenle kişinin yapacağı cihadının sevabını boşa götürecek sebepler konusunda daima dikkatli olması gerekir.

Nitekim Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında cihad ettikleri halde cehennemlik oldukları bildirilen kişiler olduğunu, ona arkadaşlık yaptıkları halde ölümünden sonra dinden döndüklerini görüyoruz. Bunların tümü salih ameller işledikten sonra kişinin sonunun kötü olabileceğine dair örneklerdir.

¹ Buhari

² Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmişlerdir. Tirmizi hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Buhari

⁵ Fethu'l-Bari, 11/330

Yine yüz kişiyi öldürdükten sonra tevbe eden kişinin, yapmış olduğu bu tevbesini Allah'ın *Subhanehu ve Teala* kabul ettiğini ve Firavun'un sihirbazlarının mü'min ve şehid olarak öldüklerini görüyoruz. İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: "Günün başında sihirbaz idiler, ama günün sonunda tertemiz şehidler oldular."¹ Bu, Allah'ın *Subhanehu ve Teala* bir lütfudur ve onu dilediği kişilere verir. O'nun lütfu çok geniştir.

Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Rablerinden korkarak titreyenler, Rablerinin ayetlerine iman edenler, Rablerine eş koşmayanlar, Rablerine dönecekleri için kalpleri ürpererek vermeleri gerekeni verenler; işte onlar iyi işlerde yarış ederler, o uğurda ileri geçerler."²

Bu ayetin tefsirinde İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: "İmam Ahmed *Rahimehullah*, Aişe'nin *Radıyallahu Anha* şöyle dediğini rivayet eder: "Ey Allah'ın Rasulü, "Rablerine dönecekleri için kalpleri ürpererek vermeleri gerekeni verenler" sözünden maksat, Allah'tan korktuğu halde hırsızlık yapan, zina eden ve içki içenler midir?" Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur; "Hayır, ey Sıddık'ın kızı! Aksine Allah'tan korkarak namaz kılan, oruç tutan ve sadaka veren kişilerdir." Tirmizi ve İbn-u Ebi Hatim, Malik bin Miğvel yolu ile benzer lafızlarla şöyle rivayet ederler: "Hayır, ey Sıddık'ın kızı, bilakis onlar namaz kılan, oruç tutan ve sadaka verenler olup kabul edilmemesinden korkanlardır." Belirtilen bu kişiler, yaptıkları amellerinin şu iki sebepten dolayı kabul edilmemesinden korkanlardır:

A- Amellerin sonu önemlidir. Sonların nasıl olacağı ise bilinmemektedir.

B- Sonlar iyi olsa bile, amellerin Allah *Subhanehu ve Teala* tarafından kabul edilip edilmeyeceği de bilinmemektedir. Görünürde amel hayırlı ve tam olabilir. Ama gösteriş, kendini beğenme, eziyet verme, haram yeme, başa kakma gibi Allah *Subhanehu ve Teala* tarafından kabul edilmesine mani olacak gizli bir takım sebepler bulunabilir. Kabul edilmesine engel açık veya gizli hiç bir sebep olmasa dahi; iş, Allah'ın kula merhamet etmesine bağlıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Hiç biriniz ameli ile kurtulamaz." Bunun üzerine "Ey Allah'ın Rasulü sizde mi?" dediler. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: "Evet, Allah bana rahmet ve mağfiret etmedikçe ben de kurtulamam" dedi.³

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Cennete herkes ameli ile değil, ancak Allah'ın rahmeti ile girer. İbnu'l-Cevzi *Rahimehullah* şöyle der: "Bundan dört sonuç çıkar:

¹ 2/238

² 23 Mü'minin/57-61

³ Buhari

Birincisi: Amel etmeye muvaffak olmak Allah'ın *Subhanehu ve Teala* bir rahmetidir. Allah'ın rahmeti olmasa, kurtuluşa sebep olan iman ve itaat da meydana gelmez.

İkincisi: Kölenin faydalandığı şeyler, efendisine ait olan şeylerdir. Efendisi lütfettiği için köle amel eder. Kendisine ne ücret verilirse, efendisinin lütfundandır.

Üçüncüsü: Bazı hadislerde cennete girmenin ve derecelerin verilmesinin Allah'ın rahmeti ile olduğu belirtilir.

Dördüncüsü: İtaat amelleri kısa bir zaman içermesine rağmen verilecek mükafat tükenmez. Tükenen şeyin karşılığında tükenmeyen mükafatın verilmesi, amellerin karşılığı ile değil, Allah'ın lütfu ile olur.”¹

Bundan maksat, Allahu Teala yolunda cihad etmek isteyen Müslümanın, cihad meydanında olsun, hayatının başka alanlarında olsun, açık veya gizli amellerinden birini bozacak her türlü sebepten uzak durmaya çalışmasının gerekliliğidir. Hepimizin akibetinin iyi olmasını ve salih amellerimizin kabul edilmesini Allah'tan *Subhanehu ve Teala* dileriz.

Kardeşlerden biri bana şöyle bir soru sordu: "Mücahid, sadece Allah'ın *Subhanehu ve Teala* sözünü yüceltmek için cihada çıktığı halde, kendine veya aile fertlerine harcamak üzere bir maaş ya da savaşta ganimet alması, Allah'ın yanında, o mücahidin sevabını azaltır mı veya onu Allah *Subhanehu ve Teala* katında alacağı sevaptan mahrum eder mi?"

Cevap: Evet, Allah yolunda cihad eden kişinin asıl maksat olmamasına rağmen, dolaylı olarak elde edeceği dünyevi her yarar, Allahu Teala katında onun ecrini azaltır. Çünkü cihada çıkan kişinin niyetinde şu dört şeyden biri mutlaka bulunur:

Birincisi: Kişi, Allahın sözünü yüceltmek için değil de mal, başkanlık, şöhret ve buna benzer dünyevi yarar yahut Müslümanlar aleyhine ajanlık yapmak veya savaş sırasında Müslümanlardan birini öldürmek için savaşa çıkmışsa, ateşe girer. Yukarıda belirttiğimiz Ebu Hureyre *Radıyallahu Anhu* hadisinde bu açıkça belirtilmiştir. Orada kişi Allah'a *Subhanehu ve Teala* "Senin için savaştım ve şehid oldum" der. Allahu Teala ona; "Yalan söyledin. Cesurdur denilmesi için savaştın ve öyle de denildi" der ve götürülmesini emreder, o da yüzüstü sürülerek ateşe atılır.”² Bu kişinin niyeti kötü olmasına rağmen savaşarak, dolaylı olarak Allah'ın sözünü yüceltmış olabilir. "Şüphesiz Allah, bu dini facir bir adam ile de destekler”³ hadisinden maksat

¹ Fethu'l-Bari, 11/295-296

² Müslim

³ Buhari

da budur. Başka bir rivayette ise şöyle geçmektedir: “Ahirette nasipleri olmayan kavimlerle destekler”¹

İkincisi: Kişi, Allah’ın *Subhanehu ve Teala* sözünü yüceltmek amacıyla savaşa çıkar. Ancak bununla birlikte mal, şöhret veya liderlik de elde etmek ister. İşte bunun elde edebileceği hiç bir ecir yoktur. Ebu Davud ve Nesai, sağlam bir sened ile Ebu Ümame’den *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet ederler: “Bir adam gelerek, “Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kişi ücret ve şöhret için savaşa çıkar. Bunun Allah katında ecir var mıdır?” dedi. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Hiçbir ecir yoktur” dedi ve bu sözünü üç kez tekrarladı. Her üçünde de “Hiçbir ecir yoktur” dedi ve şunu ekledi: “Allah, yalnız kendi rızası için halis olarak yapılan ameli kabul eder.”

Üçüncüsü: Kişi başka bir amaç taşımaksızın sadece Allah’ın *Subhanehu ve Teala* sözünü yüceltmek için savaşa çıkar ve dördüncü şıkta belirtilecek olan kişinin aksine biraz da ganimet elde eder. Elde ettiği bu mal, Allah yolunda cihada çıkması sebebi ile kendisine dünyada verilen bir karşılıktır ve ahirette alacağı karşılığını azaltır. Yukarıdaki soru işte bu üçüncü durumla ilgilidir. Dünyalık her yarar, kişinin alacağı ecirini azaltır.

Dördüncüsü: Başka bir amaç gütmenden sadece Allah’ın sözünü yüceltmek için kişi savaşa çıkar ve dünyalık hiçbir şey elde etmez. İşte bu kişi için, tam ecir vardır. Alacağı bu ecrin de mertebeleri bulunmaktadır. Bu mertebelerden en düşüğü, hiçbir ganimet almadan savaştan salim olarak dönmektir. En yüksek mertebe ise, kanı dökülen, atı vurulan ve Allah *Subhanehu ve Teala* yolunda malı gidendir. Yaralanan ve şehid düşen de bunlar arasındadır.

Üçüncü ve dördüncü durumların delili, Abdullah bin Amr bin As’tan rivayet edilen şu hadistir: “Allah yolunda cihada çıkıp gazve yapan, selamete erip ganimetle dönen her ordu ve her seriyeye ahirette elde edeceği mükâfâtın üçte ikisine dünyada kavuşmuş olur. Hiçbir ganimet elde edemeyen, korku geçiren ve musibetlere mâruz kalan her ordu ve her seriyeye ise (ahirette) tam ücrete kavuşur.”² Başka bir rivayetinde ise şöyle geçer: “Savaşta sağ kalarak ganimet alanlar, alacakları ecrin üçte ikisini hemen almış olurlar. Ama savaşta yaralanan veya ganimet alamayanlara ecirleri ahirette tam olarak verilir.”³

Bu deliller, sadece Allah’ın *Subhanehu ve Teala* dinini yüceltmek niyetiyle savaşan kişinin ganimet alması durumunda ahirette alacağı ecrin üçte

¹ Ahmed ve Taberani, Ebu Bekra’dan rivayet etmişlerdir.

² Müslim

³ Müslim

ikisini şimdi almış olacağını, ama hiçbir ganimet almadan dönerse ahirette tam olarak ecir alacağını gösteren açık nasslardır.

Buhari bu mesele için, kitabının “Humus” bölümünde, “Ganimet İçin Savaşan Kişinin Ecri Eksilir Mi?” başlığı altında hükmü belirtmeden hadisi zikretmiştir. Orada Ebu Musa el-Eşari’nin, “Allah’ın sözünün üstün olması için savaşan..” hadisini de vermiştir. İbn-i Hacer de *Rahimehullah* hadis ile alakalı değişik durumları açıklayarak hadisi belli bir hüküm ile kayıtlamamıştır.¹ Ancak Nevevi *Rahimehullah*, bu meselede kesin hükmü belirterek yukarıda verdiğimiz Abdullah bin Amr hadisinin açıklamasında şöyle der:

“Doğru olan; savaşa katılıp salim kalan veya ganimet alanların ecrinin ölen veya ganimet almayanların ecrinden az olduğu, ganimetin, alacakları ecrin bir bölümünün karşılığı olduğudur. Ganimet alırlarsa, alacakları ecrin üçte ikisini o anda almış olurlar ve bu ganimet onlar için, aldıkları ecrin bir parçası olur. Sahabeden *Radiyallahu Anhum* rivayet edilen meşhur sözler de buna uygundur. Bu sözlerden birisi şudur: “Bizden ecrinden bir şey yemeden ölenler olduğu gibi, bu ecrinden tadanlar da vardı.” Hadisin lafzından anlaşılan da budur. Buna aykırı başka sahih bir hadis de yoktur. Bu nedenle meselenin belirttiğimiz şekilde anlaşılması gerekir. Kadı İyad da söylediğimiz şekilde anlamayı tercih ederek bu konuda kendi görüşlerini belirtmiştir.

Bazıları bu hadisin sahih olmadığını ve aynen Bedir ehlinde olduğu gibi, ganimet aldığı için mücahidin sevabının azalmasının caiz olmadığını söylerler. ‘Bedir savaşçıları mücahidlerin en faziletli olduğu gibi, aldıkları ganimet de en faziletli ganimettir’ derler. Bunlara göre hadisi rivayet eden Ebu Hani’ Humeyd bin Hani’ meçhul bir ravidir. Bu nedenle hem kendisi ve hem ravileri meşhur olan ve mücahidin hem ganimetten alacağını hem de ecir kazandığını belirten diğer hadisi tercih ederler. Ebu Hani Humeyd bin Hani’den *Radiyallahu Anhu* gelen hadisi, sadece Müslim rivayet ederken, hem ecir hem ganimet kazandığını belirten hadisi Buhari ve Müslim rivayet etmiştir, derler.

Halbuki bu görüş birkaç yönden geçersizdir. Çünkü sözkonusu iki hadis arasında bir çelişki yoktur. Delil gösterdikleri diğer hadiste, kişinin ecir ve ganimet kazandığını belirtirken, ganimet almasının ecri azaltıp azaltmadığını belirtilmemektedir. Ecrinin ganimet almayanın ecri gibi olduğunu da söylemez. Hadis bu durumu ile mutlaklır. Ancak bizim ele aldığımız hadis ise mukayyettir. Bu nedenle de mutlak olan hadisin mukayyet olanına göre anlaşılması gerekir.

Ebu Hani’nin meçhul olduğunu söylemeleri ise açık bir yanıltır. Aksine o sika ve meşhur bir ravidir. Leys bin Sad, Hayve, İbnu Vehb ve başka imamlar rahimehumullah ondan rivayet etmişlerdir. Ayrıca rivayetin Müs-

¹ Fethu’l-Bari, 6/226, 228, 229

lim'in sahihinde yer alması, Ebu Hani'nin sikalığı meselesinde yeterli bir kanıttır.

Bedir ganimeti ile ilgili söylediklerinde de delil olacak bir şey yoktur. Çünkü onlar ganimet almamış olsalardı, ecirlerinin yine aynı olup olmayacağı belirtilmemiştir. Sadece ganimet aldıkları belirtilmiştir. Onların günahlarının bağışlandığı, Allah'ın *Subhanehu ve Teala* onlardan razı olduğu ve cennet ehlinde olmaları, büyük bir derece ve üstünlük olmakla beraber, bundan daha üstün bir derecenin olmamasını gerektirmez.

Kadı İyad'ın aktardığı gibi geçersiz görüşlerinden biri de onların şu sözüdür: "Ecrin üçte ikisinin hemen verilmiş sayılması, usulsüz alınmış olan ganimetle ilgili olabilir." Bu büyük bir hatadır. Çünkü usulsüz alınmış bir ganimet olsaydı, ecrin üçte ikisine tekabül etmezdi. Bazıları da, bundan maksadın, ganimet alamayanların ganimet alamadığı için üzülmekten dolayı ecir alacağını söylemektedir. Malı ve ehli zarar gören kişinin sevabı katlandığı gibi bunların da sevabı katlanır demişlerdir. Oysa bu da hadisin açık anlamına aykırı bozuk bir görüştür.

Bazıları ise hadisin, hem savaş ve hem de ganimet almak niyetiyle çıkmış olan kişilerin bundan dolayı sevabının eksik olduğunu belirttiğini söyler. Bu da zayıf bir görüştür. Doğrusu ise, söylediğimiz gibidir. Allahu Teala en doğrusunu bilir."¹

Şevkani *Rahimehullah* "Neylu'l-Evtar"² isimli kitabında bu konu için ayrı bir bölüm ayırmış ve "Cihadda niyetin halis olması, cihad için ücret ve yardım almak" şeklinde başlıklandırmıştır. Şevkani *Rahimehullah* bu bölümde hem yukarıda belirttiğimiz delilleri ve hem de İbn-i Hacer'in *Rahimehullah* söylediklerini nakleder ve Nevevi'nin aksine hadisleri belli bir hüküm ile kayıtlamaz.

Bunlar, ihlas ve kişinin, ecrini Allah'tan beklemesi hakkında kısa bir hatırlatma olarak aktarmak istediklerimizdir. Allahu Teala'dan bizlere ve okuyucu kardeşlerimize faydalı kılmasını dileriz. Allahumme amin.

¹ Sahih-u Müslim bi'Serhi'n-Nevevi, 13/52-53

² 8/32

İKİNCİ BÖLÜM

MÜSLÜMANLAR İÇİN ASKERİ EĞİTİMİN HÜKMÜ

Bu bölümde aşağıdaki konular işlenmektedir:

- 1- Müslümanlar İçin Askeri Eğitimin Önemi**
- 2- Müslümanlar İçin Askeri Eğitimin Hükümü**
- 3- Askeri Eğitim Kimler Üzerine Vaciptir?**
- 4- Meşru Mazeretleri Olanlar**
- 5- Allah Yolunda Mali İmkana Sahip Olmak**

1- MÜSLÜMANLAR İÇİN ASKERİ EĞİTİMİN ÖNEMİ

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Size çullanmak üzere, yabancı kavimlerin, tıpkı sofraya çağıran yiyiciler gibi birbirlerini çağıracakları zaman yakındır.” Orada bulunanlardan biri: “O gün sayıca az olmamızdan dolayı mı?” diye sordu. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: “Hayır, bilakis o gün çoksunuz. Lakin sizler bir selin getirip yığıldığı, hiçbir ağırlığı olmayan çerçöppler durumunda olacaksınız. Allah, düşmanlarınızın kalbinden size karşı korku duygusunu çıkaracak ve sizin kalplerinize zaafı atacak” buyurdu. Orada bulunanlardan biri: “Zaaf nedir ey Allah’ın Rasulü?” dedi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Dünya sevgisi ve ölüm korkusu.”¹

Yine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “İ’yne² ile alışveriş yaptığınız, öküzlerin peşine takılıp çiftçilikle yetindiğiniz ve cihadı terkettiğiniz zaman Allah size bir zillet verir ve yeniden dininize dönmedikçe sizden onu kaldırmaz.”³

Her iki hadis, aynı anlamda olup şüphesiz Müslümanların bugün içinde bulundukları durumu anlatmaktadır. Bugün Müslümanlar dünyayı sevmiş, ölümden nefret edip cihadı terketmişlerdir. Bu nedenle de Allahu Teala başlarına kafir milletleri musallat etmiş, zillet ve aşağılık bir hayat ile onları, cihadı terketmelerine karşı cezalandırmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Size ne oldu ki, "Allah yolunda savaşa çıkın!" denildiği zaman yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının geçimi ahirete göre pek az bir şeydir. Eğer (gerektiğinde savaşa) çıkmazsanız, (Allah) sizi pek elem verici bir azap ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir kavim getirir. Siz (savaşa çıkmamakla) O’na hiçbir zarar veremezsiniz. Allah her şeye kadirdir.”⁴

İbn-i Ömer’in *Radiyallahu Anhu* hadisinde belirtilen zillet ve aşağılık ile Sevban’ın *Radiyallahu Anhu* hadisinde belirtilen yabancı kavimlerin üzerimize üşüşmesi, ayetin belirttiği acıklı azabın bir parçasıdır. Bundan kurtuluş ise, Allah Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Dininize dönmedikçe onu

¹ Ebu Davud Sevban’dan *Radiyallahu Anhu* rivayet etmiştir. El-Bani sahih olduğunu aktarmıştır.

² İ’yne: Faizle yapılan alışverişlerden bir çeşittir. Özelliği: Bir kişinin, vakti tayin edilmiş bir bedel ile (veresiye) bir şeyi birisine satması, daha sonra aynı malı, sattığı kişiden peşin olarak daha düşük bir ücret ile satın almasıdır. Bu şekilde, peşin bedel ile veresiye bedeli ayırarak faizli bir kar elde edilmiş olmaktadır.

³ Ebu Davud hasen bir isnadla İbn-i Ömer’den rivayet etmiştir. El-Bani Sahih olduğunu aktarmıştır.

⁴ 9 Tevbe/38-39

sizden gidermez” sözünde belirttiği dönüştür. Bu dönüş ise, yukarıda aktarılan ilk hadiste belirtildiği gibi cihada dönüşle olur ve bu “...Topyekün sizinle savaşanlarla siz de topyekün savaşın. Allah’ın sakınanlarla beraber olduğunu bilin.”¹, “Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah’ın oluncaya kadar onlarla savaşın. (Küfre) son verirlerse şüphesiz ki Allah onların yaptıklarını çok iyi görür”² ayetlerinin de manasıdır.

Şüphe yok ki Allah’ın *Subhanehu ve Teala* bu emri şu soruyu akla getirecektir: Kalbinde merhamet olan kişiyi şaşkına çevirecek kadar acizlik, bölünme ve fitne içinde olduğumuz halde bu emri nasıl yerine getirebiliriz?

İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* şu sözleriyle bu soruya cevap verebiliriz: “Cihada güç yetirilemediği zaman onun için kuvvet ve savaş atları hazırlamak gerekir. Çünkü vacibin ancak kendisi ile yapılabildiği şey de vaciptir.”³

Cihada hazırlık iki şekilde olur. Birincisi; şer’i ilim ve nefislerin eğitimi ile yapılacak olan imani hazırlıktır. Allahu Teala şöyle buyurur: “..kendilerine (Allah’ın) ayetlerini okuyan, onları tezkiye eden, Kitap’ı ve hikmeti öğreten.”⁴ İkincisi ise; kuvvet hazırlayarak, bunun eğitimini yaparak, Allah yolunda mal hazırlayarak ve harcamada bulunarak yapılan maddi hazırlıktır. İmani hazırlık konusu üzerinde daha sonra duracağız inşaallah. Önce bu kitabın yazılmasının sebebi olan maddi hazırlığın ölçüleri üzerinde durmak istiyoruz.

Allahu Teala cihad için maddi hazırlığı şu ayet ile emretmiştir: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın, onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir. Siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”⁵

Bu ayetin tefsiri ile ilgili olarak Ukbe bin Amir’den *Radıyallahu Anhu* şu hadis rivayet edilir: “Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* minber üzerinde şöyle dediğini işittim: “Onlar için gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın.” Haberiniz olsun, kuvvet ‘atmak’tır, haberiniz olsun, kuvvet ‘atmak’tır, haberiniz olsun, kuvvet ‘atmak’tır.”⁶

Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ayeti bu şekilde açıklaması, cihada hazırlığın silah eğitimi ile olduğunu söyleyenler ile terbiye ve tezkiye ile

¹ 9 Tevbe/36

² 8 Enfal/39

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/259

⁴ 62 Cuma/2

⁵ 8 Enfal/60

⁶ Müslim

olacağını söyleyenlerin ihtilafını ortadan kaldırmaktadır. Çünkü hadis, Allah'ın hazırlanmasını emrettiği kuvvetin, türlü atış silahlarını elde etmek ve eğitimi almak olduğunu göstermektedir. Eğitimin hükmü kısmında belirteceğimiz gibi, Müslümanın bunu terketmesi asla doğru değildir.

Terbiye ve tezkiye, imani hazırlığın kapsamında olan bir eğitim olup, o da vaciptir. Bunun delillerini daha sonra vereceğiz inşaallah. Eğitim alanları ve cihad sahaları güzelce ameli hayata aktarılırsa, zaten adamları eğitmek, cevherlerini ortaya çıkarmak ve davranışlarını düzenlemek için en iyi yerler hazırlanmış olur. Çünkü Müslüman fertler uzun süre birlikte bulunmayı, sıkıntılara ve yolculuklara katlanmayı bu sahalarda somut olarak gerçekleştirirler. Allah'ın *Subhanehu ve Teala* izniyle bu kitapta imani hazırlık üzerinde sık sık duracağız. Maddi hazırlıkla beraber imani hazırlığın vacipliği konusunda bir anlaşmazlık yoktur. Ama ayetin sözünü ettiği hazırlığın sadece imani hazırlık şeklinde anlaşılması ve imani hazırlığın da maddi hazırlığı ve eğitimi ni terketmek için vesile yapılması hem ayete ve hem de hadise aykırıdır. Böyle bir şeyi bizim de kabul etmemiz mümkün değildir.

Sonuç olarak, askeri eğitimin önemi, cihada hazırlık şekillerinden biri olmasından ileri gelmektedir. Cihad ise, Müslümanların Allah'ın *Subhanehu ve Teala* gazabından ve bugün yaşadıkları aşağılık ve zillet hayatından kurtuluşun tek yoludur.

2- MÜSLÜMANLAR İÇİN ASKERİ EĞİTİMİN HÜKMÜ

Askeri eğitim, meşru mazeretleri olanlar dışında, mükellef olan her Müslümanın üzerine vaciptir. Çünkü cihadın temel sütunlarından biridir. Askeri eğitimin vacipliğini gösteren delilleri şöyle sıralayabiliriz:

A) Bilindiği gibi fıkıh kitaplarında cihadın, Müslümanlar üzerine farz-ı ayn olduğu durumlar belirtilmiştir. Bunları İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah*, “el-Muğni” isimli kitabında şöyle belirtir: “Cihad üç yerde farz-ı ayn olur:

1- Müslüman ve kafir iki saf karşı karşıya geldiği ve çarpışma başladığı zaman orada bulunan kişilerin savaşa katılmaması haram olup savaşmaları farz-ı ayndır. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler, bir toplulukla karşılaşırsanız dayanın. Başarıya erişebilmeniz için Allah’ı çok anın. Allah’a ve Rasulü’ne itaat edin. Çekişmeyin, yoksa korkar başarısızlığa düşersiniz ve kuvvetiniz gider. Sabredin, doğrusu Allah sabredenlerle beraberdir.”¹, “Ey İman edenler, savaş için ilerlerken, küfredenlerle toplu halde karşılaştığınızda onlara arkanızı dönmeyin. Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilmek veya bir başka topluluğa katılmak maksadı dışında, o gün arkasını düşmana dönen kimse Allah’tan bir gazaba uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü bir dönüşür.”²

2- Düşman, bir yeri işgal ettiği zaman, orada bulunan halkın savaşması ve bu düşmanı çıkarmaya çalışması farz-ı ayndır.

3- Müslümanların imamı seferberlik ilan ettiği zaman Müslümanların onunla beraber savaşa çıkmaları farz-ı ayndır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, “Allah yolunda savaşa çıkın” dediği zaman yere çöküp kaldınız? Oysa dünya hayatının geçimi ahirete göre pek az bir şeydir. Çıkmazsanız Allah size can yakıcı azapla azap eder ve yerinize başka bir millet getirir. O’na bir şey de yapamazsınız. Allah her şeye kadirdir.”³ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Seferberlik çağrısı olursa, savaşa çıkınız.”⁴⁵

Bundan da anlaşılmaktadır ki günümüzde cihad, özellikle ikinci duruma binaen, neredeyse her Müslümanın üzerine farz-ı ayn hükmündedir. Çünkü bugün Müslüman ülkelerin neredeyse tamamında kafirler hakim ve

¹ 8 Enfal/45-46

² 8 Enfal/15-16

³ 9 Tevbe/38-39

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Kitabu’l-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/365-366

egemen durumdadırlar. Bunlar ya kafir yabancı emperyalistlerdir veya yerel kafirlerdir.

Cihad farz-ı ayn olunca, onu terketmek büyük günahlardan olur. Çünkü hakkında büyük cezalar tehdidi yapılmıştır. Bilakis Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* belirttiği, helaka götüren yedi gūnahtan birisidir. Buradan her Müslüman üzerine, herhangi bir vakitte farz-ı ayn olması mümkün olan cihad için hazırlık sayılmasından dolayı, askeri eğitimin vacipliği ortaya çıkmaktadır. Zira vacibin ancak kendisi ile gerçekleştiği şey de yine vacip hükmündedir.

B) “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın...”¹ ayeti ile, Ukbe bin Amir'den merfu olarak rivayet edilen “Haberiniz olsun, kuvvet atmaktır”² hadisi.

Bu ayetteki emir, vaciplik ifade etmektedir ve mendup olduğunu gösterecek hiç bir karine de yoktur. Hazırlık yapmak vacip ise, eğitim de vacip olur. Çünkü eğitim hazırlığın önemli bir parçasıdır.

Ukbe bin Amir'in bu hadisini açıklarken San'ani şöyle der: Hadis, ayette geçen kuvvetten maksadın ok atmak olduğunu belirtmiştir. Çünkü Rasullulah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında bilinen atış onunla olurdu. Bu, müşriklere ve isyancılara karşı silah kullanmayı da içerir. Dolayısıyla bu görevi yerine getirmek için eğitim yapmak da şeriatın bir gereğidir. Hazırlık yapmak ise, ancak alışkanlık kazanmakla olur. Atıcılığı beceremeyen kişi kuvvet hazırlığı yapmış sayılmaz.”³

C) Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onlara “Oturanlarla (kadın ve çocuklarla) beraber oturun” denildi.”⁴ Allah *Subhanehu ve Teala*, cihada hazırlık yapmamayı (ki eğitim onun bir parçasıdır) münafıkların sıfatlarından biri olarak kabul etmiştir. Bu da “Onlar için gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın” ayetindeki emrin vaciplik ifade ettiğini desteklemektedir. Çünkü bu ayette hazırlığın yapılması kötülenmiştir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu sözünden de bu açıkça anlaşılmaktadır: “Savaşmadan veya savaşmayı içinden geçirmeden ölen kişi nifak şubelerinden biri üzere ölmüştür.”⁵

D) Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Atıcılığı öğrendikten sonra terkeden bizden değildir veya itaatsizlik etmiş olur.”⁶ Nevevi

¹ 8 Enfal/60

² Müslim

³ Sübülü's-Selam, 4/1384, Hadis no: 1236

⁴ 9 Tevbe/46

⁵ Müslim

⁶ Müslim

Rahimehullah şöyle der: “Atıcılığı öğrendikten sonra unutmamanın kötülüğü hakkında bu büyük bir tehdit. Özürsüz olarak terketmek, şiddetli bir mekruhtur.”

Bu tehdit ve kötüleme, atıcılığı öğrendikten sonra unutmamak için bunu devam ettirmeyenler hakkında ise, hiç öğrenmeyenler için acaba nasıl bir tehdit ve kötüleme söz konusudur?

Bu meselede başka deliller de vardır. Uzatmamak için bu kadar ile yetiniyoruz. Sonuç olarak, özü olmayan her Müslüman mükellef üzerine askeri eğitim vaciptir. ‘İslam’da Askeri Alan’ konusunda bir kitap hazırlayan Mahmud Şit Hattab “Silah Eğitimi” bölümünde şöyle der:

“Kullanmayı öğrenmeden hiçbir silahın değeri olmaz. Sürekli ve ileri derecede silah eğitimi, o silahı başarı ile kullanmayı sağlar. Silah eğitimi gereği gibi almış olan savaşçı, o silahı başarı ile kullanabilir. Ama silah eğitimi almamış olan savaşçı onu başarı ile kullanamaz. Eğitimli olan savaşçı ise, eğitimsiz savaşçıyı kolaylıkla yenebilir, Allahu Teala’nın izni ile.

İslam’dan önce Araplar silah eğitimi yaparlardı. Ancak eğitimleri zorunlu değildi. Bazıları arzu ve hevalarına göre silah üzerinde eğitim almazdı. İslam gelince silah eğitimi teşvik etti ve emretti. Çünkü eli silah tutan her Müslüman üzerine cihadı farz kıldı. Müslümanların tümü İslam ordusunda asker sayılırlar ve Allah Teala’nın sözünün en üstün olması için cihad ederler.

Atıcılığı teşvik eden bir takım hadisler vardır... Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Atıcılığı öğrendikten sonra unutan bizden değildir.”¹ İleri yaşlarında birçok alim ve imamın atıcılık öğrendiği görülmüştür. Bunlardan biri de İmam Ahmed bin Hanbel’dir *Rahimehullah*. Bunu neden yaptıkları sorulduğunda veya halkın bunu yadırgadıklarını sezdiklerinde, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yukarıdaki hadisi ile cevap verirlerdi.”²

İleri yaşına rağmen atıcılığı sürdürenlerden biri de yukarıdaki hadisi rivayet eden sahabe Ukbe bin Amir’in *Radiyallahu Anhu* bizzat kendisidir. Atıcılık yaptığının yadırgandığını görünce, buna cevap olarak yukarıda aktardığımız Müslim’deki hadisi rivayet etmiştir.

¹ Ahmed

² Mahmud Şit Hattab, el-Askeriyyatu’l-Arabiyyetu’l-İslamiyye, 146-149, Müessesetu’r-Risale, 1405 hicri

3- ASKERİ EĞİTİM KİMLERE VACİPTİR?

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Cihadın, kişi üzerine vacip olması için şu yedi şartın bulunması gerekir: İslam, akıl, ergenlik, hürriyet, erkeklik, bedensel sağlık, mali imkan.”¹ Bunlara şu iki şart da eklenmelidir: Anne babanın izin vermesi, alacaklının izin vermesi.² Böylece şartların toplamı dokuz olmaktadır.

Cihad, farz-ı kifaye olduğu taktirde bu böyledir. Ancak cihad farz-ı ayn olursa, bu şartlardan dördü düşer. Bunlar; erkeklik, hürriyet, anne babanın izni ve alacaklının izni şartlarıdır. Böylece farz-ı ayn olan cihadın şartları beş olur. Bu şartlar; islam, ergenlik, akıl, bedeni sağlamlık ve mali imkandır. Düşman İslam ülkesine saldırdığı ve ona karşı koyan olmadığı takdirde, mali imkan şartı da düşer ve şartların sayısı dörde iner. Düşmanın İslam ülkesine girmesi ise, cihadın farz-ı ayn olduğu durumlardan biridir.

Meşhur mezhep alimleri bunları belirlemişlerdir. Hanefilerden Alaaddin el-Kasani *Rahimehullah* şöyle der: “Düşmanın bir memlekete saldırması durumunda seferberlik olursa, cihad farz-ı ayn olur ve savaşmaya gücü yeten her Müslüman için bu farziyet geçerlidir. Çünkü Allahu Teala, “Gerek hafif, gerek ağırlıklı olarak sefere çıkın”³ buyurmaktadır. Köle, sahibinden izin almadan, kadın kocasından izin almadan bu savaşa çıkar. Anne babasından izin almadan çocuğun da bu savaşa çıkması mübahtır.”⁴ Şafii imamlardan er-Remli *Rahimehullah* şöyle der: “Ülkemizin bir kentine düşman girer ve bizimle onun arasında yolculukta namazı kısaltma mesafesinden daha az bir mesafe kalırsa, cihad ile yükümlü olmayan fakir, çocuk, köle, borçlu, kadın dahil her Müslümanın üzerine savunma yapmak farz olur.”⁵ Mezhep alimlerinin bu tür görüşleri çok ve meşhurdur.

İbn-i Hazm *Rahimehullah*, farz-ı ayn olan cihad için anne babanın izni meselesinde çoğunluğun görüşüne muhalefet ederek, evladın cihada çıkması durumunda onlara bakacak kimsenin olmaması gibi, anne babanın helak olmasının sözkonusu olmadığı durumlarda, bu şartın geçersiz olabileceğini söylemektedir. Ancak helak olacaklarsa cihada çıkmaması gerektiğini söyler. Şöyle der: “Anne babanın izni olmadan cihad etmek caiz olmaz. Ama düşman, Müslüman bir halka saldırır ve eli silah tutan herkesin Müslümanlara yardım etmesi farz olursa, cihada çıkmak için anne babanın izni şart değildir. Ancak çocuğun cihada gitmesi halinde anne babanın ikisi veya biri ilgisizlik-

¹ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/366

² İbn-i Kudame, Age. 381

³ 9 Tevbe/41

⁴ Bedaiu's-Sanai', 9/4301

⁵ Er-Remli, Nihayetu'l-Muhtac, 8/58

ten helak olacaksa, bu durumda Allahu alem, kişinin onları bırakarak cihada çıkması helal olmaz.”¹

Bu meselede derim ki, farz-ı ayn olan cihad meselesinde alimlerin, kadının cihadı ile ilgili söyledikleri üzerinde durulması gerekir. Bazıları bu konuda alimlerin ittifak ettiğini veya cumhurun görüşünün böyle olduğunu sanabilir. Halbuki durum böyle değildir.

Cihadın farz-ı ayn olduğu her yerde kadının cihada katılmasının vacip olduğunu söyleyenler bunu, kadın erkek ayırımı yapmaksızın “Farz-ı ayn olan cihad, akıllı ve ergin olan her Müslüman üzerine farzdır” kuralından almışlardır. Yukarıda Hanefilerden Kasani’nin ve Şafiilerden er-Remli’nin *Rahimehumullah* görüşlerini aktarmıştık.

Ancak bu kural, kadınların cihadı ile ilgili şer’i nasslara aykırıdır. Vacip olan şer’i nasslar ile amel etmektir. Şöyle ki:

Buhari, “Kadınların Cihadı” bölümünde Aişe’den *Radiyallahu Anha* şöyle rivayet eder: “Cihada katılmak için Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* izin istedim. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, ‘Sizin cihadınız haccetmektir’ dedi.” İbn-i Hacer der ki: “İbn-i Battal şöyle der: Aişe *Radiyallahu Anha* hadisi, kadınlara cihadın vacip olmadığını gösterir. Ancak “Sizin cihadınız haccetmektir” sözü, kadınların nafile olarak cihada katılma haklarının olmadığı anlamına gelmez.”²

Ahmed bin Hanbel’in *Rahimehullah* Aişe’den *Radiyallahu Anha* rivayetinde ise şöyle geçmektedir: “‘Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kadınların cihad etmesi farz mıdır?’ dedim. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, ‘Onların cihadında çarpışma ve savaş yoktur. Onların cihadı hac ve umre yapmaktır’ dedi.”³ Bu hadis, farz-ı ayn veya farz-ı kifaye ayırımı yapmaksızın kadının cihad ile yükümlü olmadığını belirtmektedir. Bu hadisi şerheden İbn-i Hacer ve İbn-i Battal da *Rahimehumullah* kadınlarla ilgili olarak cihadın iki türü arasında ayırım yapmamıştır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında cihad çokça farz-ı ayn konumunda oluyordu. Ancak Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yayıf dahi olsa, kadınların cihada çıkmalarını emrettiğini gösteren ve Aişe’den *Radiyallahu Anha* hadisini tahsis eden bir nass bize ulaşmış değildir.

Cihadın farz-ı ayn olduğu yerlerden biri de, Müslümanlarının imamının (Emiru’l-Mü’minin) halka genel seferberlik ilan etmesidir. Bunun örneklerinden biri Tebuk Savaşı’dır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu savaş için bir kesimi değil, herkesi savaşa çağırmıştır. Nitekim ayet bunu göstermekte-

¹ El-Muhalla, 7/292, Mesele:922

² Fethu’l-Bari, 6/75-76

³ El-Bani sahih olduğunu söylemiştir. İrvau’l-Galil, 5/ Hadis no: 1185

dir. “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, “Allah yolunda, savaşa çıkın” dendiği zaman yere çöküp kaldınız? Oysa dünya hayatının geçimi ahirete göre pek az bir şeydir.”¹

“Ey iman edenler” sözü, kadın erkek bütün Müslümanları kapsar. Halbuki kadınlar bu savaşa katılmadılar. Bu savaşta Medine’de emir olarak bırakılan Ali’nin *Radiyallahu Anhu*, “Beni çocuklar ve kadınların içinde mi bırakıyorsunuz?”² demesi de bunun delilidir. Bu da gösteriyor ki genel seferberlik kadınları kapsamaz. Böylece yukarıda verilen Aişe *Radiyallahu Anha* hadisi genel hükmü ile geçerli olur.

Cihadın farz-ı ayn olduğu yerlerden biri de, düşmanın bir memleketi işgal etmesi durumudur. Düşman bir yere girerse, orayı savunmak bütün Müslümanlar üzerine farzdır. Hendek Savaşı’nda bu durum meydana gelmişti. Allahu Teala, “Onlar hem yukarınızdan hem aşağı tarafınızdan (vadinin üstünden ve alt yanından) üzerinize yürüdükleri zaman..”³ ayetiyle bunu belirtmektedir. Bu savaşa kadınlar katılmayıp yüksek ve tenha yerlere yerleştirildiler.⁴

İbn-i Kudame el-Hanbeli’nin *Rahimehullah* sözü de bunu gösterir: “Düşman saldırdığı zaman malı olan ve olmayan herkesin karşı koyması vaciptir. Emirnin izni olmadan düşmanla yüzleşmeye çıkılmamalıdır. Ancak ansızın saldıran ve halkı öldürmesinden endişe edilen bir düşman saldırısında, emirden izin alma imkanı da yoksa bu durumda emirnin izni beklenmez. Bu demektir ki ihtiyaç halinde savaşabilecek durumda olan bütün halkın düşmana karşı savaşa çıkması gerekir. Aileleri, malı ve yeri koruma amacı ile geriye bırakılanlar dışında, kimsenin savaşa katılmaması helal olmaz.”⁵

İbn-i Kudame’nin *Rahimehullah* “aileleri ve malı korumak için” demesi, düşmanın memlekete saldırması halinde kadınların savaşa katılmalarının şart olmadığını gösterir.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Bunun bir benzeri de, düşmanın Müslüman memlekete saldırması ve karşı koyan Müslüman savaşçıların sayısının, düşmanın sayısının yarısından daha az olmasıdır. Bunlar çekilecek olurlarsa, düşman kadın ve çocukları ele geçirir. Bu ve benzerleri haller taarruz değil, savunma savaşlarıdır. Bu savaşta düşmanın önünden çekilmek hiçbir şekilde caiz değildir. Uhud Savaşı bu türdendi.”⁶ “Yarıdan az” sözü, Müslüman askerlerin düşman askerin yarısından daha az olmasını belirtir.

¹ 9 Tevbe/38

² Buhari

³ 33 Ahzab/10

⁴ Siretu İbn-i Hişam, 705,711, Subayh baskısı, 1391 hicri

⁵ El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/389

⁶ El-İhtiyaratu’l-Fikhiyye, 311, Daru’l-Marife baskısı

Şeyhu'l-İslam'ın "Çekilirlerse, kadın ve çocukları ele geçirirler" sözü ise, bahsi geçen halde kadınların cihada katılmalarını farz-ı ayn olarak görmediğini göstermektedir.

Bu nedenle cihadın farz-ı ayn olduğu bütün durumlarda kadınların da bu cihada katılmalarının farz-ı ayn olmadığını söylemekteyiz. Sadece bir durumda kadınların cihada katılmaları vacip olur. Bu durum ise düşmanın bir memlekette evlere kadar saldırıp, kadın ve çocukları ele geçirme halidir. Bu durumda kadının hem kendini hem yanındakileri savunarak savaşması vacip olur. Müslim, Enes'in *Radyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: "Ümmü Süleym, Huneyn günü hançerini çekti. Ebu Talha onu görünce, 'Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ümmü Süleym'in elinde hançer var' dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, 'Elindeki hançer nedir?' dedi. Bunun üzerine Ümmü Süleym *Radyallahu Anha*, 'Müşriklerden biri bana yaklaşırsa onunla karnını deşmek için çektim' dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onun bu sözü üzerine güldü." Rivayet doğru ise, siyer kitaplarında anlatıldığı gibi, Hendek Savaşı'nda Safiyye bintu Abdulmuttalib de aynı şeyi yapmıştır.¹

Kadına ancak belli bir durumda cihad farz olmakla beraber, emirin izni ile gönüllü olarak kadın cihada çıkabilir. Müslim, Enes'ten *Radyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Ümmü Süleym ve ensardan bazı kadınlar Rasullulah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber savaşa katılırlardı. Bunlar askerlere su verir ve yaralıları tedavi ederlerdi. Müslim, İbnu Abbas'tan da *Radyallahu Anhu* bunun bir benzerini rivayet eder. Fakihler, bunun ancak yaşı ilerlemiş kadınlar için geçerli olabileceğini ve genç kadınlar için bunun yasak olduğunu söylerler. İbnu Kudame *Rahimehullah* şöyle der: "el-Hırki der ki: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında olduğu gibi, askerlere su vermek ve yaralıları tedavi etmek için yaşlı kadınlar dışında, düşman yurdu-na Müslümanlarla beraber genç kadınlar giremezler."²

Sonuç olarak, belli bir durumda kadının cihad etmesi vacip ise, silahı kullanması konusunda bunun için eğitim alması da vacip olur demektir. Bu eğitim konusunda kendini savunma yapabilecek kadar silahın kullanımını öğrenmesi yeterlidir. Kadına kocası, mahremleri veya eğitilmiş başka kadınlar eğitim verir. Bu konuda bize bir nassın ulaşmadığı doğrudur. Ancak bunu Allah Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ümmü Süleym'in hançer kullanmasına göz yummasından çıkarmaktayız. Kadının silah kullanması söz konusu ise, o silahı kullanma eğitimi alması da söz konusu olur. Çünkü vacibin ancak kendisiyle gerçekleştiği şey de vaciptir. En doğrusunu Allahu Teala bilir.

¹ Siretu İbni Hişam 3/711, Subayh baskısı, 1391

² El-Muğni ve'ş-Şerhu'l-Kebir, 10/391

Askeri eğitim alması gereken Müslümanın yaşına gelince bu, şer'i tekli-fin başladığı ergenlik yaşıdır. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Üç kişiden kalem kalkmıştır: Ergin oluncaya kadar çocuk, uyanıncaya kadar uykuda olan ve kendine gelinceye kadar deli.” Bu hadisi Aişe'den *Radiyallahu Anha* Ebu Davud, Nesai, Darimi, İbn-i Hibban ve Hakim rivayet etmiştir. Hakim, hadisin Müslim'in şartına göre sahih olduğunu belirtmiş ve Zehebi buna muvafakat etmiştir. El-Bani de, “İrvau'l-Galil Tahricu Ehadisi Menari's-Sebil” isimli kitabında birkaç yerde bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.¹ Buhari bu hadisi “Kitabu'l-Hudud” bölümünde Ali bin Ebi Talib'den *Radiyallahu Anhu* muallak olarak rivayet etmiştir.

Ergenlik yaşı; ihtilam, kasık kıllarının çıkması ve yaş ile belli olur. İhtilam durumunu genç kendisi bildirir. Çünkü tespit etmek zordur. Kasık kıllarının çıkması da aynı şekildedir. Bununla ilgili olarak Atiyye el-Kurazi hadisinde şöyle geçer: “Beni Kureyza günü Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* karşısına çıkarıldık. İlgililere, kasık kılları bitenlerin öldürülmesini, bitmeyenlerin ise serbest bırakılmasını emretti. Benim kasık kıllarım henüz bitmediği için o gün serbest bırakılanlardandım.”²

Yaştan maksat ise, gencin onbeş yaşında olmasıdır. Nafi'nin İbn-i Ömer'den *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: “Uhud günü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaşa katılma konusunda beni öne çıkardı ve henüz ondört yaşında olduğum için bana izin vermedi. Ama Hendek günü onbeş yaşında olmam sebebi ile bana izin verdi.” Nafi der ki: Halife olan Ömer bin Abdulaziz'e geldim ve bu hadisi naklettim. ‘Bu, küçük ile büyük arasındaki ölçüdür’ dedi. Bunun üzerine onbeş yaşına gelmiş kişilere pay ayırmalarını, onbeş yaşından küçük olanlara ise çocuk muamelesi yapılmasını yazdı.”³ Buhari de bunu değişik lafızlarla rivayet etmiştir.

“Ergenlik Yaşının Belirlenmesi” bölümünde Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Sahibinin savaşçı olmasını sağlayan yaştır. Savaş ve başka konularda büyüklere uygulanan hükümler ona da uygulanır. (İbn-i Ömer'den *Radiyallahu Anhu* nakledilen hadisi aktardıktan sonra) ergenlik yaşının onbeş olduğuna dair bu hadis delildir. Şafii, Evzai, İbn-i Vehb, Ahmed ve başkalarının görüşü de budur. Şöyle derler: İhtilam olmasa da onbeş yaşını tamamlayan kişi mükellef olur. İbadet ve diğer konularla ilgili hükümler ona uygulanır. Ganimetten yetişkin gibi pay alır ve eğer düşman tarafında ise öldürülür. Yukarıda aktarılan hadiste geçen “bana önce izin vermedi, sonra izin

¹ Bkz: Hadis no: 297

² Beş hadis kitabında da rivayet edilmiştir. Tirmizi sahih hasen olduğunu söylemiştir.

³ Müslim

verdi” sözünden maksat, savaşçı yetişkin erkekler hükmünde kabul edilmesidir.”¹

Onbeş yaş ergenliğin belirtisi, ihtilam ise şer’i teklifin başlama yaşıdır. Bu yaşta farz-ı ayn olan şeyler kişi üzerine vacip hale gelir. Bunlardan biri de gerektiğinde farz-ı ayn olan cihad amelidir. Dolayısıyla Müslüman bir birey olarak, bu yaşa ulaştığında askeri eğitim de kişi üzerine vacip hale gelir. Ebu Bekr el-Cezairi “Minhacul-Müslim” isimli kitabında “Müslüman kişi onsekiz yaşına girince zorunlu askerlik eğitimi ona vacip olur” der, ancak neden bu yaş ölçü olarak aldığına ilişkin bir delil göstermez. En doğrusunu Allahu Teala bilir.²

Belirttiğimiz yaştan ölçü olduğunu destekleyen şeylerden biri de, İbn-i Abdilber’in “Muhtasarul-Sıra” isimli kitabında söyledikleridir. Şöyle der: “Uhud Savaşı’nda Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Semura bin Cundeb el-Fezari ve Rafi bin Hadiyc’e Radiyallahu Anhuma savaşa katılmak için izin verdi. Her ikisi de onbeş yaşında idi. Rafi Radiyallahu Anhu atıcı idi. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Hendek günü Abdullah bin Ömer, Zeyd bin Sabit, Üsâme bin Zeyd, Bera bin Azib, Üseyyid bin Zuhayr, Urabe bin Evs, Zeyd bin Erkam ve Ebu Said el-Hudri’yi Radiyallahu Anhum geri çevirdi. Onbeş yaşına girmiş olanlara izin verirken, bu yaşa girmeyenlere izin vermedi”³

İbn-i Abdilber’in aktardığı isimler arasında olan sahabe Rafi bin Hadiyc’in Radiyallahu Anhu savaşa katılmasına izin verildiğinde atıcı olduğunu görüyoruz. Atıcılık eğitimi almış ve bunu onbeş yaşından önce iyice öğrenmişti. Onbeş yaşına girdiklerinde savaşabilecek duruma gelmek için sahabenin önceden atıcılık eğitimi aldıklarını görüyoruz.

Sonuç olarak askeri eğitim, eğitime engel olabilecek sakatlıklardan uzak, mali durumu elverişli, aklı başında ve onbeş yaşında olan her Müslüman üzerine vaciptir. Buna göre askeri eğitim Müslümanlar üzerine farz-ı ayn olup bunun için hürriyet, erkeklik, anne baba izni ve alacaklının izni sözkonusu değildir. Kadının eğitimi için gereken bilgileri yukarıda verdik.

İslam ümmeti mücahid bir ümmettir. Nebilerin ümmetleri arasından, dinini bütün insanlar arasında yaymakla yükümlü tek ümmettir. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Önceki peygamberlerden her biri sadece kendi kavmine gönderilirken, ben bütün insanlara gönderildim.”⁴ Bu nedenle Allah Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Rasulü olduğuna şahadet

¹ Şerhu’n-Nevevi ala Müslim, 13/12

² Bkz. Minhacul-Müslim, 303, Darul-Fikr, 1396

³ İbn-i Abdilber, Kitabul-d-Durur fi İhtisari’l-Meğazi ve’s-Siyer, 147, Darul-Maarif, ikinci baskı

⁴ Buhari, Cabir’den Radiyallahu Anhu rivayet etmiştir.

edinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.”¹ Bu ise Allahu Teala’nın “O (Allah) müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için, Rasulü’nü hidayet ve Hak Din ile gönderendir”² ayetlerinin gereğidir. Bu nasslar, her devirde Müslümanların omuzlarına yüklenen sorumluluğun büyüklüğünü gösterir. Bu mesele hafife alınacak bir mesele değildir.

Geçmişte askeri eğitim her Müslüman için mümkündü. Çünkü silahlar basit ve bulunabilir türdendi. Ama barutun ateşli silahlarda kullanılması ve ateş gücü olan ağır silahların yapılmasıyla zalim yönetimler halkların kendilerinden hesap sormasından korkarak silah eğitimini her mükellef için değil, sadece sınırlı bir miktar insanla sınırlandırdılar. Onlara bugün ordu denilmektedir. Halkın geri kalan kısmı askeri eğitimden yoksun kaldı ve çoğu zaman azınlık olan silahlı güçlere boyun eğmeye mecbur oldu. İçinde bulunduğu baskı ve yenilgiyi halkın farketmemesi için, yöneticiler onları bunu unutturacak her şey ile meşgul ettiler. Ekmek kavgası, eğlenceler, tiyatro ve sinemalar, parlamentolar ve aldatıcı birçok şeytanca yollarla oyaladılar.

Bu sebepten dolayı Müslümanların askeri eğitim için gayret etmeleri gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim de ahireti diler ve bir mü’min olarak ona yaraşır bir çaba ile çalışırsa, işte bunların çalışmaları makbuldür.”³ Cihad için hazırlık yapmayı terketmek, münafıkların niteliklerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onları geri koydu. Onlara “Oturanlar ile (kadın ve çocuklarla) beraber oturun” denildi.”⁴

Şartları uygun olan her Müslümanın azami derecede askeri eğitim alması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın..”⁵ Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Size neyi emredersem, ondan gücünüzün yettiği kadarını yapınız”⁶

Bu şer’i görevi yerine getirmek için Müslümanların işbirliği yapmaları ve yardımlaşmaları vaciptir. Allahu Teala şöyle buyurur: “İyilik ve takva üzerinde yardımlaşınız”⁷ Bu da Müslümanların askeri eğitim ve cihad alanlarına ulaşmalarını sağlamakla, gerekli mali desteği yapmakla, yokluklarında ailelerini ve bakmakla yükümlü oldukları kişileri gözetip kollamakla ve diğer

¹ Müttefekun Aleyhi

² 9 Tevbe/33, 61 Saff/9

³ 17 İsra/19

⁴ 9 Tevbe/46

⁵ 8 Enfal/60

⁶ Müttefekun Aleyhi

⁷ 8 Maide/2

şekillerde yardım etmekle olur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bir savaşçıyı donatırsa, kendisi de savaşmış olur. Kim bir savaşçının ailesine yokluğunda bakarsa, kendisi de savaşmış sayılır.”¹ Yine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim savaşmazsa veya bir savaşçıyı donatmazsa veya bir savaşçının ailesine yokluğunda güzelce bakmazsa, kıyamet gününden önce Allah ona büyük bir bela verir”² Bu yardımlaşma ve destek olma işi özellikle, bizzat eğitime ve cihada katılamayanlar üzerine gerekli ve kesin bir emirdir. “Allah, hiç kimseye, gücü yetmeyeceği bir şeyi yüklemez.”³

Eğitimin en alt sınırı, silah yoksa bile sıkı bir beden eğitimidir. Salih niyet bulunduğu taktirde bu da yararlı olur. Zaten bu, her askeri eğitimin temelidir. Küçük bir odanın içinde de olsa basit spor aletleriyle her Müslümanın yapması mümkün bir eğitimidir. Bunun ihmal edilmesi doğru değildir ve bu ihmalin geçerli bir sebebi de yoktur.

¹ Müttetekun Aleyhi

² Ebu Davud

³ 2 Bakara/286

4- MEŞRU MAZERETLERİ OLANLAR

Burada kasdettiğimiz, mükelleflerden meşru mazeretleri olanlardır. Müslüman olmayanlar, akıllı ve ergin olmayanlar, yani kafirler, çocuklar ve deliler konumuzun dışındadır.

Yukarıda askeri eğitimin akıllı, ergin, özürsüz, bu tedrip için mali durumu yeterli olan kadın ve erkek her Müslümanın üzerine farz olduğunu, kadınların ayrı bir durumu bulunduğunu belirtmiştik. Acaba kişiyi askeri eğitimden muaf kılan meşru mazeretler hangileridir?

Bunlar ya körlük, sakatlık, hastalık gibi bedeni kuvvet yönünden özürlerdir ya da malın olmaması gibi mali yönden kişiyi aciz bırakan özürlerdir. Aşağıdaki ayetlerde bu mazeretler belirtilmiştir:

1- “Mü'minlerden (özür sahibi olanlar dışında) oturanlarla, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir olmaz.”¹ Ayette geçen “özür sahipleri”; mazeretleri olanlardır.

2- “Allah ve Rasulü'ne karşı samimi oldukları takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir. Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum’ deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur).”²

3- “Kör için bir sorumluluk yoktur. Topal için bir sorumluluk yoktur. Hastaya da bir sorumluluk yoktur”³

4- “Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da güçlük yoktur.”⁴ Ancak bu ayetin cihad veya yiyecekler ile ilgili olduğu konusunda ihtilaf vardır.

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah*, cihadın vacip olmasının şartlarından söz ederken özür sahiplerini de belirterek şöyle der: “Sağlam olmanın anlamı; körlük, sakatlık, hastalık gibi şeylerden salim olmak demektir. Bunlardan salim olmak şarttır. Çünkü Allahu Teala; “Kör için bir sorumluluk yoktur. Topal için bir sorumluluk yoktur. Hastaya da bir sorumluluk yoktur”⁵ buyurmaktadır. Bu özürler kişiyi cihad amelini yerini getirmekten alıkoyar. Bu sayılanlardan körlük bellidir. Sakatlık ise, şişmanlık ve benzeri durum gibi

¹ 4 Nisa/95

² 9 Tevbe/91-92

³ 48 Fetih/17

⁴ 24 Nur/61

⁵ 48 Fetih/17

bineğe binmeye ve yürümeye engel durumlardır. Kişinin yürüyebildiği ve binebildiği halde koşamaması, cihadın ona vacip olmasına engel değildir. Çünkü savaşması mümkün olup gözü şaşı olan kişiye benzer. Engel olan hastalık da şiddetli hastalıktır. Ama diş ağrısı, hafif baş ağrısı gibi cihada engel olmayan hafif bir hastalık ise, cihada çıkmaya engel değildir. Bu da gözün şaşı olması gibi cihad yapmaya engel sayılmaz. Yeterli mali imkanın bulunması ise şarttır. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne karşı samimi oldukları takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir.”¹

Çünkü cihad, ancak bir takım araç ve gereçlerle mümkün olur. Dolayısıyla da bu araç ve gerecin temin edilebilme kudretinin varlığına itibar edilir. Cihad yeri namazı kısaltma mesafesinden daha kısa ise, kişinin azık bulundurması, yokluğunda aile masrafının karşılanması, savaşacak silahının olması şarttır. Ama binitinin olması şart değildir. Çünkü mesafe yakındır. Ama mesafe, namazın kısaltılacağı kadar uzak ise binitinin olması da şarttır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum’ deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur).”^{2,3}

İbn-i Kudame’nin saydığı bu kişilere gücü kalmamış yaşlı kişiler de dahil edilir. Çünkü Allahu Teala, “Zayıflara da sorumluluk yoktur”⁴ buyurmaktadır. Gücü kalmamış olan yaşlı kişi de zayıf kişi konumundadır.

¹ 9 Tevbe/91

² 9 Tevbe/92

³ El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/367

⁴ 9 Tevbe/91

MEŞRU OLMAYAN MAZERETLER

Cihada katılmayanların yukarıda sayılan meşru mazeretleri ileri sürmeleri çok nadirdir. Aksine ileri sürülen mazeretlerin çoğu, Allah'ın kabul etmediği gayri meşru mazeretlerdir. Şöyle ki:

1- “De ki: Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden evler sizce Allah'tan, Peygamberinden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah fasık kimseleri doğru yola erdirmez.”¹ Bazı alimler bu ayete “sekiz mazeret ayeti” adını verirken, ben “sekiz özü iptal eden ayet” adını veriyorum. Allahu Teala, cihada katılmamak için ileri sürülen bu sekiz mazereti kabul etmemiş ve bunları ileri sürenlerin fasıklar olduğunu belirtmiştir. Allah *Subhanehu ve Teala*, “Allah fasık kimseleri doğru yola erdirmez” diyerek bunlara ceza tehdidinde bulunmuştur. Nitekim “Onlar sapınca, Allah kalplerini saptırdı” buyurduğu gibi, “Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin” diyerek kendilerine ceza ve azap vereceğini belirtmiştir.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “İ'yne² ile alışveriş yaptığınız, öküzlerin peşine takılıp çiftçilikle yetindiğiniz ve cihadı terkettiğiniz zaman Allah size bir zillet verir ve yeniden dininize dönmedikçe sizden onu kaldırmaz.”³

Bunlar, mükellef olup cihaddan geri kalan ve Allahu Teala'ya itaat konusunda başka şeyleri cihada tercih eden herkesin başına gelmesi kaçınılmaz olan ilahi cezalardır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Artık onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah bunlarla dünya hayatında onların azaplarını çoğaltmayı ve onların kafir olarak canlarının çıkmasını ister.”⁴

Aile fertleriyle beraber kalma sevgisi mazeret olamaz. Yine mal ve ticaret hakkında korkmak, görev ve okul da mazeret değildir. Allahu Teala bu mazeretleri geçersiz saymıştır. Müslümanların aralarında yardımlaşması gerekir. Onlardan eğitim ve cihad için gidenlerin aile fertlerine bakmak ve masraflarını karşılamak diğer Müslümanların üzerine vacip olur. Aralarında bunu sıra ile yapmaları gerekir. Ebu Said el-Hudri *Radiyallahu Anhu* şöyle der: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Beni Lihyen üzerine bir grup

¹ 9 Tenvbe/24

² İ'yne: Faizle yapılan alışverişlerden bir çeşittir. Özelliği: Bir kişinin, vakti tayin edilmiş bir bedel ile (veresiye) bir şeyi birisine satması, daha sonra aynı malı, sattığı kişiden peşin olarak daha düşük bir ücret ile satın almasıdır. Bu şekilde, peşin bedel ile veresiye bedeli ayırarak faizli bir kar elde edilmiştir.

³ Ebu Davud hasen bir isnadla İbn-i Ömer'den rivayet etmiştir. El-Bani Sahih olduğunu aktarmıştır.

⁴ 9 Tenvbe/55

gönderdi ve “İki kişiden biri gitsin. Alınacak ecir ise ortaktır” dedi.”¹ Yine Ebu Said el-Hudri’den *Radıyallahu Anhu* yapılan başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Her iki kişiden biri gitsin” dedi. Sonra gitmeyen kişiye şöyle dedi; “Gidenin ailesine ve malına kim iyi bir şekilde bakarsa, gidenin ecrinin yarısı kadar ecir alır.”

2- “Allah’ın Rasulü’ne muhalefet etmek için geri kalanlar (sefere çıkmayıp) oturmaları ile sevindiler. Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmeyi çirkin gördüler de “Bu sıcakta sefere çıkmayın” dediler. De ki: “Cehennem ateşi daha sıcaktır!” Keşke anlasalardı.”² Bu ayette sayılan mazeretler de geçersizdir. Çünkü ne şiddetli sıcak, ne de şiddetli soğuk Allah yolunda cihada çıkmama konusunda geçerli bir mazeret değildir.

3- Geçersiz mazeretlerden biri de, cihad işlerini yürütenlerin gerekli İslami ahlak ve terbiye düzeyinde olmamalarını, dolayısıyla onlarla beraber çalışmanın caiz olmadığını ileri sürmektir. Bu ortaya atılan bir şüphedir. Bu şüpheyi cevap olarak şöyle denir: Cihad emirinin bizzat kendisi ve beraberindekilerin çoğu facir de olsa, bunlar kafirlere karşı savaşmak için çalışmaktadırlar. Onlarla beraber çalışmak ve onları desteklemek şer’an vaciptir. Bu, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın kabul ettiği prensiplerden birisidir. Üçüncü bölümde bunun ayrıntılarını ele alacağız inşaallah. Bu konuda şimdilik İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* söylediklerini burada aktarmak ile yetineceğim:

“Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın ilkelerinden biri, iyi ve kötü her komutan ve emir ile beraber savaşmaktır. Şüphesiz Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği gibi, Allahu Teala bu dini facir bir adamla ve nasipleri olmayan topluluklarla da destekler. Çünkü facir komutanlar veya facir askerlerle beraber savaşmak uygun görülmezse, mutlaka şu iki durumdan biri meydana gelir: Ya onlarla beraber savaş yapılmaz ki bu durumda din ve dünya konusunda onlardan daha zararlı olan düşman ülkeyi istila eder. Ya da facir olan komutan ile beraber savaşılır ve en kötülerini olan düşman defedilerek İslam ahkâmının tamamı uygulanamazsa bile, uygulanabilenler yerine getirilir. Bu ve benzeri bütün durumlarda vacip olan budur. Hatta Raşid Halifeler devrinden sonra meydana gelen savaşların çoğu bu şekilde yapılmıştır.”³

Münafıklar, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında savaşır ve münafıkların savaşa katılmalarını bahane ederek, savaşa katılmayı reddeden de olmazdı. Nitekim Beni Mustalik Gazvesi sırasında, “Medine’ye dönersek, en aziz olan en aşâğılık olanı oradan mutlaka çıkaracaktır”⁴ diyen münafıkların başı da o gazvede yer almıştı. Hendek Savaşı’nda, “Evlerimiz

¹ Müslim

² 9 Tevbe/81

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/506-507

⁴ 33 Ahzab/13

bu savaşa çıkmamıza elverişli değildir” diyen münafıklar da yer almıştı. Yine Tebük Savaşı sırasında sahabenin *Radıyallahu Anhum* ilim ehli olanları ile alay edenler de Müslümanlar ile aynı saf içerisinde yer almışlardı. Ki onlar hakkında Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Onlara soracak olursan, "Biz and olsun ki, eğlenip oynuyorduk" diyecekler. De ki: “Allah ile, ayetleriyle, Peygamberiyle mi alay ediyordunuz?”¹ Emevi sultanları, namazları geç kılıyorlardı. Buna rağmen onların yanında savaşmanın caiz olmadığını söyleyen olmamıştır. Bu konuda örnekler çoktur. Bütün bunlar, askeri eğitim ve cihada katılmamak için geçerli olan mazeretlerden değildir.

¹ 9 Tevbe/65

MEŞRU MAZERET SAHİPLERİNİN SEVABI

Eğitim ve cihad konusunda gerçek bir arzu ve niyet taşımakla beraber, belirttiğimiz meşru mazeretlerden biri yahut hapis ya da tehdit sebebiyle eğitim ve cihad sahasına ulaşmaktan aciz olanlar için, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği vaadin gereği olarak Allah'ın *Subhanehu ve Teala* onlara cihad ve eğitim sevabı vermesi umulur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Medine’de öyle kişiler vardır ki sizler bir vadiyi geçerken veya yol yürürken onlar da sizinle beraberdirler. Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Onlar Medine’de oldukları halde mi?” dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Evet, onları güçsüzlük alıkoydu.”¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Tebuk Savaşı’ndan dönerken bu sözü söylemiştir. Ahmed ve Müslim, Cabir’den *Radyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Medine’de öyle adamlar bıraktınız ki geçtiğiniz her vadi ve katettiğiniz yol için aldığınız sevapta size ortaklırlar. Hastalıklar onları hapsetti.” Ebu Davud Enes’ten *Radyallahu Anhu* rivayet ederek “Yaptığınız her harcama” ibaresini de ilave etmiştir.

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Mazeretten kasıt, hastalıktan ve sefere çıkmak için imkan bulamamaktan daha genel bir şeydir. Müslim yukarıdaki hadisi, Cabir’den *Radyallahu Anhu* “hastalıklar onları hapsetti” lafzı ile rivayet etmiştir. Dolayısıyla sanki en yaygın olan şeye hamledilmesi gerekir. Kişi, meşru bir özürden dolayı amel edemediği zaman, niyeti sebebi ile amelin ecrini alacağı belirtilmektedir.”² Bu hadis, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu sözüne benzer: “Samimi olarak Allah’tan şehadeti isteyen kişiyi, yatağında da ölse Allah şehitler derecesine çıkarır.”³ Her iki hadiste de geçen kişiler, istedikleri şey hakkında samimi oldukları halde amel etmekten aciz kalmışlar ve Allah'ın *Subhanehu ve Teala* bir lütfu olarak ecir kazanmışlardır.

Kurtubi *Rahimehullah*, “Mazeret onları alıkoydu” hadisini açıklarken şöyle der: “Bu, mazeret sahibinin gazinin ecri gibi ecir almasını gerektirir. İkisinin ecrinin eşit olabileceği söylenir. Allah'ın *Subhanehu ve Teala* lütfu geniştir. Özür sahibinin alacağı sevap, bu sevabı hak etmesi ile değil, Allahu Teala’dan bir lütuftur. Fiil için vermediği sevabı, samimi niyet için verebilir. Ancak gazinin bizzat savaşa katılması sebebi ile meşru özür sahibinden daha üstün ecir aldığı da söylenir.”⁴

¹ Müttetekun Aleyhi

² Fethu'l-Bari, 6/48

³ Müslim

⁴ Tefsiru'l-Kurtubi, Nisa/95 ayetinin tefsiri, 5/342

Gazinin ecrinin katlanarak verildiği halde diğerine katlanmadan verilmesine dair delil olarak da İbn-i Abbas'ın *Radıyallahu Anhu* şu merfu hadisi gösterilebilir: "Kim bir iyilik yapmak isteyip yapamazsa, Allah ona tam bir iyilik yazar. Ama yapmak ister ve yaparsa, Allah ona on katından yediyüz katına ve daha fazlasına kadar artırarak yazar."¹

Mazeret sahibinin ecrinin gazinin eciri kadar olduğunu söyleyenler, Enes *Radıyallahu Anhu* hadisindeki "Ecirde size ortak olurlar" ifadesini delil gösterirler. Gerçi ortak olmak, eşit olmayı gerektirmez. Ebu Kebşe el-Enmari'nin *Radıyallahu Anhu* şu hadisi ise ecirde eşitliğe delil olarak gösterilir: "Dünya dört kişi içindir: Allah'ın mal ve ilim verdiği kul: Onunla Allah'tan korkar, yakınlarına iyilik yapar ve hakkını verir. Bu kişinin derecesi en üstündür. İkincisi, Allah'ın ilim verip mal vermediği kul: Onun niyeti samimidir ve "Malım olsaydı falan kişinin yaptığını (infak ettiği gibi) yapardım" der. Bu kişi niyeti üzeredir ve birincisi ile ecirleri eşittir."² Kurtubi, ecirde eşit oluna-
cağını tercih etmektedir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.

¹ Mütefekun Aleyhi

² Tirmizi, hasen sahih olduğunu söyler.

SORUMLULUĞUN KALKMASININ VE MAZERET SAHİPLERİNİN SEVABI HAK ETMELERİNİN ŞARTLARI

Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne karşı samimi oldukları takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir. Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum’ deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur).”¹ Allah *Subhanehu ve Teala*, özür sahiplerinden sorumluluğun kalkmasını bu ayette iki şarta bağlamıştır:

1) “Allah ve Rasulü’ne karşı samimi oldukları takdirde”, dolayısıyla ilk şart; samimiyettir.

2) “Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur.” Bu ise kötülüğün zıddı olan iyiliktir ve ikinci şarttır.

İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “Savaşa katılmayıp oturmaları sebebi ile, halk arasında kötü söylentiler çıkarmayıp morallerini bozmadıkları ve iyilik yapmaya çalıştıkları sürece bu kişiler üzerine bir sorumluluk yoktur.”

Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: “Allah ve Rasulü’ne karşı samimi oldukları takdirde”, yani hakkı bilip onun ehlini sevdikleri ve düşmanlarına buğzettikleri sürece bunlara sorumluluk yoktur. Alimler, Allahu Teala’ya karşı samimi olmanın, Tevhid akidesinde ihlaslı olmak, Allahu Teala’yı uluhiyyet nitelikleriyle nitelemek, eksikliklerden tenzih etmek, sevdiği şeyleri sevmek ve nefret ettiği şeylerden de nefret etmek olduğunu söylerler. Rasul’e *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* karşı samimi olmanın ise, Rasul’ün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* peygamberliğini tasdik etmek, emir ve yasaklarına itaat etmek, dostlarına dost ve düşmanlarına düşman olmak, ona saygı duymak, onu ve ehli beytini sevmek, sünnetine saygı duymak, ölümünden sonra sünnetine sarılarak ve öğrenerek onu yaşatmak, sünnetini savunmak, yaymak, ona çağırarak ve güzel ahlakı ile ahlaklanmak olduğunu söylerler.”² Cihad ameline ise bu söylenenleri pratiğe dökerek şöyle anlatmak mümkündür. Cihad konusunda özür sahiplerinin şunları yerine getirmeleri üzerlerine vaciptir:

1- Niyette İhlashlı Olmak ve Doğruluk:

Kişi Allahu Teala’nın, “Gözlerinden yaşlar dökerek geri dönenler” diye nitelediği insanlar gibi, cihadı içten ve samimi olarak arzu etmelidir. Gerçek şu ki, mazeretten dolayı cihada katılmayıp, içinden de bunu geçirmeyen kişinin münafık olmasından endişe edilir. Nitekim Rasulullah *Sallallahu Aleyhi*

¹ 9 Tevbe/91-92

² Tefsiru Kurtubi, 8/226-227

ve Sellem şöyle buyurur: “Kim savaşmadan veya savaşmayı içinden geçirmeden ölürse nifaktan bir şube üzere ölür.”¹

Niyet, kalp amellerindendir. Doğru bir amelden önce mutlaka doğru ilmin olması gerekir. Burada kastedilen ilim, özürünün (ayrıca gazinin) mücahidlerin neden cihad ettiğini, davalarının haklılığını ve düşmanlarının batıl yolda olduklarını bilmesidir. Bu kaçınılmaz bir gerekliliktir. Buhari, Sahih’inin İlim Bölümü’nde “Söz ve Amelden Önce İlim Olması” babında bu konudaki delilleri almıştır.

2- Dua:

Mazeret sahiplerinin mücahid kardeşlerine yapacağı en büyük yardımlardan biri, zafer kazanmaları ve düşmanlarının yenilmesi için dua etmektir. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Zayıflarınızdan başkasıyla mı yardım görüyorsunuz ve rızıklanıyorsunuz (sanıyorsunuz)?”² Nesai, sahih bir sened ile Mus’ab bin Sad bin Ebi Vakkas’tan Radıyallahu Anhu şöyle rivayet eder: “Bir defasında babasının diğer sahabelere nazaran daha faziletli olduğunu söylemişti. Bunun üzerine Allah Rasülü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle demiştir: Şüphesiz Allah, bu ümmete zayıfları sebebiyle yardım eder. Bu onların dua etmesi, namaz kılması ve ihlasları sebebiyledir.”

İbnu’l-Kayyim Rahimehullah, “El-Kafiyetu eş-Şafiyetu’l fi’l-İntisari li’l-Firkati’n-Naciye” isimli kasidesinde şöyle der:

“Dine yardım etmek gerekli bir farzdır, kifaye olarak değil, farz-ı ayndır.

Elle, güç yetmezse dille, bu da olmazsa, gönülden yöneliş ve dua ile.

Bu da yoksa, vallahi, hardal tanesi kadar iman olmaz, ey imanının destekleyicisi!

En güzel sorumlu olarak hayatınla ey şanı büyük, yüzünün nuru ile destekle!”

3- Allah Yolunda Harcamak:

Fakir olmayan mazeret sahiplerinin mal ile cihad etmeleri vaciptir. Savaşçıları donatarak, mal, silah ve yiyeceklerle destekleyerek, mücahidlerin, şehitlerin ve esir düşenlerin ailelerini koruyup kollayarak bu görevlerini yerine getirmeleri gerekir. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Kim savaşmazsa veya bir savaşçıyı donatmazsa ya da savaşçının ailesine iyi bir şekilde bakmazsa, kıyamet gününden önce Allah ona büyük bir bela verir.”³

¹ Müslim

² Buhari

³ Ebu Davud

Hadis, büyük bir tehdit içermektedir. Malı olduğu halde canı ile savaşmasına engel bir özü olan kişi, savaşçıları donatarak ve aileleri gözetip kollayarak onun bedelini yerine getirmesi gerekir. Bu onun için güzel bir ecir olur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah yolunda kim bir savaşçıyı donatırsa, kendisi savaşmış olur. Kim bir savaşçının ailesine iyi bakarsa, kendisi savaşmış olur.”¹

Cihadın farz oluşu konusunda İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Gerçek şu ki el ile, dil ile, mal ile veya kalp ile her Müslümanın kafirlere karşı cihad etmesi farzdır. En doğrusunu Allahu Teala bilir”²

4- Cihad İçin Çağrı ve Propaganda Yapmak:

Mücahidlerin davalarının hak olduğu ve desteklenmesinin gerektiği, müşriklerin yollarının batıl olduğu ve Müslümanlara karşı işledikleri cinayetlerin, İslam aleminin hemen her yerinde Müslümanları İslam’dan uzaklaştırmak için düzenlenen şeytanca planların insanlara duyurulması ve onlara nasıl karşı konulacağı anlatılması da cihadın bir şeklidir. Bu davet ve propaganda faaliyeti her Müslümanın, özellikle fakirlik, hastalık gibi mazeretleri olan Müslümanların bile yapabileceği bir iştir. Bu da “Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihad ediniz”³ emri kapsamına girer. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şairlerinden Hassan bin Sabit *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emri ile müşrikleri kötüler ve karalardı. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona şöyle derdi; “Ey Hassan, Allah’ın Rasulü adına cevap ver. Allah’ım onu Ruhu’l-Kudüs ile destekle.”⁴ Başka bir rivayette ise Hassan’a *Radiyallahu Anhu*; “Onlara hakaret et ve onları küçümse, Cebrail seninle beraberdir”⁵ buyurmuştur.

5- Mü’minleri Cihada Teşvik Etmek:

Cihada katılamayan kişiler, başkalarını cihada katılmaya teşvik etmelidirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü’minleri de teşvik et.”⁶ “Ey peygamber, müminleri savaşa teşvik et.”⁷ Savaşa katılabilen ve katılamayan her Müslümanın, mü’min kardeşlerini müşriklere karşı savaşa teşvik etmesi vaciptir. Bugün bu ayetler ile amel etmeye en fazla bizim ihtiyacımız bulunmaktadır. Bu davette ve teşvikte Allah’ın izni ile büyük ecir vardır. Rasulullah

¹ Müttetekun Aleyhi

² Fethu’l-Bari, 6/38

³ Ebu Davud

⁴ Buhari

⁵ Buhari

⁶ 4 Nisa/84

⁷ 8 Enfal/65

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Kim bir iyiliğe teşvik ederse, onu işleyenin eciri gibi ecir alır.”¹

6- Müslümanlara ve Mücahidlere Karşı Samimi Olmak ve Onlar İçin Nasihatte Bulunmak:

Bunun sayılamayacak kadar şekilleri ve çeşitleri vardır. Zararlarından korunmaları için müşriklerin haberlerini ve planlarını Müslümanlara iletmek gibi. Bunun bir örneği Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçer: “Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam geldi: “Ey Musa! İleri gelenler seni öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Hemen uzaklaş. Şüphesiz ben sana öğüt veriyorum” dedi.”²

Bu ayet, kafirlerin Müslümanlara kurduğu tuzaklar ve hazırladığı komplolar konusunda bir uyarıdır. Mücahide karşı samimi olmanın şekillerinden biri de, düşmanından korunma yolunu ona göstermek, ihtiyacı varsa mümkün olduğu kadar ona yardım etmektir. Ayrıca yine düşmanla savaşlarında kendilerine yardımcı olacak her türlü bilgi ve beceriyi mücahidlere sunmak ve sırlarını gizlemek de bu samimiyetin örneklerindendir.

Mürtedlere karşı cihaddan sözederken İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Bu konuda her Müslümanın gücü yettiği kadar Müslümanlara yardımcı olması gerekir. Onların haberlerini bilen bir Müslümanın, bunu gizlemesi caiz olmaz. Onların iç yüzlerini ve durumlarını Müslümanların bilmesi için onlarla ilgili bildiği şeyleri Müslümanlara açıklaması ve bildirmesi vaciptir. Allahu Teala'nın ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrettiği şekilde onlara karşı ayaklanılması konusunda susmak ve onlara yardımda bulunmak hiçbir Müslüman için helal olmaz. Allah ve Rasul'ünün emrettiği şeyleri yerine getirmeyi yasaklamak da caiz olmaz. Çünkü bu, Allah yolunda cihad, emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker'in en önemli bölümlerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Peygamber! Kafirlerle ve münafıklara karşı cihad et. Onlara karşı sert davran. Varacakları yer cehennemdir, ne kötü dönüşür.”³ Mürtedler ise ya kafirlerdir veya münafıklardır.”⁴

7- Müşriklere Yardım Etmemek ve Onlardan Uzaklaşmak:

Bir mazeret sebebiyle müşriklerle yaşayan kişinin elinden geldiği kadar onlardan uzak durmaya çalışması ve onlarla mücadele etmesi gerekir. Nuaym bin Mes'ud'un *Radiyallahu Anhu* Ahzab günü müşrikler ve Hendek günü de Beni Kureyza'ya karşı yaptığı gibi. Ve yine Firavun ailesinden mü'min olan adamın yaptığı da bu meseleye bir örnektir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Firavun ailesinden olup da, iman ettiğini gizleyen bir adam dedi

¹ Müslim

² 28 Kasas/20

³ 9 Tevbe/73

⁴ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 35/159

ki: “Rabbim Allah'tır diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Oysa o, size Rabbinizden belgelerle gelmiştir. Eğer yalancıysa, yalanı kendisinedir. Eğer doğru sözlü ise, sizi tehdit ettiklerinin bir kısmı başınıza gelebilir. Şüphesiz Allah, haddi aşan, yalancı kimseyi doğru yola erdirmez.”¹

Müşriklere yardım etmemek, hiçbir şekilde onları Müslümanlara karşı desteklememeyi gerektirir. Çünkü böyle bir şey, sahibini küfre götürebilir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim onları dost edinirse, onlardan olur.”²

Bu şekilde mazeret sahipleri ve başkaları için cihad alanlarının çok olduğu görülmektedir. Cihad davasına hizmet etmek için bunların yararları da büyüktür. Dua, mali infak, propaganda, mü'minleri savaşa teşvik etmek, Müslümanlara karşı samimi olmak ve onlara nasihat etmek, müşriklerin moralini bozmak ve onlardan uzaklaşmak bu alanlardan bazılarıdır. Mazeret sahiplerinden olan herkesin, gücü oranında bu işleri yerine getirmeleri üzerlerine vaciptir. Bunun dışında Allahu Teala onlardan sorumluluğu kaldırmıştır. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü'ne karşı samimi oldukları takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir.”³

¹ 40 Mümin/28

² 5 Maide/51

³ 9 Tevbe/91

5- ALLAH YOLUNDA MALİ İMKANA SAHİP OLMAK

Yeterli mali imkanı olmayanların, bu meşru mazeretleri sebebiyle cihad etme sorumluluğundan muaf oldukları yukarıda belirtilmişti. Bu da mali imkanın önemini vurgulama konusunda yeterli bir açıklamadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne karşı samimi oldukları takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir. Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum’ deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur).”¹

Bu demektir ki mal yoksa, cihad da yoktur. Aynı şekilde zenginlerin, mallarını mücahidlerden esirgemeleri, Allahu Teala’nın yolundan alıkoymak ve kafirlerin egemenliğini sağlamaktır. Mü’minlerden ve mücahidlerden malı esirgemek münafıkların niteliklerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Bunlar: ‘Allah’ın Peygamberi’nin yanında bulunanlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler” diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah’ındır, ama münafıklar bu gerçeği anlamazlar.”²

Bu nedenle Tevbe Suresi’nde cihad için yapılan bey’atı belirten ayet dışında, Kur’an-ı Kerim’de cihad ile ilgili bütün ayetlerde, can ile cihaddan önce mal ile cihadın belirtilmiş olması önemli bir ibrettir. Bu ayetler yaklaşık olarak on kadar olup sıra ile şunlardır:

“Mü’minlerden (özür sahibi olanlar dışında) oturanlarla, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir olmaz. Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı.”³

“İman edip de hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp yardım edenler var ya, işte onların bir kısmı diğer bir kısmının dostlarıdır.”⁴

“İman eden, hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselere Allah katında en büyük dereceler vardır. İşte kurtulanlar onlardır.”⁵

¹ 9 Tevbe/90-91

² 63 Munafikun/7

³ 4 Nisa/95

⁴ 8 Enfal/72

⁵ 9 Tevbe, 20, 41, 44, 81, 88. ayetler

“Mü'minler ancak Allah'a ve Rasulü'ne iman eden, sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerdir. İşte onlar doğru olanlardır.”¹

“..İçinizden Mekke'nin fethinden önce harcayan ve savaşan kimseler, daha sonra harcıyı savaşan kimselerle bir değildirler. Öncekiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine cenneti vadetmiştir. Allah, işlediklerinizden haberdardır.”²

“Allah'a ve Rasulü'ne iman eder, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.”³

Önce can ile, sonra mal ile cihadın belirtildiği tek ayet ise şudur: “Allah mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürlükler.”⁴

Ayetlerin biri dışında hepsinde mal ile cihadın can ile cihaddan önce belirtilmesi, malın candan daha üstün olduğundan dolayı değildir. Aksine can ile cihad daha büyüktür. Ne var ki can ile cihad ancak mal ile olabilir. Çünkü orduların hazırlanması ancak Allahu Teala yolunda harcama ile olabilmektedir. Bu nedenle mal ile cihad olmadan can ile cihad gerçekleşmemektedir.

Yukarıdaki ayet, Allahu Teala ile alışveriş yapmak ile ilgilidir. Allahu Teala, bu alışverişte çok pahalı bir malı satışa çıkarmıştır. Kulun bunu alabilmesi için en değerli varlığı olan canını vermesi gerekmektedir. Bu nedenle Allahu Teala'nın ikramını açıklayan bu ayette önce can ve sonra mal belirtilmiştir. Allahu Teala bütün insanların canlarına malik olmasına rağmen insanlardan, canlarını cennet karşılığında satın almaktadır.

Ayetlerin çoğunda mal ile cihadın can ile cihaddan önce belirtilmesi, sıra yönündendir. Çünkü can ile cihad, ancak mal ile cihaddan sonra gerçekleşmektedir. Allahu Teala ile alışveriş hususunu belirten ayette ise, önce canın sonra malın belirtilmesi, üstünlük yönündendir. Şair şöyle der:

“Mal cömertliği, mertlik cömertliğidir,

Can cömertliği ise, cömertliğin zirvesidir”

Yine şu da bilinmektedir ki şer'i olarak savunulması gerekli olan beş şey içerisinde (din, ırz, can, mal ve akıl) can, maldan önce gelir. Şenkiti *Rahimehullah*, Saff⁵ Suresi'ndeki cihad ile ilgili ayeti açıklarken mal ve can

¹ 49 Hucurat/15

² 57 Hadid/10

³ 61 Saf/11

⁴ 9 Tevbe/111

⁵ 11. Ayet

meselesindeki sıralamaya değinerek şöyle der: “Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad edersiniz..’ ayetinde mal ile cihad, can ile cihaddan önce gelmişken, “Allah mü’minlerden mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler..” ayetinde ise, önce can ile, sonra mal ile cihad gelmiştir. Bunda güzel bir fayda vardır. Saff Suresi’ndeki ayet, Allah yolunda yapılan cihaddaki karlı ticaretin anlamını açıklamaktadır.

Cihad, güç ve gayret sarfetmektir. Mal, savaşın belkemiğidir ve ordunun desteğidir. Mal ile cihad, silah ile cihaddan daha önemlidir. Çünkü silah mal ile alınır, günümüz ordularında olduğu gibi bazı kişiler mal ile çalıştırılır, ordu mal ile donatılır. Bu sebeplerden dolayı cihada izin verilince Allahu Teala zayıf ve hastaları mazur gördüğü gibi, kendilerini cihad için donatma imkanına sahip olmayan fakirleri de mazur görmüştür. Aynı zamanda bu fakir Müslümanları donatacak mali imkana sahip olmadığından Rasulullah’ı da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* mazur görmüştür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne karşı samimi oldukları takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir. Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum’ deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur).”¹

Diğer taraftan, kadınlar ve güçsüzler gibi silahla cihad edemeyenler mal ile cihad yapabilirler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bir savaşçıyı donatırsa, kendisi de savaşmış gibi olur.”

İkinci ayet ise değişme, satışa sunma ve pazarlık yapma alanı ile ilgilidir. Canlının sahip olduğu en değerli şey olması sebebi ile de can, maldan önce belirtilmiş ve karşılığında da bağışlanabilecek en değerli şey olarak cennet teklif edilmiştir.”²

“Onlar için gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayın” ayeti üzerinde düşündüğümüz zaman, mali harcama ile son bulduğunu görürüz: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”³ Bu da cihada hazırlıkta malın önemini vurgulamaktadır.

¹ 9 Tevbe/90-91

² Edvau’l-Beyan, 8/184-185

³ 8 Enfal/60

Bu nedenle sadece Allah *Subhanehu ve Teala* yolunda infak etmenin karşılığının yediyüz ve daha fazlası ile verileceği belirtilmiştir. “Mallarını Allah yolunda sarf edenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfu geniştir. O her şeyi bilendir.”¹

İmamü'l-Harmeyn el-Cuveyni *Rahimehullah* bu meseleye değinerek şöyle der: “Cihad için mal hazırlamak, savaş için asker hazırlamak derecesindedir. Beytü'l-mal bu işe yeterli olmazsa, zenginlerin bunu yerine getirmeleri vaciptir. İmam, bu ihtiyacı giderecek kadar halktan vergi alabilir.”²

Askeri eğitim ve cihad alanlarında görev almak isteyen herkesi mal ve silah ile donatmak, Müslümanlar üzerine vacip olduğu gibi, şehitlerin, esirlerin, sakatların, yaralıların ve Allah yolunda savaşta eziyet görüp ailelerinin geçimini sağlamak aciz kalanların maddi ihtiyaçlarını gidermek ve geçimlerini sağlamak da zenginler üzerine farzdır. Gücü yeten Müslümanların bunların ihtiyaçlarını karşılamaması, Allah yolundan alıkoymanın en büyük sebeplerindendir. Çünkü kişi başından kaybolduğu veya bakamadığı zaman ailesinin kesin olarak perişan olacağına inanırsa, Allah yolunda cihaddan geri kalır. Daha önce de belirtildiği gibi, mücahidlere yardım etmemek münafikların niteliklerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Bunlar: “Allah'ın Peygamberi'nin yanında bulunanlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler” diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, ama münafiklar bu gerçeği anlamazlar.”³ “İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. İcinizden kiminiz cimrilik ediyor. Ama kim cimrilik ederse, ancak kendisine cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, artık onlar sizin gibi de olmazlar.”⁴

Kardeşlerden birisi, haram mal elde eden veya kazandığı malların çoğu haram olan birinin bu durumu mücahidler tarafından da bilinse, bu durumda bu kişinin yapacağı bağışın kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Bu soruya cevap olarak İbn-i Teymiye'nin şu söylediklerini aktarabiliriz:

“Adamın elinde haram mal bulunup sahiplerini artık tanımadığından onlara geri vermesi mükün değilse veya sahiplerini unuttuğu ve kendilerine geri vermesi imkansız olmuş emanetler, rehinler gibi şeyler varsa, bunları Allah yolunda harcasın. Çünkü bunların harcama yeri burasıdır. Günahları çok olan kişilerin en büyük ilacı cihaddır. Çünkü Allahu Teala onların günahlarını bağışlar. Bunu Kur'an-ı Kerim'de “Günahlarınızı bağışlar” diyerek

¹ 2 Bakara/261

² El-Ğiyasi, 256-273, Tahkik, Dr. Abdulazim ed-Dib, 2. baskı

³ 63 Munafikun/7

⁴ 47 Muhammed/38

belirtmiştir. Haram maldan kurtulmak ve tevbe etmek isteyip de sahiplerine malı geri veremeyenler, sahipleri adına o malları infak etsinler. Kazanılacak cihad ecirinin yanında bu, kişinin kurtuluşu için en iyi yoldur.”¹

“Günahlarınızı bağışlar” ayetinin tamamı şöyledir: “Ey iman edenler! Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah’a ve Rasulü’ne iman eder, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. İşte bu takdirde O, sizin günahlarınızı bağışlar, sizi zemininden ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koyar. İşte en büyük kurtuluş budur. Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah’tan yardım ve yakın bir fetih. Mü’minleri (bunlarla) müjdele.”² Allahu Teala, mal ve can ile cihad etmenin günahların bağışlanması ve cennete girmenin sebebi olduğunu belirtmiştir.

İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* yukarıda aktardığımız sözü, kardeşimizin sorusuna cevap niteliğindedir. Diğer kardeşlerin de faydalanması gayesi ile bu soru ve soruya verdiğim cevabı burada da belirttim. Allahu Teala yolunda infak edilmek üzere bağışlanan haram malın kabul edilmesi caizdir. Ancak bu haram malın Allah yolunda infak edilmesi, bu malın hükmünü değiştirir mi veya sahibi bu infakı ile ecir kazanır mı sorusuna gelince. Buna iki yönden bakmak gerekir:

1- Bu mal, insanların hakkı mıdır, yoksa kul ile Rabbi arasında olan haram bir mal mıdır?

2- Bu haram malın infak edilmesi, yapılan tevbe neticesinde olup haramdan ve günden kurtulma niyeti taşımakta mıdır, yoksa değil midir? Bu iki mesele ışığında yukarıdaki sorunun cevabı şekillenir. Ayrıntılarını belirtmenin yeri ise, işlemiş olduğumuz konunun farklı olması nedeni ile burası değildir.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, *Mecmuu’l-Fetava*’sında haram olan veya sahibi bilinmeyen malın sadaka verileceğini ve Müslümanların yararına sarfedileceğini belirtmiştir. Kitabının 29/262. sayfasında ganimetten çalınan, 263. sayfasında haksızlıkla alınan, 250. sayfasında buluntu mal, 276. sayfasında gaspedilen mal, 291. sayfasında haram satıştan elde edilen kâr, 307. sayfasında faiz ile elde edilen mal, 308. sayfasında şarkıcı kadının kazandığı mal, 309. sayfasında fahişe kadının ve meyhanecinin kazandığı mallardan söz eder. Ayrıca Şeyhu’l-İslam bu söylediklerinin cumhurun da görüşü olduğunu belirterek yine kitabının 9/260, 263, 310, 321, 360 ve 363. sayfalarında da bu konuya değinir.

İbn-i Recep el-Hanbeli *Rahimehullah* “Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem” isimli kitabında, “Şüphesiz Allah temizdir ve ancak temiz olanı kabul eder” hadisini

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/421-422

² 61 Saf/10-13

açıklarken aynı meseleye değinerek şöyle der: “Gasbeden kişinin gaspettiği malı nasıl kullanacağına ilişkin ikinci durum, sahibine veya mirasçılara geri vermekten aciz olduğu taktirde onu sadaka olarak vermesidir. Ebu Hanife, Malik, Ahmed ve başka birçok alime göre bu caizdir. İbn-i Abdilber *Rahimehullah* şöyle der: Zuhri, Malik, Sevri, Evzai ve Leys, ganimetten çalan ve askerler dağıldıktan sonra onlara ulaşamayan kişi çaldığı ganimetin beşte birini devlet başkanına geri verir ve geri kalanı tasadduk eder, demişlerdir. Bu görüş Ubade bin Samit, Muaviye ve Hasan Basri’den *Rahimehumullah* rivayet edilmiştir. İbn-i Mes’ud ve İbn-i Abbas da *Radiyallahu Anhuma*; “Sahibi bilinmeyen mal tasadduk edilir” derler. Haram mallar konusunda İmam Şafii’nin *Rahimehullah* en meşhur görüşü; sahibi ortaya çıkıncaya kadar korunması ve saklanmasıdır. Fudayl bin İyad ise, yanında sahibi bilinmeyen haram mal bulunan kişinin o malı tasadduk etmeyip telef etmesi ve denize atması gerektiğini, çünkü ancak helal mal ile Allahu Teala’ya yakınlık kazanılabileceğini söyler. Doğru olan ise, bu malı tasadduk etmektir. Çünkü telef edilmesi ve yok edilmesi yasaklanmıştır. Süresiz olarak saklamak da malın telef olmasına ve haksız kişilerin eline geçmesine sebep olur. O malı tasadduk etmek, haram yoldan kazanan kişi adına yapılan bir sadaka değildir ki onunla Allahu Teala’ya yaklaşılmış olsun. Aksine o mal, asıl sahibi adına yapılan bir sadaka olup, dünyada ondan yararlanma imkanı olmasa bile ahirette ondan yararlanır.”¹

Mal kişi için, cihad yolunda büyük bir hayır olabileceği gibi, onun için büyük bir kötülük sebebi de olabilir. Bu ise mal ile kişilerin vicdanlarını satın almak, İslami davaları satmak, cihadın yönünü saptırmak veya kimi ilkelerden vazgeçirmek şeklinde meydana gelebilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* üç yıl Ebu Talib ismi verilen mıntıkada ekonomik ambargoya maruz kaldı. Müşrikler, davasından vazgeçmesi karşılığında Mekke’nin en zengini olacak şekilde kendisine mallar toplamayı teklif ettiler. Baskı, pazarlık ve haklardan vazgeçirme gibi tehdide ve aldatmaya maruz kalmayan hiçbir İslami dava yoktur. Bu, Allah’ın *Subhanehu ve Teala* sünnetlerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “İnsanlar imtihandan geçirilmeden, sadece “iman ettik” demeleriyle bırakıliverileceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, sadık olanları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır.”² “Allah mü’minleri (şu) bulduğunuz durumda bırakacak değildir..”³

İslam bayrağının çekildiği ve Müslümanların o bayrak altında çarpıştığı nice davalar vardır ki, yolunda binlerce kişi can verdikten sonra laiklik bayrağının çekilmesiyle sonuçlanmıştır.

¹ İbn-i Receb, *Camii’l-Ulum ve’l-Hikem*, 89-90

² 29 Ankebut/2-3

³ 3 Al-i İmran/179

Mal, Müslümanları bölmek için de kullanılabilir. Müslümanlar mala yönelerek silahlarından gafil kalabilirler. Nitekim Uhud Savaşı'nda buna benzer bir olay meydana gelmiş ve olan olmuştur. Mala yöneliş olunca, dünya sevgisi ve ölümden nefret kalplere girer ve iş hezimetle sonuçlanır. Mala yönelme ile beraber Müslümanların arasına haset girer. Böylece birbirlerine buğzeder ve bölünürler. Hatta aralarında çarpışmalar bile yaşanabilir. Bütün bunlar cihad davasını kötü bir başarısızlığa götürür.

Sad bin Ebi Vakkas *Radıyallahu Anhu*, Celula Savaşı'nda alınan ganimetlerden beşte birini, dönemin halifesi olan Ömer'e *Radıyallahu Anhu* gönderdi. İbn-i Kesir der ki: "Ömer *Radıyallahu Anhu* ganimetin içinde bulunan sarı altın, beyaz gümüş, inci ve zebercedleri görünce ağladı. Abdurrahman bin Avf *Radıyallahu Anhu* kendisine; "Ey Mü'minlerin emiri niçin ağlıyorsun? Allah'a yemin ederim ki bu şükredilecek bir durumdur" dedi. Bunun üzerine Ömer *Radıyallahu Anhu* şöyle cevap verdi: "Allah'a yemin ederim ki, bunun için ağlamıyorum, yine Allah'a yemin ederim ki Allah bunları kimlere verirse birbirlerini çekemezler ve birbirlerine buğzederler. Ne zaman birbirlerini çekemez olurlarsa, birbirlerine düşerler." Sonra Ömer *Radıyallahu Anhu* Kadisiyye'de alınan malları dağıttığı gibi bu malları da dağıttı."¹

Ömer'in *Radıyallahu Anhu* yukarıda söyledikleri, şu hadisin manasıdır: "Müjdeli olunuz ve sevindirecek şeyleri amaçlayınız. Allah'a yemin ederim ki fakir düşmenizden korkmuyorum. Ancak sizden öncekilere dünya bolluklarının önlerine serildiği gibi size de serilmesinden, onların bu bolluklar uğruna birbirleriyle boğuştuğu gibi sizin de birbirinizle boğuşmanızdan ve böylece de onların helak olduğu gibi sizin de bu sebepten dolayı helak olmanızdan korkuyorum."² Allah *Subhanehu ve Teala* bu tehlikeden hepimizi korusun, Allahumme amin.

Cihad hareketlerini satın almak ve saptırmak için şeytanca yollardan biri de ekonomik bolluğa boğma politikasıdır. Hareketi satın almak isteyen devlet veya başka bir grup, hareketin mensuplarını hesapsız ve şartsız mallara boğarlar ve cihad hareketi gelişip büyüdüğünde ve bu cihad hareketinin fertlerinin sayısı artıp mali desteğe daha fazla ihtiyaç duyulduğunda, ekonomik desteğin sürmesi karşılığında sözkonusu grup kendi şartlarını uygulatmaya başlar. Cihad hareketi bu şartları kabul edince de artık otomatik olarak uşaklığa ve onun çıkarlarına hizmet eden bir grup haline gelmeye teslim olur. Mücahidler de ancak mali destek veren tarafın izin verdiği kadar ve yine bu desteği veren tarafın siyasetlerine uygun olacak şekilde hareket ederler. Böylece hareketin askeri faaliyetleri felç hale gelir. Bununla beraber sahtekarlıklarını kapatabilmek için sloganlar söylenmeye devam edilir. Allahu Teala bu oyunları belirtmek üzere şöyle buyurur: "Hilelerinin cezası Allah

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 7/70

² Müttefekun Aleyhi

katında (malum) iken, onlar, tuzaklarını kurmuşlardı. Halbuki onların hileleriyle dağlar yerinden gidecek değildi.”¹

Gerçekten Allahu Teala’nın dinine yardım etmek için canlarını adanmış olan mücahidlerin bu tuzağa düşmemesi ve infak konusunda kendi öz kaynaklarından başkasına güvenmemesi gerekir. Mücahidlerin en önemli gelir kaynağı, düşmandan alınan ganimetler olmalıdır. Böylece de her kesim, temel maddi ihtiyaçlarını düşmandan alacakları ganimetler ile temin etmelidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Benim rızkım, mızrağımın gölgesi altında kılınmıştır.”² Yine Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Benden önce kimseye helal olmadığı halde bana ganimetler helal kılındı.”³ “Kıyamet gününe kadar atın alınaya hayır bağlanmıştır: Bu hayır sevap ve ganimettir.”⁴ Aişe’den *Radıyallahu Anha* şöyle aktarılmıştır: “Hayber fethedildiğinde bizler; ‘şimdi hurmaya doyarız’ dedik.”⁵ İbn-i Ömer’in de *Radıyallahu Anhuma* şöyle dediği rivayet edilir: “Hayber fethedilinceye kadar karnımız doymadı.” Allahu Teala şöyle buyurur: “Artık elde ettiğiniz ganimetlerden helal ve temiz olarak yeyin.”⁶

Ganimet, Müslümanın kafdren çarpışarak aldığı maldır. Fey ise, Müslüman savaşçının, kafirin kaçıp bıraktığı yahut bir hile ile kafdren aldığı mallar gibi kafir düşmandan savaşmadan aldığı maldır. Ganimetin ve fey mallarının kimlere nasıl dağıtılacağı fıkıh kitaplarında ele alınmaktadır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Bedir günü Ebu Süfyan’ın başında bulunduğı Kureyş kervanının yüklendiğı malları almak için çıkmışlardı. Kervanda bin deve ve ellibin dinarlık mal vardı.⁷ Müslümanlar bu ganimetle ihtiyaçlarını karşılayacaklardı. Ama Allahu Teala, kervanın kaçmasını ve kurtarmak için Kureyş ordusunun gelmesini dilemişti. Bedir Savaşı oldu, sonra zafer gerçekleşti ve ganimet alındı. Buhari, Ka’b bin Malik’in *Radıyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Tebük dışında Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* katıldığı bütün savaşlara katıldım. Bedir Savaşı’na katılmamıştım. Ancak bu savaşa katılmayanlardan kimse kınanmamıştı. O savaşta Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Kureyş kervanını ele geçirmek için çıkmıştı. Allahu Teala onları beklenmedik anda düşmanlarıyla karşı karşıya getirdi.”⁸

¹ 14 İbrahim/46

² Ahmed, sahih bir senedle İbn-i Ömer’den *Radıyallahu Anhu* rivayet etmiştir.

³ Buhari

⁴ Müttefekun *Aleyhi*

⁵ Buhari

⁶ 8 Enfal/69

⁷ Fethu’l-Bari, 7/286

⁸ Buhari, Hadis no: 3951

Bu nedenle öz kaynaklara dayanmak, finanse eden ve baskı yapan tarafların bağımlılık tuzaklarına düşmekten korur. Bununla beraber, Allahu Teala'nın izni ile bağımsız hareket etme ve karar verme hürriyetini garantiler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNETİM

Bu bölümde aşağıdaki konular işlenmektedir:

- 1- Müslümanların Kendi Yönetimlerini Oluşturmaları Vaciptir.**
- 2- Emir Tayin Etmek, Varsa Sorumlu Ulü'l-emr'in Görevidir.**
- 3- Ulü'l-emr, Sıra İle Birden Çok Emir Tayin Edebilir.**
- 4- Emir Tayin Etme Yetkisi Ne Zaman Halkın Olur?**
- 5- Bu Yönetimin Şartları.**
- 6- Facir Emirle Bareber Savaşa Çıkmak.**
- 7- Yönetim Meselesi İle İlgili Bir Şüphe ve Cevabı.**

1- MÜSLÜMANLARIN KENDİ YÖNETİMLERİNİ OLUŞTURMALARI VACİPTİR

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey İman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”¹

Yine Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurmaktadır: “Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”²

Yukarıda aktarılan her iki ayet, insanların, aralarında işlerini idare eden ve maslahatlarını sağlayan bir yöneticilerinin bulunmasının kaçınılmaz olduğuna dair delildir. Bu, nassın işaretinin delalet ettiği şeydir.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Yolculukta olan üç kişinin kendilerinden birini emir tayin etmemeleri helal değildir.”³ “Üç kişi yolculuğa çıkarsa, kendilerinden birini emir tayin etsinler”⁴ Ebu Hureyre'den de *Radiyallahu Anhu* aynı manada hadis rivayet edilmiştir.

Şevkani *Rahimehullah*, “Neylu'l-Evtar” isimli kitabında yukarıda verilen hadisleri belirttikten sonra şöyle der: “Abdulah bin Amr ve Ebu Said el-Hudri'nin *Radiyallahu Anhu* rivayet ettikleri iki hadisin benzerini Bezzar, Ömer ibnu'l-Hattab'tan *Radiyallahu Anhu* sahih bir sened ile şu lafızla rivayet etmiştir: “Üç kişi olarak bir yolculukta iseniz, birinizi emir tayin edin. Bu, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* tayin ettiği bir emirdir.” Yine Bezzar, Abdullah bin Ömer'den *Radiyallahu Anhu* sahih bir isnad ile merfu olarak şunu rivayet eder: “Üç kişi yolcu ise, içlerinden birini kendilerine emir yap-sınlar.” Taberani de bunu, aynı lafız ve sahih bir sened ile İbn-u Mes'ud'tan *Radiyallahu Anhu* rivayet etmiştir. Bu hadisler birbirini desteklemektedir. Ebu Davud ve Munziri, Ebu Said ve Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* hadisleri hakkında bir şey söylememiştir. Ali bin Bahr hariç, her iki hadisin ravileri de sahihlerin ravilerindendir. Ali bin Bahr sika bir ravidir. Ebu Hureyre'nin, “Üç kişi yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir yapsınlar” hadisi de bu hadisler arasındadır. Bütün bunlar üç ve daha çok kişiden oluşan her

¹ 4 Nisa/59

² 4 Nisa/83

³ Ahmed, Abdullah bin Amr'dan *Radiyallahu Anhu* rivayet etmiştir.

⁴ Ebu Davud

yolcu kafilesinin başlarına emir tayin etmelerinin gerekliliğini belirtir. Çünkü böylece kötülük ve bozukluklara yol açan anlaşmazlıklar önlenmiş olur. Emir olmadığı zaman herkes kendi görüşünde diretir ve arzusuna uyan şeyleri yapar. Hatta birbirlerinin helakına sebep olabilirler. Ancak aralarında bir emir varsa, ihtilaf azalır, birlik olmaları kuvvetlenir.

Bir arazide veya yolculukta bulunan üç kişi için bu şekilde emir tayini gerekli ise, köy ve kasabalarda oturan ve haksızlıkların önlenmesine, anlaşmazlıkların çözümüne muhtaç olan daha büyük topluluklar buna daha fazla muhtaçtırlar. Bu ise, “Müslümanların başında imam, vali ve devlet başkanının bulunması vaciptir” görüşüne delil konumundadır.”¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Halkın bir yöneticisinin olması meselesinin dinin en önemli vaciplerinden olduğunu bilmek gerekir. Hatta yönetici bulunmadan, din ve dünya işleri yürümez. Çünkü insanlar bir araya gelmedikçe maslahatlar meydana gelmez. Bir araya geldiklerinde ise mutlaka içlerinden birinin kendilerine yönetici olması gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Üç kişi yola çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir yapsınlar.”² Bu hadis, Ebu Said el-Hudri ve Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhuma* rivayet edilmiştir. İmam Ahmed *Rahimehullah* “Müsned”inde Abdullah bin Amr’dan, “Yolculukta olan üç kişinin, kendilerinden birini emir tayin etmemeleri helal değildir” hadisini rivayet etmiştir. Yolculuk sırasında küçük bir topluluğun bile başında emir bulunması vacip kılınmıştır. Bu da diğer topluluklarda yöneticilerin bulunması gereğine işaret etmektedir. Allahu Teala iyi olanı emretmeyi, kötü olanı yasaklamayı emretmiştir. Bu da ancak yönetim ve kuvvetle gerçekleşebilir. Allah’ın *Subhanehu ve Teala* vacip kıldığı cihad, adaletin sağlanması, hacc, umre, cuma ve bayram namazları ve mazlumlara yardım işleri gibi vacip olan ameller de ancak yöneticinin bulunmasıyla gerçekleşir. Cezaların uygulanması da böyledir.

Yönetici edinmek, Allahu Teala’ya yaklaştıran dini bir görevdir. Bu, Allah’a ve Rasulü’ne itaat konusunda kişiyi Allah’a yaklaştıran en faziletli görevlerdendir. Ancak birçok insanın bu meseleye başkanlık veya mal elde etme hevası ile yaklaşması, bu işi ifsad eder. Ka’b bin Malik *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: “Mal ve makam için açgözlülük yapan kişinin dinine verdiği zarar, aç iki kurdun koyun sürüsüne dalarak verdiği zarardan daha büyüktür.”³ Burada, mal ve liderlik konusundaki hırsın, kişinin dinine verdiği zararının, koyun sürüsüne

¹ Şevkani, Neylu’l-Evtar, 9/157

² Ebu Davud

³ Tirmizi, hadisin sahih hasen olduğunu belirtmiştir.

dalan aç iki kurdun verdiği zarar gibi ve hatta daha da büyük olduğu haber verilmektedir.”¹

İbn-i Abdilber, “Camiu Beyani'l-İlm” isimli kitabında uzun bir sened zinciri ile şöyle rivayet eder: “Ömer İbnu'l-Hattab *Radiyallahu Anhu* zamanında, insanlar yüksek bina yapımında yarıştılar. Bunun üzerine Ömer *Radiyallahu Anhu* şöyle dedi: ‘Ey Araplar, yere yakın olun, cemaat olmadan İslam olmaz, yönetici olmadan cemaat olmaz, itaat olmadan da yöneticilik olmaz. Halk, birini bilerek yönetici yaparsa, onun için daha iyi olur. Ancak halk birini bilgisizce yönetici yaparsa, bu hem kendisi, hem onlar için helak sebebi olur.’”² Ömer *Radiyallahu Anhu*, İslam ahkâmının yerine getirilebilmesi için cemaatin, emirliğin ve itaatin olmasının vacip olduğunu belirtmektedir.

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/390-392

² Camiu Beyani'l-İlmi ve Fadlihi, 1/62. Darimi de zayıf bir senedle rivayet etmiştir.

2- EMİR TAYİN ETMEK, VARSA, SORUMLU ULÜ'L-EMRİN GÖREVIDİR

Bureyde *Radıyallahu Anhu* hadisinde şöyle geçmektedir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir seriyye veya orduya emir tayin ettiği zaman ona, Allah’tan sakınmasını ve mahiyetindeki Müslümanlara iyi muamelede bulunmasını tavsiye ederdi.”¹

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Cihad, imamın içtihadına ve idaresine bırakılmıştır. Her bölgeye savaş ve cihad işlerini yönetecek bir emir tayin eder. Bu kişi, savaş ve düşmanın manevralarından anlayan, görüşü ve feraseti olan, dürüst ve Müslümanlara şefkatle muamele eden kişilerden olur.”²

¹ Müslim, Kitabu'l-Cihad ve'Siyer

² El-Muğni, Kitabu'l-Cihad

3- ULÜ'L-EMR, SIRA İLE BİRDEN FAZLA EMİR TAYİN EDEBİLİR

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Mute Savaşı'nda sıra ile üç emir tayin etmiştir. Enes'ten *Radyallahu Anhu* rivayet edilen hadiste bunlar belirtilmiş ve biri ölürse diğeri onun yerine geçmek üzere görevlendirilmiştir.

Buhari, İbn-i Ömer'den *Radyallahu Anhuma* şöyle rivayet eder: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Mute Savaşında Zeyd bin Harise'yi emir tayin etti ve, "Zeyd öldürülürse, Cafer emir olacak, Cafer öldürülürse Abdullah bin Revaha emir olacaktır" dedi." İbn-i Ömer *Radyallahu Anhuma* şöyle der: "O savaşta ben de vardım. Cafer bin Ebi Talib'i aradık, öldürülenler arasında bulduk. Vücudunda doksan küsür ok ve kılıç yarası gördük."

İkinci kişinin emir olabilmesi için birinci emirin görevlerini yapamayacak şekilde yaralanması veya ölmesi gerekir. Emir olma ihtimali olduğu gerekçesiyle ikinci sıradaki kişinin baştaki emirle çekişmeye hakkı yoktur. Aksine herkesin birinci emiri dinlemesi ve itaat etmesi gerekir.

İranlılara karşı yapılan meşhur el-Cisr savaşında emir olan Ebu Ubeyd bin Mes'ud es-Sakafi *Radyallahu Anhu*, ölmesi durumunda kendisinden sonra sıra ile sekiz kişinin emir yapılmasını vasiyet etmişti. Kendisi ve ondan sonra Sakif kabilesinden yedi kişi öldürüldü ve sekizinci kişi olan Müsenna bin Harise'ye sıra geldi. Ebu Ubeyd'in eşi Devme, olanları bire bir aynı şekilde rüyada görmüştü.¹ Bu olay hicri 13. senede Ömer'in *Radyallahu Anhu* halifeliği döneminde gerçekleşti. Bu, kişinin kendisinden sonra emir tayin etmesi ile ilgili olarak bilinen en büyük sayıdır.² Ayrıca bu olay bizzat Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radyallahu Anhu* halifeliği ve sahabeden hala hayatta olanların olduğu bir dönemde olmuş ve sahabeden *Radyallahu Anhum* bu olaya itiraz eden olmamıştır.

¹ İbni Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 7/28

² Bkz: Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 26

4- EMİR TAYİN ETME YETKİSİ NE ZAMAN HALKIN OLUR?

Yukarıda, Müslümanların başlarına yönetici tayin etmelerinin vacip olduğunu ve emir tayin etme işinin Müslümanların emirine veya o emirin tayin edeceği vekile ait olduğunu belirttik. Ancak bazı durumlarda Müslüman halkın bizzat kendilerinin emir tayin etmesi gerekir. Bu durumlar ise şunlardır:

1- İmam tarafından tayin edilen emir öldürülür veya esir düşer yahut dinden dönme gibi bir sebepten dolayı bu emirin, Müslümanlar üzerindeki yöneticilik hakkı sona ererse ve böyle bir durumun olması halinde Müslümanlar, kendilerine yeni bir emir tayin etmesi için imama başvurma imkanı bulamazlarsa ve yine önceden sıra ile belirlenmiş başka bir emir de yoksa, Müslümanlar emiri kendileri seçerler.

2- Müslümanlardan bir grup, özellikle askeri eğitim ve cihad gibi toplu halde yapılan işlerden birine başlar ve günümüzde olduğu gibi, başlarında da Müslümanların imamı konumunda olan bir sorumlu olmaz ise, bu durumda yine emirlerini kendileri tayin ederler.

Böyle durumlarda Müslümanların kendilerine emir tayin etmeden çalışmaları doğru olmaz. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Üç kişi bir yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir tayin etsinler” buyurarak, emir tayin etme yetkisini bu üç kişiye vermiştir. Ortak bir iş olan yolculukta kendilerine emir seçmelerinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu hadisin açıklamasını yukarıda vermiştik.

Mute Savaşı’nda Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* belirlediği üç emirin şehid edilmesinden sonra sahabenin *Radıyallahu Anhum*, bizzat kendilerinin dördüncü emiri tayin etmeleri de bunun meşruluğunun bir delilidir. Üç emirin şehid düşmesinden sonra Halid bin Velid’i *Radıyallahu Anhu* emir tayin etme konusunda anlaştılar. Allah Rasulü de *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onların yaptıklarından hoşnut olmuştur.

Buhari, kendi senediyle Enes’ten *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* konuşma yaptı ve şöyle dedi: “Sancağı Zeyd aldı ve vuruldu, sonra Cafer aldı ve o da vuruldu, sonra Abdullah bin Revaha aldı ve vuruldu. Sonra emir tayin edilmediği halde Halid bin Velid sancağı aldı ve Allah onu başarılı kıldı.” Enes *Radıyallahu Anhu* der ki: “Bunları anlatırken iki gözünden de yaş akıyordu.”¹ Buhari’nin yine Enes’ten *Radıyallahu Anhu* başka bir rivayetinde ise şöyle geçer: “Nihayet Allah’ın kılıçlarından bir kılıç sancağı aldı ve Allah ona zafer verdi.”²

¹ Buhari, Hadis no: 3063

² Buhari, Hadis no: 4262

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Abdullah bin Revaha öldürölüp sancağı Sabit bin Akram el-Ensari alınca, “Bir adam üzerinde anlaşınız” dediler. Sabit bin Akram’a *Radiyallahu Anhu*; “Sancağı sen al” dediler. Bunun üzerine o; “Hayır” dedi ve Halid bin Velid *Radiyallahu Anhu* üzerinde anlaştılar. Taberani, Ebu’l-Yüsr el-Ensari’den şöyle rivayet eder: “Abdullah bin Revaha vurulunca, Sabit bin Akram’a sancağı ben verdim. O da Halid bin Velid’e verdi ve; “Savaşı sen benden daha iyi bilirsin” dedi.”¹

Yine İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Hadis, Müslümanların imanın belirlenmesi olmadan da savaşta emir tayin etmenin caiz olduğunu gösterir. Tahavi *Rahimehullah* şöyle der: Hadis, imama ulaşılmanması durumunda Müslümanların kendi içlerinden birini, imama ulaşınca kadar emir olarak tayin etmelerinin meşruluğunu belirtir.”²

İbn-i Hacer *Rahimehullah*, İbnu’l-Muneyyir’in şöyle dediğini aktarır: “Bu konudaki hadis, imam mevcut olmayıp biri imam tayin edilirse, onun imamlığının şer’an sabit olacağını ve hükmen kendisine itaat etmenin gerekliliğini bildirir.” Şüphesiz bu, orada bulunanların, kendi içlerinden biri üzerinde ittifak etmeleri şeklinde gerçekleşir.”³

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “İmam mevcut değilse, cihad ertelenmez. Çünkü ertelenirse, sağlayacağı yarar kaçırılır. Bir ganimet alınırsa, sahipleri şeriatın belirlenmesine göre taksim ederler. Kadı der ki: ‘Kadın esirler alınmışsa, ihtiyatlı davranılması açısından Müslümanların imamı hazır oluncaya kadar askerler arasında dağıtımları yapılmaz. İmamın ordunun başına tayin ettiği emir öldürölür veya ölürse, Müslümanların, Mute Savaşı’nda Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* tayin ettiği emirler öldürölüğünde sahabenin Halid bin Velid’i *Radiyallahu Anhu* emir tayin ettikleri gibi, kendilerine bir emir tayin etmeleri gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunu öğrenince onaylamış, beğenmiş ve Halid’e *Radiyallahu Anhu* Allah’ın kılıcı adını vermiştir.”⁴

¹ Fethu’l-Bari, 7/512

² Fethu’l-Bari, 7/513

³ Fethu’l-Bari, 6/180

⁴ El-Muğni ve’s-Şerhu’l-Kebir, 10/374

“İMAM OLMADAN CİHAD OLMAZ” ŞÜPHESİNE CEVAP

Kimileri, “Müslümanların başında halife olmadan nasıl cihad ederiz?” şeklinde bir şüphe yaymaktadırlar. Halbuki bu, günümüzde cihaddan alıko-yan ve içlerinde hezimetli yaşayanlara şeytanın telkin ettiği bir şüphedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Aldatmak için birbirlerine cazip sözler fısıldayan cin ve insan şeytanlarını her Rasule düşman yaptık. Bu şeytanlar ahirete iman etmeyenlerin kalplerinin o sözlere yönelmesi, ondan hoşnut olması ve kendilerinin işledikleri suçları işlemeleri için böyle yaparlar. Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı, sen onları iftiraları ile başbaşa bırak.”¹ Bununla beraber başkaları da iyi niyetle onların bu şüphanesini yaymaktadırlar.

Yukarıda, “Emir Tayin Etme Yetkisi Ne Zaman Halkın Olur?” bölümünde aktardıklarımız bu şüpheyi yeteri kadar cevap vermektedir. Müslümanların başında imamlarının bulunmadığı durumlarda, içlerinden birini kendilerine emir tayin etmeleri vaciptir. Bu Buhari’nin sözüdür.² Ayrıca İbn-i Hacer, Tahavi, İbnu’l-Muneyyer, İbn-i Kudame ve İbn-i Teymiye de bu görüştedirler. Yukarıdaki dördüncü bölümde bunların görüşleri aktarılmıştı. Bu meselenin dayanağı, Mute Savaşı ile ilgili hadistir. Sahabe, tayin edilen emirleri öldürülünce, Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* uzakta olmaları nedeni ile başlarına Halid bin Velid’i *Radiyallahu Anhu* emir olarak tayin etmişlerdir. Rasulullah da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onların yaptığını kabul etmiştir. Ancak bu hadisin delil olarak gösterilmesi konusunda da bir şüphe yayılmakta ve Mute Savaşı sırasında Müslümanların imamının bulunduğu, ancak Müslümanlardan uzakta olduğu, günümüzde ise imamın bulunmadığı öne sürülmektedir. Bu şüpheyi de Allah’ın izni ile cevap vermeye çalışacağız.

Mute Savaşı ile alakalı olan hadisin dışında, Ubade bin Samit *Radiyallahu Anhu* hadisi de bunun delillerindendir. Rivayet şöyledir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bizi çağırdı, biz de kendisine bey’at ettik. Bizden söz aldığı şeyler arasında, sevinçte ve tasada, darlıkta ve bollukta kendisini dinleyip itaat etmemiz, kendisini şahsımıza tercih etmemiz ve işin ehline karşı çıkmamamız vardı. “Ancak açık bir küfür görmeniz ve buna dair elinizde Allah’tan bir delil bulunması hali müstesna” dedi.”³

Halife veya Müslümanların emirinin küfre girip, Müslümanlar üzerindeki idarecilik hakkının sona ermesi durumunda, bu halife veya emire karşı çıkılması, ona karşı savaşılması ve görevden alınıp yerine adalet sahibi başka

¹ 6 En’am/112-113

² Kitabul-Cihad, Müslümanların İmamı tarafından görevlendirilmediği halde, savaşta emir tayin edilen kişi babı, 6/180

³ Müttefekun Aleyhi

birinin tayin edilmesi vaciptir. İbn-i Hacer ve Nevevi'nin naklettiği gibi, böyle bir durumda alimlerin icması ile yeni bir imamın tayin edilmesi vacip olur.¹

Müslümanların bir imamı yoktur diye kafir yöneticilere karşı çıkılmaz denebilir mi? Müslümanların başındaki imam kafir olduktan ve dolayısıyla karşı çıkıp indirilmesi vacip olduktan sonra hangi imamı bekleyeceğiz ki? Yoksa yitirilen imamı bekleyip Müslümanları küfür ve fesat fitnesiyle başbaşa mı bırakacağız? Bir Müslüman bunu söyleyebilir mi? Yukarıda aktarılan hadiste, kafir olması halinde imama karşı çıkmanın ve onu görevinden indirmeye çalışmanın vacip olduğu açıkça belirtilmektedir. Bu şüpheyiayanlara şunu sormak gerekir: İmam'ın bulunmadığı böyle bir durumda Müslümanlar nasıl savaşıacaklar? Bu sorunun şer'i cevabı ise, Mute Savaşı'nda sahabenin *Radiyallahu Anhum* yaptığı gibi Müslümanların kendi içlerinden birini emir tayin etmelerinin gerektiğidir.

Bu şüphe, şia akidesinin özünü oluşturmaktadır. “el-Akidetu't-Tahaviyye” kitabında şöyle denir: “Hac ve cihad, Müslümanların imamı ile beraber yapılır..” “el-Akidetu't-Tahaviyye” kitabını şerheden der ki: “Yazar, Rafizilere verilen cevaba işaret eder. Onlar, ‘Muhammed *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ailesinden imam ortaya çıkıncaya ve gökten biri “Ona tabi olunuz” diye sesleninceye kadar Allah yolunda cihad olmaz’, derler. Bu sözün batıl olduğunu delille izah etmeye bile gerek yoktur”²

Humeyni devrimiyle beraber Şiiler bu akidelerine muhalefet ettiler. Bu da hala kitaplarında yazılı olan bu görüşün ne kadar yanlış olduğunu açıkça gösterir. Tuhaf olan, bu şüphenin Ehl-i Sünnete mensup kimi kişiler tarafından da seslendirilmesidir. Oysa Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kıyamet saatine kadar bu din ayakta olacak ve Müslümanlardan bir kesim onun için savaşıacaktır.”³ Hadiste geçen, “len yebraha”, “La tezalü” lafızları, işin sürdüğünü gösteren fiiller değil midir? Bu lafızlar din için savaşın süreceğini belirtir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Müslümanların imamlarının bulunmadığı bir zamanın olacağını belirtmesine rağmen, din için savaşın devam edeceğini belirtmiştir. Allah yolunda cihad, imamın mevcut olmamasıyla bitmez. Aksine, Mute hadisinde belirtildiği gibi Müslümanlar başlarına birini emir tayin ederler. Hatta imamın bulunmaması, İslam ahkâmını uygulayacak ve dini koruyacak birinin tayin edilmesi için cihad etmenin sebeplerindendir. Bu durumda her Müslümanın, Cabir bin Semura hadisinde belirtilen o muzaffer cemaate sarılması gerekir.

Bazıları, Müslümanların sadece günümüzde halifesiz kaldıklarını sanabilirler. Oysa bu doğru değildir. Çünkü Müslümanların halifesiz kaldıkları

¹ Sahih-u Müslim Şerhi

² Şerhu'l-Akidetu't-Tahaviyye, 437, el-Mektebu'l-İslami, 1403

³ Müslim

dönemler bundan önce de yaşanmıştır. Bu dönemlerin en meşhuru, hicri 656-659 yılları arasındır. 656 senesinde Moğollar Abbasi Halifesi Mu'tasım'ı Bağdad'ta öldürmüşler ve 659'da Mısır'da yeniden ilk Abbasi halifesine bey'at edilmiştir.¹ O dönemde imamın bulunmamasına rağmen Müslümanlar bugüne kadar tarihin altın sayfası sayılan "Ayn Calut" savaşını hicri 658 yılında Moğollara karşı yapmışlardır. Bu olay, İzzeddin bin Abdusselam ve benzeri büyük alimlerin bulunduğu bir dönemde olmuştu. Bu alimlerden hiçbiri "İmam bulunmadığı halde nasıl savaşırız?" gibi bir şey söylememiştir. Aksine bu savaşta Müslümanların komutanı Seyfuddin Kutuz, yaşı küçük olduğu için hocasının oğlunu tahttan indirip Mısır'da kendi kendini emir ilan etmiş, kadılar ve alimler buna razı olmuşlar ve emir olarak Kutuz'a bey'at etmişlerdir. İbn-i Kesir *Rahimehullah*, Kutuz'un bu yaptıklarını Müslümanlara Allah'ın bir lütfu olarak değerlendirmektedir. Çünkü Allahu Teala, onunla Moğolların gücünü kırmıştır.² İbn-i Teymiye de *Rahimehullah* o dönemde Moğollara karşı savaşan bu grupları "Taifetu'l-Mansura"dan olarak niteler ve şöyle der: "Şam, Mısır ve etrafında bulunan taife, bugün İslam için savaşanlar ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* meşhur hadislerinde sözünü ettiği Taifetu'l-Mansura'nın kapsamına girmeye en layık olanlardır."³

Salih selefin hayatından aktarılan bu örnek, "İmam yoksa cihad olmaz" şüphesine bir cevap niteliğindedir. Ayrıca Mute Savaşı ve Ubade bin Samit hadisleri, imam dinden döndüğü takdirde değiştirilmesi ve yerine yenisinin getirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bu tür şüpheler, Allah'ın sünnetinin gereği ortaya çıkmış ve hala da çıkan şeylerdir. Ve bu şüphe, mücahid bir taifenin Allah'ın emri ile ortaya çıkmasına kadar (ki bu taife ise İsa'nın *Aleyhisselam* inmesi ile çıkacak olan taifedir) tükenmeyecektir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Ümmetimden bir grup Allah'ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah'ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır."⁴ Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar."⁵ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, mücahidlerin galip geleceklerini, muhalif olan ve cihaddan alıkoymaya çalışanların ise onlara bir zarar veremeyeceklerini müjdelemiş, bu gibi işlerin safları netleştiren imtihanlardan başka bir şey olmadığını belirtmiştir. Bu konu ile ilgili olarak buraya kadar söylediklerimizi şöyle özetleyebiliriz:

¹ İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 13/231

² El-Bidaye ve'n-Nihaye, 13/216

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/531

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ 5 Maide/54

1- İşlerinden birini emir olarak tayin etmeden, Müslümanlardan üç veya daha fazla kişinin, bir işe girişmeleri helal olmaz. Çünkü büyük veya küçük, geçici veya kalıcı cemaat için emirin tayin edilmesi vaciptir. Cemaat içinde işlerin düzenlenmesi ve istenen sonucu vermesi için bu çok önemlidir. İşlerde kargaşanın önlenmesi ve kardeşler arasında ihtilafın önüne geçilmesi için de bu zorunludur. Bir hadiste şöyle geçmektedir: “İmam, kalkandır.”

2- Emirın tayin edilmesi, bu işten sorumlu olan birinci kişiye aittir. Bir topluluk herhangi bir işi yapmaya kalkışır ve aralarında önceden belirlenmiş bir emirleri de yoksa veya emire ulaşamıyorsa, aralarından birini emir olarak tayin etmeleri gerekir. Sahabe Mute Savaşı'nda bunu yapmış ve Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onların bu yaptıklarını onaylamıştır.

3- Müslümanların oluşturmaları gereken bu cemaat ve tayin etmeleri gereken emir hakkında, emirin ve emire itaat etmesi gereken üyelerin görevleri ile alakalı olarak ileride belirteceğimiz “Yönetim” ile ilgili şer’i hükümler geçerlidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Hepiniz çobansınız ve hepiniz idare ettiklerinizden sorumlusunuz.”¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Ulü’l-emr, işlerin idaresini elinde bulunduran yöneticilerdir. Halkı bunlar yönetirler. Güç ve iktidar sahipleri ile söz ve ilim sahipleri bu işte ortaklırlar. Bu nedenle Ulü’l-emrler; alimler ve yöneticiler olmak üzere iki sınıftan oluşur. Bunlar düzelirse, insanlar da düzelir. Bunlar bozulursa, insanlar da bozulurlar. Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu*, “Ne zamana kadar bu şekilde kalacağız?” diye soran el-Ahmusiyye’ye şöyle cevap vermiştir: “Yöneticileriniz sizin hakkınızda doğru olmaya devam ettikleri sürece.” Mal sahipleri ile ilim ve din ehli de bu yöneticiler kapsamındadır. Kimin, kendisine tabi olanları varsa, o kişi ulü’l-emr kesimindendir. Bunlardan her birinin Allah’ın *Subhanehu ve Teala* emrettiklerini emretmesi ve yasakladıklarını da yasaklaması gerekir. İtaat etmesi gereken herkesin, Allah’a itaat ettikleri sürece bu yöneticilere itaat etmesi gerekir. Allah’a isyan olan işlerde bu yöneticilere itaat edilmemelidir.”²

¹ Muttefakun aleyhi

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/170

5- BU YÖNETİMİN ŞARTLARI

Askeri eğitim kampı yönetimi, cihad yönetiminin bir parçasıdır. Dar bir çerçevede de olsa, aynı öneme ve aynı şartlara sahiptir.

Kadı Ebu Ya'la *Rahimehullah* şöyle der: "Cihad yönetimi (müşriklere karşı yapılan savaş ile ilgili olarak) iki türdür. Bunlardan birincisi; ordunun siyaseti ve savaşın gereken tedbirleri ile alakalı olan bölümdür ki bunun için özel yönetim şartları vardır. Diğer ise; ganimetlerin taksimi ve anlaşmaların yapılması gibi bütün yetkilerle donatılan yönetimdir ki bunun için de genel yönetim şartları bulunmaktadır."¹ Başka bir yerde ise şöyle der: "Özel yönetimde emir tayini ve uygulama makamının belirlenmesi konusunda bir takım şartlara itibar edilir ve ayrıca şu iki şart da bunlara ilave edilir. Bu şartlar; İslam ve hürriyettir. Çünkü bu görevler kafir ve köle olan kişilerin üstlenemeyeceği din işlerini yönetme yetkilerini içerir. Bunun için ilim ve fıkıh şart olmamakla beraber, bulunmaları daha iyi olur."²

Genel yönetim ile özel yönetim arasındaki fark konusunda da Ebu Ya'la şöyle der: "Özel yönetimin şartları, genel yönetimin şartlarından bir eksiktir. O da ilim şartıdır. Çünkü genel yönetim hüküm verme makamında olması nedeni ile özel yönetim gibi değildir."³

Bütün bu aktarılanlardan şuraya geliyoruz: Eğitim kampı yönetimi, özel bir iş ile ilgili özel bir yönetim kurumudur. Çünkü kamp yönetimi ganimetleri dağıtmak veya düşmanla anlaşma yapmak gibi genele ait sorumlulukları olan bir yönetim değildir. Kamp emirliğinin şartları, uygulama makamının şartları gibidir. Ebu Ya'la *Rahimehullah*, kitabının 31. sayfasında bunları saymış, İslam ve hürriyet şartlarını da bunlara eklemiştir. Böylece bu emirlik için aranan toplam şartlar şunlardır:

- 1- İslam
- 2- Hürriyet
- 3- Ergenlik
- 4- Akıl
- 5- Erkeklik
- 6- Duyu ve Organların Sağlamlığı (Buraya kadar sayılanlar cihad için de vacip olan şartlardır.)
- 7- Adalet

¹ Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 39

² Ebu Ya'la, Age. 38

³ Ebu Ya'la, Age.37

8- Alacağı iş ile ilgili bilgi ve deneyiminin olması

Bu yönetimde emirin, alim ve fakih olması şartları yoktur. Ancak bu iki şartın da olması daha iyidir. Olmaması durumunda ise kendi haricindeki Müslümanlardan yararlanır. Bu şartlardan bazıları üzerinde bir takım açıklamalar yapacağız inşaallah.

İSLAM

Emirlik için İslam şarttır. Çünkü kafirin Müslüman üzerinde velayeti olamaz ve buna imkan vermek, şeriata göre haramdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”¹ “Sizden” sözü, “iman edenlerden” demektir ki bunlar ayetin muhatabı olanlardır.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Sizi gözleyenler, Allah'tan size bir zafer gelirse, "Sizinle beraber değil miydık?" derler. Eğer kafirlere bir pay çıkarsa, onlara: "Size üstünlük sağlayarak, sizi mü'minlerden korumadık mı?" derler. Allah kıyamet günü aranızda hüküm verir. Allah kafirlere, iman edenler aleyhinde asla fırsat vermeyecektir.”² Kafir Müslüman üzerine yönetim ve liderlik verilmesi caiz değildir. Kurtubi *Rahimehullah*, bu ayeti açıklarken dördüncü şıkta bunu belirtmektedir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Kafirlere itaat ederseniz, sizi geriye döndürürler de kaybedenlerden olursunuz.”³ Yönetim, emire itaat etmeyi gerektirir. Ayette belirtildiği gibi kaire itaat ise caiz değildir. Dolayısıyla kafirin Müslüman üzerine velayeti de caiz olmaz.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İslam her zaman üstündür ve ona üstün olan da olmaz.”⁴ Emirlik, üstünlüktür. Kafirin Müslümandan üstün olması ise caiz değildir. Bu anlam, aynı şekilde “...Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerler ile onu desteklemiş, kafirlerin sözünü alçaltmıştı. Sadece Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, hakimdir”⁵ ayetinden de anlaşılmaktadır. Çünkü bu ayeti kaderi ve şer'i olmak üzere iki şekilde anlamak mümkündür. Bu, cihad ve askeri eğitim kampı yönetimleri de dahil olmak üzere, Müslümanlar üzerindeki bütün velayetlerde şart olarak sabittir.

Burada cihad için müşriklerden yardım almanın caiz olup olmadığı ve caiz olması durumunda bunun sınırlarının ne olduğu meselesi karşımıza çıkmaktadır.

Cihadda müşriklerden yardım almanın caiz olmadığını belirten bir rivayet olduğu gibi, caiz olduğunu belirten bir rivayet de vardır. Caiz olmadığı

¹ 4 Nisa/59

² 4 Nisa/141

³ 3 Âli İmran/149

⁴ Darekutni ve başkaları rivayet etti. Elbani, İrvau'l-Galil, 5/106'da sahih olduğunu söyler. Hadis no: 1268

⁵ 9 Tevbe/40

konusunda Aişe'den *Radiyallahu Anha* merfu olarak şu aktarılır: “O zaman dön git! Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım.”¹

Caiz olduğu konusunda ise Mekke'den Medine'ye hicret ederken Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* müşrik olan Abdullah bin Uraykıt'tan yardım istemesi delil olarak gösterilir.² Yine Huneyn günü müşrik olan Safvan bin Ümeyye'den silah ve zırhlar ödünç alması da delil olarak aktarılır. Zeylai, bu hadis ile ilgili olarak şöyle der: “Ebu Davud, Nesai, Hakim ve Ahmed rivayet ettiler. Hakim ve Ahmed, hadisin Müslim'in şartlarına uygun sahih olduğunu söylediler. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaşta müşriklerin yardımından faydalandığını belirten hadisler nakledilmiştir. Ancak rivayet edilen bu hadisler delil olamayacak kadar zayıf rivayetlerdir. Bunlardan biri, Ebu Davud ve Tirmizi'nin Zuhri'den rivayet ettiği mürsel hadistir. Şevkani şöyle der: “Zuhri'den nakledilen hadis, bu konuda delil olmaya elverişli değildir. Çünkü Zuhri'den gelen mürsel rivayetler zayıftır. Rivayet edilen hadisin senedinde zayıf sayılan Hasan bin Ammara bulunmaktadır.”³

Müşriklerden savaşta yardım alma konusunda, delillerin birbirleri ile gelişmesi sebebi ile alimler farklı görüşler söylemişlerdir.

Alimlerden bir kesim, mutlak olarak müşriklerden yardım almayı yasaklamıştır. Delil olarak da Aişe'nin *Radiyallahu Anha* “O zaman dön git! Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisini gösterirler. Bunun sabit bir hadis olup, muhalif rivayetlerin sıhhat yönünden bu değerde olmadığını, bu hadis konusunda neshin de sözkonusu olmadığını söylerler.⁴ İbnu'l-Munzir, Cüzcani ve başkaları bu görüştedir.⁵

Alimlerden diğer bir kesim ise, Safvan'dan yardım alındığını belirten hadisin “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisini neshettiğini söyler. Çünkü Safvan olayı Huneyn Savaşı'nda meydana gelmiştir. Aişe *Radiyallahu Anha* hadisi ise, Bedir Savaşı'nda olmuştur. Kimileri de hadisin nesh edilmediğini ve yasaktan sonra bu işin serbest bırakıldığını söyler.

Ebu Bekr el-Hazmi *Rahimehullah* şöyle der: “Bir kesim, Müslümanların imamının müşriklere, Müslümanların saflarında savaşmalarına izin verebileceğini ve onlardan yardım alabileceğini söyler ve bunun için iki şart belirtir: Bunlardan ilki; Müslümanların sayısının az olması ve müşriklerin yardımına ihtiyaç bulunması. Diğer şart ise; müşriklerin güvenilen ve Müslümanları

¹ Müslim. Bu söz Bedir günü söylenmiştir.

² Buhari, Hadis no: 3905

³ Neylu'l-Evtar, 8/45

⁴ Bkz: Ebu Bekr el-Hazmi el-Hemezani, el-İtibar fi'n-Nasihi ve'l-Mensuh mine'l-Âsâr, 218

⁵ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/456

arkadan vurmalarından korkulmayan kişiler olmalarıdır. Bu iki şart bulunmadığı zaman, imamın onlardan yardım alması caiz olmaz. Ancak her iki şartın da bulunması durumunda müşriklerden yardım alınabileceğini söylerler. Delil olarak ise İbn-i Abbas'ın *Radıyallahu Anhuma* şu rivayetine dayanır-lar: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Beni Kaynukalıların yardımını ve verdikleri şeyleri kabul etmiş ve yine Huneyn günü Safvan bin Ümeyye'nin yardımını da reddetmemiştir. Bunu kabul etmek gerektiğini, çünkü Aişe *Radıyallahu Anha* hadisinin Bedir Savaşı ile ilgili olup dolayısıyla da diğer delillerin varid olmasından daha önceki bir zamanda meydana geldiğini söylerler.”¹

Derim ki; İbn-i Abbas'ın *Radıyallahu Anhu* Yahudilerden yardım alındığını belirten hadisi, senedinde zayıf ravilerden olan Hasan bin Ammara'nın olmasından dolayı sahih olan Aişe *Radıyallahu Anha* hadisini neshedemez. Safvan ile ilgili hadis ise sabittir. Ancak Safvan'ın kendisi bizzat savaşmamıştır.

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Ahmed'in müşriklerden yardım almayı caiz gördüğü nakledilir. El-Hıraki'nin söylediği de ihtiyaç halinde bunun caiz olduğuna delalet eder. Belirttiğimiz Zuhri hadisine ve Safvan'nın haberine dayandırılan Şafii'nin de görüşü budur. Kendisinden yardım alınan kişinin Müslümanlar tarafından iyi kabul edilen biri olması gerekir. Müslümanlar için güvenilir olmayan biri ise, ondan yardım almak caiz değildir. Çünkü yalan haber çıkaran ve yarıyolda bırakanlardan yardım almamız yasaklanmışsa, kafirlerden yardım almanın yasaklılığı daha önceliklidir.”²

Nevevi *Rahimehullah*, “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisini şerh ederken, İbn-i Kudame'nin söylediklerine benzer görüş bildirmektedir. “İhtiyaç bulunması veya Müslümanlar arasında iyi bilinen kişi olması dışında, savaşta kafirden yardım almanın mekruh oluşu” bölümünde hadisi belirtmiş ve bunun Şafii'nin görüşü olduğunu söylemiştir.³

Şevkani *Rahimehullah* şöyle der: “Yardım almak yasaktı, sonra serbest bırakıldı. Hafız İbn-i Hacer “el-Telhis”de şöyle der: Bu görüş doğruya en yakın olup Şafii de aynı görüşü bildirir. Alimlerden bir grup ise, müşriklerden yardım almanın caiz olmadığını söylerler. El-Bahr'da Ehl-i Beyt imamları, Ebu Hanife ve ashabının, emir ve yasaklara uydukları sürece kafirlerden ve fasıklardan yardım almanın caiz olduğunu söyledikleri nakledilir. Safvan bin Ümeyye'den Huneyn günü Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yardım almasını delil gösterirler. El-Bahr'da şöyle geçer: Münafıktan yardım almak

¹ Bkz: Ebu Bekr el-Hazimi el-Hemezani, el-İtibar fi'n-Nasihi ve'l-Mensuh mine'l-Âsâr, 219

² El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/456

³ Sahih-u Müslim Şerhi, Kitabu'l-Cihad, 12/198

icma ile caizdir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Abdullah bin Ubey ve yandaşlarından yardım almıştır. Kafirlerle karşı fasıklardan da yardım almak icma ile caizdir. Bazı alimlerin, imamın yanında, yardım aldığı kafir ve fasıklara karşı gerektiğinde İslam'ın öngördüğü hükümleri onlara uygulayabilecek ve galip iken mağlup duruma düşmeyecek kadar Müslümanlardan oluşan bir gücün bulunması gerektiğini ve ancak Müslümanlardan böyle bir grubun imamın yanında bulunması halinde kafir ve fasıklardan yardım alınabileceğini söyledikleri nakledilir. Nitekim Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında savaşa çıkan Abdullah bin Ubey ve yandaşlarının durumu bu şekilde idi.”¹

Savaşta kafirlerden yardım almakla ilgili gelen rivayetler arasında çelişki yoktur. Onlardan her birini ayrı bir olayla ilgili olarak anlamak gerekir.

Aişe *Radyallahu Anha* hadisi, bizzat savaşmada kafirden yardım almanın yasaklılığını belirtir. Yani kafir kişinin bizzat kendisinin Müslümanların safında savaşmasının yasak olduğu açıklanır. Zaten hadis genellikle belirtmektedir. “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” sözünde ‘müşrik’ sözcüğü belirtisiz (nekre) olup, olumsuz cümlede geldiği için genellikle ifade eder.

“Bizzat savaşmada” dedim, çünkü hadisin metni buna delalet etmektedir. Hadisin metni şu şekildedir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Bedir’e doğru yola çıktı. Harra denilen yere vardığında cesareti ve yardımı ile tanınan bir adam kendisine yetişti. Sahabe onu görünce sevindi. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanına gelince “Sana tabi olmak ve ganimet almak için geldim” dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona; “Allah’a ve Rasulü’ne iman ediyor musun?” dedi. O; “Hayır” dedi ve bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “O zaman dön git! Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım.”²

Bu hadisi destekleyen başka misaller de vardır. Bunlardan biri, Buhari'nin Bera'dan *Radyallahu Anhu* yaptığı şu rivayettir: “Zırhlı bir adam Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldi ve; “Ey Allah'ın Rasulü! Savaşayım mı, Müslüman mı olayım?” dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Müslüman ol, sonra savaş” dedi. Bunun üzerine kişi Müslüman oldu, savaştı ve öldürüldü. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* o kişi hakkında şöyle buyurdu: “Az çalıştı, ama büyük ecir aldı.”³

Hubeyb bin Yessaf'tan şöyle rivayet edilir: “Savaşa çıkmak üzere olan Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ben ve kabilemden bir adam Müslüman olmadan geldik ve; “Kavmimizin bulunduğu bir yerde olmamaktan

¹ Neylu'l-Evtar, 8/44

² Müslim

³ Buhari, Hadis no: 2808

utanıyoruz” dedik. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Müslüman oldunuz mu?” Biz; “Hayır” dedik. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Müşriklere karşı müşriklerden yardım almıyoruz.” Daha sonra biz Müslüman olduk ve ikimiz de onun yanında savaştık.” Heysemi, bu hadisi Ahmed ve Taberani’nin rivayet ettiğini ve Ahmed’in rivayetindeki ravilerin sika olduğunu söyledi.¹

Ebu Humejd es-Saidi’den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Uhud günü çıktı ve Seniyyetu’l-veda’ya geçince, güçlü bir birlik ile karşılaştı. “Kimsiniz?” deyince, “Abdullah bin Ubey ve Beni Kaynuka’dan altıyüz adam” diye cevap verdiler. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Bunlar Müslüman oldular mı?” dedi. Oradakiler; “Hayır ya Rasulallah” dediler. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Söyleyin dönsünler, müşriklere karşı müşriklerden yardım almıyoruz” dedi.” Heysemi, Taberani’nin bu hadisi “el-Kebir” ve “el-Evsat”ta rivayet ettiğini ve ravileri arasında İbn-i Hibban’ın sika olarak nitelediği Sad bin Munzir bin Ebi Humejd’in olduğunu söyler.²

Bizzat savaşta kafirlerden yardım almanın yasak olduğunu bu rivayetler belirtmektedir. Bunlara muhalif başka bir rivayette yoktur. Safvan hadisi, bizzat savaşta Safvan’dan yardım alındığını belirtmemektedir. Sadece kendisinden silah ödünç alındığı için yardım almanın özel bir türü ile ilgilidir.

Bazıları, “Allah bu dini facir adamla da destekler” hadisini delil gösterirler ve bu facirin Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında savaştığını söylerler. Halbuki bu hadiste müşrikten yardım almakla ilgili bir delil yoktur. Çünkü facirlik, sadece müşriklik anlamına gelmez. Facir kişinin olayında ise, aktarılan bazı rivayetler onun müşrik değil, Müslüman görüldüğünü belirtmektedir. Dünyada ise hükümler ancak zahire göre verilir. Bu konuda sadece Buhari, Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhu* şöyle bir rivayet aktarır:

“Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, beraberinde olup Müslümanlık iddia eden bir adam hakkında; “Bu cehennem ehliendir” dedi.”³ Bu adam hakkıda İbn-i Hacer şöyle der: “Taberani’nin Eksem bin Ebi’l-Cûn el-Huzai’den rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: “Ey Allah’ın Rasulü, falan kişi kahramanca savaşıyor” dedik. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “O Ateştedir” dedi. Biz; “Ey Allah’ın Rasulü, ibadeti, cihadı ve iyi huyuna rağmen cehennemlik ise, biz nerede olacağız?” dedik. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “O, nifağın en kötüsüdür.” Bu sözden sonra savaşta gözümüz onun üzerinde idi.”⁴

¹ Mecmau’z-Zevaid, 5/306

² Mecmau’z-Zevaid, 5/306

³ Buhari, Hadis no: 4203

⁴ Fethu’l-bari, 7/472-473

Savaşta kafirden yardım almanın yasak olduğunu belirten nasslar arasından sadece Zi Mihber *Radiyallahu Anhu* hadisi müşkile gibi görünmektedir. Şöyle der: “Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini işittim: “Rumlarla barış anlaşması yapacaksınız ve onlarla beraber arkanızdaki düşmanla savaşıacaksınız.”¹ Bu hadis ile ilgili olarak Şevkani *Rahimehullah* şöyle der: “Zi Mihber *Radiyallahu Anhu* hadisini İbn-i Mace de rivayet etmiş, Ebu Davud ve Munziri bir şey söylememiştir. Ebu Davud’un rivayetindeki raviler sahihlerin ravileridir.”²

Bu hadisin “Müşriklerden Yardım Almak” bölümünde zikredilmesine rağmen, diğer nassları inceledikten sonra Şevkani *Rahimehullah* şöyle der: “Sonuç olarak, müşrik olan kişilerden yardım almak mutlak olarak caiz değildir.”³ Şevkani’nin *Rahimehullah* söylediklerinin devamı ileride gelecektir.

Yani Şevkani *Rahimehullah*, müşriklerden yardım almanın yasaklığını belirten hadisler karşısında, Zi Mihber hadisini müşkile olarak görmediği gibi, mübah olduğuna dair de delil görmez. İhtimaldir ki bunun sebebi şudur: Zi Mihber hadisi haber kipi ile gelmiştir. Bu kip, sıra ile övme veya yerme ile beraber olmadıkça, emir veya yasak belirtmez.

Doğrusu, Zi Mihber *Radiyallahu Anhu* hadisinin hem övme ve hem de yermeyi birlikte içeren bir devamı vardır. Hadisin devamı şöyledir: “Rumlarla güvenlik anlaşması yapacaksınız, sonra onlarla beraber bir düşmanla savaşıacaksınız ve zafer kazanacaksınız. Sonra bir çayırda konaklayacaksınız. Haç sahiplerinden bir adam haçını kaldıracak ve “Haç yenilgiye uğradı” diyecek. Müslümanlardan bir adam da ayağa kalkacak ve o adamı itekleyecek. Daha sonra ise Rumlar anlaşmaya hıyanet edecek ve savaş için toplanacaklardır.” Bu hadis, yardım almayı açıkça yasaklayan hadislerle aykırılık teşkil etmez.

Bu nedenle Şevkani *Rahimehullah*, savaşta müşriklerden yardım alma meselesini yasaklayan ve cevaz veren deliller ile alimlerin bu konudaki sözlerini aktardıktan sonra şöyle der: “Sonuç olarak delillerden anlaşılan, müşrik kişiden yardım almanın mutlak olarak caiz olmamasıdır. Çünkü Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Biz müşriklerden yardım almıyoruz” sözü, geneli ifade eder. “O zaman dön git! Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” sözü de böyledir. Zuhri’den gelen rivayet bunlara karşı delil olmaya uygun değildir. Çünkü Zuhri’den gelen mürsel rivayetler zayıftır. Zuhri’nin müsned rivayetinde Hasan bin Ammara vardır ki o, zayıf ravilerdendir. Allahu Teala’nın; “Allah kafirlere, iman edenler aleyhinde asla

¹ Ahmed ve Ebu Davud rivayet etmiştir.

² Neylu’l-Evtar, 8/43

³ Neylu’l-Evtar, 8/45

fırsat vermeyecektir”¹ buyruğu da bu söylediğimizi desteklemektedir. Buhari ve Müslim, Bera’dan *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Zırh giyinmiş bir adam geldi ve; “Ey Allah’ın Rasulü! Savaşayım mı, Müslüman mı olayım?” dedi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona; “Müslüman ol, sonra savaş” dedi. Adam Müslüman oldu, savaşta ve öldürüldü. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onun hakkında; “Az çalıştı, ama büyük ecir aldı” dedi.”²

Sonuç olarak Aişe’den *Radıyallahu Anha* aktarılan, “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisi, hazırlık yapmak, savaşmak ve başka şekillerde kafirlerden yardım almayı yasaklamaktadır. Ancak bu yasaktan bazı yardım alma şekilleri dışarıda tutulabilir ki bunlar hakkında nasslar sabittir. Şöyle ki:

1) Hicret sırasında Abdullah bin Uraykıt’ın bilgisinden yararlanmaya benzer kafirin vereceği bilgilerden yararlanmak: Bu rivayetin, Aişe’nin *Radıyallahu Anha* hadisinin umumunu tahsis ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü zaman olarak Aişe *Radıyallahu Anha* hadisinin zamanından daha önce varid olmuştur. Yine Bedir Savaşı’nda alınan esirlerin fidye olarak Müslümanların çocuklarına okuma yazma öğretmelerinin de bu sınırlandırmayı yaptığını söyleyebiliriz. Bu ise “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisinin varid olduğu tarihten daha sonradır. Bedir esirleri olayı ile ilgili olarak “Edvau’l-Beyan” isimli kitabını tamamlayan Atiyye bin Muhammed Salim şöyle der: “Bu olay iki şeye delalet etmektedir. Bunlardan biri, eğitime ve öğrenime verilen büyük önem. Diğeri ise, din ile ilgili olmayan şeyleri kafirin Müslümana öğretmesinin caiz olmasıdır. Şimdiki mühendislik, tıp, ziraat, savaş ve başka şeylerin eğitimi ve öğrenimi gibi.”³

İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah*, kafirin yardımından istifade etmenin bir başka şeklini belirterek, düşman hakkında casusluğun bu meseleden olduğunu belirtir. Hudeybiye olayından çıkarılan fıkhi hükümlerden söz ederken şöyle der: “Cihadda, kendilerine güvenilen müşriklerden yardım almak ihtiyaç durumunda caizdir. Çünkü Huzaa kabilesinden olan Uyeyne o zaman kafirdi ve müşrikler hakkında casusluk yapmıştı. Bunlar düşman arasına sızma ve haberlerini toplama açısından Müslümanlardan daha avantajlıdılar.” Huzaa kabilesinin Müslüman ve kafirleri Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* karşı samimi idiler.

2) Satın alarak veya ödünç alarak kafirin silahından yararlanmak: Safvan hadisinde buna işaret vardır. Bu hadisin, “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisinden sonra olduğu gözönünde bulunduru-

¹ 4 Nisa/141

² Neylu’l-Evtar, 8/45

³ Edvau’l-Beyan, Alak Suresi tefsiri 9/357

lursa, bu hadisi tahsis etmediğini, ancak tam manada olmasa da kısmen onu neshettiğini söylemek mümkündür. Çünkü yardım almanın yasaklığını belirli şeyler için sınırlandırmaktadır. “Hiçbir zaman bir müşrikten yardım almaya-çağım” hadisini tümünden neshettiğini söylemek ise yanlıştır.

Sonuç olarak bizzat savaşmada, savaş planlamasında veya yönetimin-de kafirlerden yardım almak caiz değildir. Ancak yol hakkında bilgi almak veya savaşta olmasa da, sadece askeri eğitim kamplarında olduğu gibi Müslümanların kimi teknikleri onlardan öğrenmeleri caizdir. Kafirlerden silah ve lojistik mallar satın almak veya ödünç almak da caizdir. Çünkü bunların direk olarak savaşla ve savaş planlamasıyla ilgisi yoktur. Kendisinden yardım alınacak kafirlerde de alimlerin koştuğu şartların bulunması gerekir. Ki bunlar, kendisinden yardım alınacak olan kafirin Müslümanlar hakkında iyi düşünce beslemesi, Müslümanların buna ihtiyaçlarının bulunması ve o kafire Müslümanlar üzerinde bir velayet hakkının verilmemesidir.

Caiz olan ve caiz olmayan yardım alma şekilleri hakkında, İbn-i Kudame'nin, İmam Ahmed'den *Rahimehumellah*, onun müşriklerden yardım almayı caiz gördüğü ile alakalı olarak aktardığı¹ sözlerine dikkat etmek gerekir. İsyancılara karşı savaşta kafirlerden yardım alma konusunda kadı Ebu Ya'la, İbn-i Kudame'nin aktardıklarına muhalefet ederek şöyle der: “İsyancılara karşı savaşta zimmi veya anlaşmalı kafirlerden yardım alınmaz. Ahmed, düşmana karşı savaşta bile bunu yasaklamaktadır. Dolayısıyla isyancılara karşı savaşta bunu yasaklaması daha da önceliklidir.”²

İbn-i Kudame'nin müşriklerden yardım alma konusundaki İmam Ahmed'ten rivayeti bu anlamda olmalıdır. Yoksa mutlak yardım almak anlamında kabul edilmemelidir. Çünkü bizzat savaşta Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kafirden yardım aldığı bizce sahih nakille sabit değildir. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Kafirler, birbirinin dostudurlar.”³ “Müşrikler nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa siz de onlara karşı topyekün savaşın.”⁴ “Eğer sizi ele geçirirlerse, size düşman kesilecekler, size ellerini ve dillerini kötülükle uzatacaklardır. Zaten kafirler olmanızı istemektedirler.”⁵ Bu nedenle fıkıh kitaplarında savaşta kafirlerden yardım almanın caiz olduğuna ilişkin nakledilen şeylerin mutlak olarak anlaşılması gerekir. Savaş, cihad ve düşmana karşı yola çıkmaktan daha özeldir. Onlardan yardım almak, mutlak olarak değil, ancak belirttiğimiz gibi özel bir şekilde ve belli sınırlar dahilinde caiz olabilir.

¹ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/456

² El-Ahkamu's-Sultaniyye, 55

³ 8 Enfal/73

⁴ 9 Tevbe/36

⁵ 60 Mümtehine/2

Ebu Muhammed İbn-i Hazm *Rahimehullah*, nakledilen rivayetlerin delil olamayacağını belirttikten sonra, zorda kalan ile ilgili olan ruhsat ayetini delil göstererek savaşta kafirlerden yardım almanın caiz olduğunu söyler. Şöyle der: “Cihad Bölümü’nde, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Biz müşrikten yardım almıyoruz” sözünü belirttik. Bu, savaş, velayet ve başka her alanda onlardan yardım almanın yasak olduğunu belirtir. Ancak hayvana bakmak, bir işi ücretle yaptırmak, ihtiyacı görmek gibi kafirleri aşağılık olmaktan çıkarmayan bir işte çalıştırmanın caiz olduğunda icma vardır. Müşrik ismi, hem zimmet ehlini, de hem harbi düşmanı kapsar. Allahu Teala kendisine rahmet etsin Ebu Muhammed şöyle der: “Bu, Müslümanlar kendilerini savunabildiği sürece geçerlidir. Ama helak olmaya yüz tutar ve elinden başka bir şey gelmeyecek şekilde mecbur kalırlarsa, o zaman kendilerine yardım edeceklerinden, Müslümanın ve zimminin kanı, malı ve namusuna zarar vermeyeceklerinden emin oldukları taktirde düşmana başvurmalarında ve zimmet ehlinden yardım istemelerinde bir sakınca olmaz.” Bunun delili ise şudur: “Üzerine Allah’ın adı anılıp kesilenden yememenize sebep ne? Oysa Allah, çaresiz yemek zorunda kaldığınız dışında, haram kıldığı şeyleri size açıklamıştır..”¹ Bu ise nass veya icma ile yasaklananlar dışında, zaruret halinde mecbur kalan herkes için geneldir. Müslümanlar (fert veya cemaat olarak) yardım isteyecekleri düşmanın Müslüman veya zimmlilerin mal, can ve namuslarına zarar vereceklerini bilirse, helak olsalar dahi, onlardan yardım istemeleri helal olmaz. Kendileri, aile fertleri ve malları telef olsa bile, Allah’ın emrine karşı sabreder veya onurlu olarak şehit düşüp ölünceye kadar savaşır. Ölümden kurtuluş yoktur ve hiçbir kimse ecelini aşmaz.”²

Yukarıda söylenelere İmam Maverdi’nin *Rahimehullah* “el-Ahkamu’s-Sultaniyye” isimli kitabında, zimminin uygulama makamında bulunmasının caiz olduğuna ilişkin³ görüşü ile itiraz edilemez. Kadı Ebu Ya’la bunu vurgulayarak aynı şeyi belirtmiş ve İmam Ahmed’in *Rahimehullah* söylediğini delil göstererek eleştirmiştir. Ebu Ya’la *Rahimehullah* şöyle der: “Deniliyor ki, velayet makamı zimmet ehlinden olamazken, uygulama makamına zimmet ehlinden biri getirilebilir. Ama daha ileri gitmeye kalkışılırsa, bu önlenir.. İmam Ahmed’in *Rahimehullah* kitap ehlinden olanlar için bunu da caiz görmediği rivayet edilmiştir. Çünkü ona, “Haraç gibi Müslümanların işlerinde Yahudi ve Hristiyan kişileri çalıştırabilir miyiz?” diye sorulduğunda, “Hiçbir işte onların yardımı kabul edilmez” diye cevap vermiştir.

Ebu Ya’la *Rahimehullah* şöyle der: Bunun sebebi Allahu Teala’nın; “Ey iman edenler! Sizden olmayana sırdaş edinmeyin. Onlar sizi şaşırtmaktan geri durmazlar, sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların öfkesi ağızlarından taşmakta-

¹ 6 En’am/119

² El-Muhalla, 11/113

³ El-Ahkamu’s-Sultaniyye, 27

dır, kalplerinin gizlediği ise daha büyüktür. Eğer aklediyorsanız, şüphesiz size ayetleri açıkladık.”¹ ve “..Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanlara sevgi göstererek, gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin”² ayetleri ile Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Onlara güvenmeyin, çünkü Allah hain olduklarını bildirmektedir” hadisidir.”³

Maverdi’nin, yukarıda aktardığımız bu görüşü, onun bir tökezlemesi sayılır. Şüphesiz Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında herkesin sözlerinden alınan ve reddedilenler olur. El-Cuveyni, bu görüşünden dolayı Maverdi’ye ağır bir şekilde yüklenerek şöyle der: “el-Ahkamu’s-Sultaniyye diye bilinen kitabın yazarı, uygulama makamında zimmet ehlinin birinin olmasının caiz olduğunu söylemiştir. Bu, düzeltilemez bir tökezlemedir. Kafirlerle meyletmeyi, onları dostlar ve sırdaşlar edinmeyi yasaklayan çok sayıda ayetler ve hadisler bulunmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Sizden olmayanı sırdaş edinmeyin. Onlar sizi şaşırtmaktan geri durmazlar, sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların öfkesi ağızlarından taşmaktadır. Kalplerinin gizlediği ise daha büyüktür. Eğer aklediyorsanız, şüphesiz size ayetleri açıkladık.” “Ey iman edenler! Yahudi ve Hristiyanları dostlar edinmeyin.” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ise şöyle buyurmaktadır: “Kim-seler görmeyecek şekilde müşrikle başbaşa kalan Müslümandan beriyim.” Yine Hristiyan bir katip çalıştıran Ebu Musa el-Eşari’ye karşı Ömer’in *Radiyallahu Anhu* son derece kızdığı aktarılmaktadır. Şafii *Rahimehullah*, davacının söylediklerini hakime tercüme eden kişinin, adaletli ve güvenilir bir Müslüman olmasını şart koşturmuştur. Tüm alimler arasında bu konuda bir ihtilaf olduğunu bilmiyorum. İmam ile Müslümanlar arasında elçilik yapan vezirin kafirlerden olması nasıl kabul edilebilir?”⁴

¹ 3 Âli İmran/118

² 60 Mümtehhine/1

³ Ebu Ya’la, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 32

⁴ Ğıyasu’l-Umem, 157-557, tahkik eden: Abdulhalim ed-Dîb, 1401 hicri

ERKEK OLMAK

Emirliğin şartlarından biri de kişinin erkek olmasıdır. Bunda icma vardır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucudur..”¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İşlerinin yönetimini bir kadına veren kavim felaha ermez.”² Dolayısıyla bu şart konu itibari ile açıktır.

Benim özellikle bu konuda dikkati çekmek istediğim şey, kadınların açık velayet makamlarında bulunması veya yönetim işlerinde görev almaları değildir. Çünkü bu açıktır. Benim dikkat çekmek istediğim ise, kadının aynı zamanda gizli emirlikten de alıkonulması zaruretidir. Bu ise emirin, yaptığı işleri kadınlarına anlatması, bu konuda onlara danışması, onların verecekleri akla göre hareket etmesi, böylece kadınların Müslümanlar üzerinde gizli bir velayetinin meydana gelmesidir. Bu durum yaygın ve çoktur. Yöneticilerin hayatlarına bakanlar geçmişte ve günümüzde bunun çok örneklerini görürler. Bundan sakınmak gerekir. Emirın böyle bir şey yapması, yönettiği ümmete karşı hainlik sayılır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah’a ve Rasulü’ne hıyanet etmeyin, bilerek emanetlerinize hıyanet etmeyin.”³

Hudeybiye günü Ümmü Seleme’ye *Radiyallahu Anha*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* danışmış olması bu konuda müşkil teşkil etmez. Çünkü danışmaya önce Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendisi başlamadı. Ümmü Seleme’nin *Radiyallahu Anha* söyledikleri de nasihat türündendi. Bu da bütün Müslümanlar için caizdir. Üstelik Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanlışı Allahu Teala tarafından düzeltiliyordu. Ama başkası için böyle bir şey yoktur. Bu nedenle Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hastalığı esnasında, Ömer’in *Radiyallahu Anhu* halka namaz kıldırması konusunda Aişe ve Hafsa’nın *Radiyallahu Anhuma* görüşlerine iltifat etmemiştir.

Sakıncalı ve zararlı olan şey, kadınların Müslümanların genel işlerine müdahale etmeleridir. Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu* şöyle der: “Cahiliyye devrinde kadınları adamdan saymazdık, ama İslam gelip Allah onları anınca bizim üzerimizde hakları olduğunu gördük. Ne var ki işlerimizden bir işe onları karıştırmıyoruz.”⁴

¹ 4 Nisa/34

² Müttefekun Aleyhi

³ 8 Enfal/27

⁴ Buhari, İbn-i Abbas’tan rivayet etmiştir, Hadis no: 5843

Emirliğin yukarıda belirtilen “İslam, hürriyet, ergenlik, akıl, erkeklik, duyu ve organ sağlamlığı (cihadın vacip olması için de bunlar şarttır), adalet, yapacağı iş ile ilgili bilgi ve deneyim” şartlarını gözetmek kaydıyla, askeri eğitim kampı ve diğer emirliklerin seçiminde ve birliklere emir tayininde şu şartların gözetilmesi gerekir: Adayların en iyisini seçmek, emirlik için can atan kişileri seçmemek, seçim yaparken kişinin yaşını dikkate almak. Bir yararı sağlamak veya bir zararı önlemek için en iyisi varken onun altındakini seçmek de caizdir. Bu şartlar dördüncü bölümde detaylı olarak açıklanacaktır.

6- FACİR EMİRLE BERABER SAVAŞA ÇIKMAK

Facir, adaletli olmayan demektir. Adalet ise, kişinin durumlarının dine uygun olmasıdır. Şüpheli uyandıran tavırların olmaması olarak da açıklanır. Adalet için iki şeyin olması gerekir:

1- Dinde Doğruluk: Bu, farzları nafileleriyle beraber yerine getirmek, büyük günahlardan kaçınmak ve küçük günahlar üzerinde ısrar etmemektir.

2- Şahsiyetli Davranma: Bu ise, kişinin kendisini süsleyecek ve güzelleştirecek işleri yaparak, yine kendisini kirletecek ve çirkinleştirecek şeylerden kaçınmasıdır.

Müslüman bir kardeşimiz askeri eğitim kampında veya savaş için başka bir yerde bulunabilir ve başındaki emirin facir olduğunu görebilir. Kardeş bu durumda bu emir ile olmaya devam edecek midir? Böyle bir emire itaat etmesi vacip midir? Bunların cevabını ise şu şekilde verebiliriz:

1) Genel yönetimden sorumlu olan emirin ancak ehliyet ve liyakat sahibi salih kişileri görevlendirmesi gerekir. Çünkü Allahu Teala; “(Şuayb’ın) iki kızından biri: Babacığım! Onu ücretle tut. Çünkü ücretle istihdam edeceğin en iyi kimse, güçlü ve güvenilir olandır, dedi”¹ buyurur. El-Akidetu’t-Tahaviyye kitabını şerheden şöyle der: “Bid’at ehli veya facir olan kişi, Müslümanlara imam tayin edilmez. Tevbe edinceye kadar kendisine tazir cezası uygulanır. Tevbe edinceye kadar kendisinden ilginin kesilmesi mümkün olursa, iyi olur.”²

Bu konuda dayanak, Allahu Teala’nın şu ayetidir: “Bir zamanlar Rabbi İbrahim’i bir takım kelimeler ile denemiş, onları tam olarak yerine getirince: ‘Ben seni insanlara önder yapacağım’ demişti. ‘Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)’ dedi. Allah: ‘Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem)’ buyurdu.”³ Bu nedenle zulüm veya fücür işleyen kişinin emir veya Müslümanlara imam olarak görevlendirilmesi doğru olmaz. Böyle olanlar varsa, kardeşlerimizin yetkililere bunu uygun olanla değiştirmesi için öğüt vermeleri gerekir.

2) Bu mümkün olmayıp facir biri emir tayin edilmişse, o taktirde şöyle derim: Cihada kalkışan Müslüman kardeşimiz, bundan daha iyi ve daha salih bir emirin yönettiği başka bir kamp veya cephe bulur ve bu facir emirle beraber çalışmama fırsatı yakalarsa, bu facir emir ile beraber çalışmaması gerekir. Çünkü bununla iki yararı birden sağlamış olur:

- Salih bir emirlik altında eğitimi veya cihadı gerçekleştirmek.

¹ 28 Kasas/26

² Şerhu’l-Akideti’t-Tahaviyye, 423, el-Mektebu’l-İslami, 1403

³ 2 Bakara/124

• Terketmek ve uzaklaşmak suretiyle facir olan emiri tedip etmek. Hatta böylece facir olması sebebiyle kendisinin terkedildiğini görünce, fücundan vazgeçebilir. El-Akidetu't-Tahaviyye'nin şerhini yapan şöyle der: "Kim bir bid'at veya fücür işlerse, mü'minlere imam olarak tayin edilmez. Tevbe edinceye kadar kendisine tazir cezası uygulanır. Tevbe edinceye kadar kendisinden ilişkiyi kesmek mümkün olursa, iyi olur. Bazı kişiler onun arkasında namaz kılmayı bırakıp başka bir imamın arkasında kılsa, tevbe etmesi, azledilmesi veya insanların onun günahı gibi günah işlemekten sakınması için iyi olur. Yani bu terkediş ile münkere karşı çıkılmış olunur. Böylelerinin arkasında namaz kılmamakta şer'i bir yarar vardır ve bunu yapan kişi cuma veya cemaati kaçırmış sayılmaz"¹

3) Emir, facir ise ve başkası da yoksa yahut daha iyisinin varlığı bilinmiyorsa veya bilinmesine rağmen ona ulaşılması zor ise, bununla beraber facir emir ile beraber çalışmamak eğitim veya cihaddan istenen şer'i yararın kaybolmasına yol açacaksa, şu iki durum göz önünde bulundurulur: Her şeyden önce bu kişinin fücuru sadece kendisini mi ilgilendirmektedir, yoksa İslam'ın ve Müslümanların genel çıkarlarını mı ilgilendirmektedir? Bunları şöyle ele alabiliriz:

¹ Age. 423

A- EMİRİN FÜCURUNUN SADECE KENDİSİNİ İLGİLENDİRMESİ DURUMU

Uyuşturucu kullanan, içki içen, ganimetten çalan, fasıklık veya bid'at ehli olan kişilerde, fücuru yalnız kendisini ilgilendirdiği ve bu durumu düşmana karşı savaşı olumsuz etkilemediği yahut cihad davasına zarar vermediği sürece, bu gibi kişilerle beraber savaş yapılabilir. Ancak bu kişiye daima öğüt vermek ve kendisinin olması gereken hali ona izah etmek gerekir. Umulur ki Allahu Teala onun durumunu düzeltir. Söylediğimiz bu ilke, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın prensiplerinden olup cihad fıkında belirtilmiştir. Bu prensip, “Salih veya facir yönetici ile beraber savaşa çıkılır” sözü ile kastedilen durumdur. Ancak buradaki facir; fücurunun sadece kendisiyle sınırlı olduğu ve İslam'ın veya Müslümanların maslahatına engel olmadığı kişidir. Fücuru kendisiyle sınırlı kalan kişi ile beraber savaşılabilineceğinin delili ise şudur:

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “İyi ve facir olan her yönetici ile beraber savaş yapılır. Ebu Abdullah, “yani bütün imamlar ile beraber” dedi. Daha sonra “Ben savaşmam” ve yine “Abbas oğullarının ganimetlerini artırmam”, diyen kişi hakkında görüşü sorulunca şöyle dedi: “Subhanallah, bunlar kötü insanlardır. Cihaddan alıkoyan cahil kişilerdir. Onlara, “Herkes sizin gibi savaşmayacak olursa, o zaman kim savaşacak? Savaşmazsa, İslam yok olmaz mı? Bu durumda kafirler neler yapar?” diye sormak gerekir. Ebu Davud, Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “İyi veya kötü olsun, her imam ile beraber cihad etmeniz vaciptir.” Yine Enes'ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: Üç şey iman ilkelerindendir: Allah'tan başka ilah yoktur diyen kişiye saldırmamak, günahları sebebi ile tekfir etmemek, bir amel sebebiyle İslam'ın dışına çıkarmamak, ümmetin son ferdi Deccal'a karşı savaşacağı zamana kadar cihada devam etmek ve kadere iman etmek.” Ayrıca, facir olan yönetici ile beraber cihad etmemek, cihadın kesilmesine, kafirlerin Müslümanlara hakim olup yok etmesine ve küfür sözünün üstün olmasına yol açar. Bunda ise büyük bir fesat vardır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah, insanların bir kısmını diğer bir kısmı ile savmasaydı, yeryüzü bozulurdu.”¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, zayıf ama iyi emir ile facir ama güçlü emirin hangisinin tercih edileceği konusunda İmam Ahmed'ten yukarıdaki sözlerden daha çarpıcı sözler naklederek şöyle der: “Kişilerde kuvvet ve emanetin birlikte bulunduğu azdır. Bu nedenle Ömer *Radiyallahu Anhu* şöyle derdi: “Allah'ım, facir kişinin metanetinden ve güvenilir kişinin acizliğinden

¹ 2 Bakara/251) (El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/371

sana yakınıyorum.” Her velayet için vacip olan, onu ehline vermektir. Biri daha kuvvetli, diğeri daha güvenilir iki kişi sözkonusu olduğunda, o velayet için yararı en büyük ve zararı en az olanı tercih edilir. Savaş emirliğinde cesur ve kuvvetli olan, güvenilir de olsa aciz ve zayıf olan kişiye tercih edilir.

İmam Ahmed’e *Rahimehullah*, “Biri güçlü ama facir, diğeri salih ama zayıf iki kişiden hangisi savaşta emir olmalıdır?” diye soruldu. Bunun üzerine şöyle cevap verdi: Kuvvetli ama facir olanın kuvveti Müslümanların lehine, fücuru ise kendisinin aleyhinedir. Zayıf ama salih olanın salahı kendi lehine ama zararı Müslümanların aleyhinedir. Bu nedenle facir ama kuvvetli olan tercih edilir ve onunla beraber savaşılır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah bu dini facir adamla da destekler.” Yine “Nasıpleri olmayan kavimlerle de destekler” şeklinde de rivayet edilmiştir. Adam facir olmayıp dini yönden iyi ama facir olanın yerini dolduramayacaksa, facir kişinin tercih edilmesi gerekir.”¹

İmam Ahmed’in *Rahimehullah* yukarıda söylediklerini iyice düşünmemiz gerekir. İmam Ahmed *Rahimehullah* yukarıdaki sözünde, emirin facir olmasının kendi aleyhine olduğunu söylemektedir. Facirliği sadece kendisine zarar veren ile İslam’a ve Müslümanlara zarar veren arasında ayırım yapmanın doğruluğunu böylece anlamış olmaktadır. İmam Ahmed’in *Rahimehullah* ikinci sınıf ile ilgili söylediği, “Yenilgisi ve Müslümanları telef etmesiyle bilinen komutan veya imam ile savaşa çıkmak, hoşuma gitmez” sözü üzerinde Allah’ın izni ile duracağız.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, Moğollara karşı savaşla ilgili verdiği fetvasında facir emir ile beraber savaşın hükmünü belirterek şöyle der: “Onlarla arzu edilen şekilde savaşacak bir emir olması, Allah’ın rızası, sözünün yücelmesi, dininin yerine getirilmesi ve Rasulü’ne itaat olur. Ama aralarında liderlik için savaşan veya bazı işlerde Müslümanlara haksızlık yapmak gibi ancak fücür işleyen ve niyeti bozuk olanlar olursa ve bu kişilerle birlikte Moğollarla savaşmamanın dine zararı, savaşmaktan daha büyük ise, iki zarardan küçük olan tercih edilerek bu kişilerin yanında düşmana karşı savaşılır. Çünkü bu, İslam’ın gözetilmesi gereken prensiplerindendir.

Bu nedenle facir veya iyi olan bir emirin yanında savaşa katılmak Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın ilkelerindendir. Allah Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği gibi, şüphesiz Allahu Teala bu dini facir adamla ve nasıpleri olmayan topluluklarla da destekler. Çünkü ancak facir yöneticilerle veya çoğu facir olan askerlerle beraber savaşmaktan başka alternatif olmazsa, ister istemez şu iki durumdan biri meydana gelecektir: Ya onlarla beraber savaşa çıkılmayacak, ki bu din ve dünya üzerinde zararları onlardan daha büyük olan düşmanın ülkeyi işgal etmesine sebep olur, ya da facir yönetici ile

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 29/254-255

beraber savaşa gidilir ve iki kötünden en kötüsü önlenmiş olur. Ayrıca tümü olmasa bile, İslam ahkamından uygulanabildiği kadarı bu şekilde yerine getirilmiş olur. Bu durumda ve benzeri bütün durumlarda vacip olan budur. Nitekim Raşid halifelerden sonra yapılan savaşların büyük çoğunluğu ancak bu şekilde meydana gelmiştir.

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu sabittir: "Kıyamet gününe kadar atın alınaya hayır bağlanmıştır: Bu hayır sevap ve ganimettir."¹ Bu sahih hadis, Ebu Davud'un Sünen'inde rivayet ettiği, "Savaş, Allah'ın beni gönderdiği andan, ümmetimden en son kişinin Deccal'e karşı savaşacağı ana kadar devam edecektir. Facirin fücuru ve adaletlinin adaleti onu iptal edemez" hadisinin anlamına delalet eder. Nitekim Allah Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu meşhurdur: "Ümmetimden bir grup Allah'ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah'ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır."² Bunun gibi Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın, kendileriyle amel edilmesi konusunda diğer gruplarla ittifak ettiği ve cihad edilmesi gereken yerlerde iyi ve facir olan emirler ile beraber savaşa çıkılmasını belirten nasslar çoktur. Ancak Hariciler ve Rafıziler bu grupların dışındadır. Bunun yanında Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "Hain ve facir yöneticiler olacaktır, onların yalanlarını tasdik edip yardım edenlerin benimle ilgisi olmayacağı gibi benim de onlarla ilgim olmaz ve onlar Havuz'un başına gelemazler. Ama onların yalanlarını tasdik etmeyenler bendendir ve ben onlardanım, bunlar Havuz'un başına geleceklerdir" buyurmuştur.

Eğer ki kişi Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrettiği ve salih yada facir olan emirler ile kıyamet gününe kadar işlemeye devam edilecek olan cihadı ve yine zulümlerinde zalimlere destek olmayı yasakladığını bilirse üzerine düşen şudur: Katıksız İslam orta yolun kendisidir. Yukarıda durumları sorulanlar (Moğollar) gibi, kendilerine karşı cihad edilmesi gerekenlere karşı, başka bir şekilde cihad etmenin mümkün olmadığı ve birlikte savaştığı cemaatin kötülüklerine katılmaktan sakınabildiği kadar sakınmaktan başka yol bulunmadığı taktirde, her yönetici ve her türden cemaatla beraber cihad etmenin İslam için daha iyi olduğunu anlar. Böyle bir durumda Allahu Teala'ya itaat olan şeylerde, söz konusu emir ve cemaate itaat ederken, Allahu Teala'ya isyan olan şeylerde ise onlara itaat etmekten kaçınır. Çünkü Allahu Teala'ya isyan olan şeylerde kullara itaat edilmez.

Geçmişte ve günümüzde bu ümmetin iyilerinin yolu budur. Her mükellefin üzerine vacip olan da yine budur. Bu yol, bilgi yetersizliğinden kaynaklanan ve sahte takva taşıyan Hariciler ile iyi olmasalar dahi mutlak ma-

¹ Müttefekun Aleyhi

² Müttefekun Aleyhi

nada yöneticilere itaati vacip gören Mürcie ve benzerlerinin yolu arasında orta bir yoldur. Allahu Teala'nın bizi ve Müslüman kardeşlerimizi sevdiği söz ve amellere muvaffak etmesini dileriz. Allahu Teala en doğrusunu bilir. Salat ve selam Peygamberimiz Muhammed'in, âlinin ve ashabının üzerine olsun.”¹

El-Akidetu't-Tahaviyye'yi şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi, “Hacc ve cihad kıyamet saatine kadar Müslümanlardan olan iyi ve kötü her yönetici ile beraber devam edecektir. Onları hiçbir şey iptal edemez ve engelleyemez” sözünün şerhinde şöyle der: “Yazar, bu sözler ile Rafızilere cevap vermektedir. Onlar, ‘Muhammed soyundan imam Rıza ortaya çıkıncaya ve gökten biri, ‘Ona tabi olunuz’ diye sesleninceye kadar Allah yolunda cihad yoktur’ derler. Bu sözün batıl olduğu o kadar açıktır ki anlatmak için delile bile gerek yoktur. Bunlar imamın masum olmasını şart koşarlar. Halbuki bunun hiçbir delili yoktur. Aksine, Müslim’de Avf bin Malik el-Eşcai’dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini işittim: “Yöneticilerin en iyileri, sevdikleriniz ve sizi sevenler, arkalarında namaz kıldıklarınız ve sizin arkanızda namaz kılanlardır. En kötü yöneticileriniz ise, sevmedikleriniz ve sizi sevmeyenler, lanet ettikleriniz ve size lanet edenlerdir.” Bunun üzerine; “Ey Allahın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, o durumda kendilerine karşı çıkmamız gerekmez mi?” dedim. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Size namazı kıldırdıkları sürece hayır. Başına getirilen yöneticinin Allah’ın yasaklarından birini işlediğini gören kimse, onun bu günahını çirkin görsün, ama itaatin dışına çıkmasın” dedi.” İmamet konusunda bu hadisin benzerleri geçmişti. Hiçbirinde imamın masum olmasının gerektiği söylenmemektedir.”²

İmam Buhari bu mesele için ayrı bir bölüm ayırmıştır. İyi ve kötü emirler ile beraber savaşa çıkılmasını belirten hadisler sıhhat yönünden Buhari’nin şartlarına uymamakla beraber, istinbat konusundaki hassasiyeti gereği bu hükmü “Kıyamet gününe kadar atın alnına hayır bağlanmıştır” hadisinden çıkarmıştır. Sahih’inin Cihad Bölümü’nde “İyi ve kötü her yönetici ile beraber cihad devam eder, çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Kıyamet gününe kadar atın alnına hayır bağlanmıştır” demiştir”, der ve sonra Urve el-Bariki’den *Radiyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Kıyamet gününe kadar atın alnına hayır bağlanmıştır: Bu hayır sevap ve ganimettir.”³

Bu hadisi şerheden İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “İyi ve kötü ile beraber cihad devam eder babı’.. Bu anlatım Ebu Davud ve Ebu Yala’nın Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhu* merfu ve mevkuf olarak benzer lafızlarla

¹ Mecmuu'l-Fetva, 28/506-508 ve 28/212

² Sayfa: 437

³ Müttefekun Aleyhi

rivayet ettiği hadisın sözleridir. Ravilerinde ise herhangi bir beis yoktur. Ancak Mekhul, hadisi Ebu Hureyre'den *Radıyallahu Anhu* duymuş değildir. Aynı bölümde Said bin Mansur ve Ebu Davud, Enes'ten *Radıyallahu Anhu* rivayet etmiştir. Ancak bu rivayetin senedi zayıftır. Allah Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Hayır bağıdır” sözünü daha önce İmam Ahmed *Rahimehullah* delil olarak göstermiştir. Çünkü kıyamet gününe kadar atların boynunda hayrın devam ettiğini belirtir. Hayrı ise, ecir ve ganimet olarak açıklamıştır. Ecir ve ganimet, ancak cihadla olur. Bunu imamın adaletli olup olmamasıyla da sınırlandırmamıştır. Bu da bu hayrın, cihadın iyi veya kötü yönetici ile beraber olması arasında bir farkın olmadığını gösterir. Hadis, at üzerinde savaşa gitmeyi teşvik etmektedir. İslam'ın ve Müslümanların kıyamet gününe kadar devam edeceğini de müjdelemektedir. Çünkü cihadın sürmesi, mücahidlerin, yani Müslümanların devam etmesi demektir. Bu da “Ümmetinden bir grup kıyamet gününe kadar hak üzere savaşmaya devam edecektir” hadisinin manası ile aynıdır.”¹

Facir yönetici ile beraber cihad etmek vacip olduğu gibi, arkasında namaz kılmak da vaciptir. El-Akaidetu't-Tahaviyye'yi şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi bu konuda şöyle der: “Allah *Subhanehu ve Teala* sana ve bize rahmet etsin. Kişinin bid'at veya fasıklığını bilmediği kişinin arkasında namaz kılması imamların ittifakı ile caizdir. Cemaatin, imamın akidesini bilmesi veya “Nasıl inanıyorsun?” diyerek imtihan etmesi, imamlığın şartlarından değildir. Durumu bilinmeyen kişinin arkasında namaz kılınır. Cuma, iki bayram veya Arafat'ta namaz kıldırın imamın bid'at veya fık ehli olduğu ortaya çıksa ve kişinin bu imam dışında namazını kılabileceği başka bir imam bulma imkanı da yoksa, namazını bu imamın arkasında kılar. Selef alimleri ve sonradan gelen alimlere göre cemaatin bu imamın arkasında namaz kılmasında bir sakınca yoktur. Facir imamın arkasında cuma ve cemaat namazını terkeden kişi alimlerin çoğuna göre bid'atçı olur. Doğru olan, kişinin bunların arkasında namazını kılacağı ve iade etmeyeceğidir. Sahabe *Radıyallahu Anhum*, facir imamların arkasında cuma ve cemaat namazlarını kılar ve iade etmezlerdi. Abdullah bin Ömer ve Enes *Radıyallahu Anhuma*, Haccac bin Yusuf'un arkasında namaz kılarlardı. Yine Abdullah bin Mes'ud *Radıyallahu Anhu* ve başkaları da içki içen Velid bin Ukbe bin Ebi Muayt'ın arkasında namaz kılarlardı. Hatta onlara bir defasında sabah namazını dört rekat olarak kıldırıldı ve “Çoğaltayım mı?” dedi. İbn-i Mes'ud *Radıyallahu Anhu*, “O günden beri seninle hep çoğaltıyoruz zaten” dedi. Sahih bir rivayete göre Osman *Radıyallahu Anhu* kuşatıldığı zaman, adamın biri halka namaz kıldırıldı. Bunun üzerine bir kişi Osman'a *Radıyallahu Anhu*; “Sen herkesin imamısın, namaz kıldırın bu adam ise fitne imamı mıdır?” dedi. Osman *Radıyallahu Anhu* şöyle dedi: “Ey kardeşimin oğlu! Namaz insanların yaptığı en güzel şeylerdendir.

¹ Fethu'l-Bari, 6/56

İyi olurlarsa sen de iyi ol, kötü olurlarsa, onların kötülüğünden sakın. Böylelerinin arkasında namaz kılmamak, cuma ve cemaati terketmeye yol açıyorsa, o zaman bu facir imamın arkasında ancak sahabeye *Radıyallahu Anhum* muhalefet eden bid'atçı kişi namaz kılmayı terkeder.”

Yine yönetimdeki kişinin görevlerdirdiği imamın arkasında namaz kılmamakta şer'i bir yarar yoksa, o kişinin arkasında namaz kılmak terkedilmez. Aksine kılmak daha iyidir. Kişi münker işleyen kimseyi imam yapmama imkanına sahip ise, böyle yapması vacip olur. Ama başkası onu görevlendirmiş ve imamlıktan uzaklaştırma imkanı da yoksa, yahut uzaklaştırırken o kişinin işlediği münkerden daha büyük bir kötülüğe yol açacaksa, bu durumda küçük zararı büyük zararlar önlemek caiz olmaz. Aynı şekilde büyük zararlar küçük zarar giderilmez. Çünkü şeriatlar imkanlar ölçüsünde yararları sağlamak ve tamamlamak, zararları önlemek ve azaltmak üzere gelmiştir. Cuma ve cemaat namazlarını kılmamak, facir imamın arkasında namaz kılmayı terketmekten daha büyük bir bozukluktur. Özellikle bunları kılmamak fücuru önlemiyorsa, o zaman şer'i yarar önlenmiş ve sözkonusu zarar giderilmemiş olur.”¹

Görüldüğü gibi bu mesele birtakım şer'i nasslara ve kurallara dayanmaktadır: Şöyle ki:

1- “Büyük zarar, küçük zararlar önlenir” kuralı. Bilindiği gibi bundan başka yol yoksa, büyük zarar olan kafir düşman, küçük zarar olan facir ama Müslüman yönetici ile birlikte savaşta yer alarak önlenir. Bu kural bazan “İki zarardan, basit olanı tercih edilir” şeklide ifade edilir.²

2- “Ameller ancak niyetlerledir ve herkes niyetinin karşılığını alır”³ hadisi. Kişinin niyeti iyi olup Allahu Teala'nın sözü üstün olması için savaşmak Müslümanlara yarar sağlıyorsa, emirin niyetinin kötü olması ona zarar vermez. Çünkü her niyetin karşılığı değişiktir. Emir, kavmi için veya liderlik için yahut da mal ve buna benzer şeyler için savaşıyor olması gibi..

3- Allahu Teala'nın “İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, kötülük ve haksızlık üzerinde yardımlaşmayın”⁴ ayeti. İtaat olan şeylerde facir yöneticiye yardımcı olmak, isyan ve kötülük olan şeylerde ise ona yardımcı olmamak esastır. Yukarıda belirtildiği gibi, yöneticinin günah işlemesi, beraberinde cihad ederek Allahu Teala'ya itaat olan işlerde kendisine yardımcı olmamayı gerektirmez.

Bütün bunlar birinci durum olan, cihadın ancak facirliği kendisiyle sınırlı olan yönetici ile beraber yapılmasından başka yolun bulunmaması

¹ El-Akide'tu't-Tahaviyye, 422-423, el-Mektebu'l-İslami, 1403

² Bkz. Mecmuu'l-Fetava, 28/212

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ 5 Maide/2

durumu ile ilgilidir. Ama facir yöneticinin zararı İslam'a ve Müslümanlara dokunuyorsa, o zaman durum aşağıda açıklanacağı şekilde olur.

B- EMİRİN FÜCURUNUN İSLAM'A VE MÜSLÜMANLARA ZARAR VERMESİ DURUMU

Emirin, Müslümanların boşuboşuna telef edilmesi veya gizliden düşmanla dostluk ilişkisi kurması ve cihad davasına hıyanet etmesi durumlarında olduğu gibi, onunla beraber cihad etmenin düşmanın vereceği zarar kadar veya ondan daha fazla olması halinde, onunla beraber cihada çıkmaz. Çünkü onunla beraber cihada çıkmak yararı olmayan salt zarardan ibarettir. Tıpkı laik sistemlerini korumak veya böyle bir sistemi kurmak için, yabancı düşmana karşı çarpışmak üzere Müslümanları İslam ve Allah yolunda cihad sloganıyla toplayan kişilerle beraber cihad etmek gibi. Zamanımızda bunun örnekleri çoktur.

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Ahmed der ki: Hezimetini veya Müslümanları telef etmesiyle bilinen imam veya komutanla beraber savaşa çıkılmasını onaylamıyorum. Ancak Müslümanlara karşı şefkat ve onları kollaması ile bilinen kişinin yanında savaş yapılır. Komutan içi içmek ve ganimetten çalmakla bilinen biri ise, kötülüğü sadece kendisini ilgilendirdiği için onunla beraber savaşa çıkılır. Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle rivayet edilir: “Allah facir adamla da bu dini destekler.”

Yine İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Hezimetini kabullenmiş yönetici ile beraber savaşa çıkmaz. Böyleleri halkı savaştan soğutur ve cihaddan alıkoymaya teşvik eder. Şiddetli sıcak veya soğuk, meşakkatin büyüklüğü ve bu ordunun hezimete düşeceğinin açık olduğu gibi gerekçelerle, Müslümanları savaştan soğutan yönetici ile savaşa çıkmak doğru değildir. Ayrıca gönderilen Müslüman birliğin telef olduğu, kafirlere karşı koyamayacakları, güç ve desteklerinin bulunmadığı, savaşa gidecek olanlardan kimse'nin sebat etmeyeceği gibi gerekçelerle Müslümanları savaştan soğutan yahut Müslümanların aleyhine kafirler adına casusluk yapan yönetici ile de savaşa çıkmaz. Emir bu sayılan vasıflardan birini taşıyorsa, onunla beraber savaşa çıkmak iyi değildir. Çünkü bununla beraber savaşa çıkılması durumunda, bu emire eşlik edecek kişilere zarar gelmesinden ve kötü sonuçların meydana gelmesinden korkulur.”¹

Bu konuyu, Müslüman kardeşlerimize bir uyarı ile bitirmek istiyorum. Müelliflerden, zararı sadece kendisine dokunan facir yönetici ile zararı İslam'a ve Müslümanlara dokunan facir yönetici arasında ayırım yapan oldukça nadirdir. Bu nedenle bu meselenin gözardı edilmemesi gerekmektedir. Aynı şekilde fıkıh ve akaid kitaplarında yer alan “Facir yönetici ile beraber

¹ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/371-372

savaşıa çıkmak” meselesi de sadece, yukarıda açıkladığımız birinci durumla ilişkilendirilmelidir. Çünkü birinci durumdaki facirden maksat, fücuru sadece kendisini ilgilendiren ve savaşıa onunla çıkmaktan başka alternatif bulunmayan kişidir. Ama Müslümanlara zararı dokunan yahut İslam’a karşı hainliği bilinen kişilerle savaşıa çıkmak, bunun dışındadır.

7- YÖNETİM İLE İLGİLİ BİR ŞÜPHEYE CEVAP

Ali bin Hasen bin Abdulhamid el-Halebi'nin hicri 1406 yılında Ürdün'de yayınlanan "el-Bey'atu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati İnde'l-Cemaâti'l-İslamiyye" isimli kitabını okudum. Kitap, Müslüman cemaatlerden birine karşı eleştiri olarak yazılmıştır ve yazara göre bey'at meselesi bid'atlardan sayılmaktadır.

Hemen belirtelim ki yazar, doğruluktan sapmış ve birçok yerde başarısız olmuştur. Eğitim Kampı bölümünde bey'at ile ilgili ona cevap vereceğim inşaallah. Yazar, bu cemaatin bozukluğunu belirtmek ve eleştirmek için başka bir yol veya üslup seçebilirdi. Cemaatte emirlik prensibine karşı çıkması üzerinde durmak istiyorum. Çünkü bir yarar için bir araya gelmiş her topluluğun kendine bir emir tayin etmesi vacip olan bir şeydir. Bunu girişte belirtmiştik.

Yazar, kitabının 38 ve 39. sayfalarında "Beşinci Şüphe" kısmında "Üç kişi bir yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir tayin etsinler" hadisinden hareketle; 'Yolculukta emir tayin etmek vacip ise, Allah'ın dinini tekrar yeryüzünde hakim kılmak isteyen bir cemaatin kendine emir tayin etmesi, ona bey'at etmesi ve itaat etmesi vacibiyet yönünden daha kuvvetli değil midir?' diye bir soru aktarır ve bu soruya altı yönden cevap verir. Şöyle ki:

1- Yolculukta emirlik konusunda açık ve sahih bir nass vardır. Ama günümüzde yapıldığı gibi cemaate bir emir tayin edilmesi hakkında bir nass yoktur. Ortak bir illet olmadığından dolayı bu kıyas yanlıştır. Kıyası ise, usul alimlerinin belirttiği gibi, ancak müçtehid kişi yapabilir.

2- Yolculuğun bitmesiyle emirlik de biter. Halbuki itaat gerektiren istisnai emirlikler böyle değildir.

3- Yolculukta emir tayini başlı başına bir yarardır. Ama istisnai diğer emirlikler bölünme ve bozulmadır. Bu nedenle ikisi arasında yapılan bu kıyas açıkça batıldır.

4- Birtakım insanlar kendi aralarında içki içen, zina yapan kişilere cezaları uygulama konusunda anlaşsalar, bu geçerli olur mu? Böyle bir şey, ümmetin icması ile batıldır. Dolayısıyla bu kıyas, yukarıda aktarılan kıyası iptal eder.

5- Yolculuktaki emirliğin bazı sınırları vardır. Bu emirlik dinlemek ve itaat etmek için değil, yolculuktaki bir takım işleri düzenlemek içindir.

6- Yol emirliğinde ahitleşmenin olduğu, salih selefin yönteminde yoktur. Aksine onların uygulaması bunun zıttıdır.

YAZARIN BU SÖYLEDİKLERİNE CEVAP

Rakam-2: Yolculuk emirliğinin yolculuğun bitmesiyle sona ermesi, yazarın aleyhine delildir. Çünkü sürekliliği olan cemaat çalışması, bir emir tayinine, işlerini düzenlemek için geçici olan yolculuk cemaatinden daha çok muhtaçtır.

Rakam-3: “Yolculukta emir tayini, diğer işlerde emir tayin etmeye göre başlı başına bir yarardır” sözü de, anlaşmazlık durumunda başvurulması gereken şer’i bir delille sabit olmayan bir sözdür. Bu nedenle, “Ama istisnai diğer emirlikler bölünme ve bozulmadır” sözü reddedilmiş bir söz olup, şeriattan dayanağı olmayan bir genellemedir. Biz söylenen bir söz konusunda yaşanan olaylar ve mevcut durumdan değil, şeriatten delil gösterilmesini isteriz.

Rakam-5: “Yolculuktaki emirliğin bazı sınırları vardır. Bu emirlik dinlemek ve itaat etmek için değil, yolculuktaki bir takım işleri düzenlemek içindir” sözü de, bir önceki sözü gibi şeriattan bir delile dayanmamaktadır. Bilindiği gibi dinlemek ve itaat etmek büyük küçük her türlü emirliğin gereklerindendir. Lügat açısından bakıldığında da karşımıza bu çıkar. Çünkü emir demek, emretme yetkisine sahip olan demektir. Yazarın bu emirliğin sadece yolculuk esnasında gerekebilecek bir takım işleri düzenlemek için olduğunu söylemesi, şeriattan delili olmayan bir sınırlandırmadır.

Kaldı ki düzenlemeden neyi kastettiğini de açıklamamıştır. Eğer ki yazar, yolculuktaki emirin görevinin, beraberindekilerin yolculuk süresince birinci gün ne yapacaklarını, ikinci gün ne yapacaklarını belirlemek olduğunu kastediyorsa (ki zihinlere ilk gelen budur), emri altında olan kişilerin, emir olarak belirledikleri bu kişinin yaptığı programa uymaları, işitip itaat etmeleri manasına gelir. Böylece dönüp dolaşıp emirliğin dinlemeyi ve itaat etmeyi gerektirdiği ortaya çıkmış olur.

Rakam-6: Yolculuk emiri ile ahitleşmenin olmadığı meselesine gelince; Allah’ın izni ile askeri eğitim kampından söz ederken bunun üzerinde duracağız. Burada sadece yazarın sözünü ettiği birinci ve dördüncü eleştirisine cevap vereceğiz.

BİRİNCİ İTIRAZA CEVAP

Yazar, “Yolculukta emirlik konusunda açık ve sahih bir nass vardır. Ama günümüzde yapıldığı gibi cemaate bir emir tayin edilmesi hakkında bir nass yoktur. Ortak bir illet olmadığından dolayı bu kıyas yanlıştır. Kıyası ise, usul alimlerinin belirttiği gibi, ancak müçtehid kişi yapabilir” der. Buna birkaç yönden cevap verilebilir:

A) Cemaat emirliği, sadece yolculuk emirliğinin dayandığı delile değil, başka delillere de dayanmaktadır.

Yazarın sözünü ettiği bu cemaatlerin ortaya çıkmasının sebebi, İslami yönetimin ve Müslümanların imamının bulunmamasıdır. Böyle bir durumda Müslümanlardan bir grup dinin gereklerini yerine getirmek için bir araya gelse (ki bu vaciptir), içlerinden birini kendilerine emir olarak tayin etmeleri vacip olur.

1- Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey İman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”¹ “Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”²

İnsanların, aralarında işlerini yürüten, birlik ve beraberliklerini sağlayan ve amellerini düzenleyen yöneticilerinin olması kaçınılmazdır. Bu iki ayet, işaret yolu ile buna delalet etmektedir. Müslümanların güç ve imkanları elverdiği taktirde kafir yöneticilerin yönetimi altında kalmaya devam etmeleri helal olmaz. Emirliğin şartlarını belirtirken kafirlerin mü'minler üzerine velayetlerinin olamayacağını belirtmiştik.

İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* belirttiği gibi, cemaatlerin veya başka toplulukların alimleri, sultanları veya yöneticilerinden tabi olunan herkes bu ayetin kapsamına girmektedir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Kimin, kendisine tabi olanları varsa, o kişi ulü'l-emr kesimindendir. Bunlardan her birinin Allah'ın *Subhanehu ve Teala* emrettiklerini emretmesi ve yasakladıklarını da yasaklaması gerekir. İtaat etmesi gereken herkesin, Allah'a itaat

¹ 4 Nisa/59

² 4 Nisa/83

ettikleri sürece bu yöneticilere itaat etmesi gerekir. Allah’a isyan olan işlerde bu yöneticilere itaat edilmemelidir.”¹

2- Allahu Teala yolunda cihad amacıyla kurulmuş bir cemaat varsa, elimizde özel bir nass olduğu için, onun emirliğini yolculuk emirliği ile kıyas etmeye ihtiyaç kalmaz. Çünkü kıyas içtihadıdır, nass olan yerde ise içtihad olmaz. Sözünü ettiğimiz nass, dördüncü bölümde belirttiğimiz gibi, Mute Savaşı’nda sahabenin Halid bin Velid’i *Radiyallahu Anhu* emir tayin etmeleriyle ilgili hadistir. Bu hadisin delaleti ile ilgili alimlerin görüşleri şöyledir:

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Hadis, Müslümanların imamının belirlemesi olmadan da savaşta emir tayin etmenin caiz olduğunu gösterir. Tahavi *Rahimehullah* şöyle der: Hadis, imama ulaşamaması durumunda Müslümanların kendi içlerinden birini, imama ulaşmaya kadar emir olarak tayin etmelerinin meşruluğunu belirtir.”² İbn-i Hacer *Rahimehullah*, İbnu’l-Müneyyir’in şöyle dediğini aktarır: “Bu konudaki hadis, imam mevcut olmayıp biri imam tayin edilirse, onun imamlığının şer’an sabit olacağını ve hükmen kendisine itaat etmenin gerekliliğini bildirir.” Şüphesiz bu, orada bulunanların, kendi içlerinden biri üzerinde ittifak etmeleri şeklinde gerçekleşir.”³

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “İmam mevcut değilse, cihad ertelenmez. Çünkü ertelenirse, sağlayacağı yarar kaçırılır. Bir ganimet alınırsa, sahipleri şeriatın belirlemesine göre taksim ederler. Kadı der ki: Kadın esirler alınmışsa, ihtiyatlı davranılması açısından Müslümanların imamı hazır oluncaya kadar askerler arasında dağıtımları yapılmaz. İmamın ordunun başına tayin ettiği emir öldürülür veya ölürse, Müslümanların, Mute Savaşı’nda Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* tayin ettiği emirler öldürüldüğünde sahabenin Halid bin Velid’i *Radiyallahu Anhu* emir tayin ettikleri gibi, kendilerine bir emir tayin etmeleri gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunu öğrenince onaylamış, beğenmiş ve Halid’e *Radiyallahu Anhu* ‘Allah’ın Kılıcı’ adını vermiştir.”⁴

Bu konudaki ihtilafı gidermede belirtilen hadis ve benzerleri birer nasıdır. Bunlar din ve cihad işlerini yürüten cemaatin başına emir tayin etmenin vacipliğini gösterir. Bu nedenle yolculuk emirliği ile ilgili hadis ile kıyas yapmaya ihtiyaç yoktur. Gerçi kıyas yapılsa da bu kıyasta bir hata olmaz.

Denilebilir ki; Mute hadisi şimdiki durumumuza uygun düşmemektedir. Mute Savaşı sırasında Müslümanların bir imamı vardı ve o da Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* idi. Ancak o esnada Rasulullah *Sallallahu*

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/170

² Fethu’l-Bari, 7/513

³ Fethu’l-Bari, 6/180

⁴ El-Muğni ve’s-Şerhu’l-Kebir, 10/374

Aleyhi ve Sellem ordunun başında değildi. Sahabe *Radiyallahu Anhum* Allah Rasulü'nün yanına döndüğünde, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onların yaptıklarını onayladı. Ama bugün Müslümanların bir imamı bulunmamaktadır. İmam olmadığı için de bu cemaatlerin emir belirlemeleri doğru olmaz.

Biz ise, bu hadisle yaptığımız delillendirmenin doğru olduğunu vurguluyoruz. Çünkü iki durum arasındaki ortak illet; imamın yokluğunda ortak bir iş olan cihad için Müslümanlardan bir grubun bir araya gelmiş olmasıdır. İmam ister bulunsun, ister bulunmasın durum aynıdır. Her iki durumda da bireylerin yaptığından uzaktır. Sahabenin *Radiyallahu Anhum* yaptığını Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onaylaması gibi. Nebi'den *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gelen bu uygulama ise takriri sünnet kapsamına girer ve bir kural niteliğindedir. Dolayısıyla bu kuralı Nebi'den *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonra ne bir imam ve ne de başkası değiştiremez. Ayrıca, yukarıda İbnu'l-Müneyyir'den aktarılan, "Bu konudaki hadis, imam mevcut olmayıp biri imam tayin edilirse, onun imamlığının şer'an sabit olacağını ve hükmen kendisine itaat etmenin gerekliliğini bildirir" sözüne de bakılmasını tavsiye ederiz. Bu mevcut olmama durumu, hem imamın yokluğunu ve hem de ona ulaşamamasını kapsar. İbn-i Kudame'nin *Rahimehullah* söylediği şu söz ise daha açıktır: "İmam ortada yoksa, cihad ertelenmez.."

Yazarın bu sözüne göre Afganistan'da veya başka yerlerde yapılan cihad caiz olmayıp batıldır. Çünkü başlarındaki yönetim sahih olmadığından, savaşılan gruplar da meşru değildir. Bu demektir ki, bu emirler altında cihad eden kişiler günah işlemektedir ve Müslümanlar gökten kendilerine bir imam nazil oluncaya kadar yurtlarının, kadın ve çocuklarının, mallarının yağmalanmasına karşı elleri bağlı olarak durup seyretmeleri gerekir. Bir Müslüman böyle bir şey söyleyebilir mi? Yahut akıldan nasibi olan bir insan bunu savunabilir mi? İçinde bu şüpheden bir iz kalanlar için Allah'ın izniyle aşağıda aktarılan delil, şüpheyi gidermesi için yeterli olacaktır.

3- Cabir bin Abdullah *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: "Ümmetimden bir grup kıyamet gününe kadar hak üzere savaşımaya devam eder. Meryem oğlu İsa iner, onların emiri, "Bize imamlık yap" der. O ise; "Hayır, birbirinize emir olmanız Allah'ın bu ümmete bir ikramıdır" der."¹ Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* rivayet edilen bu hadis açıkça şunu belirtir:

• İsa *Aleyhisselam* ininceye ve bütün mü'minlerin canlarını alacak güzel rüzgar esinceye kadar hak üzere savaşacak muzaffer bir grubun varlığı devam edecektir.²

¹ Müslim, Kitabü'l-İman, 2/193

² Abdullah bin Ömer ve Ukbe bin Amir *Radiyallahu Anhum*a hadisi, Müslim, 13/68

• Bu grubun başında emirin bulunacağını hem Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Onların emiri” sözleriyle ve hem de İsa *Aleyhisselam* “Birbirinize emir olmanız” diyerek bizzat kendileri açıklamaktadır. Bu emirliğin İsa *Aleyhisselam* inmeden önceki zamanlarda yaşayanlar için değil, sadece son grup için geçerli olacağını söylemek ise doğru olmaz. Bu emirin “Onların emiri” denilerek, onlara nisbet edilmesi ve bu grubun devamlı olarak bulunacağını belirtmesi, hem bu emirliğin ve hem de devamının doğru olduğunu gösterir. Bu emirlik, her zaman bu grubun ayrılmaz vafıdır. Müslümanların zaman zaman hilafetsiz kalacağı ve muzaffer olan bu grup ile bu grubun yönetiminin devamlı olarak bulunacağı sabit ise, bu durumda halifenin bulunmadığı dönemlerde de bu grubun başında emirin bulunması sahih olur.

• Bu grubun kendilerine emir tayin etme şekli de “Birbirinize emir olmanız, Allah’ın bu ümmete ikramıdır” denilerek belirtilmiştir. Bu, Allahu Teala’nın bu ümmete bir ikramıdır. Bu da sahabenin *Radiyallahu Anhum* Mute Savaşı’nda yaptığına tamamen uygundur ve Müslümanların içlerinden birini kendilerine emir tayin etmelerinin Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanına özel bir durum olmadığını gösterir. Çünkü bu hüküm, İsa’nın *Aleyhisselam* inmesine kadar devam edecektir.

4- Allahu Teala şöyle buyurur: “Musa’dan sonra İsrailoğullarının ileri gelenlerini görmedin mi? Peygamberlerinden birine, "Bize bir hükümdar gönder de Allah yolunda savaşalım" demişlerdi. "Ya savaş size farz kılındığında gitmeyecek olursanız?" demişti. "Memleketimizden ve çocuklarımızdan uzaklaştırıldığımıza göre niye Allah yolunda savaşmayalım?" demişlerdi. Ama savaş onlara farz kılınca, az bir kısmı müstesna yüz çevirdiler. Allah zalimleri bilir.”¹

Bu ayet, cihad için emirin bulunmasının vacipliğini gösteren en açık delillerdendir. Memleketlerinden çıkarılmış ve yenilmiş bir millet cihad etmek istiyor, komutası altında savaşacak bir komutan talep ediyor, Allahu Teala onlara Talut’u hükümdar olarak gönderiyor ve böylece Allahu Teala, onların isteklerinin doğruluğunu onaylamış oluyor.

Bugün Müslümanların durumu da budur. İ’yne ile alışveriş hadisinde belirtildiği gibi bugün Müslümanlar ezilmektedir ve ancak cihad ile izzete kavuşabilecektir. Cihad, emirin bulunmasını gerektirir. Bugün emirin görevlendirilmesi de, Müslüman cemaatin içlerinden biri üzerinde ittifak etmesiyle gerçekleşir. Bu hem Mute ve hem de yukarıda geçen “Birbirinize emir olmanız Allah’ın bu ümmete bir ikramıdır” sözünde belirtilen şeydir.

5- İmamı’l-Harameyn el-Cuveyni *Rahimehullah* şöyle der: “İnsanların, kendisine başvuracağı ve onların işlerini düzenleyecek bir yönetici bulunmaz

¹ 2 Bakara/246

ise, fesadı önlemek için elden gelenin yapılmasından geri durmamalarının emredilmesi imkansızdır. Çünkü yapabilecekleri işi yapmazlarsa, fesat ülkeyi ve insanları kapsar. Alimler şöyle söylemişlerdir: “Bir gün gelip yönetici bulunmazsa, o zaman her memleketin akıl sahiplerinden ve her bölgenin sakinlerinden bilginler ve akıllı düşünenler bir araya gelip kendisine bağlı kalacakları, yasaklarına uyacakları birini kendilerine emir olarak tayin etmeleri gerekir. Çünkü bunu yapmayacak olurlarsa, musibetler geldiğinde ne yapacaklarını şaşırır ve mühim işlerde karar veremeyip şaşkın hale gelirler.”¹

Moğollar Şam’a saldırmaya hazırlanıp o günkü sultanlar bu saldırıya karşı savunma yapmakta gecikince, Şeyhu’l-İslam İbn-i Teymiye *Rahimehullah* Mısır’a gidip, zamanın sultanından Şam’ı savunmasını ve yardım etmesini istedi ve şöyle dedi: “Şam’a destek vermeyecekseniz, kendi aramızda, onu koruyacak ve emniyet zamanında üzerinde tasarruf edecek bir emir tayin ederiz.” Bunun üzerine Şam’ı savunmak üzere bir ordu görevlendirildi. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* onlara şöyle dedi: “Varsayalım ki sizler Şam’ın yöneticileri değilsiniz. Buna rağmen Şam halkı sizden yardım isterlerse, onlara yardım etmeniz vacip olur. Halbuki siz oranın yöneticilerisiniz, onlar da sizin halkınızdır ve siz onlardan sorumlusunuz. Bu durumda ise onları korumanız ve savunmanız daha çok gerekir.” Daha sonra onları bu savaşa teşvik etti ve Allah’ın izni ile muzaffer olacaklarını söyledi. Şam’ı savunmak üzere gittiler. Halk kendi canları, malları ve aileleri hakkında büyük bir ümitsizlik içine düşmüşken, ordu Şam’a varınca, insanlar çok sevindiler.”²

Hem el-Cuveyni *Rahimehullah* ve hem de İbn-i Teymiye *Rahimehullah* günün birinde ülkenin başında yönetici bulunmadığı taktirde halkın kendilerine emir ve yasaklarına göre hareket edecekleri bir yönetici seçmesi konusunda ittifak etmektedirler. İmam, Müslümanların başında bulunmadığı zaman, halkın işlerini yürütmek üzere bir araya gelmiş her cemaat veya grup için de bu geçerlidir.

B) İllet ortak olduğundan, cemaat emirliğini yolculuk emirliği ile kıyas etmek doğrudur. Şöyle ki:

Kıyas; illetten dolayı asıl hakkındaki hükmü fer’i olan hakkında da vermektir.³ Asıl, şer’i nass ile hükmü belirtilen olaydır. Fer’ ise, hakkında şer’i hüküm belirtilmemiş olan olaydır. İlet ise, asıl hükme dayanak teşkil eden açık, belirgin ve münasip olan vasıftır. Aynı sebep fer’i olan olay için de sabit olunca, onun hakkında da asıl hükmün aynısı sabit olur.

¹ Ğıyasu’l-Umem, 387-388

² İbn-i Kesir, el-Bidaye ve’n-Nihaye, 14/55, hicri 700. yıl olayları

³ Taftazani, Şerhu’t-Telviḥ ala’t-Tavziḥ, 2/52

Konumuz ile ilgili olarak, hükmü nass ile belirtilmiş olan asıl olay, yolculukta üç kişinin bir araya gelmesidir. Hüküm, başlarına birini emir tayin etmeleridir. Fer'i olan olay ise, bu cemaatin kendilerine bir emir tayin etmeleridir. Burada, "asıl olay için bulunan sebep, tali olan olay için de var mıdır, yok mudur?" sorusuna cevap bulunması gerekir. Bunun için önce yolculukta illetin ne olduğunu belirlemek gerekir. Yazar bu illeti belirtmemiştir.

Gerçek şu ki, aynı hadisin metninde illet açıktır. Ancak hükme esas olacak yönleri birden fazla olduğu için ortaya çıkarmak gerekir. Bu nedenle hükümde etkili olan bu vasıfların tespit edilmesi gereklidir.

Yolculuk emirliği hadisinde hükme esas olan vasıflar ikidir. Bunlar ise; yolculuk ve üç kişinin ortak bir iş üzerinde bir araya gelmiş olmalarıdır.

İki kişinin yolculuğunda yolculuk için emirliğin vacip olmadığını kabul edersek, bu durumda hükümde etkili olan vasıf, yolculuk değil, sayının kendisi olur. Çünkü iki kişinin yolculuğu da yolculuk olmakla beraber onlar için emir tayin etme hükmü bulunmamaktadır. İlet, yolculuk olsaydı, iki kişinin yolculuğunda da emir tayin etme hükmü vacip olurdu. Böylece anlıyoruz ki emirliğin hükmü, yolculuğa değil, yolculukta en küçük sayı olarak üç kişinin varlığına bağlıdır.

Acaba ikiden az olduğu için emir tayin etmenin vacip olmadığı yolculuklar nelerdir? Bununla ilgili olarak Buhari Cihad Bölümü'nde "İki Kişinin Yolculuğu" başlığı altında şöyle rivayet eder: "Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanından ayrıldım, bana ve arkadaşşıma "Ezan okuyunuz, ikamet getiriniz ve büyüğünüz size imamlık yapsın" dedi."¹

Bu hadiste yolculuk vasfı vardır, ancak üç kişilik sayı vasfı yoktur. Böylece emir tayin etme hükmü de mevcut olmamıştır. Yani Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendilerinden birini emir tayin etmelerini emretmediği gibi kendisi de birini tayin etmemiştir. Bir meselede olması gereken açıklamanın ihtiyaç zamanından sonra yapılması ise caiz değildir. Bu da gösteriyor ki, hüküm olarak emirlik, yolculuk ile değil, en az adet olarak üç kişilik sayı ile ilgilidir.

Emirliğin yolculukla ilgili olmayıp sayı ile ilgili olduğunu belirten nasslardan biri de, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Ebu Zer'e *Radiyallahu Anhu* şu buyruğudur: "Ey Ebu Zer! Ben seni zayıf biri olarak görüyorum, kendim için sevdiğimi senin için de severim, iki kişiye emirlik yapma ve yetim malına da veli olma."²

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "İki kişiye emirlik yapma" buyurması, emirliğin en az üç ve yukarı sayıdaki kişiler üzerine vacip olduğunu

¹ Buhari, Hadis no: 2848

² Müslim

gösterir. Bu ise yolculukta emir tayininin yolculukla ilgili değil, sayı ilgili olduğunu belirtir. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Üç kişi bir yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir tayin etsinler” buyurmaktadır. Bu nedenle emir tayini ancak üç ve yukarı sayıdakiler üzerine vacip olur.

Emirliğin yolculukla ilgili olmayıp, en az üç kişilik sayı ile ilgili olduğunu Buhari’nin Üsame bin Zeyd’den *Radıyallahu Anhu* aktardığı şu rivayeti de desteklemektedir: “İki kişiye emir olan birine “Hayr üzeresin” demem. Çünkü Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini işittim: “Bir adam getirilir ve ateşe atılır, merkebin değirmen taşını çevirdiği gibi ateşte çevrilir. Cehennemlikler başına toplanırlar ve “Ey falan, sen iyiliği emreder ve kötülüğü yasaklamaz mıydın?” derler. Bunun üzerine o kişi şu cevabı verir: “İyi olanı emrederdim ama kendim yapmazdım, kötü olanı da yasaklardım ama kendim tutmazdım.”¹ Üsame *Radıyallahu Anhu*, hadisin şerhinde belirttiği gibi², bu sözleriyle kendini övmediğini belirtmek istemektedir.³

Bu hadisin konumuz ile ilgili olan kısmı, “İki kişiye emir olan birine “Hayr üzeresin” demem” sözüdür. Emir tayin etmeleri gereken topluluğun en az sayısının üç olduğunu belirtir. Bunlardan biri emir ve kalan ikisi de tabi konumundadır. Lügat yönünden incelediğimizde de emirliğin yolculuk ile ilgili değil, sayı ile ilgili olduğu görülür. Rağıb el-İsfahani şöyle der: “‘Emira’ (Bir topluluğa emir oldu) fiili, kişilerin çokluğunu belirtir. Halk çoğalınca başlarında emir bulunur. Çünkü mutlaka idare eden birinin olması gerekir. Bu nedenle şair “Yöneticileri olmadan halk başıboş olarak iyilik bulamaz” der.”⁴

Şimdiye kadar söylenenlerden şu iki gerçeğe ulaşmaktayız:

1- Üç kişinin bulunmadığı yolculukta emir tayin etmek vacip değildir. Dolayısıyla iki kişinin bulunduğu yolculukta emir tayini vacip olmaz. Emir tayin edilmesi meselesi yolculuk ile ilgili olmayıp sayı ile ilgilidir.

2- Emir tayin etmenin en az sınırı üç kişidir. Çünkü Ebu Zer’in *Radıyallahu Anhu* “İki kişiye emir olma” hadisi ile Üsame’nin *Radıyallahu Anhu*, “İki kişiye emir olan birine ‘Hayr üzeresin’ demem” hadisi bunu gösterir. Bu sayı, yolculuk emirliğinde belirtilen sayıdır. Bu emirlik yolculuk ile ilgili değil, sayı ile ilgilidir.

Emir tayin etme illetinin, ortak bir iş üzerinde üç kişinin bir araya gelmesi olduğunu öğrenince, bu illetin şüphesiz bütün cemaatlar için de geçerli olduğunu anlarız. Bu nedenle cemaat emirliği yolculuk emirliği ile kıyas edilebilir.

¹ Hadis no: 7098

² Fethu’l-Bari

³ Fethu’l-Bari, 13/51-52

⁴ El-Müfredat, “Emera” maddesi

“Bu durumda hadiste yolculuğun belirtilmesinin hikmeti nedir?” diye sorulabilir. Cevap olarak deriz ki; yolculuk yapanların, bu yolculukları sebebi ile imam veya şehrin valisinin kontrolünden uzaklaşmaları durumunda, aralarından, işlerini yönetecek birini kendilerine emir tayin etmeleri gerekir. Yolculuk veya başka bir sebeple imamdaki ayrı kalmak, emir tayin etmenin gereklerindendir. Bu da hüküm için ikinci bir illet olabilir. Ancak iki kişilik yolculukta da imamdaki ayrı kalma vasfı bulunmasına rağmen emir tayin etme gerekliliği yoktur. Dolayısıyla illet yolculuk değildir. Günümüzde imam bulunmadığından dolayı asıl illet olan üç kişinin bir iş üzere bir araya gelmesi, Müslüman cemaatlerin kendilerine emir tayin etme hükmünü ancak pekiştirmektedir.

C) Bu kıyasın sahih olduğunu birden çok müctehid belirtmiştir: Bu bölümün başında emir tayin etmenin vacip olduğunu belirttim ve meseleyi şunlar ile delillendirdim:

1- İmam Şevkani *Rahimehullah*, yolculukta emir tayin etme hadisini delil olarak göstererek emir veya hakim gibi yöneticiler belirlenmesinin vacipliğini belirtmekte ve sadece bu hadisi delil göstermektedir. Bu velayetleri yolculuk emirliği ile kıyas etmektedir. Şevkani *Rahimehullah*, yolculuk emirliği ile ilgili hadisin rivayetlerini aktardıktan sonra şöyle der: “Bütün bunlar üç ve daha çok kişiden oluşan her yolcu kafilesinin başlarına emir tayin etmelerinin gerekliliğini belirtir. Çünkü böylece kötülük ve bozukluklara yol açan anlaşmazlıklar önlenmiş olur. Emir olmadığı zaman herkes kendi görüşünde diretir ve arzusuna uyan şeyleri yapar. Hatta birbirlerinin helakına sebep olabilirler. Ancak aralarında bir emir varsa, ihtilaf azalır, birlik olmaları kuvvetlenir. Bir arazide veya yolculukta bulunan üç kişi için bu şekilde emir tayini gerekli ise, köy ve kasabalarda oturan ve haksızlıkların önlenmesine, anlaşmazlıkların çözümüne muhtaç olan daha büyük topluluklar buna daha fazla muhtaçtır. Bu ise, “Müslümanların başında imam, vali ve devlet başkanının bulunması vaciptir” görüşüne delil konumundadır.”¹

Şevkani *Rahimehullah*, emir tayin etme hükmünün sayı ile ilgili olduğunu “Üç ve daha yukarı sayılardaki kişiler için kendilerine emir tayini yapmaları şer’i bir zorunluluk ise..” sözleri ile belirtmektedir. Ayrıca, bu emrin yolculukta olanlar için vacip olduğuna göre, köy ve kent sakinleri için daha da öncelikli ve önemli bir vacip olduğunu da söylemektedir.

2- İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* yolculuk hadisini diğer bütün topluluklar için emir tayin etmenin vacipliğine delil olarak göstermesini de aktardım. O bu hadisi, emir tayin etmenin illetinin topluluk olduğuna dair bir nass olarak alır. Bunu “Fetvalar” ında birden fazla yerde belirtmiştir. Mesela “el-Hisbe” isimli risalesinde şöyle der:

¹ Neylu’l-Evtar, 9/157

“Bütün insanların dünya ve ahirette yararları ancak bir araya gelme, yardımlaşma ve dayanışma ile gerçekleşir. Yararlarını sağlamak ve zararlarını önlemek için yardımlaşma ve dayanışmaları gerekir. Bu nedenle “İnsan, doğuştan medenidir” denir. Bir araya geldikleri zaman yararlarını sağlayacak ve zararlarını önleyecek bir takım işler yapmaları kaçınılmazdır. O yararları emreden ve zararları yasaklayan kişiye itaat ederler. Böylece bütün insanların emreden ve yasaklayan birine itaat etmeleri zorunludur. Bundan dolayı Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ümmetine işlerini yürütecek yöneticiler görevlendirmelerini, yöneticilerin de emanetleri sahiplerine vermelerini, insanlar arasında hüküm verdikleri zaman adaletle hüküm vermelerini ve ayrıca insanların da, Allah’a *Subhanehu ve Teala* itaat ettikleri sürece yöneticilere itaat etmelerini emretmiştir. Ebu Davud, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Üç kişi bir yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir tayin etsinler”, Ebu Hureyre’den de *Radiyallahu Anhu* benzeri lafızla rivayet edilmiştir. İmam Ahmed *Rahimehullah*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: “Üç kişinin, yönetimden ayrı bir yerde bulundukları zaman başlarına birini emir tayin etmemeleri helal olmaz.” Dolayısıyla en az sayıdaki bir topluluk için bile emir tayini gerekli ise, daha büyük topluluklar için bu mesele daha fazla önemlidir.”¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* “Es-Siyasetu’ş-Şer’iyye” isimli risalesinde de şöyle der: “Halkı yönetmenin dinin en büyük ilkelerinden olduğunu bilmek gerekir. Hatta din ve dünya işlerinin yürümesi ancak onunla sağlanır. Çünkü insanların yararları, ancak birbirlerinin ihtiyaçlarını birlikte görmeleleriyle mümkündür. Bir arada olduklarında da mutlaka başlarında birinin bulunması gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Üç kişi bir yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir tayin etsinler.”²

İmam Ahmed *Rahimehullah*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu Abdullah bin Amr’dan *Radiyallahu Anhu* rivayet eder: “Ülkenin uzak bir yerinde bulunan üç kişinin, içlerinden birini kendilerine emir olarak tayin etmemeleri helal olmaz.” Yolculukta meydana gelen geçici topluluk için birinin emir tayin edilmesini vacip olarak görmüş ve diğer topluluklar için de bunun gerekli olduğuna dikkat çekmiştir. Çünkü Allahu Teala, iyiliği emretmeyi ve kötülükten sakındırmayı vacip kılmıştır. Bu ise ancak kuvvet ve yönetimle olur. Vacip kılınan cihad, adalet, hacc, cuma, umre, bayram namazları ve mazlumu korumak gibi diğer işler için de durum böyledir. Cezaların uygulanması da ancak kuvvet ve yönetim ile olur.”³

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/62-65

² Ebu Davud rivayet etmiştir, Ebu Said ve Ebu Hureyre’nin *Radiyallahu Anhuma* rivayetlerindendir.

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/390

İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* "diğer topluluklar için de bunun gerekli olduğuna dikkat çekmiştir" sözüne dikkat edilmelidir. Bunu hemen her yerde tekrarlamıştır. Bu söz emir tayin etmenin tek kişi için değil, topluluk için olduğunu belirtir.

İbn-i Teymiye ve Şevkani *Rahimehumellah* ilimde üstünlükleri ve imamlıkta dereceleri konusunda ihtilaf olmayan iki büyük müçtehitir. İkisi de emir tayin etmenin illetinin topluluk olduğunu belirtmektedir. Diğer topluluklar için emir tayin etmeyi yolculuk emirliği ile kıyas etmektedirler. Bu ise, küçük olan ile büyük olana dikkati çekmek açısındandır. Bütün bu söylenenlere ilave olarak Ebu Davud'un, bu hadisi kitabının Sünen bölümünde zikretmesi de söylediklerimize işaret etmektedir. Böylece "Bey'at" isimli kitabın yazarının yaptığı itirazların birinci kısmına, üç açıdan cevap vermiş olmaktadır.

GÜNÜMÜZDE DİNE YARDIM MAKSADI İLE CEMAAT OLUŞTURULMASININ VACİPLİĞİ

Yönetim ile ilgili olarak yukarıdaki şüpheyi cevap verirken sözlerimin başında belirttiğim, “İslam yönetiminin ve hilafetin olmaması gibi bir durumda, dinin gereklerini yerine getirmek için Müslümanların içinden bir cemaatin oluşması gereklidir” görüşümün delillerini belirtmek istiyorum.

Cihad ve emri bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münker gibi vaciplerin bir imamlarının bulunmaması durumunda Müslümanların üzerinden düştüğünü belirten hiçbir delil yoktur. İbn-i Kudame *Rahimehullah* buna dikkat çekerek, “İmamın bulunmaması, cihad görevini ertelemez” demektedir. İbn-i Teymiye'nin de *Rahimehullah* yukarıda verdiğimiz sözlerinde belirttiği gibi bu görevler ancak kuvvet ve yönetimin oluşturulması ile yerine getirilebilir. Kuvvet şekillerinden biri de cemaattir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ve dağılıp ayrılmayın.”¹ “Allah ve Rasulü'ne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider.”² Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğunda da cemaat açıkça emredilmiştir: “Allah'ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum: Cemaat, dinlemek, itaat etmek, hicret ve cihad”³

Buna rağmen, günümüzdeki gibi Müslümanların imamının bulunmadığı bir zamanda dinin vaciplerini yerine getirmek için bir cemaat oluşturmalarının vacip olmadığını, aksine vacip olanın uzlet ve kişinin kendi özel işleyle ilgilenmek olduğunu söyleyenler vardır. Bu ise, İslam'ın ve Müslümanların alevler içinde yanmasına yolaçar. Bunu söyleyenler, bir şüpheden hareketle bunu iddia etmektedirler. Bunlar, Huzeyfe bin Yeman'ın *Radiyallahu Anhu* şu merfu hadisini delil olarak gösterirler: “‘..Müslümanların ne bir imamı, ne de bir cemaati yoksa?’ denildiğinde Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: ‘O zaman o fırkaların tümünden ayrıl.’”⁴

Huzeyfe bin Yeman'dan rivayet edilen bu hadisin tamamı şöyledir: “Halk Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hayrı sorardı, ben ise başıma gelmesin diye şerden sorardım. “Ey Allah'ın Rasulü, cahiliyye zamanında kötülük ve cahillik içindeydik. Allahu Teala bize bu hayrı verdi. Bu hayırdan sonra bir şer olacak mı?” dedim. “Evet” diye buyurdu. “O şerden sonra bir hayır olacak mı?” dedim. “Evet, ama bulanık!” dedi. “Bulanıklığı nedir?” dedim. “İnsanlar hidayetden uzak yol gösterirler, onların bazı şeylerini kabul eder, bazılarını red edersin” dedi. “O hayırdan sonra şer olacak mı?” dedim.

¹ 3 Ali İmran/103

² 8 Enfal/46

³ Ahmed ve Tirmizi rivayet etmiştir.

⁴ Müttefekun Aleyhi

Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Evet, cehennemin kapısında davetçiler olacak, çağrılarını kabul edenler cehenneme girer” dedi. Ben yine; “Ey Allah’ın Rasulü, onları bize tarif et” dedim. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Onlar bizdendir ve dilimizi konuşurlar” dedi. Ben; “O zamana yetişirsem, bana ne tavsiye edersiniz?” dedim. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Müslümanların imam ve cemaatine sarıl” dedi. “Müslümanların hiçbir imamı ve cemaati olmazsa” dedim. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Bir ağacın kökünü gevirmek pahasına da olsa, ölüm sana gelinceye kadar o fırkaların hepsinden ayrı dur.”¹

Hadisin bir parçası alınarak ortaya atılan bu şüpheye iki yönden cevap vereceğiz:

1- Hadisin metninden de anlaşılacağı gibi Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ayrı durulmasını emrettiği fırka, sapık fırkalar. “Cehennemin kapısında davetçiler olacak..” sözleri bunu açıkça göstermektedir. Hadisin metnindeki “tilke (onlar)” işaret ismi de, “Cehennemin kapısında davetçiler olacak..” sözüne dönüktür. “El-firak (Fırkalar)” isminin başındaki belirlilik takısı da, bunların bilinen ve tanınan fırkalar olduğunu gösterir. Bu ismin cins isim olarak algılanması mümkün değildir. Çünkü bu durumda, bunların arasına, kurtuluşa ermiş fırka olan Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat fırkası da katılmış olur. Bu ise icma ile batıldır. Bu nedenle ayrı durulması emredilen “fırkalar” ismi genel bir isimlendirme ise de, bu, özel isimleri içeren bir genellemedir. Dolayısıyla işaret edilen fırkalar, sadece sapıtmış olan fırkalar. Nitekim aynı hadisin başka bir rivayetinde bu açıkça şöyle belirtilmektedir: “Sonra dalaletle çağıran davetçiler olur..”²

2- Şunu ısrarla vurguluyoruz ki: Şer’i hükümler, kendisinden başka bir nass bulunmaması durumu dışında, sadece bir nassa bakılarak değil, o konu ile ilgili mevcut delillerin hepsine bakılarak elde edilir. O konu ile alakalı tüm deliller toplanır, tahsis, tenfiz, nesh ve buna benzer usûli yöntemlere göre deliller bir araya getirilir.

Bu konuda da “O fırkalardan ayrıl” hadisinde belirtilen “ayrıl” sözü, özeli belirten genel bir lafızdır. Bu lafzın, tamamen geneli kapsadığını (yani bütün fırkaları) bile varsaysak bu durumda da yine bu hadisin, başka nasslarla tahsis edildiğini görürüz. Bu hadisi tahsis eden nasslardan ikisi; “Fırkatu’n-Naciye (Kurtuluşa Eren Fırka)” hadisi ile “Taifetu’l-Mansura (Yardım Olunan Taife)” hadisleridir.

“Fırkatu’n-Naciye (Kurtuluşa Eren Fırka)” hadisi şudur: “Bu ümmet, yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Biri dışında hepsi ateştedir. Kurtulacak olan

¹ Müttefekun Aleyhi

² Ahmed ve Ebu Davud hasen bir sened ile rivayet etmişlerdir.

ise; cemaattir.”¹ Başka bir rivayette ise Fırkatu’n-Naciye; “Bugün benim ve ashabımın üzerinde bulunduğudır” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu hadis ise Abdullah ibn-i Ömer *Radyallahu Anhu* tarafından rivayet edilmiştir ve hasendir. Huzeyfe *Radyallahu Anhu* hadisindeki “Cehennem kapısında davetçiler olacak..” sözü, fırkalarla ilgili hadiste geçen “hepsi ateştedir” sözünün aynısıdır. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sözünün sonunda istisna yaparak “biri hariç” demiştir. Kurtulan bu fırka, kendisinden ayrılmanın emredildiği fırkaları tahsis etmektedir. Yani “Benim ve ashabımın üzerinde bulunduğu” hadisinde belirtilen menhece olan gruptur. Bu aynı zamanda cemaattir. Çünkü cemaat şu hadiste kastedilendir; “Cemaat, tek başına da olsa hak üzerinde bulunandır.”² Allahu Teala’nın izni ile, imani hazırlık bölümünde Kur’an ve Sünnet’e sarılmanın yöntemi konusunu işlerken Fırkatu’n-Naciye’nin menheci konusunda açıklama yapacağız.

“Taifetu’l-Mansura (Yardım Olunan Taife)” hadisine gelince; Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ümmetimden bir grup Allah’ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah’ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır.”³ Başka bir rivayette ise Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur; “Ümmetimden bir grup kıyamet gününe kadar hak üzere savaşmaya devam edecektir.”⁴

Bu meşhur, hatta mütevatir bir hadistir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, “İktizau’s-Sıratı’l-Mustakim” isimli kitabında bu hadisin, onbeş sahabeden *Radyallahu Anhum* rivayet edildiğini belirtmektedir. Ayrıca hadis, altı hadis kitabında geçmekte, mu’cem ve müsnedlerde yer almakta, sünnet ve salih selefin diğer kitaplarında da bulunmaktadır.

Bu dinin gereklerini yerine getiren, onun için savaşan, muzaffer ve galip olacağı vaadedilen, muhalif kalan veya terkedenler tarafından zarar verilemeyen, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* döneminden, son ferdinin İsa *Aleyhisselam* ile beraber Deccal’a karşı savaşacağı zamana kadar devam eden taifedir. Bu nedenle “O fırkaların hepsinden ayrıl” sözü umum kabul edilse bile, belirttiğimiz her iki hadis ile tahsis edilmiş bulunmaktadır. Müslümanların imamının yokluğunda insanlar fırkalara ayrılırsa, bu durumda Müslüman kişi, hangi fırkanın “Fırkatu’n-Naciye” yolundan gittiğine, bu dini yüklenme emanetini taşıdığına ve din için savaştığına baksın ve ona sarılsın. Nitekim facir emirle beraber cihad edileceğini belirten nasslar, cih-

¹ İbn-u Ebi Asım, Muaviye’den *Radyallahu Anhu* rivayet etmiş ve El-bani sahih olduğunu söylemiştir. Bkz: İbn-u Ebi Asım, “Kitabu’s-Sünne” Hadis no: 2.

² İbn-u Asakir, sahih bir senedle rivayet etmiştir.

³ Müttefekun *Aleyhi*

⁴ Müslim, Cabir bin Semura’dan *Radyallahu Anhu* rivayet eder.

dın kesilmeden devam edeceğini belirtmektedir. İbn-i Kudame'nin *Rahimehullah*, "İmam mevcut olmazsa, cihad ertelenmez" sözünü yukarıda aktarmıştık. Acaba cemaat olmadan cihad nasıl devam edecektir?

İbn-i Hacer *Rahimehullah*, "O fırkaların hepsinden ayrıl" sözünü açıklarken şöyle der: "Müslümanların imamı olmayıp insanlar fırkalara bölündüğü zaman kişi o fırkalara uymamalı ve şerre düşme korkusundan dolayı gücü yeterse hepsinden ayrılmalıdır."¹

Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, "Taifetu'l-Mansura" ile ilgili hadis, fitneler ile ilgili bir çok hadisi tahsis eder. Bunun örneği, İbn-i Hacer'in *Rahimehullah*, "Putlara Tapılınca Kadar Zamanın Değişmesi" başlığı altında söyledikleridir. O şöyle der: "İbn-i Battal der ki: Bu ve benzeri hadislerden maksat, dünyanın her yerinden kendisinden eser kalmayacak şekilde dinin son bulması değildir. Çünkü İslam'ın kıyamet gününe kadar kalacağı sabittir. Sadece zayıflar ve başladığı gibi garip olur. "Ümmetimden bir grup kıyamet gününe kadar hak üzere savaşmaya devam edecektir" hadisinin diğer haberleri tahsis ettiği görülmektedir."²

Dolayısıyla, "Taifetu'l-Mansura" hadisi, "O fırkaların hepsinden ayrıl" hadisini tahsis etmektedir. Hadiste sözü edilen ayrılmanın şu iki şarta bağlı olduğu söylenebilir: Cemaatin olmaması ve Müslümanların bir imamının bulunmaması. Müslümanların hem cemaati hem de imamı bulunmazsa kalan fırkalardan ayrıl. Ama imamın olmamasına rağmen, cemaat bulunursa bu durumda, hak üzere olan bu cemaatten ayrılmak batıl olur. Çünkü ayrılmak, bir değil iki şarta bağlıdır. Hadisten böyle bir hüküm çıkarmak doğru değildir. Çünkü Huzeyfe *Radıyallahu Anhu* hadisindeki cemaatten maksat, imama itaat eden Müslümanların cemaatidir. Zaten "Müslümanların cemaatine ve imamına bağlı olursun" sözü de bunu açıklamaktadır. Hadisten cemaate bağlılığın imamın bulunmasına bağlı olduğu manası çıkarılırsa, bu durumda imam olmazsa, ona bağlı olarak cemaat da olmaz denir. Dolayısıyla hadisten bu şekilde hüküm çıkarmak hatalıdır. Bunun yerine, Taifetu'l-Mansura hadisinin, Huzeyfe'nin fitne hadisini tahsis ettiğini söylemek daha tutarlı olur.

Yukarıda söylenelerden maksat şudur; Müslüman fert, hakka tabi olmak ve eğer ki var ise, yaşadığı dönemdeki Müslümanların imamına uymak ile görevlidir. Çünkü; "Müslümanların cemaatine ve imamına bağlı olursun" buyurulmaktadır. Bununla beraber Allah'a itaat olan işlerinde ona itaat eder, isyan olan işlerde ise ona itaat etmez. Müslümanların imamı yoksa, Müslüman yine de hakka uymak ile görevlidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, ümmetinden hak üzere bir grubun bulunmaya devam edeceğini

¹ Fethu'l-Bari, 13/37

² Fethu'l-Bari, 13/76-77 ayrıca 13/19

belirtmiştir. İmamın yokluğunda da bilgi, amel ve cihad olarak bu dinin gereklerini yerine getiren bu fırkaya Müslüman kişinin tabi olması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur; “Bana yönelenlerin yoluna uy.”¹

İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Ebu Şâme olarak bilinen İmam Ebu Muhammed Abdurrahman bin İsmail'in “Kitabu'l-Havadis ve'l-Bid'a” isimli kitapta söyledikleri ne güzeldir. Orada cemaate bağlı kalmanın gerekliliği belirtilmektedir. Bundan maksat, hakka bağlı olanlar az ve bu hakka muhalif olanlar çok olsa bile, hakka ve bu hakkın tabilerine bağlı kalmaktır.”

Çünkü hak, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabenin *Radiyallahu Anhum* zamanından beri, cemaatin (Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat) üzerinde bulunduğudur. Onlardan sonra ortaya çıkan bid'at ehlinin çokluğuna itibar edilmez. Amr bin Meymun el-Evdi *Radiyallahu Anhu* şöyle der: “Yemen'de Muaz ile beraber bulundum ve Şam'da ellerimle toprağa verinceye kadar ondan ayrılmadım. O'ndan sonra halkın en fakihi olan Abdullah bin Mes'ud'un yanında bulundum ve şöyle dediğini işittim: “Cemaate sarılın, çünkü Allah'ın eli cemaatin üzerindedir.” Sonra bir gün şöyle dediğini işittim: “Valileriniz olacak, bunlar namazları vakitlerinde kılmayacaklar. Namazı vakitlerinde kılınız, çünkü farz olan budur, onlarla beraber de namaz kılınız, o sizin için nafîle olur.” Ben: “Ey Muhammed'in sahabesi, bize söylediklerinden bir şey anlamıyorum? Hem cemaate devam etmemizi teşvik edip bunu emrediyorsun, hem de farz olan namazı tek başıma, nafîle namazı ise cemaatle kılmamı söylüyorsun?” dedim. Şöyle dedi: “Ey Amr bin Meymun, seni bu kentin en fakihi sanırdım, cemaatin ne olduğunu biliyor musun?” Ben: “Hayır” dedim. Bunun üzerine şöyle dedi: “Bugün cemaatin çoğu haktan ayrılmışlardır. Cemaat, tek başına da olsa, hakka uygun olandır.” Başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Dizime vurdu ve yazık sana, insanların çoğu cemaattan ayrıldılar. Cemaat, Allah'a itaat etmeye devam edenlerdir” dedi.” Nuaym bin Hammad şöyle der: “Yani cemaat bozulursa, tek başına da olsa, bozulmadan önceki duruma sarılmaya devam et. Çünkü o zaman cemaat sensindir.” Bunu, Beyhaki ve başkaları nakleder.”²

¹ 31 Lokman/15

² İbnu'l-Kayyim, *İğasetu'l-Lehfân min Masayidi'sh-Şeytan*, 82-83, 1407 hicri. Cemaat, kelimesinin genel olarak anlamı için dördüncü bölüme bakınız.

KİMLER TAİFETU'L-MANSURADIR?

Selefin çoğu, Taifetu'l-Mansura'nın alimler ve hadis ehli olduğunu söylerler. Buhari ve Ahmed bin Hanbel de *Rahimehumellah* bu görüştedirler. Ancak, "Ümmetimden bir grup kıyamet gününe kadar hak üzere savaşmaya devam edecektir" hadisi ve bu hadis dışındaki başka rivayetler bu görüş ile uyusmamaktadır. Çünkü başka rivayetlerde cihad etmenin bu taifenin niteliklerinden olduğu açıkça belirtilmektedir. Cabir bin Abdullah, İmran bin Huseyn, Zeyd bin Esam'ın Muaviye'den ve Ukbe bin Amir'den *Radiyallahu Anhum* rivayetleri bu nitelikleri belirten hadislerdendir. Bu nedenle Taifetu'l-Mansura'yı alimler ile sınırlandırmak mümkün değildir. Bu taifenin ilim ve cihad ehli olduğunu söylemek daha doğru olur.

Bu nedenle Nevevi, Buhari, Ahmed ve başkaları *Rahimehumullah* görüşlerini belirttikten sonra şöyle derler: "İhtimaldir ki bu taife, mü'minlerin sınıfları arasında dağılmıştır. Onlardan cesur olup savaşanlar, fakihler, muhaddisler, zahidler, iyiyi emreden ve kötüyü yasaklayanlar, başka türden hayır sahipleri olanlar da bu taifedendir. Hepsinin bir yerde toplanmış olması gerekmez. Yeryüzünde dağınık halde de bulunabilirler."¹

İbn-i Teymiye de *Rahimehullah* şهادet kelimesini söyleyen ama İslam şeriatı ile hükmetmeyen Moğollara karşı savaşma konusunda verdiği fetvada cihad ehlinin Taifetu'l-Mansura'nın kapsamına girmeyi en fazla hakedenlerden olduğunu belirterek şöyle der: "Şam, Mısır ve etrafında bulunan taife, bugün İslam için savaşanlar ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* meşhur hadislerinde sözünü ettiği Taifetu'l-Mansura'nın kapsamına girmeye en layık olanlardır. Rasullulah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Ümmetimden bir grup Allah'ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah'ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır."²³

Şüphesiz amel eden alimler, bu fırkaya herkesten önce girmeye layıktırlar. Cihad edenler ve başkaları da onlara tabidirler.

Selefin bu taifenin alimler olduğunu söylemesine sebep olan şey, o dönemde cihad konusunda Müslümanlar arasında ihtilafın bulunmamasıdır. Sınırlar düşmanla cihad etmek üzere askerlerle dolu idi. Onların zamanında dini en çok bozan şey, bid'atlar ve büyük sapmalardı. Bid'at ve büyük sapmalara karşı dini koruma meydanının süvarileri ise alimlerdi.

¹ Sahihu Müslim şerhi, Nevevi, 13/67

² Müttefekun Aleyhi

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/531

Bugün ise her alanda alimlerin ve mücahidlerin cihad ve çabalarına muhtacız. Çünkü din ne yalnız ilimle, ne de yalnız cihadla ayakta durur. İkisinin birlikte olması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Andolsun ki biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik. Biz demiri de indirdik ki onda büyük bir kuvvet ve insanlar için faydalar vardır. Bu, Allah’ın, dinine ve peygamberlerine görmeden yardım edenleri belirlemesi içindir. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, daima üstündür.”¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Din ancak kitap, mizan ve demir ile ayakta durur. Kitap yol gösterir ve demir ise onu destekler. Allahu Teala; “..insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik. Biz demiri de indirdik ki onda büyük bir kuvvet ve insanlar için faydalar vardır” buyurur. Din ve ilim kitapla olur, mali ve diğer akitlerde hak ve adalet mizan ile olur, cezalar ise demir gücü ile uygulanabilir.”²

Yine şöyle der: “Müslümanların kılıçları Kitap ve sünnet olan bu dini destekler. Cabir bin Abdullah *Radiyallahu Anhu* şöyle demiştir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, bu Kitap’ın dışına çıkanları bu kılıçla vurmamızı emretti.”³ Şeyhu’l-İslam İbn-i Teymiye *Rahimehullah* başka bir sözünde ise şöyle der: “Allahu Teala’nın belirttiği gibi, dinin ayakta durması, yol gösteren Kitap’la ve destekleyen demirle olur”⁴ İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* başka yerlerde de benzer açıklamaları bulunmaktadır.

Bu nedenle Taifetu’l-Mansura’nın doğru menhece, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın yoluna bağlı mücahid taife olduğunu söyleyebiliriz. “Kitap ve Sünnet’e Bağlılığın Temelleri” bölümünde Allah’ın izniyle bu menhecin anahatlarını belirteceğiz.

¹ 57 Hadid/25

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 35/36

³ Mecmuu’l-Fetva, 35/365

⁴ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/396

“FIRKATU’N-NACİYE”, TAİFETU’L-MANSURA MIDIR?

Akaid kitaplarının çoğunda Fırkatu’n-Naciye’nin, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat olduğu belirtilir. Mesela İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* el-Akidetu’l-Vasıtiyye isimli kitabının son bölümüne, Hafız Hakemi’nin *Rahimehullah* “Mearicu’l-Kubul” isimli kitabının mukaddimesine ve diğer akide kitaplarına bakılabilir.

“Fırka” ve “taife” kelimeleri eş anlamlı kelimeler değildir. Taife, fırka’nın bir bölümüdür. Taifetu’l-Mansura, doğru menhec ve itikad üzerinde olan ve Fırkatu’n-Naciye’den ilim ve cihad ile dini destekleyen bir kesim veya onların bir kısmıdır. Buna dayanarak diyoruz ki, müceddid kişi de, yaşadığı dönemde dinin en önemli vaciplerini yerine getiren ve Taifetu’l-Mansura’nın bir ferdi olan kişidir. Bununla beraber cumhura göre müceddid tek kişidir. Bu söylediklerimizin delilleri ise şunlardır:

1- Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü’minlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dini ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları uyarmak için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar.”¹ Bu ayet, fırka ile taife arasında ayırım yapmış, taifenin, fırkanın bir parçası olduğunu ve fırka içerisindeki ilim ve cihad ehli olanlar olduğunu belirtmiştir. Ayetin tefsirinde de böyle geçmektedir.²

2- Taifetu’l-Mansura’nın en önemli iki niteliği olan ilim ve cihad, asıl olarak farz-ı kifaye olan amellerdir. Duruma göre ümmetin bütün bireyleri yerine bir kısmının yerine getirmesi yeterli olmaktadır. Ümmet içinde ilim ve cihad görevini yerine getirenler, Taifetu’l-Mansura’nın kendisidir.

3- Buhari ve İmam Ahmed gibi hadis imamlarının bu taifenin hadis ehli veya ilim ehli olduğunu söylemeleri de bu farka işaret etmektedir. Buhari *Rahimehullah*, Sahih’inin “İ’tisam” bölümünde, bâb başlığını bu şekilde kullanmıştır. Dolayısıyla Ehl-i Sünnet’ten (Fırkatu’n-Naciye) olan herkes, hadis ehlinen değildir. Nevevi’nin *Rahimehullah*, Taifetu’l-Mansura ile ilgili olarak naklettiği ise şöyledir: “Ahmed bin Hanbel *Rahimehullah* der ki: “Bunlar hadis ehli değilse, başka kimler olabilir?” Kadı İyad, “İmam Ahmed *Rahimehullah*, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’i ve hadis ehlinin mezhebini benimseyenleri kast etmiştir” der.

Kadı İyad’ın hadis ehlini, Ehl-i Sünnetin kendisi olarak tanımlaması tutarlı değildir. Ancak Ehl-i Sünnete uyanlar olarak tanımlanabilir. “Hadis ehlinin mezhebini benimseyenler” sözü de buna işaret etmektedir. Halkın alimlerine uyması gerekir. Çünkü alimler “Ey iman edenler! Allah’a itaat

¹ 9 Tevbe/122

² Bkz: İbn-i Kesir tefsiri

edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin.”¹ ayetinde belirtilen ulü'l-emr kısmındandır. Allahu Teala'nın şu sözü bunu daha da açık olarak belirtir: “..halbuki onu, Rasul'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi.”² Bu ayette Allahu Teala, işin içyüzünü anlayanları yetki sahibi kimseler yani ulü'l-emr diye isimlendirir. Bu, alimlerin ulü'l-emr'den olduklarını belirten açık bir nasıttır. Ayrıca bu ayette ilim sahiplerinin ulü'l-emr olarak belirlenmeleri gerektiğine de işaret vardır. Yine ilmin kabzedilmesi ile ilgili hadiste de buna işaret bulunmaktadır. Halk, alimlere tabidir. Allahu Teala şöyle buyurur; “Her insan topluluğunu önderleri ile birlikte çağıracağımız o günde..”³ Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat da, ümmet içinde Nebi'nin *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* işlevini gören alimlerine tabidirler. Dolayısıyla Ehl-i Sünnetin (Fırkatu'n-Naciye), tabi olması hasebiyle Taifetu'l-Mansura olduğu söylenir. Ancak Taifetu'l-Mansura, Fırkatu'n-Naciye'den daha özeldir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.

Bütün bunlardan maksat, her Müslümanın ilim, cihad ve davetle bu dini destekleyen Taifetu'l-Mansura'dan olmak için çaba sarfetmesinin gerektiğidir. Allahu Teala şöyle buyurur: “İşte yarışanlar ancak onda yarışsınlar.”⁴

Bununla beraber Taifetu'l-Mansura, Fırkatu'n-Naciye'nin tamamı da olabilir. Bu da mü'minlerin Şam'a sığındığı ahir zamanda olur. Sahih hadislerde belirtildiği gibi Deccal'le savaşmak üzere İsa *Aleyhisselam* onların üzerine iner. Taifetu'l-Mansura'nın Şam veya Kudüs'te⁵ olacağını belirten rivayetler böyle anlaşılmalıdır. Bu ise Taifetu'l-Mansura'nın sonu itibariyledir. Ama bundan önceki zamanlarda bu taife Şam veya başka yerlerde olabilir.⁶

¹ 4 Nisa/59

² 4 Nisa/83

³ 17 İsra/71

⁴ 83 Mutaffifin/26

⁵ Ebu Umame hadisi

⁶ Bkz: Fethu'l-Mecid Şerhu Kitabı't-Tevhid kitabının şerhedeninin, Taifetu'l-Mansura hadisi hakkında söyledikleri, 278-279, Ensaru's-Sünne baskısı.

TAİFETU'L-MANSURA'NIN, GÜNÜMÜZDEKİ EN ÖNEMLİ GÖREVLERİ

Bu zamanda Taifetu'l-Mansura'nın en önemli görevlerinin başında Allahu Teala'nın dini yerine, insanların uydurduğu kanunlarla Müslümanları yönetenlere karşı cihad etmek gelir. "Yoksa onlar cahiliyye idaresini mi arıyorlar? İyi anlayan bir topluma göre, Allah'tan daha iyi hüküm veren kim vardır?"¹ ayetinin tefsirinde İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: "Her türlü hayrı içeren ve her türlü kötülüğü yasaklayan Allah'ın hükmü dışına çıkıp, Allah'ın şeriatından alınmayan her türlü heva, arzu ve terimleri tercih eden kişileri Allahu Teala kötölemektedir. Kim böyle yaparsa kafir olup Allah ve Rasulü'nün hükmüne dönünceye ve büyük küçük her konuda sadece onunla hükmedinceye kadar ona karşı savaşmak vaciptir."²

Günümüz alimlerinden bir çok kişi İbn-i Kesir'in *Rahimehullah* bu sözleri üzerinde durarak bunun günümüzde Müslümanları kendi yaptıkları kanunlarla yöneten yöneticileri kapsadığını belirtmişlerdir. Bu alimlerden biri olan Ahmed Şakir *Rahimehullah* şöyle der: "Buna rağmen Müslümanların kendi ülkelerinde inkarcı Avrupa'nın kanunlarından alınan yasalarla yönetilmesi Allahu Teala'nın şeriatına uygun olabilir mi? Onların kanunlarına heva ve batıl görüşler yön vermekte, diledikleri gibi onları değiştirmektedirler. O kanunları yapanların, yaptıkları bu yasaların İslam şeriatına uygun olup olmadığı umurlarında bile değildir. Bu beşeri kanunlar konusunda durum, güneşin parıltısı kadar açıktır. Şüphe ve tartışmaya yer bırakmayacak kadar açık bir küfürdür. Kim olursa olsun hiçbir Müslümanın onlarla amel etmesi veya onlara boyun eğmesi yahut kabul etmesinde, asla geçerli bir mazeret olamaz."³

İbn-i Kesir'in *Rahimehullah* söylediklerine değinerek Muhammed Hâmid el-Faki de *Rahimehullah* şöyle der: "Can, mal ve namuslarda kendisiyle yargılanmak üzere Frenklerin yasalarından alınan kanunlara başvuranlar, onları Allah'ın Kitabı'na ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine tercih edenler, İbn-i Kesir'in belirttiği gibidirler ve hatta onlardan daha da kötüdürler. Bu işi yapanlar, Allahu Teala'nın indirdiği hükümlere dönmediği ve bu kanunlar üzerinde ısrar ettiği sürece mürted kafdırlar. Hangi ismi taşırlarsa taşırsınlar yahut namaz, oruç, hacc ve benzeri ibadetlerden ne kadar yaparlarsa yapsınlar, onlara hiçbir yarar sağlamaz."⁴

¹ 5 Maide/50

² Tefsiru İbn-i Kesir, 2/67

³ Ahmed Şakir, Umdetu't-Tefsir Muhtasaru Tefsiri İbn-i Kesir, 4/173-174, Daru'l-Maarif baskısı

⁴ Fethu'l-Mecid Şerhu Kitabı't-Tevhid, 396, Dipnot, Ensaru's-Suneti'l-Muhammediyye baskısı

Suudi Arabistan eski müftüsü Muhammed bin İbrahim Ale's-Şeyh de *Rahimehullah* şöyle der: "Allah'ın indirdiği hükümler dışında hükümlerle hükmetmek altı yönden, kişiyi dinden çıkaran bir küfürdür.." Saymış olduğu yönlerden beşincisinde, Müslüman ülkelerin bugünkü durumunu tasvir ederek şöyle der: "Bu, İslam'a karşı daha çok, daha açık, daha büyük düşmanlık ve ahkamına karşı da büyüklemedir. Allah'a ve Rasulü'ne kafa tutmadır. Hazırlık, destek, gözetim, kurallaştırma, hüküm verme, kaynaklar, dayanaklar ve bağlayıcılık açısından şer'i mahkemelere meydan okumadır. Şer'i mahkemelerin tamamını Allahu Teala'nın Kitabı'ndan ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetinden alınan kaynaklar ve dayanaklar oluşturduğu gibi, bu mahkemelerin de kaynakları vardır. Bunların kaynakları ise, Fransız, Amerikan, İngiliz ve başka kanunlardan, bid'atçılardan ve şeriat mensup oduğunu iddia eden sapıklardan alınan birçok kanunlardır.

Bugün İslam ülkelerinin çoğunda bu mahkemeler bulunmaktadır ve kapıları açıktır. İnsanlar akın akın onlara başvurmakta, yargıçları orada Kur'an ve Sünnet'e aykırı hükümlerle aralarında hüküm vermektedir. Kim bu kanunlar ile hükmeder, bu kanunlara uyar ve önem verirse, bundan daha büyük bir küfür var mıdır? Muhammed'in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Allah'ın Rasulü olduğuna dair bundan daha büyük bir muhalefet olur mu?"¹ Bu yöneticiler ve yargıçlarla ilgili bazı alimlerin söyledikleri bunlardır. Bu konunun detaylarına burada inmeyeceğiz.

Bu mürted yöneticilere karşı Müslümanların görevlerine gelince, Kadı İyad *Rahimehullah* bunu şöyle belirtir: "Yönetici kafir olursa veya şer'i ahkamı değiştirirse ya da bid'atçı olursa; velayet hakkını yitirir, ona itaat edilmez. Müslümanların ona karşı çıkması ve eğer imkanları varsa onu görevden indirip yerine adaletli birini getirmeleri gerekir. Mü'minlerden bir grubun buna gücü yeterse, kafiri, yönetimden uzaklaştırmaları vacip olur. Ancak imam konumundaki şahıs bid'atçı ise, bu durumda güç yetirileceğinden emin olunmadıkça ona karşı çıkılmaz. Böyle bir durumda Müslüman bulunduğu yerden başka bir yere hicret eder ve dinini kurtarır."²

İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* şu sözlerini daha önce aktarmıştık: "Cihada güç yetirilemediği zaman onun için kuvvet ve savaş atları hazırlamak gerekir. Çünkü vacibin ancak kendisi ile yapılabildiği şey de vaciptir."³ Allahu Teala şöyle buyurur: "Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın.." ⁴ Bu, günümüzde Taifetu'l-Mansura'nın en önemli görevlerindendir. Özellikle hicret edilecek doğru dürüst bir yerin bulunmadığı günümüzde, bu mürtedlere karşı

¹ Risaletu Tahkimi'l-Kavanin

² Sahihu Müslim şerhi, Nevevi, 12/229, Kitabu'l-İmara

³ Mecmuu'l-Fetva, 28/259

⁴ 8 Enfal/60

cihad için hazırlık yapmak vaciplerin başında gelir. Zaten gerek özel durumları sebebiyle olsun, gerekse yaşadıkları ülkelerin durumu ve yasaları sebebiyle olsun bugün Müslümanların çoğu hicret etme imkanına da sahip değildir.

Allahu Teala'nın dini ile hükmetmeyen yöneticilerin küfrü ve onlara karşı cihad etmenin vacipliği meselesi, Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu* zamanında yaşanan dinden dönme olaylarının bir benzeridir. Çünkü bu yöneticilerin bozguculukları, şer'i hükümleri ve kavramları değiştirmeleri ve Müslümanlar arasında her türlü ahlaksızlığı yaymalarının önüne geçilmez ve bu durum bu hali ile devam ederse, Müslümanların büyük kesimi ve çocukları için topluluklar halinde dinden dönmeler gibi tehditler bulunmaktadır. Bugün Allah Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabesi *Radıyallahu Anhum* yaşasalardı, en önemli işleri bu yöneticilere karşı cihad etmek olacaktı. Bu mesele, Kur'an-ı Kerim'in mahluk olup olmaması meselesinden çok daha büyüktür.

Zamanımızda şer'i ilimlerle uğraşan bir kişinin, Müslümanlara bu yöneticilerin durumlarını izah etmemesi ve Müslümanları onlarla cihada teşvik etmemesi elbette başlanamaz. Bu konulara karşı mü'minleri uyarmadan Allah'ın huzuruna çıkacak olan kişilere, Allahu Teala mutlaka buğz edecektir. Allahu Teala şöyle buyurur: "İndirdiğimiz açık delilleri ve Kitap'ta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidayet yolunu gizleyenlere hem Allah hem de bütün lanet ediciler lanet eder. Ancak tevbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar başkadır. Zira ben onların tevbelerini kabul ederim. Ben tevbeyi çokça kabul eden ve çokça esirgeyenim."¹ Alim, kendisine sorulmadan önce bu durumlarda Müslümanlara hakkı göstermekle yükümlüdür. Allahu Teala şöyle buyurur: "De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım."² Dolayısıyla alimin, "gelin" diye davet ederek insanlara hakkı ve batılı öğretmesi gerekir. Kurtubi *Rahimehullah* bu ayetin tefsirinde şöyle der:

"Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonraki alimlerin insanlara tebliğ etmeleri ve Allah'ın kendilerine haram ve helal kıldıklarını belirtmeleri gerekir. Allahu Teala; "İnsanlara mutlaka açıklayacaksınız ve gizlemeyeceksiniz" buyurur."³

Açıklamanın ihtiyaç anından sonrasına ertelenmesi caiz olmaz. Alim, insanlardan korktuğunu bahane ederse, buna karşı Allahu Teala şöyle buyurur; "..Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer (gerçek) mü'minlerseniz bilin ki, Allah, kendisinden korkmanıza daha layıktır."⁴ Bu, olaylara karşı

¹ 2 Bakara/159-160

² 6 En'am/151

³ Kurtubi Tefsiri, 7/131

⁴ 9 Tevbe/13

sessiz kalan alimler içindir. Ya bir de bu kafirlere karşı yağcılık yapanların, bu kafirlerin hükümlerinden razı olanların ve hatta destek olanların durumu nasıldır? Allahu Teala şöyle buyurur: “İçinizden onları dost tutanlar, onlardır.”¹

¹ 5 Maide/51

İSLAM İÇİN ÇALIŞAN CEMAATLERİN ÇOKLUĞUNA KARŞI NASIL BİR TAVIR TAKINMAK GEREKİR

Zamanımızda, Allah'ın dinine yardım etmek için cemaatsel yapıya bürünmemiz ve ayrı durmamamız gerektiğine göre, cemaatlerin birden çok olmasına karşı tavrımızın ne olması ve Müslüman bireyin kimlerle birliktelik kurması gerekmektedir? Bu soru bize, bir çok defa soruldu. Genel faydayı düşünerek burada, bu soruya cevap vermeyi istedim.

Günümüzde vaciplerin başında; Allah'ın dinine yardım etmek, ümmeti, içine düştüğü zillet ve aşağılık durumdan kurtarmak ve olmaması halinde bütün Müslümanların günahkar duruma düştüğü İslami hilafeti kurmak için yapılacak olan cihad ameli gelmektedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellam* şöyle buyurur: “Bey’at etmeden ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölmüştür.”¹ Hadiste kastedilen, Müslüman imama yapılan bey’at akdidir. Allahu Teala’nın izni ile, “Cihad Amelindeki Temel Prensipler” bölümünde cihad üzerinde detaylı olarak durulacaktır. Burada söylediklerimiz ise, dar yerde ve kısa zaman içerisinde aktarılan ve hak olan bir vacibiyettir. Bu yolda hangi cemaat çalışmazsa, yanlış yapıyor ve dinin bazı vaciplerini yerine getirse bile görevini yerine getiriyor demektir.²

Müslümanın birinci görevi, Allah *Subhanehu ve Teala* yolunda cihad eden cemaate yardımcı olmaktır. Diğer cemaatlara da destek olmasında, iki şartın bulunması halinde bir sakınca yoktur. Bu şartlardan birincisi; bu desteği, cihaddan geri kalmak için bahane etmemek ve ikincisi ise; bu cemaatlara yapacağı desteğin cihad çalışmalarıyla gelişmemesidir. Ayrıca bu kişinin, destek olduğu diğer cemaatlara, cihad etmeleri için nasihat etmeye devam etmesi gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, kötülük ve haksızlık üzerinde yardımlaşmayın.”³

Cihad ile meşgul olmayan cemaatlerin, birbirine zarar vermemeleri şartıyla, birden fazla olmasında bir sakınca yoktur. Ancak cihad ile meşgul olan cemaatlerin birden fazla olması haramdır. Çünkü cihad ancak güç ve kuvvetle yapılır. Bölünme ise bu güç ve kuvveti yok eder.

Cihad ile meşgul olan cemaatlerin birden çok olmasının yasaklığının, hatta haramlığının delilleri çoktur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hep birlikte Allah'ın ipine (İslam'a) sımsıkı yapışın; parçalanmayın.”⁴ “Kendilerine açık ayetler geldikten sonra bölünen ve ihtilafa düşenler gibi olmayın. Onlar için

¹ Müslim

² “Şeytanın En Üstün Ameller Yerine, Daha Alt Derecedeki Ameller İle Meşgul Etmesi” bölümünün “Altıncı Engel” kısmına bakınız. Medaricu's-Salikin, 1/222-226

³ 5 Maide/2

⁴ 3 Al-i İmran/103

acıklı bir azap vardır.”¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Zarar vermek ve zarar görmek yoktur.”² Hakim’in rivayetinde “Zarar vere-ne Allah zarar verir, zorluk çıkarana Allah zorluk çıkarır” ilavesi de bulunmaktadır.

Bu hadis ile ilgili hükümde ihtilaf edilmiştir. Ayrıca hadis bir çok saha-beden de *Radiyallahu Anhum* rivayet edilmiştir. Zeylai, hadisin rivayet yolları-nı belirtmesine rağmen hakkında hüküm bildirmemiştir.³ Hakkında hüküm verenlerden bazıları bunun sahih olmadığını, aksine mürsel olduğunu söyler. Malik, onu Yahya el-Mazini’den mürsel olarak rivayet etmiştir. İbn-i Abdilber de bu görüştedir. Kimileri de, birbirini destekleyen rivayet yollarına bakarak bunun hasen hadis olduğunu söyler. İbnu’s-Salah, Nevevi ve İbn-i Receb *Rahimehumullah* bu görüştedir.⁴ Hakim, Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu söylerken, el-Bani buna karşı çıkar ve değişik yollardan rivayet edildiğine bakarak sahih olduğunu söyler. Ayrıca Münavi’nin, Faydu’l-Kadir’de, Nevevi’den ve Hafız Alai’den naklettiklerine işaret eder.⁵

Derim ki; Müslümanların bölünüp parçalanmalarından daha büyük za-rar mı olur? Müslümanlar onlarca cemaata bölünmüşse, düşmanlarına karşı koyacak güç ve kuvvetleri nasıl olabilir? İslam’ın gücü, Müslümanların bir arada toplanıp birbirini dost edinmesiyle oluşan iman velayeti olmadan meydana gelmez. Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü’min erkeklerle mü’min kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıko-r. Namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler, Allah ve Rasulü’ne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azizdir, hikmet sahibidir.”⁶

Bu ayeti düşündüğümüz zaman, Allahu Teala’nın emr-i bi’l-maruf ve nehyi ani’l-münker amelini İslam’ın beş temelinden olmasına rağmen, na-maz kılmak ve zekat vermekten öne aldığını görürüz. İhtimaldir ki bunun sırrı, Müslümanın namazı tek başına veya küçük bir toplulukla kılabilmesine rağmen, emr-i bi’l-maruf ve nehyi ani’l-münker amelini, ancak Müslümanla-rın birbirini veli edinip işbirliği ile oluşan kuvvet ve güç ile yerine getirilebil-mesidir. Ayet, emr-i bi’l-maruf ve nehyi ani’l-münker amelinin, namaz ve zekat amellerinden öne alınmasına uygun olarak mü’minlerin birbirlerinin velileri olduğu ile başlamıştır. Bu ise emr-i bi’l-maruf ve nehyi ani’l-münker ameli için mü’minlerin birbirlerini dost edinmelerinin önemini belirtir. Bu, Allahu Teala’nın “Küfredenler birbirlerinin velileridir. Bunu yapmazsanız,

¹ 3 Ali İmran/105

² Derakutni ve Hakim rivayet etmiştir

³ Nasbu’r-Raye, 4/384-386

⁴ Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem/266

⁵ İrvau’l-Galil, 3/408-414, Hadis no: 896

⁶ 9 Tevbe/71

yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesat olur”¹ ayetine benzer. Yani kafirlerin yaptığı gibi, mü'minler birbirinin velisi olmazsa fitne ve büyük bir fesat olur. Çünkü kafirler birlik halinde, dağınık haldeki mü'minlerin karşısına çıkarlar, onları öldürür, işkence eder, dinlerinden döndürür ve küfür hükümlerini üstün kılarlar. Acaba bundan daha büyük fitne ve fesat olur mu? Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah’ın insanları birbirleriyle gidermesi olmasaydı, yer yüzü fesada uğrardı.”² Kafirleri ve fesatlarını önlemek için gereken kuvveti, Müslümanlar, dağınık ve bölünmüş bir haldeyken nasıl bulabilirler? Şüphe yok ki Müslümanlar bölünüp dağıldıkları için bu fesadın büyük bölümünden kendileri sorumludur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Başınıza ne musibet gelirse, ellerinizle yaptıklarınız sebebiyledir”³

Ancak günümüzde, cihadi cemaatlerin birden fazla olduğu bir gerçektir. Bu durumda ne yapılması gerekmektedir? Yeni cemaatlerin en eski cemaatlere katılmaları gerekir. Her Müslümana düşen, cihad yapan en eski cemaat ile işbirliği yapmaktır. Bu görüşüm için delilim, Ebu Hureyre’nin *Radiyallahu Anhu* şu hadisidir: “İsrailoğullarını peygamberler yönetirdi. Ne zaman bir peygamber ölürse onun yerine başka peygamber gelirdi. Benden sonra peygamber olmayacak, halifeler olacak ve çoğalacaklardır.” Bunun üzerine; “Bize ne emredersiniz?” diye soruldu. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle cevap verdi: “Kim önce olursa, onun bey’atına bağlı kalınız, haklarını veriniz. Allah halkın hesabını onlardan soracaktır.”⁴

Bu görüşümü yukarıdaki hadise dayanarak belirttim. Çünkü aynı zamanda birden çok imamın bulunmasının yasaklanması, birden çok cemaatin yasaklanmasının da sebebidir. Bunun sebep ise Müslümanların birliğini korumaktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu sebebi birden çok hadiste belirtmiştir. Müslim, Arfece’den merfu olarak şöyle rivayet eder: “Şunlar şunlar olacaktır. Toplu olan bu ümmetin birliğini bozmak isteyen kim olursa olsun kılıçla boynunu vurun.” Yine merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Bir kişi, toplu olduğunuz halde birliğinizi dağıtmak veya cemaatinizi bölmek isterse, öldürünüz.” Müslim, Ebu Said el-Hudri’den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “İki halifeye bey’at edilirse, ikincisini öldürünüz.” İkincisinin öldürülmesini emreden bu hadislerle dikkat etmemiz gerekir.

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Zararı ancak öldürülmesi ile önleniyorsa, birinci halifeden daha faziletli de olsa ikincisi öldürülür. Çünkü daha üstün olanın ortaya çıkması, üstün olanın (ilkinin) bey’atını geçersiz kılmaz.”⁵ İkinci halifenin öldürülmesi, görünürde zarar ve bozgunculuktur. Çünkü

¹ 8 Enfal/73

² 2 Bakara/251

³ 42 Şûra/30

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Maverdi, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 8

hilafet makamına layık bir insanı öldürmektir. Ancak Müslümanların birliğini bozmak olan daha büyük zararın önlenmesi için daha küçük olan bu zararın işlenmesi emredilmiştir. Bu da Müslümanların birliğinin ne kadar büyük ve önemli bir yarar olduğunu gösterir. Bu, şu fıkıh kaidelerinin de pratik uygulamasıdır: “Genel zararı önlemek için özel zarara katlanılır.” “Büyük zarar küçük zararla önlenir.” “İki zarar söz konusu olduğunda, büyük zarar gözönünde bulundurulur. Yani küçük zarar işlenerek büyük zarar önlenir.” “İki kötülükten hafif olanı tercih edilir.”

Nevevi *Rahimehullah*, yukarıda belirtilen Ebu Hureyre *Radıyallahu Anhu* hadisini açıklarken şöyle der: “Hadis, Rasullulah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* açık bir mucizesidir. Bir halifenin ardından aynı zamanda başka bir halifeye bey’at edilirse, birinciye yapılan bey’atın geçerli olduğunu ve ikinci bey’atın ise yerine getirilmesi haram olan geçersiz bir bey’at olduğunu belirtir. İkinci olarak bey’at edilen kişinin, bey’at talebinde bulunması da haramdır. İkinciye bey’at edilirken, birincinin bey’atı olduğunu halk bilsin veya bilmesin farketmez. Yine halifelik iddiasında bulunan ikinci kişinin de, birincisi ile aynı veya başka kentlerde olması yahut birinin azledilen halifenin kentinde, diğerinin başka kentte olması da farketmez. Arkadaşlarımızın ve cumhur alimlerin görüşüne göre doğru olan budur. İmamın kentinde kendisine bey’at edilen kişinin bey’atının geçerli olacağı ve aralarında kura çekileceği de belirtilir. Ancak her ikisi de yanlıştır. Alimler, İslam yurdu geniş olsun veya olmasın, aynı anda iki halifeye bey’at edilmesinin haram olduğunda ittifak etmişlerdir.”¹

Maverdi *Rahimehullah*, “el-Ahkamu’s-Sultaniyye” isimli kitabında şöyle der: “Bu işte doğru olan, bey’at ve akit olarak imametin, ilk atanan kişinin hakkı olmasıdır.”² Ebu Ya’la da *Rahimehullah* şöyle der: “Her birine ayrı ayrı akit yapılmışsa bakılır. Hangisinin önce olduğu tespit edilir ve ikincisinin akdi geçersiz olur.”³

Bütün bunlardan dolayı cemaatlerin birden çok olmasının önlenmesi yönünde tercih bildirdim. Çünkü bu çokluk ve bölünmüşlük, Müslümanların birliğini dağıtmakta, enerjilerini boşa tüketmekte ve bölmekte, aralarında kin ve düşmanlığa sebep olmaktadır. Bütün bunlara bir de İslam düşmanlarının planlarını eklersek, Müslümanlar için başarısızlığın bütün sebepleri ortaya çıkmış olur. Bu da bugün yaşadığımız durumun kendisidir.

Okuyucu kardeşlerin dikkat etmesi gerekir ki, ben, cemaatlerin birden çok olmasının yasak olduğunu, halifenin birden çok olmasının yasaklanmasına kıyas ederek söylemedim. Çünkü böyle bir kıyas, doğru olmaz. Halife-

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/221-222

² Maverdi, Age. 9

³ Ebu Ya’la, el-Akamu’s-Sultaniyye, 25

nin niteliği, cemaat emirinin niteliği ile aynı değildir. Halifenin niteliği, bütün Müslümanların yararlarını gözetmektir. Bu nitelik sadece hilafet makamında vardır. Bu nedenle ortak illet tam olarak bulunmadığından dolayı böyle bir kıyasta bulunmadım. Ancak “İlk olanın bey’atına bağlı kalınız” hadisini delil gösterdim. Şari’in bu hükümden maksadını gözönünde bulundurdum. Böyle bir usül ise, hakkında açık bir nassın olmadığı konularda gözetilmesi gereken şeydir. Birden çok halifenin önlenmesinde, şari’in maksadı, ümmetin birliğini korumaktır. Cemaatlerin birden çok olmasının önlenmesi ve sonra olanın önce olana katılmasının gerektiğini söylerken dayandığımız delil budur. Çünkü cemaatlerin birden çok olmasında Müslümanlar için sayılamayacak kadar zararlar vardır ve bunu herkes bilmektedir. Şatibi *Rahimehullah* şöyle der: “İşlerin neticelerine bakmak şer’an muteber ve istenen bir şeydir. Bu işin muvafık veya muhalif olması yani izin verilen veya hakkında nehiy olan bir fiil olması farketmez. Çünkü müçtehid, mükelleflerden sadır olan bir işin sonucuna bakmadan onay vermez veya red etmez.” Şatibi *Rahimehullah*, işlerin neticelerinin, o işin geçerli ve geçersiz olması hakkında muteber bir ölçü olduğunu belirtmektedir.”¹

Yukarıda belirttiğimiz gibi, cemaatlerin birden çok olması halinde bunlardan yeni ve sonra olanlar, önce ve eski bulunanlara katılmalıdır ve muteber olan sıfat cemaatin eski ve yeni olup olmadığıdır. Dolayısıyla bunun dışında sayının çok olması veya ilmin yeni cemaatte daha fazla olması muteber bir sıfat değildir. Çünkü bu tür sıfatlar değişkendir. Şeriatın kuralı, ölçülü ve kalıcı olanı yapmaktır. Bu nedenle önceliğe itibar etmek gerekmektedir. Çünkü bu nitelik sabit ve belirlenebilir bir vasıftır. Allahu Teala şöyle buyurur: “..İçinizden Mekke'nin fethinden önce harcayan ve savaşı kimse-ler, daha sonra harcayıp savaşan kimselerle bir değildirler. Öncekiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine cenneti vadetmiştir. Allah, işlediklerinizden haberdardır.”²

Ancak önce ve eski olanın şer’i sahih temellere dayanması, bunlara gerçekten uyması gerekir. Öncelik konusunda ihtilaf olduğu taktirde tahkime gidilir. Bu da Müslümanların birliğini bozan ve bölünmeye yol açan yolu tıkamış olur. İslam’ın böyle bir sorun için çözüm içermemesi mümkün değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Rasul’e ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah’a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah’a ve Rasulü’ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”³ Bu emir, bütün anlaşmazlıkları kapsayan genel bir hükümdür.

¹ Şatibi, el-Muvafakat fi Usul’l-Ahkam, 4/194-198, Daru’l-Marife baskısı

² 57 Hadid/10

³ 4 Nisa/59

Özellikle bir memleket içinde birden fazla cemaatin bulunması ile ilgili görüşümüz budur. Ancak memleket birden çok ise, bu taktirde cemaatlerin sayısı da birden çok olabilir. Nevevi *Rahimehullah*, Taifetu'l-Mansura'nın sıfatları hakkında şöyle der: "Hepsinin bir yerde toplanmış olması gerekmez. Yeryüzünde dağınık halde de bulunabilirler."¹

Memleketlerin çokluğuna paralel olarak cemaatlerin de sayısı artarsa ve bu cemaatlerden birinin, bulunmuş olduğu memlekette kafirlere galip gelmesi ve Müslümanlar için imam tayin etmesi durumunda diğer bütün cemaatlerin ona itaat etmesi, desteklemek için gerekirse onun yanına hicret etmesi vaciptir. Ahmed bin Hanbel *Rahimehullah* şöyle der: "Bir kişi kılıç gücü ile galip gelerek halife olduktan ve mü'minlerin emiri ünvanını aldıktan sonra artık Allah'a ve Rasulü'ne iman edenlerin onu imam olarak tanımamaları ve başka şeyler peşinde olmaları helal olmaz."² İbn-i Battal, İmam Ahmed'in bu görüşü üzerinde icma olduğunu belirtir.³

Bir memlekette cemaatlerin birden çok olması doğru değildir. Buna paralel olarak bir cemaatin olması daha iyi olmakla birlikte, çalışma yapılması gereken memleketin sayısının birden fazla olması durumunda, cemaat sayısının da birden fazla olması mümkündür. Cemaatleri bir çatı altında toplamının mümkün olmadığı durumlarda, en azından hepsinin bilgi ve hazırlık yapma konusunda işbirliği ve yardımlaşma yapmaları gerekir. Aynı şekilde kendi memleketinde değişimi sağlamaktan aciz bir cemaat varsa, oradan hicret etmesi ve değişimi sağlama ümidi ağır basan başka memleketteki kuvvetli bir cemaate yardım etmesi gerekir.⁴ Ancak davet ve başka şer'i bir amaç için, zayıf olan cemaatin, bulunmuş olduğu memlekette kalmasını, kuvvetli olan cemaatin emirinin emretmesi durumunda, sözkonusu zayıf cemaat hicret etmeyip orada kalabilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ebu Zer'e bulunduğu yerde kalmasını emretmişti.⁵ Bir memlekette, bu cemaatlerden birisi galip gelir ve Müslümanlar için bir imam tayin ederse, bu durumda diğerleri için hicret, galip gelen bu cemaate yardım ve itaat vacip olur. Bu benim tercih ettiğim görüştür. En doğrusunu Allahu Teala bilir.

Eski olduğu kabul edilen ve dolayısıyla çatısı altında toplanılması gereken cemaatin hak üzere olması, İslam'a sarılıp onunla amel etmesi ve dinin üstün gelmesi için cihad etmesi gerekir. Şirk olan demokrasi ve laik parlamento gibi yollarla İslam yönetimi kurmaya çalışarak İslam dini ile oynayan, bir çok kişinin İslam daveti adına tuzaklarına düştüğü, kendileri sapıttığı gibi başkalarını da saptırdığı ve şeytanın adımlarına uyduğu cemaatler bu kap-

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 13/67

² Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 23

³ Fethu'l-Bari, 13/7

⁴ Kadı İyad, Sahihu Müslim şerhi, Nevevi, 2/229

⁵ Buhari, Hadis no: 3861

samın dışındadır. Allahu Teala bu oyunu şöyle belirtir: “Şeytan onlara vadediyor, onları kuruntulara düşürüyor, ancak aldatmak için vaadde bulunuyor.”¹ Bunlar, İslam’a göre tağut yönetimlere karşı çıkıp mücadele etmesi gerekirken, onlara boyun eğerek ve işbirliği yaparak binlerce gencin enerjisinin boşuna tüketilmesine yol açmaktadırlar. Bundan daha büyük sapıklık olabilir mi?

Bu söylediklerimiz, aynı zamanda, “el-Bey’atu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bid’ati” isimli kitabın yazarının, Müslüman cemaatlerde emirlik konusunda yaptığı itirazına da cevap mahiyetindedir. Yazarın birinci itirazı bu idi. Ona yukarıda verdiğimiz cevapta, cemaat emirliğinin sıhhatini ve vacipliğini kanıtlayan başka nasslar da olduğunu ve yolculuk emirliğine kıyas edilmesinin sahih bir kıyas olduğunu belirttik. İbn-i Teymiye ve Şevkani gibi birden çok müçtehid bunu söylemiştir. Bu cemaatlerin, özellikle imamın ve hilafetin bulunmadığı zamanlarda dini emirleri yerine getirmeleri maksadı ile oluşturulmalarının vacip olduğunu açıkladıktan sonra Müslümanlar için faydalı olacağını düşündüğümüz bazı meseleleri de burada aktardık. Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah’a aittir. Bundan sonra ise yazarın dördüncü itirazına cevap vermeye çalışacağız Allah’ın izni ile.

¹ 4 Nisa/120

DÖRDÜNCÜ İTİRAZA CEVAP

Yazar Ali bin Hasen şöyle der: “Had cezalarını uygulamak maksadı ile, bazı kişilerin biraraya toplanarak işbirliği yapmaları... ümmetin icması ile batıldır.” Buna cevap olarak şunları aktarabiliriz:

İslam şeriatının hükümlerini uygulamak maksadı ile, bazı kişilerin bir araya gelmeleri ve aralarında işbirliği yapmaları şu iki durumdan birinde olabilir: Birincisi; bunların, Müslümanların imamının yönettiği ve İslam ahkâmının yürürlükte olduğu bir devlette bulunuyor olmaları. İkincisi ise; İslam ahkâmının yürürlükte bulunmadığı ve Müslümanların imamlarının yönetimi altında olmayan bir ülkede bulunuyor olmaları.

Birinci durum, İslam ahkâmının yürürlükte olduğu, Müslümanların imamının yönetiminde olduğu ve halk arasında İslam'ın hükümleriyle hüküm veren kadıların devlet tarafından atandığı Dar'ul-İslam'dır. Bu durumda bile, insanlar için, imamın tayin ettiği kadının dışında, kendi rızaları ile bu işe ehil birisini belirlemeleri caiz olur. Belirledikleri bu kişinin hükmüne başvurabilirler ve verilen hükme uymak zorundadırlar. Bu, aşağıda aktarılacağı gibi fakihlerin kararlaştırdıkları görüştür.

1- İbn-i Davyan, “Şerhu'd-Delil” isimli kitapta şöyle der: “İki veya daha çok kişi yargılamaya elverişli birini aralarında hakem yaparsa, imam veya vekilinin görevlendirdiği yargıcın bütün kararları uygulandığı gibi bunun da kararları uygulanır. Hadiste şöyle belirtilir: “Ebu Şurayh'tan *Radiyallahu Anhu* rivayet edildiğine göre o şöyle dedi: “Ey Allah'ın Rasulü, kavmim bir konuda ihtilaf ettikleri zaman bana gelirler, ben de aralarında hüküm veririm ve iki taraf da razı olur.” Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Ne güzel” dedi.”¹ Ömer İbnu'l-Hattab ve Übey bin Ka'b, Zeyd bin Sabit'in *Radiyallahu Anhum* hükmüne başvurmuş ve yine Osman ve Talha, Cubeyr bin Mut'im'in hükmüne *Radiyallahu Anhum* başvurmuşlardır. Sahabeden kendisine başvuru olan bu iki isim de imam tarafından atanan birer kadı değillerdi.” Daha sonra kitabın metninde şöyle geçer: “İhtilafı ortadan kaldırır, hakka isabet ettiği taktirde kimsenin aksini yapması helal olmaz.” Bu cümlelerin şerhinde ise şöyle denir: “Çünkü hüküm vermesi caiz olanın verdiği hüküm, imamın verdiği hüküm gibi bağlayıcı olur.”² El-Bani, Ebu Şureyh hadisininin sahih olduğunu belirtmiştir.³

2- İbn-i Kudame *Rahimehullah*, hem “el-Kafi”⁴ isimli kitabında ve hem de “el-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir”¹ isimli eserinde bu konuyu açıklar. el-

¹ Nesai

² Menaru's-Sebil, Şerhu'd-Delil, 2/459, el-Mektebu'l-İslami, 1404

³ İrvau'l-Galil, 8, Hadis no: 2615

⁴ 4/436, el-Mektebu'l-İslami, 1402

Muğni'de şöyle der: "İki kişi bir adam üzerinde anlaşarak ve hükmüne razı olarak onun hükmüne başvurur ve bu kişi de hüküm vermeye ehil olup aralarında hüküm verirse, bu caiz olur ve haklarında verdiği hüküm uygulanır. Ebu Hanife de *Rahimehullah* böyle söyler. Şafii'den ise iki görüş nakledilir. Birinci görüşe göre, ancak ikisinin razı olması durumunda onun hükmü bağlayıcı olur. Çünkü vereceği hüküm, razı olmaları şartına bağlıdır. Razı olmak ise ancak vereceği hüküm gördükten sonra olur.

Ebu Şurayh *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: "Şüphesiz hakem Allah'tır. Sana niçin Ebu'l-Hakem diyorlar?" Bunun üzerine o; "Ey Allah'ın Rasulü, kavmim bir konuda ihtilaf ettikleri zaman bana gelirler, ben de aralarında hüküm veririm ve iki taraf da razı olur." Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "Ne güzel. Öğullarının arasında en büyük olanı kimdir" dedi. O: "Şurayh" diye cevap verdi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "O zaman sen Ebu Şurayh ol" diye buyurdu.²

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet edilir: "Kim kendisini hakem olarak atayan iki kişi arasında hüküm verirken adaletli hüküm vermezse, lanetlenmiş olur." Hakem'in verdiği hüküm bağlayıcı olmasaydı, bu büyük tehdidi hak etmezdi. Ubey ve Ömer, kadı tayin edilmeden önce Şurayh'ın *Radiyallahu Anhum* hükmüne başvurmuşlardır. Yine Osman ve Talha da Cübeyr bin Mut'im'in hükmüne *Radiyallahu Anhum* başvurmuşlardır. Ancak kendilerine başvurulduğunda Şurayh ve Cübeyr *Radiyallahu Anhuma* ikisi de henüz kadı olarak imam tarafından tayin edilmiş değillerdi.

"Ömer ve Osman'ın *Radiyallahu Anhuma* her ikisi de Müslümanların imamı idi ve dolayısıyla hüküm vermesini istedikleri kişi de bu sebebe binaen tayin edilmiş bir kadı konumuna gelir" denilirse, şöyle cevap veririz: Hem Ömer ve hem de Osman *Radiyallahu Anhuma* hakkında aktarılan rivayetlerin her ikisinde de sadece her iki tarafında razı olduğu aktarılmış ve hüküm aldıkları kişinin imam tarafından tayin edilip edilmediği aktarılmamıştır. Her iki tarafın razı olması ise, hüküm alınan kişinin imam tarafından tayin edildiği manasına gelmez. Dolayısıyla üzerinde ittifak edilen vekilden razı olunduğunda, verilecek hüküm bilinmesede her iki taraf için de bağlayıcı olur. Buna göre, imam tarafından atanan velayet yetkisine sahip kişinin verdiği hükmün bağlayıcı olduğu yerlerde, bu kişinin verdiği hüküm de bağlayıcı olur. Şafii'den *Rahimehullah* aktarılan görüşlerinden birisi budur. Ebu Hanife ise, imamın, görüşüne aykırı olması durumunda buna muhalefet edebileceğini, çünkü bunun imamın hakları arasında olan bir akit olduğunu ve imamın

¹ 11/483-484

² Nesai rivayet etmiştir.

kendi onayına bağlı akitleri bozma hakkı olduğu gibi bu akdi de bozma yetkisine sahip bulunduğunu söyler.

Bizim görüşümüz ise, bunun sahih ve bağlayıcı bir hüküm olduğudur. Ve dolayısıyla da, üzerinde ittifak edilen bu kişinin vereceği hüküm, taraflardan birinin görüşüne muhalif dahi olsa, aynen imam tarafından atanan kişinin vereceği hüküm gibi bağlayıcı olması gerektiği ve feshedilmesinin caiz olmadığı yönündedir. Ancak Ebu Hanife'den *Rahimehullah* aktarılan görüş doğru değildir. Çünkü üzerinde ittifak edilen kişinin verdiği hüküm her iki taraf için bağlayıcıdır. Bu nedenle verilen hükmün bağlayıcı olması, nasıl olur da bu hükümden razı olmaya bağlanabilir ki? Böyle olsaydı, görüşüne aykırı olmasa bile, onu feshetme yetkisine sahip olurdu. Dolayısıyla akitlerde rıza baştadır ve sonradan, verilen hükümden razı olunmasa da kişiler için bu akdi feshetme yetkisi yoktur.

Bu sabit olduğuna göre, hasımlardan biri veya her ikisi de hüküm verilmeden önce bu işten vazgeçebilir. Çünkü bu hüküm alma işi ancak başlangıçta her iki tarafın da rızası ile sabit olur. Bu verilecek hükümden önce, üzerinde ittifak edilen kişinin vekilliğinden vazgeçmek gibidir. Ancak, üzerinde ittifak edilen kişi, muhakemeye başladıktan sonra, vazgeçme olursa, iki durum söz konusu olur. Birincisi; vazgeçilme hakkının var olmasıdır. Çünkü hüküm gerçekleşmediğinden dolayı sanki muhakemeye başlanılmamış gibidir. İkincisi ise, vazgeçme hakkının olmamasıdır. Çünkü bu durumda muhakeme olunan taraflardan biri, mahkemenin seyrinin kendi görüşüne aykırı yönde ilerlediğini görünce, bundan vazgeçer ve dolayısıyla da maksat gerçekleşmemiş olur.

Kadı *Rahimehullah* şöyle der: Dört şey dışında hakem tayin edilen kişinin verdiği bütün hükümler geçerli olur. Bunlar nikah, lanetleşme, iftira ve kısas hükümleridir. Çünkü bu hükümlerin diğerlerinden farkı vardır. Bu konularda sadece imam tarafından tayin edilen kadı karar verebilir. Ebu'l-Hattab der ki; Ahmed'in *Rahimehullah* sözünün zahirine göre, hakemin verdiği hüküm bu dört meselede de bağlayıcı olur. Şafii mezhebinin de buna benzer iki görüşü vardır. Bu hakem, verdiği hükmü devletin tayin ettiği bir kadıya yazı ile bildirirse, kendisine yazı ile bildirimde bulunulan bu kadının, onu kabul etmesi ve uygulaması gerekir. Çünkü yazıyı gönderen bu hakem, hükümleri geçerli olan birisidir. Bu nedenle, imamın tayin ettiği bir kadı gibi, göndermiş olduğu bu yazının kabul edilmesi gerekir." İbn-i Kudame'nin *Rahimehullah* el-Muğni'deki sözleri burada tamamlanmaktadır.

3- İbn-i Kudame *Rahimehullah*, "el-Kafi" isimli kitabında da şöyle der: "Ashabımız tahkimin (hakem tayin etme) caiz olduğu yerlerde ihtilaf etmişlerdir. Ebu'l-Hattab şöyle der: Ahmed'in *Rahimehullah* sözünden anlaşıldığına göre iki tarafın muhakeme olduğu her konuda hakem tayini caizdir. Kadı ise şöyle der: Özel mallarda hakemin hüküm vermesi caizdir. Nikah, kısas, zina

iftirası cezasında hakem tayini caiz olmaz. Çünkü bu meseleler dikkat üzerine bina olunması gereken mevzulardır. Dolayısıyla had cezalarında olduğu gibi bu konularda da hüküm için imamın tayin ettiği kadı gerekir.”¹

Daha sonra aktaracağımız İbn-i Munzir’in görüşü de İmam Ahmed’in görüşüne benzetilmektedir. Bu görüşe göre ise bütün husumetlerde hakem tayini caizdir. Ayrıca bu konuda icma olduğunu da nakleder. “Menaru’s-Sebil” sahibi, imamın tayin ettiği kadının hükmünün bağlayıcı olduğu bütün konularda hakemin verdiği hükmün de bağlayıcı olduğunu söyler ve bu konuda ihtilaf olduğunu belirtmez. Bu da Hanbeli mezhebinde tercih olunan görüşün bu olduğunu gösterir.

4- İbn-i Kudame’nin *Rahimehullah* belirttiği Ömer ve bir bedevinin Şurayh’ın *Radiyallahu Anhu* hakemliğine başvurmaları olayını İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah*, “İlamu’l-Muvakkiin” isimli kitabında şöyle anlatır: “Ali bin Ca’d şöyle der: Şu’be, Seyyar’dan, O da Şabi’den şöyle aktarır: Ömer *Radiyallahu Anhu* pazarlık yaparak bir adamdan at satın aldı. Binince atın beli kırıldı. Adam bedelini Ömer’den *Radiyallahu Anhu* almak istedi. Ömer, “İkimiz arasında birini hakem yap” dedi. Adam, “İraklı Şurayh’ın hakem olmasını kabul ediyorum” dedi. Şurayh şu kararı verdi: Atı sağlam olarak aldın, sağlam olarak geri vermedikçe onun tazminatını ödemen gerekir. Bu uygulamaya sanki Ömer’in *Radiyallahu Anhu* hoşuna gitti ve Şurayh’ı kadı olarak tayin etti. Daha sonra şöyle tavsiye etti: “Allah’ın Kitabı’nda açık olan konularda başkasına sorma, Allah’ın Kitabı’nda mesele açık değilse, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine bak. Allah Rasülü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetinde de bulamazsan görüşün ile ichtihad et.”²

5- İmamı’l-Harameyn el-Cuveyni şöyle der: “Müslümanların imamının bulunduğu bir sırada, insanlar tarafından hakem olarak tayin edilen müctehidin verdiği hükmün bağlayıcı olup olmadığı konusunda Şafi’nin görüşleri farklı olmuştur. Ebu Hanife’nin mezhebine uygun düşen görüşlerinden birinde Şafii *Rahimehullah*, “İmamın tayin ettiği kadının verdiği hüküm bağlayıcı olduğu gibi, onun da verdiği hüküm bağlayıcı olur” der. Bu, kıyas açısından uygun bir görüştür ve uygun olduğunu belirtmek için uzun açıklamaya gerek görmüyorum.”³

6- Yazarın, imam tarafından tayin edilen kadı dışında, birine tahkim için başvurmanın (yani o kişiyi hakem olarak atamanın) ümmetin icması ile batıl olduğunu iddia etmesi, tamamen geçersizdir. Kaldı ki, İmam Ebu Bekr bin Munzir’in “el-İcma” isimli kitabında söyledikleri bunun aksini göstermektedir. Şöyle der: “254 nolu icma: İmam tarafından atanmayan ve bir mese-

¹ İbn-i Kudame, el-Kafi, 4/436, el-Mektebu’l-İslami

² İbnu’l-Kayyim, İlamu’l-Muvakkiin, 1/85

³ El-Cuveyni, el-Ğiyasi, 389

lede hüküm veren hakemin bu hükmünün, caiz bir hüküm ise geçerli olduğunda icma vardır.”¹ “Caiz bir hüküm ise” demesi, bu hakemin verdiği hükmün şeriatla caiz olan bir hüküm olması demektir.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Kadı, iki kişi arasında hakemlik yapan ve hüküm veren her kadı’nın adıdır. Bunun halife, sultan, vekil, vali veya şer’i hüküm vermekle görevli kadı veya vekili, hatta çocukların çizecekleri çizgi hakkında aralarında hüküm veren kişi olması aynıdır. Bu, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabesinin söylediğidir ki gayet açıktır.”²

7- Hakem tayin etmenin ve hem imamın hem de görevlendireceği kadıların verdiği hükümler gibi hakemin verdiği hükmün de geçerliliğinin delillerinden biri de şudur: İsyancılar bir şehri istila edip şeriatla hükmetmeler ve şeriata göre halktan mallar toplasalar, bu hükümleri geçerli olur ve adalet sahibi imam bu şehri geri aldığı anda, vereceği hüküm bunu bozmaz. İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “İsyancılar hüküm vermeye ehil bir kadı tayin etseler, vereceği hüküm, imam tarafından tayin edilen kadının hükmü gibi olup uygulanır ve imam tarafından tayin edilen kadının hükümlerinden yanlış olanlar reddedildiği gibi, onun da yanlış hükümleri reddedilir.”³

İbn-i Kudame *Rahimehullah* yine şöyle der: “İsyancılar bir kenti istila edip cezaları uygulasalar ve zekat, cizye, haraç toplasalar, bu uygulamaları geçerli olur. Çünkü Ali bin Ebi Talip *Radıyallahu Anhu*, Basra halkının yaptıklarını ve aldıklarını geçersiz kılmadı. İbn-i Ömer *Radıyallahu Anhuma*, zekatını Haricilerden Neced’ın adamlarına verirdi.”⁴ el-Cuveyni’nin de *Rahimehullah* kararı böyledir.⁵

Bunlar, Müslüman imamın tayin etmiş olduğu ve İslam’ın hükümleriyle hükmeden bir kadının bulunduğu bir kentte, halkın kendi rızalarıyla hüküm vermeye ehil bir kişiyi hakem yapmasının caiz olduğunu gösteren delillerdir. İbnu’l-Munzir, yazarın bunun icmaya aykırı olduğunu iddia etmesinin aksine, bu konuda icma olduğunu nakletmiştir.

¹ Kitabul’İcma, 75, Daru Taybe, 1402

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/254

³ El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/70

⁴ El-Kafi, 4/152

⁵ El-Ğıyasi, 374

HAKEM İLE KADİ ARASINDAKİ FARKLAR

Hakem ile kadı arasında bir takım farklar vardır. Şöyle ki:

1- Hakem, imamın tayin etmesine bağlı değildir. Halbuki kadı, ancak imamın atamasıyla bu görevi yapar.

2- Hakem, iki taraf arasında ancak kendisini tayin eden bu iki tarafın rızası ve başvurması üzerine hüküm verir. Halbuki kadı, taraflar razı olsa da olmasa da, halkın arasında hüküm vermek ile yükümlüdür. Dava açıldığı taktirde sanıklar razı olmasalar da, mahkeme onları zorlama yetkisine sahiptir.

3- Hakem, davalara her zaman bakmaz ve davaları sürdürmez. Çünkü davaları yürütmesi ve bakması velayet sahibi olarak tayin edilmesi anlamına gelir. Bu görev ve yetki ise, ancak kadıya aittir.

Hüküm verme şartlarını taşıması ve verdikleri hükümlerin bağlayıcı olması yönünden hakem ve kadı ikisi de ortaktır. Ancak kadı, verdiği kararı güvenlik birimlerinin eliyle uygularken, hakemin bir otoritesi yoktur. Bunlar meselenin birinci durumu ile ilgilidir.

İkinci duruma gelince; bugün Müslümanların çoğunun durumunda olduğu gibi, başvuracakları, Müslüman bir imamın ve onun görevlendirdiği bir kadının olmadığı durumlarda, aralarında Allah'ın hükmü ile hükmedecek birine başvurmaları sadece caiz değil, ayrıca vaciptir. Aralarında hüküm vermeye ehil birini bulamazlarsa, en azından bu işe en yatkın olan birisini seçerler ve beşeri kanunların hükmüne başvurmaları haram olur.

Söylediklerimizin doğruluğunun delili, başta İbn-i Davyan'ın, Menaru's-Sebil'de ve İbn-i Kudame'nin, el-Muğni'de belirtilen görüşleri olmak üzere bütün aktardıklarımızdır. Bunlara ilave olarak şunları da belirtiriz:

1) Kadı Ebu Ya'la *Rahimehullah* şöyle der: “Kadısı bulunmayan bir kentin halkı kendilerine bir kadı tayin etmek üzere icma ederlerse, bakılır. Eğer, imam varsa, bu tayin geçersiz olur. Ama imam yoksa, geçerli olur ve bu kadının verdiği hükümler onlar için bağlayıcı olur. Bu kişinin verdiği hükümden sonra yeni bir imam görev başına gelirse, o zaman ancak imamın izni ile kadı hüküm verebilir. Ama daha önce verdiği hükümler bozulmaz. İmam Ahmed *Rahimehullah*, iki kişinin kendilerine hüküm vermek üzere görevlendirdikleri hakemin hükmünün onları bağlayacağını belirtmiştir.”¹ Burada delil olan kısım, Müslümanların bir imamının olmadığı zaman halkın kendilerine kadı belirlemelerinin doğru olacağını söylemesidir. “İmam mevcut ise, bu görevlendirmeleri geçersiz olur” sözü, birinci durum için söyledi-

¹ El-Ahkamu's-Sultaniyye, 73

ğimizi bozmaz. Çünkü orada kadı değil, hakem tayini sözkonusudur. Hakem ile kadı arasındaki farkları ise yukarıda belirttim.

2) İmamü'l-Harameyn el-Cuveyni bu konuyu detaylı bir şekilde anlatarak şöyle der: “Şimdi varsayalım ki karar verecek bir imam mevcut değildir. Bu durumda halk kendi kendine bağımsız karar verir. Ancak aralarındaki ulü'l-emre danışmaları ve dönemin seçkinlerine başvurmaları iyi olur. Cuma namazını kıldırmak, cihad için ordu sevk etmek, kısası uygulamak gibi işleri, imam bulunmadığı zaman, halk kendisi üstlenir. İnsanların kendisine başvuracağı ve onların işlerini düzenleyecek bir yönetici bulunmaz ise, fesadı önlemek için elden gelenin yapılmasından geri durmalarının emredilmesi imkansızdır. Çünkü yapabilecekleri işi yapmazlarsa, fesat ülkeyi ve insanları kapsar. Alimler şöyle söylemişlerdir: “Bir gün gelip yönetici bulunmazsa, o zaman her memleketin akıl sahiplerinden ve her bölgenin sakinlerinden bilginler ve akıllı düşünenler bir araya gelip kendisine bağlı kalacakları, yasaklarına uyacakları birini kendilerine emir olarak tayin etmeleri gerekir. Çünkü bunu yapmayacak olurlarsa, musibetler geldiğinde ne yapacaklarını şaşırır ve mühim işlerde karar veremeyip şaşırıp kalırlar.

Bir devirde imam olmazsa, insanlar kendilerinden yardım istediklerinde, onlara yardım edebilecek, bu yardıma sahip ve dirayet sahibi sultan bulunmazsa, işler alimlere kalır. Bütün kesimleriyle halkın da alimlere başvurması ve bütün görevlerde onların görüşlerine göre hareket etmesi gerekir. Böyle yaparlarsa, doğru yolu bulurlar ve kentlerin alimleri halkın valileri olur. Hepsini bir alimin görüşü üzerinde toplamak mümkün olmazsa, her bölgenin ve kentin halkı kendi alimlerinin görüşüne uyar. Bir bölgede alimler çok ise, bunlar içerisinde en faziletli olanına uyulur. Hepsi aynı düzeyde olduğu söylenecek olursa, bu varsayım nadir olup neredeyse mümkün değildir. Buna rağmen böyle bir eşitlik söz konusu olursa, bu durumda, arzuların ve mezheplerin zıtlığı karşısında hepsinden ortak bir görüş çıkarılamaz. Bu nedenle onlardan birinin söylediği üzerinde ittifak ederler. Aralarında çekişir, birbirinin söylediğine karşı çıkarlarsa ve iş hasımlaşmaya ve tartışmaya varırsa, çekişmenin önüne geçmenin yolu kur'a çekmektir. Kur'a kime çıkarırsa onun dediği kabul edilir.”¹

3) Yine Cuveyni *Rahimehullah*, yaşanan dönemde, müctehid imamların bulunmaması ve sadece imamların mezheplerini taklit eden insanların bulunması durumunda nasıl hareket edileceği hakkında şöyle der: “Niteliklerini belirttiğimiz fakih, fetva isteyen kişi açısından, belirtilen hasletlerde en yüksek dereceye yükselmiş müctehid imam makamında olur.”²

¹ El-Cuveyni, el-Ğıyasi, 385-391

² El-Ğıyasi, 427, tahkik: Dr. Abdulazim ed-Dîb, 1401 hicri

4) Cuveyni'nin dediği gibi müçtehid bulunmadığı zaman bir mezhebi taklit edenin, fetva işlerini çözmekle yükümlü olacağını İbnu'l-Kayyim de belirterek şöyle der: "Kişi fıkıh kitaplarından bir veya birkaçını okuyarak bilgilenir, bununla beraber Kitap, sünnet ve selefin görüşlerini bilmekten uzak ve hüküm çıkarıp tercih yapma beceresini göstermezse, acaba fetva verebilir mi? Bu konuda insanların dört görüşü vardır. Bunlar: Mutlak olarak caizdir, mutlak olarak yasaktır, müçtehid olmadığı zaman caiz ama bulunduğu zaman caiz değildir, görüşleriyle fetva verdiği kişilerin kaynaklarına muttali olabiliyorsa caizdir, muttali olamıyorsa caiz değildir.

Bunun doğrusu, ayrı ayrı değerlendirerek karar vermektir. Fetva soran kişi kendisine yolu gösterecek bir alime ulaşma imkanı bulabiliyorsa, bu alime ulaşması gerekir ve böyle bir kişiden fetva sorması helal olmaz. Bu alim varken sözkonusu kişinin fetva vermeye kalkışması helal değildir. Ancak kişinin kentinde veya memleketinde bundan başkası yoksa ve fetva soran adam başka kimse bulamıyorsa, şüphesiz ona sorması, bilgisiz kalarak bir ameli işlemekten geri durması veya çıkış yolunu bilmeden cehaleti içinde bocalamasından iyidir. Emredilen takvaya sarılması için bu adamın elinden gelen budur. İmam da, kadılık niteliklerini taşımayan adam dışında, kadı olarak tayin edecek birisini bulamadığı zaman aynı şekilde davranır ve en iyi gördüğü kişiyi tayin eder."¹

Müslümanların imamının bulunmadığı zaman izlenecek yol hakkında selefin söyledikleri bunlardır. Bu durumda her belde ve kent halkının buldukları müçtehid alimlerin hükmüne başvurmaları, bulamadıkları zaman ise, en iyi gördüklerinin hükmüne başvurmaları gerekir. Allahu Teala, hükümlerinin uygulanması işini tüm ümmete yüklemiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Hırsızlık yapan kadın ve erkeğin ellerini kesiniz"², "Zina eden kadın ve erkeğin herbirine yüz değnek vurunuz"³ Bu hükümlerin uygulanmasında, imam, ümmetin yerine vekildir. Nitekim hadiste "İmam, ancak vekildir", "Halkın başındaki imam yönetici olup yönettiklerinden sorumludur" denir. İmam olmazsa, o zaman hitap bütün ümmete döner. Halk bu işe elverişli olanı görevlendirir ve ona başvurur.

Ahmed bin Hanbel *Rahimehullah* şöyle der: "İnsanların bir yöneticilerinin olması kaçınılmazdır. Halkın hakları mı kaybolsun?"⁴ Çünkü adaletin yerine getirilmesi için hakimlerin görevlendirilmesi farz-ı kifayedir. Birileri bunu yerine getirmezse, herkes günahkar olur. Allahu Teala şöyle buyurur: "...Allah için şahitlik eden kimseler olun."⁵

¹ İbnu'l-Kayyim, İlamu'l-Muvakkiin, 4/196-197

² 5 Maide/38

³ 24 Nur/2

⁴ Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 24, 71

⁵ 4 Nisa/135

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, bu anlama en açık biçimde işaret eder ve bütün ümmetin cezaları ve hükümleri yerine getirmekle yükümlü olduğunu ve iktidar sahibi bir imamın bulunması durumunda, bunları onun yerine getireceğini, imamın bulunmayıp, hükümler ve cezalar uygulandığında daha büyük bir fesada yol açmayacaksa, ümmetin bunları uygulamasının vacip olduğunu belirterek şöyle der: “Allahu Teala, cezalar ve hükümler konusunda ümmete mutlak olarak seslenmiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hırsızlık yapan kadın ve erkeğin ellerini kesiniz”¹, “Zina eden kadın ve erkeğin herbirine yüz değnek vurunuz”², “İffetli kadınlara zina isnat edip de, sonra dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların şahitliğini kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir.”³ Ancak biliyoruz ki bu işi yapması istenenler, iktidar sahibi olanlardır. Aciz olanlar üzerine bu vacip değildir. Bunun farz-ı kifaye olduğu da bilinmektedir. Cihad gibidir, hatta cihadın bir türüdür. “Savaşmak size farz kılındı”, “Allah yolunda savaşınız”, “Savaşa çıkmazsanız size azap verir” gibi farzlar gücü yetenler üzerine olup farz-ı kifayedir. Kudret, iktidar ve otorite demektir. Bu nedenle iktidar ve otorite sahipleri veya vekilleri cezaları uygulamak ile yükümlüdürler.

Sünnete uygun olan, Müslümanların tek imamlarının olmasıdır. Diğerleri onun vekilleri konumundadır. Bir kısmın isyan etmesi, diğer kısmının da aciz kalması ve benzeri sebeplerle ümmette birden çok imam olursa, yine her imamın cezaları uygulaması ve hakları yerine getirmesi gerekir. Bu nedenle isyancıların verdiği hükümlerin (yukarıda aktarılan şartlar içerisinde) meşru yöneticinin verdiği hükümler gibi geçerli olduğunu alimler belirtmişlerdir. Aynı şekilde yönetime ortak olup gruplara bölünseler, her grubun kendisine itaat eden halka bunları uygulaması vacip olur. Bu yönetimin parçalandığı ve sayısının birden fazla olduğu durumlarda sözkonusudur. Ancak bu parçalanma olmazsa ve bununla birlikte en üstteki emire olan itaat de tam manası ile yerine getirilmiyorsa ve o emirin de, kendisine tam itaat edilmesini sağlayacak gücü bulunmuyorsa dahi bu emire itaat edilmesi gereklidir. Aynı şekilde, bazı yöneticilerin cezaları uygulayamadığı ve hakları yerine getiremediği durumlarda da, onlardan gücü yetenlerin bu cezaları uygulaması ve hakları yerine getirmesi farzdır.

Cezaları ancak imam veya vekilleri uygular diyenler, yöneticilerin adaletli ve yeterince güce sahip olmalarını da gözönünde bulundururlar. Fakihler, “imam bunları uygular” dediklerinde, adaletli ve gücü yeten yöneticiyi kastederler. Yetimlerin mallarını koruyamıyorsa ve onun dışında korumak mümkün ise, ona bu mallar teslim edilmez. İmam cezaları uygulamaz veya

¹ 5 Maide/38

² 24 Nur/2

³ 24 Nur/4

uygulamaktan aciz ise ve onun dışında bunları yerine getirmek mümkün ise, bu iş ona bırakılmaz.

Asıl olan şudur; bu görevler en iyi şekilde yerine getirilir. Bir yönetici ile uygulama imkanı varsa, iki kişiye ihtiyaç kalmaz. Ama birkaç kişi de olsa otoritesiz yerine getirilemiyorsa ve defedilecek bir fesattan daha büyük bir fesada yol açılmayacaksa, bu iş yerine getirilir. Çünkü bunlar emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker kabilindendir. Özellikle, bunlar yerine getirilmediği zaman doğacak zarar, aciz olan yöneticinin yerine getirdiğinde doğacak olan zarardan az ise, zarar daha büyük bir zararla giderilmez. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”¹

Bunlar, Müslümanların bir imamının bulunmadığı zaman halkın, imam tarafından tayin edilen kadı dışında, bu işe ehil olanlara başvurmalarının meşru olduğunu gösteren delillerdir. Bunun doğruluğuna ilişkin icma olduğunu İbn-i Munzir nakletmiştir. Ayrıca bu görüşler, imam bulunmadığı zaman, halkın, İslam ahkâmını aralarında uygulamak için ittifak etmelerinin sıhhatini (hatta vacipliğini) sabitleştiren sözlerdir. Halk kendi arasından kadılığa elverişli olan ehil kişiyi görevlendirir. Bütün bunlar söz konusu yazarın söylediklerini red etmeye yeterli cevap teşkil etmektedir.

Gerek yazarın ve gerekse İslam daveti ile ilgilenen herkesin görevi, Müslümanları bundan alıkoymak değil, ona davet etmektir. Müslümanların aralarından bir alimin hükmüne başvurmaları mümkün olduğu sürece, bu vaciptir. Tağutların ve küfür kanunlarının hükmüne başvurmalarından hem din ve hem de dünyaları için daha iyidir. Bugün Müslümanların çoğu bu küfür kanunları altında yaşamakta, birbirlerinin mallarını batıl yollarla yemekte, kanları ve namusları heder edilmektedir.

Allah'ın hükmüne başvurmaya çağrılan bir Müslümanın bundan yüz çevirmesi hiçbir şekilde helal değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Rasul'e gelin" dendiği zaman, münafıkların senden büsbütün yüz çevirdiklerini görürsün”², “Bazı kimseler "Allah'a ve Peygamber'e iman ettik ve emirlerine uymayı kabul ettik" derler. Fakat bazıları bu sözlerinden sonra sırt çevirirler. Bunlar mü'min değildirler. Aralarındaki davalarda Allah'ın ve Peygamber'in vereceği hükme uymaya çağırıldıklarında bir bölümünün bu çağrıya yüz çevirdiğini görürsün. Eğer davanın haklı tarafı iseler, Peygamber'e tam bir teslimiyetle koşa koşa gelirler. Acaba kalplerinde hastalık mı var? Yoksa Peygamber'in gerçekten peygamber olup olmadığı hususunda kuşkulu mudurlar? Yoksa Allah'ın ve Peygamber'in kendilerine haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar. Hayır, aslında onlar zalimdirler. Aralarındaki davalarda Allah'ın ve Peygamber'in vereceği hükme

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 34/175-176

² 4 Nisa/61

uymaya çağırılan mü'minlerin söyleyebilecekleri tek söz "Duyduk ve uyduk" sözüdür. İşte mutlu sona erenler onlardır. Allah'a ve Rasul'e itaat edenler, Allah'dan korkup, O'ndan sakınanlar, işte kurtuluşa erenler onlardır."¹

Müslümanların kafirlerin mahkemelerinden uzak durarak, İslam'ın hükmüne başvurmaları vaciptir. Biz insanları elimizden geldiği kadar buna çağırırız. Had cezalarında bu gerçekleşmiyorsa bile, en azından mal ve buna benzer hükümlerde olmalıdır. Bütün bunlar kulun gücü dahilinde Allahu Teala'dan sakınması kapsamına girer. Ayrıca bu, "Mümkün olan, imkansız olan sebebiyle düşmez" fıkhi kuralının kapsamına girer. İzzeddin bin Abdusselam bu kuralı şöyle ifade eder: "Kim bazı itaatlarla yükümlü tutulur da bir kısmına güç yetirir, bir kısmına da güç yetiremezse, güç yetirdiğini yapar ve güç yetiremediği de üzerinden düşer."² Bu ise Allahu Teala'nın "Gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkun" ayetinin ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "Size neyi emredersem, ondan gücünüzün yettiği kadarını yapınız"³ sözünün manasıdır.

Yöneticiler işlevsiz kılınış olsa da, zekatı vermek kişinin gücü dahilindedir. Kafir mahkemeler bunlarla hüküm vermese de, yaralar için diyetler ve kefaretlar ödemek de böyledir. Faizin haramlığı da bunlardandır. Karşılıksız borçlanmalarda ve vadeli satışlarda kıymeti gözetmek de böyledir. Çünkü paranın değeri zamanla değişiyor. Asıl olan, bu işlemlerde altın ve gümüşün temel alınmasıdır. Mesela bugün kişi birine bin lira borç veriyorsa ve altının gramı bugün yüz lira ise, sen on gram borç almış oluyorsun demektir. Borç bir vade ile alınmış ve bir yıl sonra altının gramı ikiyüz lira ise, bin lira borcu öderken adama beş gram ödemiş ve ona büyük haksızlık yapmış olursun. Halbuki vacip olan, ona iki bin lira vermektir. Bunun aksi olarak da liranın değeri yükselmişse, yukarıdaki hesapta olduğu gibi, o oranda asli miktardan az verirsin.

Bu hiçbir şekilde faiz değildir. Aksine şer'an geçerli olan paraya göre işlem yapmaktır. Çünkü banknot paraların ancak altın ve gümüş paraya göre değerleri vardır. Mal ve ticaret mallarının zekatını verirken her Müslümanın yaptığı budur. Enfasyonu karşılamak gerekçesiyle bu paralar için bankalardan faiz almanın mübah olduğunu söylemiyorum. Çünkü böyle bir şey, kâr miktarları önceden belirlendiği için her yönden faizdir. Belirlenen değerden fazla olan miktarlar mudilere verilmemektedir.

Şeyh Ahmed ez-Zerka "el-Kavaidü'l-Fıkhiyye" isimli kitabında, "Zarar vermek ve zarar görmek yoktur" kuralını anlatırken buna işeret etmiş ve bu

¹ 24 Nur/48-52

² Kavaidü'l-Ahkam, 2/19, 60

³ Müttefekun Aleyhi

sözün Kadı Ebu Yusuf'a ait olduğunu söylemiştir.¹ Müslüman kardeşlerime önce de, şimdi de bunu öğütledim. Şimdiki şartlarda ellerinden geldiği kadar aralarında İslam'ın hükümlerine göre hüküm vermedikçe Allahu Teala'nın Müslümanlara İslam yönetimini lutfetmeyeceğine inanıyorum. "Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez."²

Günümüzde Müslümanların İslam'ın hükümlerine başvurmalarında başka bir yarar daha vardır ki bu, tağutların yok etmek istedikleri Allahu Teala'nın şeriatını ve Müslümanları diri tutmaktır. Bütün bunlar İslam yönetimine ortam ve imkan hazırlar.

Şüphesiz İslam dışı bu hükümleri yapan, onlarla hükmeden ve tercih ederek, gönül rızası ile onların hükmüne başvuran kişiler İslam dairesinin dışına çıkarlar. Çünkü bu iş, kerih görülen şeylerin başında gelir. İmanın en zayıf derecesi olarak belirtilen kötülüğe karşı kalp ile karşı çıkmak, Müslümanların bu kanunları dışlamasını, hem onlarla ve hem de hakim ve mahkemeleriyle ilişkilerini kesmesini gerektirir. Kanunları ders olarak okutan hukuk fakültelerini boykot etmeyi gerektirir. Söylediklerimiz, dil ile karşı çıkmaktır. Bu kanunlara ve onlarla amel edenlere, koruyanlara el ile karşı çıkmak da, bu kitabın temel konusu olan askeri eğitimidir. Konular birbirine bağlı olduğu için, "Bey'at" kitabının yazarına cevap vermeye bizi sevkeden de budur. Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

¹ Şerhu'l-Kavaid, 121

² 13 Rad/11

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ASKERİ EĞİTİM KAMPI EMİRİNİN GÖREVLERİ

Allah'ın izni ile, bu bölümde işlenecek konular şunlardır:

- 1- Emirin, Tabilerine Karşı Sorumlulukları**
- 2- Şûra Meclisi Edinmek**
- 3- Eğitim Kampı Yemini**
- 4- Birliklere ve Görevlere Emirler Tayin Etmek**
- 5- Mahiyetinde Bulunanlara Yumuşaklıkla Muamele Etmek, İhtiyat ve Sabır İle Hareket Etmek**
- 6- Cemaatin Birliğini Korumak**
- 7- Mahiyetindeki Kişilerin Yeteneklerini Değerlendirmesi**
- 8- Cihad İçin İmani Hazırlık**

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

BİRİNCİSİ:

EMİRİN, TABİLERİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Hepiniz yöneticisiniz ve hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz. İmam, yönettiklerinden sorumludur. Erkek yöneticidir ve aile fertlerinden sorumludur. Kadın, kocasının evinde yöneticidir ve yönettiklerinden sorumludur. Hizmetçi efendisinin malında yöneticidir ve yönettiğinden sorumludur. Hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz.”¹

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Alimler derler ki, yönetici, yönettiği ve bakmakla yükümlü olduğu şeylerin yararını ve sorumluluğunu üstlenen kişidir. Bu da bakmakla yükümlü olduğu bütün kişiler hakkında adaletle davranmak, din ve dünya yararlarını gözetmekle yükümlü olduğunu belirtir.”

Ebu Hureyre *Radyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu belirtir: “On kişiye yöneticilik yapan yoktur ki kıyamet günü eli bağlı olarak getirilmiş olmasın. Onu ya adaleti çözer veya zulmü sıkıca bağlar.” Başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Kötülük yapmışsa, bağı pekiştirilir.”²

İbn-i Abbas’tan *Radyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet edilir: “On kişiye yönetici olan bir kimse yoktur ki kıyamet günü elleri boynuna bağlanmış olarak getirilmiş olmasın. Bu durumu yönettiği kişilerle arasında hüküm verilinceye kadar böyle devam eder.”³ Emir’in görevleri arasından şunlar sayılabilir:

1- Kendisi veya vekili tarafından namazın kıldırılması:

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Savaş emirlerinin beraberlerinde bulunan kişilere beş vakit ve cuma namazlarını kıldırması ve hutbe okuması sünnette olan uygulamadır. Çünkü dinin en önemli işleri namaz ve cihaddır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Muaz’ı *Radyallahu Anhu* Yemen’e gönderdiğinde ona şöyle söylemiştir: “Ey Muaz, benim gözümde senin en önemli görevin namazdır.” Ömer İbnu’l-Hattab da *Radyallahu Anhu* valilerine şöyle yazardı: “Bana göre sizin en önemli işiniz namazdır. Namazı koruyan ve gözeten, dinini korumuş olur. Namazı yitiren, diğer işleri daha

¹ İbn-i Ömer’den *Radyallahu Anhu* rivayet edilmiştir. Müttefekun Aleyhi

² Bezzar ve Evsat’ta Tabarani rivayet etmiştir. Bezzar’ın birinci rivayetinde raviler sahihlerin ravileridir. Mecmau’z-Zevaid, 5/208

³ Tabarani, el-Kebir ve Evsat’ta rivayet etmiştir. Ravileri sika kişilerdir. Mecma’, 5/209

çok yitirir.” Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Namaz dinin direğidir” buyurur.

Emir, dinin direği olan namazı yerine getirince, şüphesiz namaz ahlak-sızlık ve münker şeylerden alıkoyar. Diğer itaat amellerini yerine getirmeye de namaz yardımcı olur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah’tan yardım isteyin. Çünkü Allah muhakkak sabredenlerle beraberdir.”¹ Allahu Teala, Nebi’ye *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ailene namazı emret, kendin de ona devam eyle! Biz senden rızık istemiyoruz. Biz senin rızıkını veririz. Güzel sonuç, takva ileldir.”^{2”3}

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Gece ve gündüz melekleri sıra ile sizinle beraber bulunurlar. Sabah ve ikindi namazlarında bir araya gelirler. Sizinle beraber geceleyenler göğe çıkarlar. Allahu Teala, en iyi bilen olduğu halde onlara, “Kullarımı nasıl bıraktınız?” diye sorar. Melekler ise; “Onları namaz kılariken bıraktık ve yanlarına vardığımızda namaz kılar gördük” derler.”⁴

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bundan, namazın ibadetlerin en üstünü olduğu anlaşılır. Çünkü Allahu Teala onu sormuş ve cevap onunla ilgili verilmiştir. Aynı şekilde sabah ve ikindi namazlarının büyüklüğünü de gösterir. Çünkü bu ikisinde gece ve gündüz melekleri bir araya gelirken, diğer namazlarda bir grup melek bulunur”⁵

2- Tabilerinin Allahu Teala’ya itaat etmelerini sağlamak ve yasaklardan sakındırmak:

Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu*, İranlılarla savaşa giden Sad bin Ebi Vakkas *Radiyallahu Anhu* ve beraberinde olan askerlere şöyle yazmıştır: “Sana ve beraberinde bulunan askerlere her durumda Allahu Teala’dan sakınmanızı emrediyorum. Çünkü Allah’tan sakınma düşmana karşı hazırlıkların ve düşmana karşı taktiklerin en büyüğüdür. Sana ve askerlerine düşmandan sakındığınızdan çok günahlardan sakınmanızı emrediyorum. Çünkü askerlerin günahları, kendileri için, düşmanlarından daha tehlikelidir. Müslümanlar ancak düşmanın günahları sebebiyle muzaffer olurlar. Böyle olmazsa, onlara karşı gücümüz yetmez. Çünkü ne sayımız onlar kadardır, ne hazırlığımız onların hazırlığı kadardır. Günahlarda onlarla aynı olursak, kuvvet bakımından onlar bizden üstün olurlar. Faziletimizle onlardan üstün olmazsak, onları kuvvetimizle yenemeyiz. Seyrinizde sizin yaptıklarınızı bilen gözetleyici meleklerin olduğunu biliniz, onlardan haya ediniz, Allahu

¹ 2 Bakara/153

² 20 Ta-ha/132

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/260-261

⁴ Buhari

⁵ Fethu’l-Bari, 2/38

Teala'nın yolundayken masiyetleri işlemeyiniz. "Düşmanımız bizden kötüdür, öyleyse başımıza musallat olmazlar" demeyiniz. Allahu Teala, nice kavimlerin başına daha kötülerini musallat etmiştir. O'nu kızdıran şeyler işlediklerinde Allahu Teala Mecusileri (Babilliler) İsrailoğullarının başına musallat etti ve ülkelerini yerle bir ettiler. Bu da yerine gelen bir söz olmuştur. Düşmana karşı yardım ve zafer istediğiniz gibi, nefislerinize karşı Allahu Teala'dan yardım dileyin. Allahu Teala'dan bize de, size de yardım etmesini dilerim."¹

3- Yeterlilik ve sağlamlık bakımından askerlerin mühimmatlarını ve silahlarını bizzat kendisinin kontrol etmesi gerekir.

4- Askerlerin ikamet yerlerini bizzat denetlemelidir.

5- Gece ve gündüz nöbeti için askerlerden yeterli sayıda kişileri görevlendirmesi gerekir. Geceleyin uykunun bastırması korkusu ile nöbetçi sayısı artırılmalıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "İki göze ateş dokunmaz: Allah korkusundan ağayan göz ve Allah yolunda nöbet tutan göz."²

Ebu Bekir es-Sıddık *Radıyallahu Anhu*, Bizans ile savaşa giden ordu komutanı Yezid bin Ebi Süfyan'a *Radıyallahu Anhu* şöyle yazdı: "Nöbetçileri çoğalt ve askerlerin arasında yerleştir. Onlardan habersiz denetimlerini yap. Nöbetinden gaffet edeni görürsen aşırıya kaçmadan tedip et ve cezalandır. Gece nöbetini sıra ile tutsunlar ve ilk nöbet diğerlerinden uzun olsun. Diğer nöbet vakitleri gündüz saatlerine yakın olduğu için, ilk nöbet daha kolaydır."³

6- Emir, yanında bir doktor bulundurmalıdır. Bu da gerekli tedavi hizmetlerini yerine getirir. Meydana gelebilecek kazaları önlemek için mümkün olduğu kadar askerlerin dikkatli olmalarını sağlamalı ve gerekli tedbirleri almalıdır.

7- Askerlerin en modern ve en üst düzeyde eğitimlerini sağlamalıdır. Eğitimin kalitesini ölçmek için ameli ve nazari sınavlardan geçirmelidir.

8- Tabileri arasında meydana gelen ihtilafları çözmeli veya bunu çözecek kişiler görevlendirmelidir. Gerekirse sadece kötülük yapanı cezalandırmalıdır. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: "Hiçbir günahkar başkasının günahını yüklenmez."⁴ Emir'in görevlerinden altıncısını açıklarken bu konu üzerinde detaylı olarak duracağız.

¹ İbn-i Abdi Rabbihi, el-İkdu'l-Ferid

² Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir

³ İbnu'l-Esir, el-Kamil fi't-Tarih, 2/276

⁴ 17 İsra/15

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

İKİNCİSİ:

ŞÛRA MECLİSİ EDİNMEK

“Şûra”, “teşavür”, “müşavere” kelimeleri, birbirine danışarak görüş ortaya koymak demektir. Balı kovanından alıp çıkarmaya da bu fiil kipi kullanılır. Allahu Teala şöyle buyurur: “İş hakkında onlara danış.”¹ Şûra; hakkın da istişare edilen konu anlamındadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onların işleri aralarında şûra ile dir.”²

Emir, alim ve salih kişilere danışır ve çetin konularda bilenlere sorar, zor işlerde azim sahiplerine başvurur. Böylece hata ve yanılmaktan korunur ve isabet etmeye daha yakın olur. Allahu Teala şöyle buyurur: “..iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah’a tevekkül et.”³ Allahu Teala, kendisine verdiği destek ile beraber, Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* istişare etmesini de emretmiştir.⁴

Buhari *Rahimehullah* şöyle der: “Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonra imamlar, mübah işlerde kolay olanı yapmak için alimlere danıştılar. Kitap ve Sünnet’te hüküm açık ise, Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* uyararak başkasına bakmazlardı.”⁵

Allahu Teala, şûrayı kalplerin uzlaşması ve ordunun, komutanlarının etrafında birlik olmasının sebeplerinden kılmıştır. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Allah’ın rahmetinden dolayı, sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile. İş hakkında onlara danış, karar verdin mi Allah’a tevekkül et. Doğrusu Allah güvenenleri sever.”⁶ Allahu Teala, sahabenin *Radiyallahu Anhum* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* etrafından dağılmamalarının sebepleri arasında, Allah Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onlarla istişare yapmasını belirtmiştir.⁷ Şûra ile ilgili olarak kardeşler arasında ihtilafı önlemek için şu konulara dikkati çekmek istiyorum.

¹ 3 Al-i İmran/159

² 42 Şûra/38

³ 3 Al-i İmran/159

⁴ Ebu Ya’la, Age. 45

⁵ Buhari, Kitabu’l-İtisam, bab:28

⁶ 3 Ali İmran/159

⁷ Bkz: İbn-i Kesir’den *Rahimehullah* buna benzer bir ifade ile aktarılmıştır

1- Şûranın Konusu:

Buhari'nin *Rahimehullah* dediği gibi, mübah olan şeyler şûranın konusu olur. Çünkü emir veya nehiy olarak nass olan yerde şûra olmaz. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah ve Peygamberi bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasul'e baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur."¹

Emir, Meymun bin Mihran'dan, Ebu Bekir ve Ömer *Radiyallahu Anhum* hakkında yapılan rivayette de olduğu gibi, içinden çıkamadığı ve şer'i hüküm bilemediği çetin konularda başkalarına danışır. Aynı şekilde şer'i hüküm açık olmasına rağmen, bu hükmün uygulanması için en uygun zaman ve mekanı seçmek maksadı ile de istişareye başvurabilir. Tıpkı Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Bedir, Uhud, Hendek ve diğer savaşlarda sahabe *Radiyallahu Anhum* ile istişare ettiği gibi.

2- Emir, İstişare Etmek İçin Devamlı Veya Geçici İstişare Heyeti Edinebilir:

Her halukarda emirin alim, salih ve deneyimli kişilere danışması gerekir. Ancak mahiyetinde bulunan herkese danışması gerekmez. Birilerinin "Niçin bana danışmadı?" veya "Falan kişi ile istişare ettiği halde, neden benim ile istişare etmedi?" dememesi için bunu özellikle belirttim. Bununla beraber emirin mahiyeti altında bulunan kardeşlerden her birinin nasihat etme hakkı vardır. Hatta gerek emir için, gerekse şûra meclisi için hak ve maslahatın belli olmadığı durumlarda nasihat edip yol göstermek vacip olan bir görevdir.

Emir'in istişare edeceği kişileri belirlemesi ile ilgili olarak Buhari, İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhum*a, Ömer'in *Radiyallahu Anhu* Şam'a geldiğinde ve veba hastalığının yayıldığını gördüğünde yanındakiler ile yaptığı istişareyi aktarır. Abdullah bin Abbas şöyle anlatır: "Ömer İbnu'l-Hattab *Radiyallahu Anhu*, Şam'a geldi. Seriğ denilen yere geldiği zaman komutanlar (Ebu Ubeyde ve arkadaşları *Radiyallahu Anhum* onu karşıladılar ve Şam bölgesinde veba hastalığının çıktığını söylediler. Ömer, "Bana ilk muhacirleri topla" dedi. Bunun üzerine toplandılar. Ömer *Radiyallahu Anhu* onlara Şam bölgesinde veba hastalığının çıktığını bildirdi ve onlar ile istişare etti. Bunun üzerine bazıları ihtilaf ederek "Bir iş için geldik ve geri dönmeyi uygun görmüyoruz" dediler. Diğer bir grup ise, "Başkaları ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* diğer sahabesi senin yanındayken, veba hastalığına yaklaşmanı uygun görmüyoruz" dediler. Onlara, "Gidebilirsiniz" dedi ve "Ensarı bana çağırın" dedi. Bunun üzerine ensarı çağırdım ve Ömer *Radiyallahu Anhu* onlarla istişare etti. Onlar da muhacirlerin ihtilaf ettiği gibi ihtilaf ettiler ve söylediklerini söylediler. Onlara da "Gidebilirsiniz" dedi. Sonra "Fetihten

¹ 33 Ahzab/36

önce hicret eden muhacirlerden burada olanları bana toplayın” dedi. Çağırdım, hepsi geldiler ve “Geri dönmeni ve insanları vebalı yere sokmamamı uygun görüyoruz” dediler. Bunun üzerine Ömer, “Ben sabahleyin falan tepede olacağım, siz de orada olacaksınız” dedi. Ebu Ubeyde bin Cerrah *Radıyallahu Anhu*, “Allah’ın kaderinden mi kaçıyoruz?” dedi. Ömer ise, “Keşke bunu senden başkası söyleseydi ey Ebu Ubeyde! Evet, Allah’ın kaderinden yine Allah’ın kaderine kaçıyoruz. Eğer senin develerin olsa ve bir yanı otlak diğer yanı çorak olan bir vadide konaklasan, develeri otlak olan yerde otlatman Allah’ın kaderi ile olduğu gibi çorak olan yerde otlatman da Allah’ın kaderiyle olmaz mı?” dedi. Bu esnada bir ihtiyacı için konuşma yerinde olmayan Abdurrahman bin Avf çıkıp geldi ve şöyle dedi: “Bununla ilgili bende bir bilgi var. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini duydum: “Bir yerde veba olduğunu duyarsanız, oraya girmeyin ve bulunduğunuz yerde veba olursa, kaçarak oradan başka yere de gitmeyin.” Ömer, bunun üzerine Allah’a hamd etti ve geri döndü.”¹

Bu hadis, istişare heyeti seçmenin emirin hakkı olduğunu, bu heyet-kilerin her zaman belirli kişiler olmasının şart olmadığını, sadece bu işe layık kişiler, yani alim ve salih kişiler olmalarının önemli olduğunu gösterir. Genel emir, eğitim kampı emirinden, bir mesele hakkında belirli kişiler ile istişare etmesini isterse, kamp emirinin ona itaat olarak bunu yerine getirmesi gerekir. Ömer *Radıyallahu Anhu*, Irak’a bir ordu göndermiş ve başına sahabeden olmayan Ebu Ubeyde bin Mes’ud es-Sakafi’yi emir olarak tayin etmiştir.

İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “Niçin sahabeden birini ordunun başına emir olarak tayin etmedin?” dediklerinde, o şöyle cevap verdi: “Bu görevi ilk kabul edeni emir tayin ediyorum. Sizler bu dine yardım etmede öncüler oldunuz. Bu adam ise sizden önce görevi kabul etti” dedi. Daha sonra atadığı emiri çağırıp Allah’tan sakınmasını ve mahiyetinde bulunan Müslümanlara güzellikle muamele etmesini, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabeleri ile istişare etmesini ve savaşlara katılan Selit bin Kays ile özellikle istişare etmesini tavsiye etti.”²

3- Şûranın Hükmü:

Bu konu ile ilgili iki mesele ortaya çıkmaktadır ki, bu konular ile ilgili yazarlardan çok azı bu iki meselenin arasını ayırırlar.

Bunlardan birincisi, şûra prensibinin meşruiyetidir. Yani emirin, beraberinde olan kişiler ile istişare yapmasının vacip olup olmadığı konusudur.

İkincisi ise şûradan çıkan karara emirin bağlı kalmasının hükmüdür. Yani emirin istişare etmesi neticesinde, istişare heyetinin tümü yahut çoğu bir görüş üzerinde ittifak ettiğinde, emirin bu görüş ile amel etmesi vacip

¹ Buhari, Hadis no: 5729

² El-Bidaye ve’n-Nihaye, 7/26

midir, değil midir? Yoksa onların ittifak etmelerine rağmen, emir buna muhalefet edebilir mi? Şüphesiz bu, kesin ve açık nass bulunmayan içtihad konularında sözkonusudur. Burada emirin mahiyetindekilere karşı izleyeceği siyasetin hükmünden söz ediyoruz. Yoksa imamın tayini ile veya hal ve akd ehlinin seçimi ile veya istila yolu ile yönetici olan kişinin görevlendirilmesinden söz etmiyoruz. Bu nedenle burada yöneticinin halkı yönetmesiyle ilgili şûranın hükmünden, yani meşruiyeti ve bağlayıcılığı konusundan söz edeceğiz.

A- Şûranın Meşruiyeti:

Selefin cumhuruna göre şûra (istişare etmek), emir için vacip değil müstehaptır. Şûranın emredildiği nass olarak bize sadece, “..iş hakkında onlara danış”¹ ayeti gelmiştir. Bununla ilgili olarak şu soru akla gelmektedir: Acaba şûra Rasulullah’ın şahsına mahsus bir emir midir, yoksa bütün ümmet için de bir emir niteliğinde midir? Bu konuda ihtilaf bulunmaktadır.² Bütün Müslümanlar için olduğunu kabul etsek bile, ayetteki emir vaciplik mi, mendupluk mu belirtir? Şüphesiz mendupluk belirttiğini gösteren bir karine olmadıkça emir, vaciplik ifade eder.

Selefin cumhuruna göre ayetteki emir, ümmet için mendupluk belirtir. Onların söylediklerinden anlaşıldığı kadarıyla ayetteki “Onlara danış” emrinin, vacibiyet değil, mendupluk ifade ettiğini belirten karine, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vahyin yönlendirmesiyle hareket ettiği için şûraya ihtiyacının olmamasıdır. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hakkında mendup olunca, ümmeti için de mendup olur.

Bunu anlamak için Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* döneminde seriyye ve heyet emirleri gibi, yöneticilik yapmış olan kişilerin durumlarına bakmak gerekir. Acaba onlara tabileri ile istişare yapmalarını emretti mi? Sabit olan, askerlerin emir olan kişilere itaat etmelerini tavsiye ettiğidir. Şöyle buyurur: “Bana itaat eden, Allah’a itaat etmiş, bana isyan eden de Allah’a isyan etmiş olur. Kim tayin ettiğim emire itaat ederse bana itaat etmiş, kim ona isyan ederse bana isyan etmiş olur.”³ Bu nedenle diyoruz ki, ihtimaldir ki Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “..iş hakkında onlara danış” emri ile yetinerek, tayin ettiği emirlere istişare yapmalarını emretmemiştir. Bunu anlamak için de emir olarak görevlendirdiği kişilerin uygulamalarına bakmak gerekir. Amr bin As’ın, Zatu’s-Selasil Gazvesi’nde beraberinde bulunan kişilere kendileri ile istişare etmeden ve Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu* kendisi ile aracı olarak görüşmesine rağmen, ateş yakmalarını ve düşmanı izlemelerini yasaklaması ve Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Amr’ın bu uygu-

¹ 3 Al-i İmran/159

² Bkz. Şevkani, Neylu’l-Evtar, 8/46

³ Müttefekun Aleyhi

lamasını onaylaması ileride anlatılacaktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendisine, “Niçin onlara danışmadın ve gönüllerini almadın?” dememiştir. Ebu Bekir de *Radiyallahu Anhu* “Bizim ile istişare etmen gerekir” dememiştir. Bu hadisi Heysemi, *Mecmau’z-Zevaid*’de naklederek onu Tabarani’nin iki sened ile rivayet ettiğini ve birinci senedin ravilerinin sahihlerin ravileri olduğunu belirttiğini söyler.¹ Emir için şûranın vacip olmadığına işaret eden hadisin tamamı ileride gelecektir Allahu Teala’nın izni ile.

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Şafiilerden birçokları istişareyi Rasulullah’ın şahsına mahsus işlerden saymış ve vacip olup olmadığına ihtilaf etmişlerdir. Beyhaki, nassın müstehaplık ifade ettiğini nakleder. Tefsirinde Ebu Nasr el-Kuşeyri de bunu kesin olarak söyler. Tercih olunan da budur.”²

Başka bir yerde İbn-i Hacer, şûranın müstehap olduğunu belirterek şöyle der: “Şûranın müstehap olduğunu belirten hasen rivayetler vardır. Yakub bin Süfyan iyi bir sened ile Şabi’den şöyle nakleder: “Kim yargı konusunda, Ömer’in *Radiyallahu Anhu* hükmünü alırsa en sağlam görüşü alır. Çünkü o istişare ederdi.”³

Nevevi *Rahimehullah*, şûranın ümmet için vacip değil, müstehap olduğunu nakleder. Namaz vaktinin bildirilmesi ve ezan konusunda sahabe istişare ettiğine işaret eden hadisi şerh ederken şöyle der: “Bu hadis işlerde ve özellikle de önemli olanlarında istişareyi belirtir. Alimlerin icması ile ümmet için şûra müstehaptır. Alimlerimiz Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* için şûranın vacip veya ümmet için olduğu gibi O’nun için de müstehap olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Sahih olana göre onlar Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* için şûrayı vacip görmüşlerdir. Tercih olunan da budur. Allahu Teala şöyle buyurur: “..iş hakkında onlara danış.”⁴ Fakihlerin cumhuru ve tahkik ehli alimlerin tercihinine göre buradaki emir Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* için vaciplik belirtir. Şu da vardır ki, istişare heyetindekilerin her biri kendi görüşünü ortaya koyar ve emir sahibi olan kişi, bu görüşlerden maslahata uygun gördüğünü seçer. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”⁵

Nevevi *Rahimehullah*, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve ümmet için şûra hükmünün farklı olduğunu söyler. Alimlerin icması ile ümmet için şûranın müstehap, yani bizim için sünnet, ama Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* için vacip olduğunu belirtir. Daha sonra şûra kararlarının bağlayıcı olmadığını söyleyerek sözlerini şöyle bağlar: “...emir sahibi olan kişi, bu görüşlerden maslahata uygun gördüğünü seçer.” Böylece şûrayı Rasulullah

¹ Mecmau’z-Zevaid, 5/322

² Fethu’l-Bari, 13/341

³ Fethu’l-Bari, 13/149

⁴ 3 Al-i İmran/159

⁵ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 4/76

Sallallahu Aleyhi ve Sellem için vacip, Müslümanlar için ise mendup olarak kabul eder.

Cuveyni, İbn-i Teymiye ve İbnu'l-Kayyim *Rahimehumullah* şûranın müstehap olduğunu söylerler. Görüşleri ileride verilecektir. Ancak Kurtubi, Al-i İmran Suresi'ndeki ayetin tefsirinde İbn-i Atiyye ve İbn-i Huveyz Mendad'ın şûrayı vacip gördüğünü nakleder.¹ İbn-i Huveyz Mendad şöyle der: "Bilmedikleri ve müşkil olan konularda yöneticilerin alimler ile istişare etmeleri vaciptir." İbn-i Atiyye'nin ifadeleri ise daha nettir: "Şûra, şeriatin temel kurallarından ve ahkâmın en önemlilerindendir. İlim ve din ehline danışmayan yöneticiyi azletmek vaciptir. Bunda ihtilaf yoktur."

Bu ikisinin, şûrayı, yöneticiler için vacip görmesine İbn-i Hacer ve Nevevi'den *Rahimehumallah* vacip değil, müstehap olduğuna dair az önce aktarılan nakiller ile itiraz edilir. İbn-i Atiyye'nin, "İstişare etmeyen yönetici azledilir" sözünü, kimse söylememiştir. Ayrıca, "bunda ihtilaf yoktur" demesi de tuhaftır. Çünkü herkes aksini söylemektedir. İstişare etmeyen yöneticinin azledilmesi gerektiğini destekleyen Kitap, sünnet ve icmadan delil getirmesi gerekir. Acaba delil olmadan nasıl vacip olduğuna karar vermektedir. Nasslar, yöneticinin kafir olduğu zaman icma ile azledileceğini belirtir. Acaba istişare etmemek küfür müdür? Hatta fasıklık mıdır? Yöneticinin azledilmesi ne sebep olan şeyler için Maverdi'nin el-Ahkamu's-Sultaniyye isimli kitabının 17-20. sayfalarına baktığımızda istişareyi terketmenin bunlar arasında olmadığını görürüz.

İbn-i Hacer *Rahimehullah*, "Emirinden hoşuna gitmeyen bir şey gören sabretsin, şüphesiz itaatın dışına bir karış çıkan ve ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölür"² hadisinin şerhinde şöyle der: "İbn-i Battal der ki: Hadis, haksız da olsa, emire karşı çıkmamayı belirtir. Alimler, zorbalıkla iktidara gelen yöneticiye itaat etmenin, onunla beraber cihad etmenin ona isyan etmekten daha hayırlı olduğunda icma etmişlerdir. Çünkü bu, kanların akmasını ve çatışmanın çıkmasını önler. Onların delili bu haber ve onu destekleyen diğer haberlerdir. Bundan sadece emirin açık küfrünü istisna etmişlerdir. Açık bir küfür halinin olması durumunda ise, emire itaat etmek vacip olmayıp gücü yetenlerin bu emire karşı mücadele etmeleri vacip olur. Kendisinin küfre girmesine sebep olacak bir şey yapmadıkça, yönetimindeki bir takım olumsuzluklar sebebiyle kimse ona karşı çıkmamalıdır."³

Sonuç olarak, İbn-i Atiyye'nin, istişare yapmayan yöneticiyi azletmenin vacip olduğunu söylemesi cumhur alimlerin görüşüne aykırıdır ve kendisini destekleyecek delilden de yoksundur. Yöneticilerin bilmedikleri, özellikle

¹ Tefsiru Kurtubi, 4/249-250

² Buhari

³ Fethu'l-Bari, 13/7-8

kendilerine kapalı olan konularda alimler ile istişare yapmalarının vacipliği konusunda İbn-i Atiyye ve İbn-i Mendağ'ın söyledikleri hakkında ihtilaf yoktur. Ebu Bekir ve Ömer *Radiyallahu Anhuma* bu konularda istişare ederlerdi. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bilmiyorsanız zikir ehline sorun."¹ Tabi ki burada hakkında açıklık bulunan konularda değil, mübah ve tartışmalı işlerde istişare etmekten söz ediyoruz.

Bize göre şûra, mendup ve müstehap olup vacip değildir. En fazla müekked sünnet olduğu söylenebilir. Günlerin yoğurduğu ve tecrübelerin içinde olgunlaşıp da istişare yapmayan bir yönetici nadir bulunur. Çünkü istişare yapmakla insanların akıllarının tamamından faydalanma ve kişinin kendi ömrüne başka ömürler katması yarar olarak yeterlidir. Nitekim deneyimli bilge bir kişi, ömür boyu edindiği bilgi ve deneyimlerin hülasesini birkaç kelime ile birkaç dakikada aktarabilir. Şeriatta, savaş esnasında kadın, yaşlı, kör, hasta ve rahiplerin öldürülmesi konusunda nehiy bulunmaktadır. Ancak bu tür kişilerden, bilgi ve deneyimleriyle düşmana yardım edenlerin öldürülmesi caizdir.²

Mütenebbi şöyle der:

Görüş, cesur kişilerin cesaretinden önde gelir,

Görüş önce, cesaret sonra gelir.

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: "Savaşta, görüşüyle düşmana yardım edenlerin öldürülmesi caizdir. Çünkü savaşta, tecrübe ve görüş bildirerek yardımda bulunmak, bizzat savaşarak yardımda bulunmaktan daha etkilidir. Zaten savaş bu görüşler sebebi ile başlar."³ Bu hüküm, yaşlı olup savaş konusunda rehberlik yapan Dureyd bin Summe'nin Huneyn Savaşı'nda öldürülmesine Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* tepki göstermemesinden çıkarılmaktadır.

İstişare edilecek kişilerin niteliklerini de Buhari, "İlim ehlinde güvenilir kişilerdir" diyerek özetlemiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bilmiyorsanız zikir ehline sorun"⁴, "Sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez."⁵

Maverdi, "Adabu'd-Dünya ve'd-Din" isimli kitabında, şûra ve istişare edilecek kişinin sıfatları hakkında beş nitelik belirterek şöyle der: "Biri, tecrübe ile beraber tam akıldır. İkincisi, dindar ve takva sahibi olmasıdır. Çünkü her türlü maslahatın dayanağı budur. Üçüncüsü, nasihat veren ve kıskanç olmayıp dost olmasıdır. Kadınlar ile istişare yapmaktan da sakın. Dördüncü-

¹ 16 Nahl/43

² El-Muğni ve's-Şerhu'l-kebir, 10/543

³ El-Kafi, 4/267

⁴ 16 Nahl/43

⁵ 35 Fatır/14

sü, zihni ve aklı gam ve kederle meşgul olmamasıdır. Beşincisi ise; kendisine danışılan konuda yönlendiren kötü bir amaç ve onu destekleyen bir heva sahibi olmamasıdır.”¹

Kadınlara danışmanın yasaklanması, “Yönetim işlerini kadın eline veren bir millet felah bulmaz” hadisi kapsamına girmesinden dolayıdır. Hudeybiye günü Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Ümmü Seleme’den *Radiyallahu Anha* görüşünü sorması bununla çelişmez. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, onunla istişare talebinde bulunmadı. Bu nedenle Ümmü Seleme’nin *Radiyallahu Anha* söyledikleri, “Din nasihattır” hadisi kapsamına girmektedir. Kaldı ki Ümmü Seleme’nin *Radiyallahu Anha* istişare ettiği kişi (Nebi *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), bir yanlış üzerinde devam etmekten korunmuştur. Rasulullah’ın Aişe ve Hafsa’ya *Radiyallahu Anhuma* “Siz ikiniz Yusuf’un arkadaşlarısınız”² buyurması da bunu göstermektedir. Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu sözü, hastalandığı zaman Ebu Bekr’in *Radiyallahu Anhu* halka namaz kıldırmasını emredince, Aişe ve Hafsa’nın *Radiyallahu Anhuma* Ömer’in *Radiyallahu Anhu* kıldırmasını tavsiye etmeleri üzerine söylemiştir. Ayrıca hakkında istişare edilen meselenin, halk arasında yayılmış olması ile olmamasını da birbirinden ayırmak gerekir.

Kadınların kamu işlerine karıştırılmasının yasaklanması, Buhari’nin İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhu* şu rivayetinde açıkça bulunmaktadır: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* karşı işbirliği yapan iki kadını öğrenmek maksadı ile Ömer’den *Radiyallahu Anhu* bunu sormak için bir yıl bekledim. Bunu ondan sormaya çekiniyordum. Birgün, bir yerde konakladı, bunların kimler olduğunu sordum. O, bunların Aişe ve Hafsa olduğunu söyledi ve şöyle devam etti: Cahiliyye zamanında kadınları bir şey hesabına koymazdık. İslam gelip Allah onları anınca onların bizim üzerimizde hakları olduğunu anladık, ama yönetim işlerimize onları karıştırmıyoruz.”³

B- Şûra Kararları Emir İçin Bağlayıcı Mıdır?

Şûra ehlinin tümü veya çoğunluğu bir görüş üzerinde ittifak etse, yöneticinin bu görüşle amel etmesi vacip midir, yoksa muhalefet ederek kendi görüşü ile amel edebilir mi?

Hemen belirtelim ki, toplu olarak bir karar üzerinde ittifak etmiş olsalar da şûra, emir için bağlayıcı değildir. Muhammed Abduh’tan başlamak üzere günümüze kadar bir çok alim bunun üzerinde uzun boylu tartışmalar yap-

¹ Özet olarak alınmıştır.

² Buhari

³ Buhari, Kitabu’l-Libas, Hadis no: 5843

mişlardır. Şeyh Muhammed Abduh, batı medeniyetine hayrandı. O ve öğrencileri, Mısır'ın genel valisi İngiliz Lord Kromer'in ekolündeydiler.¹

Şûranın bağlayıcılığı konusunu araştırmalarının sebebi, demokratik batı sistemini taklit etmektir. Çünkü bu sistem, halkın yerine seçilen vekillerin, parlamentoda oluşan çoğunluğun kararı ile amel etmelerini gerektirmektedir. Demokrasinin dayandığı halkın egemenliği ilkesinin temeli budur. Demokratik sistem, beşeri bir sistemdir. Ebu'l-Ala el-Mevdudi'nin adlandırdığı gibi, halkın halkla yönetimi veya kitlelerin hakimiyeti demektir.² Mevdudi şöyle der:

“Demokrasi, insanın ilahlaştırılmasıdır, kitlelerin egemenliğidir. Demokraside yasama halkındır. Parlamentoda milletvekillerinin çoğunluğu ile temsil edilir. Parlamenteonun yaptığı kanunlar, bütün halk için bağlayıcıdır. Bu nedenle demokrasi, Allah'a ortak koşmak ve açık bir küfürdür. Çünkü Allah'ın yasama hakkını elinden alıyor ve insanlara veriyor. Halbuki Allahu Teala “Hüküm ancak Allah'ındır, O size ancak kendisine ibadet etmenizi emretti”³ buyurur. Parlamento kararlarının Allahu Teala'nın adı ile değil, halkın adıyla çıkmış olması, demokrasinin küfrünü göstermeye yeterlidir. Onlar halkı Allahu Teala yerine koymuşlardır. Bu nedenle demokrasi, Allah'tan başka, insanları ilahlaştırmanın şekillerindendir. Allahu Teala; “Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi rabler edinmesin”⁴ buyruğu ile onu haram kılmıştır.”

Yahudiler ve Hristiyanlar dinlerini değiştirdikten ve peygamberlerinin getirdiği hükümleri tahrif ettikten sonra bu şirk ve küfür sistemine yönelmişlerdir. Demokrasi, onlar için totaliter (tek kişinin yönetimi) yönetimden daha iyidir. Ama Müslümanlar için teşri yetkisi Allah'ındır, sonra Rasülü'nündür. Yönetim bu hükümleri sadece uygular. Şeriatta, hakkında açık bir nass veya istinbat⁵ olarak hükmü bulunmayan bir mesele yok gibidir. Hakkında hüküm bulunmayan veya mübah olan şeyler için hüküm verme yetkisi de Müslümanların imamına aittir. İstişare edebilir ve ortaya çıkan görüşlerden birini seçebilir yahut hiçbirini almayıp kendi görüşü ile de amel edebilir. Şûra ehli ittifak etseler bile, kimse şûra ehlinin görüşleriyle amel etmesi için onu zorlayamaz. Allahu Teala'ya itaatsizlik olmadıkça imamın görüşüne ümmetin itaat etmesi gerekir. Bunun delili şudur:

¹ Bakınız, Dr. Muhammed Muhammed Hüseyin, el-İtticahatu'l-vataniyye fi'l-Edebi'l-Muasır, 2/307, 371-372

² Mevdudi, el-İslam ve'l-Medeniyyetu'l-Hadise, 33

³ 12 Yusuf/40

⁴ 3 Al-i İmran/64

⁵ İstinbat: Nasslardan çıkarılan hüküm.

1- “..iş hakkında onlara danış”¹ ayetindeki emrin vacibiyet ifade ettiğini varsayarsak bile, bu, şûranın meşruiyeti ile ilgilidir. Zira şûranın bağlayıcılığı, yani istişare sonucu ortaya çıkan görüşe imamın bağlı kalma mecburiyeti ile ilgili bir nass varid olmamıştır. Yukarıdaki ayetin, şûranın bağlayıcılığını istinbat yolu ile belirttiğini, aksi halde istişarenin emredilmesinin anlamsız olacağını söyleyenlere diyoruz ki, bu, nassta mevcut olmayan bir şeyi çıkarmaktır. Durum onların dediği gibi olsaydı, ayet “..iş hakkında onlara danış ve itaatte bulun” şeklinde olurdu. Bu nedenle bu ayetin vacibiyet belirttiğini söylemek doğru değildir. Hatta şûranın bağlayıcılığı konusunda yapılan bu istinbatın delil olduğunu kabul etsek bile, imama itaati emreden kesin delillere karşı duramaz. Böylece istinbat ile sabit olan şey, kesin nass ile sabit olan delil karşısında geçersiz olur. Şeriatın kesin delilleriyle sabit olan şey, emire itaatin emredilmesi ile birlikte, kendisine itaat edilmesi emredilen bu emirin halka veya şûra ehline itaat etmesinin emredilmemiş olduğudur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin.”² Allahu Teala'nın ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hükmünün bulunmadığı bir şeyde, ulü'l-emrin görüş ve içtihadlarına itaat etmek vacip olur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş, kim isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur. Kim emire itaat ederse bana itaat etmiş, kim de emire isyan ederse bana isyan etmiş olur.”³ İbn-i Ömer'den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Haram bir şeyle emredilmediği sürece, kişinin sevdiği ve sevmediği şeylerde dinlemesi ve itaat etmesi gerekir. Kendisine masiyet olan bir şey emredilirse, dinlemek ve itaat etmek yoktur.”⁴

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “sevmediği” demesi, imamın, masiyet türünden olmayan ama nefse ağır gelen şeyler konusundaki emirleridir. Ubade bin Samit'ten *Radiyallahu Anhu* rivayet edilen hadiste de; “sevdiğimiz ve sevmediğimiz” ibaresi bulunmaktadır.⁵ Zira imama, ancak kendisine itaat edilmek üzere bey'at edilir.

Emirlere itaati emreden hadisler mütevatirdir. Bu nedenle kesinlik ifade eden nasslardır. Muhammed bin Cafer el-Kettani “Nazmu'l-Mütenasir fi'l-Hadisi'l-Mütevatir” isimli kitabının “İmama İtaati Emreden ve Karşı Çıkmayı Yasaklayan Hadisler” bölümünde şöyle der: “Ebu Bekr el-Kannuci “el-İbra fi ma Câe fi'l-Ğazvi ve's-Şehadeti ve'l-Hicra” isimli kitabında bu hadislerin mütevatir olduğunu söyler. Haram şeyler dışında imamlara itaat etmek, salih

¹ 3 Al-i İmran/159

² 4 Nisa/59

³ Müslim

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Müttefekun Aleyhi

selefin ittifakı ile vaciptir ve bunun ile ilgili deliller Kitap'ta bulunduğu gibi mütevatir hadislerde de bulunmaktadır. Namazı kıldıkları ve açık küfür işlemedikleri sürece onlara karşı çıkmak caiz olmaz. Namazı terketmedikleri ve açık küfür işlemedikleri sürece onlara itaat etmenin vacip olduğunu mütevatir hadisler belirtmektedir. İmamdan, bu iki kötülük meydana gelmedikçe, ne kadar zulmederse etsin, ona karşı çıkmak caiz olmaz. Sadece mümkün olduğu kadar kendisine emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapmak gerekir.”¹

Bu konuda en açık ifadelerden biri “el-Akide't-t-Tahaviyye” kitabını şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi'nin şu sözleridir: “Kitap ve Sünnet'in nassları ve ümmetin selefinin icması, içtihadı konularda ulü'l-emre, namaz imamına, hakime, harp emirine ve zekat görevlisine itaat edilmesi gerektiğini gösterir. İctihadi meselelerde ulü'l-emr makamındaki bir kişinin, kendisine tabi olan kişilere uyması gerekmez. Bu konularda, tabi konumundakilerin, tabi oldukları kişilere itaat etmeleri ve onların görüşlerine uymaları gerekir. Çünkü cemaatin yararı ve birliği, ihtilaf ve bölünmenin zararı, cüz'i meselelerden daha büyüktür.”²

2- İslam, Müslümanlar için bir tek imamın tayin edilmesini emreder. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “İki halifeye birden bey'at edilirse, ikincisini öldürün” buyurmuştur.³ Ayrıca yine şöyle buyurmaktadır: “Kim gönülden elini vererek bir imama bey'at ederse, elinden geldiği kadar ona itaat etsin. Başka biri imam olarak ortaya çıkarsa, boynunu vurunuz.”⁴ “Sizler bir kişi üzerinde ittifak ettikten sonra birliğinizi bozmak isteyen veya cemaatinizi dağıtmak isteyen biri ortaya çıkarsa, öldürünüz.”⁵ İmam, ümmet içerisinde, emreden en yüksek otoritedir. Şûranın imam için, dolayısıyla da tüm bir ümmet için bağlayıcı olduğunu söylersek, bu durumda ümmet içerisinde en üst otoritenin birden çok olmasının ve iki halife tayin etmenin de caiz olduğunu söylemiş oluruz. Bu ise, şeriatın gerektirdiğinin aksinedir.

Müslümanlar için iki halife tayin etmenin batıl olduğuna dayanarak şûranın bağlayıcı olmadığını söylemek, bana göre güzel bir istinbat olup şûranın emir için bağlayıcı olmadığını, aksine ümmetin ve şûra ehlinin o emire itaat etmesinin vacip olduğunu gösterir. Yaptığım bu istinbatın, benden önce bir kişi tarafından da yapıldığını görmedim. Hamd Allahu Teala'ya aittir.

3- Şer'i siyaset alanında kitap yazmış olan selef alimlerinden kimse, şûranın imam için bağlayıcı olduğunu söylememiştir. Bazısı şûranın

¹ Muhammed bin Cafer el-Kettani, “Nazmu'l-Mütenasir fi'l-Hadisi'l-Mütevatir, 176

² Şerhu'l-Akide't-t-Tahaviyye, 424, el-Mektebu'l-İslami, 1403 hicri

³ Müslim

⁴ Müslim

⁵ Müslim

meşruiyyetinden ve cumhurun onu müstehap saydığından söz etmiştir. Ancak şûranın bağlayıcılığı üzerinde durmamışlardır.

İmam Maverdi, zamanında Şafiilerin imamı idi ve başkadılık görevini yapmıştı. İmam Ebu Ya'la da zamanında Hanbelilerin imamı idi. Her ikisi de hicri beşinci asırda yaşamışlardır. Yani İslam devletinin ömrü dört yüzyıldan fazla olmuştu. İkisi de "Ahkamu's-Sultaniyye" konusunda kitap yazmışlardır. Kitaplarında şûranın imam için bağlayıcı olduğundan söz etmemektedirler. Sadece ordu komutanının, orduyu idare etmesinin siyasetinden bahsetmişlerdir.¹

Hatta Maverdi, şûranın imam için vacip değil, müstehap olduğunu açıkça söyleyerek şöyle der: "İmam, imamet görevini kendisinden sonrakine vermek isterse, elinden geldiği kadar onu, şartlarına en çok sahip ve en layık olan birine vermesi gerekir. İctihadına göre biri üzerinde karar kılsa ve karar kıldığı bu kişi de baba veya oğul değilse, şûra ehlinde hiçbir kişiye danışmasa da, kendi başına ona bey'at etmesi ve veliaht olarak tayin etmesi caiz olur."²

İmam'ul-Harameyn el-Cuveyni de günümüze yakın dönemde yaşamış olup, yukarıda isimleri geçen iki alim ile aynı stilde olan "Ğiyasu'l-Umam fi İltiyasi'z-Zulam" kısaca "el-Ğiyasi" denilen kitabını hazırlamıştır ve kitabında Maverdi'yi şiddetle eleştirmiştir.³ El-Cuveyni, uygulama makamına, zımmi birinin getirilmesini caiz görmesi gibi Maverdi'nin yanlışlarını elıştirmesine rağmen, imamın şûraya başvurması gerektiği konusunu işlememesini eleştirmemiştir. Kendisi de imamın istişare etmesini vacip görmemiş ve şûrada ortaya çıkacak görüşlerin onun için bağlayıcı olduğunu söylememiştir. Şu sözlerinden bu anlaşılmaktadır: "Allahu Teala, Rasülü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* istişare etmesinin mendup olduğunu bildirmiş ve "...iş hakkında onlara danış"⁴ buyurmuştur. İlimlerde en üst zirveye ulaşmak ile girift meselelerde münazara ve istişare yapmak arasında bir çelişki yoktur.

Mükemmellik ve bağımsız davranma özelliklerine sahip bir imamın, şer'i ahkamı ve anlamlarını kavramak için kişilerin akıllarından ışık almaktan gafil olmaması gerektiğine inanıyoruz. Çünkü sadece kendi düşüncesiyle yetinenler, doğruluktan sapmaktan emin olamazlar. Alimlerin bilgilerinden yararlanmaya muvaffak olanlar, doğru yolda olmaya ve adaletli yolu izlemeye daha layık olurlar.

İmametın sırrı, görüşleri tespit etmek ve isabetli bir görüş üzerinde birleştirmektir. Bu da imamın bağımsız olmasını gerektirir. Ayrıca zihinlerin

¹ Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 43, Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 45

² Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 10

³ Bknz: 232, 303, 342 paragrafları, ikinci baskı, tahkik: Dr. Abdulazim ed-Dîb, ikinci baskı

⁴ 3 Al-i İmran/159

meziyetlerinden yararlanmaya, onlardan fayda ve artıları derlemeye de teşvik edilmiştir. Çünkü her aklın bir meziyeti vardır. Ancak fikirlerin ihtilaf etmesi bozukluk olup işlerin yürümesini aksatır. Müçtehid bir imam fikirleri araştırır ve geniş bilgilerine arzeder, ince eleyip sık dokuyarak onları değerlendirmek süzgecinden geçirirse, Müslümanlar için akılların meyvelerini devşirmiş, onları ihtilaf ve zıtlasma sorunundan kurtarmış olur. Müslümanlar imamın görüşü ve güzel tedbiri ile, ince eleyip sık dokumasıyla sanki birleşirler. Ancak ne olursa olsun, imamın tabi değil, tabi olunan olması gerekir. Allahu Teala'nın dininde müçtehid değilse, alimlerin görüşlerini taklit etmesi, onların emir ve yasaklarını izlemesi gerekecektir ki bu, imamet makamına ve liderlik koltuğuna aykırı olur.”¹

El-Cüveyni, cumhur alimler gibi, “onlara danış” emrinin mendupluk ifade ettiğini söyler. Şûranın meşruiyeti (yani istişarenin hükmü) konusunda durum budur. Ancak el-Cüveyni, şûradan çıkan kararın, imam için bağlayıcı olacağını kabul etmemekte ve “Ne olursa olsun, imamın tabi değil, tabi olunan olması gerekir” demektedir.

Şeyhu'l-İslam İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, şer'i siyaset² konusunda yazdıklarının büyüklüğüne, hicri yedinci ve sekizinci yüz yıllarda yaşayıp Abbasi hilafetinin Bağdat'ta Moğollar eliyle yıkılışını görmesine ve emirler arasında ortaya çıkan bir çok fitnelere tanık olmasına rağmen, şûranın imam için bağlayıcılığından söz etmeyip sadece şûranın meşruiyetinden söz etmiştir ve imam için şûrayı vacip görmemiştir. Bu konuda onun söylediği en kuvvetli sözü şudur; “Ulû'l-emr şûrasız kalmamalıdır.”³ Nitekim başka bir yerde bunun müstehaplık ifade eden bir emir olduğunu açıkça belirtir.⁴

İbnu'l-Kayyim de *Rahimehullah* şûranın müstehap olduğunu söyler. Hudeybiye kıssasından çıkarılan fıkhi hükümlerden ve faydalardan söz ederken şöyle der: “Bu faydalardan biri de, görüş açısını ve askerlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak üzere yöneticinin halkına ve askerlerine danışmasının müstehaplığıdır. Böylece onların sitem etmelerinin önüne geçmiş ve sadece bazılarının bildiği bir yararı hepsine sağlamış ve Allahu Teala'nın, “..iş konusunda onlara danış” emrini yerine getirmiş olur. Allahu Teala, “Onların işleri aralarında şûra iledir”⁵ buyurarak böyle yapan kullarını övmüştür.”⁶

¹ El-Ğıyasi, 86-88

² Bu siyasetten kasıt, günümüzde anlaşılan manadaki politika değildir. Şer'i siyaset, olan biteni tanımak ve buna göre elde edilecek fayda ve zararı tesbit etmek olarak algılanmalıdır. (Çeviren)

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/386-387

⁴ Age. 16/37

⁵ 42 Şûra/38

⁶ İbnu'l-Kayyum, Zadu'l-Mead, 2/127

Temel fıkıh kitapları imam için şûradan söz etmemiş, sadece kadı için şûranın müstehap olduğunu belirtmiştir. Bu da şûranın bağlayıcılığı ile ilgili değil, sadece meşruiyeti ile ilgili olmuştur. Mesela İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Sorunlu bir olayla karşılaştığı zaman, hakkında ilim ve emanet ehline danışır. İctihad etmeye ihtiyaç duyarsa, danışması müstehap olur. Çünkü Allahu Teala, “iş konusunda onlara danış” buyurmaktadır.”¹

4- Üçüncü şıkta selef alimlerinin şûranın imam için bağlayıcı olduğundan söz etmediklerini söyledim. Hatta onlardan, içtihad meselelerinden olan ve hakkında ihtilaf bulunan meselelerde imamın görüşünün bütün ümmet için bağlayıcı olduğu aktarılmaktadır. Hem ümmetin ve hem de şûra heyetinin bütün fertleri içtihadi konularda imama itaat etmek zorundadır. el-Akide'tu't-Tahaviyye kitabını şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi şöyle der: “Kitap ve Sünnet'in nassları ve ümmetin selefinin icması, içtihadi konularda ulü'l-emre, namaz imamına, hakime, harp emirine ve zekat görevlisine itaat edilmesi gerektiğini gösterir. İctihadi meselelerde ulü'l-emr makamındaki bir kişinin, kendisine tabi olan kişilere uyması gerekmez. Bu konularda, tabi konumundakilerin, tabi oldukları kişilere itaat etmeleri ve onların görüşlerine uymaları gerekir. Çünkü cemaatin yararı ve birliği, ihtilaf ve bölünmenin zararı, cüz'i meselelerden daha büyüktür.”²

İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi Kitap, sünnet ve icmanın, içtihadi konularda, yani dinin kesin hükmünün bulunmadığı meselelerde, halkın imama uymalarının ve onun görüşüne tabi olmalarının gerektiğini söylemektedir.

Bütün bunlardan sonra şûranın imam için bağlayıcı olduğunu kim söylerse Kitap'a, sünnete ve selefin icmasına muhalefet etmiş olur. İstişarenin vacip olduğu konusunda da ihtilaf vardır. Cumhur, istişarenin müstehap olduğunu söylemiştir.

¹ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 11/395-398, Kitabu'l-Kada'

² Şerhu'l-Akide'tu't-Tahaviyye, 424

UYARI

Şûranın imam için bağlayıcı olduğunu seslendiren ve nassları ona göre yorumlayan günümüz alimleri, yöneticilerin azgınlıklarına bir sınırlama getirmek istediklerini söylemektedirler. Böyle bir mantık Allah’a ve Rasulü’ne akıl vermeye kalkışmaktır. Halbuki Allahu Teala şöyle buyurur; “Rabbin unutkan değildir”¹ “Bugün size dininizi tamamladım.”² Şunu belirtelim ki, diktatör tağut yöneticiyi ne şûra ve ne başkası başarıya götürür. Kaldı ki küfür sistemleriyle halkları yöneten tağutların, yönetimlerinde şûra kararlarına dayandıklarını ve demokrasiye saygılı olduklarını iddia ederken, hile ve zorbalıkla parlamentoyu oluşturup çoğunluğu sağladıklarını, bunu beceremedikleri zaman zorbalığa, sıkı yönetimlere, faili meçhullere ve ihtilallere başvurduklarını görüyoruz. Böyleleri için şûranın ne yararı olacaktır?

İslam devletinden söz ederek, şûranın imam için bağlayıcı olduğunu söylememizle, yöneticinin zulmünden daha büyük kötülüğe kapı açmış oluruz. Çünkü bu, ümmet içerisindeki en üstün otoritenin sayısının artmasına yol açacaktır. Halbuki Allahu Teala, “Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök kesinlikle bozulup gitmişti”³ buyurur. Maverdi, Müslümanlar için aynı anda iki imamın bulunmasının batıl olduğunu göstermek için bu ayeti delil olarak kullanmıştır.⁴ Otoritenin birden çok olması, çatışmaya ve bozukluğa yol açar. Bunun sonucu olarak şûra meclisinde şu veya bu görüş lehine çoğunluğu sağlamak için değişik gruplaşmalar başlar. Olaylar hakkında karar vermek için çoğunluk ilkesini benimsemiş olan İslami topluluklarda bunu görmekteyiz. Şûra meclisinin içinde gruplaşma, ümmet içinde de gruplaşmaya götürür. Çünkü her görüşün taraftarları olacak, sonra gruplar arasında çekişme ve düşmanlık başlayacak ve bilinen başka kötülükler meydana gelecektir.

Sonuç olarak şunu belirtmek istiyoruz ki; Müslüman yönetici, halkı yönetirken alacağı karar ve yapacağı işlerinin, oturmuş şer’i hükümlere bağlı olduğunu bilir. Muhayyer olduğu konularda ise kendi hevasına göre değil, halkın çıkarlarına göre hareket etmekle yükümlüdür. Nitekim fakihler, imamın, esirler hakkında karar verirken, hevasına göre değil, maslahata göre karar vermek zorunda olduğunu kararlaştırmışlardır. Şeriatın kuralı şudur: “Halk hakkında karar vermek veya iş yapmak, maslahata bağlıdır.” Yani halkla ilgili yöneticinin tasarrufları, halk istesin veya istemesin, o tasarruflarında dini veya dünyevi semere ve yararın bulunmasına bağlıdır. Çünkü

¹ 19 Meryem/64

² 5 Maide/3

³ 21 Enbiya/22

⁴ Maverdi, Age. 27

yönetici bekçidir. Dolayısıyla dini ve dünyevi zarar ve faydayı hesap etmeden, karar alması veya iş yapması iyilik değildir.

Yöneticiden maksat, kamunun herhangi bir işini yürütmeyi üstlenen kişidir. İmamdı başlıyarak, en alt derecedeki yöneticiye kadar kapsar. Bunlardan her birinin halkla ilgili tasarruflarının geçerliliği, halkın yararını içermesine bağlıdır. Çünkü şari' tarafından halkın çıkarlarını koruması emredilmiştir. Bunu terkettiği taktirde en büyük cezalara çarptırılacağı belirtilmiştir. Lafız veya anlam olarak hadiste şöyle geçer: "Bu ümmetin işlerinden kim bir iş üstlenir ve ona karşı samimi davranmazsa, cennetin kokusunu almaz."¹

SONUÇ

Şûra, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir uygulaması olarak müekked sünnettir. Yukarıda belirtilen fıkhi kurala uygun olarak imamın, ümmeti için hayır ve yarar olan şeyi araması ve seçmesi gerekir. Şûra, vacip olmayıp menduptur ve bağlayıcı da değildir. Haram olmadıkça halkın, yöneticinin görüş ve içtihadına itaat etmesi gerekir. Kitap, sünnet ve selefin ittifakı bunu gerektirmektedir.

NOT

Şimdiye kadar söylediklerimizden maksat; tarafların karşılıklı delillerini belirterek şûra konusunu detaylı olarak işlemek değildir. Allah'ın izni ile belki onu da yapacağım. Günümüzde yazılmış onlarca kitabın, helal ve haramı belirlemeyen bir sürü akli ve şer'i deliller gösterdiğini, ama bu delillerden kimisinin şûra konusu ile ilgisinin bulunmadığını Müslüman kardeşlerimizin bilmesini isteriz. Yine bu delillerden bazıları ise şûra konusu ile ilgili olmakla beraber, "...iş konusunda onlara danış" ayeti dışında emir kipinde açık bir delil bulunmadığını, "Onların işleri aralarında şûra iledir"² ayetinin de danışan kişileri övdüğünü, ancak emir belirtmediği ve dolayısıyla da haber kipinde olan bir ayet olduğunu söylemeliyiz.

Kurtubi'nin *Rahimehullah* İbn-i Atiyye ve İbnü Huveyz Mendad'tan naklettiği gibi, şûranın vacip olduğuna ilişkin seleften nakledilenler de İbn-i Hacer, Nevevi, İbn-i Teymiye, İbnü'l-Kayyim ve el-Cuveyni'nin belirttiği gibi cumhurun görüşüne aykırı şeylerdir. Adı geçen bütün bu alimler şûranın müstehap olup vacip olmadığında ittifak etmişlerdir. Bu ihtilaf, şûranın bağlayıcılığı ile ilgili değil, meşruiyeti ile ilgilidir.

¹ Buhari, Hadis no: 7150, 7151. Bkz. Ahmed ez-Zerka, Şerhu'l-Kavaidi'l-Fikhiyye, kaide, 58, s:247, birinci baskı

² 42 Şûra/38

Şûranın, yönetici için vacip ve bağlayıcı olduğunu göstermek için günümüz yazarlarının kitaplarında, batılı yandaşlarına benzemek ve İslam'ın gericilik ve totaliter bir sistem olmadığını göstermek için bir sürü yorumlar ve görüşler bulunmaktadır. İslam'ın demokrasiyi batılılardan daha önce içerdiğini göstermek isterler. Hatta bunlardan biri "İslam Demokrasisi" adıyla bir kitap yazmıştır. Kitaplarında "Halkın egemenliği, egemenliğin kaynağı halktır, kuvvetler ayrılığı, devlet içinde kuvvetler dengesi" gibi birtakım bakışaçıları yer almaktadır. Bunların kargaşaları ve yaldızlı laflarının Müslümanı ürkütmemesi gerekir. Onların bu söylediklerini delillendirmeleri ve görüşleri araştırıldığında, görülecektir ki hiç birinde ne bir delil vardır, ne de onlarla Rabbimize kulluk edebiliriz. Onların tesbit ettikleri ve yazdıklarında şer'i delil adına bulacağın bir şey varsa, o da yukarıda söylediğimiz niteliktedir. Bu batılılaşmış yazarlar hakkında Ahmet Şakir *Rahimehullah* şöyle der:

"..İş konusunda onlara danış" ayeti ile "Onların işleri aralarında şûra iledir" ayetini bu asırda, bazı bilginler ve başkaları saptırmak ve çığırından çıkarmak için oyuncak yapmışlardır. Batılıların iddia ettikleri anayasal sistemlerine benzer bir sistem olduğunu göstermek ve "Demokratik Sistem" adını verdikleri sistemle halkı aldatmak isterler. Bu oyuncular, bu iki ayetten ortaya bir slogan çıkardılar, onunla Müslüman halkları veya Müslüman adını taşıyan kitleleri aldatıyorlar. Hak için olan bir sözü batıl amaçla kullanıyorlar. "İslam'ın şûrayı emrettiği"ni ve buna benzer sözler söylüyorlar.

Gerçekten İslam şûrayı emreder. Ama İslam, hangi şûrayı emretmektedir? Allahu Teala, Rasulü'ne "...iş hakkında onlara danış, karar verdin mi Allah'a tevekkül et. Doğrusu Allah güvenenleri sever"¹ buyurmaktadır. Ayetin anlamı açık olup açıklamaya veya te'vile ihtiyaç yoktur. Bu emir, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve ondan sonraki ulü'l-emrler içindir. Manası ise, içtihad yapılabilecek meselelerde, akıl ve bilgi sahibi olarak gördüğü kişilerin görüş ve düşüncelerine başvurulması, sonra bunlardan hak ve doğru olarak görülenin seçilmesi ve daha sonra da azınlık veya çoğunluğun görüşüne bağımlı olmadan karar verilmesidir. Karar verildiği zaman ise Allah'a tevekkül edilir ve uygun görülen ile amel edilir.

Delil gerektirmeyen açık şeylerden biri de Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve O'ndan sonra işbaşına gelen yöneticilerin, kendileri ile istişare yapmaları emredilen kişilerin, Allahu Teala'nın hududunu gözetken, Allahu Teala'dan korkan, namazı kılan, zekatı veren, Allah yolunda cihad eden ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Ey akıl ve bilgi sahipleri, bana yakın olun" dediği² salihler olduğu meselesidir. Yoksa kendileri ile istişare edilecek

¹ 3 Ali İmran/159

² Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu sözü namaz kıldıracağı bir esnada, bilgi ve akıl sahiplerinin kendisine yakın saflarda bulunmasını emrettiği esnada söylemiştir. (Yayınca)

olanlar inkarcı dinsizler, Allahu Teala'nın dinine savaş açanlar, münkeri işlemekten sakınmayan facirler, Allah'ın şerâtına aykırı olan ve O'nun dinini yıkan kanunlar ortaya koyma yetkisine sahip olduğunu iddia edenler değildir. Kafirinden, fasık olanına kadar bunların yeri, kendileri ile istişare etmek ve görüş alışverişi yapmak değil; ya kılıç, ya da kamçıdır.

Şûra Suresi'ndeki ayet de aynen Al-i İmran Suresi'ndeki ayet gibi açıktır. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır; "Rablerinin çağrısına gelirler, namaz kılarlar. Onların işleri aralarında şûra ile olur. Kendilerine verdiğimiz rızıktan hayır için harcarlar."¹ Bu ayet yönetim ve devlet işlerine mahsus olmayıp, Rablerine itaat eden ve O'na bağlı yaşayan mü'minlerin ahlakı ile ilgilidir. Bunların ahlak özelliklerinden birinin, bütün işlerinde yardımlaşma ve dayanışma halinde olmaları maksadı ile, umumi ve hususi işlerinde istişare ile hareket etmelerinin olduğu belirtilir. Konu geniştir. Söylediklerimiz, Allah'ın izni ile ibret ve öğüt almak için yeterlidir."²

¹ 42 Şûra/38

² Ahmed Şakir, Umdetu't-Tefsir, Muhtasaru Tefsiri İbn-i Kesir, 3/64-65

İSLAM DEVLETİNDE ŞÛRA NASIL UYGULANIR?

Şûranın hükmü ile ilgili yukarıda verilen bilgilerden sonra okuyucu, “İslam devletinde şûra olmayacak mıdır?” diye sorabilir.

Allahu Teala’nın yardımı ve tevfiği ile buna şöyle cevap verilebilir: Evet, şûra olacaktır. Çünkü İslam devletinde yürütme organı, bakanların yanında bir de imama yardımcı olacak iki adet meclis tarafından oluşturulur.

Bu meclislerden biri, tecrübe sahiplerinin oluşturduğu, uzmanlar meclisidir. İkinci meclis ise, halkın değişik kesimlerini temsil edenlerden ve liderlerden oluşan bilginler meclisidir. Bu iki meclisten İslami şûra meclisi oluşturulur.

Uzmanlar Meclisi: Din ve dünya ilimlerinde uzman alimlerden oluşur. Bunun delili, şûra konusunda Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve Raşid halifelerin *Radiyallahu Anhum* uygulamalarıdır. Buhari şöyle rivayet eder: “Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonra halifeler mübah konularda en kolay olanı seçmek için güvenilir alimlere danışırlardı. Kitap ve Sünnet’te bir şey açık ise, Rasulullah’a uyarak onun dışında bir şey aramazlardı.”¹

“Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu*, bir mesele olduğu zaman Allah’ın Kitabı’na bakardı. Hüküm verecek şeyi orada bulursa, insanlar arasında hüküm verirdi. Aradığını Allahu Teala’nın Kitabı’nda bulamayıp, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetinde bulursa onunla hüküm verirdi. Orada da bulamazsa çıkıp o konuda sünnetin neyi emrettiğini Müslümanlardan sorardı. Bir şey bulamazsa, Müslümanlardan bilgin ve ileri gelenleri çağırır ve onlara danışırdı. Ömer İbnu’l-Hattab da *Radiyallahu Anhu* böyle yapardı.”²

Buhari şöyle der: “Genç veya orta yaşlı olan Kurra uleması, Ömer İbnu’l-Hattab’ın *Radiyallahu Anhu* şûra heyeti görevini yaparlardı. Ömer, Allah’ın Kitabı ile amel etme konusunda hassastı.”³ Ashabın alimleri ‘Kurra’ olarak tanınırlardı. Bu isim Hariciler için de kullanılıyorsa da onlar Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu* zamanında henüz ortaya çıkmamışlardı.⁴

İslam devletinde şûra, avam ile değil, alimler ile yapılmaktadır. Yukarıda aktarılan “Güvenilir alimlere danışırlardı” sözü ile Ebu Bekr’in *Radiyallahu Anhu* yaptığı hakkında nakledilen, “Müslümanlardan bilgin ve ileri gelenleri çağırır ve onlara danışırdı” sözü bunu gösterir. Ömer’in danışmanlığını Kurra’nın (sahabenin alimleri) yaptığının ve bunların bilgin saha-

¹ Buhari, 28, Kitabü’l-İtisam

² Fethu’l-Bari, 13/342. Beyhaki sahih bir senedle Meymun bin Mihran’dan rivayet etmiştir.

³ Buhari, Kitabü’l- İ’tisam, 7286

⁴ Buhari, Hadis no: 7112, Fethu’l-Bari, 13/73

belirtilmesi de bunun delilidir. Sadece bilgin ve uzman kişilere danışılacağını gösteren başka deliller de vardır. Bu delillerden bazıları ise şunlardır:

1- “Bilmiyorsanız zikir ehline sorun”¹

2- “Sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.”²

3- “Onlara, güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul’e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürse-lerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirler-di. Allah’ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”³ Kitap ve Sünnet’e götürmek, her ikisini bilen alimlere başvurmak demektir. “Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm ver-mek, Allah’a mahsustur”⁴ ayeti de bu anlamdadır.

4- Buhari, İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu* son haccında Mina’da iken Abdurrahman bin Avf’da onunla idi. Daha sonra Abdurrahman bin Avf şöyle anlattı: Mü’minlerin emirini o gün görseydin! Bir adam ona geldi ve “İnsanlardan bazıları mü’minlerin emiri ölürse falan kişiye bey’at ederiz diyorlar” dedi. Bunun üzerine Ömer *Radiyallahu Anhu* şöyle dedi: “Bu akşam kalkıp halkı, bu insanlara karşı uyaracağım” dedi. Ben ona; “Yapma! Çünkü bu mevsim-de her türden insanlar burada toplanıyor. Korkarım bunlar mecliste çoğunluk olurlar ve istediğin gibi uygulama yapamazsın. Daha sonra da herkes rüzga-rın yönüne göre hareket eder. Hicret ve sünnet yurdu Medine’ye yaklaşınca-ya kadar bekle. Muhacir ve ensardan olan sahabe ile başbaşa kal, onlar senin söylediğini kavrar ve en iyi şekilde yerine getirirler” dedim. Ömer, “Vallahi, Medine’ye vardıktan sonra ilk durağımda bu işi yapacağım” dedi.”⁵ Bu hadis, Abdurrahman bin Avf’ın, Ömer’in *Radiyallahu Anhu*, hacc mevs-i-minde halkın önünde hilafet konusunu konuşmayıp Medine’ye döndükten sonru bunu muhacir ve ensardan ileri gelen sahabeler ile konuşmasını, bunların şûraya ehil ilim sahibi olduklarını öğütlediğini açıklamaktadır. “Bun-lar senin söylediğini kavrar ve en iyi şekilde yerine geririrler” demesi de bunların ilim sahibi sahabeler olduğunu belirtmektedir.

5- Şam bölgesinde Veba hastalığının yayılmış olması nedeni ile takını-lacak tavır konusunda Ömer’in *Radiyallahu Anhu* gelip sahabeye danışmasını belirten hadis de buna yakındır. Ömer *Radiyallahu Anhu*, ilim ve fazilet ehli

¹ 16 Nahl/43

² 35 Fatır/14 ve 21 Enbiya/7

³ 4 Nisa/83

⁴ 42 Şûra/10

⁵ Buhari, Hadis no: 6830, 7323

muhacir ve ensar, ayrıca bilgi ve tecrübe sahibi Kureyş'in ileri gelenleri ile istişare etmişti.¹

6- Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah, emanetleri ehline vermenizi emreder."² Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet olunmuştur: "Emanet yitirilirse, kıyameti bekle." "Emanet nasıl yitirilir?" denilince; "İş, ehli olmayana verilirse emanet yitirilir" buyurdu."³ Şûra emanetinin ehli ise, belirtildiği gibi ihtisas sahibi olan alimlerdir.

7- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Allahu Teala ilmi, çekip alarak değil, alimleri çekip alarak bitirir. Alim kalmayınca, insanlar cahil liderler edinirler. Bunlar da kendilerine sorulan sorulara bilmeden fetva verirler, hem kendileri sapıtır, hem de başkalarını saptırlar."⁴ Bu hadis ancak alimlere sorulacağı ve cahillerin halkın yönetimini üstlenmesinin sapıklık olduğunu belirtir. Bunlar, şûra ehli olmaya layık ilim sahibi ve uzmanların oluşturacakları meclis ile ilgili söyleyeceklerimizdir.

Temsilciler veya Bilginler Meclisi: Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Dönünüz, bilenleriniz ve emirleriniz meseleyi bize bildirinceye kadar bekleyiniz."⁵ Bu meclis, halkın bütün kesimlerinden temsilciler içerir. Bunlar yolu ile yönetici halkın ihtiyaçlarını, hükümetin uygulamalarıyla ilgili görüşlerini, projelerinin yarar ve zararlarını öğrendiği gibi, onlar için yararın nerede olduğunu da öğrenerek ihtiyaçları ona göre tespit eder.

Temsilciler meclisi, uzmanlar meclisinden ayrıdır. Çünkü bu meclis sadece halkın temsilcilerinden oluşur ve belli konularda ilim ehlinden olmaları şartı aranmaz. Halbuki uzmanlar meclisi, halkın temsilcileri olmayıp dünya ve din işlerinde farklı uzmanlıkları olan ve üst istişare görüşmelerinde kendilerine başvuru olan kişilerden oluşur.

Temsilciler meclisi, bir bakıma cahiliyye devrindeki temsilciler meclisine benzer. Üyeleri, halkın tüm kesimlerinin temsilcileridir. Ancak dört yönden, cahiliyye dönemindeki temsilciler meclisinden ayrılır. Bu dört yön ise; üyelerin nitelikleri, seçilme şekilleri, onları kimlerin seçtiği ve yetkileridir. Şöyle ki:

Üyelerin nitelikleri açısından, bunların her yönden adalet niteliğine sahip olması gerekir. Çünkü bunlar imam ile halk arasında elçiler gibidir. Bu görevi kadın, kafir (zımmi) ve fasık yapamaz.

Bunların seçiminde de iki durum söz konusudur:

¹ Fethu'l-Bari, 10/190

² 4 Nisa/58

³ Buhari, Ebu Hureyre'den Radiyallahu Anhu rivayet olunmuştur.

⁴ Müttetekun Aleyhi

⁵ Buhari

1) Üstünlükleri ve bölgelerinde seçkinlikleri konusunda ihtilafın bulunmaması.

2) Ehil kişiler birden çok ise, yönetici onlardan birini seçer. Yönetici bu hakkını kullanmazsa, bu durumda kura ile veya seçim ile aralarından biri belirlenir. Ancak seçimi de sadece adaletli kişiler yapmalıdır. Kura ve seçimin meşruiyeti ile ilgili deliller gelecektir. Cahiliyedeki temsilciler meclisi üyeleri ise, sadece seçim yolu ile seçilirler.

Temsilci konumunda olacak kişileri kimlerin seçeceği konusuna gelince; ilke olarak bunları imam seçer. Ancak bazı bölgelerde bu yetkisini halka bırakırsa, seçimi ancak adaletli ve erkek olanlar yaparlar. Cahiliyedeki temsilciler meclisinin üyelerini ise, halk seçer ve seçime katılan kişilerde adalet şartı aranmaz.

İslam devletinde, şûrada yer alacak olan temsilciler meclisi üyelerinin yetkilerine gelince, cahiliyedeki temsilciler meclisi ile bu meclis arasındaki en önemli fark budur. Temsilciler, sadece yönetici ile halk arasında elçilik görevi yaparlar. Ancak cahiliye sistemlerindeki temsilciler yani parlamenterler, ilahlık iddiasında bulunup, “Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi rabler edinmesin”¹ ayetinde belirtilen ve insanlara ilahlık yapan kişilerdir. Parlamenterler, halkın yasama organıdır ve ne çeşit olursa olsun çıkardıkları kanunlar, demokrasinin gereği olarak, bütün halk için bağlayıcı yasalar olur. Bu yeni bir dindir ve pek çok insan bu dini benimseyerek irtidat etmiştir. Bu nedenle biz ne suretle olursa olsun, ister aday olarak, ister oy kullanarak, ister adaylar için propaganda yaparak, ister başka şekilde olsun, bu parlamento seçimlerine katılmanın haram olduğunu söylüyoruz. Böyle yapanlar ya küfre düşerler yahut kafirleri dost edinip sistemlerini destekleyen kişiler olurlar. Allahu Teala, “Sizden kim onları dost edinirse, onlardandır”² buyurur. Yahut bunlar günah üzerinde yardımlaşanlar hükmünü alırlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Günah ve haksızlık üzerinde de yardımlaşmayın.”³ Bu konuda maslahat gerekçesiyle hiçbir te’vil kabul edilemez. Çünkü şer’i şartları yerine gelmiş olsa bile, maslahat bir içtihatır ve nass olan yerde içtihad olmaz. Bu seçimlere katılanların iyi niyet besledikleri de ileri sürülemez. Çünkü alimler, niyetin haramı helal kılmayacağına icma etmiştir. Bu mesele ise, şu an üzerinde durduğumuz konumuzun dışında olan bir mevzudur.

Temsilciler meclisinin kurulması ve oluşturulmasına ilişkin söylediklerimin delili şudur: Buhari, Ahkam bölümünün “el-Urefau ala’n-Nâsi” kısmında, Allah Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Huneyn Savaşı’ndan sonra esir alınmış kadın ve çocukların sahiplerine geri verilmesini teşvik

¹ 3 Al-i İmran/64

² 5 Maide/51

³ 5 Maide/2

ederken halka şöyle dediğini rivayet eder: “Şimdi ben sizden esirlerini vermeye razı olan ile olmayanı bilemiyorum. Haydi sizler gidiniz de, sizin görüşünüzü bize arifleriniz arzetsinler.” Bunun üzerine insanlar yerlerine çekildiler. Kabilelerin arifleri, halkları ile konuştular. Sonrada Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gelip herbiri kavminin esirlerini vermekten memnun olduklarını ve Rasulullah’a esirleri hürriyete kavuşturma hususunda izin verdiklerini bildirdiler.”

Bilgin, halkın belli bir kesiminin işlerini gören kişidir. Onların işlerini bildiği ve ihtiyaç halinde bir üst kişiye bildirdiği için bu adı almıştır. İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “İbn-i Battal der ki: Hadis, bilginler (yani temsilciler) meclisinin kurulmasının meşru olduğunu gösterir. Çünkü imamın bütün işleri, tek başına yapabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle kendisine yardım edecek kişileri görevlendirir. Emir ve yasaklar genele hitaben olduğu zaman, bu emir ve yasakların uygulamasında ihmalkarlıklar ve gevşemeler olur. Herkes bu emir ve yasağı bir başkasının yapmasını bekler. Ancak her kesimin bir temsilcisi olursa, bu durumda herkes üzerine düşeni yapar.”¹

Bilginler, halkın liderleri ve halk ile yöneticiler arasında vasıtadırlar. Halkın istek ve düşüncelerini yöneticilere iletirler, yöneticilerin talimatlarını da halka bildirirler.

İslami şûra meclisinin şekli bana göre budur. Uzmanlar ve temsilciler olmak üzere iki kanattan oluşur. Bunlardan biri diğerinin yerini doldurmaz. İmamın, halkın durumunu ve çıkarını bilmesi gerekir ki bunu da temsilciler yardımı ile yapabilir. İşleri dini ve dünyevi bilimler ölçüsü ile de ölçüp tartması gerekir ki bunu da uzmanlar meclisi ile yapar. Allahu Teala en doğrusunu bilir. Bu iki kanat, ümmette hal ve akd ehli meclisini oluşturur.

¹ Fethu'l-Bari, 13/169

UYARI

Yukarıda “din ve dünya ilimleri” ifadesini kullandım. Çoğu kişi bu ayırımı sevmez ve İslam’a hizmet eden her şeyin dinden olduğunu söyler. Şüphesiz insan mübah işleri yaparken iyi niyetten dolayı sevap kazanır. Buna göre, farz-ı kifaye ve hatta bazan farz-ı ayn olabilecek ve Müslümanlara lazım olacak işleri yapmasından nasıl sevap alması ki?! Ne var ki bu, ilimleri din ve dünya ilimleri diye ikiye ayırmaya engel değildir. Bu taksim, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* tarafından yapılmıştır. Hurmayı aşılama olayı ile ilgili olarak şöyle rivayet edilir: “Hurma ağaçlarını aşılamanın bazıları nın yanından geçti ve “Yapmasanız da olur” dedi. O sene hurma tutmadı. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Hurmaya ne oldu?” diye buyurdu. Bunun üzerine kendisine, “Aşılamayın dediniz, bu nedenle olmadı” denildi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Dünya işlerinizi siz daha iyi bilirsiniz” dedi.”¹ Müslim’in başka bir rivayetinde ise şöyle geçer; “Ben ancak bir insanım, dininizden size bir şeyi emredersem alınız, ama görüşümden bir şey söylersem, ben ancak bir insanım.”

Yine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Allah kimin iyiliğini isterse, onu dinde fakih kılar.”² Burada da din ve dünya olarak, ilimler birbirinden ayrılmıştır. Şüphesiz din ilimleri Müslümanlar için sözkonusu iken, dünya ilimlerinde mü’minler ve kafirler ortaktır. Bu demek değildir ki dünya ilimlerini bilenler, dinden veya din ilimlerini bilenler dünya ilimlerinden anlamazlar. Kişi her ikisini de bilebilir. Allah’ın lütfu geniştir. Yine dünya ilimlerinde uzman olan kişilerin de ihtisas alanı ile ilgili şûra meclisinde üye olabilmesi için adalet şartına sahip olmaları gerekir.

Bazı kişiler, bizzat din ilimleri arasında olan bazı şeyleri dünya ilimlerinden göstermektedir. Bunlar din kisvesi taşıyan laik ve dinsiz olan kişilerdir. Bu insanlar, faizin modern ekonomik sistemin gereklerinden olduğunu söylerler. Karşı çıkıldığı zaman da, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Dünya işlerinizi siz daha iyi bilirsiniz” buyurmaktadır, diye cevap verirler. Sosyalist, demokratik, laik eğitim ve basın bütün kuruluşlarıyla, “dünya işlerinizi siz daha iyi bilirsiniz” maskesi altında her şeyi helal sayarak halkı ve cahilleri kandırmaktadırlar. Böyle bir şeyi dile getirmek bile ona cevap vermeye ihtiyaç bırakmaz. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah’a ve Rasul’e baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur.”³ “De ki: “Allah’a ve Rasul’e itaat edin.” Yüz çevirirlerse bilsinler ki, Allah inkar edenleri sevmez.”⁴

¹ Müslim

² Müttefekun Aleyhi

³ 33 Ahzab/36

⁴ 3 Ali İmran/32

ŞÛRADA ÇOĞUNLUĞUN ETKİSİ

Şûrada çoğunluğun görüşüne itibar edilmesi gerekli midir? Gerekli ise, bu itibarın konumu nedir?

Bu soruya cevap vermek için önce dinde muteber olan çoğunluğun ne olduğunu, bunun şartlarını ve rolünü bilmemiz gerekir.

1- Dine Göre Muteber Çoğunluk Nedir?

Çoğunluk; avam halkın çoğunluğu değil, şûra ehli olan alimlerin çoğunluğudur. Çünkü Allahu Teala, problemlerin çözümü için alimlere başvurmayı emrederek şöyle buyurur: “Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul’e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah’ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”¹ Halbuki Allah *Subhanehu ve Teala*, insanların geneli için şöyle buyurur: “Yeryüzünde bulunanların çoğuna uyacak olursan, seni Allah’ın yolundan saptırırlar. Onlar zandan başka bir şeye tabi olmaz, yalandan başka söz de söylemezler.”²

Bu ayırım, yukarıda belirttiğimiz Abdurrahman bin Avf ile Ömer *Radiyallahu Anhuma* arasında geçen diyalogda açıkça görülmektedir. Orada Abdurrahman bin Avf, Ömer’e hacc mevsiminde halkın önünde konuşmasını, Medine’ye döndüğü zaman sahabenin yanında konuşmasını öğütlemiştir. Şöyle rivayet edilir: “Bir adam ona geldi ve “İnsanlardan bazıları mü’minlerin emiri ölürse falan kişiye bey’at ederiz diyorlar” dedi. Bunun üzerine Ömer *Radiyallahu Anhu* şöyle dedi: “Bu akşam kalkıp halkı, bu insanlara karşı uyaracağım” dedi. Ben ona; “Yapma! Çünkü bu mevsimde her türden insanlar burada toplanıyor. Korkarım bunlar mecliste çoğunluk olurlar ve istediğin gibi uygulama yapamazsın. Daha sonra da herkes rüzgarın yönüne göre hareket eder. Hicret ve sünnet yurdu Medine’ye yaklaşıncaya kadar bekle. Muhacir ve ensardan olan sahabe ile başbaşa kal. Onlar senin söylediğini kavrar ve en iyi şekilde yerine getirirler” dedim. Ömer, “Vallahi, Medine’ye vardıktan sonra ilk durağımda bu işi yapacağım”, dedi.”³

Daru’l-İslam’da halk oylamasının yeri olduğunu düşünmüyorum. Cahiliyye sistemlerinde ise halk oylaması, anayasaya göre parlamentoda milletvekillerinin verdiği kararlardan daha güçlü kabul edilir. Çünkü halk oylaması, doğrudan demokrasinin en ideal biçimi olarak kabul edilir. Parlamento ise, dolaylı demokrasi örneği sayılır. Dolayısıyla halk oylaması, parlamentodan daha kuvvetlidir.

¹ 4 Nisa/83

² 6 En’am/116

³ Buhari, Hadis no: 6830, 7323

Buhari'nin, "El-Urefau ala'n-Nâsi" kısmında Huneyn Savaşı'ndan sonra Hevazin'den esir alınmış kadın ve çocukların sahiplerine geri verilmesini teşvik ederken halkın görüşüne başvurulması hakkında aktarılanlar, söylediklerimize karşı delil olarak gösterilemez. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, askerlere mahsus olan bir hak konusunda, yine askerlerin görüşünü sormuştur. Bilindiği gibi savaşta alınan esirler askerlerin hakkı olur. Hevazin halkı Müslüman olup Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* başvurarak ganimet olarak alınan mal ve esirlerinin kendilerine geri verilmesini istediler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* mal ve esirler arasında seçim yapmalarını söyleyince, esirlerin geri verilmesini istediler. Kendisi elindeki esirleri serbest bırakınca, kabul etmeyenler dışında ellerinde esir olan başkaları da Rasulullah'ı *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* izledi. Rasulullah ellerindeki esirleri serbest bırakmayı istemeyenlere, ellerindeki esirlerin bedellerini ödeyerek serbest bırakmalarını sağladı. Buhari'nin Mervan ve Misver bin Mahrume'den yaptığı rivayette bu açıktır. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Hevazin heyetine şöyle dediği belirtilmektedir: "Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "İki taraftan birini seçiniz; esirleri veya malı" buyurdu. Bunun üzerine onlar; "Esirlerimizi seçiyoruz" dediler." Daha sonra Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ayağa kalktı ve Allah'a layık olduğu şekliyle hamd ettikten sonra şöyle dedi: "Kardeşleriniz tevbe etmiş ve bize gelmişler. Onlara esirlerini geri vermeyi uygun görüyorum. Sizden de böyle davranmak isteyenler esirleri bıraksın. Allah'ın bize fey' olarak vereceği ilk ganimetten kendisine bunun bedelini vermemizi isteyenlere de bedelini ödeyeceğiz" dedi."¹ İbn-i İshak, bu olayı ayrıntılarıyla anlatmaktadır.²

2- Şûra Ehlerinden Çoğunluğun Görüşüne İtibar Etmenin Şartları Nelerdir?

İçtihad konularında emire itaat etmenin vacipliği ile ilgili olarak el-Akide't-Tahaviyye'yi şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi'nin söylediklerini yukarıda belirtmiştim. Şöyle der: "Kitap ve Sünnet'in nassları ve ümmetin sefinin icması, içtihadî konularda ulü'l-emre, namaz imamına, hakime, harp emirine ve zekat görevlisine itaat edilmesi gerektiğini gösterir. İçtihadî meselelerde ulü'l-emr makamındaki bir kişinin, kendisine tabi olan kişilere uyması gerekmez. Bu konularda, tâbi konumundakilerin, tâbi oldukları kişilere itaat etmeleri ve onların görüşlerine uymaları gerekir. Çünkü cemaatin yararı ve birliği, ihtilaf ve bölünmenin zararı; cüz'i meselelerden daha büyüktür."³ Kitap ve Sünnet'ten bunun delillerini daha önce de belirtmiştik. Sonuç olarak çoğunluğun görüşü iki şartla muteber olur:

¹ Buhari, Hadis no: 4318, 4319

² Siyratu İbn-i Hişam, 4/925-928, Subayh baskısı, 1391 hicri

³ Şerhu'l-Akide't-Tahaviyye, 424

1) İhtilafı önleyecek kesin nass bulunmayan içtihad konularında olması.

2) Emir'in, kendi görüşü ile ihtilaf konusunda karar vermemesi ve işi şûra ehline havale etmesi durumunda, çoğunluğun görüşü geçerli olur.

3- Çoğunluğun Görüşünün Rolü Nedir?

Çoğunluğun görüşü, tercihi ifade eder. Bunu ise İbn-i Hacer *Rahimehullah*, Ömer'in *Radiyallahu Anhu* Şam'a gelip veba hastalığının yayıldığını gördüğü zaman beraberindekiler ile istişare yaptığını belirten hadise binaen belirtmektedir. Bu hadisten çıkarılacak faydalar konusunda İbn-i Hacer şöyle der:

“Bu, sayı ve tecrübe çokluğuna dayanarak tercih yapmayı belirtir. Ömer, ensar ve muhacirler ile beraber Kureys'in deneyimli kişilerinin de görüşünü alarak çoğunluğun görüşüne uymuştur. Çünkü bunların toplamı, her üç kesimden muhalif olanların sayısından daha çoktu. Bunların din ve bilgilerini, ileri gelen Kureyslilerin deneyimlerini, muhalif olanların görüşleriyle karşılaştırdı ve nassa uyarak çoğunluğun görüşüne uydu. Buna muvaffak ettiği için de Allahu Teala'ya hamd etti.”¹

Yönetici sadece kendi görüşü ile bir konuda karar veremediği zaman çoğunluğun görüşünü tercih eder. Bununla beraber, daha önce belirttiğimiz gibi çoğunluğun, yönetici için bağlayıcı olduğunu söyleyemeyiz. Böyle olduğunu gösteren delillerden biri de, Ebu Bekr'in *Radiyallahu Anhu* zekat vermeyi kabul etmeyenlere karşı savaşmak istediğini söylediği zaman, buna karşı çıkan çoğunluğun görüşüne iltifat etmemesidir. Bu konuda onun, kendisine muhalefet edenlere karşı aktardığı delili içtihadi idi. Çünkü onlara karşı savaşmayı öngören nassı aktarmamıştır. Halbuki İbn-i Ömer'den merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet edinceye ve namazı kılıp zekatı verinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.”² Bazıları bu hadisin sıhhatinden şüphelenmiş ve sahih olsaydı en başta Ebu Bekir ve Ömer'in *Radiyallahu Anhuma* hadisten haberdar olmalarının gerektiğini ve zekat vermeyenler ile savaşma meselesine karar verme konusunda, Ebu Bekir'in *Radiyallahu Anhu* bunu delil olarak göstereceğini söylerler. İbn-i Hacer *Rahimehullah* ise, ileri gelen kişilerin sünneti bilemeyebileceğini, ancak birilerinin onu bilebileceğini söyleyerek buna cevap vermiştir.³ Buhari Sahih'inde bu konu ile ilgili açtığı 22 nolu bölüme başlık olarak şunu kullanmıştır: “‘Nebi'nin verdiği hükümler açıktır ve bazılarının bu hükümleri ve İslami işleri duymaması ve görmemesi olamaz’ sözünü söyleyenlere karşı hüccet.” Bazı-

¹ Fethu'l-Bari, 10/190

² Müttefekun Aleyhi

³ Fethu'l-Bari, 1/76

larından kasıt, sahabeden bazılarıdır. Daha sonra Buhari *Rahimehullah* bununla ilgili delilleri aktarır.¹

Hüccetinin kuvvetli olması sebebi ile Ebu Bekir'in şûranın söylediğine iltifat etmemesiyle ilgili olarak, Buhari Kitabı'l-İtisam'da şöyle der: "Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* zekat vermeyenlere karşı savaşmayı uygun gördü. Ömer *Radiyallahu Anhu*, "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: "İnsanlar La İlahe İllallah deyinceye kadar onlarla savaşmaya emrolundum. Bunu söylediler mi, benden mallarını ve kanlarını korurlar. (İslam'ın) hakkı hariç artık hesapları da Allah'a kalmıştır" demiş iken, sen nasıl insanlarla savaşırsın?" dedi. Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu*: "Allah'a yemin olsun, namazla zekatın arasını ayıranlarla savaşacağım. Zira zekat, malın hakkıdır. Vallahi, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vermekte oldukları bir oğlağı vermekten vazgeçseler, onu almak için onlarla savaşacağım" dedi. Ömer sonradan demmiştir ki: "Allah'a yemin ederim, anladım ki Ebu Bekir'in bu görüşü, Allah'ın savaş meselesinde ona ilhamından başka bir şey değildi. İyice anladım ki, bu karar hakmış." Ebu Bekir, namazla zekatı birbirinden ayıran, dini ve hükümlerini değiştirmek isteyen kişiler hakkında Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hükmünü bildiği için şûranın görüşüne iltifat etmemiştir." Bilindiği gibi Ebu Bekir'in *Radiyallahu Anhu* delili nass değil, içtihadi bir karardır.

İbn-i Hacer'in *Rahimehullah*, çoğunluğun, tercih ifade ettiğini belirttiğine, Ömer'in *Radiyallahu Anhu* veba hastalığı konusunda istişare etmesini delil gösterdiği gibi, Osman'a *Radiyallahu Anhu* hilafet için yapılan bey'at hadisi de bunun bir delilidir. Buhari, Misver bin Mahrume'den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Halk o gecelerde Abdurrahman bin Avf ile istişare etti. Toplandıkları sırada Abdurrahman şehadet kelimesini getirdikten sonra şöyle dedi: "Ey Ali, ben halkın eğilimine baktım ve eğilimlerinin Osman'dan yana olduğunu gördüm."²

Bu olaydan, istişarede çoğunluğun görüşüne uymak için aranması gereken iki şart olduğunu anlarız. Bu şartlardan ilki; görüşün nass ile belirtilen konuda değil, içtihadi konularda olması ve yöneticinin kendi görüşü ile karar vermeyip karar vermeyi şûraya bırakmasıdır. Bu olayda Ömer *Radiyallahu Anhu*, kendi görüşü ile karar vermemiş ve tercih yapmayı şûraya bırakmıştır. Hadiste delil teşkil eden yer ise, Abdurrahman bin Avf'ın *Radiyallahu Anhu*, "Ben halkın eğilimine baktım ve eğilimlerinin Osman'dan yana olduğunu gördüm" demesidir. Bunun üzerine Osman'a bey'at yapılmıştır. Burada çoğunluğun görüşüne göre tercih yapılmış ve Ali bin Ebi Talip de *Radiyallahu Anhu* olmak üzere sahabenin geri kalanı bu görüşü kabul etmişlerdir. Ayrıca bu hadis, yukarıda belirttiğimiz iki şart ile çoğunluğun görüşüne itibar edile-

¹ Fethu'l-Bari, 13/320-323

² Buhari, Hadis no: 7207

ceğine de delil niteliğindedir ve aktarılan bu hadise göre, bu mesele sahabe-nin icma ettikleri konulara da dahil edilebilir. Buna daha önce kimsenin dikkat çektiğini görmedim. Bu hadisin şerhinde İbn-i Hacer *Rahimehullah*, Darekutni'nin "Ğaraibu Malik"te rivayet ettiği bir hadisi de belirtir ve orada Ömer'in şûra ehline "Azınlık, çoğunluğun görüşüne uyar" dediğini aktarır.¹ Bunlar çoğunluk, şer'an muteber olanların kimler olduğu, çoğunluğun görüşüne itibar etmenin şartları ve çoğunluğun görüşünün bağlayıcılığı ile ilgili söylenenlerdir.

Diğer yandan, şer'i ilimlerde de çoğunluk birkaç yönden muteberdir. Mesela, hadis ilminde çoğunluk, hadisi ahad ve zanni olmaktan mütevatir ve kesinliğe, rivayet yollarının çokluğu ise zayıf hadisi hasen, hasen hadisi de sahihlik derecesine çıkarır. Yine çoğunluk, bir hadisin rivayetlerinden birini mahfuz, diğerini şaz, ma'ruf veya münker yapar. İmam Malik, Medine halkı-nın uygulamasına göre amel etme ve ahad habere göre tercih etme mesele-lerinde de, mezhebini çoğunluk ilkesine dayandırmıştır. Yine bir meselede iki görüşten birini cumhurun, diğerini ise muhalifin görüşü yapan da çoğunluk-tur. Bundan da anlıyoruz ki şeriatta çoğunluk, bazı şartlar ile muteberdir.

İslam'da şûra meclisinin iki kanadından biri olan temsilciler meclisinin oluşumundan söz ederken şöyle demiştik: Bir bölgede salih kişiler birden çok olursa, ferağat etmemeleri durumunda aralarından biri kura ve seçimle belirlenebilir. Seçimin meşruluğu konusu ise iki şart ile çoğunluğun görüşü-nün tercih ifade edeceği meselesi ile alakalıdır. Ayrıca seçim yapılırken, şahitlerde aranan adalet şartının, bu seçime katılacak olan kişilerde de göze-tilmesi gerekir. Demokrasilerdeki uygulamaların aksine bu konuda kafirin, fasıkın ve kadının oy kullanma hakkı bulunmamaktadır.

"El-Mahrecu mine'l-Fitne" kitabının yazarı Mukbil bin Hadi el-Vadii şöyle der: "Soru: Hükümetlerin yaptığı bu referandumların şeriattan bir delili var mıdır? Cevap: Referandum tağutluk sayılır. Çoğunluğa itibar edilmez. Çünkü Allahu Teala; "Yeryüzündekilerin çoğuna uyacak olursan seni Al-lah'ın yolundan saptırırlar"² buyurur. Vacip olan şey, meselenin alimler vasıtası ile Allah'ın Kitabı'na ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünne-tine götürülmesidir. İnsanlar, alimlerden yüz çevirince, bocaladılar ve anarşi yayıldı."³

"El-Mahrecu mine'l-Fitne" kitabının yazarının söyledikleri üzerinde du-rulması gerekir. Mutlak olarak "Referandum tağutluk sayılır" sözü, doğru değildir. "Şûrada Çoğunluğun Etkisi" başlığı altında açıkladığımız gibi, mese-leyi bölümlere ayırması ve hangi şartlarda bunun caiz olup, hangi şekillerde

¹ Fethu'l-Bari, 13/195-196

² 6 En'am/116

³ Mukbil bin Hadi el-Vadii, el-Mahrecu mine'l-Fitne, 86

caiz olmadığını belirtmesi gerekirdi. Aynı şekilde mutlak olarak “Çoğunluğa itibar edilmez” demesi de doğru değildir. Abdurrahman bin Avf’ın *Radiyallahu Anhu*; “Ey Ali, halkın durumuna baktım ve eğilimlerinin Osman’dan yana olduğunu gördüm” sözü ile, yazarın bu görüşü de reddedilmektedir. Bu da belirttiğimiz şartlar dahilinde, çoğunluğun görüşü ile amel edilebileceğine ilişkin sahabe’nin *Radiyallahu Anhum* ittifakıdır. Yukarıda belirttiğimiz şartları burada tekrar belirtmek gerekirse:

1- Kişilerin, kendileri ile istişare edilen meselede ihtisas sahibi ve ilim ehlinde olmaları.

2- İstişareye sunulan mesele hakkında nass bulunmayıp, içtihadla açık olması.

3- Yöneticinin, içtihad konusu olan meselede kendi görüşü ile karar vermeyip, karar vermeyi şûra ehline bırakması.

4- Çoğunluğa muhalefet edenlerin, bu muhalefetlerindeki hüccetlerinin kuvvetli olmaması gerekir.

Yazarın, “Mesele, Allah’ın Kitabı’na ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine götürülmelidir” sözü hakkında hiçbir ihtilaf yoktur. Ancak biz, nassın bulunmadığı içtihad konusu olan meselelerden söz ediyoruz. Kura ile karar verilmesinin meşruluğu konusu da Allah’ın izni ile ileride gelecektir.

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

ÜÇÜNCÜSÜ:

ASKERİ EĞİTİM KAMPI YEMİNİ

MÜSLÜMANLARIN, KENDİ ARALARINDA, İTAAT KONUSUNDA AHİTLEŞMELERİ

Müslümanların itaat olan işleri yerine getirme konusunda aralarında ahitleşmeleri meselesini burada ele almamın sebebi, bu konuda hataların bulunuyor olmasındandır. Kimileri, itaat olan işleri yapmak için Müslümanların kendi aralarında ahitleşmelerinin ve bey'atleşmelerinin vacip olduğunu, kimileri ise bid'at olduğunu söylemektedir. Karışıklığı gidermek için bu konuyu ele almayı uygun gördük.

İtaat işleri konusunda Müslümanların birbirleri ile ahitleşmeleri caizdir. Askeri eğitim kampı yemini, İslam ve cihad için çalışan cemaatlerin ahitleşme ve bey'atleşmeleri de bunların içindedir. Bu tür ameller içerisinde olan kişinin, belirli meseleler için söz ve ahitleşme yapmadıkça (bu ahitleşmenin masiyet türünden bir şey üzerine olmaması şartı ile) başkalarını yapmış olduğu amele karıştırmamayı uygun görürse, bunu yapması caizdir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.

Kitapta, yönetim bahsinde ele aldığımız üçüncü bölümde belirttiğimiz gibi İslam ve cihad için çalışan bu cemaatlerin başında emirlerin bulunması meşrudur ve eğitim kampı emirliği de bu kısma girer. Bu yönetimin gereklilikleri ise şunlardır:

1- Emirın Yükümlölükleri: Kampın ve fertlerin -emirin dışındaki üyeler- işlerinin İslam'ın öngördüğü şekilde düzenlenmesi.

2- Fertlerin Yükümlölükleri: Sevilen veya seilmeyen, hoşı giden veya gitmeyen taleplerde, bu işler masiyet türünden olmadığı sürece emire itaat edilmesi.

Bu görevler, yapacaklarına dair yemin etmeseler ve ahitleşmede bulunmasalar dahi, yöneticinin yönetimini ve kampta yer almayı kabul ettikleri sürece İslam'ın gereğı olarak hem emir, hem de fertler üzerine vaciptir. Bunun için ayrıca yemin edip, ahitleşmede bulunulursa, İslam'ın kendilerinden istediğı işitip itaat etme görevinin te'kidi olur. İşitip itaat etme emri, Kitap ve Sünnet ile vacip kılınmıştır. Yemin etmek ise, sadece bu yükümlölüğü pekiştirici bir fiildir. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Şüphesiz Allah emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hüküm verdiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah işiten ve görendir”¹ Bu, yöneticilerin emanet olan görevleri ve malları İslam’a uygun olarak ehil olanlara vermeleri, insanlar arasında hüküm verdikleri zaman adaletle hükmedip yönetmeleri için bir emirdir.

Bir de yönetilen kesime hitaben Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Rasul’e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah’a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah’a ve Rasulü’ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”^{2 3}

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, yöneticilerin ve yönetilenlerin görevlerini belirtmek için bu iki ayeti açıklayarak “es-Siyasetu’s-Şerriyye fi İslahi’r-Rai ve’r-Raiyye” isimli kitabını yazmıştır.⁴

Bu konuda Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Bana itaat eden, Allah’a itaat etmiş, bana isyan eden de Allah’a isyan etmiş olur. Kim emire itaat ederse bana itaat etmiş, kim ona isyan ederse bana isyan etmiş olur.”⁵ Buhari’de “Benim emirim” şeklinde rivayet olunmaktadır. Burada emir, hem Müslümanların imamı ve hem de onun görevlendirdiği kişiyi kapsar.⁶ Aynı şekilde Mute Savaşı’nda olduğu ve “Üç kişi bir yolculuğa çıkarsa, içlerinden birini kendilerine emir tayin etsinler” hadisinde belirtildiği gibi, imamın bulunmadığı yerlerde kendisine görev verilen emiri de kapsar. Bu şekilde tayin edilen bir emir, imam tarafından görevlendirilmemiş olmasına rağmen, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona da “emir” sıfatını vermiştir. Hadisi rivayet eden Ömer İbnu’l-Hattab *Radıyallahu Anhu*, “Bu, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* görevlendirdiği bir emirdir” der.⁷

Demek istediğimiz, kamp emirinin şer’i bir yönetici ve görev alanında ulü’l-emr sıfatında olduğudur. Fertler, itaat konusunda emir ile ahitleşmeler dahi, yöneticilere itaat etmenin vacipliliği konusunda İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der:

“İtaat edeceği hakkında ahit bildirmese ve yemin etmese de, ulü’l-emre itaat etmek ve ona öğüt vermek, namaz, oruç, hacc, zekat ve Allah’a itaat olan diğer vacip ibadetler gibi, Allah’ın ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emri gereği kişi üzerine vaciptir. Bunun için kişi ayrıca yemin

¹ 4 Nisa/58

² 4 Nisa/59

³ Bu ayetlerin açıklaması için Fethu’l-Bari, 13/111-112’ye bakınız.

⁴ Bu kitap, “Yönetenler ve Yönetilenler” adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

⁵ Müslim

⁶ Fethu’l-Bari, 13/122

⁷ Bezzar, sahih bir sened ile rivayet etmiştir.

ederse, Allah'ın ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yöneticilere itaat edip nasihat etmek konusunda emrettiklerini pekiştirmiş olur. Bu konuda yemin eden kişi, ister Allah adına yemin etsin, ister Müslümanların yaptığı başka bir şekilde yemin etsin, yaptığı yemine bağlı kalması gerekir. Yemin etmese de, Allah ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yöneticilere itaat edilmesi emrini yerine getirmesi kişi üzerine vacip iken, bunu yeminle pekiştirmesi halinde durum nasıl olur? Aynı şekilde yemin etmese bile, Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yöneticilere isyan etmeyi ve onları aldatmayı yasakladığı için kişinin bundan kaçınması vaciptir.

Bu nedenle Allah'ın ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrettiği yükümlülüklerden olan, yöneticilere itaat ve onlara nasihat etmek, namaz, oruç, zekat, hacc, adalet veya emanetleri ehline vermek gibi görevler için yemin eden kişiye, yeminini çiğnemesi ve onun aksine hareket etmesi yönünde bir fetva vermesi hiçbir kişi için caiz değildir. Kim bunlara yeminlerini çiğnemesi ve aksine hareket etmesi için fetva verirse, yalan söyleyerek Allahu Teala'ya iftira etmiş ve İslam'dan başkasıyla fetva vermiş olur. Hatta yemin etmese bile satış, nikah, kira, yerine getirilmesi vacip olan ve yemin ettiği taktirde vacipliği pekiştirilmiş bulunan diğer akitler için kişilere, yaptığı yeminin aksine hareket etmesi ve akitlerini bozması için kim fetva verirse, Allah'a iftira etmiş ve İslam'dan başkasıyla fetva vermiş olur. Bireysel akitler için durum böyle ise, uyulması için Allah'ın emrettiği akitlerin en büyüğü olan ulü'l-emr ile yapılan itaat akdine uymamanın durumu nasıl olur?"¹ Kişiler bu konuda söz vermese ve yemin etmese de, yöneticilere itaat etmenin vacip olduğuna ilişkin durum budur.

Emir, tabilerinden ahitleşme yapılmasını ve yemin alınmasını isterse, bu durumda bunun meşruiyeti, yararı, belli bir süre ile sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı, bey'at ismi ile isimlendirilip isimlendirilemeyeceği, bununla halifeye yapılan bey'at arasındaki fark, bu ahdi çiğnemenin hükmü gibi konular gündeme gelir. Bu konuları irdelerken, "El-Bey'atu Beyne's-Sünneti ve'l-Bidati" isimli kitabın yazarının gündeme getirdiği bir şüpheye de cevap vermeye çalışacağız.

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 35/9-11

1- BU AHDİN MEŞRUIYYETİ

Tanımlar:

1- Yemin: Yeminin anlamı konusunda Rağıb el-İsfahani şöyle der: “Yemin, “kasame” sözcüğünden gelir ki, öldürülen kişinin velilerine yapılan yemin manasındadır. Daha sonra her türlü yemin için isim olarak kullanılmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: “(Münafıklar), sen hakikaten kendilerine emrettiğin takdirde, mutlaka savaşa çıkacaklarına dair en ağır yeminleri ile Allah’a yemin ettiler.”¹

2- Ahit: Ahit ise, bir şeyi her durumda korumak ve gözetmektir. Ahit olarak gözetilmesi gerektiği için “mevsik” olarak da adlandırılır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”²

3- Misak: Rağıb el-İsfahani, misak kelimesinin manası hakkında şöyle der: Sıkı bağlamak, demektir. Yemin ve sözle pekiştirilen bir akitir. Allahu Teala, “Hani Allah peygamberlerden misak almıştı”³ buyurur. “Mevsik”, bunun isim kipidir. Ayette şöyle geçer: “(Yakup) dedi ki: Kuşatılmanız (ve çaresiz kalma durumunuz) hariç, onu bana mutlaka getireceğinize dair Allah adına bana sağlam bir söz vermediğiniz takdirde onu sizinle beraber göndermem. Ona istediği şekilde söz verdiklerinde dedi ki: Söylediklerimize Allah şahittir.”⁴⁵

Şer’i açıdan Müslümanlar arasında itaatler için ahitleşmek caizdir. Bunun delilleri şunlardır:

1) Allahu Teala şöyle buyurur: “Anlaşma yaptığınız zaman, Allah’ın ahdini yerine getirin ve Allah’a üzerinize şahid tutarak, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Şüphesiz Allah yapacağınız şeyleri pek iyi bilir. Bir toplum diğer bir toplumdan (sayıca ve malca) daha çok olduğu için yeminlerinizi aranızda bir fesat aracı edinerek ipliğini sağlamca büktükten sonra çözüp bozan (kadın) gibi olmayın. Allah bununla sizi imtihan etmektedir. Hakkında ihtilafa düşmekte olduğunuz şeyi kıyamet gününde mutlaka size açıklayacaktır.”⁶

Cahiliyye devrinde kişi başka kişi ile ve kabile başka bir kabile ile ahitleşirdi. Daha sonra, ahitleştiklerinden daha güçlüsünü bulduğu zaman, ahdini bırakır ve başkasıyla ahitleşirdi. Allahu Teala, ahitlere bağlı kalmaları-

¹ 24 Nur/53

² 17 İsrâ/34

³ 3 Al-i İmran/81

⁴ 12 Yusuf/66

⁵ Rağıb el-İsfahani, el-Mufredat

⁶ 16 Nahl/91-92

nı emretti ve bozmaktan sakındırdı. Yaptıklarının, yün eğiren ve epey eğirdikten sonra bozan kadının yaptığına benzediğini belirterek bir misal verdi. Bu misal, akılsızlığı ve ahmaklığı belirten bir atasözüdür.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, savaş eğitimi veren eğitici ile bu eğitime tabi olan öğrenciler arasında yapılan ahitleşmeleri anlatmak için bu ayeti belirtmiş ve öğrencinin hocasına verdiği sözü bozarak başkasına gitmesinin caiz olmadığını belirterek şöyle demiştir: “Birinciye bırakıp ikincisine giden öğrenci, ahdini bozmuş ve sözüne bağlı kalmamış olur. Bu da haram ve günahtır. Hatta böyle biri, hocasını bırakıp başkasına giderek onunla ahitleşirse, haram işlemiş olur ve yaptığı, ölü domuz eti gibi bir şey olur. Bunun ne dini, ne vefası olur. Cahiliyye devrinde adam bir kabile ile ahitleşirdi, ondan güçlüsünü bulduğu zaman bozar ve ikinci kabile ile ahitleşirdi. Bu da onların durumuna benzer. Bu nedenle Allahu Teala şu ayetleri indirdi: “Anlaşma yaptığınız zaman, Allah’ın ahdini yerine getirin ve Allah’a üzerinize şahid tutarak, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Şüphesiz Allah yapacağınız şeyleri pek iyi bilir. Bir toplum diğer bir toplumdan (sayıca ve malca) daha çok olduğu için yeminlerinizi aranızda bir fesat aracı edinerek, ipliğini sağlamca büktükten sonra çözüp bozan (kadın) gibi olmayın. Allah bununla sizi imtihan etmektedir. Hakkında ihtilafa düşmekte olduğunuz şeyi kıyamet gününde mutlaka size açıklayacaktır.”¹

Kim, kendisine dost olanlar ile dostluk ve düşman olanlar ile düşmanlık yapmak üzere biri ile ahitleşirse, şeytanın yolunda savaşan Moğolların yaptığı gibi yapmış olur. Böyleleri ne Allah yolunda cihad edenlerden, ne de Müslüman askerlerden olur. Bunlar Müslümanların askeri değil, ancak şeytanın askeri olabilirler.

Hocanın öğrencisine şöyle demesi uygun olur: Allah ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dost olduklarına dostluk ve düşman olduklarına düşmanlık yapmak, haksızlık ve günah üzerinde değil, iyilik ve takva üzerinde yardımlaşmak, ben haklı olduğum zaman hakkı desteklemek, batıl yolda isem batıla yardım etmemek üzere ahitleşelim. Kim buna bağlı olursa Allah yolunda cihad eden, dinin tamamen Allah’ın olmasını ve sözünün en üstün olmasını isteyen mücahidlerden olur.”²

2) Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler, akitleri yerine getirin”³ Bu ayetin tefsirinde Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: “Zeccac der ki: Allahu Teala ile ve birbiriniz ile yaptığınız akitleri yerine getirin. Bütün bunlar, lafzın umum ifade ettiği düşüncesine dayanmaktadır ki bu konuda doğru olan da budur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Mü’minler koştukları

¹ 16 Nahl/91-92

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/19-21

³ 5 Maide/1

şartlara bağlıdır” ve yine “Yüz defa koşulmuş bile olsa, Allah’ın Kitabı’na uymayan her şart geçersizdir” buyurur. Vefa gösterilmesi gereken şart veya akdin, Allahu Teala’nın Kitabı’na, yani dinine uygun olan şart ve akdin olduğunu belirtmiştir. Buna aykırı olursa, reddedilir. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim dinimize uymayan bir amel işlerse, bu reddolunur.”

3) Ahitleri yerine getirmeyi emreden ve bunun mü’minlerin niteliği olduğunu belirten ayetler çoktur. Allahu Teala şöyle buyurur: “İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere iman eder. (Allah’ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekat verir. Anlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!”¹ “Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”²

Buna karşı ahdi yerine getirmemenin münafıkların niteliği olduğu belirtilmiş ve bunun için ağır ceza tehdidi yapılmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: “....O, bu misalle bir çoğunu saptırır, bir çoğunu da yola getirir. Onunla saptırdığı yalnız fasıklardır ki onlar Allah ile yapılan sözleşmeyi kabulden sonra bozarlar....”³ “Sağlam söz verdikten sonra Allah’ın ahdini bozanlar ve Allah’ın birleştirilmesini emrettiğini ayıranlar ve yeryüzünde bozgunculuk yapanlar, işte lanet onlara ve kötü yurt cehennem, onlardır.”⁴

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Dört şey kimde varsa, katıksız münafık olur. Kimde onlardan bir tanesi varsa, bırakıncaya kadar kendisinde nifaktan bir şube bulunur. Emanete hıyanet eder, konuştuğunda yalan söyler, ahitleştiğinde ahdini çiğner, tartıştığı zaman haksızlık yapar.”⁵

Şüphesiz verdiğimiz delillerde sözü edilen ahitler, insanlar arasında itaat olan işler için yapılan ahitlerdir. Bunu da şuradan anlıyoruz:

4) Yakup’un *Aleyhisselam* dilinden Allahu Teala şöyle buyurur: “(Yakup) dedi ki: Kuşatılmanız (ve çaresiz kalma durumunuz) hariç, onu bana mutlaka getireceğinize dair Allah adına bana sağlam bir söz vermediğiniz takdirde, onu sizinle beraber göndermem. Ona istediği şekilde söz verdikle-

¹ 2 Bakara/177

² 17 İsra/34

³ 2 Bakara/26-27

⁴ 13 Rad/25

⁵ Buhari

rinde dedi ki: Söylediklerimize Allah şahittir.”¹ Yusuf, aynı babadan olan kardeşini kendisine getirmelerini diğer kardeşlerinden isteyince, babası onu kendileriyle beraber göndermek için onlara güvenmedi ve kesin bir söz vermedikçe göndermeyeceğini söyledi. İnsanlar arasındaki işlemlerde bu misaka “Allah’tan bir söz” adını vermiştir. Yusuf, küçük kardeşini alıkoyunca bu misakın ne kadar büyük olduğunu belirtmek için büyük kardeş şöyle dedi: “Ümitsizliğe düşünce, konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri şöyle dedi: "Babanızın Allah'a karşı sizden bir söz aldığını, daha önce Yusuf meselesinde de ileri gittiğinizi bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verene veya Allah hakkımda hüküm verene kadar ki O, hükmedenlerin en iyisidir, bu yerden ayrılmayacağım.”²

5) Hızır’ın kendisine arkadaşlık yapabilmesi için Musa’ya *Aleyhisselam* koştuğu şart ile ilgili olarak Allahu Teala şöyle buyurur: “O da: "O halde, bana uyacaksan, ben sana anlatmadıkça herhangi birşey hakkında bana soru sormayacaksın" dedi.”³ Yine Musa’nın *Aleyhisselam* kendi kendine koştuğu şart ile ilgili olarak Allahu Teala şöyle buyurur: “Musa: "Bundan sonra sana bir şey sorarsam bana arkadaş olma, o zaman benim tarafımdan mazur sayılırsın" dedi.”⁴

Buhari, Sahih’inde “Şartlar” bölümünün “İnsanların Aralarında İttifak Ettikleri Sözlü Şartlaşmalar” başlığı altında bu konuya özel bir bâb ayırmış ve Musa ile Hızır *Aleyhisselam* kıssasıyla ilgili İbn-i Abbas’tan rivayet edilen şu hadisi aktarmıştır: “Birincisi unutma, ikincisi şart, üçüncüsü ise kasten oldu.”⁵

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Şarttır, derken yüce Allah’ın “Bundan sonra sana bir şey sorarsam, bana arkadaşlık yapma” buyruğuna ve Musa’nın bunu kabul ettiğine işaret etmiştir. Bunu ne yazdılar, ne de kimseyi şahit tuttular. Bu da şartın delalet ettiğinin gereği ile amel etmeye delalet etmektedir. Hızır *Aleyhisselam*, şartına bağlı kalmayan Musa’ya “İşte bu ikimizin ayrılmasıdır” dedi. Musa da *Aleyhisselam* buna karşı çıkmadı.”⁶

Bütün bu deliller, itaat olan işler için insanların aralarında ahitleşme yapmalarının, birbirlerine şartlar koşmalarının ve yine birbirlerine söz vermelerinin caiz olduğunu gösterir. Ahitler ve kesin söz vermeler ile ilgili olarak sahabeden bazı örnekler vererek bunu daha da açmak istiyoruz.

¹ 12 Yusuf/66

² 12 Yusuf/80

³ 18 Kehf/70

⁴ 18 Kehf/76

⁵ Fethu'l-Bari, 5/326

⁶ Fethu'l-Bari, 5/326

6) Buhari, Ebu Zer el-Ğıfari'nin *Radıyallahu Anhu* Müslüman olması babında İbn-i Abbas'tan *Radıyallahu Anhuma* şöyle rivayet etmektedir: "Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* peygamber olduğunu duyan Ebu Zer Mekke'ye geldi. Ali onu gördü ve yabancı olduğunu anladı. "Niçin geldiğini söyler misin?" dedi. Ebu Zer, "Bana yol göstermek için söz verirsen söylerim" dedi. O da söz verdi. Bunun üzerine Ebu Zer, neden geldiğini anlattı. Ali ona, "O gerçektir ve Allah'ın Rasulü'dür" dedi."¹

7) Yine Buhari, "Sahabenin *Radıyallahu Anhum* Faziletleri" bölümünde, "Osman bin Afvan *Radıyallahu Anhu* Üzerinde İttifak ve Ona Bey'at" başlığı altında, Ömer'in *Radıyallahu Anhu* kendisinden sonra halifeyi belirlemek için altı kişiyi görevlendirmesini ve daha sonra bu altı kişiden üçünün çekildiğini ve geriye Abdurrahman bin Avf, Osman ve Ali'nin *Radıyallahu Anhum* kalmasını, bu hadisi rivayet eden Amr bin Meymun'dan şöyle rivayet eder: "Abdurrahman, "Bu işten kim vazgeçerse, görevi ona vereceğiz" dedi. Ve daha sonra; "Allah için ve İslam için herkes hangisinin daha faziletli olduğuna baksın" dedi. Ali ve Osman ses çıkarmadılar. Abdurrahman şöyle dedi: "Bu işi bana bırakırsanız, Allah şahit olsun en faziletli olanınızdan sapmayacağım." İkisi de, "Evet" dediler. Onlardan birinin elini aldı ve "Senin İslam'da önceliğin ve Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* akrabalığın olduğunu biliyorum. Allah için senden söz istiyorum, seni halife yaparsam adaletle yöneteceksin. Osman'ı tayin edersem onu dinleyip itaat edeceksin" dedi. Sonra diğeri ile başbaşa kaldı ve aynı şeyleri söyledi. İkisinden de söz alınca, "Osman elini kaldır" dedi ve ona bey'at etti. Bunun üzerine, Ali de Osman'a *Radıyallahu Anhuma* bey'at etti. Evde bulunanlar da girerek bey'at ettiler."²

Bunlar, sahabenin aralarında ahitleşmek suretiyle davrandıklarını ve bu işi onayladıklarını göstermektedir. Ebu Zer olayında, onunla Ali *Radıyallahu Anhuma* arasında ahit ve misaklaşma (sözleşme) vardır. Osman'a *Radıyallahu Anhu* bey'at olayında da ahit ve misaklaşma vardır. Abdurrahman bin Avf bunu hem Osman ve hem de Ali *Radıyallahu Anhum* ile yapmıştır.

Sahabeden bazıları alınan bu söz ve ahitler için bey'at adını kullanmıştır. Mesela;

8) Yermuk günü İkrime bin Ebi Cehl'in yaptığı bunlardan biridir. İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: "Seyf bin Umar, Ebu Osman el-Ğassani'den babasının şöyle dediğini rivayet etti: İkrime bin Ebi Cehl Yermuk günü şöyle dedi: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile birçok yerde savaştım. Şimdi sizden mi kaçacağım? Sonra, ölmek için kim bana bey'at eder? diye seslen-

¹ Buhari, Hadis no: 3861

² Buhari, Hadis no: 2700

di. Amcası Haris bin Hişam ve Dırar bin Ezvar ile beraber Müslümanların ileri gelenlerinden ve süvarilerinden dörtyüz kişi ona söz verdiler. Halid'in çadırının önünde çarpıştılar ve hepsi yaralandılar. Öldürülenler arasında Dırar da vardı. Vakıdı ve başkaları yaralarından dolayı yere düştüklerinde su istediler. Bir testi içinde su getirildi. Testi onlardan birine yaklaştırılınca diğeri ona baktı ve kendisi içmeden, suyun yanındakine verilmesini istedi. Su diğeri verince, diğeri ister gibi baktı, aynı şekilde bu da suyu içmeden yanındakine verilmesini söyledi. Hepsi birbirine bu şekilde verdiler ve sonunda hiçbirisi içemedi ve öldüler. Allah hepsinden razı olsun!"¹

İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle devam eder: "Seyf bin Umar, Yermuk ordusunda yüz tanesi Bedir ehlinde olmak üzere, toplam bin tane sahabe bulunduğunu, yine o toplulukta bulunanlardan nakletmektedir."²

Bu, ordunun komutanı olmayan bir kişi, yani İkrime bin Ebu Cehl ile askerlerden bir topluluk arasında itaat olan bir amel üzerinde yapılan bir bey'atleşmedir. Ona bey'at edenler arasında değerli sahabeler de vardı. Bu olay, ordu komutanı Halid'in gözü önünde meydana geldi. İbn-i Kesir'in bildirdiği gibi bu savaşta bin kadar sahabe bulunmaktaydı. Bunlardan hiçbirinin İkrime'nin yaptığına karşı çıktığı nakledilmemiştir. Bu topluluğun önünde böyle bir olayın meydana gelmesi, onu onayladıklarının delilidir.

9) Ali ile Muaviye *Radiyallahu Anhuma* arasında meydana gelen Sıffin Savaşı'nda, Ali'nin ordusunun başında Kays bin Sad bin Ubade vardı. Taberi, Yunus bin Zeyd'ten sahih bir senedle şöyle rivayet eder: "Ali, Irak ordusunun başına Kays bin Sad bin Ubade'yi getirdi. Kırk bin kişi idiler ve ölüm üzerine ona bey'at ettiler."³

İkrime'nin bey'atı için söylenenler, Kays'ın bey'atı için de söylenir. Her ikisi de ordunun başkomutanı veya Müslümanların halifesi değildi. Sadece askerlerden bir kesimin komutanıydılar.

Bütün bunlarla, bey'at olarak da isimlendirilen ve itaat olan işler için verilen ahitlerin ve sözlerin Müslümanlar arasında caiz olduğunu belirtmek istedim. Yakup *Aleyhisselam* ve oğulları arasında, Musa ile Hızır *Aleyhimesselam* arasında ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sağlığında ve ölümünden sonra sahabenin yapmış olduğu ve kimsenin de karşı çıkmadığı ahitleşmelerden örnekler aktardık. Hatta bunu sahabenin icma ettiği meselelerden de sayabiliriz. Abdurrahman bin Avf'ın Osman ve Ali'den *Radiyallahu Anhum* aldığı ahid, İkrime ve Kays bin Sad'ın *Radiyallahu Anhuma* verdikleri söz bunlardandır. Ayrıca eğitimciler ile öğrencileri arasında ahitleşmenin yapılabileceğini İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* söylediğini, itaatlar üzerinde olduğu sürece bu sözleşmelere bağlı kalmanın vacipliğini ve bunun

¹ İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 7/11-12

² İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 7/9

³ Fethu'l-Bari, 13/63

için bir örnek verdiğini de aktardık. Bütün bunlar, ahitleşmenin meşruiyyetini belirtmek içindir.

UYARI

Denilebilir ki; itaat olan işler için Müslümanlar arasında ahitleşmenin meşruiyyeti ile ilgili bütün bu söylenenler, Rasulullah'ın "İslam'da hilf (ittifak etme, paklaşma) yoktur" sözüne aykırıdır.

Buna cevap olarak şöyle deriz: Her ikisi arasında bir çelişki yoktur. Aksine "İslam'da hilf yoktur" hadisinin kendisi, itaatlar üzerinde Müslümanlar arasında ahitleşmenin meşruiyyetini gösteren bir delildir.

Rağib el-İsfahani şöyle der: "Hilf (paklaşma), halk arasında yapılan bir ahit ve ittifaktır. Bu ittifakı gerektiren ise, ihtiyaçlardır." Yine şöyle der: "Paklaşma (hif), kişilerin birbirinden ahit aldığı yemin demektir ki, daha sonradan her türlü yemin onunla ifade edilmiştir."¹

"Hilf" ifadesinin geçtiği hadislerden biri onu nefyeden Cubeyr hadisi ve diğeri ise onu ispatlayan Enes hadisidir. Cubeyr bin Mut'im'den *Radiyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: "İslam'da hilf yoktur, cahiliyye devrinde yapılmış her türlü hilf'i (ittifak) İslam ancak pekiştirmiştir."²

Asım bin Ahvel'in Enes'e şöyle dediği rivayet edilir: "Resulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "İslam'da hilf yoktur" dediğini duydun mu? dedim. Enes bin Malik dedi ki; "Resulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* evimde muhacirler ile ensar arasında hilf (kardeşlik ittifakı) yaptı."³ Müslim bunu, Buhari'nin şeyhi Muhammed bin Sabbah, Ebu Bekir bin Ebi Şeybe ve Muhammed bin Abdullah bin Numeyr yolu ile aynı bölümde rivayet etmiştir. Buhari ise, "Edep" bölümünün "Kardeşlik İlan Etme ve Hilf" babında rivayet etmiştir. Ebu Davud'da aktarılan ve Süfyan bin Uyeyne'nin, Asım'dan rivayet ettiği hadiste ise şöyle geçer: "Enes bin Malik'in "hif yaptı" dediğini duydum. "Kureyş" kelimesi yerine "muhacirler" sözünü kullandı. Kendisine "İslam'da hilf yoktur" demedi mi? denilince, hilf yaptığını söyledi ve benzerini belirterek iki veya üç kez bunu tekrarladi."⁴

İbnu'l-Esir, "halefe" maddesinde şöyle der: "Resulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, ensar ile muhacirler arasında hilf (kardeşlik ittifakı) yaptı." Başka bir hadiste ise Enes *Radiyallahu Anhu* şöyle der, "Evimizde muhacirler ile ensar arasında iki kez hilf yapıldı." Yani iki taraf arasında kardeşlik ittifakı ve ahitleşme yapıldı.

¹ Rağib el-İsfahani, el-Müfredat

² Müslim

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Fethu'l-Bari, 10/501-502

İbnu'l-Esir, "İslam'da hilf yoktur" hadisi ile ilgili olarak da şöyle der: "Hilf, yardımlaşma, dayanışma ve ittifak için yapılan ahitleşmedir. Cahiliyye devrinde fitneler, baskınlar ve kabileler arasında çatışmalar için yapılan hilf (ittifaklar veya paktlar) İslam'da yasaklanmıştır. "İslam'da hilf yoktur" denirken, cahiliyye döneminde yapılan hali yasaklanmıştır. Ancak cahiliyye devrinde "Hilfu'l-Fudûl (Erdemliler İttifakı)" gibi mazluma yardım etmek ve akrabalık haklarını gözetmek için yapılan ittifaklar hakkında, Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "Cahiliyye devrinde olan her hilf'i (ittifak) İslam ancak pekiştirir" demiştir. Yani hak için yardımlaşma ve iyilik için ahitleşmeyi kasteder. Bu şekilde iki hadis uzlaşmaktadır. İslam'ın istediği hilf (ittifak) budur ve yasaklanan da bunun aksi olanlarıdır. Hilf yapmanın Mekke'nin fethinden önce olduğu, "İslam'da hilf yoktur" sözünün ise fetih sırasında söylendiği için, bu sözün hilf yapmayı neshedici konumda olduğu da söylenir."¹

İbnu'l-Esir, iki hadisi uzlaştırarak "Bu şekilde iki hadis uzlaşmaktadır" der. Daha sonra ise, zayıf bir üslup ile nesh meselesini gündeme getirir. Şöyle der: "Hilf yapmanın Mekke'nin fethinden önce olduğu, "İslam'da hilf yoktur" sözünün ise fetih sırasında söylendiği için, bu sözün hilf yapmayı neshedici konumda olduğu da söylenir." Halbuki nesh olayı, zayıf bir üslup ile değil, kuvvetli bir anlatım ile belirtilmesi gerekir. Şöyle ki:

1- İhtimal ile neshe karar verilmez. Çünkü neshin anlamı, çelişkili olan iki nasstan birini iptal etmektir. Şer'i bir delili, tarihini de kesin olarak bilmeden ihtimal ile işlevsiz bırakmak makul olamaz.

2- Aynı şekilde uzlaştırılması imkansız iki nass arasında neshin olduğunu söylemek içtihad ile olmaz. Söz konusu iki hadisin arasını İbnu'l-Esir'in kendisinin de dediği gibi, uzlaştırmak hem mümkün hem de makuldur. Nevevi ve İbn-i Hacer'in söylediklerini de ileride vereceğiz.

3- Neshin olmadığını anlamak için hilf yapmanın yasaklığına ilişkin Asım el-Ahvel'in bu anlayışına Enes'in karşı çıkmasına bakmak yeterlidir. Bu da Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatından ve vahyin kesilmesinden sonra hilf yapmanın olabileceğini belirten açık bir nasstır. Enes *Radiyallahu Anhu*, Ebu Davud'un rivayetinde olduğu gibi, hilf olayının iki veya üç kez meydana geldiğini vurgulamaktadır.

Bundan da anlaşılıyor ki yasaklanan hilf başkadır ve makbul olan hilf başkadır. Çünkü Enes, Asım'a *Radiyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* böyle bir şey söylemediğini dememiştir. Sadece sahabe arasında Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yaptığı hilf'in türünü belirtmiştir. Şu kabul edilmektedir ki, hilf yapmanın yasaklanan ve mübah olan şekli vardır ve her birinin şekli ve niteliği İbnu'l-Esir'in belirttiği gibidir.

¹ İbnu'l-Esir, en-Nihaye fi ğaribi'l-hadis, 1/424-425

Nevevi ve İbn-i Hacer'in bu yöndeki söyledikleri de Allah'ın izni ile ileride gelecektir. Ayrıca "...Kendileriyle yeminleştığınız kimselere hisselerini veriniz.." ¹ ayetinin tefsirinde, İbn-i Abbas hadisini ve Nevevi ile İbn-i Hacer'in nesh ihtimaline işaret etmediğini de aktaracağız.

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Enes'in verdiği cevap, hadisin baştarafını inkar etmeyi içermektedir. Çünkü hilf yapmanın olmadığını belirtir. Halbuki söyledikleri onu ispat etmektedir. İkisini şöyle uzlaştırmak mümkündür: Yasaklanan hilf, cahiliyye devrinde zalim de olsa kendisi ile ittifak yapılan kişiye destek olmayı, bir kişinin öldürülmesine karşılık bütün kabile-den intikam almayı, haksız olarak mirasçı olmayı gerektiren hilf'dir. Olumlu olan hilf ise, bunun dışında olup mazluma yardım etmek, din işlerini görmek, kardeşlik, dostluk, ahdi yerine getirmek gibi müstehap olan şeyleri içeren hilf'tir. Sözleşme ve ittifak yapanlar arasında mirasçı olmanın neshedildiğini belirten İbn-i Abbas hadisi daha önce geçmişti. Davudi, hilf (kardeşlik ittifakı) yapanların, bu ittifakı yaptığı kişinin mirasının altıda birini aldığını belirtir. Bu ise sonradan neshedilmiştir. Nevevi der ki: "Olumsuz olan hilf, şeriatın yasakladığı mirasçı olmak gibi işler üzerine yapılanıdır. Ancak Allah'a itaat ve mazluma yardım veya Allah için kardeşlik maksadı ile yapılan hilf, teşvik edilen bir ittifak türüdür." ²

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: "Kadı, Taberi'nin şöyle dediğini söyledi: Bugün hilf yapmak caiz değildir. Hadiste sözü edilen kardeşlik ittifakı yapanların birbirlerine mirasçı olmaları neshedilmiştir. Çünkü Allahu Teala "Yakın akrabalar birbirlerine (varis olmaya) daha uygundur" ³ buyurmaktadır. Hasan şöyle der: Hilf ile mirasçı olmak vardı, miras ayetiyle neshedildi. Mirasçı olamakla ilgili olarak hilf yapmak, cumhur alimlere göre mensuhur. Ama İslam'da kardeşlik ittifakı ve Allah'a itaat konusunda ahitleşme, iyilik, takva, hakkı tutmak ve yardımlaşmak için hilf ise devam etmekte olup mensuh değildir. Bu da hadislerde geçen "Cahiliyye devrinde olan bütün hilfleri İslam sadece pekiştirmiştir" sözünün anlamıdır. "İslam'da hilf yoktur" sözünden maksat ise, mirasçı olmak ve Allah'ın yasakladığı işler için yapılan hilf türüdür." ⁴

İki hadisi uzlaştırmakla ilgili İbn-i Hacer ve Nevevi'nin bu söyledikleri, yasaklanan hilf türünün, cahiliyye döneminden miras kalan ve Cubeyr bin Mut'im hadisinde belirtildiği gibi şeriatın yasakladığı hilftir. Olumlu olan hilf türü ise Enes *Radiyallahu Anhu* hadisinde belirtildiği gibi Allah'a itaat etmek, din, iyilik, takva ve hak için yardımlaşmak üzere yapılan hilftir. Bu da Müs-

¹ 4 Nisa/33

² Fethu'l-Bari, 10/502

³ 8 Enfal/75

⁴ Sahih-u Müslim Şerhi, Nevevi, 16/81-82

lûmanlar arasında itaat olan işler konusunda ahitleşmenin meşruiyyetine dair söylediklerimizi desteklemektedir.

Allahu Teala'nın, "Yeminlerinizin bağladığı kimselere de paylarını verin"¹ buyruğu ile ilgili olarak yapılan açıklamalar arasında Nevevi *Rahimehullah* "İslam'da hilf yoktur" sözünden maksadın, tarafların birbirlerine mirasçı kalmaları yönünde yapılan hilf olduğunu belirtir. İbn-i Hacer *Rahimehullah* ise, İbn-i Abbas'tan rivayet edilen hadisin, ahitleşme yapan tarafların, birbirlerinin mirasçısı olabilmelerini neshettiğini söyler. Ahitleşenler arasında mirasçı olmak şu ayetler ile neshedilmiştir:

"(Erkek ve kadından) her biri için ana, baba ve akrabanın bıraktığından (hisselerini alacak olan) varisler kıldık. Yeminlerinizin bağladığı kimselere de paylarını verin. Çünkü Allah her şeyi görmektedir."² "Yakın akrabalar birbirlerine (varis olmaya) daha uygundur."³ "Akraba olanlar, Allah'ın Kitabı'na göre, (mirascılık bakımından) birbirlerine diğer mü'minlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar. Ancak, dostlarınıza uygun bir vasiyet yapmanız müstesnadır."⁴ Bu ayetlerin açıklaması için Taberi, Kurtubi, İbn-i Kesir gibi meşhur tefsirlere bakınız. Bununla beraber hilf (ittifaklaşma) yolu ile kişilerin birbirine mirasçı olması konusunun mensuh olduğunu özet olarak belirtmeye çalışacağım Allah'ın izni ile.

Cahiliyye döneminde iki kişi yardımlaşmak ve birbirine mirasçı olmak üzere birbirleri ile akitleşme (hifl) yaparlardı. İslam'ın başlarında ve hicretten sonra Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* aralarında kardeşlik akitleşmesi yaptırması sebebiyle muhacir ve ensardan olan Müslümanlar birbirlerine varis olurdu. Ölen kişinin yakın akrabası kalmadığı takdirde hilf ortağı (akit-leştiği diğer Müslüman) onun bütün mirasını alırdı. Bu durum iki aşamada neshedildi.

1) "(Erkek ve kadından) her biri için ana, baba ve akrabanın bıraktığından (hisselerini alacak olan) varisler kıldık. Yeminlerinizin bağladığı kimselere de paylarını verin. Çünkü Allah her şeyi görmektedir."⁵ Bu ayet, mirasın ölen kişinin akrabaları ile hilf (kardeşlik akdi) yaptığı kişi arasında ortak olduğunu belirtmiştir. Böylece hilf ortağı mirasın tümünü değil, sadece altıda birini alır oldu.

2) "Akraba olanlar, Allah'ın Kitabı'na göre, (mirascılık bakımından) birbirlerine diğer mü'minlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar. Ancak,

¹ 4 Nisa/33

² 4 Nisa/33

³ 8 Enfal/75

⁴ 33 Ahzab/6

⁵ 4 Nisa/33

dostlarınıza uygun bir vasiyet yapmanız müstesnadır”¹ ayeti ise, hilf ortağının miras hakkını tümünden neshetti ve mirastan kendisine hiçbir pay bırakmadı. Miras hakkı neshedilmesine rağmen, İbn-i Abbas’ın *Radiyallahu Anhu* rivayetinde belirtildiği gibi, yardımlaşma hakkı kaldı.

Bunlar yasaklanan hilf şeklinin, mirasçı olmayı sağlayan hilf olduğunu, ama yardımlaşma hilfinin yasaklanmadığını belirtmektedir. Daha önce söylediklerimle ilgili alimlerin görüşlerini aktarmak istiyorum. Bu konuda söylenen şeylerin en güzelini İbn-i Hacer *Rahimehullah* bir araya getirmiştir.

Buhari, İbn-i Abbas’ın *Radiyallahu Anhu*, “..varisler kıldık” ve “Yeminlerinizin bağladığı kimselere de” ayetleri ile ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder: Muhacirler Medine’ye geldikleri zaman akrabalığı olmaksızın ensardan kardeş akdi yaptıkları kişilere mirasçı oluyordu. “..Varisler kıldık” ayeti inince, bu neshedildi. Sonra “Yeminlerinizin bağladığı kimselere de” ayeti ile yardım etme, destekleme ve nasihat etme konusunda hilf meselesi kabul edilirken, miras meselesinin neshedilmesi ile beraber, hilf (kardeşlik akdi) ortağına miras konusunda vasiyet etme hakkı kaldı.”²

“Yeminlerinizin bağladığı kimselere de” ile ilgili olarak İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: Muhacirler Medine’ye geldiklerinde öz kardeşi olmadığı halde Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yaptığı kardeşlik akdi sebebiyle ensardan olan Müslümanlara varis olurlardı. İbn-i Abbas *Radiyallahu Anhu*, bu ayetin, Rasulullah’ın kardeşlik akdi yaptığı kişiler ile ilgili olduğunu söyler. Ali *Radiyallahu Anhu* ise bu ayeti, daha geniş manada almıştır. Taberi, Ali bin Ebi Talip’in *Radiyallahu Anhu* şöyle dediğini nakleder: Aralarında akrabalık olmadığı halde kişiler birbiriyle kardeşlik akdi yaparlardı ve birbirlerine varis olurlardı. Daha sonra bu nesholdu. Said bin Cubeyr’den *Radiyallahu Anhu* rivayet edildiğine göre şöyle der: Kişi başkasıyla akitleşir ve ona mirasçı olurdu. Ebu Bekir biriyle akitleşti ve ona mirasçı oldu. “..Varisler kıldık” ayeti inince, bu uygulama nesholdu. Bu rivayette kardeşlik akdi yapmış iki kişinin, ortağının mirasından pay alması bu ayetle neshedildiği belirtilmiştir. Taberi’nin, İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhu*, Ali bin Ebi Talha kanalı ile rivayet ettiğine göre, İbn-i Abbas şöyle der: İnsanlar aralarında akitleşirdi, biri öldüğü zaman diğeri ona mirasçı olurdu. Bunun üzerine Allahu Teala, “..akraba olanlar, Allah’ın Kitabı’na göre, (mirascılık bakımından) birbirlerine diğer mü’minlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar. Ancak, dostlarınıza uygun bir vasiyet yapmanız müstesnadır”³ ayetini indirdi. Akitleşme yapılan dostlara mirastan vasiyet etme ise, bunun dışındadır. Katade’den aktarılan rivayet ise şöyledir: Cahiliyye devrinde insanlar aralarında akitleşirler ve ‘Kanım senin kanın olsun, bana mirasçı olursun’ derlerdi.

¹ 33 Ahzab/6

² Hadis no: 4580

³ 33 Ahzab/6

İslam gelince mirastan bunlara altıda bir verilmesi emredildi. Sonra “..akraba olanlar, Allah’ın Kitabı’na göre, (mirascılık bakımından) birbirlerine diğer mü’minlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar. Ancak, dostlarınıza uygun bir vasiyet yapmanız müstesnadır”¹ ayeti ile bu da neshedildi. Alimlerden bir topluluk tarafından birçok yollarla bu şekilde nakledildiği belirtilmiştir. Doğrusu da budur. Allahu Teala en doğrusunu bilir.

Neshin iki kez olması da muhtemeldir. Birincisi, akitleşme yapan kişinin, ortağının akrabalarının dahil edilmeden tek başına mirasçı olduğu durumdur. “..Varisler kıldık” ayeti indiğinde hem akit bağı olan ve hem de akrabalık bağı olan mirasçı konumunda oldu. İbn-i Abbas *Radıyallahu Anhu* hadisi de buna göre anlaşılır. Sonra Ahzab Suresi’ndeki ayet bunu da neshetti ve mirası sadece akrabalık bağı olanlara verdi. Akitleşen için sadece yardımlaşma, destekleme ve benzeri şeyler kaldı. Diğer rivayetler de buna göre anlaşılır. İbn-i Abbas hadisinde de buna temas vardır. Ancak nesheden ikinci emir, bu hadiste belirtilmemiştir. Halbuki mutlaka belirtilmesi gerekirdi.”²

Ahmed Şakir, İbn-i Hacer’in *Rahimehullah*, akitleşenlerin mirastan pay almalarının iki aşamada neshedildiği görüşünü destekleyerek şöyle der: “Bu güzel ve ince bir tahkiktir. İkinci nesheden “Akrabalar birbirlerine daha yakındır” ifadesini, Taberi’de İbn-i Abbas’tan yapılan son iki rivayette belirtilmiştir. Birinci rivayet olan Buhari’deki metinde kısaltma vardır. Bu durumda bütün rivayetler birlikte düşünüldüğünde İbn-i Abbas hadisi şu anlamda olur: “Yeminlerinizin bağladığı kimselere de” ayetinin anlamı; mirastan paylarını veriniz, şeklindedir. Daha sonra “..akraba olanlar, Allah’ın Kitabı’na göre, (mirascılık bakımından) birbirlerine diğer mü’minlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar. Ancak, dostlarınıza uygun bir vasiyet yapmanız müstesnadır”³ ayeti nazil oldu ve miras neshedildi. Sadece mirastan vasiyet etme, yardım etme, destek olma ve nasihat etme konuları kaldı. Varis olma neshedildikten sonra iyilik olarak kalanlar bunlardı.”⁴

Sonuç olarak, bütün bunlardan anlıyoruz ki, “İslam’da hilf yoktur” hadisi ile “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* muhacir ile ensar arasında hilf yaptı” hadisi arasında bir çelişki yoktur. Yasaklanan şey; mirasçı olmak ve İslam’ın yasakladığı şeyler konusunda yapılan akitleşmelerdir. Olumlu olan ise, dinin yüklediği işleri yerine getirmek için yapılandır. Nevevi, İbn-i Hacer ve İbn-i Kesir’in *Rahimehumullah* iki hadisi uzlaştırmak için seçtikleri yol budur. Olumsuz cümlede belirtisiz (nekre) olarak “Hiçbir hilf yoktur” sözü umum ifade ettiği için, Enes hadisinin bu genelliği tahsis ettiği kabul edilir.

¹ 33 Ahzab/6

² Fethu’l-Bari, 8/247-249

³ 33 Ahzab/6

⁴ Umdetu’t-Tefsir, Muhtasaru Tefsiri İbni Kesir, 3/163

Bütün bunlar itaat olan işler konusunda ahitleşmenin meşru olduğunu belirten açıklamalardandır.

2- AHİTLEŞMENİN YARARI VE AMACI

Yapılan ahitleşmede mutlaka iki hedeften biri veya ikisi bulunmalıdır. Bu hedefler:

1- Şeriatla Vacipliği Sabit Olan Bir Emri Pekiştirmek:

Askeri eğitim kampı ile ilgili olarak zaten Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Allah yolunda cihadı, ulü'l-emre itaat etmeyi, sırları saklamayı, emanetleri ehline vermeyi, Müslümanlara nasihat etmeyi ve iyilik yapmayı emretmiştir. Kişi yerine getirmek üzere söz versin veya vermesin esas olarak bu işleri şeriat vacip kılmıştır. Bunları yerine getirmeyi taahhüt eder ve yemin ederse, bu işler iki yönden vacip olur. Birinci yön; şeriatla vacip kılınmış olması. İkinci yön ise ahid veya yapılan yemin ile bu emri yerine getirmenin vacip hale gelmesi. Böylece bu işlerde söz verme ve yemin etmenin yararı, önceden şeriatın vacip kıldığını ikinci kez pekiştirmek olmaktadır.

Bu konuda İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “İtaat edeceği hakkında ahit bildirmese ve yemin etmese de, ulü'l-emre itaat etmek ve ona öğüt vermek, namaz, oruç, hacc, zekat ve Allah’a itaat olan diğer vacip olan ibadetler gibi, Allah’ın ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emri gereği kişi üzerine vaciptir. Bunun için kişi ayrıca yemin ederse, Allah’ın ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yöneticilere itaat edip nasihat etmek konusunda emrettiklerini pekiştirmiş olur. Bu konuda yemin eden kişi, ister Allah adına yemin etsin, ister Müslümanların yaptığı başka bir şekilde yemin etsin, yaptığı yemine bağlı kalması gerekir. Yemin etmese de, Allah ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yöneticilere itaat edilmesi emrini yerine getirmesi kişi üzerine vacip iken, bunu yeminle pekiştirmesi halinde durum nasıl olur? Aynı şekilde yemin etmese bile, Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yöneticilere isyan etmeyi ve onları aldatmayı yasakladığı için kişinin bundan kaçınması vaciptir.”¹

Cerir bin Abdullah’ın *Radiyallahu Anhu* Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yaptığı bey’atı anlatan hadis bunun örneğidir. Şöyle der: Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldim ve “İslam üzere sana bey’at ediyorum” dedim. Her Müslümana nasihat etmek şartını da bana koştı. Bu şartlar üzerinde kendisine bey’at ettim.”² Başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Na-

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 35/9-10

² Buhari, 58

maz kılmak, zekat vermek ve her Müslümana nasihat etmek üzere Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bey'at ettim.”¹

“İslam beş şey üzerine bina edilmiştir” ve “Din nasihatır” hadislerinden dolayı İslam üzerine bey'at etmek, namaz kılmayı, zekat vermeyi ve Müslümanlara nasihat etmeyi zaten içerir. Bey'atta ayrı bir şart olarak nasihat etmek gibi aslen vacip olan bir amel belirtilirse, bu o ameli daha da pekiştirmiş olur. Çünkü bu durumda hem İslam vacip kıldığı için ve hem de bey'at akdinde ayrı bir şart olarak belirtildiği için iki yönden vacip olur. Yani şeriat ile ve söz vermek ile vacibiyyet gerçekleşmiş ve pekişmiş olur.

Dinin vacip kıldığı şeyler olmasına rağmen, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendisine yapılan bey'atlarda bu gibi şeyleri şart koşmasının hikmeti konusunda İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bey'attan maksat, İslam üzerine ahitleşmektir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Tevhid'den sonra koştığı ilk şart, namazdır. Çünkü bedeni ibadetlerin başında gelir. Sonra zekattır. Çünkü mali ibadetlerin başında gelir. Sonra her topluluğa ihtiyaçları olan şeyleri öğretirdi. Cerir'den Müslümanlara nasihat etmesi konusunda bey'at almıştır. Çünkü Cerir, halkının büyüğü idi. Onlara nasihat etmesini emrederek, kavmine öğretmesini söylemiştir. Abdu Kays heyetiyle de beşte bir payı (hums) ödemeleri üzerine bey'atleşmiştir. Çünkü komşuları olan Mudar kafirleriyle savaş yapar ve ganimetler alırlardı.”²

Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, sahabeden bey'at alırken, ihtiyacına göre bey'at akdi yapardı. Bir emri yenilemek, vurgulamak gibi. Bu nedenle bey'atlerde lafızları farklı olmuştur.”³

Şeriatın vacip kıldığı itaat türünden olan işler üzerinde yapılan bey'at veya verilen sözün, o itaatın vacipliğini daha çok pekiştirdiğini ve ahitleşmekten birinci hedefin bu olduğunu bunlar göstermektedir.

2- Şeriatın Vacip Kılmadığı Şeyleri Kişinin Verdiği Sözlerle Kendisine Vacip Kılması:

Adak bunun örneğidir. Din bunu kişiye vacip kılmamıştır. Ama kişi, “Şu iş şöyle olursa adak olarak şunu yapacağım” şeklinde bir adakta bulunarak kendine vacip kılsa, bu adağı yerine getirmesi vacip olur. Çünkü Allahu Teala, adakların yerine getirilmesini emretmiştir. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”⁴ Din kendisine vacip kılmadığı halde kişi bir adakta bulunursa, onu yerine getirmesi vacip olur.

¹ Buhari, 57

² Fethu'l-Bari, 2/7

³ Fethu'l-Bari, 1/139

⁴ 17 İsra/34

Bir diğer misal, mübah şeylerin satışındır. Kişinin belirli bir satılık malı olabilir. Din, bunu satmasını emretmediği gibi satacak olursa belirli bir kişiye satmasını da emretmez. Belirli bir kişiye satacak olursa belirli bir fiyatla ve belirli bir ücretle satmayı emretmez. Ama kişi bu malı belirli bir kişiye, belirli bir zaman ve belirli bir ücretle satmaya söz verirse, verilen bu sözden dolayı bunların hepsi onun üzerine vacip olur. Çünkü Allahu Teala “Ey iman edenler, akitleri yerine getirin”¹ buyurur. Böyle bir satış başta dinin emri olarak kişi üzerine vacip değildi, ancak kişinin verdiği söz ve yaptığı ahitle üzerine vacip hale gelmiştir. Çünkü Allahu Teala ahdi yerine getirmeyi emretmiştir. Ahit ve söz vermesi olmasaydı, kişi üzerine bunlar vacip olmazdı. Allahu Teala “Ey iman edenler, ahitleri yerine getirin” buyurmaktadır.

Dinde aslen vacip olan ameller ile sonradan kişinin belli bir ahitte bulunması sebebi ile üzerine vacip olan şeyleri İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle açıklar:

“Allahu Teala’nın kula vacip kıldığı bir takım ameller, başlangıçtan itibaren kişi üzerine vacip kılınmış olabilir. Herkese iman ve Tevhidi vacip kılması gibi. Veya kişi sonradan kendisi üzerine vacip kılmış ve yüklenmiş olduğundan dolayı kişi üzerine vacip kılınmış olabilir. Söz vermesi ve ahdetmesi olmasaydı, ona vacip olmazdı. Müstehap olan şeylerden yapılan adak, satış, nikah, talak ve buna benzer mübah işlerde üzerine aldığı şeyleri yerine getirmesinin kişi üzerine vacip olduğu gibi. Çünkü bunlar başlangıçtan itibaren kişi üzerine vacip değildi. Ya da her iki yönden üzerine vacip kılınmış olabilir. Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve yöneticilere, işitip, itaat etmek üzere bey’at etmesi gibi, Allah ve Rasulü’nün emrettiği şeyleri yerine getirmek üzere kişilerin aralarında ahitleşmeleri gibi.”²

Aynı konuyu başka bir yerde açıklayarak şöyle der: “Akitlerde vacibiyet ya kişinin kendisi üzerine almasıyla veya Allah’ın ona emretmesiyle meydana gelir. Kişinin kendisinin üzerine aldığı şeyleri, yerine getirmesi ve hıyanet etmemesi gerekir. Şari’in emrettiği şeyler de ise kendisi üzerine almasa bile, yerine getirmesi vacip olur. Kitaplara ve peygamberlere iman, akrabalık haklarını gözetmek gibi Allahu Teala’nın yerine getirilmesini emrettiği amelleri yapmak bu kabildendir. Allahu Teala, Kur’an-ı Kerim’de her iki durumu da belirterek şöyle buyurur: “Onlar Allah’ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözetken, Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir.”³

Allahu Teala’nın gözetilmesini emrettiği şeyler, Allahu Teala’nın kendisinin, kul üzerine vacip kıldığı şeylerdir. Kişinin, söz verdiği veya adakta bulunduğu şeyler ise, kişinin kendisinin yine kendisi üzerine vacip kıldığı

¹ 5 Maide/1

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 29/345-346

³ 13 Rad/21

şeylerdir. Bu nedenle Allahu Teala'nın Kitabı'na aykırı olmadığı sürece, ahdini yerine getirmesi ve bozmaması vaciptir.”¹

Bütün bunlardan hareketle emir ile kamp üyeleri arasında ahitleşmede bulunmak; cihad, emire itaat etmek, sırları saklamak, emanetleri sahiplerine vermek, Müslümanlara nasihat etmek gibi baştan dinin emrettiği şeyleri pekiştirmeyi içerebildiği gibi, emirin üyelere belirli bir işi şart koşması, belirli süreler dışında kamptan ayrılmamaları, uyumak, yemek, eğitim için belirli süreler belirlemesi gibi haram olmayan ve şeraitin önceden vacip kılmadığı şeyleri üyelerin taahhüt etmesi gibi şeyleri de içerebilir.

Ahitleşmede koşulan bu şartlar kampın iç yönetmeliğini ve düzenini oluşturur. Bunlardan bazıları şeriatın vacip kıldığı şeylerdir. Ahitleşmek sadece onları pekiştirir. Bazısı ise şeriatın değil, kişilerin ahitleşmesi sebebiyle üzerlerine vacip hale gelmiştir.

Ahitlerde koşulan şartlar konusunda İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Sünen kitaplarında Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Haramı helal veya helali haram kılan şart dışında, Müslümanlar kendi şartlarını yerine getirirler.” Hükümdarlar, kabileler, ittifaklar ve buna benzer şeyler arasında koşulan bütün şartlar, Müslüman alimlerin ittifakı ile bu hükme tabidir”²

Başka bir yerde de şöyle der: “Özet olarak, insanlar arasında koşulan bütün şartlar, akitler ve kardeşlik ahitleşmeleri gibi şeyler için Allah'ın Kitabı ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine bakılır. Kitap ve Sünnet'e uygun olan her şart, yerine getirilir. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur; “Yüzlerce defa da şart koşulmuş olsa, Allah'ın Kitabı'na uymayan her türlü şart geçersizdir. Allah'ın Kitabı uyulmaya daha layıktır ve onun şartı daha sağlamdır.” Satış, bağış, vakıf, adak, yöneticilere bey'at akdi, ilim ehli ile ahitleşmek, kardeşlik ahdi, kabile ve nesep üzerinde yapılan ahitler gibi konularda koşulan bütün şartlar böyledir.”³

İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* sözlerinde kapalı bir yer vardır. Kapalı olan bu yer; “Aişe'den *Radıyallahu Anha* gelen, “Kim Allah'ın Kitabı'nda olmayan bir şart koşarsa, o şart reddedilmiştir” hadisindeki ifadedir. Bu ifadeye göre emir, kamp üyelerine iki ayda ancak bir kez kamptan ayrılmalarını şart koşacak olursa, bu geçersiz olur. Çünkü Allah'ın Kitabı'nda böyle bir şey yoktur. Halbuki bunun anlamı böyle değildir. Kastedilen asıl mana ise, bizzat şartın Kitap'ta ve sünnette yer alması değil, bu ikisine aykırı olmamasıdır.

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 29/341-342

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 11/89-90

³ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 35/97-98

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, kapalılığı gidermek için bunu belirterek “Şart, ne zaman Allah’ın ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şartına aykırı olursa geçersiz olur” demiştir. Başka bir yerde de bunu açıklayarak şöyle der: “Kural şudur: Aksine delalet olmadıkça şartlarda asıl olan, sıhhat ve bağlayıcılıktır. Hatta Aişe *Radıyallahu Anha* hadisinden dolayı, sahih olduğu belli bir delil ile sabit olmadığı sürece, koşulan şartın sahih olmayacağı da söylenmiştir. Halbuki birincisi doğrudur. Çünkü Kitap ve sünnet, ahitleri ve akitleri yerine getirmenin vacip olduğunu söylemiş ve hıyanet etmenin haramlığını belirtmiştir. Ancak bu, şart koşulan şeyin Allah’ın Kitabı’na ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine aykırı olmamasına bağlıdır. Şart, ikisine veya birine aykırı ise, o zaman geçersiz olur. Bu da Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Yüzlerce defa da şart koşulsa, Allah’ın Kitabı’na uymayan her türlü şart geçersizdir. Allah’ın Kitabı uyulmaya daha layıktır ve onun şartı daha sağlamdır” sözünün anlamıdır.

“Kim bir şart koşarsa” ve “Allah’ın Kitabı’nda olmayan” ifadeleri, yani şart koşulan şeyin Allah’ın Kitabı’nda olmaması, Allah’ın mübah kılmadığı şeylerden olması anlamındadır. Allahu Teala, hem şart koşma ve hem de şart koşulan şey hakkında bir şey bildirmemiş ise, o durumda bu Allah’ın Kitabı’na ve şartına aykırı sayılmaz. Bu nedenle böyle bir durumda “Allah’ın Kitabı uyulmaya daha layıktır ve onun şartı daha sağlamdır” denilemez. “Allah’ın Kitabı’nda olmayan bir şart koşarsa” sözü, Allah’ın Kitabı’na aykırı olmayan şartı koşması anlamındadır.”¹

Sonuç olarak, Müslümanlar arasında ahitler caizdir. Bunlar ya önceden dinin vacip kıldığı bir emri te’kid eder veya şeriata aykırı olmadığı sürece önceden dinin vacip kılmadığı şeyleri, kişilerin üzerlerine görev olarak almaları sebebiyle vacip kılar. İbn-i Teymiye bununla ilgili olarak yukarıda aktarıldığı gibi şunları söyler:

“Allahu Teala’nın kula vacip kıldığı bir takım ameller, başlangıçtan itibaren kişi üzerine vacip kılınmış olabilir. Herkese iman ve Tevhidi vacip kılması gibi. Veya kişi sonradan kendisi üzerine vacip kılmış ve yüklenmiş olduğundan dolayı kişi üzerine vacip kılınmış olabilir. Söz vermesi ve ahdetmesi olmasaydı, ona vacip olmazdı. Müstehap olan şeylerden yapılan adak, satış, nikah, talak ve buna benzer mübah işlerde üzerine aldığı şeyleri yerine getirmesinin kişi üzerine vacip olduğu gibi. Çünkü bunlar başlangıçtan itibaren kişi üzerine vacip değildi. Ya da her iki yönden üzerine vacip kılınmış olabilir. Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve yöneticilere işitip, itaat etmek üzere bey’at etmesi gibi, Allah ve Rasulü’nün emrettiği şeyleri yerine getirmek üzere kişilerin aralarında ahitleşmeleri gibi.”²

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 29/346-347

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 29/345-346

Buradaki “İki yönden de vacip kılabilir” sözü; Allahu Teala vacip kıldığı için insanlara vacip olan ve bununla beraber bir de insanlar söz verip ahdettiği için kendilerine vacip olan anlamındadır. Buna örnek olarak da insanların Allah ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrettiği şeyleri yapmak üzere ahitleşmelerini misal olarak vermiştir. Askeri eğitim kamplarına katılmak ve “el-Beyatu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bidati” kitabı yazarının karşı çıktığı, İslam için çalışan Müslüman cemaatlerin kurulması konuları da bunun kapsamına girmektedir.

Bu kampların ve Allah’ın sözünün üstün olması gayesi ile, hakkı desteklemek için çalışacak cemaatlerin oluşması iki yönden vaciptir:

1- Çünkü bunu asıl olarak şariat vacip kılmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: “İyilik ve takva üzerinde yardımlaşınız”¹, “Sizden, iyiye çağırın, doğruluğu emreden ve fenalıktan meneden bir cemaat olsun. İşte başarıya erişenler yalnız onlardır.”²

“Mü’min erkekler ve mü’min kadınlar birbirlerinin velileridir; iyiyi emreder kötülükten alıkoşurlar; namaz kılarlar, zekat verirler, Allah'a ve Rasulü'ne itaat ederler. İşte Allah bunlara rahmet edecektir. Allah şüphesiz güçlüdür, hakimdir.”³

Son ayet, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak için mü’minler arasında muvalatın (dostluğun) önemini, onların kurtuluşa ereceklerini ve Allah’ın kendilerine rahmet edeceğini belirtmektedir. Daha önce de söylediğimiz gibi İslam’ın izzeti, gücü, kuvveti ve üstünlüğü ancak imani beraberlik ve kardeşlik ile meydana gelebilir. Mü’minlerin bir araya gelmesi ve dinin vaciplerini yerine getirmesi ise ancak kendi aralarında yardımlaşmaları ile gerçekleşebilir.

2- Bu cemaatlerin bu işi yerine getirmeleri, itaat olan işler için aralarında ahitleşmeleri ve akitleşmeleri ile olur. Bu ise caizdir. Davet, cihad, emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker gibi itaat olan işleri yerine getirmek, hem şariatın vacip kıldığı ve hem de ahitleşmenin gerektirdiği bir vacibiyettir. Allahu Teala; “Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir”⁴ buyurmaktadır. Bu nedenle bu iş, her iki yönden de vacip konumdadır.

¹ 5 Maide/2

² 3 Ali İmran/104

³ 9 Tevbe/71

⁴ 17 İsra/34

3- AHDİN BELLİ BİR SÜRE İLE SINIRLANDIRILMASI CAİZ MİDİR?

Müslümanlar arasında ahdin belirli bir şart ve belirli bir iş için olması caiz olduğu gibi, bu ahdin belirli bir süre ile sınırlı olması da caizdir. Mesela kamp emiri, fertlerden eğitimin üç ay sürmesi konusunda bir söz alabilir. Bu süre bitince ahdin bağlayıcılığı da sona erer. Maslahat (elde edilecek fayda), daha uzun süreyi gerektiriyorsa, emirin bu süreyi yenilemesi gerekir.

Belirli türden silahlarla eğitim için emir, fertlerden uzun veya kısa süre için ahit alabilir. Başka bir eğitim verilecekse, bu durumda ahdi yenilemesi ve onu da belirtmesi gerekir. Ama süre belirsiz ve üyelerden biri kampta mesela iki aydan fazla kalma imkanına sahip değilse, bu durumda bu ferdin iki aydan fazla kalamayacağını belirterek bunu şart koşması ve süre bitiminde gitmesi caizdir. Emir de, ferdin bu şartını kabul edebilir veya reddedebilir. Yöneticinin şartı kabul veya reddetmesi, eğitim için ve diğer üyeler için genel yarara binaen olması gerekir. Bu kararı, kişiye, arzuya ve hevaya göre olmaması lazımdır. Şûra konusunu işlerken yöneticinin varlığının, halkın yararını gözetmesine bağlı olduğunu belirtmişim. Ahdin süreli olmasının caiz olduğunun delilleri, ahdin meşuriyeti ile ilgili verilen delillerdir. Mesela;

- Yakup *Aleyhisselam* ile oğulları arasındaki ahit, belirli bir şartla muayyen bir iş için yapılmıştır. O da kendilerini düşman kuşatmadığı sürece oğlunu kendisine geri getireceklerine yemin etmelerini şart koşmasıdır. “(Yakup) dedi ki: Kuşatılmanız (ve çaresiz kalma durumunuz) hariç, onu bana mutlaka getireceğinize dair Allah adına bana sağlam bir söz vermediğiniz takdirde, onu sizinle beraber göndermem. Ona istediği şekilde söz verdiklerinde dedi ki: Söylediklerimize Allah şahittir.”¹

- Musa ile Hızır *Aleyhimesselem* arasındaki ahitler de belirli bir iş ve belirli şartlar içindi. Hızır *Aleyhisselam* için Allahu Teala şöyle buyurur: “O da: "O halde, bana uyacaksan, ben sana anlatmadıkça her hangi bir şey hakkın-da bana soru sormayacaksın" dedi.”² Yine Musa'nın *Aleyhisselam* kendi kendine koştuğu şart ile ilgili olarak Allahu Teala şöyle buyurur: “Musa: "Bundan sonra sana bir şey sorarsam bana arkadaş olma, o zaman benim tarafımdan mazur sayılırsın" dedi.”³

- Ali bin Ebi Talib ile Ebu Zer *Radiyallahu Anhuma* arasındaki ahit de belirli bir iş ve belirli bir şart içindi. Ebu Zer, Mekke'ye geliş sebebini anlattığı takdirde Ali ona istediğini gösterecekti.

¹ 12 Yusuf/66

² 18 Kehf/70

³ 18 Kehf/76

• Ali bin Ebi Talib ile Osman'ın huzurunda Abdurrahman bin Avf'ın *Radıyallahu Anhum* ikisinden en faziletlisini seçmek üzere verdiği söz. "En faziletli olanınızdan sapmamak üzere Allah'a söz veriyorum" dedi. Bu ahit, belirli bir iş için yapılmıştır. Bütün bunlar belirli işler için yapılan ahitlerdir. O işin bitimiyle verilen ahit de son bulmuş olur. Belirli bir süre için yapılan ahitlere örnek olarak da şunları belirtebiliriz:

Musa *Aleyhisselam* ile salih adam (Kurtubi'nin tercihiine göre Şuayb *Aleyhisselam*) arasında Medyen'de yapılan akit. Yapılan iş belirtilmediği halde süre belirlenmişti. "Kadınların babası: "Bana sekiz yıl çalışmana karşılık bu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan o senden bir lütuf olur. Ama sana ağırlık vermek istemem. İnşaallah beni iyi kimselerden bulacaksın" dedi. Musa: "Bu seninle benim aramdadır. Bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım bir kötülüğe uğramayacağım. Söylediklerimize Allah vekildir" dedi."¹ Buhari, Sahih'inde bu ayet ile ilgili olarak; "Kişinin, Birini Ücretle Çalıştırıp Süreyi Belirttiği Halde Yapacağı İş Belirtmemesi" olarak isimlendirdiği bâb başlığı altında bir bölüm ayırmıştır.²

Bütün bunlar ahitlerin belirli bir süre ve belirli bir iş için olmasının caiz olduğunu gösteren delillerdir.

¹ 28 Kasas/27-28

² Bkz: Fethu'l-Bari, 4/444

4- AHİTLERİ YAZMAK VEYA ŞAHİTLER GÖSTERMEK VACİP MİDİR?

Ahitlerin yazılması ve şahitlerin tayin edilmesi vacip değil, caiz ve menduptur. Ama nikah akdi gibi sahih olmasının şartları arasında, şahitlerin olmasını naslar belirtiyorsa, orada şahitlerin bulunması vaciptir. Bunun delillerini burada, tafsilatlı olarak aktarmamızın imkanı bulunmamaktadır. Bu nedenle Müslümanlar arasında itaat olan işler için ahitler yapma meselesiyle ilgili olarak, bu ahitler yazılı hale getirilmese de ve şahitler tayin edilmese de sahih olduğunu söylüyoruz. Yazmak ve şahitler göstermek de caizdir. Delil olarak ise ahitlerin meşruiyyetini anlatırken, yazma ve şahit göstermenin olmadığını gördük. Şöyle ki:

- Yakup *Aleyhisselam* ve oğulları arasındaki ahidleşme.
- Musa ile Hızır *Aleyhisselam* arasındaki ahidleşme. Buhari “İnsanlarla Sözlü Olarak Ahidleşme Babi” başlığı altında, bunu belirtmiştir. İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Şarttır, derken yüce Allah’ın “Bundan sonra sana bir şey sorarsam, bana arkadaşlık yapma” buyruğuna ve Musa’nın bunu kabul ettiğine işaret etmiştir. Bunu ne yazdılar, ne de kimseyi şahit tuttular.”¹
- Musa *Aleyhisselam* ile salih adam arasında Medyen’de yapılan ahit. “Musa: "Bu seninle benim aramdadır. Bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım bir kötülüğe uğramayacağım. Söylediklerimize Allah vekildir" dedi.”² Kurtubi şöyle der: “Söylediklerimize Allah vekildir" sözü Musa’nın olduğu gibi, kızın babasının sözü olduğu da söylenir. İkisi de Allahu Teala’yı şahit göstermekle yetinmiş ve başkalarını şahit göstermemişlerdir.”³ Ancak bu, nikah akdinde şahit göstermemenin caiz olduğuna dair delil olarak kullanılmaz. Çünkü bizden öncekilerin uygulamasında böyle bir şey sahih olsa bile, bizim şeriatımızda sahih değildir.
- Ali ile Ebu Zer de *Radiyallahu Anhuma* aralarındaki ahdi yazmadılar ve şahitler göstermediler.

¹ Fethu’l-Bari, 5/326

² 28 Kasas/28

³ Tefsiru Kurtubi, 13/280

Ahitleri Yeminle Pekiştirmek

Müslümanlar arasında yapılan ahitleri ve sözleşmeleri, mahkemede şahitlere yemin ettirilmesi gibi şeylerle pekiştirmek caizdir. Pekiştirme söz, yer, zaman ile veya bunlardan biri ile yapılabilir. Pekiştirmenin aslı Allahu Teala'nın şu buyruğudur: “Ey iman edenler! Birbirinize ölüm gelip çatınca vasiyet esnasında içinizden iki adalet sahibi kişi aranızda şahitlik yapsın. Yahut seferde iken başınıza ölüm musibeti gelmişse sizden olmayan, başka iki kişi (şahit olsun). Eğer şüpheyi düşerseniz o iki şahidi namazdan sonra alıyorsunuz: “Bu vasiyet karşılığında hiçbir şeyi satın almayacağız, akraba (menfaatine) de olsa, Allah (için yaptığımız) şahitliği gizlemeyeceğiz. (Aksini yaparsak) bu takdirde biz elbette günahkarlardan oluruz” diye Allah üzerine yemin ederler.”¹

- Sözlü pekiştirme, Allah'ın isim ve sıfatlarından bazıları ile kişilerin yemin etmesiyle olur. “Kendisinden başka ilah olmayan, gaybı ve şehadeti bilen, rahman ve rahim olan, talip ve galip, zahir ve nafi olan, gözlerin gizli bakışlarını ve kalplerin gizlediğini bilen Allah'a yemin ederim” demek gibi. Bu yemin şekli, İbn-i Abbas'tan rivayet edilmiştir.

- Zaman ile pekiştirmek de ikinci namazından sonra yemin etmekle olur. Allahu Teala: “Onları namazdan sonra alıkoyarsınız, onlar da yemin ederler” buyuruyor. Alimlerin çoğuna göre ayetteki namazdan maksat, ikinci namazdır. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğunda bu açıkça belirtilmiştir: “Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz ikindiden sonra birine bir mal satarken, söylediği fiyat kendisine verilmediği halde, verildiğine dair Allahu Teala adına yemin eden ve bu yemini sebebi ile alıcının kendisine inandığı kişi.”² Buhari Ebu Hureyre'den de *Radıyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz ikindiden sonra birine bir mal satarken, söylediği fiyat kendisine verilmediği halde, verildiğine dair Allahu Teala adına yemin eden ve bu yemini sebebi ile alıcının kendisine inandığı kişi.”³

- Yer ile pekiştirmek ise Mekke'de Rükun ile Makam arasında, Kudüs'te kayanın yanında ve başka yerlerde minberlerin yanında yemin etmekle yapılır. Malik, Ahmed ve Şafii, Cabir'den *Radıyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Kim minberim üzerine yalan yere yemin ederse ateşte yerini hazırlasın.” Başka mescitlerin minberleri de buna kıyas edilir. Cabir'den rivayet edilen bu hadis için el-Bani, “İrvau'l-Ğalil” de sahih olduğunu söylemiştir.⁴ Bu konunun ayrıntıları fıkıh kitaplarının yargı ve şahitlikler bölümlerinde belirtilmektedir.

¹ 5 Maide/106

² Buhari, İbn-i Abbas'tan rivayetle, Hadis no: 7212

³ Buhari, Hadis no: 7446

⁴ Bkz: Hadis no: 2697

5- BU AHİDLER, BEY'AT OLARAK İSİMLENDİRİLİR Mİ?

İbnu'l-Esir, bey'atı şöyle tarif eder: “Bey'at, muakede (akidleşme) ve muahededen (ahidleşme) ibarettir. Sanki taraflardan her biri sahip olduğu şeyi, özel işini, itaatini ve işlerinin yönetimini diğerine satmış olur.”¹ Rağıb el-İsfahani de “Sultana bey'at etmek, elinden geldiği kadar ona tam itaat edeceğini kabullenmek demektir. Buna bey'at ve mubayaa (bey'atleşmek) denir” der.²

İbn-i Haldun şöyle der: “Bey'at, itaat etmek üzere verilen ahittir. Bey'at eden kişinin, yöneticisine, hem kendisinin ve hem Müslümanların işlerine bakması için söz vermesi, bu konuda kendisine karşı çıkmaması, sevdiği ve sevmediği şeylerde yükleyeceği her işte itaat edeceğini kabul edip söz vermesi demektir. Emire bey'at ettikleri ve söz verdikleri zaman ahdi pekiştirmek için onunla el ele tutuşurlardı. Bu da satıcı ve alıcının tutuşmasına benzemiştir. Bu nedenle ismine, bey'at denilmiştir. “Ba'a (sattı)” kipinin mastarıdır. Bey'at ellerle tokalaşmak şeklinde yapılmıştır. Dilde ve şeriatin örfünde bey'atın anlamı budur. Akabe gecesi ve ağacın altında Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yapılan bey'atı anlatan hadiste kastedilen budur.”³

Bey'at, akit ve ahittir. Kitap ve Sünnet'le yönettiği sürece yöneticiye, dinlemek ve itaat etmek üzere verilen söz anlamında kullanımı ağır basmıştır. İbn-i Hacer şöyle der: “İmama bey'at etmede asıl olan, hak ile amel etmesi, hadleri uygulaması, emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münkeri yerine getirmesi şartı ile ona bey'at etmektir.”⁴ Buhari, Abdullah bin Ömer'in, Abdulmelik bin Mervan'a mektup yazarak şu şekilde bey'at ettiğini rivayet eder: “Allah'ın Kitabı ve Rasulü'nün sünnetine gücüm yettiği kadar bağlı kalmak üzere sana bey'at ediyorum.”⁵

¹ İbnu'l-Esir, en-Nihaye, 1/174

² İsfahani, el-Müfredat

³ İbn-i Haldun, Mukaddime, 209

⁴ Fethu'l-Bari, 13/203

⁵ Hadis no: 2272

Kişilerin Birbirlerine Verdiği Sözler, Bey'at Olarak İsimlendirilir Mi?

Kamp emirinin, fertlerden aldığı ahit veya Müslüman cemaatlardan birinin, üyelerinden aldığı sözün, bey'at olarak isimlendirilmesi caiz olur mu? Bunu caiz görenler, bey'atın sözlük anlamını asıl olarak alırlar. Ki bu durumda bey'atın manası akitleşme (anlaşma) ve ahitleşme (söz verme) manasına gelir. Bunu caiz olarak görmeyenler ise, bey'at kelimesinin genel olarak kullanıldığı manasını esas olarak alırlar. Ki bu özellikle Müslüman imama yapılan ahitleşme manasında ele alındığındadır. Yanlış anlamayı önlemek için, bu ahitleşmelerin bey'at olarak isimlendirilmemesi daha iyidir. Zihinlere ilk gelen budur. Ancak sahabenin uygulaması bunun caiz olduğunu, yani Müslümanlar arasındaki ahitleşmelere de bey'at adının verilebileceğini göstermektedir. Bunun örnekleri ise şunlardır:

- Yermuk günü İkrime bin Ebi Cehl'in, insanlardan ölüm üzerine bey'at alması. Ahitleşmelerin meşruiyeti konusunda bu olayı ele almıştık.¹ Bilindiği gibi İkrime *Radiyallahu Anhu* Müslümanların imamı veya komutanı değildi. Bu bey'at çağrısı da, içinde Bedir ehlinden yüz kişinin bulunduğu, bin kadar sahabenin *Radiyallahu Anhum* önünde meydana gelmiştir ve onlardan hiçbirisi, İbn-i Kesir'in kendi senediyle belirttiği gibi, buna karşı çıkmamıştır. Dolayısıyla bu, Müslümanlar arasında itaat olan işler için yapılan ahitleşmelerin de bey'at olarak isimlendirilebileceğini gösterir.

- Siffin Savaşı'nda Kays bin Sad'ın, öncü birlik konumundaki kırkbin kişilik ordusu adına, Ali'ye *Radiyallahu Anhu* ölüm üzerine bey'at etmesi.² İkrimenin bey'atı için söylenenler bu olay için de geçerlidir. Rivayetin senedi sahihtir.

- Buhari, Abdullah bin Zeyd'in *Radiyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Harra günü biri kendisine gelerek İbn-i Hanzala'nın ölüm üzerine insanlarla bey'atleştğini söyledi. Bunun üzerine: “Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonra bu konuda kimse ile bey'at yapmam” dedi.”³

Harra, Medine'ye 63 kilometre uzaklıkta bir yerdir. Kötülükler işlediğinin yaygınlaşması üzerine Medine halkı Yezid bin Muaviye'yi iktidardan uzaklaştırmaya Abdullah bin Hanzala'ya ensarın emiri olarak, Abdullah bin Muti'ye ise Kureys'in emiri olarak bey'at ettiler. Abdullah bin Hanzala sahabedir. Babası Hanzala, Uhud'ta şehid olmuş ve melekler tarafından yıkandığı belirtilmiştir. Yezid'in ordusuna karşı savaşmak üzere halk Hanzala'nın oğluna bey'at etmiştir. Abdullah bin Zeyd'in karşı çıktığı şey bey'at etmek

¹ Bkz. el-Bidaye ve'n-Nihaye, 7/11-12

² Bkz. Fethu'l-Bari, 13/63

³ Buhari, Hadis no: 2959, Kitabu'l-Cihad

değil, ölüm üzerine bey'at etme meselesidir. Yezid'in iktidardan uzaklaştırılmasını eleştirenler arasında Abdullah bin Ömer, Ali bin Hüseyin, Muhammed bin Hanefiyye vardı. Ancak Yezid'e karşı çıkıp Hanzala'nın oğluna bey'at edenlerin sayısı daha çoktu. İbn-i Kesir şöyle der: "Medine halkının birinden naklederek Medaini şöyle der: Zuhri'den Harra günü kaç kişi öldürüldü? diye sordum. Ensar ve muhacirlerin önde gelenlerinden yediyüz kişi, bununla beraber insanların iyilerinden ve tanımadıklarımından da onbin kişi öldürüldü" dedi."¹ Bu tür bey'atlar ve zalim yöneticilere karşı selef imamlarının tavrını ileride belirteceğiz.

Ahitlere bey'at isminin verilmesinin sahabe zamanında bilinen bir şey olduğu ve kimsenin buna karşı çıkmadığı anlaşılmaktadır. Bu mesele neredeyse sahabenin icmaları kapsamına girmiştir. Caiz olmadığını söyleyenler de isimlendirmeye değil, bu bey'atın şekline karşı çıkmıştır. Abdullah bin Zeyd, ölüm üzerine bey'at etmeye karşı çıkmış ve bunun Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* mahsus olduğunu söylemiştir. Halbuki Abdullah bin Zeyd'in bu söylediği, İkrime'nin ve Kays bin Sad'ın ölüm üzerine askerlerden ahit almasıyla çelişmektedir. Şüphesiz Abdullah bin Zeyd'in dediği ancak, Rıdvan bey'atının ölüm üzerine yapıldığını kabul ettiğimizde sözkonusu olabilir.²

İbn-i Ömer'in *Radiyallahu Anhu* Medinelilere karşı çıkması da isimlendirme olarak değil, bey'at ettikten sonra Yezid'e karşı çıkmaya itiraz niteliğindedir.³ Bu nedenle, Kufe halkı Hasan bin Ali'ye bey'at ettikleri zaman böyle bir tepki göstermemiştir. Çünkü Hüseyin *Radiyallahu Anhu*, Yezid'e bey'at etmeyi reddetmiştir. İbn-i Ömer, Hüseyin'e, sadece Irak'a gitmemesini tavsiye etmiştir.⁴ İbn-i Abbas da *Radiyallahu Anhu* böyle yapmış ve şunu eklemiştir: "Gideceksen Yemen'e git, orada kaleler ve vadiler vardır. Babanın da taraftarları vardır. Halktan uzak bir yerde ol, onlarla yazışma yap ve davetçilerini onlara gönder. Böyle yaptığın zaman umarım istediğin olur."⁵

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 8/321. Yine bkz: 8/217 vd. Fethu'l-Bari, 6/117-119, 13/68-71

² Fethu'l-Bari, 6/118

³ Fethu'l-Bari, 13/68

⁴ İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 8/160

⁵ İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 8/160

6- BU BEY'ATLAR İLE İMAMA YAPILAN BEY'AT ARASINDAKİ FARK

İkisi arasında birçok yönden farklar vardır. Bunların önemlileri ise şöyledir.

Birincisi: Bey'atı Yapan Açısından:

Müslümanların imamına bey'at, ümmet içerisinde hal ve akd ehli veya önceki halifenin, kendisinden sonra bir kişiyi halife olarak tayin etmesi ile yapılır veya biri silah gücü ile iktidarı ele geçirebilir. İnsanların itaat olan işlerde birbirine bey'at etmesi için ise buna ihtiyaç yoktur. İnsanlar, itaat olan işler için aralarında bey'atleşebilirler.

İkincisi: Kendisine Bey'at Edilen Açısından:

İmam olarak kendisine bey'at edilen kişinin, bu görev için gerekli şartları taşıması gerekir.¹ Silah gücü ile ele geçirenler ise bu şartların bazısından muaf olurlar. İnsanların birbiriyle yaptığı bey'atlarda ise bu şartlar yoktur. Halk istediği gibi bey'atleşebilir.

Üçüncüsü: Bey'atın Konusu Açısından:

İmama yapılan bey'at ona bazı görevler yükler. Bunlar genel olarak Müslümanlara İslam şeriatının hükümlerini uygulamak olarak özetlenebilir. Maverdi bunları on madde halinde belirtmiştir.² Aynı şekilde bu bey'at, ümmet üzerine de itip itaat etme görevini yükler.³ Ancak insanların kendi aralarında yaptıkları bey'atleşmeye (ahitleşmelere) gelince, herhangi bir sınırlandırma yapmadan cihad, emri bi'l-ma'ruf nehyi ani'l-münker, İslam'a davet, mazluma yardım etmek ve imanın bir parçası olarak yoldan zarar veren şeyleri kaldırmaya kadar her türlü itaat olan işler üzerinde bey'atleşilebilir.

Dördüncüsü: Vaciplik ve Bağlayıcılık Açısından:

Müslümanların imamına yapılan bey'at, bütün Müslümanlar üzerine vaciptir. "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Halifeler olacak ve çoğalacaktır" buyurdu. Bunun üzerine, "O zaman bize ne emredersiniz?" dediler. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "Kim önce olursa, onun bey'atına bağlı kalınız", dedi."⁴ Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, yapılan bey'ata bağlı kalmayı emretmiş ve bey'at etmeyenleri de şöyle kötümüş: "Bey'at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür."⁵ "Müslümanların cemaatine ve

¹ Bkz: Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 7

² Bkz: Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 15-16

³ Bkz: Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 17

⁴ Ebu Hureyre'den rivayet olunmuştur. Müttetekun Aleyhi

⁵ Müslim

imamına bağlı kalırsın.”¹ Ahmed bin Hanbel şöyle der: “Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimsenin, iyi veya facir olsun, silah gücü ile iktidarı ele geçirip halife adını alan kişiyi imam olarak görmemesi helal olmaz. Çünkü o mü’minlerin emiridir.”² Bu mesele, önemine binaen Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın itikad kitaplarında ele alınmıştır.

İnsanların itaat olan işler için kendi aralarında yaptıkları bey’atlar ise, ancak bunu kendi rızaları ile yapanları bağlar. Mesela iki kişinin Kur’an-ı Kerim’i ezberlemek üzere ahitleşmeleri gibi. Kur’an ezberlemek, aslında farz-ı ayn değildir veya her Müslümana vacip değildir. Ama iki kişi bu konuda ahitleşirse, bunların üzerine bu iş vacip hale gelir.

Sonuç olarak, imama yapılan bey’ata bağlı kalmak, asıl olarak vaciptir. Ama kişilerin ahitleşmesiyle meydana gelen bey’at, bu kişilerin verdikleri söz sebebiyle bağlayıcı olur. Müslümanların imamına bey’at, her Müslüman için vacip ve bağlayıcıdır. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Müslümanların cemaatine ve imamına bağlı kalırsın..” Ancak kişilerin birbirlerine bey’atı herkes için değil, sadece bu ahitleşmeyi yapanlar için bağlayıcıdır.

Burada dikkat çekmek istediğim bir nokta bulunmaktadır. Günümüzde cihad her Müslümanın üzerine farz-ı ayn konumundadır. Aslen vacip olan cihad amelini yapan bir cemaat bulunduğu zaman, Müslümanın onlarla beraber cihada katılması gerekir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bir memlekette birden fazla bu işi yapan cemaat varsa, onlardan hak üzere bulunan en eski olana katılmak gerekir. Cihad ameli için çalışan cemaatler, ayrı ayrı memleketlerde ve sayıları da birden fazla ise, bu durumda düşmana karşı en tehlikeli boyuta ulaşmış ve neticeye en yakın cemaate yardım etmek Müslümanlar üzerine vaciptir.

Beşinci: Bey’atın Süresi Açısından:

İmama yapılan bey’at, görevi yerine getirmesini engelleyici bir sakatlık ya da ölüm gibi bir durum olmadığı, dinden dönmediği, küfür veya bid’at türü fiilleri işlemediği sürece, imamın ölümüne kadar devam eder.³ Ama insanların kendi aralarında yaptıkları bey’atların, bir sebep ile son bulması caizdir. Taraflar bunun süresini kendi iradeleriyle belirleyebilirler.

Altıncı: Bey’atın Sayısı Açısından:

Aynı vakitte birden fazla imama bey’at etmek caiz değildir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Kim önce olursa, onun bey’atına bağlı kalınız”⁴ ve

¹ Müttefekun Aleyhi

² Bkz. Maverdi, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 20, 23

³ Bkz. Maverdi, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, imamın azledilmesini gerektiren sebepler kısmı, 17-20

⁴ Müttefekun Aleyhi

yine “İki halifeye birden bey’at edilirse, ikincisini öldürün”¹ buyurmuştur. Birden fazla Müslüman imamın olması sahih olmadığı gibi, imam olarak birden çok kişiye bey’at etmek de sahih olmaz.

Ancak insanların kendi aralarında yaptıkları bey’atlar birden fazla olabilir. Yeter ki bey’at eden kişi bunu göze alabilsin. Mesela bir kişi Kur-an’ı ezberlemek üzere biri ile sözleşebilir, aynı kişi hadisleri ezberlemek üzere bir başkasıyla da sözleşebilir. Yeter ki verdiği bütün sözleri tutabilsin. Ama cihad üzerinde ancak bir tarafla ahitleşme yapılır. Çünkü aynı anda ancak bir tarafın yanında cihad edebilir. Ayrıca cihad için çalışan cemaatlerin birden çok olması da doğru değildir. Zira cihad, ancak güç ve kuvvetle yapılabilir. Allahu Teala; “Mü’min erkekler ve mü’min kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkorlar”² buyurur. Çokluk ise, ayette bahsedilen mü’minler arasındaki muvalata (dostluk) aykırı olduğu gibi, aynı zamanda da Müslümanların gücünün kaybına sebep olur. Başka bir ayette ise Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne itaat edin, birbiriniz ile çekişmeyin. Sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”³

Nitekim ayrılık, ortak planlamanın ve düzenlemenin olmaması sebebiyle her cemaatin diğerinden zarar görmesine de yolaçar. Mesela bir cemaat askeri bir operasyon düzenlerken, düşman bunu bahane ederek hazırlıklı olmayan diğer cemaate öldürücü bir darbe vurabilir. Halbuki şer’i kural, zararın önlenmesi gerektiğini bildirmektedir. Bütün bunlar, ayrılığa düşmenin kötülükleridir. Bu kitabın üçüncü bölümünün sonunda bu afetin ilacı üzerinde durduk.

¹ Müslim

² 9 Tevbe/71

³ 8 Enfal/46

7- BEY'AT KONUSUNDAKİ HADİSLER

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile sahabe *Radiyallahu Anhum* arasında meydana gelen bey'atlar dışında, bey'atten söz eden bütün hadislerin Müslümanların imamına yapılan bey'at anlamında algılanması gerekir. Yaptığımız inceleme sonunda bunun böyle olduğunu tespit ettik. Cemaatler içerisinde yapılan ahitleşmeler bey'at olarak isimlendirilse ve bu isimlendirme caiz olsa da, bu hadislerin cemaatler içerisinde yapılan bu bey'atlere hamledilmesi doğru değildir.

Bey'atın geçtiği hadisler, imama yapılan bey'at ile kayıtlı olarak veya imam belirtilmemiş olarak söylenmiştir. Alimlerin cumhuruna göre hüküm ve sebep bir olduğu zaman mutlak olan ifadelerin, belli bir şey ile kayıtlı olan ifadelere hamledilmesi gerekir. Bey'atın, imam ile kayıtlandırılmış olarak geçtiği hadislerden bazıları şunlardır:

- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Halifeler olacak ve çoğalacaktır” buyurdu. Bunun üzerine, “O zaman bize ne emredersiniz?” dediler. Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Kim önce olursa, onun bey'atına bağlı kalınız” dedi.”¹

- “İki halifeye bey'at edilirse, ikincisini öldürünüz.”²

- “Kim gönülden elini vererek bir imama bey'at ederse, elinden geldiği kadar ona itaat etsin. Başka biri imam olarak ortaya çıkarsa, boynunu vurunuz.”³

Bey'atın mutlak olarak geçtiği hadisler ise şunlardır: Bunlardan en önemlisi İbn-i Ömer'in *Radiyallahu Anhu* şu hadisi: “Bey'at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür.”⁴ Mutlak olarak geçmesine rağmen bundan maksadın Müslümanların imamına yapılan bey'at olduğunu söylememizin sebebi, İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhu* merfu olarak rivayet edilen “Emirinden hoşuna gitmeyen bir şey gören sabretsin. Şüphesiz itaatın dışına bir karış çıkan ve ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölür.”⁵ hadisidir. İtaatın dışına çıkmak, imamın bey'atını bozmak demektir.⁶ Gerek İbn-i Ömer *Radiyallahu Anhu* hadisinde ve gerekse İbn-i Abbas hadisinde sebep aynıdır. Bu sebep; imamın bey'atını bozmak veya insanlar onun üzerinde ittifak ettikten sonra, ona bey'atı terketmektir. Ayrıca her iki hadiste hüküm de aynıdır. Bu hüküm ise, bey'atı bu şekilde terkedenin cahiliyye ölümü ile ölmesidir. Dolayısıyla

¹ Müttefekun Aleyhi

² Müslim

³ Müslim

⁴ Müslim

⁵ Buhari

⁶ Fethu'l-Bari, 13/7

mutlak olan İbn-i Ömer hadisini, belli bir şey ile kayıtlı olan (mukayyed) İbn-i Abbas hadisine hamletmek ve İbn-i Ömer hadisinde geçen bey'atın, varsa mü'minlerin emirine bey'at olarak kabul edilmesi gerekir. Çünkü İbn-i Abbas hadisi, bu hükmün itaatin dışına çıkanlar için geçerli olduğunu belirtmiştir. Bu ise bir imamın bulunmasını gerektirir ki, ona karşı çıkılmış olsun. Bu nedenle İbn-i Hacer, İbn-i Ömer'in yukarıda geçen hadisini İbn-i Abbas'ın hadisini açıklamak için getirmiştir.¹

Bunu burada belirtmemizin sebebi ise, günümüzdeki bazı cemaatlerin, İbn-i Ömer hadisini kendi emirlerine bey'atın gerekliliği manasında kullanmalarındır. Bey'ate davet ettikleri kişilere, "Bey'at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür" hadisini zikrederler ve kabul etmeyenleri ise bununla korkuturlar. Halbuki belirttiğimiz gibi durum böyle değildir. İbn-i Ömer hadisinde sözü edilen bey'at, mü'minlerin emirine yapılan bey'attır. Bundan başka şekilde anlaşılması da doğru değildir. Çünkü böyle bir şey, Yahudilerin yaptığı gibi nassları tahrif etmek olur. Allahu Teala onların bu durumunu belirterek şöyle buyurur: "Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler"², "Kelimeleri yerlerinden kaydırıp, değiştirirler."³ Rasullullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: "Sizden öncekilerin gittiği yolları karış karış ve adım adım izleyeceksiniz. Hatta bir kelerin deliğine girseler siz de gireceksiniz." Bunun üzerine; "Ey Allah'ın Rasulü, bunlar Yahudiler ve Hristiyanlar mıdır?" denildi. Allah Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem; "Başka kim olabilir?" dedi."⁴

Yukarıda söylediğim, "İbn-i Ömer Radiyallahu Anhu hadisinde geçen bey'atten maksat, halifeye yapılan bey'attır" sözüm, bugün halifeleri bulunmayan Müslümanları bu sorumluluktan kurtarmaz. Aksine bu hadis bana göre, kendilerine bir halife görevlendirmek için Müslümanların çalışmasının vacip olduğunu gösteren en açık delillerdendir. Bu da ancak cihad ile mümkün olur. Dolayısıyla bugün Müslümanların halifesinin bulunmadığı bir halde ölen her Müslüman, suçlu olarak ölür. İbn-i Ömer hadisinde "Cahiliyye ölümü ile ölür" denildiği gibi.. Bundan kasıt kafir olarak değil, günahkar olarak öleceğidir. Allahu Teala'nın izni ile bunun üzerinde ileride duracağız. Ancak İslam devletinin kurulması ve Müslümanların halifesinin bulunması hedefine ulaşmasa bile, bu konuda çalışanlardan olursa veya iyi niyetli olmakla beraber bunun için çalışmaya gücü yoksa, sorumluluğu da yoktur. Allahu Teala şöyle buyurur: "Kim Allah ve Rasulü uğrunda hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse artık onun mükafatı Allah'a

¹ Bkz. Fethu'l-Bari, 13/6-7

² 4 Nisa/46

³ 5 Maide/41

⁴ Ebu said el-Hudri'den rivayet edilmiştir. Müttetekun Aleyhi

düşer. Allah da çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”¹ Ayrıca özür sahipleri hakkında, Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur “Medinede öyle adamlar vardır ki sizler her vadiden geçerken veya bir yol alırken sizinle ecirde ortaklırlar. Hastalık onları alıkoymuştur.”²

Bu söylediklerimize “..Müslümanların ne bir imamı, ne de bir cemaati yoksa? denildiğinde Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu; “O zaman o fırkaların tümünden ayrıl”³ hadisi ile karşı çıkılamaz. Daha önce, “Taifetu’l-Mansura” hadisinin, bu hadisi tahsis ettiğini belirtmiştik. Kaldı ki nasslar, ileride raşid hilafetin olacağını belirtmektedir. Bu gaye için çalışmak gerekir. Bu hadislerden biri Ebu Hureyre’den *Radıyallahu Anhu* rivayet edilen: “Nasıl oldunuz ki; Meryem oğlu İsa *Aleyhimesselem*, sizin aranızda inmesine rağmen, imamınız kendi içinizden birinizdir” hadisidir.⁴ Mehdi’nin ortaya çıkacağını belirten hadisler çoktur. Mehdi’nin, arkasında İsa’nın *Aleyhisselam* namaz kılacağı kişi olduğu söylenir.⁵

Bu hadislerden biri de Huzeyfe bin Yeman’dan merfu olarak rivayet edilen şu hadistir: “Nübüvvet Allahu Teala dilediği kadar sizde olur.” İlerde bu hadisin tamamı üzerinde duracağız. Mehdi’nin halifenin ölümü sırasında ortaya çıkacağını belirten Ümmü Seleme hadisini Ebu Davud ve Ahmed rivayet etmiştir.⁶ O halde mehdi gelmeden önce hilafet olacaktır. Bu nasslar ve İbn-i Ömer’in “Bey’at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür” hadisi, hilafeti kurmak için çalışmak gerektiğini belirtmektedir. Unutmayalım ki bugün İslami cemaatlara yapılan bey’atlar, imama yapılması gereken bey’atın yerini tutmaz. Ne yazık ki bazıları cemaat liderlerinden birine bey’at ettiği taktirde, yukarıdaki hadiste geçen, “Bey’at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür” tehdidinden kurtulmuş olacağını sanmaktadır. Halbuki bu zan hatalıdır. Çünkü bu hadiste sözü edilen bey’at, Müslümanların halifesine yapılan bey’attır ve bu halife ortaya çıkarılmadan Müslümanlar bu sorumluluktan kurtulamazlar. Allahu Teala en doğrusunu bilir.

¹ 4 Nisa/100

² Müslim, Cabir’den rivayet etmiştir.

³ Müttetekun Aleyhi

⁴ Müttetekun Aleyhi

⁵ Fethu’l-Bari, 6/494, el-İzaa lima Kane ve Yekunu Beyne Yedeysi-Sa’a, 123-124, İbn-i Kesir, en-Nihaye ve el-Fiten ve’l-Melahim, 1/27

⁶ Bkz. El-İzaa, 128, en-Nihaye, 1/29

8- AHDI BOZMANIN HÜKMÜ

Müslümanların halifesine yapılan bey'atı bozmanın hükmü ile kişilerin birbirlerine verdikleri ahdi tutmamanın hükmü aynı mıdır? Aşağıda Allah'ın izni ile bu sorunun cevabı ile alakalı açıklama gelecektir.

Gelecekte Allah'ın izni ile bir hilafetin olacağına ilişkin yukarıda söylediklerimizle ilgili olarak İbn-i Receb'in *Rahimehullah*, "el-Hikamu'l-Cediratu bi'l-İzaati min Kavli'n-Nebiyi 'Buistü bi's-seyfi beyne yedeyi's-Saa'" isimli kitabına Elbani'nin yazdığı mukaddimede "İstikbal İslam'ındır" konusunda söylediklerini burada aktarmak istiyorum. Şöyle der: "Allahu Teala şöyle buyurur: "O (Allah) müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için, Rasulü'nü hidayet ve Hak Din ile gönderendir."¹ Bu ayet, egemenliği ile, üstünlüğü ile ve bütün dinlerin üstünde olmasıyla, geleceğin İslam'ın olacağını müjdelemektedir. Bazı kimseler bunun Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, raşid halifelerin ve salih hükümdarların devrinde olduğunu ve onlardan sonra da bittiğini sanabilir. Halbuki öyle değildir. Onların döneminde gerçekleşen, bu doğru vaadin sadece bir bölümüdür. Nitekim Rasulullah da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Lat ve Uzza'ya tapılmadıkça gece ile gündüz gitmez" sözleriyle buna işaret etmiştir. Bunun üzerine Aişe *Radyallahu Anha* şöyle sordu: "Ey Allah'ın Rasulü, Allah "O (Allah) müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için, Rasulü'nü hidayet ve Hak Din ile gönderendir" ayetini indirince bunun bittiğini sanırdım." Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Allah'ın dilediği kadar bu devam edecektir. Sonra güzel bir rüzgar esecek ve kalbinde zerre kadar iman olan herkes ölecektir. Geriye hayırsız kişiler kalacak ve bunlar atalarının dinlerine döneceklerdir."²

İslam'ın nasıl yayılacağını ve ne kadar üstün olacağını belirten başka hadisler de çoktur. Hepsi de Allah'ın izni ve tevfiğiyle istikbalin İslam'ın olacağını kesin olarak bildirmektedir. Şimdi İslam için çalışanların himmetlerini bilemesi ve ümitsizliğe düşenleri uyandırması ümidiyle bununla ilgili bazı hadisleri aktarmak istiyorum.

- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Şüphesiz Allah benim için yeryüzünü dürdü, doğularını ve batılarını gördüm. Ümmetimin mülkü benim için dürülen yerlere kadar ulaşacaktır."³

- "Bu din gece ve gündüzün ulaştığı her yere ulaşacaktır. Aziz olanın izzeti ile ve zelil olanın zilleti ile bu dinin girmediği yerleşik ve göçebe hiçbir ev kalmayacaktır. Allah *Azze ve Celle* İslam dinini üstün ve aziz kılacaktır ve

¹ 9 Tevbe/33

² Müslim kendi senediyle, Aişe'den rivayet etmiştir.

³ Müslim, Ebu Davud ve Tirmizi, Sevban'dan *Radyallahu Anhu* rivayet etmiştir.

küfrü zelil edecektir.”¹ Şüphe yok ki bu yayılmanın gerçekleşmesi için, Müslümanların maddi, manevi ve silah olarak eski güçlerine kavuşması gerekir ki küfür ve tuğyan güçlerine galip gelebilsinler. Bunu ise şu hadis müjdelemektedir:

• Ebu Kubeyl’in şöyle dediği rivayet edilir: Abdullah bin Amr bin As’ın yanında bulunuyorduk. Roma veya İstanbul’dan (Kostantiniyye) hangisinin önce fethedileceği kendisine soruldu. Abdullah, halkaları olan bir kutu getirdi ve içinden bir kitap çıkararak şöyle dedi: “Bizler Rasulullah’ın yanında yazarken Roma veya İstanbul’dan hangisinin önce fethedileceği kendisine soruldu. Herakliyyus’un şehrinin (İstanbul) önce fethedileceğini söyledi.”² Birinci fetih, Fatih Sultan Muhammed eliyle gerçekleşmiş ve bu fetih Allah Rasulü’nün haber vermesinden 800 yıl sonra olmuştur. İkincisi (yani Roma’nın fethi) de Allah’ın izni ile gerçekleşecektir. Yaşayanlar bunu görecekler. Şüphesiz Roma’nın fethedilmesi, İslam ümmetinin yeniden Raşid hilafete sahip olmasıyla mümkündür. Bunu da aşağıdaki hadis müjdelemektedir:

• Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Peygamberlik sizde Allah’ın kalmasını dilediği kadar kalır, sonra kaldırmak isterse kaldırır. Sonra peygamberlik gibi bir hilafet olur, o da Allah’ın dilediği kadar sürer, sonra kaldırmak istediğinde kaldırır. Sonra saldırgan bir krallık olur ve bu da Allah’ın dilediği kadar devam eder. Sonra kaldırmak isterse kaldırır. Sonra zorba bir hükümdarlık olur ve Allah’ın dilediği kadar devam eder, sonra kaldırmak isterse kaldırır. Sonra peygamberin menheci üzere olan bir hilafet olur.”³

Müslümanların yeniden kuvvetli olacaklarını ve amaçlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olacak şekilde yeryüzünü kullanacaklarını, hem askeri ve hem de tarımsal açıdan parlak bir geleceklerinin olduğunu bildiren haberlerden biri de şu hadistir: Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Arapların toprağı çayır ve nehirlerle dönüşmedikçe kıyamet kopmaz.”⁴

Bu hadisin bazı müjdeleri Arap Yarımadası’nın bazı yerlerinde gerçekleşmeye başlamıştır. Çünkü Allahu Teala bu topraklara çok hayırlar, bereketler ve verimli araçlar vermiştir. Bu araçlarla çölün derinliklerinden bol sular çıkarılmaktadır.

¹ Bkz. El-Bani, Tahziru’s-Sacid, sayfa: 121

² Ahmed ve Darimi rivayet etmiş ve Hakim sahih olduğunu söylemiştir. Zehebi de sahih olduğunu onaylamıştır.

³ Huzeyfe merfu olarak zikretti, Hafız İraki, Ahmed yolu ile rivayet etmiş ve sahih hadis olduğunu bildirmiştir.

⁴ Müslim, Hakim ve Ahmed, Ebu Hureyre hadisinden rivayet etmişlerdir.

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Öyle bir zaman gelecektir ki, Rabbinize kavuşuncaya kadar yaşadığınız gün, bir önceki günü aratacaktır”¹ sözü, yukarıda aktardığımız hadisler ve ayrıca hem Mehdi ve hem de İsa'nın *Aleyhisselam* inmesiyle ilgili rivayet edilen hadislerin ışığında anlaşılması gerekir. Çünkü bu hadisler, biraz önce aktardığımız hadisin umum belirtmediğini, aksine belirli bir döneme mahsus olduğunu bildirir. Bu nedenle, Buhari'de rivayet olunan yukarıdaki hadisin umum manasında anlaşılması ve ümmetin ümitsizliğe düşmesi caiz değildir. İslam ümmetinin ümitsizlikle nitelenmesi doğru değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Çünkü kafirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.”² Allahu Teala'nın, bizleri gerçek mü'minlerden kılmasını dileriz.”³ İmama yapılan bey'at ile Müslümanların kendi aralarında ahitleşmeleri arasındaki farkla ilgili söyleyeceklerimiz bunlardır.

¹ Buhari

² 12 Yusuf/87

³ Muhammed Nasruddin el-Elbani

Ahitleri Bozmanın Hükümü

Hangi ahit olursa olsun, bozmak ve yerine getirmemek, tehdit sebebi olan büyük günahlardandır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sağlam söz verdikten sonra Allah’ın ahdini bozanlar ve Allah’ın birleştirilmesini emrettiğini ayıranlar ve yeryüzünde bozgunculuk yapanlar, işte lanet onlara ve kötü yurt cehennem, onlarıdır.”¹

“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır.”² Kim verdiği sözü tutmazsa, söylediği halde yapmayanlardan olur.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Dört şey kimde varsa, katıksız münafık olur. Kimde onlardan bir tanesi varsa, bırakıncaya kadar kendisinde nifaktan bir şube bulunur. Emanete hıyanet eder, konuştuğunda yalan söyler, ahitleştiğinde ahdini çiğner, tartıştığı zaman haksızlık yapar.”³

Bu hadisi açıklarken İbn-i Receb el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Müslim ile gayri müslim arasında, sözü tutmamak her zaman haramdır. Söz verilen kişi kafir de olsa, bu değişmez. Bu nedenle İbn-i Ömer’in Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: “Kim haksız yere, anlaşmalı olan bir kişiyi öldürürse, cennetin kokusunu alamaz. Halbuki onun kokusu kırk yıllık yolculuk mesafesinden alınabilir.”⁴ Allahu Teala, sözlerine sadık kaldıkları taktirde, müşriklerle yapılan ahitlerin yerine getirilmesini emretmiştir. Müslümanların kendi aralarında yaptıkları ahitleri yerine getirmek çok daha gerekli ve çiğnemenin günahı daha büyüktür. Ahitlerin en büyüğü, imama yapılan ahittir. Buhari ve Müslim’de Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu Ebu Hureyre’den rivayet edilir: “Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz, yüzlerine bakmaz ve onlar için acıklı bir azap vardır. Bunlardan biri bey’at ettiği imama ancak dünyalık için bey’at eden, istediğini verdiği zaman bey’atını tutan, ama vermediği zaman bozan kişidir.” Müslümanların aralarında anlaştıkları alışveriş, nikah ve yerine getirilmesi gereken diğer bütün akitlerin yerine getirilmesi vaciptir. Aynı şekilde kişinin adak ve benzeri işlerden Allahu Teala’ya verdiği sözleri de yerine getirmesi gereklidir. Bunların tümü yerine getirilmesi ve çiğnenmemesi gereken ahitler arasındadır.”⁵

¹ 13 Rad/25

² 61 Saf/2-3

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Buhari

⁵ Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem, 376-377

Bu sözler, Müslümanların imamına yapılan bey'at başta olmak üzere, yapılan bütün ahitleri kapsamaktadır. Ayrıca Müslümanların imamına yapılan bey'atın bozulması konusunda çok büyük bir tehdit bulunmaktadır. Nitekim İbn-i Receb *Rahimehullah* şöyle der: "Müslümanların kendi aralarında yaptıkları ahitleri yerine getirmek çok daha gerekli ve çiğnemenin günahı daha büyüktür. Ahitlerin en büyüğü, imama yapılan ahittir."

Buhari, ahitleri yerine getirmek ve onları çiğnemenin günahı ile ilgili olarak Sahih'inde birkaç bâb ayırmıştır. Bu babların isimlerini aşağıda belirttik. Okuyucu kardeşlere, bu bâblara ve şerhlerine bakmalarını tavsiye ederim.

1- "Kitabu's-Şehadat", "Sözü Yerine Getirmenin Emredilmesi" babı, 5/289

2- "Kitabu'l-Cizye ve'l-Muvadaa", "Ahde Vefa Göstermenin Fazileti", "Ahdi Çiğnemenin Yasaklanması", "Söz Verip, Sözünü Tutmayanın Günahı", "İyi ve Kötü Kişilere Verilen Söz Çiğnemenin Günahı" babları, Fethu'l-Bari, 6/276-283

3- "Kitabu'l-Eyman ve'n-Nuzur", "Allahu Teala'ya Söz Verme" babı, Fethu'l-Bari, 11/544. Ayrıca, "Allahu Teala'nın; "Allah'a karşı verdikleri söz ve yeminlerini az bir bedelle değiştirenler.." ¹ Buyruğu" babı, Fethu'l-Bari, 11/557

Müslümanların imamına yapılan bey'atı bozmaya ilişkin yapılan tehdit ile ilgili olarak Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu İbn-i Ömer *Radiyallahu Anhu* tarafından rivayet edilmektedir: "Bey'at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür."²

İbn-i Abbas'tan da *Radiyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet edilir: "Emirinden hoşuna gitmeyen bir şey gören sabretsin. Şüphesiz itaatin dışına bir karış çıkan ve ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölür."³

Bu hadisi açıklarken İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin" sözüne, ikinci rivayette "Kim itaatin dışına çıkarsa" ilavesi yapılmıştır; yani kim sultanın itaati dışına çıkarsa. Müslim'in rivayetinde ise "Kim itaatin dışına çıkarsa" şeklindedir. Diğer rivayette ise, "Kim cemaatten ayrılırsa" şeklindedir. "Bir karış" sözü, yönetime karşı çıkmayı ve ona karşı savaşmayı kinaye yolu ile belirtmektedir. İbn-i Ebi Hamza şöyle der: "Ayrılmaktan maksat, en ufak bir şeyle de olsa, bey'at edilen emire bey'atı bozup ondan ayrılmaktır. Bu "karış

¹ 3 Al-i İmran/77

² Müslim

³ Müttefekun Aleyhi

kadar” denilerek kinaye yolu ile belirtilmiştir. Çünkü bu işe kalkışmak, haksız yere kanların dökülmesine yol açar.

“Cahiliyye ölümü ile ölür” ve diğer bir rivayette “Ancak cahiliyye ölümü ile ölür”, Müslim’in bir rivayetinde “Onun ölümü cahiliyye ölümüdür”, yine Müslim’de İbn-i Ömer hadisinde merfu olarak aktarılan, “Kim itaatten el sıyrırorsa, hiçbir hücceti olmadan Allah’ın huzuruna çıkar. Boynunda bey’atı olmadan kim ölürse cahiliyye ölümü ile ölür” ifadeleriyle ilgili olarak Kirmani şöyle der: “Buradaki istisna, inkari istifham anlamındadır. Yani cemaatten ayrılan bir kimse yoktur ki, başına böyle bir durum gelmesin.”

Cahiliyye ölümünden maksat, cahiliyye insanların ölümü gibi dalalet üzerinde ölmek ve itaat edilen bir imama sahip olmadan gitmektir. Bundan maksat, böyle yapanın kafir olarak ölmesi değil, asi olarak ölmesidir. Benzetmenin zahiri manada olması da muhtemeldir. Bu durumda ise, kendisi cahiliyye toplumundan olmasa da cahiliyye insanların öldüğü gibi ölmek olur. Yahut bu, sakındırmak ve alıkoymak anlamında kullanılmış olup zahiri mana kastedilmemiştir. “Cahiliyye” kelimesinden maksadın benzetmek olduğunu, “Kim cemaatten bir karış kadar ayrılırsa, sanki İslam bağını boynundan atmış olur” hadisi de desteklemektedir. Tirmizi, İbn-i Huzeyme, İbn-i Hibban, Haris bin Haris’in hadisinden almış, el-Eşari sahih olarak rivayet etmiştir.”¹

Bu aktardıklarımız, Müslümanların imamına yapılan bey’atı bozmanın günahı ile ilgili olarak rivayet olunan bazı nasslardır. “Cahiliyye ölümü ile ölür” sözünün anlamı, İbn-i Hacer’in “kafir olarak ölmesi değil, asi olarak ölmesidir” dediği gibi, kafir olarak ölmek değil, günahkar olarak ölmektir. Çünkü “cahiliyye” sözü, ortak bir lafızdır ve birden çok anlamları vardır. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Ebu Zer’e *Radıyallahu Anhu* buyurduğu “Sen, kendisinde cahiliyye olan bir adamsın” sözü gibi masiyet anlamında olabilir. Buhari bu hadisi, Sahih’inin “İman” bölümünde rivayet etmiş ve “Masiyetler Cahiliyye İşlerindendir Ve Sahibi Ancak Şirk İle Tekfir Edilir” babında vermiştir.

“Cahiliyye” sözünün anlamı, Huzeyfe hadisinde olduğu gibi, küfür olabilir. Ki ondan aktarılan hadis şudur: “Bizler cahiliyye ve kötülük içinde idik. Allahu Teala bize bu hayrı verdi ve biz şimdi onun içindeyiz.”² Ortak lafızdan maksadın ne olduğu, kelimenin kendisinden veya dışarıdan bir karinenin (işaretin) bulunması ile anlaşılır. Bunun ayrıntıları üzerinde burada durmayacağız.

¹ Fethu’l-Bari, 13/6-7

² Müttefekun Aleyhi

UYARI

İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhu* yukarıda aktardığımız hadisin başka bir rivayetinde şöyle geçer: “Kim sultanın emrinden bir karış ayrılırsa cahiliyye ölümü ile ölür.” Yine başka bir rivayette, “Kim cemaatten bir karış ayrılır ve ölürse, ancak cahiliyye ölümü ile ölür” şeklinde geçmektedir. İkinci rivayette “Cemaat” kelimesinin anlamı, sultana itaat etmekte olan Müslüman toplumdur, yoksa herhangi bir cemaat değildir. Bunu söylememizin iki sebebi vardır:

1- İkinci rivayette mutlak olarak geçen “cemaat” sözünü, birinci rivayette geçen ‘sultan’ sözüne hamletmek gerekir. Çünkü iki rivayette de hüküm ve sebep birliği bulunmaktadır. Sözü edilen cemaat, sultanın etrafında bir araya gelen Müslüman toplumdur. İbn-i Hacer’in *Rahimehullah* hadisi şerh ederken yukarıda söylediklerinden bu anlaşılır. Bunu, Müslim’in, *Arfece*’den *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiği ve Müslümanların imamına karşı çıkanların, Müslümanların birlik ve beraberliğini bozduğunu belirten hadis de desteklemektedir. Bu demektir ki sultana karşı çıkmamanın anlamı, Müslümanların toplumuna yani cemaatine karşı çıkmaktır.

Arfece’den *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Şunlar şunlar olacaktır. Toplu olan bu ümmetin birliğini bozmak isteyen kim olursa olsun kılıçla boynunu vurun.” Yine merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Bir kişi, toplu olduğunuz halde birliğinizi dağıtmak veya cemaatinizi bölmek isterse, onu öldürün.”¹

2- “Cemaat” kelimesinin başındaki “lam” harfi , bunun cins isim olarak değil, özel isim olarak geldiğini gösterir. Yani hadisteki bu tehdit, herhangi bir cemaate değil, belirli bir cemaate karşı çıkanlar içindir. Hadis ile ilgili olarak bu anlayışı destekleyen karine (işaret) şudur: “Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin.” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bütün Müslümanlara hitap ederken, emir ve zamirin tamlama olması, bunun Müslümanların cemaatinin emiri olduğunu gösterir. Birinci rivayette isimlendirildiği gibi, Müslümanların cemaatinin emiri ise, Müslümanların imamıdır. Dolayısıyla hadiste kastedilen cemaat, imama itaat halinde olan Müslümanların cemaatidir. Huzeyfe hadisindeki “Müslümanların cemaatine ve imamına bağlı kalırsın” ifadesi de bunu göstermektedir.

Bütün bu açıklamalardaki gayemiz, günümüzde bazılarının yaptığı gibi, Müslüman cemaatlerden birinin, bu hadisi yanlış yerde kullanmasını ve kendilerine katılmayanları cahiliyye ölümü ile ölmekle suçlamalarını engellemektir. Günümüzde bazı cemaatler, haklı veya haksız olarak kendilerinden ayrılan kişilere “Sen cemaatten ayrıldın, halbuki Rasulullah *Sallallahu Aleyhi*

¹ Müslim

ve Sellem, “Kim cemaatten bir karış ayrılır ve ölürse, ancak cahiliyye ölümü ile ölür” buyurmaktadır” derler. İşte bu, nassları yeri dışında kullanmaktır. Belirttiğimiz gibi bu hadiste geçen cemaatten maksat, meşru sultana itaat eden Müslüman toplumu olup herhangi başka bir cemaat değildir.

İbnu'l-Esir, “cemaat” sözcüğünü genel anlamda kabul etmiş ve başındaki “lam” harfinin cins ifade ettiğini söylemiştir. Kelime böyle algılanırsa, herhangi bir cemaat için kullanılması sahih olur. Kendisi şöyle der: “Kim cemaatten bir karış ayrılır ve ölürse, ancak cahiliyye ölümü ile ölür.” Bunun anlamı, Kitap ve Sünnet'e uygun akit yapan her cemaattir. Bu akitten sonra kimsenin onlardan ayrılması caiz olmaz. Akdi çiğneyerek onlara muhalefet ederse, tehlide müstehak olur. “Cahiliyye ölümü ile ölür” sözünün anlamı da, cahiliyye halkının üzerinde öldükleri dalalet ve cehalet üzere ölmesidir.”¹

Halbuki iş İbnu'l-Esir'in söylediği gibi değildir. Herhangi bir cemaate itaatin dışına çıkan herkesi kapsayacak şekilde bu tehdit genel değildir. Aksine, işin doğrusu yukarıda belirttiğimiz gibidir ve cemaatten maksat, Müslümanların imamına itaat eden toplum olup başkası değildir. Bu demek değildir ki hak üzere bulunan bir cemaate karşı ahdini bozan kişi tehdidi hak etmez. Aksine bu konunun başlarında belirttiğim gibi ahitleri bozmaktan dolayı herkesin hak ettiği kötüleme ve tehdidi o da hak eder.

Bu hadisi kendi anlayışlarına göre kullanan cemaatlerden bazıları hadisin bir kelimesini te'vil ederken, diğer bazıları ise birden fazla kelimeyi te'vil etmektedir. Bir kelime te'vil edenler, herhangi bir cemaat anlamına gelebilecek şekilde “cemaat” kelimesini te'vil ederler ve kendilerine karşı olanları da hadiste belirtilen, cemaatten ayrılma tehdidi kapsamında değerlendirirler. Yukarıda bunun hatalı olduğunu açıkladık.

Birden fazla kelimesini te'vil edenler ise, “cemaat” ve “cahiliyye” kelimelerini te'vil ederler ve cahiliyye'nin küfür anlamında olduğunu söylerler. Dolayısıyla cemaatlerine karşı çıkan herkesi tekfir ederek, kanının akıtılmasının helal olduğunu söylerler. Kendilerini İslam cemaati, karşı çıkanları da mürted sayarlar. Mürtede karşı savaşmak, asli kafir ile savaşmaktan önce gelir. Bu, zaman zaman bazı cemaatlerin benimsediği bir düşüncedir. Bu ise, kendilerine karşı çıkanların mürted olduğunu söyleyerek, bunların kanlarını kendileri için helal gören Haricilerin itikadıdır. Halbuki asli kafirin kanını dökmeyi helal görmezler. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem bu kişiler için şöyle buyurur: “Müslümanları öldürürler, ama putperestleri bırakırlar.”²

Bu yanlışları, elverişli bir karine olmaksızın ortak bir lafzı, tek bir anlama hamletmelerinden kaynaklanmaktadır. “Cahiliyye” kelimesi, Huzeyfe'nin “Bizler cahiliyye ve kötülük içinde idik. Allahu Teala bize bu hayrı

¹ İbnu'l-Esir, en-Nihaye fi Ğaribi'l-hadis, 3/439, Faraka maddesi

² İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 3/355

verdi ve biz şimdi onun içindeyiz”¹ hadisinde olduğu gibi küfür anlamında olabilir. Bu hadiste “cahiliyye”, İslam öncesi küfür anlamındadır. Aynı kelime, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Ebu Zer’e buyurduğu “Sen, kendisinde cahiliyye bulunan bir adamsın”² sözünde olduğu gibi masiyet anlamında da olabilir. Ebu Zer’in nasıl Müslüman olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, kelimenin kendisinden veya dışarıdan, cahiliyyenin hangi anlama geldiğini belirten bir karinenin olması gerekir.

“Kim cemaatten bir karış ayrılır ve ölürse, ancak cahiliyye ölümü ile ölür” hadisinde söz konusu olan cemaatin, sultana itaat eden Müslümanların toplumu olduğunu belirttik. Dolayısıyla buradaki “cahiliyye”den maksat küfür değil, İbn-i Hacer’in açıklamasında belirttiği gibi masiyet (günah) cahiliyyesidir.

Bunun böyle olduğunu belirten diğer bir delil de şudur: İsyancılar, imama itaatin dışına çıkan bir gruptur. Buna rağmen Allahu Teala onları mü’minler olarak nitelemektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer mü’minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşarlarsa aralarını düzeltiniz. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, saldıranlarla Allah’ın buyruğuna dönmelerine kadar savaşınız. Eğer dönerlerse aralarını adaletle bulunuz, adil davranınız, şüphesiz Allah adil davrananları sever. Şüphesiz mü’minler birbiri ile kardeşler; öyle ise dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’tan sakının ki size acısın.”³ İsyan ve çatışmalarına rağmen Allahu Teala, onlara mü’minler demektedir. Bunlar Müslümanların cemaatine karşı çıkmış, ama küfre girmemişlerdir.

Diğer bir delil ise şudur: “Bey’at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür” hadisini rivayet eden İbn-i Ömer’in, Mervan’a bey’at ettiğini belirten İbn-i Hacer, hadisi şerh ederken şöyle der: “İbn-i Ömer o süre içinde İbn-i Zübeyr’e ve Abdulmelik’e bey’at etmeyi kabul etmiyordu. Nitekim Ali veya Muaviye’ye de bey’at etmeyi kabul etmedi. Ama Hasan bin Ali ile barışıp halk kedisine bey’at edince Muaviye’ye bey’at etti. Muaviye öldükten sonra da halkın bey’at etmesi üzerine Yezid’e bey’at etmiştir. Sonra ihtilaf zamanında kimseye bey’at etmeyi kabul etmedi. Nihayet İbnu’z-Zubeyr öldürüldü ve Abdulmelik iktidar dizginlerini eline aldı. O zaman kendisine bey’at etti.”⁴

İbn-i Ömer’in *Radiyallahu Anhuma* bu tavrına rağmen ashabın, tabiinin ve Ehl-i Sünnetin cumhuru, haklı olanı desteklemenin ve isyan edene karşı savaşmanın vacip olduğunu söylemişlerdir. Bununla beraber, sahabeden olup, isyancılar ile savaşmayan kişilerin yanlış yaptığını da söylememişlerdir.

¹ Müttefekun Aleyhi

² Buhari

³ 49 Hucurat/9-10

⁴ Fethu’l-Bari, 13/195

Çünkü i'tihad ederek bu tavırlarını takınmışlardır. Bunu üçüncü bölümün sonlarında belirtmiştik. Ancak "Bey'at etmeden ölen, cahiliyye ölümü üzere ölür" hadisini rivayet eden İbn-i Ömer'in uygulamasında bizi burada ilgilendiren şey, rivayet edilen hadisteki "cahiliyye" kelimesi küfür manasında olsaydı, o durumda İbn-i Ömer'in *Radiyallahu Anhuma* hakka en yakın olana bey'at etmekten başka alternatifi kalmazdı. Halbuki halkın ihtilaf içinde olmasını bey'at etmekten kaçınma sebebi olarak saymıştır.

Bu aktarılanlar ve yine buna benzer bir takım naslar, "Kim cemaattan ayrılırsa" hadisindeki "cahiliyye" kelimesinden maksadın, bazı cemaatların söylediği gibi küfür değil, masiyet manasında olduğunu gösterir.

Bazı cemaatlar ise, İbn-i Mes'ud'tan *Radiyallahu Anhu* rivayet olunan, "Müslüman bir kişinin kanını dökmek ancak üç yerde helal olur; zina eden evli kişi, haksız yere bir Müslümanı öldüren kişi ve dinini terkedip cemaatten ayrılan kişi"¹ hadisini te'vil ederek cemaatlerine karşı çıkanları tekfir ederler. Te'villerindeki bozukluk, "Dinini terkeden" ifadesini, "cemaattan ayrılan" ifadesine sıfat yapmaları ve kendi cemaatlerini de, hadiste sözü edilen Müslüman cemaat olarak nitelendirmelerinden dolayıdır. Böylece kendilerinden ayrılanların dinden ayrıldıklarını söylerler.

Halbuki doğrusu, "cemaattan ayrılan" ifadesinin, "Dinini terkeden" ifadesine sıfat olmasıdır. Çünkü kim dinden dönerse onu diğer Müslümanlara bağlayan iman ve İslam bağı kopardığı için İslam cemaatinden de ayrılmış olur. İbn-i Hacer *Rahimehullah*, İbn-i Mes'ud'tan rivayet edilen "Müslüman bir kişinin kanını dökmek ancak üç yerde helal olur.." hadisini açıklarken şöyle der: "Cemaatten maksat, Müslümanların toplumdur. Yani "İrtidat ederek Müslümanlardan ayrıldı ve terketti" manasındadır. Bu da bağımsız bir sıfat değil, ayrılan veya terkedenin sıfatıdır. Aksi halde, Müslüman kişinin kanını dökmek üç yerde değil, dört yerde olurdu."²

Bu nedenle dinini terkeden herkesin aynı zamanda cemaatten ayrılan kişi olduğu söylenebilir. Ama cemaatten ayrılan herkes, dininden ayrılmış demek değildir. Tıpkı bağiler gibi. Hadisin, "cemaat" lafzının geçmediği başka rivayetleri de vardır. Mesela, Tirmizi Osman bin Afvan'dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Üç şeyden biri olmadan Müslüman kişinin kanını dökmek helal olmaz; Müslüman iken kafir olması, evli iken zina etmesi veya haksız yere birini öldürmesi." Bu rivayet, diğer rivayette geçen kişinin mürted olduğunu belirtmektedir.

Yukarıdaki aktardıklarımızdan, naslarda geçen her "cemaat" lafzından maksadın halifeye itaat eden Müslümanların toplumu olduğu anlaşılmalıdır. Çünkü "cemaat" kelimesi ortak bir lafız olup değişik anlamlarda

¹ Müttefekun Aleyhi

² Fethu'l-Bari, 12/201-202

kullanılabilir. Bundan hangi cemaatin kastedildiği ise kelimenin kendisinde veya dışarıdan açıklayıcı bir karine ile bilinir. Bu nedenle de bazı hadislerde geçen “cemaat” sözcüğünü, karinelere dayanarak imama itaat eden Müslüman toplum anlamında aldım. Çünkü hüküm ve sebep ortak olursa, mutlak olan mananın, belli bir şey ile kayıtlı olan (mukayyet) manaya hamledilmesi gerekir. Şüphesiz cemaat sözcüğünün başka anlamları da vardır. Bunun uzun açıklama yeri ise, konumuzun farklı olması sebebi ile burası değildir. Sadece toplu olarak bu anlamlara işaret etmekte yarar vardır:

Rağıb el-İsfahani şöyle der: “Cem etmek, birbirine yaklaştırarak bir şeyi bir araya getirmektir. “Topladım” ve “toplandı” denir. Toplanan şeylere de cem’, cemi’, cemaat denir.”¹

Bu lafızla cemaat, Kur’an-ı Kerim’de geçmeyip, hadislerde ise sadece iki anlamda geçmektedir:

1) Kelimenin sözlük anlamı. Yani dağıtmanın zıddı olan toplama anlamı. Dilcilerle usülcüler arasındaki görüş ayrılığına göre ikiden veya üçten fazlası için kullanılır. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğu bu türdendir: “Cemaat namazı, tek kişinin namazından yirmi yedi derece daha üstündür.”² Buradaki “cemaattan” maksat, sayıdır. Buhari “İki ve daha yukarısı cemaattir” der. Bu da merfu olarak rivayet edilir.³

2) Fırkalar hadisinde olduğu gibi, hak ve din anlamında cemaat. Ki hadiste şöyle geçmektedir: “Biri dışında hepsi ateştedir. O da cemaattir.” Buradaki “cemaat” hak üzere olan taifedir. Buna en layık olan ise Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve ashabıdır. Bu nedenle bu hadisin diğer bir rivayetinde, “Benim ve ashabımın üzerinde bulunduğudur” şeklinde geçer. İbn-i Mes’ud *Radıyallahu Anhu* buradan hareketle “Cemaat, tek başına da olsan hakka uygun olanıdır” demiştir.

Cemaat, İslam dini mensupları anlamında da kullanılır. “Dinini terkeden ve cemaattan ayrılan” lafzı ile rivayet olunan hadiste olduğu gibi. Ayrıca ilim, hal ve akd ehli anlamında da kullanılır.

Yine cemaat, imama itaat eden Müslümanların toplumu anlamında da kullanılır. “Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse, ona sabretsin. Çünkü cemaatten bir karış ayrılıp ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölür” hadisinde olduğu gibi.

Bu iki terimsel anlam gözönünde bulundurularak Müslümanın her zaman hakka uyması gerekir. Müslümanların bir imamı varsa ona tabi olmak vacip olur. Hak olan şeylerde kendisine itaat edilir, ama batıl olan şeylerde

¹ El-Mufredat

² Müttefekun Aleyhi

³ Bkz. Fethu’l-Bari, 2/142

itaat edilmez. Hak daha önce ve evla olandır. Günümüzde olduğu gibi Müslümanların bir imamı mevcut değilse, cemaat birinci manası ile yani bağlı kalınması gereken İslam dini olarak algılanır ve ona uymak vacip olur.

Hadislerde cemaat sözcüğünü incelediğimiz zaman hepsinin “sayı, hak, imama itaat eden Müslüman toplum” manalarında olduğunu görürüz. Çağımızdaki Müslüman cemaatlerden bazılarının bu manalardan nasibi, sadece sayı anlamıdır. Bazısı ise değişik seviyelerde “hak” anlamında cemaat kapsamına girmektedir.

9- AHİTLER İLE İLGİLİ BİR ŞÜPHEYE CEVAP

Bu kitabın üçüncü bölümünün sonunda Müslüman cemaatlara emir tayin etme ile ilgili bir şüpheye cevap vermeye çalıştım. “El-Beyatu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bidati” isimli kitabın yazarı Ali bin Hasan bin Abdulhamid, kitabında Müslümanların oluşturdukları cemaatlerde emir tayin edilmesi konusuna karşı çıkmaktadır.

Burada ise, bu cemaatlerin fertlerinden alınan bey’atı, bid’at olarak nitelendirmesine cevap vermeye çalışacağım. Kendisi bu bey’atların meşruluğunu inkar etmiş ve bid’at olan işlerden saymıştır. O, bununla, bey’atı ve işitip itaat etmeyi, mensuplarını yönetmek ve liderlerinin masum olduğunu belirtmek için kullanan belirli bir cemaata cevap vermek istemiştir. Ancak şu kesindir ki, bey’at ve işitip itaat etmek haktır. Belirli bir cemaatin hakkı kötüye kullanması, bizi, bu hakkı inkara sevketmemelidir. Aksine bizim, bu hakkın kötü bir şekilde kullanılmasına karşı çıkmamız gerekir. Yapılan bey’atlar ile ilgili yazarın söylediklerinden bazılarını aktardıktan sonra, Allah’ın izni ile yazara cevap vermeye çalışacağım.

Sayfa 22’de şöyle der: “Mü’minlerin emirine yapılan bey’atın dışında, mü’minlerin emirinin gıyabında da olsa, cemaatlara yapılan bey’atın bid’at olduğunu gösteren şeylerden biri de, alimlerin bey’at için hal ve akd ehlinin toplanmasını ve gerekli vasıfları taşıyan bir kişiyi imam olarak tayin etmelerini şart koşmalarıdır.”¹

Sayfa 23’de şöyle der: “Yukarıda aktarılanlardan iki şeyi öğrenmekteyiz: Bunlardan biri; bey’atın sadece mü’minlerin emirine yapılabileceği, ikincisi ise; itaatın de yine sadece kendisine yapılan bey’atın sonucu olarak mü’minlerin emirine yapılabileceğidir. Dolayısıyla imam olmadıkça, kime yapılırsa yapılsın, ister imam bizzat bulunuyor olsun, ister gıyabında olsun, bir veya birden fazla kişilere yapılan her türlü bey’at batıl olur.” Yazar aynı sayfanın dipnotunda da şöyle der: “Bu tür bid’at olan bey’atlara bulaşanların, dinlerini korumak için hemen bundan uzaklaşmaları ve terketmeleri gerekir. Çünkü bu yapılan iş batıldır.”²

Sayfa 32’de şöyle der: “İlim ve fıkıh ehlinden olup, bizden önceki dönemlerde yaşamış olan bütün alimlerin sözleri, halifeye yapılan bey’at ile ilgilidir ve Müslümanların imamına yapılan bey’at dışında, başkalarına yapılan bey’atlara bildiğim kadarıyla kimse değinmemiştir. Kim bunun aksini iddia ederse, delilini getirmelidir.”³

¹ El-Beyatu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bid’ati, 22

² El-Beyatu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bid’ati, 23

³ El-Beyatu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bid’ati, 32

Sayfa 33'de şöyle der: "Ümmetin selefi nerede, bu tür bid'at olan bey'atlar nerede? Acaba akıl ve hevalarımızla, bu ümmetin selef ve imamlarının (Allah hepsinden razı olsun) elde edemediği bir hayra biz ulaşabilir miyiz? Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ne kadar güzel buyurur: "Kim bu işimizde, onda olmayan bir şey uydurursa, uydurduğu kendisinden reddedilir." Kur'an veya hadiste yahut salih selefın uygulamasında yeri olmayan bu tür bey'atlar, uydurma ve bid'at sayılır."¹

Sayfa 36'da şöyle der: "İbn-i Teymiye *Rahimehullah* "Mecmuu'l-Fetava" isimli eserinin, 28. cilt, 18. sayfasında buna işaret ederek şöyle der: "Bu ittifaktan, bağılıktan ve bey'attan maksat iyilik üzerinde yardımlaşmaksa, belli bir ittifak olmadan da zaten Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunu emretmiştir. Yine maksat kötülük ve haksızlık üzerinde yardımlaşmaksa, bunu Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* haram kılmıştır. Bundan bir hayır kastediliyorsa, bilelim ki bu ittifaka ihtiyaç kalmadan hayır, Allah'ın ve Rasulü'nün emrettiklerindedir. Ama bu ittifaktan maksat bir kötülük ise, Allah ve Rasulü kötülüğü yasaklamıştır."²

Sayfa 37'de Şeyhu'l-İslam İbn-i Teymiye'den *Rahimehullah* şunu nakleder: "Bütün istediklerine muvafakat etmek, dost olduklarına dost ve düşman olduklarına düşman olmak üzere, kimsenin kimseden söz ve ahit alma hakkı yoktur. Böyle bir şey yapanlar, kendilerine muvafakat edenleri samimi dost ve muhalefet edenleri ise düşman kabul eden Cengiz Han ve benzerleri gibi olurlar."³

Sayfa 39-40'da şöyle der: "Bunların ahit olarak kabul edilmesi de salih selefın yöntemi değildir. Aksine selefın tutumu bunun tersinedir. Ebu Nuaym el-Hafız el-Asbahani, "Hilyetu'l-Evliya" 2/204'te sahih bir sened ile Mutarrif bin Abdullah eş-Şihhir'den şöyle rivayet etmektedir: "Zeyd bin Sahvan'a geldik. Bize şöyle derdi: "Ey Allah'ın kulları, mert olunuz ve iyi işler yapınız. Kulları Allah'a bağlayan iki şey vardır. Bunlar; korku ve ümittir." Bir gün yanına geldim. Şu türden sözlerle doldurulmuş bir kitap gördüm: "Allah rabbimizdir, Muhammed *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* nebimizdir, Kur'an imamımızdır. Kim bizimle beraber olursa biz de onunla ve onun için oluruz. Kim bize muhalefet ederse onun aleyhine oluruz..." Kitabı oradakilere birer birer göstermeye başladı ve "Ey falan kabul ettin mi?" dedi ve bana kadar geldi. Daha sonra; "Ey delikanlı, sen de kabul ettin mi?" dedi. "Hayır" dedim. Bunun üzerine; "Delikanlı için acele etmeyin, ne dersin delikanlı?" dediler. Şöyle dedim: "Allah, Kitabı'nda benden bir ahit almıştır ve Allah'ın benden aldığı ahit dışında bir ahde girmem." Bunun üzerine adamlar baştan sona

¹ El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati, 33

² El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati, 36

³ El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati, 37

kadar hepsi verdikleri ahitten döndüler. Mutarrif'e, "Kaç kişiydiniz?" diye sordum. "Yaklaşık otuz adam" diye cevap verdi."¹

"Allah sana rahmet etsin, aynı keyfiyetle Allah'ın Kitabı'nda geçmiyorsa veya Rasulü'nün sünnetinde sabit değilse ve özellikle de yapılan iş küçük bazda da olsa ümmeti bölüyorsa, hakkı kabullenmek, ona boyun eğmek ve görünürde doğruluk ve adalet de olsa, onların uygulamalarına ve kalplerinin durumlarına bak!"

Yazar, davetçilere nasihat ederek, kitabını şöyle bitirir: "Özet olmasına rağmen bu inceleme gafletten sonra uyanmaları, derin uykudan çıkıp kendilerine gelmeleri ve her türlü amele veya söze ancak ilim, delil, dirayet ve kesinlikten sonra girişmeleri için davetçilere bir fırsat sayılır."²

Ali bin Hasan'ın yazdıkları özetle bunlardır. Gereksiz yere ve yanlış olarak sözü uzatmış ve kitabının başında (5. sayfa) söz verdiği ve sonunda da (41. sayfa) tavsiye ettiği halde, araştırma ve kesin bilgi ile hareket etmemiştir.

Ahdin meşruuiyetinden, bu ahdi bozmanın hükmüne kadar, bu bölümde söylediklerim, aslında yazarın söylediklerine yeterli cevap teşkil etmektedir. Bununla beraber birkaç konuda yine de cevap vermeye çalışacağım.

1- İyilik ve takva üzerinde yardımlaşmak için kurulan cemaatlara emirlik, tayin olunması şer'i ve sahih bir emirliktir. Emirlik ile ilgili yazarın bir önceki şüphesine cevap verirken bunun ayrıntılarını belirtmiştik.

2- Bu emirliğin meşruuiyeti sabit olduğuna göre, ahitleşme olmasa bile, bu emiri kabul eden herkesin, masiyet türünden olmayan işlerde işitip itaat etmesi de vacip olur. Çünkü bu, ahit olmadan önce şeriatın vacip kıldığı bir fiildir. Bu bölümün başında bunun ayrıntıları üzerinde durmuştuk. Ayrıca İbn-i Teymiye'den *Rahimehullah*, kişinin ahit vermemesi halinde bile ulü'l-emre itaat etmesinin gerektiğini bildiren görüşünü nakletmiş³ ve yine bundan önce de "...ve sizden olan ulü'l-emrlere.." ifadesinin, tabi olunan herkesi kapsadığını söylediğini aktarmıştık.⁴ Söz konusu cemaatlerin emirleri de bunun kapsamına girmektedir.

3- Bu bölümün ikinci meselesi olan "Ahidleşmenin Yararı ve Amacı" meselesinde, ahdin iki yararının olduğunu belirttim. Bu yararlardan biri, şeriatın vacip kıldığının pekiştirilmesidir. Bu ise yöneticilere itaat etmek, hak üzerinde onlara yardım etmek, nasihat etmek gibi Allahu Teala'nın ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrettikleri ile yapılır.

¹ El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati, 39-40

² El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati, 41

³ Bkz. Mecmuu'l-Fetava, 35/9-11

⁴ Bkz. Mecmuu'l-Fetava, 28/170

Diğeri ise, şeriatın vacip kılmadığı başka bir takım yükümlülükler ve şartlar üzerine ahitleşmektir ki, bu da Kitap ve Sünnet'e aykırı olmadığı sürece, ahitleşme neticesinde yüklenilen sorumlulukları yerine getirmektir. Bu konuda İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* söylediklerini aktarmıştım.¹ İbn-i Teymiye'nin iki yönden de bu sorumlulukları yerine getirmesinin kişiye vacip olduğunu belirttiği sözlerinden biri de şudur: "Allah'ın ve Rasulü'nün emrettiği şeyler ile amel etmek üzere insanların, kendi aralarında akitleşmeleridir."² Bizzat bu ifade, sözünü ettiğimiz cemaatlara uygun düşmektedir. Dini desteklemek amacıyla bir cemaat ortaya çıkarsa, onunla ahitleşsin veya ahitleşmesin, her Müslümanın ona yardım etmesi vacip olur. Çünkü bu önceden zaten şeriatın vacip kıldığı bir şeydir. Allahu Teala, "İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın"³ buyurmaktadır. Biri bu konuda söz verirse, vaciplik pekişmiş olur. Verilen bu ahdi de mutlaka yerine getirmek gerekir. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir"⁴

Bu cemaatlerin yöneticileri için de, onlarla ahitleşilmiş olunsun veya olunmasın, onlara itaat etmek vaciptir. Ahitleşme yapılmış ise, itaat etme yükümlülüğü pekiştirilmiş olur.

4- İtaat olan işler için Müslümanlar arasında ahitleşmek caizdir. Ahdin meşruiyeti konusunda aktardıklarımız bunu kanıtlamak için yeterlidir. Ahdin meşru olduğunu Kur'an, sünnet ve ashabın uygulamaları ile delillendirdik.

5- Bu bölümün beşinci maddesinde belirttiğimiz gibi bu ahitlere bey'at adını vermek de caizdir. Bunu sahabenin *Radıyallahu Anhum* icma ettiği konulardan biri olarak niteleyebileceğimizi de söylemişim. Yermuk günü İkrime'nin yaptığını, sahabenin ona karşı çıkmamasını, yine Sad bin Kays'ın uygulamasını ve bunlara benzer başka rivayetleri de örnek olarak verdim. Bütün bunlar, yapılan ahitleşmelerin, bey'at olarak isimlendirilmesinin caiz olduğunu gösterir. Böylece yazarın, "Müslümanların imamına yapılan bey'at dışında, başkalarına yapılan bey'atlara bildiğim kadarıyla kimse değinmemiştir"⁵ ve "Ümmetin selefı nerede, bu tür bid'at olan bey'atlar nerede? Acaba akıl ve hevalarımızla, bu ümmetin selef ve imamlarının (Allah hepsinden razı olsun) elde edemediği bir hayra biz ulaşabilir miyiz?"⁶ sözleri geçersiz olmaktadır. Sahabenin uygulamaları, bu isimlendirmenin vacip olmasa da, caiz olduğunu göstermektedir. Bu ahitlere bey'at isminin verilmesinin caiz olmasına rağmen, bey'at adını vermekten kaçınmanın ve sadece ahit

¹ Bkz. Mecmuu'l-Fetava, 29/341, 345

² Bkz. Mecmuu'l-Fetava, 29/546

³ 5 Maide/2

⁴ 17 İsra/34

⁵ Age. 32

⁶ Age. 33

olarak anmakla yetinmenin daha uygun olacağını düşünüyorum. Böylece imama yapılan bey'atla karıştırılmamış ve Müslümanların şu anda devletlerinin ve halifelerinin bulunmadığı anlaşıp, bunun için çalışılması gerektiği daha iyi kavranmış olur.

Yazarın 32, 33 ve 39. sayfalarda “Bu tür bey'atlar salih selefin uygulamalarında yoktur” sözlerine cevap olarak, bu ümmetin en hayırlı nesilleri olan ilk üç nesilde Müslümanlar arasında meydana gelen bey'atlardan örnekler vereceğim ki başta cihad, emr'i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker gibi itaat türü ameller üzerinde bey'atleşmenin veya ahitleşmenin sahabe, tabiin ve onların yolundan giden selef arasında bilinen bir şey olduğunu Allah'ın izni ile Müslümanlar anlansın.

- Yermuk günü İkrime bin Ebi Cehl'in *Radiyallahu Anhu*, Müslümanlardan dört yüz kişiden bey'at alması. Bu, itaat üzerine yapılan bir bey'at olup daha önce ayrıntılı olarak açıklanmıştı.

- Sıffin günü sahabeden Kays bin Sad'ın *Radiyallahu Anhu*, kırkbin kişiden ölüm üzerine bey'at alması. Bunu da daha önce aktarmıştık.¹

- Hicri 61 yılında Kufe halkının Hüseyin'e *Radiyallahu Anhu*, o gün halife olan Yezid bin Muaviye'ye karşı çıkmak üzere bey'at etmeleri. Hüseyin *Radiyallahu Anhu* halktan kendisine bey'at alması için amcasının oğlu Müslim bin Akil'i *Radiyallahu Anhu* göndermiş ve kendisine onsekiz bin kişi bey'at etmişti.²

- Hicri 63 yılında Yezid bin Muaviye'ye karşı çıkmak için Medine halkının sahabeden Abdullah bin Hanzala'ya *Radiyallahu Anhu* bey'at etmesi ve Harra olayının meydana gelmesi.³

- Yezid bin Muaviye öldükten sonra Abdullah bin Zübeyr'in kendisine bey'at istemesi. Ürdün halkı ve Mervan bin Hakem başta olmak üzere Beni Ümeyyeliler dışında bütün Mısırlılar İbn-i Zübeyr'e bey'at ettiler. Diğerleri ise Mervan'a bey'at ettiler ve önce Şam, sonra Mısır ve daha sonra Irak bölgesinde halk ile savaştılar. Bu savaş hicri 73 yılında Abdullah bin Zübeyr'in öldürülmesi ile sonuçlandı. İbnü'z-Zübeyr mü'minlerin emiri olarak anılmış ve hilafeti hicri 64-73 yılları arasında devam etmiştir.⁴

- İbn-i Kesir *Rahimehullah*, dönemin halifesi Muaviye bin Yezid, hicri 64 yılında öldüğünde, insanlar bir imamın üzerinde ittifak edinceye kadar

¹ Fethu'l-Bari, 13/63

² Bkz. İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 8/152 vd.

³ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 8/217, Fethu'l-Bari, 6/118, 13/68

⁴ Fethu'l-Bari, 13/69, 194, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 8/238 vd.

aralarını bulmasını ve işlerini idare etmesi için Şam halkının Dahhak bin Kays'a bey'at ettiklerini belirtir.¹

- İbn-i Kesir hicri 64 yılı olayları hakkında şunu anlatır: “Şia topluluğu Kufe’de sahabeden olan Süleyman bin Sard’ın üzerinde ittifak ettiler ve Hüseyin’in intikamını almak üzere Nahile’de buluşmak için anlaştılar. Yapılan konuşmalar ve hutbelerden sonra hepsi Süleyman bin Sard’ın emirliği konusunda ittifak ettiler. Akitleştiler, ahitleştiler ve Nahile’de buluşmak üzere randevulaştılar.”² Bunlar olduğunda, Şia henüz Rafiziler olarak isimlendirilmemişti. Rafiziler olarak isimlendirilmeleri Zeyd bin Ali döneminde oldu.

- Abdurrahman bin Eş’as, hicri 81-82 yıllarında Haccac ve arkasından da Abdulmelik bin Mervan’a karşı ayaklandı. İran’da Haccac’ın ordusunun başında bulunuyordu. Haccac’ın bazı işlerini beğenmedi ve beraberinde bulunan kişilere şöyle dedi: “Allah’ın düşmanı Haccac’ı iktidardan indirin (Mervan’ın indirilesinden söz etmedi) ve komutanınız Abdurrahman bin Eş’as’a bey’at ediniz. Şahit olunuz, yapacağım ilk iş Haccac’ı iktidardan indirmek olacaktır.” Bunun üzerine her taraftan insanlar “Allah’ın düşmanı Haccac’ı indirdik” dediler ve Haccac’ın yerine İbn-i Eş’as’a bey’at ettiler. Abdulmelik bin Mervan’ı tahttan indirmeyi belirtmediler. Yolun yarısına geldiklerinde “Haccac’ı indirmemiz, İbn-i Mervan’ı da indirmek demektir” dediler. Böylece her ikisini de indirip İbn-i Eş’as’a bey’atı yenilediler. Allah’ın Kitabı, Rasulullah’ın sünneti ve dalalet önderlerini indirip, kafirlerle savaşmak üzere onlardan bey’at aldı.”³

İbn-i Kesir ilave olarak şunları da söyler: “İkisinin tahttan indirilmesine Basra’da bulunan bütün fakihler, ilim ehli, ihtiyarlar ve gençler muvafakat ettiler.”⁴ “İnsanlar her taraftan İbn-i Eş’as’ın etrafında toplanmaya başladılar. Hatta beraberinde otuzüç bin atlı ve yüzyirmi bin piyade olduğu söylendi.”⁵ “İbn-i Eş’as Kufe’ye girdi. Halk Haccac ve İbn-i Mervan’ın indirilmesi konusunda ona bey’at ettiler.”⁶ “İbn-i Eş’as’ın yanında toplam olarak maaşlı askerlerden yüzbin kişi ve bir o kadar da gönüllü toplanmıştı.”⁷ “İbn-i Eş’as, ilim ehlinde oluşan birliğin başına Cebele bin Zahar’ı tayin etti. Aralarında Said bin Cubeyr, Amir eş-Şabi, Abdurrahman bin Ebi Leyla ve ileri yaşına rağmen çok cesur ve kahraman olan Kumeyyil bin Ziyad, Ebu’l-Buhturi et-Tai ve başkaları da vardı.”⁸ “Şabi’nin söylediklerinden biri de şu sözüdür:

¹ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 8/239

² El-Bidaye ve’n-Nihaye, 8/247

³ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/36

⁴ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/37

⁵ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/36

⁶ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/40

⁷ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/41

⁸ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/42

“Zalim oldukları, zayıfları ezdikleri ve namazı öldürdükleri için onlarla savaşınız.”¹

• Zeyd bin Ali bin Hüseyin bin Ali bin Ebi Talip hicri 121 yılında, dönemin halifesi Hişam bin Abdulmelik’e karşı çıkmıştır. Zeyd, şianın bir taifesi olan Zeydiyye diye bilinen grubun isminin kendisine atfedildiği kişidir. İbn-i Kesir şöyle der: “Hişam bin Abdulmelik’e karşı, Zeyd’e, Kufe halkından kırk bin kişi bey’at etti.”²

• Yezid bin Velid, dönemin halifesi olan amcasının oğlu Velid bin Yezid bin Abdulmelik’e karşı hicri 126 yılında isyan etti. İbn-i Kesir şöyle der: “Velid bin Yezid’in bazı fiillerindeki ahlaksızlığını, fasıklığını, namazları ihmal etmesini, halife olmadan önce ve olduktan sonra dinine önem vermeyişini belirtmiştik. Hilafeti döneminde de kötülükten başka bir şey olmamıştır.”³ Yezid bin Velid onu tahttan indirdi ve halk kendisine bey’at etti. Etrafında ordular çoğaldı ve hepsi halife olarak ona bey’at ettiler. Daha sonra Velid bin Yezid’i yakalattı ve öldürdü.”⁴

• Muaviye bin Abdullah bin Cafer bin Ebi Talib’e yapılan bey’at. İbn-i Kesir şöyle der: “Hicri 127 yılında Kufe’de Muaviye bin Abdulah ortaya çıktı ve kendisi için bey’at istedi. Irak emiri ile savaşmak için Abdullah bin Ömer bin Abdulaziz gitti ve aralarında uzun süren savaşlar oldu.”⁵

• Hicri 100 yılında başlayan ve ilk halifeleri olan Saffah’ın hicri 118 yılındaki hilafetini ilan edinceye kadar süren dönemde Abbasiler’in kendi devletlerini kurmak için propaganda yapmaları. İbn-i Kesir hicri 118 yılı olaylarından söz ederken şöyle der: “Ali bin Abdullah bin Abbas o yıl öldü. Ali ölmeden yıllar önce halktan çok kişi oğluna hilafet için bey’at ettiler. Ancak babası ölünceye kadar kendisi ortaya çıkmadı. O ölünce oğlu Abdullah es-Seffah hicri 132 yılında halife oldu.”⁶

“O yıl, yasal Emevi hilafetinin varlığına rağmen halk Ali bin Abdullah bin Abbas’a halife olarak bey’at ettiler. Hicri 125 yılında Muhammed bin Ali ölünce, oğlu İbrahim için vasiyette bulundu.”⁷ “Hicri 129 yılında İbrahim, Ebu Müslim Horasani’ye çağırıcı açıkça yapmasını yazdı. Halk her taraftan Ebu Müslim’e geldiler ve ordusu çoğaldı.”⁸ “İbrahim 132 yılında öldürülünce kendisinden sonra kardeşi Ebu’l-Abbas es-Seffah için vasiyette bulundu.”⁹

¹ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/40

² El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/327

³ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/327

⁴ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/8-11

⁵ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/25

⁶ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/123

⁷ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/5

⁸ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/30

⁹ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/38-39

“Bu da Emevilerin son halifesi Mervan bin Muhammed zamanında oldu. Ebu'l-Abbas Kufe'ye girdi ve halife olarak halk onu selamlayıp minberde iken ona bey'at ettiler.”¹ “Daha sonra halife Mervan bin Muhammed ile savaşmak üzere amcası Abdullah bin Ali'yi gönderdi. Mervan öldürüldü ve hilafet hicri 132 yılında tamamen Ebu'l-Abbas es-Seffah'a geçti.”²

Şunu belirtmek gerekir ki, Abbasilerin, devletleri için yaptığı çağrı, Emevi devletinin varlığında 32 yıldan fazla sürmüştür. Yasal Emevi hilafetinin varlığına rağmen insanlardan kendileri için bey'at alırlardı. Üstelik bey'atı da Muhammed *Aleyhisselam* ailesinden Rıza denilen belirsiz bir şahıs adına almışlardır.³ Yani Muhammed'in *Aleyhisselam* ailesinin razı olduğu ve üzerinde ittifak ettiği bir kişi için bu bey'atı talep ettiler. Bunun sebebi ise, Aleviler ile Abbasiler arasında ikiliğin çıkmasını önlemek ve dolayısıyla da Emeviler'e karşı tek vücut olmak idi.

- Ebu Muhammed es-Süfyani bey'atı. İbn-i Kesir hicri 132 yılı olayları için şöyle der: “Halife Seffah'ın amcası Abdullah bin Ali üzerinde işler ciddileşti. Çünkü Kinsriyyin halkı Hıms halkı ile mektuplaşarak ve öfkelenerek Ebu Muhammed es-Süfyaniye bey'at etmek üzere anlaştılar. Bu da Ebu Muhammed Abdullah bin Yezid bin Muaviye bin Ebi Süfyan'dır. Ona halife olarak bey'at ettiler. Kırk bin kişi yanında yer aldı. Abdullah bin Ali onların üzerine yürüdü. Mercu'l-Ahram denilen yerde iki ordu karşı karşıya geldi. Süfyani'nin Ebu'l-Verd komutasındaki öncü askerleriyle çarpıştılar. Aralarında çetin bir savaş oldu.”⁴

- Abbasiler zamanında Abdurrahman ed-Dahil'e yapılan bey'at. Hicri 138 yılı olayları için İbn-i Kesir şöyle der: “Emevilerden Abdurrahman ed-Dahil'in Endülüs'te hilafeti bu yıl oldu. Bu da Abdurrahman bin Muaviye bin Hişam bin Abdulmelik bin Mervan'dır. Abdullah bin Ali'den kaçarak Endülüs'e gelmişti. Kendisiyle beraber bulunanlar ile birlikte Yemen ve Mudar milliyetçiliği için çarpışan bir toplulukla karşılaştı. Azadlı kölesi ona Bedir'i gönderdi ve bey'at ettiler. Onlarla beraber Endülüs'e girdi ve fetihler yaptı. Orayı Yusuf bin Abdurrahman bin Habib bin Ebu Ubeyde bin Ukbe bin Nafi el-Fihri'nin elinden aldı ve onu öldürdü. Abdurrahman, Kurtuba'ya yerleşti ve bu yıldan hicri 173 yılına kadar orada halife olarak kaldı.”⁵

- Muhammed en-Nefsu'z-Zekiyye için yapılan bey'at ve hicri 145 yılında halife Ebu Cafer el-Mansura karşı ayaklanması. İbn-i Kesir şöyle der: “Hicri 145 yılı girdi. Muhammed bin Abdullah bin Hasan en-Nefsu'z-Zekiyye

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 10/40

² El-Bidaye ve'n-Nihaye, 9/321, 10/5, 25, 30, 31, 39, 42

³ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 10/31

⁴ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 10/52

⁵ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 10/72

Medine’de ve kardeşi İbrahim ise Basra’da ortaya çıktılar.¹ Muhammed bin Abdullah bin Hasan Medine’ye hakim oldu ve halkı ona boyun eğdi. Halka sabah namazını kıldırdı ve Fetih Suresi’ni okudu. O yılın Recep ayının ilk günü idi. O yıl Medine halkına hutbe okudu. Abbasilerden söz etti ve iyi olmayan şeyler söyledi. Bunun üzerine nereye gittiyse halkın, işitip itaat etmek üzere kendisine bey’at ettiğini bildirdi. Çok azı dışında Medine halkı da ona bey’at ettiler.

Taberi, İmam Malik’in ona bey’at edilmesi konusunda fetva verdiğini rivayet eder. “Halife Mansur’a yaptığımız bey’at dururken bu nasıl olur?” dediklerinde, “Sizler ikrah altında bey’at ettiniz ve ikrah edilenin bey’atı geçersizdir” dedi. İmam Malik’in bu sözü üzerine halk Muhammed bin Abdullah bin Hasan’a bey’at etti ve Malik de ona bey’at etti.”²

İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “Halife Ebu Cafer el-Mansur kendisine şöyle yazdı: “Tekrar bana itaat edersen, sana Allah’ın ahdini, misakını, zimmetini ve Rasulü’nün zimmetini veriyorum. Sana tabi olanlara da eman vereceğim.”³ Halife Mansur, Muhammed bin Abdullah bin Hasan’ın ordusu ile savaşmak üzere askerlerini gönderince Muhammed bin Abdullah bin Hasan minbere çıktı, halka konuşma yaptı ve cihada teşvik etti. Yaklaşık yüzbin kişi idiler.”⁴

- Muhammed en-Nefsu’z-Zekiyye’nin kardeşi İbrahim bin Abdullah bin Hasan’a yapılan bey’at. Gizlice kardeşi için çağrı yapıyordu. Kardeşi Muhammed bin Abdullah bin Hasan hicri 145 yılında öldürülünce kendisi için çağrıya başladı. Basra’ya geldi ve halktan çok büyük topluluk kendisine bey’at ettiler. Bey’at etmek için insanlar her yönden gelmeye başladılar. Basra, Ehvaz, Faris, Medain ve Sevad bölgesi ona boyun eğdi. Yüzbin savaşçı ile beraber Basra’dan çıkıp Ebu Cafer el-Mansur’un askerleriyle savaşmak üzere Kufe’ye gitti.⁵

İbn-i Kesir, Muhammed bin Abdullah bin Hasan ve kardeşi için şöyle der: “Alimlerden ve imamlardan bir topluluğun bu ikisinin halife olmasına meylettikleri anlatılır.”⁶ Muhammed bin Abdullah bin Hasan’ın halife olmasına meyledenler arasında Medine’de İmam Malik, Ebu Hanife, Şube bin Haccac ve Huşeym bulunmaktadır. Şube bin Haccac ve Huşeym hadis imamlarındandır.

¹ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/82

² El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/83-84

³ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/84-85

⁴ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/82-90

⁵ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/91-94

⁶ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 10/95

• Genel olarak emr-i bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münker yapmak için, sonra bid'at ve fasıklığından dolayı halife Vasık'a karşı çıkmak için Ahmed bin Nasr el-Huzai'nin hicri 231 yılında kendisi için bey'at istemesi. İbn-i Kesir şöyle der: "Sonra 231 yılı geldi. O yıl Ahmed bin Nasr el-Huzai öldürüldü. Allah ona rahmet etsin. 201 yılında halk emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapılması üzere ona bey'at etmişti. Me'mun, Bağdad'ta bulunmadığı zaman şehirde yankesiciler ve fuhuş yapanlar çoğalmıştı. Bağdad'ta Nasr Çarşısı bu iş ile anılır oldu. Ahmed bin Nasr ilim ve diyanet sahibi, salih amel işleyen ve hayır için çalışan biri idi. Emri bi'l-ma'ruf nehyi ani'l-münker yapan Ehl-i Sünnet imamlarındandı. Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğu ve mahluk olmadığını söylüyordu. Vasık ise Kur'an'ın mahluk olduğunu hararetle savunan ve gece gündüz bunu seslendirenlerdendi. Çünkü kendisinden önce babası ve amcası Me'mun da böyle idi. Halbuki bunun hakkında delilleri, hüccet ve beyanları, Kur'an'dan ve sünnetten dayanakları yoktu. Ahmed bin Nasr, Allahu Teala'ya, emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapmaya, Kur'an'ın Allah'ın kelamı olup mahluk olmadığına ve bunun dışında iyilik türünden başka işlere davet ediyordu. Etrafında Bağdat halkından bir cemaat oluştu ve binlerce kişi toplandı. İki kişiden biri olarak Ebu Harun es-Serrac doğu yakasında, Talip adındaki kişi ise batı yakasında onun için propaganda yaptılar. Etrafında binlerce kişi ve kalabalık cemaatler toplandı. O senenin şaban ayında, emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapmak, bid'at işlemesi ve Kur'an'ın mahluk olduğunu söylemesi, kendisinin ve etrafındaki kişilerin işledikleri ahlaksızlık ve kötülükler sebebiyle imama karşı ayaklanmak üzere Ahmed bin Nasr'a gizlice bey'at yapıldı."¹

Belirttiğim bu bey'atlara, binlerce insanın katıldığı, tabiiinden çok sayıda insanın benimseyip paylaştığı, İmam Malik ve Ebu Hanife'nin buna insanları teşvik ettiği aktarılmıştır. "El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bidati" isimli kitabın yazarı Ali bin Hasan bin Abdulhamid ise bunlara rağmen yukarıda aktardığımız gibi şöyle söylemektedir: "Ümmetin selefi nerede, bu tür bid'at olan bey'atlar nerede? Acaba akıl ve hevalarımızla, bu ümmetin selef ve imamlarının (Allah hepsinden razı olsun) elde edemediği bir hayra biz ulaşabilir miyiz?"

Şimdiye kadar aktardığım bu bey'atları şöyle tasnif edebiliriz:

1) Cihad ve Şehid Olmak İçin Yapılan Bey'atlar: İkrime bin Ebi Cehl ve Kays bin Sad'ın *Radiyallahu Anhuma*, beraberlerinde bulunan kişilerle yaptıkları bey'at bu türdendir. Her ikisi de değerli birer sahabelerdir.

2) Emri Bi'l-ma'ruf ve Nehyi Ani'l-Münker Yapmak Üzere Yapılan Bey'atlar: Harra olayında Medine halkının, başlarında bulunan emirlere

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 10/303-304

bey'at etmeleri, Süleyman bin Surd'un ve Ahmed bin Nasr el-Huzai'nin bey'atı gibi.

3) Halife Ortaya Çıkıncaya Kadar Müslümanlardan Bir Kesimin İşlerini Yürütmek Üzere Yapılan Bey'atlar: Şam halkının Dahhak bin Kays'a yaptıkları bey'at gibi.

4) Haksız ve Zalim Halifelere Karşı Ayaklanmak ve Onları İktidardan İndirmek İçin Yapılan Bey'atlar: Hüseyin bin Ali, Abdulah bin Zübeyr, İbnu'l-Eş'as, Zeyd bin Ali, Yezid bin Velid, Muaviye bin Abdullah bin Cafer, Abbasiler, Ebu Munammed es-Süfyani, Abdurrahman ed-Dahil, Muhammed en-Nefsu'z-Zekiyye ve kardeşi İbrahim'in bey'atları gibi.

İlk üç çeşit bey'at, hilafet için yapılmış değildir. Yazarın istisnai bey'atlar dediği ve selef zamanında meydana gelmediğini bildirdiği bey'atlaşma bunlardır. Dördüncü çeşit bey'atlar ise hilafet için yapılan bey'atlar değil, belki hilafet isteği ve halifeleri iktidardan uzaklaştırmak için yapılan bey'atlardır. Bu bey'atlerden hiçbirisi halife olarak ortaya çıkan kişinin, hilafeti kesinleşinceye ve Müslümanların cumhuru ona bey'at edinceye kadar, hilafet bey'atı sayılmaz. Şer'i bey'at ise, o dönemlerde kendisine karşı ayaklanılan halifeye yapılmış olan bey'attır. Ayaklanma sonucu hilafeti ele geçirip, istikrar kazananlardan Abdullah bin Zübeyr, Yezid bin Velid, Abdurrahman ed-Dahil ve Abbasi liderleri gösterilebilir. Hilafetleri kesinleşmeden ve istikrar bulmadan önce, bunların hepsine yapılan bey'atlar, istisnai yani imamdan başkasına yapılan bey'atlar kapsamına girmektedir.

Şöyle denilebilir: Halifelere karşı ayaklanan bu kişilerin hükmü nedir? Cevaben şunu söyleyebiliriz: Kafir yöneticiye karşı gücü yetenlerin ayaklanmasının vacip olduğunda ihtilaf yoktur. Ama yukarıda sayılan bey'atların çoğunda olduğu gibi, fasık ve zalim yöneticilere karşı ayaklanma konusunda ümmetin selefî arasında ihtilaf vardır. Kimileri, emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker hadislerinin umum belirtmesine bakarak bunun vacip olduğunu söylerken, kimileri ise "Kim emirinden hoşuna gitmeyen birşey görürse sabretsin" hadisine bakarak buna karşı çıkmıştır. Yukarıda sayılan ve dönemin halifesinden başkasına yapılan bey'atlar, emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapmanın vacip olduğunu belirten hadislerden hareketle yapılmış bey'atlardır.

Bu fitneler sona erdikten sonra Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın görüşü, haksızlık ve zulüm yapan yöneticilere karşı sabretmek ve ayaklanmamak şeklinde oluşmuştur. İmam Nevevi, bu eski ihtilaf ve üzerinde karar kılınan görüşü belirterek şöyle der: "Kadı İyad şöyle der: Halife fasıklık işleyecek olursa, bazıları fitne ve savaşa yol açmayacaksa, iktidardan uzaklaştırılması gerektiğini söylerler. Ama fakihler, hadisçiler ve kelamcılardan oluşan Ehl-i Sünnetin cumhuru ise, yöneticinin fasık ve zalim olması ve hakları yerine getirmemesi sebebiyle azledilmeyeceğini ve iktidardan uzaklaştırılmayacağını

söylemiştir. Bundan dolayı ona karşı ayaklanmak caiz olmaz. Belki ona nasihat etmek, vaaz ile korkutmak gerekir. Çünkü bu konudaki hadisler bunu bildirir. Kadı İyad şöyle devam eder: Ebu Bekr bin Mücahid bu konuda icmanın olduğunu iddia etmiştir. Bazıları ise Hüseyin bin Ali, İbnu'z-Zubeyr ve Medine halkının Emevilere karşı ayaklanmasını ve İbnu'l-Eş'as ile beraber tabiinden ve ilk kuşak insanlardan büyük bir topluluğun Haccac'a karşı ayaklanmasını örnek göstererek icma olduğu iddiasını reddetmiştir. İcma olduğunu iddia eden kişi, adaletli imamlara karşı çıkılmaması gerektiğini belirterek görüşünü açıklamıştır. Cumhur, Haccac'a karşı çıkılmasının gerekçesini ise, onun sadece fasıklık yapması değil, şeriati değiştirmesi ve küfrü izhar etmesi olarak açıklar. Kadı der ki: Bu ihtilaf önce vardı. Ancak daha sonra yöneticilere karşı ayaklanmanın yasaklanması konusunda icma meydana gelmiştir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”¹

İbn-i Teymiye zulüm ve haksızlık yapan imamlara karşı sabretmenin ve onlara karşı çıkmamanın, bu konudaki eski ihtilaftan sonra Ehl-i Sünnetin üzerinde karar kıldığı görüş olduğunu belirtmiştir.²

Bu mesele, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın itikad esasları arasına girmiştir. Mutedil akide kitaplarında bu açıkça görülür. “el-Akidetu't-Tahaviyye” yazarı şöyle der: “Zulüm de yapsalar imamlarımız ve yöneticilerimize karşı çıkmayı uygun görmüyoruz ve kendilerine beddua etmiyoruz. Onların itaati dışına çıkmıyoruz, haram bir şey emretmedikçe, onlara itaat etmenin Allah'a itaat etmek gibi farz olduğunu kabul ediyoruz. Sağlıkları ve salih olmaları için dua ediyoruz.”³

İbn-i Hacer, bu konuda icma olduğunu İbn-i Battal'dan nakletmektedir. Şöyle der: “İbnu't-Tin, Davudi'den şunu nakleder: Zalim ve haksız yöneticiler konusunda alimlerin görüşü şudur: Fitne ve zulme yol açmadan azledilmeleri mümkün ise, azledilmeleri vaciptir. Eğer ki buna güç yetirilemiyor ise, sabretmek vaciptir. Bazıları fasık kişilere velayeti vermenin caiz olmadığını söylerler. Adaletli iken sonradan haksızlık ve zulüm işlerse, kendisine karşı çıkmamanın caiz olup olmadığı konusunda ihtilaf ettiler. En doğrusu ise, kafir olmadıkça, onlara karşı çıkmamaktır. Ama kafir olursa karşı çıkmak vacip olur.”⁴

Bununla beraber İbn-i Hazm iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamakla ilgili hadislerin genel ifadesine bakarak, bu hadislerin, fışk ve zulüm ehli olan yöneticilere karşı çıkmamayı belirten hadisleri neshettiğini söylemiştir.⁵ Halbuki zalim yöneticilerin yaptıklarına karşı sabretmek gerektiğine ilişkin

¹ Şerhu'n-Nevevi, Müslim, 12/229

² Minhacu's-Sünne, 2/241

³ Şerhu'l-Akidetu't-Tahaviyye, 279, el-Mektebu'l-İslami, 1404

⁴ Fethu'l-Bari, 13/7-8

⁵ El-Muhalla, 9/362

icma, bunun aksini belirtmektedir. Mensuh olduğunu söylemesi de tarihi bilmeyi gerektirir. Doğru olan, umumi (ki bunlar, iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmayı belirten hadislerdir) ve hususi (bunlar ise hoş gitmeyen işlerde imamlara karşı sabretmek ile ilgili hadislerdir) hadislerle itibar edilmesi gerektiridir. Usûl kaidelerine göre hususi olan nass, umumi olan nasstan önceliklidir.

6- “El-Bey’atu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bid’ati” kitabının yazarı İbn-i Teymiye’den yaptığı nakli eksik yapmıştır. Yazar İbn-i Teymiye’den, sadece bu bey’atların batıl ve bid’at olduğunu belirten ve kendi görüşünü destekleyen kısmı almış, gerisini ise almamıştır. İstedğini almak ve istemediğini de bırakmakla kalmamış, yaptığı nakilde de değişiklik yaparak İbn-i Teymiye’nin sözlerinde tasarruf etmiş ve okuyuculara İbn-i Teymiye’nin iyilik, takva ve yardımlaşma konusunda insanların ahitleşmelerine karşı çıktığı intibasını vermeye çalışmıştır. Halbuki alimlerin görüşlerinden alıntı yapılırken, değiştirmek, ilmi emanete kesinlikle uymaz.

Yazar, kitabının 36. sayfasında İbn-i Teymiye’den¹ nakil yapmış ve kendi görüşüne uydurmak için nakle ekleme yaparak vermiştir. İbn-i Teymiye sözkonusu yerde, öğrencilerin hocalarına itaatın simgesi olarak bellerine ipten bir kuşak bağlamaları ve başka konularda hocalarına karşı bağnazlık yapmalarından sözretmekte ve bundan sakındırmaktadır.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, “Bu bağlamadan (kuşak bağlama) maksat, iyilik üzerinde yardımlaşmaksa” derken, yazar bu ibareyi “Bu ittifaktan, bağlılıktan ve bey’attan maksat, iyilik üzerinde yardımlaşmaksa” şekline çevirmiştir. Görüldüğü gibi yazar, kendi görüşünü desteklemek için İbn-i Teymiye’nin sözleri arasına “Bey’at” kelimesini eklemiş ve söylemediğini ona söyletmiştir. “Bağlamak” anlamındaki kelimeyi de kaldırmış, onun yerine “ittifak” kelimesini koymuştur.

İbn-i Teymiye “Allah ve Rasulü, bu itaati ve yardımlaşmayı hoca ve öğrencilerine, (kuşak) bağlamaya gerek olmaksızın emretmiştir” derken, yazar bunu “Allah ve Rasulü, bu itaati ve yardımlaşmayı hoca ve öğrencilerine, ittifağa gerek olmaksızın emretmiştir” şeklinde nakletmiştir. “Bağlamak” kelimesini kaldırmış ve yerine “ittifak” kelimesini eklemiştir.

Yine kitabının 37. sayfasında İbn-i Teymiye’nin şöyle dediğini nakleder: “Bütün istediklerine muvafakat etmek, dost olduklarına dost ve düşman olduklarına düşman olmak üzere, kimsenin kimseden söz ve ahit alma hakkı yoktur. Böyle bir şey yapanlar, kendilerine muvafakat edenleri samimi dost ve muhalefet edenleri ise düşman kabul eden Cengiz Han ve benzerleri gibi olurlar.”²

¹ 28/18

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/16

Bu alıntı da, okuyucunun iyilik amelleri üzerinde ahitleşmenin kötü olduğunu anlamasına yol açmaktadır. Halbuki, İbn-i Teymiye'nin yukarıda verilen sözleri, şu soruya cevap olarak söyledikleri içinden alınmıştır: "Acaba yeni başlayan öğrenci, hocalar ve öğrenciler topluluğu arasında durup "Ey hayır cemaati, Allah'tan ve sizden dilerim ki falan kişi beni kardeş, arkadaş, hizmetçi, öğrenci olarak kabul etsin" der, cemaat içinden biri ayağa kalkar ve kendisinden ahit alarak şartlarını kendisine bildirir ve bu ahdin simgesi olan kuşağını bağlarsa, bu iş doğru mudur?"¹

İbn-i Teymiye, bu işin caiz olmayan tarafını belirterek kuşak bağlamanın ve hoca için haklı veya haksız olarak bağnazlık yapmanın caiz olmadığını belirtmiştir. Kitabın yazarı ise bu cevabı aktarmıştır. Yapılan bu işin caiz olan kısmını da belirterek öğrenci ile hoca arasında ahitleşmenin caiz olduğunu söylemiş ve bunun şeklini de izah etmiştir. Ama yazar bu bölümü nakletmemiştir. Çünkü İbn-i Teymiye'nin bu söylediklerini nakletseydi, kitabında söylediklerini temelinden yıkmış olacaktı. Halbuki ilim ehlinin, lehinde ve aleyhinde olan şeyleri nakletmesi gerekir. Öğrenci ile hoca arasında ahitleşme konusunda İbn-i Teymiye şöyle der: "Hocanın öğrencisine şöyle demesi uygun olur: Allah ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dost olduklarına dostluk ve düşman olduklarına düşmanlık yapmak, haksızlık ve günah üzerinde değil, iyilik ve takva üzerinde yardımlaşmak, ben haklı olduğum zaman hakkı desteklemek, batıl yolda isem batıla yardım etmemek üzere ahitleşelim. Kim buna bağlı olursa Allah yolunda cihad eden, dinin tamamen Allah'ın olmasını ve sözünün en üstün olmasını isteyen mücahidlerden olur."² İbn-i Teymiye'nin bu söylediklerini ahdin meşruiyeti kısmında da belirtmiştim.

Şunu belirtmemiz iyi olur; İbn-i Teymiye'ye bu soru; ahit vermenin meşruiyeti ve sebep olmadan bir hocayı bırakıp başka bir hocaya gitmenin haramlığı konusunda sorulmuştur. Bu da askeri eğitim ile ilgili bir olaydır. Zaten soru atıcılık hocayı ve öğrencisi için sorulmuştur. Soru şöyledir: "Bir adam Allah yolunda savaşmak için atıcılık, kılıç, kalkan ve başka aletleri kullanmayı birine öğretse, bu kişi hocanın yaptıklarını gözardı edip başka bir hocaya gitse ve ona bağlansa, bundan dolayı günahkar olur mu?"³ Şeyhu'l-İslam İbn-i Teymiye ise, yukarıda aktardığımız cevabında caiz olan ve olmayan yönleri belirterek cevap vermiştir.

İbn-i Teymiye, itaat olan işler için ahitleşmenin caiz olduğunu ve ahitlerde koşulması caiz olan ve caiz olmayan şartları belirtmiştir. Bu konudaki söylediklerini "Ahitleşmenin Yararı ve Amacı" kısmında belirtmiştim. Özellikle şu sözünü burada da aktarmak istiyorum: "Allahu Teala'nın kula vacip

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/7-8

² İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/19-21

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/7

kıldığı bir takım ameller, başlangıçtan itibaren kişi üzerine vacip kılınmış olabilir. Herkese iman ve Tevhidi vacip kılması gibi. Veya kişi sonradan kendisi üzerine vacip kılmış ve yüklenmiş olduğundan dolayı kişi üzerine vacip kılınmış olabilir. Söz vermesi ve ahdetmesi olmasaydı, ona vacip olmazdı. Müstehap olan şeylerden yapılan adak, satış, nikah, talak ve buna benzer mübah işlerde üzerine aldığı şeyleri yerine getirmesinin kişi üzerine vacip olduğu gibi. Çünkü bunlar başlangıçtan itibaren kişi üzerine vacip değildi. Ya da her iki yönden üzerine vacip kılınmış olabilir. Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve yöneticilere, işitip, itaat etmek üzere bey'at etmesi gibi, Allah ve Rasulü'nün emrettiği şeyleri yerine getirmek üzere kişilerin aralarında ahitleşmeleri gibi.”¹

Kişinin Allah'ın ve Rasulü'nün emrettiklerini yerine getirmek üzere başkalarıyla yaptığı ahdi yerine getirmesinin iki yönden gerekliliğini belirtmektedir. Bu yönlerden birincisi, şeriatın bu emirleri yerine getirmeyi vacip kılmış olması ve ikincisi ise, bu emirleri yerine getirmek üzere bir başkası ile yapılan ahitleşmedir ki bu, vacibiyeti pekiştirir. Bundan daha açık söz mü olur? Koşulan şartlardan söz ederken de bunun hem aralarında kardeşlik ahdi yapanları ve hem de hocaların yaptıkları ahitleri kapsadığını belirtmiştir.²

7- Yazarın “Hilye”nin sahibi Ebu Nuaym'dan naklettiği ve Mutarriif bin Abdullah'ın, kendisine teklif edilen böyle bir ahdi vermeyi reddetmesi doğrudur. Çünkü yazmış oldukları bu tür ahitname batıl olup red edilmesi gereken bir şeydir. Zira İbn-i Teymiye'nin sözünü ettiği ve haklı haksız yardımlaşmayı öngören bir ahde benzemektedir. “Kim bizimle beraber olursa biz de onunla beraber oluruz, ama kim bize muhalefet ederse biz de ona muhalefet ederiz” dediler. Bu ise batıl bir ifadedir. Doğrusu, “Kim haklı ise destekleriz, kim hakka aykırı ise ona karşı oluruz” şeklinde olanıdır. Koştukları şart, Kitap ve Sünnet'e aykırı olmuştur ve böyle bir konuda ahit vermek caiz değildir.

Yazar'ın Mutarriif'in bu sözleşmeyi reddetmesini delil göstererek insanlar arasında mutlak olarak ahitleşmenin caiz olmadığını söylemeye çalışması yanlıştır. Çünkü bunun meşru olduğunu gösteren Kitap, sünnet ve sahabenin uygulamalarından aktarılan delilleri “Ahdin Meşruiyeti” bölümünde belirttik. Delil olmaya elverişli olsa bile, tabiinden birinin yaptığı ile bütün bu deliller nasıl çürütülebilir? Sahabenin sözü Kur-an ve Sünnet'e aykırı olduğu zaman reddediliyorsa, tabiinden birinin uygulaması nasıl reddedilmesin?³ Kaldı ki Mutarriif'e onaylaması için teklif edilen ahdin şekli batıldır ve bu sebepten red ettiği söylenebilir.

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 29/345-346

² İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 35/98

³ Sahabenin sözlerinin hükmü hakkında bilgi için bkz. İbnu'l-Kayyim, İlamu'l-Muvakkın, 4/118 vd.

Yazarın kendi görüşlerini destekleyecek Kur'an, sünnet ve sahabenin sözlerinden delil bulamaması ve tabiinden birinin te'vile açık olan sözüne başvurması meseledeki eksikliğini izah için yeterlidir. Bununla da kalmayıp görüşünü desteklemek için İbn-i Teymiye'nin sözlerini değiştirme ve ekleme yapma yoluna gitmiştir.

Bunları söylerken, tabiinden olan alimlerin görüşleri ile delillendirme yapılmasını kabul etmediğim anlaşılmamalıdır. Aksine Kitap'a, sünnete, ahabın veya tabiinden olan diğerlerinin sözlerine aykırı olmadıkça onların sözleri ile delillendirme yapılmasını kabul ediyorum. Ama Mutarriif'in kendisine sunulan ahit talebini kabul etmemesi ve bunun üzerine, "Ahdin Meşruuiyeti" kısmında aktardığım delillere muhalif olan söyledikleri, ahdin mutlak olarak caiz olmadığına dair delil olarak gösteriliyorsa, elbette bu kabul edilemez.

Tabiinin sözleri ile delillendirme yapma konusunda İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: "Selef bu konuda ihtilaf etmiştir. Bazıları, "Tabiinden olan bir kişinin verdiği fetva, sahabe ve tabiinden olan başkasının görüşüne aykırı değilse kabul edilir" derler. Hanbeli ve Şafiilerden bazılarının görüşü budur. Şafii, bir yerde Ata'yı taklit ederek böyle söylediğini açıklamıştır. Bu da onun ilim ve faziletinin büyüklüğündendir. Allah ondan razı olsun. Çünkü o konuda Ata'nın söylediğinden başka bir görüş bulamamıştır. O'nun için sözkonusu meselede Ata'nın görüşü mevcutların içinden en kuvvetli olanıdır."¹

Tabiinden olan kişilerin sözlerinden delillendirme yapmak konusunda başka bir görüş daha vardır. Tabiinden olan kişilerin görüşlerinin, kendi aralarında birbirine muhalif konumda olması veya tabiinden olan bir kişinin söylediğinin kıyasa aykırı olması durumunda nasıl amel edileceğini anlamak için usul kitaplarına bakmak gerekir.

"El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'ati" kitabı yazarının söylediği bir şey daha vardır ki ona da cevap vermek ve yanlışlığını göstermek gerekir. Ancak konumuz ile direkt ilgili olmadığı için üzerinde durmayacağım. Mesela kitabının 40. sayfasında şöyle der: "Şüphesiz selef, keyfiyeti (nasıllığı) Kitap ve Sünnet'te belirtilmeyen her işi reddeder." Şüphesiz bu selefe yapılan bir iftiradır. Çünkü bütün selef Kitap ve Sünnet'ten sonra icma ve kıyası kabul ederler. "Keyfiyet" sözüne gelince, bunu, seleften bir çok kişinin bid'at gruplarından saydığı, Zahirî mezhebinin aşırıları bile söylememiştir.² "Hal ve akd ehlinin bir araya gelip imametın şartlarını taşıyan birini imam olarak tayin etmesinin dışında yapılan bey'at geçersiz olur" diyerek genelleme yapması da yanlıştır. Çünkü hal ve akd ehlinin yaptığı bu tayin, imamet yollarından

¹ İbnu'l-Kayyim, İlamu'l-Muvakkın, 4/156

² Bakınız: Şatıbi, İ'tisam, 1/171

sadece biridir. Bunun dışında önceki halifenin veliaht tayin etmesi de bir yol olduğu gibi silah zoru ile galip gelerek iktidarı ele almak da bu yollardandır. Kim silah zoru ile galip gelerek mü'minlerin emiri adını alırsa, İmam Ahmed'in dediği gibi, Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kişinin onu mü'minlerin emiri olarak görmeden gecelemesi helal olmaz.¹

“El-Beyatu Beyne's-Sünneti ve'l-Bid'atı” kitabı yazarının ortaya attığı şüphelere vereceğimiz cevaplar bunlardır. Bu tür kitapları okuyan kişilerin içine düşecekleri karışıklığı gidermek için bu şüphelere cevap verdik. Halbuki bugün Allah'ın dinine yardım etmek kadın, erkek ve çocuklardan ezilenleri kurtarmak için Müslümanların her zamandankinden daha çok ahitleşmesi, akitleşmesi ve pekiştirilmiş yeminler ile birbiriyle işbirliği yapması gerekmektedir. Ancak bu şekilde dinin tamamı Allah'ın, ve sözü de O'nun sevip razı olduğu şekilde en yüce olur.

¹ Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 20, 23

Başka Bir Şüpheye Cevap

Kendisini Ehl-i Sünnet olarak isimlendiren, Yemenli Mukbil bin Hadi el-Vadii “el-Mahrecu Mine’l-Fitne” isimli kitabında, “El-Beyatu Beyne’s-Sünneti ve’l-Bid’ati” kitabı yazarının sözünü ettiği aynı cemaati eleştirerek şöyle der: “Salih veya kötü, alim veya cahil, Kureysli veya başkası, korkak veya cesur olduğu bilinmeyen meçhul birine bey’at sahih olur mu?”¹ Bir Müslümanın şahsını ve ismini bilmediği meçhul birine bey’at etmesi caiz olur mu?

“Ahkamu’s-Sultaniyye” isimli kitapların yazarları ittifak ile bunun caiz olduğunu, hüccet olan hal ve akd ehli dışında herkesin imamı bizzat tanımasının vacip olmadığını, halkın sadece hilafetin layık olan kişiye gittiğini bilmekle yükümlü olduğunu söylerler.

Maverdi *Rahimehullah* şöyle der: “Veliahtlık yolu veya seçim ile biri halife olsa ve hilafeti istikrar bulsa, bütün ümmetin hilafetin layık olan kişiye gittiğini bilmesi ve hüccet sayılan ve bey’atlarıyla halifeyi tayin eden hal ve akd ehli dışında, halkın halifenin adını ve kendisini bilmesi gerekmez. Süleyman bin Cerir, “Allah’ı ve Rasulü’nü bildikleri gibi bütün halkın halifenin ismini ve cismini bilmesi vaciptir” der. Cumhur ise, herkes için tafsilatıyla değil, genel olarak bilmenin yeterli olduğunu söyler. Başa gelen musibetler zamanı dışında, herkesin halifeyi ismen ve cismen bilmesi mümkün değildir. Nitekim insanlar arasında mahkemelerde hüküm veren hakimler ve halka fetva veren alimlerin isim ve cisimlerini bilmek de, başa gelen musibetler zamanı dışında, gerekli değildir. Ümmetten her ferdin imamı ismi ve cismi ile bilmesi zorunlu olsaydı, onun için hicret etmek gerekirdi ve uzakta yaşayanların bundan uzak durması caiz olmazdı. Bu da şehirlerin ve ülkelerin boşalmasına, örfün dışına çıkmaya ve fesadı yaymaya sebep olurdu.”²

Ebu Ya’la şöyle der: “Halifeyi ismi ve cismi ile bilmek herkese gerekmez. Sadece hilafet akdini yapan ve kararları hüccet olan hal ve akd ehli bunu bilmek zorundadır.”³

Bu şekilde meydana gelen bey’atlara, raşid halifelerden biri olan Ömer bin Abdulaziz ve Abbasilerin bey’atı misal olarak verilebilir. Şöyle ki:

• **Ömer Bin Abdulaziz’e Bey’at:** Abdulmelik bin Mervan kendisinden sonra çocuklarının halife olmasını vasiyet etti.⁴ Önce Velid, sonra da Süleyman halife oldu. Süleyman ölmek üzere iken tabiinden Reca’ bin Hayve, Ömer bin Abdulaziz’i veliaht olarak tayin etmesini tavsiye etti. Suyuti

¹ Hadi el-Vadii, el-Mahrecu mine’l-Fitne, 68 ve 98 numaralı dipnotlar, Hicri 1403

² Maverdi, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 15

³ Ebu Ya’la, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 27

⁴ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 9/57

şöyle der: Reca', "Ömer bin Abdulaziz'i halife yap" dedi. Süleyman; "Korkarım, kardeşlerim razı olmazlar" dedi. Reca': "Önce Ömer'i veliaht tayin eder, arkasından Yezid bin Abdulmelik'i tayin edersin. Bir kağıda yazar mühürlersin ve mühürlü olan mektupta belirtildiği gibi bey'at etmelerini istersin" dedi. Bunun üzerine Süleyman; "Olur" dedi."¹

İbn-i Kesir şöyle der: "Süleyman, "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Abdullah bin Süleyman bin Abdulmelik'ten, Ömer bin Abdulaziz'e. O'nu kendimden sonra halife yaptım. O'ndan sonra da Yezid bin Abdulmelik olacaktır. Onu dinleyin ve itaat edin. Allah'tan korkun ve ihtilaf etmeyin. Aksi halde düşmanınız size göz diker." diye yazdı. Mektubu mühürledi. Ka'b bin Hâmid el-Abesi'yi çağırdı ve "Ailemin fertlerini topla, mühürlü olan bu mektupta söylediğim kişiye bey'at etmelerini emret, onlardan kim kabul etmezse boynu vurulsun" dedi. Toplandılar, girip mü'minlerin emirine selam verdiler. Onlara şöyle dedi: "Bu mektup size ahdimdir. Onu dinleyin ve itaat edin, içinde veliaht tayin ettiğim kişiye bey'at edin." Bunun üzerine birer birer ona bey'at ettiler. Reca' bin Hayve şöyle dedi: "Onu kibleye çevirdim ve öldü. Yeşil bir örtü ile örttüm. Üzerine kapıyı kilitledim. Ka'b bin Hâmid'e haber gönderdim. Halkı Damık mescidinde topladı. Onlara, "Mektupta belirtilen kişiye bey'at ediniz" dedim. Bunun üzerine, "Bey'at ettik" dediler. İkinci kez, "Bey'at ediniz" dedim, onlar da "Bey'at ettik" dediler. "Buyurun, mü'minlerin emiri ölmüştür" dedim ve mektubu açıp kendilerine okudum."²

Süleyman bin Abdulmelik'in bu şekilde hareket etmesini tavsiye eden Reca' bin Hayve, tabiinden değerli bir kişidir.³ İbn-i Kesir onun için şöyle der: "Tabiinden değerli biridir. Sika ve adalet sahibi bir insandır. Emevi halifelerinin sadık vezirlerindendir. Mekhul'a bir şey sorulduğu zaman "Büyüğümüz ve efendimiz Reca' bin Hayve'ye sorun" derdi. İmamlardan birçok kişi onu övmüş ve onu rivayette güvenilir saymıştır."⁴

• Abbasi Devletini Kurmak İçin Yapılan Bey'atleşme:

Daha önce belirttiğimiz gibi, bu çağrısı Muhammed bin Ali bin Abdullah bin Abbas başlattı. Halkı kendilerine bey'at etmeye çağırdılar. Bey'at, Muhammed *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ailesinden Rıza isminde bir kişi adına yapılıyordu. Bu çağrının sahibi belirtilmeden bey'at alınıyordu. Bu ise kasten yapılmaktaydı. Çünkü Abbasiler, Alevileri kendilerine katmak istiyordu. Muhammed ailesi hem Abbasileri ve hem de Alevileri kapsıyordu. Çağrı yapılan kişinin adını ve şahsını bilen temsilci ve davetçi kesimi dışında,

¹ Suyuti, Tarihu'l-Hulefa, 226

² El-Bidaye ve'n-Nihaye, 9/128

³ İbn-i Ebi Hatim, el-Cerh ve't-Ta'dil, 3/501

⁴ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 9/304

kendisine bey'at edilen kişinin adını ve şahsını bile bilmeyen halk, meçhul birine bey'at ediyordu.¹ Suyuti şöyle der: “İmam olarak bilinen Muhammed, Horasan’a bir adam gönderdi ve kimsenin adını vermeden Muhammed ailesinden Rıza ismindeki bir kişi için propaganda yapmasını söyledi. Sonra Ebu Müslim el-Horasanî ve başkalarını gönderdi. Temsilcilere mektuplar yazdı, onlar da mektuplarını kabul ettiler.”²

Meçhul kişiye bey'atın caiz olup olmadığı konusunda şimdilik vereceğimiz misaller bunlardır. Yukarıda aktarılanlardan anlaşıldığına göre, hal ve akd ehli kendisine bey'at edilen kişiyi bilip tanıdığı müddetçe, bu caizdir. Şeyh Mukbil, İslami cemaatlara katılmaktan uzak durmayı tavsiye eder gibi bir ifade kullanmaktadır. Adı geçen kitabında şöyle der: “Onlara bey'at bağlayıcı mıdır? El-cevap; değildir. Çünkü imamın, halifeliği kabul edilmiş bir Kureyşli olması şarttır. Çoğu zaman “Bey'atı olmadan ölen, cahiliyye ölümü ile ölür” hadisini mırıldanıp dururlar. Şüphesiz bu, bir imam varsa böyledir. Ancak ne imam, ne de ona razı olunmuş bir cemaat yoksa, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Huzeyfe hadisinde şöyle buyurur: “Onların ne bir imamı ve ne de kendisine rıza gösterilmiş bir cemaat yoksa” ...”³ Huzeyfe hadisini delil olarak aynı sayfada ikinci kez kullanmıştır.

Buna cevap olarak şöyle deriz: Daha önce de belirttiğimiz gibi Müslümanların kendi aralarında yapacakları bey'at ile imama yapılan bey'at farklıdır. Huzeyfe hadisini delil olarak göstermesi de doğru değildir. Çünkü Taifetu'l-Mansura hadisi buna aykırıdır. Bunu daha önce belirtmiştik. Bu taifenin ilim ve cihad ehli olduğunu ve Cabir bin Abdullah hadisinden dolayı emirliğin bu taifenin hakkı olduğunu, son ferdi Deccal'a karşı savaşınca kadar bu taifenin her zaman bulunacağını belirttim. Bu nedenle bu taifeyi ilim ehli ile sınırlandırmak doğru olmaz. Nitekim Nevevi *Rahimehullah*, Buhari, Ahmed ve başkalarının bu yöndeki eksikliğini düzeltmiştir.

Şeyh Mukbil, birçok yerde kendi kendisiyle çelişkiye düşmektedir. Yazar, “ne de kendisine rıza gösterilmiş bir cemaat yoksa” demektedir. Bu demektir ki, Huzeyfe hadisinde sözü edilen “ayırılma ve uzaklaşma”, kabul edilen bu tür bir cemaatin varlığı şartına bağlıdır. Bu da Taifetu'l-Mansura hadisiyle uyum içindedir.

Yazar, cemaatlara bey'at etmenin hükmünü soran kişiye şöyle cevap verir: Dinlemek ve itaat etmek üzere bey'at etmeye, hayır. Ancak, Allah'ın Kitabı'na ve Rasülü'nün sünnetine çağırarak üzere kişinin onlara, onların da kişiye ahit vermesine, evet.”⁴ İtaat olan işler için bey'atı kabul etmesi, Huzey-

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 9/321, 10/5-42, 25, 30, 31, 39

² Tarihu'l-Hulefa, 257

³ Age. 68

⁴ Age. 68

fe hadisini delil göstermesine aykırıdır. O halde emredilen “ayrılma ve uzaklaşma” mutlak değil, mukayyet (belli bir şey ile kayıtlı) olur ve Müslüman kişi ne zaman hak üzerinde olan bir Müslüman cemaat bulsa ona katılması ve desteklemesi gerekir. Dinleme ve itaat etmeyi inkar etmesi için de bir delil göstermemiştir. Halbuki kendisi kitabının sonunda “Allah’ın Kitabı’ndan ve Rasulü’nün sünnetinden bir delil olmadan amel etmemeyi ilke edin”¹ demektedir.

Şeyh Mukbil, Müslümanların Allah yolunda cihad etmesini tavsiye etmektedir.² Acaba emirlik olmadan cihad olabilir mi? Dinlemek ve itaat etmek de olmadan emirlik olur mu? Bu konuyu emirlik ile ilgili bölümün üçüncü konusunda ayrıntılı olarak açıkladım.

Şeyh Mukbil şu cümlesinde de çelişkiye düşmektedir: “İlim öğrenen bir kişinin herhangi bir cemaate bağlanmasını uygun görmüyorum. Kitap ve Sünnet’e davette ise, kişi kendisini Allah’ın Kitabı’na ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine çağırarak her cemaatin bir ferdi olarak kabul etsin.”³ Kitaptaki bu çelişki açıktır. Öğrencinin bir cemaate bağlı olmasını yasaklar-ken, aynı zamanda da her cemaatin içinde olmasını tavsiye etmektedir.

Yine, kendisi ve ilim ehlinden olan arkadaşlarını, başkalarından ayırt edilebilmeleri için Ehl-i Sünnet diye isimlendirmiş, daha sonra da kendilerini cemaat olarak nitelendirmiştir. Şöyle der: “Ehl-i Sünnet bir cemaattir. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünneti ile amel etmeyi ilke edinen bir cemaattir. Liderleri yoktur. Onlar, “Müslüman olduğu sürece lider, imamdır” derler. Emirleri de yoktur. Ama “Davetin yürümesi için istişare edeceğiz, ihtilaf etmeyeceğiz ve birbirimizin söylediğini kabul edeceğiz” derler.”⁴

“Liderimiz”, “liderleri”, ve “lider imamdır” sözlerindeki çelişki açıktır. Soran kişiye de dinlemek ve itaat etmek üzere kimseye ahit vermemesini tavsiye etmektedir. Halbuki hem kendisi ve hem de beraberindeki kişiler için liderliği kabul etmesi, bu liderlik için işitip itaat etmek ilkesini kabul etmesi demektir. “Liderimiz imamdır” deyişi ile “İmamın halifeliği kesinleşmiş bir Kureyşli olması gerekir” sözü de birbiriyle çelişkilidir. Bütün bunlara rağmen sünnetin yayılmasındaki çaba ve gayretlerini inkar etmiyoruz.

Müslümanlar arasında itaat olan işler için ahitleşme konusunda söyleyeceklerimiz bunlardır. Eğitim kampı bölümünde bunları ele almamdaki gaye ise, bu meselenin meşru olduğunu ve bağlı olduğu diğer konuları ortaya koymaktır.

¹ Age. 98

² Age. 98

³ Age. 69

⁴ Age. 70

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

DÖRDÜNCÜSÜ:

BİRLİKLERİN VE GÖREVLERİN BAŞINA EMİRLER TAYİN ETMEK

Kamp emirinin temel görevlerinden biri de idari, askeri ve şer'i bütün işlerin yürütülmesi için kampta bulunan birliklerin ve görevlerin başına emirler tayin etmektir. Birliklerin başına tayin ettiği emirlere itaat etmeyi mensuplarına tavsiye etmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken bir takım konular vardır. Bu konuları şöyle sıralayabiliriz:

A- EĞİTİM GÖREN BİRLİKLERİN BAŞINA EMİRLER TAYİN ETMEK

Eğitim kampında fertlerin sayısı çok olursa, onları aldıkları eğitimleri ve miktarlarına göre değişen birliklere ayırması, her birliğin başına en faziletli ve en bilgili kişilerden sorumlular tayin etmesi gerekir. Çünkü emirin her ferdi kendi başına izlemesi mümkün değildir. Bu nedenle de fertlerin eğitimlerini izleyecek ve emirin yerine bu görevi yapabilecek sorumlular tayin etmesi gerekir.

Bunun delili de Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Hevazin kabilesinden alınan esirlerle ilgili söylediği şu sözüdür: "Sizler gidiniz ve bilginleriniz bize gelsin."¹ İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "İbn-i Battal der ki: Hadis, bilginler (yani temsilciler) meclisinin kurulmasının meşru olduğunu gösterir. Çünkü imamın bütün işleri, tek başına yapabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle kendisine yardım edecek kişileri görevlendirir. Emir ve yasaklar genele hitaben olduğu zaman, bu emir ve yasakların uygulamasında ihmalkarlıklar ve gevşemeler olur. Herkes bu emir ve yasağı bir başkasının yapmasını bekler. Ancak her kesimin bir temsilcisi olursa, bu durumda herkes üzerine düşeni yapar."²

Emirin, fertleri bölüklere ayırırken birbirine yakın olanları bir araya getirmeye gayret etmesi gerekir. Mesela aynı memleketten veya aynı kabileden olanlar ya da aynı dili konuşanları biraraya getirir. Sünnet olan, kişinin kendi kavmi yanında savaşımasıdır. Heysemi, "Mecmau'z-Zevaid" isimli kitabında "Kişinin Kendi Kavmi Yanında Savaşıması" bölümünde şöyle der: "Muharik

¹ Buhari

² Fethu'l-Bari, 13/169

der ki: Cemel günü Ammar ile karşılaştım. Bir köşede küçük abdest bozuyordu. “Senin yanında savaşmak istiyorum” dedim. Bunun üzerine şöyle dedi: “Kavminin sancağı altında savaş. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kişinin kendi kavminin sancağı altında savaşmasını isterdi” dedi.”¹

İbn-i Kesir, hicri 702 yılında Müslümanlar ile Moğollar arasında meydana gelen “Şakhib” olayı sırasında, dönemin yöneticisinin, İbn-i Teymiye’den yanında savaşmasını talep ettiğini aktarır. Bunun üzerine İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, ona şöyle demiştir: “Sünnet olan, kişinin kavminin sancağı altında bulunmasıdır. Bizler Şam ordusundan olarak, Şam birliğinin yanında yer alacağız.”²

¹ Ahmed, munkati bir sened ile rivayet etmiştir. Ebu Ya’la, Bezzar ve Taberani de hadisi rivayet etmişlerdir. Ravileri arasında İshak bin Ebi İshak eş-Şeybani vardır ki bir topluluk ondan rivayet etmiş ve kimse onu zayıf saymamıştır. Taberani’nin senedlerinden birinde bulunan diğer raviler sika ravilerdir. Mecmau’z-Zevaid, 5/329

² El-Bidaye ve’n-Nihaye, 14/26

B- KAMPTAKİ İŞLER İÇİN EMİRİN KENDİSİNE YARDIMCILAR EDİNMESİ

Birlik sorumluları tayin ettikten sonra, kamptaki işler için kendisine yardımcıları da tayin etmesi gerekir. Bu da eğitimin süresi ve kişilerin sayısına göre değişir. Bir kişi birden çok işi de üstlenebilir. Bu işlerin başında ise, dini, teknik ve idari işler gelmektedir.

C- SORUMLULAR VE EMİRLER TAYİN ETMEK, GENEL EMİRİN YETKİSİNDEDİR

Yöneticilerin tayininde kimsenin emirle çekişmemesi için bunu özellikle belirtiyoruz. Çünkü emir, genellikle fertlerinin ihtiyaçlarını ve yeteneklerini yeterince takip edemeyebilir ve bilemeyebilir. Bu nedenle, bu fertlere daha yakın olan sorumlular ve yardımcıları ile istişare etmelidir. Herkesin tavsiyelerini söyleme hakkı vardır. Bunun delili şudur:

- Ebu Zer'den *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Dedim ki: “Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, beni emir tayin etmeyecek misiniz? Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Sen zayıf bir adamsın. Bu işler emanettir. Kıyamet günü pişmanlık ve rezil olmaktır. Ama haklı olarak alan ve üzerine düşeni yapanlar hariç.”¹

- Üseyyid bin Hudayr'dan şöyle rivayet edilir: “Bir adam Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldi ve “Ey Allah'ın Rasulü, falan kişiyi görevlendirdin, beni ise görevlendirmedin” dedi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Sizler benden sonra çok kayırmalar göreceksiniz, bana kavuşuncaya kadar sabrediniz.”²

Hadisler, görevliler tayin etmenin emirin hakkı olduğunu göstermektedir. Bunun delilleri çoktur. Yönetilenlerin görevlendirme yetkileri yoksa da, görüşlerini belirtmek haklarıdır. Buhari, Abdullah bin Zübeyr'den şöyle rivayet eder: “Temim oğullarından bir heyet Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldi. Ebu Bekir, Ka'ka' bin Mabad'in, Ömer ise Akra' bin Habis'in emir olması yönünde görüş bildirdi.”³

¹ Müslim

² Buhari

³ Buhari, Hadis no: 4847

D- EMİR, GÖREVLENDİRME YAPMAK İÇİN İŞE EN EHİL OLANI SEÇMELİDİR

Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah, emanetleri ehline vermenizi emreder.”¹ İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Alimler bu ayetin, yöneticilerin emanetleri ehline vermeleri gerektiğini belirtmek için indiğini söylerler. Emanetleri ehline vermek iki şekilde olur: Biri; yönetim işlerini ehil olanlara vermektir ki, ayetin iniş sebebi de budur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Mekke’yi fethedip Kabe’nin anahtarlarını Beni Şeybe’den teslim alınca, Abbas bu anahtarları ondan istedi ve hem Kabe’yi koruma ve hem de hacılara su dağıtma görevlerini üzerine almak istedi. Allahu Teala bunun üzerine bu ayeti indirdi. Daha sonra Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Kabe’nin anahtarlarını Beni Şeybe’ye verdi. Yöneticinin Müslümanların her işinin başına o işe ehil olanı tayin etmesi gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Müslümanlar için daha iyisini bulduğu halde, onların işlerinden birinin başına başkasını getiren kişi, Allah’a ve Rasulü’ne hıyanet etmiş olur.” Diğer bir rivayette ise şöyle geçer: “Kim bir kesimin içinde daha iyisi olduğu halde, onların başına başkasını getirirse, Allah’a, Rasulü’ne ve mü’minlere hıyanet etmiş olur.”²

Buhari, Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Emanet yitirilirse, kıyameti bekle.” Kendisine, “Emanet nasıl yitirilir?” denilince, “İş ehli olmaya verilirse, emanet yitirilir” diye cevap verdi.”³ Bu hadis ve yukarıdaki ayet, yöneticilik makamının emanet olduğu ve ehli olanlara verilmesi gerektiğini gösterir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Çünkü ücretle istihdam edeceğin en iyi kimse, güçlü ve güvenilir olandır.”⁴ Bu ayet, yöneticinin en önemli niteliklerini belirtmektedir. Bu nitelikler ise, kendisine verilen işe güç yetirmesi ve bu işi eksiksiz olarak yapabilmesidir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, “Velayetin yukarıdaki ayette belirtilen kuvvet ve emanet olmak üzere iki rüknu vardır” der.⁵ Kuvvet, velayetin türüne göre değişir. Savaşta cesarettir, uzmanlık ve taktiktir. Yargıda bilgi ve adalettir. Emanet ise, Allah korkusudur ve insanların haklarını yerine getirmektir. Bununla beraber İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “İnsanlarda kuvvet ve emanetin birlikte olduğu azdır. Bundan dolayı Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu* “Allah’ım, facirin cesaretinden

¹ 4 Nisa/58

² Hakim, *Sahih’inde* rivayet etmiştir. Başkaları bunun Ömer İbnu’l-Hattab’ın sözü olduğunu bildirmişlerdir. Bkz. İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/247

³ Buhari

⁴ 28 Kasas/26

⁵ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/253

ve güvenilirin acizliğinden sana sığınırım” derdi. Her velayette vacip olan, ona en layık kişiyi, bu iş ile görevlendirmektir. Biri daha emin, diğeri daha kuvvetli olmak üzere iki kişiden birinin seçilmesi kaçınılmaz olursa, bu durumda verilecek görev için en yararlı ve zararı en az olan tercih edilir.”¹

Mevcut kişiler arasında herhangi bir iş için gerekli yeterlilik bulunmazsa, emir o iş için en elverişli olanı seçer. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Zarurettten dolayı ehil olanın dışındaki kişileri velayet ile alakalı işlere getirmek sahih ise de, velayet ve emirlik işlerinde insanların ihtiyaçlarının karşılanması için işlerin düzgün gitmesine çalışmak gereklidir.”²

Yukarıda söylediklerimizin delili “O halde gücünüz yettiği kadar Allah’tan korkun”³ ayetidir ve bu delil açıktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* de “Size neyi emredersem, ondan gücünüzün yettiği kadarını yapınız”⁴ buyurmaktadır. İbn-i Teymiye’nin “İnsanların ihtiyaçlarının karşılanması için işlerin düzgün gitmesine çalışmak gereklidir” sözü, ümmet için zorunlu olan kifaye türündeki farzların yerine getirilmesinin vacip olmasındandır.

Bugün Müslümanlar doğru olan şer’i esaslara göre liderlik ve cemaat halinde çalışmaktan uzak bulunmaktadırlar. Çünkü İslam devleti yoktur ve cihad farziyeti yerine getirilmemektedir. En azından bugün açık olan eğitim ve cihad meydanları yönetim ve cemaat olarak çalışma sahası olmalıdır. Bu mekanlar uygulama, bilgi ve tecrübe kazandırır, kusur ve eksiklikleri ortaya çıkarır. Bunlar da Allah’ın izni ile öncelik sırasına göre tamamlanır ve düzeltilir. Böylece Müslümanlar bu alanda yeterlilik ve uygulamanın en ileri derecesine ulaşırlar. Bu vacip olan bir iştir. Uygulama sırasında hatalar meydana gelir ve eksiklikler ortaya çıkarsa, bu, çalışmayı sürdürmekten alıkoymamalıdır. Çünkü “Tökezlemesiz, yumuşak huylu ve tecrübesiz bilge olmaz” demişlerdir. Aksine bunlar, durumları düzeltmek için motivasyon olmalıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Boşlukları doldurun, yaklaşın ve müjdeli olun”⁵ buyurur. Yani her zaman doğrulukla davranın. Gücünüz yetmezse, ona yakın olmaya çalışın ve iyimser olun. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sağlığında ve sahabenin hayatta olduğu dönemlerde de hatalar meydana geldi. Bununla beraber kendisi daima yönlendirme ve ıslah etmeyi sürdürmüştür. Halid bin Velid’in *Radıyallahu Anhu* Beni Huzeyme esirlerine yaptıkları ve Abdullah bin Huzafe’nin ateş yaktırıp, emri altındaki Müslümanlara, içine girmelerini emretmesi bu hataların örneklerindendir. Bu nedenle yanlış yapmak, çalışmaktan alıkoymamalı, aksine motivasyon rolü oynamalıdır.

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/254

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/259

³ 64 Teğabun/16

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Buhari

E- BİR YARARI SAĞLAMAK VEYA BİR ZARARI ÖNLEMELİK İÇİN EN ÜSTÜNÜ VARKEN BİR ALT SEVİYEDE OLANI GÖREVLENDİRMEK CAİZDİR

“En üstünü” ibaresinden maksat; ilim, iman ve dine bağlılık yönünden derece olarak en üst seviyede olandır. Bu ise zahire göre verilen hüküm ile olur. Allahu Teala, “Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O’ndan en çok sakımanızdır”¹ buyurmaktadır. Şöyle rivayet olunur: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* insanların en değerlisi kimdir? diye soruldu. Bunun üzerine O *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Allah’tan en çok korkandır” dedi”² İmamü’l-Harameyn el-Cuveyni *Rahimehullah* şöyle der: “En üstün olanı, insanların işleri için en elverişli olan kişidir. Bu da üstün saymanın anlamına dikkat çekmek içindir.”³

O halde en üstün ile en elverişli arasında ayırım yapmak gerekmektedir. Zira en üstün, her zaman en uygun olan değildir. Dört raşid halifede olduğu gibi insanların en üstünü en uygun olanı olabilir. Bununla beraber kişi faziletli olmakla beraber Ebu Zer *Radıyallahu Anhu* gibi velayete elverişli olmayabilir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Emanet ve doğruluk yönünden Ebu Zer, Halid bin Velid’ten daha elverişliydi. Bununla beraber Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendisine, “Ey Ebu Zer, ben seni zayıf görüyorum. Kendim için sevdiğimi senin için de severim, sakın iki kişiye yöneticilik yapma ve yetim malını yönetme”⁴ dedi. Ebu Zer’in emirlik ve velayet yapmasını yasakladı. Çünkü zayıf olduğunu gördü. Halbuki Ebu Zer için “Yeryüzünde Ebu Zer’den daha doğru söyleyen kimse yoktur” denilmiştir.”⁵

Cumhur alimler, yararı sağlamak ve zararı önlemek amacıyla en üstün varken, onun altındakini görevlendirmenin caiz olduğunu söylerler. Bu söz, hem imamlık için hem de diğer görevler için geçerlidir. Kadı Ebu Ya’la şöyle der:

“İmametın şartlarını taşıyanlardan biri cemaatin en üstünü olup ona bey’at edildikten sonra ondan daha üstün biri çıkıp gelirse, öncekinden vazgeçip yeni gelene bey’at etmek caiz olmaz. Ancak yöneticinin tayini esnasında en üstün olanı bırakıp ondan aşağı olana bey’at ederlerse, bu da caiz olmaz. Lakin en üstün olan kişinin hazır olmaması veya hasta olması yahut ondan aşağı olan kişiye insanların daha çok itaat etmesi gibi bir maze-

¹ 49 Hucurat/13

² Buhari

³ El-Ğıyasi, 165, tahkik: Dr.Abdulazim ed-Dib, ikinci baskı

⁴ Müslim

⁵ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/256, Son hadisi Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir. Bkz. *Kitabu’l-Menakıb*, Hadis no: 3801

ret varsa, durum farklıdır.”¹ Maverdi de kendi kitabında buna yakın bir görüş bildirmektedir.² el-Cuveyni şöyle der: “Birinin imametinin bütün şartlarını taşıdığını ve son derece vera sahibi olduğunu bilsek, ancak bir diğeri ondan daha elverişli, siyaset ve riyaset yoluna daha uygun olmakla beraber vera bakımından ilkinin derecesinde değilse, en elverişli olan kişi diğerine tercih edilir.”³ Bütün bunlardan hareketle en üstün olan kişinin yerine, bu kişiden daha alt seviyedeki başka bir kişiyi velayet sahibi olarak atamanın şu sebepler ile caiz olduğunu görüyoruz:

1- En üstün olan kişinin hazır olmaması, esir veya görevini yapamayacak şekilde hasta olması.

2- Belli bir maslahatı elde etmek amacı ile daha alt seviyedeki bir kişiye velayet görevinin verilmesi. Ki bu, kişinin velayete daha elverişli olması veya halk tarafından daha fazla desteklenen birisi olması ile olur. Bu konuda İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der:

“Ömer’in *Radiyallahu Anhu* şehirlere vali olarak tayin ettiği kişilerde, sadece dinde daha üstün olanı gözetmeyip şeriata aykırı olanı gözardı etmemesi şartı ile siyaset bilgisi daha çok olanı da tercih ettiği anlaşılmaktadır. Yani hem dinden hem de siyasetten anlayan kişileri tercih ederdi. Şam’da Ebu’d-Derda ve Kufe’de İbn-i Mes’ud gibi din ve ilimde daha üstün olmalarına rağmen Muaviye, Muğire bin Şube ve Amr bin As’ı görevlendirmiştir.”⁴

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Her velayet için vacip olan, ona en uygun olanı tayin etmektir. Biri daha kuvvetli, diğeri daha güvenilir iki kişiden birinin seçilmesi kaçınılmaz olduğu taktirde, o velayet için en yararlı ve zararı en az olan tercih edilir. Savaş emirliğinde, fücuru varsa bile, kuvvetli ve cesur olan tercih edilir. Çünkü zayıf adamın yararı kendisine, zararı ise Müslümanlara olur. Dolayısıyla facir ama kuvvetli kişi ile savaşa gidilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah bu dini facir adamlarla da destekler.” Hadis, “Nasıpleri olmayan kavimlerle de destekler” şeklinde de rivayet olunmuştur. Bu kişi facir olmasaydı, elbette dindar olup savaş emirliğine elverişli olmayan diğer kişilerden, savaş emirliği konusunda daha öncelikli olurdu.”⁵

3- Zararı önlemek ve yararı sağlamak maksadı: Daha alt seviyedeki kişinin, halkı yönetmede, cezaları uygulamada ve buna benzer diğer işlerde daha dirayetli olması bunun kapsamına girmektedir. Bu konuda Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: “Fitne endişesi ve ümmetin işlerinin yolunda gitme-

¹ El-Ahkamu’s-Sultaniyye, 23

² Bkz. el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 8

³ El-Ğıyasi, 170

⁴ Fethu’l-Bari, 13/198

⁵ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/255

mesi korkusu ile daha alt seviyede olan bir kişiye velayeti vermek caizdir. Çünkü imam; düşmanı savmak, halkı korumak, açığı kapatmak, hakları sahiplerine vermek, cezaları uygulamak, zekat mallarını toplayıp devletin hazinesine ulaştırmak ve bu malları ehline taksim etmek için görevlendirilir. En üstün kişinin görevlendirilmesi halinde karışıklık, fesat ve imamın yerine getirmesi gereken görevlerin ve diğer işlerin yapılamaması korkusu varsa, bu durumda onu bırakıp daha aşağı olanı görevlendirmek için açık bir mazeret olur. Ömer *Radyallahu Anhu* ve ümmetin geri kalanı bilmekteydi ki, şûra meclisinde kendi aralarından birini halife olarak seçmekle görevlendirilen altı kişi arasında üstün olan ve en üstün seviyede olan kişiler bulunmaktaydı. Ki bu, konumuzun da delilidir. Maslahatın bunu gerektirmesi ve kimsenin karşı çıkması durumunda onlardan herhangi birini imam olarak görevlendirmek caiz olmuştur. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”¹

Fitnenin önlenmesi için daha alt seviyede olanı görevlendirmenin caiz olduğunu gösteren şeylerden biri de Ömer İbn-u'l-Hattab'ın, Sad bin Ebi Vakkas'ı Kufe emirliğinden azletmesi ve bir başkasını onun yerine görevlendirmesidir. Halbuki Sad *Radyallahu Anhu*, cennet ile müjdelenen on kişiden biri ve halifeyi belirlemek için Ömer *Radyallahu Anhu* tarafından görevlendirilen şûra ehliendir. Ömer onun için, “Onu acizliğinden veya hıyanetinden dolayı azletmiş değilim” demiştir. Anlaşıyor ki onu Kufe halkının şikayeti üzerine sadece fitneyi önlemek için azletmiştir. Bu misallerden biri de yine Ömer'in, Halid bin Velid'i *Radyallahu Anhu* harp komutanlığı görevinden almasıdır. Bunu da insanların onun sebebi ile fitneye düşmemesi ve zaferin ancak onun eli ile gerçekleştiği düşüncesine kapılmalarını önlemek için yapmıştır. Ömer İbn-u'l-Hattab *Radyallahu Anhu* vali olarak atadığı kişilere şunu yazmıştır: “Halidi kızdığım veya hıyanetini gördüğüm için görevden almadım. Sadece insanlar onun sebebi ile fitneye düştüler. Her şeyi yapanın yalnızca Allahu Teala olduğunu bilmelerini istedim.”²

İkinci derecedeki kişilerin yöneticilik görevine atanmalarını tartışmasız caiz kılan önemli sebepler bunlardır. Ancak, “Bu sebepler sözkonusu olmadığı zaman yine de daha aşağı olanı görevlendirmek caiz olur mu?” denirse şöyle cevap veririz: Bu ihtilaftır. El-Cuveyni *Rahimehullah* şöyle der: “En üstünü varken daha aşağıda olanı görevlendirmenin haram olduğunu söyleriz.”³ Ancak Maverdi şöyle der: “Fakih ve kelimcilerin çoğu, ikinci derecede olanın velayetinin caiz olup ona bey'at etmenin de sahih olduğunu, en üstün olanın bulunmasının, imametın şartlarına sahip olduğu taktirde ikinci derecedekini görevlendirmeye engel olmadığını söylerler. Nitekim en üstünü varken yargıda daha aşağısını görevlendirmek caizdir. Çünkü fazilet yönün-

¹ Tefsiru'l-Kurtubi, 1/271

² İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 7/81

³ El-Ğıyasi, 169

den üstün olunması şartı, seçim konusunda aşırılıktır ve göreve tayin edilmenin de muteber olan şartlarından değildir.”¹

Maverdi'nin, fakihlerden çoğunun, en üstünü bulunduğu halde imametnin şartlarını taşıyorsa, ondan aşağı olanı göreve getirmenin caiz olduğunu söylediklerini belirtmesi, İbn-i Hacer tarafından da aktarılmıştır. İbn-i Hacer *Rahimehullah* Hasan bin Ali'nin Muaviye için hilafetten vazgeçmesini anlatırken şöyle der: “Bu, en üstünü varken daha aşağıda olanın velayete gelmesinin caiz olduğunu gösterir. Çünkü Bedir ehlinde olan Said bin Zeyd ve Sad bin Ebi Vakkas *Radıyallahu Anhuma* hayatta olmasına rağmen Hasan ve Muaviye ikisi de hilafet görevine tayin edilmiştir. İbnu't-Tin böyle aktarmıştır.”² Bilindiği gibi Sad ve Said ikisi de cennetle müjdelenen kişilerdendir.

En üstünün görevlendirilmesi konusunda söyleyeceklerimiz bunlardır. Bunları belirtmekteki maksadımız ise şu sayılanlardır:

- Emiri sıkıntıdan kurtarmak. Çünkü emir, daha dindar ve vera sahibini bırakıp, verilecek göreve daha elverişli olan birini görevlendirmekten çekinebilir. Oysa ki, bunun caiz, hatta yeri geldiğinde vacip olduğunu burada açıkladık.

- Kardeşler arasında kin ve sürtüşmeyi önlemek. Böylece biri çıkıp, “Ben ondan daha üstün olduğum halde neden başkası görevlendirildi” demesin ve bunun şer'i bir hüküm olduğunu anlasın. Allahu Teala şöyle buyurur: “Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, kötülükten sakınanı daha iyi bilir.”³ Velayetin gereklerini yerine getirmeye, ikinci derecedeki kişi daha elverişli olduğu ve emir tarafından görevlendirildiği sürece, en üstün olanın Allah'tan korkması ve yönetici olarak görevlendirilen kişiye itaat etmesi gerekir.

¹ El-Ahkamu's-Sultaniyye, 8

² Fethu'l-Bari, 13/67

³ 53 Necm/32

F- EMİRLİK VE VELAYET MAKAMI İÇİN HIRSLI OLAN KİŞİLERE GÖREV VERİLMEMELİDİR

Ebu Musa el-Eşari'den rivayet edilen hadiste şöyle geçer: “Ben ve amcaoğullarımdan iki kişi Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* huzuruna girdik. Onlardan biri, “Ey Allah’ın Rasulü, Allah’ın sana verdiği görevlerden birine bizi getir” dedi. Diğeri de aynı şekilde söyledi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Allah’a yemin ederim ki bu işi, bu konuda hırslı olana veya isteyene vermiyoruz.”¹ Bu hadisi İmam Ahmed de şu lafızla rivayet etmiştir: “.. “Bize göre en hainleriniz, bu işi isteyenlerinizdir.” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ölünceye kadar o ikisine hiçbir görev vermedi.”

İmam Ahmed’in bu rivayeti, emirlik için hırslı olanın, bu işe tayin edilmemesinin hikmetinin, bu velayeti isteyen mal, makam ve dünyalık peşinde olmakla itham edilmiş olması, bundan daha da önemlisi, Allah’ın yardım ve desteğinden mahrum kalması olduğunu bildirmektedir. Abdurrahman bin Semura hadisinde şöyle denir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Ey Abdurrahman bin Semura, emirliği isteme! İstmeden sana verilirse, bu işinde yardım görürsün. Ama istediğin için sana verilirse, sen onun üzerinde vekil olursun.”² “..Sen onun üzerinde vekil olursun” sözünden maksat, ilahi yardım ve destekten yoksun kalınmasıdır. Bu da hem kendisi, hem yönettiği kişiler için hüsrandır. Mü’minin dualarından biri şudur: “Allah’ım, rahmetini umarım, göz açıp kapayıncaya kadar beni kendi başıma bırakma.” “..Sen onun üzerinde vekil olursun” sözünün anlamı ile ilgili olarak Enes’ten *Radıyallahu Anhu* rivayet edilen bir hadiste şöyle geçer: “Kim kadı olmak isterse, kendi başına kalır. Ama kime bu iş verilirse, bir melek ona yardımcı olmak üzere iner.”³

Liderlik ve velayet için hırs göstermek, insanların çoğunda olan bir durumdur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Emirlik için hırslı olacaksınız, ancak bu iş, kıyamet günü pişmanlık olacaktır.”⁴

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Muhelleb der ki: Velayet için hırslı olmak, insanların savaşmalarının sebebidir. Bu nedenle kanlar akıtılmış, mallar ve namuslar çiğnenmiş ve yeryüzünde fesat büyümüştür. “Pişmanlık olacaktır” sözündeki pişmanlığın sebebi şudur: Kişi öldürülebilir veya görevden alınabilir ya da ölür ve bu işe girdiği için pişman olur. Çünkü işlediği haksızlıklar ve adaletsizlikler, onun karşısına çıkacaktır. Ancak iş işten geçtiği için hırs gösterdiği şeyler de elden çıkmış olacaktır. Sadece bu iş zorunlu

¹ Müttetekun Aleyhi

² Müttetekun Aleyhi

³ Nesai dışında beş hadisci rivayet etmiştir.

⁴ Buhari

olarak bir kişi üzerine kalmışsa bu hariçtir. Mesela valinin ölmesi ve kendisinden başka bu işi yürütecek kimsenin bulunmaması sebebiyle bu işi üstlenmesi gibi. Bu işi üstlenmediği taktirde işlerin aksaması sebebiyle fesat meydana gelecektir. İşin aksaması sebebi ile velayet görevini üstlenen, istemediği göreve tayin edilen kişi gibi olur. Çünkü bu şekilde olanlar genelde hırslı olmazlar. Üzerine vacip olduğu için bu görevi almış olanlar, hırslı olarak nitelenmezler.”¹

Yusuf’un *Aleyhisselam*, “Beni ülkenin hazinelerinin başına getir, şüphesiz ben bilen ve koruyan biriyim”² sözü gerekçe gösterilerek, emirliği istemeyi yasaklayan hadislerle itiraz edilebilir. Bunun cevabı birkaç yönden verilir:

1- Kişiye Özel Olması: Velayeti istemek peygamberlere mahsustur. Çünkü yanılmaktan korunmuşlardır. Başkaları için hatalardan korunmak sözkonusu değildir. Süleyman’ın şu duası da Yusuf’un *Aleyhimesselem* görevi istemesi gibidir: “Dedi ki, Rabbim beni bağışla ve bana, benden sonra hiçbir kimsenin sahip olamayacağı bir mülk ver.”³

2- Zorunlu Görev Olması: Yusuf’un *Aleyhisselam* velayeti istemesinin sebebi, adalet, ıslah ve fakirlere haklarını vermek konusunda başkasının kendisi gibi yapamayacağını ve bunun kendisi üzerinde farz-ı ayn olduğunu düşünmesidir. Çünkü bu işi kendisinden başka yapacak kimse yoktu. Bugün de hüküm böyledir. Görevi yürütebilecek ve işe ehil birilerinin olduğu biliniyorsa, Abdurrahman bin Semura hadisine binaen, en iyisi görevi üstlenmeyi istememektir. Bu yorum, emirlik konusunda hırslı olmayı yasaklayan nass ile Yusuf Suresi’ndeki ayetin arasını bulmaktadır. İbn-i Hacer’in *Rahimehullah* kendisinden naklettiği ve aynı görüşte olduğunu bildirdiği Muhelleb, bu işi yapmasının, üzerine farz-ı ayn olduğu kişilerin, velayeti isteme konusundaki yasağın dışında kalacaklarını belirtir. Böylece ayet, velayeti isteme yasağını belirten hadisi sınırlandırmış (tahsis etmiş) olmaktadır.

3- Nesh Olayı: Yusuf’un *Aleyhisselam* istemesinin bizden öncekilerin şeriatında caiz olduğu, ama bunu yasaklayan hadisler ile bizim şeriatımızda bunun neshedildiği söylenebilir.

4- Görevi üstlenmesinin zorunlu olduğu kişilerin velayeti istemelerinin caiz olması da söz konusudur. Ki Kurtubi *Rahimehullah* bunu tercih etmektedir.⁴ İlginçtir ki, bazıları ancak kendilerini göreve getirdiği veya mal ve eşya verdiği taktirde emire itaat edip ona uyarlar. Bu şekilde birine velayet görevi vermek hakkında nehiy bulunmaktadır ve ancak makam veya mal için itaat eden şahıs için de şiddetli bir tehdit bulunmaktadır. Rasulullah *Sallallahu*

¹ Fethu’l-Bari, 13/126

² 12 Yusuf/55

³ 38 Sad/35

⁴ Tefsir, 9/216, 15/204, Fethu’l-Bari, 13/125

Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz ve yüzüne bakmaz. Onlar için acıklı bir azap vardır. Bunlar; fazla suyu olduğu halde yoldan gelip geçenlerin yararlanmasını yasaklayan, sadece dünyalık için imama bey’at edip, istediğini verdiği zaman bey’atını tutan ama vermediği zaman bey’atını çiğneyen, ikindiden sonra birine bir mal satarken, söylediği fiyat kendisine verilmediği halde, verildiğine dair Allahu Teala adına yemin eden ve bu yemini sebebi ile alıcının kendisine inandığı kişi.”¹

¹ Buhari

G- GÖREVLERDE YAŞI GÖZÖNÜNDE BULUNDURMAK

Allahu Teala şöyle buyurur: “Büyükleri şöyle dedi: "Babanızın Allah'a karşı sizden bir söz aldığını, daha önce Yusuf meselesinde de ileri gittiğinizi bilmiyor musunuz?”¹

Ebu Mes'ud el-Bedri'den, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Allah'ın Kitabı'nı en iyi okuyan imam olur. Okumada eşit iseler, sünneti en iyi bilen imam olur. Sünneti bilmede eşit iseler, önce hicret eden imam olur. Beraber hicret etmişlerse, yaşı daha büyük olan imam olur. Kimse, başka bir kişiye sorumlu olduğu yerde imam olmasın ve evinde de, izinsiz olarak sofrasına oturmasın.”²

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Rüyada bir misvak kullandığımı gördüm. Yaşları değişik iki adam bana geldiler. Misvağı yaşı küçük olana verdim. Bunun üzerine “Büyüğe ver” denildi ve onlardan yaşı büyük olana verdim.”³

Hayber günü Abdullah bin Sehl'in öldürülmesi olayı ile ilgili olarak Kasame hadisinde şöyle aktarılır: “O, arkadaşı olan Muhaysa ve büyük kardeşi Huvaysa ile Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gitti. Muhaysa konuşmak istedi, ancak Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Büyük olan konuşsun” dedi. Bunun üzerine Huvaysa ve sonra da Muhaysa konuştu.”⁴

Bu nasslardan anlaşılmaktadır ki, görevler verilirken yaşı gözönünde bulundurulması gerekir. Bir işi yürütmek için iki kişinin yeterliliği söz konusu olduğu taktirde, Buhari'de aktarılan ve fazilette eşit olan iki kişi için, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Büyük olan velinizdir” buyurduğu Malik bin Huveyris hadisinde olduğu gibi, yaşı büyük olan tercih edilir. Ancak yaşı küçük olanın tercih edilmesinde şer'i bir yarar varsa, o tercih edilir. Nitekim Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Üsame'yi ordu komutanı olarak Bizans'a karşı göndermiştir. Aynı orduda, sahebeden olup hem yaş olarak hem de fazilet olarak kendisinden daha üstün kişiler vardı.

Ebu Mes'ud el-Bedri hadisi de bu konu ile alakalıdır. Bu hadis, fazilet üstünlüğünden önce, yeterlilik ve uzmanlığın gözönünde bulundurulduğu kamu görevleri için değil, sadece namaz imamlığı içindir. En üstün yerine üstün olanın velayetinin caizliği konusunda bunu belirtmiştik. Bunları belirtmemizden maksat, bir görev için, o göreve uygun iki kişinin bulunması halinde yaşı büyük olanın tercih edileceğini açıklamaktır. Bu durumda tabile-

¹ 12 Yusuf/80

² Müslim

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Buhari, Diyetler, Hadis no: 6897, Ahkam, 7192

rin gönlü daha rahat olur ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünneti-ne de muvafık hareket edilmiş olunur.

Buhari, Sahih'inin "Fiten" bölümünde bu manaya işaret eden şu hadisi rivayet etmiştir: "Ümmetimin helakı, beyinsiz bazı gençlerin eliyle olacaktır." Buhari, Musa bin İsmail'den, o da Amr bin Yahya bin Said'den ve o da dedesinden şu rivayeti nakleder: "Medine'de Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* mescidinde Ebu Hureyre ile beraber oturuyordum. Mervan yanı-mızda idi. Ebu Hureyre dedi ki: Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini duydum: "Ümmetimin helakı, Kureyş'ten bazı gençlerin eliyle ola-caktır." Mervan, "Allah böyle gençlere lanet etsin" dedi. Bunun üzerine Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* "Falan oğulları, filan oğulları diyerek isimlerini vermemi istersen, söyleyebilirim" dedi. Şam'da iktidar oldukları zaman dedem ile beraber Mervanoğulları'nın mıntıkasına giderdim. Onların gençler olduğunu gördüğü zaman, "Herhalde bunlar o gençlerdendir" derdi. Biz de "Sen daha iyi bilirsin" derdik." Bu rivayetin şerhinde İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der:

"İbnu'l-Esir der ki, "gençlerden" maksat, çocuklardır. Bu nedenle kü-çültme ismi ile anılmıştır. Akı, dini ve öğrenimi zayıf olanlar için de küçük çocuk tabiri kullanılır. Ergenlik yaşına girmiş çocuklar için de bu lafız kullanılır ki, burada kastedilen akı, dini ve öğrenimi zayıf olanlardır. Zaten Emevilerden ergenlik yaşına gelmeden yönetici olan olmadığı gibi bu yaşın altında olanlardan emirler de tayin etmemişlerdir. Ancak küçük çocuklardan maksat, halife yapılanların bazı çocukları olabilir ki bunlar yüzünden fesat meydana gelmiş ve iş onlara nisbet edilmiştir. En iyisi, bundan daha genel manada anlamaktır. İbnu Ebi Şeybe rivayetinde de şöyle geçer: "Ebu Hureyre sokakta yürüyor ve "Allah'ım beni ne altmışıncı yıla, ne de çocukla-rın emirliğine kavuştur" diyordu. Bu ise çocukların velayetinin ilk olarak, hicri altmışıncı yılda yapılmaya başlandığına işaret etmektedir ki gerçek olan da budur. Çünkü Yezid bin Muaviye o yıl halife yapılmıştı. Ebu Hureyre'nin *Radiyallahu Anhu* sözünden de anlaşıldığı gibi onların başında Yezid gelmek-tedir. Çünkü Yezid genellikle şehirlerin yönetiminden yaşlıları uzaklaştırıyor ve akrabalarından yaşı küçük olanlara bu görevleri veriyordu."¹

Bu hadiste yaşı küçük olanın, emirlik görevine tayin edilmesinden sa-kındırılmaktadır. Buhari'nin bu hadisi "Fiten" bölümünde belirtmesi, fitnele-rin sebeplerinden birinin küçüklerin görevlendirilmesi olduğuna işaret etmek içindir. Çünkü yaşı küçük olanlarda serserilik, taşkınlık, düşünüp taşınma-mak, deneyim azlığı ve sonuçları iyice düşünmemek vardır. Hadis, yaşı küçük olanı görevlendirmekte gereğince maslahat bulunmadığında, yaşı büyük olanları görevlendirmenin gerekliliğine işaret etmektedir.

¹ Fethu'l-Bari, 13/9-10

H- EMİRİN, BİR TAKIM GÖREVLERE ATADIĞI KİŞİLERİ, YAPTIKLARI İLE İLGİLİ OLARAK HESABA ÇEKMESİ GEREKİR

Ebu Humeyd es-Saidî'den şöyle rivayet edilir: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, İbnu'l-Letbiyye'yi Beni Suleym'in zekatlarını toplaması üzere görevlendirdi. Rasulullah'a gelip hesabı verirken, "Bu sizindir, bu da bana hediye verildi" dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Doğru söylüyorsan, o zaman hediyelerin sana gelmesi için anne babanın evinde otursaydın ya" dedi. Sonra ayağa kalktı ve orada bulunanlara hitap ederek, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi: "Allah'ın bana yetki verdiği bazı görevler için sizden kimi adamları görevlendiriyorum. Onlardan biri gelerek, "Bu sizindir, bu da bana hediye verildi" diyor. Doğru söylüyorsan, o zaman hediyelerinin gelmesi için anne ve babasının evinde otursaydın ya!. Allah'a yemin ederim ki hanginiz o mallardan (Hişam, "haksız yere" ilavesi yapmıştır) bir şey alırsa kıyamet günü Allahu Teala ona, bu aldığını yükleyecektir. Haberinizi olsun, biriniz Allah'ın huzuruna böğüren bir inek, meleyen bir koyun veya bağırان bir deve ile gelmesin. Sonra koltuklarının altı görünecek kadar ellerini kaldırdı ve "Tebliğ ettim mi?" dedi."¹ "Haksız yere" ifadesi, İbn-i Hacer'in tercihinine göre Hişam'ın eklediği bir sözdür. Hadis, imamın, görevlendirdiği yöneticilerini hesaba çekmesi ve yanlışlarını göstermesi gerektiğine işaret etmektedir. Hatta, başkasının aynı hataları yapmaması için bunu halka teşhir etmesi de caizdir. Ayrıca hadis İbn-i Hacer'in dediği gibi, yanlış yapanı kınamanın ve imamet ve emirlikte, daha faziletlisinin bulunmasına rağmen bir alt seviyedeki kişiyi bu iş ile görevlendirmenin caiz olduğunu gösterir.² Çünkü sahabenin ileri gelenlerinin varlığına rağmen Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, İbnu'l-Letbiyye'yi zekat toplamak ile görevlendirmiştir.

Ömer'in *Radiyallahu Anhu*, yöneticileri hesaba çekmesi de buna işaret eden şeylerdendir. Ömer İbnu'l-Hattab *Radiyallahu Anhu* Sad bin Ebi Vakkas, Amr bin As, Halid bin Velid, Ebu Hureyre ve başkalarından, yaptıkları ile alakalı hesap sormuştur. Bunlardan bazılarını görevden almış, bazılarının malının yarısına el koymuş ve yine bazılarını da azarlamıştır. Emirın görevlerinden dördüncüsü ile ilgili söyleyeceklerimiz bunlardır.

¹ Buhari, "İmamın görevlilerini hesaba çekmesi" babı. Müslim de rivayet etmiştir. Hişam, hadisin senedinde bulunanlardan Urve'nin oğludur.

² Fethu'l-Bari, 13/167

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

BEŞİNCİSİ:

MAHİYETİNDE BULUNANLARA YUMUŞAKLIKLA MUAMELE ETMEK, BÜTÜN İŞLERDE İHTİYAT VE SABIR İLE HAREKET ETMEK

Allahu Teala şöyle buyurur: “O vakit Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi.”¹

Aişe’den *Radiyallahu Anha* merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Allah’ım, ümetimin işlerinden birini üstlenip de onlara zorluk çıkaranlara sen de zorluk çıkar, ümmetimin işlerinden birini üstlenip de onlara yumuşaklıkla davrananlara sen de yumuşaklıkla muamele et.”²

Yine Aişe’nin *Radiyallahu Anha* şöyle dediği rivayet edilir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ne zaman iki iş arasında muhayyer kaldıysa, günah olmadıkça, her zaman kolay olanı tercih etmiştir. Günah olursa, herkesten daha çok ondan kaçınırdı. Allah’ın ölçülerinin çiğnenmesine karşılık yine Allah için intikam almasının dışında, şahsı için hiçbir zaman intikam almamıştır.”³

Hasan Basri’den şöyle rivayet edilir: “Aiz bin Amr, Irak valisi olan Ubeydullah bin Ziyad’ın huzuruna girdi ve şöyle dedi: “Evladım, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Yöneticilerin en kötüsü, halkı kabalıkla yönetenlerdir” dediğini duydum, sakın onlardan olma”

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Abdi Kays kavminin liderine şöyle dedi: “Sende Allah’ın sevdiği iki haslet vardır; yumuşaklık ve düşünüp taşınmak.”⁴

Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu* şöyle demiştir: “Selit bin Kays’ı emir tayin etmekten beni alıkoyan şey, savaşa çabuk karar vermesidir. Halbuki savaş için, ancak düşünüp taşınarak karar veren kişi elverişli olur.”⁵

Bu görevin kapsamına giren meseleler ise şunlardır:

1- Mahiyetinde bulunanların yeteneklerini bilmesi, akli, bedensel ve psikolojik gücünün üzerinde kimseye bir şey yüklememesi. Allahu Teala

¹ 3 Al-i İmran/159

² Müslim

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müslim

⁵ İbn-u Abd-i Rabbihi, el-İkdu’l-Ferid, Kitabu’l-Hurub

şöyle buyurur: “Allah hiçbir kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemez”¹ “O halde gücünüz yettiğince Allah’tan korkun”² Dolayısıyla emirin, başların- da bulunduğu kişilere, güçleri kadar görev yüklemesi gerekir.

2- Yeni fertleri, eski fertler ile bir araya toplamaması. Bunun yerine her kesim için ayrı bir eğitim vermesi daha uygundur. Böylece yeni öğrenci- lerin, eskiler gibi, aynı eğitime hazırlanması sağlanır. Eğitimi derece derece yapmakta bir sakınca yoktur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “İnsanları akıllarına göre değerlendirin”³ buyurmuştur. Bu da hem teorik ve hem de pratiğe yönelik dersleri kapsamakta olup insanlara akılları kadar hitap edil- mesini bildirmektedir. İbn-i Mes’ud *Radıyallahu Anhu* şöyle der: “Bir topluluğa akıllarının almadığı bir konuşma yapacak olursan, mutlaka bazılarında fitne meydana gelir.”⁴ Bütün bunlar yumuşaklıkla muamele kapsamına girmektedir.

3- Günah olmadığı sürece emirin, mahiyetinde bulunanların eğitim, öğretim ve geçim temininde daima kolaylığı seçmesi gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.”⁵ İbn-i Hacer şöyle der: “Amaç, İslam’a girmek üzere olan kişilerin gönlünü kazanmak ve başlangıçta ona zorluk çıkarmamaktır. Günahlardan sakındırmak da kabul edilmesi için yumuşaklık- la yapılmalıdır. İlim öğretmek de aşamalı olmalıdır. Çünkü bir şey başta kolay ise, ona başlayan kişiye sevimli olur ve onu kolaylıkla öğrenir, genellik- le ilerleme olur. Zıddı ise böyle değildir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”⁶

4- Herkes temel teknik bilgileri aldıktan sonra, her öğrenciye eğilimli gördüğü değişik savaş tekniklerini öğretmelidir. İbn-i Hacer, Huzeyfe bin Yeman’ın şu hadisini açıklarken buna işaret etmiştir: “İnsanlar, Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hayrı sorarlardı, ben ise içine düşmemek için şerri sorardım.”⁷ İbn-i Hacer şöyle devam eder:

“İbn-u Ebi Cemra şöyle dedi: Hadis, Allahu Teala’nın kulları üzerinde- ki hikmetini gösterir. Öğrenmeleri ve başkalarına tebliğ etmeleri için sahabe- nin çoğuna hayrı sormayı sevdirenken, Huzeyfe’ye de, kendisinden sakınmak ve Allah’ın korunmasını istediği kişileri sakındırmak için şer olan şeyleri sormayı sevdirmiştir. Bu da Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* göğsü- nün ne kadar geniş ve hüküm şekillerini ne kadar çok bildiğini gösterir. Böylece soran herkese uygun düşecek cevabı vermektedir. Bundan anlıyoruz

¹ 2 Bakara/286

² 64 Teğabun/16

³ Ebu Davud

⁴ Müslim

⁵ Buhari

⁶ Fethu’l-Bari, 1/163

⁷ Müttetekun Aleyhi

ki, kime bir şey sevdirilirse, onda, başkalarını geçer. Bu yüzdendir ki Huzeyfe *Radıyallahu Anhu* başkalarının bilmediği sırrın sahibi olmuş, münafıkların isimlerini ve gelecekte olacak birçok şeyi öğrenmiştir. Ayrıca hadis, öğrenciye eğilimi görülen ilimlerden mübah şeylerin öğretilmesinin, onu daha çok anlaması ve kavramasına sebep olduğunu gösterir.”¹

Rasulullah’ın “Kişi ne için yaratılmışsa o, onun için kolaylaştırılır”² buyruğu da bu kabildendir.

5- Günlük eğitim arasında dinlenme vakti olmalıdır ve haftada birgün ders işlenmemelidir. Ömer *Radıyallahu Anhu*, Sad bin Ebi Vakkas’a yaptığı nasihatler arasında şöyle derdi: “Müslümanları yürütürken yavaş ol, onları yoracak şekilde yürütme. Düşmanla karşı karşıya gelebilmeleri için konaklamak gereken yerlerde konaklamalarını sağla. Yolculuk onların kuvvetini azaltmasın. Çünkü bunlar ikamet halinde olan, askerleri ve atları bulunan bir düşmana doğru gidiyorlar. Beraberinde bulunanların her cuma bir gün bir gece dinlenmelerini sağla. Böylece kendilerini toparlayacakları, silah ve eşyalarının bakımını yapacakları dinlenme imkanı bulurlar.”³

6- Yumuşaklıkla muamelenin anlamı, zorluğu tamamen gidermek değil, gücün üzerinde olanı önlemektir. Emir, Talut’un askerlerini sınadığı gibi askerlerini sınayabilir ve meşakkatli bir eğitime tabi tutabilir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Talut orduyla birlikte ayrıldıktan sonra, "Doğrusu Allah sizi bir ırmakla deneyecektir, ondan içen benden değildir. Onu tatmayan, eliyle sadece bir avuç avuçlayan müstesna şüphesiz bendendir" dedi. Onlardan pek azı hariç, sudan içtiler...”⁴ Emir, savaş becerileri açısından öğrencileri gruplara ayırarak, onları meşakkatli bir eğitime tabi tutabilir.

7- İster kendisi namazı kıldırsın, ister vekili kıldırsın, namazı kıldırarak kişiye özellikle yorucu eğitimlerden sonra namazı uzatmamasını tavsiye etmesi de yumuşaklıkla muamele kapsamına girer. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Biriniz insanlara namaz kıldırırsa, uzatmasın. Çünkü aralarında zayıf, yaşlı ve hasta olanlar vardır. Ama biriniz kendi başına namaz kılsa istediği kadar uzatabilir.”⁵

İbn-i Mes’ud’un *Radıyallahu Anhu* şöyle dediği rivayet edilir: “Bir adam Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Ey Allah’ın Rasülü, falan kişi namazı uzattığı için sabah namazına gelemiyorum. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* o kadar kızdı ki, o güne kadar hiç bu şekilde kızdığını görmemiştim. Şöyle dedi: “Ey insanlar! Bazılarınız nefret

¹ İbn-i Hacer, Fethu’l-Bari, 13/37

² Müttetekun Aleyhi

³ İbn-u Abd-i Rabbihi, el-İkdu’l-Ferid, Kitabu’l-Hurub

⁴ 2 Bakara/249

⁵ Buhari

ettiriyor. Kim insanlara imam olursa namazı uzatmasın. Çünkü arkasında zayıf, yaşlı ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır.”¹ Buhari, Cabir’den rivayet ile, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Muaz’a şöyle dediğini nakleder: “(Üç defa) Sen dinden mi ürkütüyorsun. A’la, Şems ve Leyl surelerini namazda okusan ne olur? Çünkü arkada zayıf, yaşlı ve ihtiyaç sahibi kimseler namaz kılmaktadır.” Muaz yatsı namazında Bakara Suresi’ni okumuş, bir adam buna tahammül edemeyerek namazı bırakmış ve gidip Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şikayet etmişti.”²

8- Mahiyetinde bulunanlardan biri onu kızdırdığı zaman, emirin öfkelenmemesi ve sabretmesi de yumuşaklıkla davanmanın kapsamına girer. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Şiddetli kişi, güreşte şiddetli olan değil, öfkелendiğı zaman kendine hakim olabilen kişidir.”³ Yumuşaklık, bir ahlak olarak ancak kızgınlık halinde ortaya çıkar. Emir, kendi nefsi ile ilgili bir konuda sinirlenmeme meselesinde başkalarına örnek olmalıdır. Genel bir yarardan dolayı kızacak olursa, kızdığı kişiye hemen ceza vermeyip öfkesi dininceye kadar beklemelidir. Çünkü Ebu Bekre’den merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Hiç kimse öfkeliyken, iki kişi arasında hüküm vermesin.”⁴

9- Emir, alışılmadık bir iş veya hesapta olmayan bir olayla karşılaştığı zaman yumuşaklıkla muamele etmeli ve düşünüp taşınarak karar vermelidir. Telaşa kapılır ve feryad ederse, hem kendi işini, hem beraberinde bulunanların işini bozar. Ama düşünüp taşınarak hareket ederse, Allah’ın izni ile başarıya ulaşabilir. İstişare yapmak için zaman elverişli ise, deneyimli olan kişilere danışmalıdır. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Uhud, Hudeybiye ve Hendek günlerindeki tavrı, Rasulullah’ın vefatından sonra Arapların dinden dönmelerine karşı Ebu Bekr’in tavrı, Halid bin Velid’in Mute ve Yermuk günlerindeki tavrı, buna birer örnektir. Her iki savaşta da Halid, Müslümanların birliklerini Bizans birliklerine karşı, uygun bir şekilde yerleştirmişti. Ömer’in *Radiyallahu Anhu* gönderdiği ve Ebu Bekir’in *Radiyallahu Anhu* vefat ettiğini, başkomutanlık görevinden alındığını ve yerine Ebu Ubeyde’nin getirildiğini belirten mektubu Halid, savaş sırasında almış ve Müslümanların moralinin bozulmasını önlemek amacı ile zafer gerçekleşinceye kadar bu haberleri, askerlerden gizli tutmuştur.⁵

¹ Buhari

² Buhari, Hadis no: 703, 704, 705

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ İbn-i Kesir, el-Bidaye ve’n-Nihaye, 7/12, 16

NEFİS TERBİYESİ

Denilebilir ki; “Sen insanlardan yaratılışlarının tersi olan bir şey istiyorsun. Biri yumuşak huyludur, düşünüp taşınır; diğeri acelecidir ve çabuk kızar. Aceleci olan ve çabuk kızan bir kişi, huyunun tam tersi olan şeylere nasıl sahip olabilir?”

Cevap olarak denir ki, güzel ahlak ve faziletlerin bazısı doğuştandır, bazısı da ilim ve mücadele ile kazanılır. Kötü ahlaktan da kişi mücadeleye ve sabırla kurtulabilir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kişiye ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene and olsun ki: Kendini terbiye eden saadete ermiştir. Kendini fenalıklara gömen kimse ise ziyana uğramıştır.”¹

Allahu Teala, imtihan maksadı ile her kişiye fücür ve takva duygusunu vermiştir. Fücürden kurtarmak ve iyilikler ile donatmak için kim nefsi ile mücadeleye ederse, kurtulandan olur, aksi halde kendini helak edenlerden olur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Arınmış olan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, saadete erişecektir.”²

Güzel ahlak bazı yollarla kazanılır. Bunlardan ilim, mücadele, dua ve güzel arkadaşlık üzerinde Allah’ın izni ile duracağız.

1- İLİM

İnsan doğarken birşey bilmez olarak doğar. “Allah sizi annelerinizin karnından bir şey bilmez halde çıkarmıştır. Belki şükredersiniz diye size kulak, göz ve kalp vermiştir.”³ “Bir şey bilmez” denilmesi, kişinin dünyaya bir şey bilmeden geldiğini gösterir. Ancak Allahu Teala’nın kendisine verdiği araçları işlevsiz kılarak ve farz olan bilgileri tahsil etmeyerek, hayatının geri kalan kısmında öğrenmekten geri kaldığı takdirde kötülenir. Öğrenme araçları da, “Size kulaklar, gözler ve kalpler verdi ki belki şükredersiniz” ayetinde belirtilmektedir. Bu araçlardan insanların yararlanması farklı derecelerde olmaktadır.

Kafir, bu araçlardan yararlanmamaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ve: Şayet kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, (şimdi) şu alevli cehennemin mahkumları arasında olmazdık! diye ilave ederler. Böylece, günahlarını itiraf ederler. Artık (Allah’ın rahmetinden) uzak olsun, o alevli cehennemin mahkumları!”⁴

¹ 91 Şems/7-10

² 87 Ala/14-15

³ 16 Nahl/78

⁴ 67 Mülk/10-11

“Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkınlardır. İşte asıl gafiller onlardır.”¹

Mü'min, imanı elde etmede bu araçlardan yararlanmışır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Rabbimiz! Gerçek şu ki biz, “Rabbimize iman edin!” diye imana çağıran bir davetçiyi işittik, hemen iman ettik.”²

“Dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele. İşte Allah’ın doğru yola ilettiği kimseler onlardır. Gerçek akıl sahipleri de onlardır.”³

Cehalet her kötülüğün kaynağıdır. Küfür de bu kötülüklerdendir. Çünkü insan bilmediğinin düşmanıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hayır, onların çoğu hakkı bilmezler; bu yüzden de yüz çevirirler.”⁴

Bunun ilacı, öğrenmektir ve öğrenmenin yolu da sormaktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ey insanlar öğreniniz, ilim ancak öğrenmek ile ve fıkıh ise kavramakla olur. Allahu Teala kimin iyiliğini isterse onu dinde fakih yapar.”⁵

Allahu Teala, faziletlere çağıran ayetlerin çoğunu “Eğer bilerseniz” veya “Keşke bilseydiniz” sözüyle bitirmiştir. Bu da bilmenin, bilinen şey ile amel etmeye götürdüğüne işaret etmektedir. Rasulullah da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Bildiğimi bilseydiniz; az güler, çok ağlardınız”⁶ buyurmaktadır.

Güzel ahlakla ilgili olarak ilim, iki kısma ayrılır:

1- Güzel ahlakın faziletini bilmek. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kıyamet günü mü'min kulun terazisinde güzel ahlaktan daha ağır bir şey yoktur.”⁷

“Güzel ahlak ile mü'min, gündüz oruç tutan ve gece namaz kılan kişinin sevabı kadar sevap alır.”⁸

2- Ahlak meselelerini bilmek. Yani kaçınmak için kötü ahlakın ve sahip olmak için güzel ahlakın ne olduğunu bilmek. Ahlak konuları Buhari ve diğer hadis kitaplarının “Edeb” ve “Rekaik” bölümlerinde işlenmektedir.

¹ 7 A'raf/179

² 3 Al-i İmran/193

³ 39 Zümer/18

⁴ 21 Enbiya/24

⁵ Taberani, hasen sened ile rivayet etmiştir.

⁶ Buhari

⁷ Tirmizi, Ebu'd-Derda'dan rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

⁸ Ebu Davud

2- MÜCAHEDE

Kişinin kendi durumunu bilmesi ve öfkeden kurtulup yumuşak huylu olmak için çaba sarfetmesidir. Bu ise gayret etmekle olur. Kızacağı bir durumla karşılaştığı zaman, asgari ölçüde de olsa öfkesini tutar, daha sonra ikinci defa böyle bir durum ile karşılaştığında, öfkesine daha çok hakim olur ve böylece yumuşak davranmak onun kalıcı bir ahlakı olmaya başlar. Bu denenmiş bir şey ve Allah'ın izni ile başarıya götüren bir yoldur. Kişinin, kendisine hakim olmasına yardımcı olan şeylerden biri de, bunun karşılığında Allah'ın hazırladığı mükafatı ve öfkesine hakim olmadığı zaman da dünya ve ahirette onu bekleyen cezanın büyüklüğünü düşünmesi ve hesap etmesidir.

İnsanın, mücahede ve çaba ile faziletleri kazanabileceğinin delilleri şunlardır:

- Allahu Teala şöyle buyurur: “Kıyamet gününe yemin ederim. Kendini kınayan (pişmanlık duyan) nefse yemin ederim.”¹ “Kendini kınayan nefse (Nefsu Levvame)”nin açıklamasında Hasan Basri şöyle der: “Allah’a yemin olsun, mü’min her zaman nefsini kınar. “Bu sözümle şunu yapmak istemedim, bu sözümle, bu konuşmamla....” der durur. Ama facir kendini kınamadan yolunda ilerlemeye devam eder.” Mücahid şöyle der: “Nefis, kaçırdığına pişman olur ve elde edemediğinde kendini kınar.” Taberin tercih ettiği tefsir de budur.² Nefsi Levvame’nin rolü mücahededede açığa çıkmaktadır. Çünkü özeleştiri, kusurlardan dolayı kendisini kınamak ve yapmadığından dolayı pişmanlık duymak, ıslah olmanın başlangıcıdır. Bu kınama ve pişmanlıktan sonra yanlış yapmama ve doğruluktan ayrılmama azmi meydana gelirse, amaç gerçekleşmiş olur. Kişi kendisini özeleştiriye tabi tutar ve kusurlardan dolayı kendi kendisini kınarsa, Allah'ın izni ve yardımı ile faziletlere birer birer kavuşur.

- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim iffetli olursa Allah ona iffet verir, kim gönül zengini olursa Allah ona zenginlik verir, kim sabretmeye çalışırsa Allah ona sabır verir.”³ Yine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ey insanlar! Öğreniniz, ilim ancak öğrenmekle ve fıkıh ancak kavramakla olur. Allah kimin iyiliğini isterse onu dinde fakih kılar.” Bu, faziletlerin mücahede ile kazanılabileceğinin delilidir. Sabır, kişinin sabretmeye çalışmasıyla açık bir ahlakı olur. Sabırlı olmaya çalıştıkça ona alışı ve huyu olur. İffetli olmak ve gönül zenginliği de böyledir. İlim öğrenmekle, yumuşak huyluluk da yumuşak davranmakla kazanılır.

¹ 75 Kıyamet/1-2

² Bkz. Taberi Tefsiri

³ Müttefekun Aleyhi

Allah, kimin niyetinde samimi olduğunu bilirse itaat konusunda ona yardım eder.

- Buhari *Rahimehullah* şöyle der: “Muaviye der ki: Tecrübe olmadan bilge olunmaz.” İbn-i Hacer *Rahimehullah* der ki: “Bu haberi, Ebu Bekr bin Ebi Şeybe, Musannef’inde mevsul olarak İsa bin Yunus’dan, o da Hişam bin Urve’den rivayet etmiştir. Muaviye “Tecrübeler olmadan, yumuşak huyluluk olmaz” demiştir.

İbn-i Hacer der ki: “Buhari, “Edebu’l-Müfred” isimli kitabında Ebu Said hadisinde merfu olarak şunu rivayet eder: “Tökezlemesi olmayan yumuşak huylu ve tecrübesi olmayan bilge olmaz.” Ahmed rivayet etmiş ve İbn-i Hibban sahih olduğunu söylemiştir.”

İbnu’l-Esir şöyle der: “İşler işlemeden ve birtakım tökezlemeler yapmadan yumuşak huyluluk meydana gelmez. Çünkü kişi, bunlardan ibret alır, yanlış yerleri görür ve onlardan sakınır. İşleri tecrübe eden, onların yarar ve zararlarını öğrenir ve artık her şeyi hikmetle yapar.”¹ Buhari, bu haberin yanında sahih olan şu hadisi zikreder: “Mü’min aynı delikten iki kez ısırılmaz.” Ebu Ubeyd şöyle der: “Faziletler tecrübe ve uygulama ile kazanılır. Kişi bazen yanılır, bazen de isabet eder.”

Faziletlerin, mücadele ile elde edilmesi meselesine, Buhari’nin Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiği şu hadis de dahildir: “Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Allah’ın gönderdiği bütün peygamberler koyunlara çobanlık yapmıştır.” Sahabe: “Siz de mi, ey Allah’ın Rasulü?” dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Evet, ben de Mekkelilerin döküntüleri üzerinde otlattırdım” dedi.” Bu hadisin açıklamasında İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Alimler şöyle demişlerdir: Peygamberlerin, kendilerine peygamberlik görevi verilmeden önce koyunlara çobanlık yapmalarındaki hikmet; ümmetleri için üstlenecekleri sorumluluk konusunda alıştırmaya yapmalarıdır. Koyunlarla oturup kalkmakla şefkat ve yumuşak huy sahibi olurlar. Çünkü koyunları gütmek ve otlakta dağıldıktan sonra, onları bir araya getirmek, otlaktan otağa dolaştırmak, yırtıcı ve hırsız gibi düşmanlardan korumak konusunda sabrederlerse, dağıldıktan sonra bir araya getirmek, huylarını öğrenmek ve onlarla ülfet etmek gibi işlerde bulunurlarsa, ümmet için de sabretmeyi öğrenir, huylarının farklılığını ve akıllarının derecelerini bilirler. Böylece gönlü kırılmış olanın gönlünü alırlar, zayıfına şefkat gösterirler ve onlara güzellikle muamele ederler. Bu sıkıntılara katlanmaları, bu sıkıntılar konusunda hiç tecrübelerinin olmadığı dönemlerinden daha kolay olur. Çünkü koyunlara çobanlık yapmakla bunun için alıştırmaya yapmış ve zamanla bunu öğrenmiş olurlar.”²

¹ Fethu’l-Bari, 10/529-530

² Fethu’l-Bari, 4/441

Nefse karşı mücahede etmenin yollarından biri de, kişinin kötülüklerini yavaş yavaş yok etmeye çalışması ve buna alışmasıdır. Kalbinde günahların yığılıp pas tutmasını önlemesidir. Allah *Subhanehu ve Teala* hakkında bir kötülük işler ve kendi kendine zulmederse, hemen istiğfar eder ve namaz kılar. “Gündüzün iki ucunda ve gecenin gündüze yakın zamanlarında namaz kıl. Doğrusu iyilikler kötülükleri giderir. Bu, öğüt kabul edenlere bir öğüttür.”¹ Günahları silmek için iyilik işlemeye ve sadaka vermeye çalışır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kötülüğten sonra iyilik yap, onu siler.”² Yine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Sadaka günahı, suyun ateşi söndürdüğü gibi söndürür.”³

Kişi, Müslüman kardeşi hakkında bir kötülük işlediği zaman derhal tevbe etmeli ve kardeşine hakkını geri vermelidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim namusu veya başka bir şeyinde kardeşine bir haksızlık yapmışsa, dinar ve dirhem olmayan gün gelmeden önce onunla helalleşsin. Değilse, kendisinin salih ameli varsa, haksızlık yaptığı kadar ondan alınır, ama iyilikleri yoksa, haksızlık yaptığı kardeşinin günahlarından alınır ve kendisine yüklenir.”⁴ Kişinin böyle davranmasını kolaylaştıran şeylerden biri de, dünyanın değerine ve zevaline, gidenlerin haline bakması ve kabir ziyaretleri yapmasıdır. Bütün bunlar kalbi inceltici sebeplerdendir.

İbn-i Hacer şöyle der: “Kuşeyri, hocası olan Ebu Ali ed-Dekkak’ın şöyle dediğini nakleder: Başta mücahede sahibi olmayan, bu yollardan bir koku bile alamaz. Ebu Amr bin Buceyde’nin şöyle dediği söylenir: Dini kendisi için değerli olana nefsi basit gelir.”⁵

Allahu Teala, mücahede işinde samimi olanlara, hem kişinin kendi nefsi ile ilgili işlerinde ve hem de itaat türü amelleri işlemesi konusunda yardım eder. Mücahedenin mükafatı, Allah’ın yardım ve desteğidir. Delili de hadiste belirtildiği gibi, Allahu Teala’nın iffetli olmaya çalışana, iffet vermesi ve sabretmeye çalışana da sabır vermesidir. Allahu Teala buyurur: “Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eristireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdur.”⁶ Bu ayet, Allahu Teala’ya itaat yolunda, kendi nefesine karşı mücahede edenlere, Allah’ın başarı vereceğine ilişkin bir sözüdür. Bu aynen, “Doğru yolu bulanlara gelince, Allah onların hidayetlerini artırır ve sakınmalarını sağlar”⁷ buyurması gibidir.

¹ 11 Hud/114

² Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

³ Tirmizi, hadisın, hasen sahih olduğunu söylemiştir.

⁴ Buhari

⁵ Fethu'l-Bari, 11/338

⁶ 29 Ankebut/69

⁷ 47 Muhammed/17

Allahu Teala bir kudsi hadiste şöyle buyurur: “Kul bana bir karış yaklaşırsa, ona bir arşın yaklaşıyorum, bir arşın bana yaklaşırsa, ona bir kulaç yaklaşıyorum, yürüyerek bana gelirse, koşarak ona giderim.”¹ Yine Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Şüphesiz iman eden ve salih ameller işleyenlere, onlar için çok merhametli olan Allah, (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır”²

Bu tür nasslar çoktur. Allahu Teala’nın, kulunun kendisine itaat etmesinin mükafatlarından biri de, o kulu, daha sonra da itaat türü olan amelleri işlemeye muvaffak etmesidir. İtaat, itaati doğurur. Bunun mükafatlarından biri de “Sırat-ı Mustakim” üzerinde sabitleşmektir. Allahu Teala şöyle buyurur: “...Kendilerine verilen öğüdünü yerine getirmiş olsalardı onlar için daha iyi ve daha sağlam olurdu. O zaman onlara kendi katımızdan büyük bir ecir verir ve onları doğru yola erdirdik.”³ Aynı şekilde kötülük yapmanın cezası da, kötülük işlemeye devam etmektir. Allahu Teala, tevbe edenlerin tevbelerini kabul eder.

3- DUA

Mücadele ile beraber kişi, bütün işlerini Allah’a havale eder. Bütün güç ve kuvvetten sıyrılarak ona sığınır. Allahu Teala’dan, hem kendi nefesine ve hem de şeytana karşı kendisine yardım etmesini ister ve şöyle der: “Allah’ım, rahmetini umarım, göz açıp kapayıncaya kadar beni kendi nefsim ile başbaşa bırakma. Bütün işlerimi düzelt, senden başka ilah yoktur.”⁴ “Allah’ım! Nefsime takvasını ver ve onu tezkiye et, sen tezkiye edenlerin en iyisisin, sen onun velisi ve mevlasisın.”⁵ “Allah’ım! Kulağımın, gözümün, dilimin ve kalbimin şerriden sana sığınırım.”⁶ Nefsin kötülüklerinden sığınma ve güzel ahlaki istemek ile ilgili bu tür dualar yapılır. Dua, ibadetin özü ve mü’minin silahıdır.

Mücadeleyi duadan önce belirtmemin sebebi Allahu Teala’nın “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah onlarda bulunanı değiştirmez”⁷ buyruğudur.

¹ Buhari

² 19 Meryem/96

³ 4 Nisa/66-68

⁴ Ebu Davud, hasen bir isnad ile Ebu Bekre’den rivayet etmiştir.

⁵ Müslim

⁶ Tirmizi

⁷ 13 Rad/11

4- SALİH ARKADAŞ EDİNMEK

İyi veya kötü arkadaşlığın, kulun davranışı üzerinde büyük etkisi vardır. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* arkadaşlıkta dikkatli olmayı emrederek şöyle buyurmuştur: “Mü’minden başkası ile arkadaşlık yapma ve yemeğini de takva sahibinden başkası yemesin.”¹

”Kişi arkadaşının dini üzerindedir. Herkes kime arkadaşlık yaptığına iyice baksın.”²

“İyi arkadaş ile kötü arkadaş, misk taşıyıcı ile körük üfleyicisi gibidir. Misk taşıyan ya sana kokudan verir veya ondan satın alırsın yahut kokusu sana yayılır. Körük üfleyicisi ise ya elbiselerini yakar veya kendisinden kötü koku gelir.”³

Allahu Teala şöyle buyurur: “O gün, zalim kimse ellerini ısırp: "Keşke Peygamberle beraber bir yol tutsaydım, vay başıma gelene. Keşke falancayı dost edinmeseydim. And olsun ki beni, bana gelen Kur'an'dan o saptırdı. Şeytan insanı yalnız ve yardımcısız bırakıyor" der.”⁴ Bu nasslarda, arkadaşlığın kişi üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerini görmekteyiz. İyi arkadaşlık, dini yönden salih olunması için gereklidir. Bunun delillerinden bazıları şunlardır:

- Allahu Teala şöyle buyurur: “Asra yemin ederim ki, insan hiç şüphesiz hüsrana uğramıştır. Ancak iman edip salih amel işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler bunun dışındadır.”⁵ Allahu Teala hüsrandan kurtuluşu dört şeye bağlamıştır. İlk ikisini insan kendi başına yerine getirebilir ki bunlar; iman ve salih ameldir. Diğer ikisi olan hakkı ve sabrı tavsiye etmek ise ancak topluluk ve arkadaşlar arasında yerine getirilebilir. Şüphesiz hakkı tavsiye etmek, salih amel kapsamına girer. Ancak cemaat içinde yerine getirebilecek bir amel olması sebebi ile Allahu Teala bu ameli özel olarak ve ayrı bir halde belirtmiştir. Öneme dikkati çekmek için özel olana genel olanı atfetmek kabilindendir. Sabrı tavsiye etmek için de aynı şey geçerlidir. Hüsrandan kurtuluş hasletlere bağlanmıştır. Bu hasletlerden bazısını insan tek başına yapar, bazısını ise ancak cemaat halinde yapar. Bu da insanın hayatında cemaatin önemini göstermektedir. İmam Şafii *Rahimehullah* bu sure ile ilgili olarak şöyle demiştir: “İnsanlar bu sureyi düşünüp taşınırsalar, kendilerine yeter”⁶

Askeri eğitim ve cihad işini yapan Müslüman, özellikle emir veya lider ise, nefsinin tezkiye etmeye herkesten daha çok muhtaçtır. Çünkü yaptığı iş

¹ Ebu Davud ve Tirmizi

² Ebu Davud ve Tirmizi

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ 25 Furkan/27-29

⁵ Asr Suresi

⁶ İbn-i Kesir

içinde her zaman öldürülebilir. Dolayısıyla canını Rabbine *Subhanehu ve Teala* teslim etmeden önce onu tezkiye etmesi vaciptir. “O gün ne mal fayda verir ne de evlat. Ancak Allah’a kalb-i selim (temiz bir kalp) ile gelenler (o günde fayda bulur).”¹ Salim kalp, şirk, nifak ve günahlardan uzak olan kalptir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Rabbinin makamından korkan ve nefsinin kötü arzularından uzaklaştıran için ise şüphesiz cennet yegane barınaktır.”²

Ahirette kurtuluş ve felah imanın diğer unsurlarıyla beraber nefsin tezkiyesine bağlı ise, dünyada da zafer ve galibiyet, cihad eden kişilerin imanın unsurlarını tam yerine getirmelerine bağlıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslam’ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vadetti...”³

“Kafir olanlar peygamberlerine dediler ki: “Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız, ya da mutlaka dinimize döneceksiniz!” Rableri de onlara: “Zalimleri mutlaka helak edeceğiz!” diye vahyetti. Ve (ey iman edenler) sizi mutlaka o yerde yerleştireceğiz. İşte bu, makamımdan korkan ve tehdidimden sakınan kimselere mahsustur.”⁴ Allah’ın izni ile, “Kitap’a ve Sünnete sarılmanın esasları” bölümünde bu konu daha detaylı olarak açıklanacaktır.

¹ 26 Şuara/88-89

² 79 Naziat/ 40-41

³ 24 Nur/55

⁴ 14 İbrahim/13-14

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

ALTINCISI:

CEMAATİN BİRLİĞİNİ KORUMAK

Cemaatin birliğini korumak, İslam ümmetinin birliğini korumanın bir parçasıdır. Müslümanların birliğini korumak, İslam'ın hedeflerinden önemli bir amaçtır. İsyancılarla, Haricilerle ve İslam ümmetinin birliğini tehdit eden mürtedlerle savaşmak emri bunun için yapılmıştır. Sahih bir hadiste şöyle geçer: "İki halifeye bey'at edilirse, ikincisini öldürün."¹ Ümmetin birliğini korumak için buna benzer bir dizi hükümler bulunmaktadır.

Allahu Teala şöyle buyurur: "Hepiniz, Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ve dağılıp ayrılmayın." Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Allah sizin için üç şeyi beğenir. Üç şeyden nefret eder. Kendisine ibadet etmenizi ve ona ortak koşmamanızı, Allah'ın ipine sarılmanızı ve bölünmenizi, Allah'ın başınıza yönetici yaptığı kişilere nasihat etmenizi sever. Dedikodu yapmanızı, çok soru sormanızı ve malı boşa harcamanızı sevmez."² İhtilaftan korunmanın yöntemleri arasından Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* meşhur olan şu hadisinde sayılanlar belirtilebilir: "Allah'tan sakınmanızı ve başınıza bir köle de yönetici olsa, dinleyip itaat etmenizi emrederim. Sizlerden yaşayanlar çok ihtilaflar görecektir. Benim sünnetime ve raşid halifelerin sünnetine azı dişlerinizle sarılın. Bid'at işlerden sakının, şüphesiz her yeni olan şey bid'attır ve her bid'at sapıklıktır, her sapıklık ise ateştedir."³ Bu hadiste belirtilen ve ihtilaflardan koruyan yöntemler şöyle açıklanabilir:

1- Allah'tan Sakınma (Takva): Bunun aslı, korkmak ve gözetim altında bulunduğunu bilmektir. İlave olarak iki asıl daha vardır ki bunlar; yöneticilere itaat etmek ve sünnete sarılmaktır. Takva, nefislerin azgınlığının ilacıdır. Çünkü nefislerin azgınlığı, ihtilaf ve bölünmenin asıl sebebidir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Kitap verilenler, ancak kendilerine ilim geldikten sonra, birbirlerine haksızlık ederek ayrılığa düştüler."⁴ Takva, mücadele ve itaat amelleri ile kazanılır. Allahu Teala bunu şöyle belirtir: "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz ki, O'na karşı gelmekten korunmuş olabilesiniz."⁵

¹ Müslim, Ebu Hureyre'den Radiyallahu Anhu rivayet etmiştir.

² Müslim

³ Tirmizi, İrbaz bin Sariye'den rivayet etmiş ve hasen sahih olduğunu söylemiştir

⁴ 3 Al-i İmran/19

⁵ 2 Bakara/21

2- Yöneticilere İtaat Etmek: Buhari'nin rivayet ettiği Enes hadisinde olduğu gibi siyah bir köle de olsa, Allah'ın Kitabı'nı uyguladığı ve haramlardan da sakındığı sürece itaat etmek vaciptir. Çünkü yöneticilere karşı isyan etmek, ümmetin birliğini bozan en önemli sebeplerdendir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse, ona sabretsin. Çünkü cemaatten bir karış ayrılıp ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölür."¹ Masiyet türü olan işler dışında, ulü'l-emre ve yöneticilere itaat etmek, cemaatin ve ümmetin birliğini korumanın en önemli etkenlerindendir.

3- Sünnete Uymak ve Bid'attan Kaçınmak: Yukarıdaki hadiste, "Sünnetime sarılın ve bid'atlardan kaçının" ifadesi yer almaktadır. Çünkü hak birdir, batılın ise birçok kolları vardır.

"Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Bana uyun. (Başka) yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte sakınmanız için Allah sizlere bunları emretti"² ayetinin tefsirinde Abdullah bin Mes'ud şöyle der: "İnsanlar hakka uydukları zaman bir yolda toplanırlar. Ama ondan saparlarsa şeytanın yolları onları böler, tefrika ve düşmanlıklar meydana gelir." Bu ise, Allah'ın dinine muhalefet edenlerin başına gelmesi kaçınılmaz olan ilahi bir cezadır.

Allahu Teala şöyle buyurur: "Kendilerine zikredilen (verilen öğütlerin veya Kitap'ın) önemli bir bölümünü unuttular. Bu sebeple kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin saldık."³ "...O'nun buyruğuna aykırı hareket edenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya can yakıcı bir azaba uğramaktan sakınsınlar"⁴ "Eğer onlar da sizin iman ettiğiniz gibi iman etselerdi doğru yolu bulmuş olurlar; dönerlerse mutlaka anlaşmazlık içine düşmüş olurlar. Onlara karşı Allah sana yeter. O iştir, bilendir"⁵ ve yine Allahu Teala şöyle buyurur: "O azabın sebebi, Allah'ın, Kitap'ı hak olarak indirmiş olmasıdır. (Buna rağmen farklı yorumlar yapıp) Kitap'ta ayrılığa düşenler, elbette derin bir anlaşmazlığın içine düşmüşlerdir."⁶

Haktan yüz çeviren veya Allah'ın Kitabı'na muhalefet eden yahut hatırlatılan şeylerin bir kısmını gözardı eden herkes, ayrılık, düşmanlık ve buğz içindedir. Bu, Allah'ın sünnetinden olan bir cezasıdır. Böyleleri savaşta nasıl sebat edebilirler ki?

¹ Müttefekun Aleyhi

² 6 En'am/153

³ 5 Maide/14

⁴ 24 Nur/63

⁵ 2 Bakara/137

⁶ 2 Bakara/176

Birlik ve beraberlik de, ancak sünnetlere uymak ve hem batında hem de zahirde Allah'ın hükmüne boyun eğmek ile olur. Bu ise Allah'ın bir mükafatıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz."¹ Yine Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: "Ve (Allah), onların kalplerini birleştirmiştir. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların gönüllerini birleştiremezdin. Fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı. Çünkü O, mutlak galiptir, hikmet sahibidir."² Allah'ın izni ile "Kitap ve Sünnet'e Sarılmanın Esasları" bölümünde bu konu daha detaylı olarak ele alınacaktır.

Bu kısa bilgilerle bu şer'i hedefin, yani Müslümanların birliğini koruma hedefinin önemine dikkatleri çekmek istedim. Allah'ın sevdiği şekilde birbirini destekleyen bir duvar gibi olunmasının önemini vurguladım. Allahu Teala şöyle buyurur: "Şüphesiz Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak savaşanları sever."³ Bu bütünlük, cihadın zaruretlerinden ve zaferin sebeplerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah ve Rasulü'ne itaat edin, birbiriniz ile çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir."⁴ Bu esasın gözardı edilmesi, Müslümanların gevşeyip zillele düşmelerinin en önemli sebeplerindendir.

Emir veya fert olarak her Müslümanın görevi, bu şer'i hedefin gerçekleşmesi için üzerine düşeni yerine getirmektir. Askeri eğitim kampı emiri olarak bu hedefi gerçekleştirmek için aşağıdaki öğütlerin yerine getirilmesi gerekir:

- Soy veya görüş yahut mezhep yönünden kendisine yakın olanlar ile soy, görüş veya mezhep yönünden kendisine muhalif olanlar arasında kayırma yapmamalıdır. Böylece birlik bozulmamış olur. Hepsine eşit muamele yapması gerekir. Şan ve şeref sahiplerini el üstünde tutup garibanları dışlamaması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: "(Peygamber), kör olan kişinin kendisine gelmesinden ötürü yüzünü ekşitti ve geri döndü. (Rasulüm! Onun halini) sana kim bildirdi! Belki o temizlenecek, yahut öğüt alacak da öğüt ona fayda verecek. Kendini (sana) muhtaç görmeyene gelince, sen ona yöneliyorsun. Oysa ki onun temizlenip arınmasından sen sorumlu değilsin. Fakat koşarak ve (Allah'tan) korkarak sana gelen ile ilgilenmiyorsun. Hayır! Şüphesiz bunlar (ayetler), değerli ve güvenilir katiplerin elleriyle (yazılıp)

¹ 3 Al-i İmran/103

² 8 Enfal/63

³ 61 Saff/4

⁴ 8 Enfal/46

tertemiz kılınmış, yüce makamlara kaldırılmış mukaddes sahifelerde (yazılı) bir öğüttür; dileyen ondan (Kur'an'dan) öğüt alır.”¹

- İftira veya fitneye sebep olabilecek söz ve fiillere kapılmamalıdır. Kendisine bir suçlama ulaşırsa bizzat kendisi veya vekili tarafından araştırılıp soruşturulmalıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.”²

- Dedikodunun önüne geçmek maksadı ile kapalı olan işleri mensuplarına açıklamalıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Huneyn günü alınan ganimetlerden dinde yeni olup, kalpleri ısındırılmak istenenlere verdi ve ensardan olan sahabeye *Radiyallahu Anhum* vermedi. Bunun üzerine ensar bu taksime içerledi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onlara bir konuşma yaptı ve bunun hikmetini onlara açıkladı. Buhari, Enes bin Malik'ten şöyle rivayet eder: “Allahu Teala, Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Hevazin mallarından ganimetler verince, bazı kişilere yüzer deve vermeye başladı. Bunun üzerine ensardan olanlar, “Allah, Peygamberimizi bağışlasın. Kureyşe veriyor, bize vermiyor. Halbuki kılıçlarımızdan düşmanların kanları damlamaktadır” dediler. Bu söylenenler Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirildi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ensara haber gönderdi ve çadırdan bir kubbenin altında topladı. Onlardan başkalarını çağırmadı. Toplanınca Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kalktı ve “Sizden bir şeyler duydum, ne söylediniz?” dedi. Ensarın fakihleri şöyle dediler: “Ey Allah'ın Rasulü! Reislerimiz bir şey söylemiş değildir, sadece aramızdan yaşı genç olan bazıları “Allahu Teala peygamberimizi bağışlasın. Kureyşe veriyor, bize vermiyor. Halbuki kılıçlarımızdan düşmanların kanları damlamaktadır” dediler.” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Ben yeni Müslüman olmuş ve küfürden çıkmış kişilerin gönlünü kazanmak için kendilerine veriyorum. İnsanlar mallarla giderken, sizler develerinizin yanına Allah'ın Rasulü ile gitmek istemez misiniz? Allah'a yemin ederim ki sizin sahip olduğunuz, onların sahip olduğu şeyden çok daha hayırlıdır.” Bunun üzerine orada bulunanlar; “Ey Allah'ın Rasulü, razı olduk” dediler.”³

Buhari'nin Enes'ten *Radiyallahu Anhu* akardığı diğer bir rivayette ise şöyle geçer: “Resulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Şüphesiz Kureyş henüz cahiliyyeden yeni çıkmış ve yara almıştır. Onların yarasını sarmak ve gönüllerini kazanmak istedim.”⁴

¹ 80 Abese/1-12

² 49 Hucurat/6

³ Buhari, Hadis no: 4331

⁴ Buhari, Hadis no: 4334

Yine Buhari Abdullah bin Zeyd'ten *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Hicret olmasaydı, ensardan bir kişi olurum. İnsanlar bir vadiden ve yoldan geçerlerse, ben ensarın vadi ve yolundan geçerim. Ensar iç gömlek, diğer insanlar ise dış gömlektir. Benden sonra kayırmalar göreceksiniz, havuz başında benimle buluşuncaya kadar sabrediniz.”¹

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Hadiste, büyük olanın gafil olduğu şeyler hakkında küçüğü uyaracağı ve hakka dönmesi için hakkı kendisine açıklayacağı belirtilir.” Ayrıca hadis, özel veya umumi bir olay meydana geldiği zaman konuşma yapmanın meşruiyetini de gösterir. Ahiretin dünyaya tercih edilmesi ve elde edemediği dünyalığa karşı sabretmeyi de öğretir. Ahiret daha iyi ve kalıcıdır.”²

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Yahudi olan Abdullah bin Selül'ün, cahiliyye döneminde aralarında geçen savaşları hatırlatarak birbirine düşürdüğü ve kıskırttığı, bunun etkisiyle de neredeyse birbirleriyle çarpışacak duruma gelen Evs ile Hazrecililere de böyle bir konuşma yapmıştır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Ben aranızda iken cahiliyye davasını mı güdüyorsunuz?” dedi. Bunun üzerine pişman oldular, barıştılar ve kucaklaştılar.³

- Emirin, cemaati bölen ve fertleri birbirine düşeren tartışma ve cedelleşmelere izin vermemesi gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kur'an'ı kalpleriniz ilgi duyduğu sürece okuyunuz. İhtilaf ettiğiniz zaman bırakınız.”⁴ Kur'an'a karşı ihtilaf başladığında okumayı bırakmak gerekiyorsa, onun dışında şer'i veya dünyevi konularda ihtilaf başladığında konuşma veya işi bırakmak daha da önceliklidir.

- Kardeşler arasında ortaya çıkan ihtilafli konularda karar vermek için, meseleyi emir veya ilim ehline götürmek gerekir. İhtilafı ve tartışmayı sürdürmek doğru değildir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”⁵ İmam Ahmed *Rahimehullah* şöyle rivayet eder: “Sahabeden bazıları Kur'an'dan bir ayet üzerinde tartışmışlar ve sesleri yükselmişti. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kızgın bir şekilde çıkarak onlara şöyle buyurdu: “Ey topluluk, yavaş olunuz. Sizden önceki ümmetler peygamberleriyle ihtilaf etmeleri ve kitapları

¹ Buhari, Hadis no: 4330

² Fethu'l-Bari, 8/52

³ Bkz. İbn-i Kesir, Al-i İmran 103 ayetinin tefsiri

⁴ Buhari

⁵ 4 Nisa/83

birbiriyle karşı karşıya getirmeleri sebebiyle helak oldular. Şüphesiz Kur'an bir kısmı ile bir kısmını yalanlayarak inmemiştir. Aksine birbirini doğrulayarak inmiştir. Ondan bildiklerinizle amel ediniz, bilmediklerinizi de bilenlere sorunuz.”¹

İhtilafı konular için kamp emirinin verebileceği bir cevabı yoksa, bizzat başvurularak veya yazışma yoluyla uzman kişilere soruluncaya kadar beklenilmesi gerekir. Nitekim sahabe *Radiyallahu Anhum*, emirleriyle ihtilaf ettiklerinde problemlerini ertelemişler ve döndüklerinde Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sorup cevabını almışlardır. Mesela, Abdullah bin Huzafe *Radiyallahu Anhu*, yanındakilere bir ateş yakıp içine girmelerini emretmiş, onlar ise bunu reddetmişlerdir.² Yine Halid bin Velid, yanındakilerden, Beni Cüzeyme'den alınan esirleri öldürmelerini istemiş, onlar ise bunu reddetmişlerdir.³ Bu iki olayda da emir olan kişiler yanlış yapmışlardı. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz (Allah'a ve ahirete gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün.”⁴ Yani Kitap ve Sünnet'e başvurun manasındadır.

• Emir, cemaat içinde gruplaşmalara izin vermemelidir. Çünkü bu, birliği bozar ve düşmanlık tohumlarını eker. Burada şu uyarıyı iyice dikkate almak gerekir: Bir cemaatin içerisinde yapılan gruplaşmaların bir kısmı caiz ve iyi olduğu gibi bir kısmı da yasak ve kötüdür.

Caiz ve iyi olan gruplaşma, belli bir sebepten dolayı, birbirine bağlılığı olanların bir araya gelmesidir. Aynı kentten, aynı kabileden olanların veya aynı dili konuşanların bir araya gelmeleri gibi. Sünnet olan, her kişinin kendi kavmi ile beraber savaşmasıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ve birbiriniz ile tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık.”⁵ Yönetici, bu gruplardan her birinin başına haberlerini kendisine iletecek ve talimatlarını onlara ulaştıracak bir temsilci atar. Bu temsilci hakkında, merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Temsilcilik haktır ve insanlar temsilciye muhtaçtırlar.” Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “..Bilginleriniz (temsilcileriniz) durumlarınızı bize bildirinceye kadar dönün.”⁶

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “İbn-i Battal der ki: Hadis, bilginler (yani temsilciler) meclisinin kurulmasının meşru olduğunu gösterir. Çünkü imamın bütün işleri, tek başına yapabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle

¹ Bu hadisi Ahmed Şakir, İmam Ahmed'in Müsned'ine yaptığı talikte sahih saymıştır. Hadis no: 6845. El-Bani bazı yollarının sahih olduğunu, bazı yollarının ise hasen olduğunu belirtmiştir. Mişkâtü'l-Mesabih üzerinde yaptığı tahkik, 1/36

² Buhari, Hadis no: 7145

³ Buhari, Hadis no: 7189

⁴ 4 Nisa/59

⁵ 49 Hucurat/13

⁶ Buhari

kendisine yardım edecek kişileri görevlendirir. Emir ve yasaklar genele hitaben olduğu zaman, bu emir ve yasakların uygulamasında ihmalkarlıklar ve gevşemeler olur. Herkes bu emir ve yasağı bir başkasının yapmasını bekler. Ancak her kesimin bir temsilcisi olursa, bu durumda herkes üzerine düşeni yapar.”¹

Emir, her bir gruba, kendilerini tanıtan ve içtima halinde onunla tanınacakları bir isim vermelidir. Urve bin Zubeyr *Radıyallahu Anhu*, babasından Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle yaptığını rivayet eder: “Muhacirler için Abdurrahmanoğulları, Hazrec için Abdullahoğulları, Evs için Ubeydoğulları adını vermiştir.”²

Kötü ve zararlı gruplaşmalar ise, kısımlara ayrılır. Bazısı, soy ve başka bağları İslam bağının üstüne çıkarır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunun hakkında şöyle buyurur: “Kim de körükörüne çekilmiş bir bayrak altında savaşır, kavmiyet için öfkelenir veya kavmiyetçiliğe çağırır ya da ona yardım eder, bu esnada da öldürülürse bu ölüm cahiliye ölümüdür.”³

Kötü gruplaşmalardan biri de dinsel gruplaşmalardır. Fıkıh mezhebi için, şeyh için veya dinde bir görüş için gruplaşma yapmak gibi. Halbuki Allah Teala şöyle buyurmaktadır: “Hep birlikte Allah’ın ipine (İslam’a) sımsıkı yapışın, parçalanmayın”⁴ “Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin”⁵

“Dinlerini parça parça edip gruplara ayrılanlar var ya, senin onlarla hiçbir ilişkin yoktur. Onların işi ancak Allah’a kalmıştır. Sonra Allah onlara yaptıklarını bildirecektir.”⁶ Yöneticinin, birliği tehdit eden bu tür gruplaşmaların önüne geçmesi gerekir.

• Emir yerine getirmesi gereken görevlerden biri de; mahiyetinde bulunanlardan birinin zararından endişe etmesi durumunda, şûra heyeti ile görüştüktan sonra, bu kişiyi uzaklaştırmasıdır. Dedikodu ve gıybet yapan, insanları birbirine düşürmeye çalışan veya eğitim görevinin devam etmesine engel olabilecek bir durum içerisinde olan kişiler, uzaklaştırılabilecekler arasındadır. Fakihler şöyle derler: Emir, askerleri denetlemelidir. Mücahidlerin moralini bozan, Müslümanlar arasında olumsuz yaygara çıkaran veya müşriklerin lehine casusluk yapanları seçip çıkarmalıdır. Müslü-

¹ Fethu’l-Bari, 13/169

² Beyhaki

³ Müslim

⁴ 3 Al-i İmran/103

⁵ 42 Nuh/13

⁶ 6 En’am/159

manların moralini bozmaya çalıştığı için, savaşlardan birinde Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Abdullah bin Ubey bin Selül'ü geri göndermiştir.”¹

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Moral bozucu kişileri yanına almamalıdır. Çünkü bu kişiler mücahidleri savaştan soğutur, morellerini bozar ve cihaddan alıkoymaya çalışır. Sıcaklık şiddetlidir, soğuk çoktur, meşakkat büyüktür, bu ordu yenilebilir gibi şeyler söyleyerek askerlerin moralini bozar. Yaygara çıkaran kişileri de beraberine almamalıdır. Bunlar da Müslümanların seriyyesi helak oldu, destek güçleri yoktur, kafirlere karşı koyamazlar, kafirlerin kuvveti, desteği ve sabrı vardır, onlara karşı kimse duramaz gibi olumsuz yaygaralar çıkarırlar. Müslümanların aleyhine casusluk yapanları, kafirlere onların yer ve durumlarını, haberlerini, yazışmalarını, zayıf noktalarını bildirenleri veya düşman casusları barındıranları, Müslümanlar arasında düşmanlık çıkaranları ve bozgunculuk yapanları da yanına almamalıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onları geri koydu. Onlara “Oturanlar ile (kadın ve çocuklarla) beraber oturun” denildi. Eğer içinizde (onlar da savaşa) çıkasalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı ve mutlaka fitne çıkarmak isteyerek aranızda koşarlardı.”²

Çünkü bunlar Müslümanlar için zararlıdır ve bu nedenle de uzak tutulmaları gerekir. Bunlardan biri askerlerle beraber savaşa çıkacak olsa, Müslümanlara yardım ediyor görünse bile, ona ne maaş, ne ücret, ne de ganimetten bir pay verilir. Çünkü münafıklık yaparak böyle davranmış olabilir. Zararı ortaya çıktığı için askerin alacağı ganimetlerden de kendisine bir şey verilmez. Emir, bu tür kişilerden biri ise, onunla beraber savaşa çıkılmaz. Çünkü bu durumda olan askerlerle çıkmak yasak ise, böyle olan yönetici ile çıkmanın yasaklığı daha da öncelikli hale gelir. Bu emirin mahiyetinde olan kişilere zarar vermesinden endişe edilir.”³

• Emir in gerekliliklerinden biri de, kendisine tabi olanlara karşı adaletli davranmasıdır. Fertler arasında herhangi bir husumet meydana geldiğinde, bizzat kendisinin bu sorun ile ilgilenmesi ve aralarında hükmetmesi gerekir. Emir bizzat kendisi yapamasa bile bu sorun ile ilgilenip, mazlunun hakkını diğerinden alması ve haksız olana gereken tazir veya uyarı cezasını vermesi için bir yardımcısını görevlendirir. Böylece adalet yerine gelir ve Allahu Teala'nın rızası gerçekleşmiş olur. Ancak fertler, düşman mıntıkasında yani daru'l-harpte bulunuyorlarsa, bu durumda verilecek cezaların ağır olmamasına dikkat edilmelidir. Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Savaşa çıkıldığında, el kesmeyin.” Bu hadisi, Ebu Davud, Tirmizi ve Nesai,

¹ Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 40

² 9 Tevbe/46-47

³ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/372

Beşir bin Ertah'tan rivayet etmişlerdir. Bu ravi Būsūr bin Ertah veya İbn-i Ebi Ertah olarak da bilinir. Ayrıca ravinin, Rasulullah'ı *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* görüp görmediği veya ondan direk olarak duyup duymadığı konusunda ihtilaf vardır. Tirmizi bu hadisin garib olduğunu söylemiştir. Ulemadan bazıları bu hadis ile amel etmişlerdir. Bunlardan birisi Evzai'dir. Ki o düşman ile savaş için bir yerde buluşulduğunda, had cezalarının uygulanmasının daru'l-İslam'a dönünceye kadar erteleneceğini, bunun sebebinin ise, had cezası uygulanması sebebi ile ferdin düşman saflarına katılabileceği korkusunun olduğunu belirtir.¹ İbn-i Kudame ise bunun sahabenin icması olduğunu belirtir. Evzai ve İshak'ta bunu söylemişlerdir. Malik, Şafii, Ebu Sevr ve İbn-i Münzir ise bu görüşe muhalefet etmişlerdir.²

Müslüman kardeşler arasındaki husumet birbirleriyle ilgili ise, ceza vermek yerine, aralarını bulmaya çalışmak evladdir. Emir veya vekilinin, tartışan kişilere öğüt vermesi, birbirlerini bağışlamalarını ve özellikle cihad meydanında herkesin kendi nefsinin üzerine düşenleri yapması gerektiğini hatırlatması gerekir. Kin ve düşmanlığı gidermekte öğüt vermek, ceza vermekten daha yararlıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: "O halde siz (gerçek) mü'minler iseniz Allah'tan sakının. Aranızı düzeltin, Allah ve Rasulü'ne itaat edin."³ Ebu'd-Derda'dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Size oruç, namaz ve sadakanın derecesinden daha üstün olan şeyi haber vereyim mi?" Oradakiler: "Evet Ey Allah'ın Rasulü" dediler. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "İnsanların arasını düzeltmektir. Çünkü insanların arasındaki bozukluk (dini) kazır."⁴

- Emir, herhangi bir şeyde kendisine ayrıcalıkta bulunmamalıdır. Böylece kendisi hakkında, kalplerin bozulmasına engel olur. Fertlerin yediğinden yemeli, yattıkları gibi yatmalı, onların bindiği veya yürüdüğü gibi binmeli veya yürümelidir. Zaruretin gerektirdiği durumlar dışında kendini yiyecek ve diğer şeylerde onlardan ayırmamalıdır. Değişik eğitimlerde onlara katılmalıdır. Çünkü bu, onların şevkini daha çok artırır ve kendisinin de daha fazla yararlı hale gelmesine sebep olur.

- Emir, maslahatın gerektirmesi halinde ve haram olmadığı sürece, daha az fazilete sahip bir şeyi fertlere emredebilir. Bunun delili, Buhari'nin Esved bin Yezid'ten yaptığı şu rivayettir: "Bana İbnu'z-Zubeyr; "Aişe sana çokça gizli şeyler söylerdi. Kabe'de sana ne anlattı?" dedi. Ben dedim ki: "Bana, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu anlattı: "Ey Aişe, kavmin yeni Müslüman olmuş olmasaydı, Kabe'yi yıkar ve iki

¹ Nasbu'l-Raya, Zaylai, 3/344

² El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/537-538

³ 8 Enfal/1

⁴ Tirmizi rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir.

kapılı yapardım. İnsanlar birinden girer, diğerinden çıkarlardı.” İbnu’z-Zubeyr onu yaptı.”¹

İbn-i Hacer şöyle der: “Hadis, anlatılan şeyleri ortaya koymaktadır. Çünkü Kureyş Kabe’ye çok önem veriyordu. Yeni Müslüman olmaları nedeni ile, kendisi onlardan üstün olması için Kabe’nin binasını değiştirdiğini sanmalarından endişe etti. Bu, zarara düşme korkusu ile maslahatı terketmenin caiz olduğunu gösterir. Yine daha şiddetli bir münkere düşülmesi korkusundan münker olanı terketmeyi belirtir. Haram olmadığı sürece yöneticinin, halkı, en üstün olan yerine bir alt seviyedeki ile yönetmesi caizdir.”² Hadiste, üstün olan iş, Kabe’yi yeniden inşa etmek, normal olan iş ise, olduğu gibi bırakmaktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* üstün olanı bıraktı ve normali yaptı. Çünkü halkın yönetiminde bu daha iyi idi. Bu ise, ancak mübah olan, yani yapıp yapmamakta serbest olduğu ve yapılmadığı takdirde günahın söz konusu olmadığı işlerde geçerlidir.

En faziletli olan yolla halkı yönetme meselesini, “Cemaatin Birliğini Korumak” konusunda ele almamın sebebi, üstün olanı terketmekten maksadın, ikilik ve çatışmayı alevlemekten sakınmak olmasıdır. Yönetici içtihad ederek fazileti daha az olan bir şekilde yönetmenin, insanların daha çok yararına olduğu, onları birleştirdiği, ihtilafı ve bölünmeyi önlediğine karar verirse, mahiyetindekilerden birinin, en faziletli olan ile yönetim yapmasını istemesi doğru değildir. Çünkü yöneticinin yaptığı, “Zararları önlemek yararları sağlamaktan önce gelir” kuralı içine girer. Bu kuralın açıklamasında Ahmed Zerka şöyle der: “Mefsedet ve maslahat çıkışacak olursa, genellikle mefseleti önlemek öne alınır. Çünkü şari’in yasaklara itinası, emirlere itinasından daha fazladır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Size neyi yasaklarsam, ondan kaçının ve neyi emredersem, ondan gücünüz yettiği kadar yerine getirin.”^{3 4}

Daha düşük fazileti bulunan yol günah olmadığı sürece, fertlerden birinin bu konuda emire muhalefet etmesi doğru değildir. Aksine, cemaatin birliğini korumak için herkesin emire tabi olması gerekir. Abdullah bin Mes’ud ve Abdullah bin Ömer’in *Radiyallahu Anhum* hacc mevsiminde Mina’da namazı dört rekat kılan Osman bin Afvan’a uymaları bunun bir örneğidir. Halbuki Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ebu Bekir ve Ömer *Radiyallahu Anhum* ikişer rekat kılarlardı. Müslim, Nafi’den İbn-i Ömer’in şöyle dediğini rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Mina’da iki rekat kıldı. O’ndan sonra Ebu bekir ve Ömer de iki rekat kıldı. Osman da

¹ Buhari, İlim kitabının “Bazıları Yanlış Anlar ve Daha Kötü Bir Duruma Düşerler Korkusuyla Elinde Olan Şeyi Yapmaktan Vazgeçenler” babında rivayet etmiştir.

² İbn-i Hacer, *Fethu’l-Bari*, 1/224-225, Hadis no: 126

³ *Müttefekun Aleyhi*

⁴ *Şerhu’l-Kavaidi’l-Fıkhiyye*, 151, kaide:29

hilafetinin ilk yıllarında iki rekat kıldı, sonra dört rekat kıldı. İbn-i Ömer imam ile beraber kıldığı zaman dört rekat kılardı, ama yalnız başına kıldığı zaman iki rekat kılardı.”

Buhari ve Müslim, Abdurrahman bin Zeyd yolu ile Abdullah bin Mes’ud’tan şöyle rivayet eder: “Osman bin Afvan, Mina’da bize dört rekat kıldırdı. Bu durum Abdullah bin Mes’ud’a haber verilince, “İnna lillahi ve inna ileyhi raciun (Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz), Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ebu Bekir ve Ömer Radiyallahu Anhuma ile beraber Mina’da namazı iki rekat kıldım. Dört rekat olarak kılınan namazın, iki rekati kabul olursa ne iyidir.”

İbn-i Hacer şöyle der: “İbn-i Mes’ud, evla olana muhalefet gördüğü için “İnna lillahi ve inna ileyhi raciun” demiştir. Ebu Davud’un şu rivayeti de bunu desteklemektedir: “İbn-i Mes’ud dört rekat kıldı. Bunun üzerine ona: “Osman’ı eleştirdin, ama sen de dört rekat kıldın” dediler. O ise; “İhtilaf şeridir” dedi.” Beyhaki’nin rivayetinde şöyle geçer: “Ben ihtilaftan nefret ederim” dedi.”¹

“Burada İbn-i Mes’ud, en efdal olandan bir alt seviyedeki bir uygulama olan (dört rekat kılma) iş konusunda Osman’a Radiyallahu Anhu uymuş ve üstün olanı (iki rekat kılma) ise terketmiştir. Bu da İbn-i Mes’ud’un söylediği gibi ihtilaf yolunu kapatmak içindir. Osman bin Afvan Radiyallahu Anhu, yapmış olduğu te’vil neticesinde namazını dört rekat olarak kılıyordu.”²

• Müslümanlar arasında yarışma ve rekabetin caiz olduğu hayır işlerinde, işi kimin yapacağını belirlemek için kur’aya başvurulur. Bunun temeli, Rasulullah’ın Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu hadisidir: “İnsanlar, ezan okumak ve namazın ilk safında yer almada ne (gibi bir hayır ve bereket) olduğunu bilseler, sonra da bunu elde etmek için kur’a çekmekten başka çare kalmasaydı, mutlaka kur’a başvururlardı.”³ Şüphesiz bunun yeri, iki veya daha çok kişinin ezan ve namaz imamlığı gibi bir işte eşit şartlara sahip olması halindedir. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem yolculuğa çıkacağı zaman eşleri arasında kur’a çekerti. İbn-i Teymiye Rahimehullah şöyle der: “İki adam eşit olur ve hangisinin daha elverişli olduğu bilinmezse, aralarında kur’a çekilir. Nitekim Sad bin Ebi Vakkas, Kadisiye günü, “İnsanlar ezanın faziletini bilseler” hadisinden dolayı ezanı kimin okuyacağı konusunda insanlar arasında kur’a çekmiştir.”⁴ Yöneticinin kendisinin karar verme yetkisinin olduğu velayet ve işlerde, kur’a çekmeye gerek yoktur.

¹ Fethu’l-Bari, 2/564

² Fethu’l-Bari, 2/571

³ Buhari

⁴ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/264

Buhari, Sahih'inin "Şehadat" bölümünde, "Müşkil Durumlarda Kur'a Çekme Babi" diye ayrı bir bab ayırmış ve şu ayetleri belirtmiştir: "İçlerinden hangisi Meryem'i himayesine alacak diye kur'a çekmek üzere kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin.." ¹, "Gemide olanlarla karşılıklı kur'a çektiler de kaybedenlerden oldu." ² Buhari *Rahimehullah* bu ayetleri aktardıktan sonra beş adet de hadis belirtir. Bu hadislerden birincisi, Ebu Hureyre'nin yemin ile ilgili kur'a çekmesi, ikincisi Numan bin Beşir'in "Bir gemiyi aralarında paylaşan, bir kısmı alt kat, bir kısmı da üst katta yerleşen bir topluluk gibi" hadisi, üçüncüsü, muhacirlerin evlerde yerleştirilmeleri konusunda ensarın kur'a çekmesi, dördüncüsü, Aişe'nin *Radiyallahu Anha* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir yolculuğa çıkacağı zaman eşleri arasında kur'a çektiğini bildirdiği hadisi, beşincisi ise Ebu Hureyre'nin ezan ve birinci saf konusunda kur'a çekmeyi aktardığı hadisidir. İbn-i Hacer şöyle der:

"Müşkil durumlarda kur'a çekmenin meşruiyeti babının, şehadetler bölümünde belirtilmesi, kuranın, hakların sahiplerine verilmesi konusunda da sabit olan bir uygulama olması sebebiyledir. Delil ile husumet ve ihtilafa son verildiği gibi, kur'a çekmekle de son verilebilir. Kur'a çekmenin meşruiyyetinde ihtilaf vardır. Cumhur, genel olarak bunu kabul ederken, Hanefilerden bazıları kur'ayı kabul etmez. İbnu'l-Munzir, Ebu Hanife'nin kabul ettiğini aktarmıştır. Buhari, kur'a çekmenin ancak müşkil olan konularda uygulanabileceğini belirtir." ³

• Allahu Teala şöyle buyurur: "Şüphesiz Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak savaşanları sever." ⁴ Mü'min saffın kuvveti, fertleri arasındaki bağların kuvvetiyle olur. Ebu Musa'dan merfu olarak rivayet edilen hadiste şöyle geçer: "Mü'min, diğer mü'min için bir duvar gibidir, birbirini destekler" dedi ve parmaklarını birbirine kenetledi." ⁵ Numan bin Beşir'den merfu olarak aktarılan rivayet ise şöyledir: "Birbirini sevmeye, birbirine acımada" ⁶ Müslümanlar arasında iman bağları güçlendikçe savaşma güçleri de artar. İkinciye gerçekleştirmesi için, birinciye gerçekleştirmesi gerekir.

¹ 3 Al-i İmran/44

² 37 Saffat/141

³ Fethu'l-Bari, 5/292-294

⁴ 61 Saff/4

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ Müttefekun Aleyhi

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

YEDİNCİSİ:

MAHİYETİNDEKİ KİŞİLERİN YETENEKLERİNİ DEĞERLENDİRMESİ

Eğitim kampları cihad aşamalarından biri, hatta onun ilk merhalesidir. Bu nedenle emir, mahiyetindeki kişilerin, her yönden değerlendirmesini yapması gerekir. Zira bu eğitimi izleyecek olan cihadın diğer aşamalarında, mahiyetinde bulunan kişilere değişik görevler vermesi açısından bu değerlendirme çok önem taşımaktadır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İnsan, deve sürüsü gibidir. Bazen içlerinden, kendisi ile yolculuk yapılabilecek bir deve bulunmaz.”¹ Çünkü binmeye elverişli olan devenin ağırbaşlı, kolay güdülür olması gerekir. Hadis, insanların çoğunda eksiklikler bulunduğu ve fazilet sahiplerinin, durumları iyi olan ve nitelikleri tam bulunanların az olduğuna işaret etmektedir.² Bu hadis, insanların yeteneklerinin farklı olduğunu ve kabul edilenlerin az olduğunu, dolayısıyla değerlendirme ve güzel seçim yapmanın önemini belirtmektedir.

Yukarıda, “Allah size emanetleri ehline vermenizi emreder” ayeti ve Rasulullah’ın “Emanet yitirilirse kıyameti bekle” buyurduğunu ve orada bulunanların “Ey Allah’ın Rasulü, emanet nasıl yitirilir?” demeleri üzerine, “İş, ehli olmayana verilince” dediği³ hadis üzerinde durmuştuk.

Görevler ve velayetler birer emanettir. Nitekim Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Ebu Zer’e, “Ey Ebu Zer, sen zayıf bir adamsın, bunlar ise emanettirler” buyurması bunu gösterir. Dolayısıyla emanetin ehlini tanımak, yani Allah ve Rasulü’nün emrettiği şekilde her emaneti ehli olan kişilere vermenin mümkün olması için kişileri tanımak ve iyi değerlendirmeler yapmak gerekir. Bu nedenle kişilerin yeteneklerini ve seviyelerini bilmek, kamp emirinin öncelikli hedeflerinden olmalıdır. Bireyi iyi bir şekilde değerlendirmek için şu esaslar izlenebilir.

1- Her Fert İçin Belli Form Tutulması: Eğitim kampına katılan her üye için bir form hazırlanabilir. Formu kişi kendisi doldurur ve şu hususlar belirtilir:

¹ Buhari

² Fethu’l-Bari, 11/335

³ Buhari

- İsmi ve Künyesi.
- Akrabalarının isim ve adresleri. Bu, ferdin yaralanması veya şehid olması durumunda kendilerine ulaşmak için gereklidir.
- Doğum tarihi. Görevler verilirken yaşı gözönünde bulundurma konusunu daha önce belirtmiştik.
- Öğrenim durumu.
- Okuduğu şer'i ilimler ve yaptığı ezberler.
- Özel yetenekler ve beceriler.
- Daha önce aldığı askeri eğitim.
- İyi bildiği diller.
- Şimdi ve önceki yaptığı iş.
- Sağlık durumu, varsa kalıcı sakatlık ve hastalıklar.
- Maaş bağlanacaksa, bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri ve yaşları.
- Kamp yönetimine teslim ettiği emanetler.
- Şehid olması durumunda yerine getirilecek vasiyet.

Kamp sorumlusu gerek görürse, bu bilgilerin dışında ilave bilgiler de alınabilir. Bu formların hazırlanmasındaki şer'i temel, Ömer'in *Radiyallahu Anhu* asker kayıtlarını tutmak için divanlar oluşturması uygulamasıdır. Bunu, hicri yirmi yılında Halid bin Velid'e danışarak yaptığı söylenir.¹

2- Yönetici Daha Ayrıntılı Bilgiler İsteddiği Taktirde Kişiyi Sorabilir. Ayrıca kişinin forma yazdıkları hakkında bazı açıklamalar isteyebilir. Emir, bunları sorup öğrenme hakkına sahiptir.

Tirmizi, Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet etmektedir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir heyet gönderecekti. Sayıları çok olduğu için seçim yapmak üzere herbirine Kur'an'dan bir şeyler okuttu. Aralarından en genç olana gelince, “Sen ne biliyorsun ey delikanlı?” dedi. “Şu ve şu, bir de Bakara Suresi” diye cevap verdi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Bakara Suresini ezbere biliyor musun?” dedi. Genç, “Evet” dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “O zaman sen bunların emirisin.”² İbn-i Kesir *Rahimehullah*, Bakara Suresi'nin faziletlerini belirtirken bunu da aktarır. Bu şekilde görevlendirme, fertlerin başka yeteneklerde eşit olmaları durumunda olur. Değilse, din yönünden fazilet sahibi olan, diğer özellikleri ile de başkaları ile eşit olduğunda veya işe, başkalarından daha elverişli olması halinde tercih edilir.

¹ Bkz. Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 203-206, Ebu Yala, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 240-243

² Tirmizi, hasen olduğunu söylemiştir.

3- Üyenin Davranışlarını İzlemek:

Kamplar, üyenin davranışlarını izlemek için iki yönden çok elverişli yerlerdir.

Özel Davranışları: Ahlakı, ibadeti, takvası veya işi hakkındaki titizliği gibi.

Kardeşlerine Karşı Davranışları: Beşinci kısımda Allah'ın izni ile bu konuyu ele alacağız. Üyenin kardeşlerine karşı davranışlarında iki yön vardır. Bunlardan biri; onlara eziyet vermemek, diğeri ise onlara yarar sağlamaktır. İkinci yön, kişinin davranışlarını düzenlemede kampın önemini ortaya koymaktadır. Süleyman bin Harb'in şöyle dediği rivayet edilir: "Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu* yanında bir adam şahitlik yaptı. Ömer ona dedi ki; "Ben seni tanımıyorum. Fakat benim seni tanımamamın zararı yok. Bana seni tanıyan birisini getir." Bir adam; "Ben onu tanıyorum ey mü'minlerin emiri" dedi. Ömer, "Onu nasıl tanıyorsun?" deyince, "Onu adalet sahibi olarak tanıyorum" diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer, "O, senin gecesi ve gündüzünü, girişini ve çıkışını bildiğin en yakın komşu mu?" diye sordu. Adam, "Hayır" karşılığını verdi. Ömer, "Onunla, onun verasını anlamayı sağlayacak olan, dirhem ve dinarla muamelede bulundun mu?" diye sordu. Adam, "Hayır diye karşılık verdi. Ömer, "Onunla, onun üstün ahlakını tanımanı sağlayacak bir yolculuk yaptın mı?" diye sorduğunda adam yine "Hayır" cevabını verince, "O zaman sen onu tanımıyorsun" diye karşılık verdi ve diğerine dönerek, "Bana, seni tanıyan birisini getir" dedi."¹

Bu haberi fakihler, şahitler ve yargı bölümlerinde naklederler. Ömer *Radiyallahu Anhu*, adalet ve güzel ahlak konusunda, kişi hakkında delil olacak esasları belirtmiştir. Bunlar ise, komşuluk, mali işbirliği ve yolculuk arkadaşlığıdır. Şüphesiz eğitim kampları, komşuluk, mali ortaklık ve yol arkadaşlığı gibi verilerin tümünün veya bir kısmının uygulama ile elde edilebileceği yerlerdir. Dolayısıyla da bireyleri değerlendirmek ve haklarında karar vermek açısından en uygun yerlerdir.

4- İmtihanlar:

Öğrenim seviyelerini ve yeteneklerini öğrenmek için yönetici, mahiyetinde bulunan kişileri sınava tabi tutabilir. Bu sınavlar teorik, pratik, hatta psikolojik olabilir. Tıpkı Talut'un, askerlerini sınadığı gibi.

¹ El-Bani, hadisin sahih olduğunu söylemiş ve şunları ilave etmiştir: "Ukayli 354. sayfada ve Beyhaki, 10/124'de sırası ile hadisi şu yol ile rivayet etmişlerdir: Davud bin Reşid, Fadl bin Ziyad, Şeyban, Ameş, Süleyman bin Müshir, Harşe bin Hur." Bkz. İrvau'l-Galil Tahricu Ehadisi Menari's-Sebil, 8/260, eser no: 2637

5- Fert Hakkında, Bazı İnsanlardan Bilgi Almak:

Bu, istişare kapsamına girer. Bu ise kişiyi tanıyan, özellikle onunla önceden uzun süre oturup kalkmış olan kişilerden sormakla yapılabilir. Çünkü insanın öyle huyları vardır ki ancak uzun zaman birliktelik sonucunda ortaya çıkar. Kamplar ise bu kadar uzun süreli olmayabilir. Bu nedenle, eğer ki gerekiyorsa, daha önce onunla uzun süre oturup kalkan kişilerden, fert hakkında bilgi alınabilir.

Kendisinden, bir kişi hakkında soru sorulduğu zaman, insanın kamu yararı için doğru söylemesi gerekir. Fatıma binti Kays'ın *Radiyallahu Anha* şöyle dediği rivayet edilir: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldim ve “Ebu Cehm ile Muaviye bana talip oldular, ne dersiniz?” dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Muaviye fakir olup malı yoktur. Ebu Cehm ise sopayı elinden bırakmaz.”¹

Abdurrahman bin Avf, Ali bin Ebi Talip yerine Osman bin Afvan'ı halife olarak ataması için hakem tayin edildiğinde, kararını vermeden önce muhacir, ensar, Medine halkı ve ordu komutanları ile istişare ettikten sonra şöyle dedi: “Ey Ali, halka baktım ve eğilimlerinin Osman'dan yana olduğunu gördüm”²

Bunlar, yöneticinin tabilerinin yetenek ve düzeylerini tespit etmek ve uygun görevler vermek için izleyeceği yollardan bazılarıdır. Değerlendirmede göz önünde bulundurulacak en önemli nitelikleri sıra ile bir daha şöyle belirtebiliriz: Yaş, şer'i ilim, öğrenim durumu, askeri bilgi, sağlık durumu, kişisel davranış, kişinin kardeşlerine karşı davranışları ve aile durumu.

¹ Müttefekun Aleyhi. Nevevi, Riyazu's-Salihin kitabının “Mübah Olan Gıybet” babında belirtmiştir.

² Buhari, Hadis no: 7207

EMİRİN SORUMLU OLDUĞU İŞLERDEN

SEKİZİNCİSİ:

CİHAD İÇİN İMANİ HAZIRLIK

İslami askeri kamplar ve özellikle eğitim kampları, imani eğitim için çok elverişli ortamlardır. Çünkü kardeşlerin birbirlerini yönlendirmesi, değerlendirmesi ve toplu yaşama imkanlarını yeterince sağlamaktadır.

İmani hazırlık, Allah'ın sünneti gereği mü'minlere yardım ve zafer vermesi için oluşturulması gereken şartların başında gelir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Mü'minlere yardım etmek üzerimize bir haktır."¹ Allahu Teala, yardımının ancak müminlere mahsus olduğunu belirtmektedir. Allah'ın izni ile bu bölümde aşağıdaki konuları ele alacağız:

A- Zaferin Gerçekleşmesi İçin Olması Gereken Beş Esas.

B- Cihad İçin İmani Hazırlığının Önemi.

C- İmani Hazırlığın Özellikleri.

D- İmani Hazırlıkta Emirın Görevleri.

(Ek-1)- Kur'an ve Sünnet'e Sarılmanın Vacipliği. (Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın Menheci)

(Ek-2)- Cihadın Esasları.

(Ek-3)- Mücahid İlim Öğrenmesinin Hükmü.

(Ek-4)- Cihada Hazırlıktan Maksat Nedir ve Cihadın Vacip Olması İçin Adalet Şart Mıdır?

¹ 30 Rum/47

ZAFERİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN OLMASI GEREKEN BEŞ ESAS

Bu esasları şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi: Zafer Yalnızca Allah'ın Elindedir.

İkincisi: Allahu Teala, Dünyada Mü'min Kullarına Düşmana Karşı Yardım Etme Sözü Vermiştir.

Üçüncüsü: Allahu Teala'nın Bu Zafer ve Yardım Sözü, Kamil İman Sahipleri İçindir. Her Mü'minin İse Bu Yardımdan Nasibi İmanı Oranındadır.

Dördüncüsü: Allahu Teala'nın Mü'minlere Vadettiği Bu Yardımın Gerçekleşmemesi, Şartlarının Yerine Gelmemesi Sebebiyledir.

Beşincisi: Bu Yardımın Gerçekleşmesi Gecikirse, Kulun Buna Layık Olması İçin Gerekli Şartları Tamamlaması Gerekir.

1- ZAFER YALNIZCA ALLAH'IN ELİNDEDİR

Allahu Teala şöyle buyurur: “Zafer, yalnızca mutlak güç ve hikmet sahibi Allah katındadır.”¹ Ayet, Arap dilinde sınırlandırmanın en üst şeklini içermektedir. Bu sınırlandırma ise, olumsuzluk belirten “ma” harfi ile istisna harfi olan “illa” harflerinin kullanılmasıdır. Bu anlam, Allahu Teala’nın “Allah size yardım ederse, artık size üstün gelecek hiç kimse yoktur. Eğer sizi bırakıverirse ondan sonra size kim yardım eder? Mü’minler ancak Allah’a güvenip dayanmalıdırlar”² ayetinde de bulunmaktadır. Huneyn Savaşı’nda sahabeden bazıları bu manayı gözdürdükçe edip çokluklarına aldanınca, Allah’ın izni olmadan sayı ve hazırlığın bir işe yaramadığını görmeleri için hezimet meydana geldi. Allahu Teala şöyle buyurur:

“And olsun ki Allah size bir çok yerde ve çokluğunuzun sizi böbürlendirdiği fakat bir faydasının da olmadığı, yeryüzünün geniş olmasına rağmen size dar gelip de bozularak arkanıza döndüğünüz Huneyn gününde de yardım etmişti. Bozgundan sonra Allah, Rasulü’ne ve mü’minlere güvenlik verdi ve görmediğiniz askerler indirdi; kafirleri azaba uğrattı. Kafirlerin cezası budur.”³

Allahu Teala, güvendikleri bu çoğunluk olmadan birçok yerde kendilerine yardım ettiğini onlara hatırlattı. Çokluğa aldanıp ona güvenmelerinin kendilerine bir yarar sağlamadığını ve yenildiklerini belirtti. Yenilgiden sonra kendilerine zaferin işe yaramayan çokluktan değil, Allah’tan olduğunu belirtmek için onlara yardım edip zafer verdi ve bir çoklarının gözden kaçırıldığı, “Zafer yalnız Allah’tandır” prensibine dikkatlerini çekti.

¹ 3 Al-i İmran/126

² 3 Al-i İmran/160

³ 9 Tevbe/25-26

2- ALLAHU TEALA, DÜNYADA MÜ'MİN KULLARINA DÜŞMANLARINA KARŞI YARDIM ETME SÖZÜ VERMİŞTİR

Bu, değiştirilmesi sözkonusu olmayan doğru bir söz ve Allahu Teala'nın değişmeyen kaderi bir yasadır. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur:

“And olsun ki! Senden önce, bir çok peygamberleri ümmetlerine gönderdik. Onlara belgeler getirdiler. Dinlemeyip suç işleyenlerden öc aldık, zira mü'minlere yardım etmek bize hak olmuştu.”¹

“Senden önce nice peygamberler yalanlandı ve kendilerine yardımımız gelene kadar yalanlanmalarına ve sıkıştırılmaya katlandılar. Allah'ın kelimelerini (kanunlarını) değiştirebilecek yoktur; and olsun ki peygamberlerin haberi sana da geldi.”²

“Allah'ın kelimelerini değiştirebilecek yoktur.” Yani sosyal yasaları mutlaka gerçekleşir. “Ol, der hemen oluverir.” Bu yasalarından biri de mü'minlere verdiği sözdür: “Onlara yardımımız gelince..”

Yardım etme sözü, yukarıdaki ayetlerde olduğu gibi, ahirette değil dünyada olan yardımdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz.”³ “Nihayet biz iman edenleri, düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler.”⁴

Allahu Teala'nın bu sosyal yasalarının gereklerinden biri de, yeryüzünde mü'minlere iktidar vermesidir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah, sizlerden iman edip salih ameller işleyenlere, kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslam'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vadetti...”⁵

“Kafir olanlar peygamberlerine dediler ki: “Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız, ya da mutlaka dinimize döneceksiniz!” Rableri de onlara: “Zalimleri mutlaka helak edeceğiz!” diye vahyetti. Ve (ey iman edenler) sizi mutlaka o yerde yerleştireceğiz. İşte bu, makamımdan korkan ve tehdidimden sakınan kimselere mahsustur.”⁶

¹ 30 Rum/47

² 6 En'am/34

³ 40 Mü'min/51

⁴ 61 Saff/14

⁵ 24 Nur/55

⁶ 14 İbrahim/13-14

Bu ve Nur Suresi'ndeki ayet, Allahu Teala'nın mü'minlere, önceki mü'minlere nasip ettiği gibi rahatça dinlerini yaşayabilecekleri ve hakim konumda olabilecekleri bir durumu nasip edeceğine işaret eder. Ayrıca Allahu Teala bunun şartlarını da açıklamaktadır. Şöyle buyurur: "Sizlerden iman edip salih ameller işleyenlere" ve "İşte bu, makamımdan korkan ve tehdidimden sakınan kimselere mahsustur." Nur Suresi'ndeki ayette "Kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi" buyurması, değişmeyen bu ilahi yasayı vurgulamak ve daha fazla açıklamak içindir. Yani, sizden öncekiler için bu gerçekleştiği gibi, şartları yerine getirdiğiniz zaman sizin için de gerçekleşecektir, manasındadır.

3- ALLAHU TEALA’NIN BU ZAFER VE YARDIM SÖZÜ, KAMİL İMAN SAHİPLERİ İÇİNDİR. HER MÜ’MINİN İSE BU YARDIMDAN NASİBİ İMANİ ORANINDADIR

Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü’minlere yardım etmek bizim üzerimize bir hakır”¹ Kulun imanı oranında, Allah’ın yardımından nasibi olur. İman derecesi yükseldikçe Allah’ın yardımından nasibi de artar. Bunun tersi olarak da iman derecesi düştükçe, Allah’ın yardımından nasibi de düşer.

Bu, imanın şubelerden oluştuğu ve eksilip çoğaldığı ilkesine dayanmaktadır. Bu ise Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın itikadıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İman altmış küsur veya yetmiş küsur şubedir. Bu şubelerin en üstünü “La İlahe İllallah” sözü ve en alttaki ise yolda eziyet veren şeyleri kaldırmaktır. Haya ise, imandan bir şubedir.”²

Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Ben uykuda iken insanların üzerlerinde gömlekleri ile bana arzedildiklerini gördüm. Gömleklerin kimisi göğüslerine kadar, kimisi de daha aşağıya kadar idi. Ömer İbnu’l-Hattab ise üzerindeki uzun bir entariyi çekerken bana arzedildi.” “Bunu nasıl yorumladınız ey Allah’ın Rasulü?” dediler. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: “Din ile” dedi.”³ Buhari, Sahih’inin, “İman” bölümünün başında “İman söz ve ameldir, artar ve eksilir” der. İbn-i Hacer şöyle der: “Ebu’l-Kasım el-Lalekai “Kitabu’s-Sünne”de Şafii, Ahmed, İshak bin Rahuye, Ebu Ubeyd ve diğer imamlardan bu şekilde nakletmiş ve sahih bir sened ile Buhari’nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Değişik kentlerde binden fazla alimle görüşüm. İmanın söz ve amel olduğu, arttığı ve eksildiği konusunda birinin ihtilaf ettiğini görmedim.”⁴

Kişinin imanı artınca Allah’ın söz verdiği yardımdan da nasibi artar. Cihad alanında zafer iki şarta bağlıdır:

1- Genel Şart: İmani hazırlıktır. Bu ise, kişinin “Mü’minlere yardım etmek üzerimize bir hakır” ayetinde belirtilen mü’minlerden olabilmesi için kalbi, zahiri, ilmi ve ameli iman şubelerinden hepsini daima artırması ile olur.

2- Özel Şart: Bu ise cihad için yapılan maddi hazırlıktır. Silah hazırlayarak, mü’minleri savaşa teşvik ederek, Allah yolunda infak ve fedakarlık yaparak olur. Askeri eğitim ise bütün bu sayılanları kapsamaktadır. Allahu

¹ 30 Rum/47

² Müslim, Ebu Hureyre’den Radiyallahu Anhu rivayet etmiştir.

³ Buhari

⁴ Fethu’l-Bari, 1/47

Teala şöyle buyurur: “Kafirler yakayı kurtardıklarını sanmasınlar. Çünkü onlar (bizi) aciz bırakamazlar. Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın..”¹ Allah *Subhanehu ve Teala*, kafirleri tamamen kuşattığını, onlara gücünün yettiğini ve kendisini aciz bırakamayacaklarını belirtmektedir. Ancak bunlarla beraber bize, ilahi yardım sözünün gerçekleşmesinin bir şartı olarak elimizden geldiği kadar her türlü hazırlığı yapmayı da emretmiştir. Çünkü dünya, imtihan yeridir ve işler, dünyada sebeplere bağlı olarak yürür. Allahu Teala, imanında doğruluk derecesini ölçmek için mü’mini kafir ile imtihan eder. Mü’minin, kafiye karşı cihad etmesi, bunun için kuvvet hazırlaması bu imtihanın içine girer. Ayrıca, iman çağrısına icabet edeceğini veya etmeyip savaşaacağını ortaya çıkarmak için de kafiri, mü’min ile imtihan eder. Allahu Teala, her iki tarafı da birbirleri ile imtihan etmesi konusunda şöyle buyurur: “Durum şu ki, Allah dileseydi onlardan intikam alırdı. Fakat sizi birbiriniz ile denemek ister.”²

Maddi hazırlık kapsamına giren şeylerden biri de, Müslümanların, düşmana karşı saflarını birleştirmeleridir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne itaat edin. Birbiriniz ile çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”³ Ayette, Müslümanların aralarında ihtilaf ve çekişmenin bulunmasının, başarısızlığın en açık sebebi olduğu ve mü’minlerin birbirlerini veli edinmelerinin ise zaferin en önemli şartı olduğu belirtilmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim Allah’ı, Rasulü’nü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah’ın tarafını tutanlardır.”⁴ Şüphe yok ki maddi hazırlık yapmak da, imanın unsurlarındandır. Çünkü bu, Allahu Teala’nın bir emrini yerine getirmektir. Yerine getirilen bu emir ise, Allahu Teala’nın şu buyruğudur: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın..”⁵ Bunun önemini vurgulamak için özel olarak üzerinde durduk. Bunun, imani hazırlık ile ilişkisi, özel olanın genel ile ilişkisi şeklindedir.

¹ 8 Enfal/59-60

² 47 Muhammed/4

³ 8 Enfal/46

⁴ 5 Maide/56

⁵ 8 Enfal/60

4- ALLAHU TEALA’NIN MÜ’MİNLERE VADETTİĞİ BU YARDIMIN GERÇEKLEŞMEMESİ, ŞARTLARININ YERİNE GELMEMESİ SEBEBİYLEDİR

Bu da kulun imani ve maddi hazırlığı yeterince yerine getirmemesinin sonucudur.

Bu yardım sözünün gerçekleşmemesinin anlamı, kafirlerin Müslümanlara galip gelmesidir. Devletin küfrün ve kafirlerin elinde olmasıdır. Bütün bunlar ise, imandaki eksiklik, masiyet ve günahlar sebebiyle olmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Başına gelen kötülük ise nefsindendir”¹, “Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz sebebiyledir. (Bununla beraber) Allah çoğunluğu affeder.”², “Bu da, bir kavim kendilerinde bulunanı değiştirinceye kadar Allah’ın onlara verdiği nimeti değiştirmeyeceğinden dolayıdır.”³ İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “Allahu Teala bu ayette, mükemmel adaletini ve kişiye verdiği nimeti, onun işlediği günahları olmadan değiştirmeyeceği konusundaki hükmünü belirtir” Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah insanlara hiçbir şekilde haksızlık yapmaz, ama insanlar kendi kendilerine haksızlık yaparlar.”⁴

Allahu Teala’nın bu sosyal yasası, insanların en seçkini de olsa, kimseyi kayırmaz. Bunun en açık örneklerinden biri, Uhud günü sahabenin *Radiyallahu Anhum* başına gelen yaralanma ve öldürülme olaylarıdır. Çünkü bazıları Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrine muhalefet etmişlerdi. Bundan şu sonuç çıkmaktadır: Toplu olarak yerine getirilen işlerde, bazıların masiyetleri herkese zarar verir. Uhud günü sahabenin *Radiyallahu Anhum* başına gelenler ile ilgili olarak Allahu Teala şöyle buyurur: “(Bedir’de) iki katını (düşmanınızın) başına getirdiğiniz bir musibet, (Uhud’da) kendi başınıza geldiği için mi “Bu nasıl oluyor” dediniz? De ki: O, kendi kusurunuzdandır. Şüphesiz Allah’ın her şeye gücü yeter.”^{5 6}

Düşmanın Müslümanların başına musallat olması, günahları sebebiyle Allahu Teala’nın onlara verdiği bir cezadır. İnsan olan düşmanlar açısından durum böyle olduğu gibi cin olan düşmanlar açısından da böyledir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim Rahman’ı zikretmekten gafil olursa, yanından

¹ 4 Nisa/79

² 42 Şûra/30

³ 8 Enfal/53

⁴ 10 Yunus/44

⁵ 3 Al-i İmran/165

⁶ Bknz: Eş-Şinkiti, Advau’l-Beyan, 3/452-456

ayrılmayan bir şeytanı musallat ederiz.”¹ Kul işlediği günahlar sebebi ile şeytanın, kendisine musallat olmasına yol açar ve insanlardan olan düşmanları karşısında onu rezil eder. Allahu Teala şöyle buyurur: “(Uhud’da) iki ordu karşılaştığı gün, sizi bırakıp gidenleri, sırf işledikleri bazı hatalar yüzünden şeytan (yerlerinden) kaydırmıştı.”²

Bu prensibi şöyle de belirtebiliriz; Müslümanların başarısızlığının sebepleri aslında zati olan iç sebeplerdir. Müslim’in Sevban’dan *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiği şu hadiste bu açıkça belirtilmektedir: “Allahu Teala yeryüzünü benim için dürüp topladı, ben de doğusunu da batısını da gördüm. Ümmetimin mülkü, bana gösterilen yerlere kadar uzanacaktır. Bana iki hazine verildi: Kırmızı ve beyaz hazineler. Ben Rabbimden, ümmetimi umumi bir kitleyle helak etmemesini, ümmetime kendi nefislerinden başka bir düşman musallat edip çoğunu helak etmelerine meydan vermemesini talep ettim. Rabbim bu isteklerime şöyle cevap verdi: “Ey Muhammed! Bir hüküm verdim mi artık o geri alınmaz. Ben senin ümmetine ‘Onları umumi bir kitleyle helak etmeyeceğim, kendileri dışında, çoğunu helak edecek bir düşman da musallat etmeyeceğim, hatta yeryüzünün her tarafında bulunanlar, onlar aleyhinde toplansalar da. Ama kendi aralarında birbirlerini helak edecekler’ diye yazdım.” Bu hadis, Müslümanlar bozuklukta cezayı hak edecek dereceye gelmedikçe, Allahu Teala’nın, dışarıdan kafir düşmanı onlara musallat etmeyeceğini ve başarısızlıklarının ana sebebinin ise zati, yani kendileri olduğunu bildirmektedir.

Müslümanların başarısızlık ve zayıflıklarının sebebini, kafirlerin hile ve planlarına bağlayanların yanlışlıkları ortadadır. Yahudilerin plan ve taktiklerinden korkutan ve her türlü kötülüğü ve fesadı onlara nisbet eden kimi yazarlar bu hatayı işlemektedirler. Halbuki her Müslümanın bilmesi gereken gerçek şudur ki; Müslümanların başına ne musibet gelirse gelsin, bu musibetlerden birinci derecede Müslümanların kendileri sorumludur. Çünkü Allahu Teala, “Başına gelen kötülük ise nefisindendir”³ buyurmaktadır. Üstelik Allah *Subhanehu ve Teala*, kamil imana sahip olan mü’minlere karşı kafirlerin hile ve oyunlarının zayıflığını şu ayette bildirmektedir: “Onlar size, incitmekten başka bir zarar veremezler. Sizinle savaşa girecek olsalar, size arkalarını dönüp kaçarlardı. Sonra kendilerine yardım da edilmez.”⁴ Eziyet, küçük zarardır. Bu ise, zararın genelinden bunun istisna edilmesinden anlaşılmaktadır. Güzel sonuç ise takva sahiplerininindir. Allahu Teala şöyle buyurur: “O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen

¹ 43 Zuhruf/36

² 3 Al-i İmran/153

³ 4 Nisa/79

⁴ 3 Al-i İmran/111

zayıftır.”¹ Bu ayet, kafirlerin hile ve düzenlerinin zayıflığını gösteren açık bir nasıdır. “Bu, Allah’ın, mü’minlerin mevlası olmasından dolayıdır. Kafirlerle gelince, onların mevlaları yoktur.”² Dolayısıyla Müslümanların başarısızlığı, düşmanları sebebiyle değil önce kendileri sebebiyledir. Müslümanlar isyan ve günahlarla düşmanlarına fırsat ve imkan vermişlerdir.

Bu dördüncü esas ışığında Müslüman fert ve cemaatların, kendilerini özeleştiriyeye tabi tutmaları gerekir. Günah ve yapılması gerekenleri eksik olarak yerine getirme olmadan, musibetin gelmediğini bilerek hesaplarını bunun ışığında gözden geçirmeleri gerekir. Bu özeleştirin yapılması vaciptir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın. Belki de tuttukları kötü yoldan dönerler.”³ “Belki yollarından dönerler diye and olsun onlara büyük azaptan önce dünya azabından tattırırız.”⁴ Bütün şeriatlarda bunun kesin bir esas olduğunu görmek için önceki peygamberlerin ümmetlerine bakmak yeterlidir. Allah yolunda başlarına bir şey geldiği zaman bunun, işledikleri günahlar sebebiyle olduğunu anlamış ve hemen Allah’a tevbe ve istiğfar etmişlerdir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Nice peygamberlerin yanında Rabbe kul olmuş pek çok kimse savaşmıştır. Allah yolunda başlarına gelenlerden ötürü gevşememişler, yılmamışlar ve boyun eğmemişlerdir. Allah, sabredenleri sever. Dedikleri ancak şu idi: “Rabbimiz! Günahlarımızı, işimizdeki aşırılıklarımızı bize bağışla. Sebatımızı artır, inkarcı topluluğa karşı bize yardım et.”⁵ Kur’an-ı Kerim’de kıssaları geçen bahçe sahipleri de, bahçeleri telef olunca bunun günahları sebebiyle olduğunu anlamış ve hemen tevbe ederek Allah’a yönelmişlerdi: “Ortancaları: Ben size Allah’ı anmanız gerekmez mi? dememiş miydim? dedi. Rabbimizi tenzih ederiz; doğrusu biz yazık etmiştik, dediler. Birbirlerini yermeye başladılar. Sonra şöyle dediler: Yazıklar olsun bize; doğrusu azgınlık edenlerdendik. Belki Rabbimiz bize bundan daha iyisini verir; doğrusu artık, Rabbimizden dilemekteyiz.”⁶

¹ 4 Nisa/76

² 47 Muhammed/11

³ 30 Rum/41

⁴ 32 Secde/21

⁵ 3 Ali İmran/146-147

⁶ 68 Kalem/28-32

5- BU YARDIMIN GERÇEKLEŞMESİ GECİKİRSE, KULUN BUNA LAYIK OLMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLARI TAMAMLAMASI GEREKİR

Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez.”¹ Bu, Allahu Teala’nın değişmez yasasıdır. Başına gelen musibeti Allah’ın kaldırması ve nimetler vermesi için kulun, öncelikle kendi durumunu düzeltmesi gerekir. Allah’a itaatsizlik ve ihmalinde devam ettiği halde musebitlerden kurtulmayı beklemesi anlamsızdır. Yukarıda üzerinde durduğumuz dördüncü madde, Müslümanların geri kalıp kafirlere karşı rezil olmalarının sebebinin, zati yapılarından kaynaklandığını belirtir. Beşinci madde ise başarısızlık ve yenilginin değişmesi için değişikliğin bizzat içeriden ve Müslümanların kendilerinden başlaması gerektiğini gösterir.

Allahu Teala’nın verdiği sözün yerine gelip gelmemesi ile alakalı olarak gözönünde bulundurulması gereken beş esas bunlardır. Müslümanların ve özellikle cihad ve davet alanında çalışanların, bu esasları akıldan çıkarmamaları gerekir.

İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah*, “el-Cevabu’l-kafi limen Seele ani’d-Devai’ş-şafi” isimli eserinde bu esasları ayrıntılı olarak ele almıştır. Kitabında, günahların kişiler ve toplumlar üzerindeki olumsuz etkilerini belirtmiştir. “İğasetu’l-Lehfan min Masayidi’ş-Şeytan” isimli kitabında da mü’minlere Allah’ın yardım etmesinin şartlarını, yardımın gelmemesinin sebeplerini ve bunun hikmetini belirtmek için güzel bölümler ayırmıştır.² İbn-i Teymiye de *Rahimehullah*, “Başına gelen kötülük ise nefsindendir”³ ayeti ile ilgili olarak, yine bu meseleyi anlatmak üzere “el-Hasene ve’s-Seyyie” isimli kitabını yazmıştır. Bütün Müslümanları ve özellikle İslam için çalışan kardeşlerimizi, bu kitapları okumaya ve iyice anlamaya davet ediyorum. Çünkü her Müslümanın mutlaka bilmesi ve amel etmesi gereken bu esasları ortaya koymaktadır.

İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah*, “İğasetu’l-Lehfan” isimli kitabında şöyle der: “Allahu Teala dinine, taraftarlarına ve hem ilim olarak hem de amel olarak dinini yerine getiren evliyasına yardım etmeyi üzerine almıştır. Sahibi hak olduğuna inansa da, batıla yardım etmeyi üzerine almamıştır. Üstünlük ve izzet de Allah’ın, Rasullerini kendisiyle gönderdiği, kitaplarını onunla indirdiği “İman”ın sahipleri içindir. Bu iman ise ilim, amel ve haldir. Allahu

¹ 13 Rad/11

² Bkz. İğasetu’l-Lehfan, 2/188-208, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, hicri 1407

³ 4 Nisa/79

Teala “İman etmişseniz mutlaka siz en üstünsünüzdür”¹ buyurmaktadır. Kul, sahip olduğu iman derecesi nisbetince üstün olur. Allahu Teala; “İzzet, Allah’ındır, Rasulü’nündür ve mü’minlerindir”² buyurmaktadır. Kişi iman ve hakikatlerine sahip olduğu oranda izzet sahibi olur. İzzet ve üstünlükten nasibini alamıyorsa, ilim, amel, zahir ve batın olarak yitirdiği iman hakikatleri sebebiyledir.

Kulu korumak da imanı oranında olur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah iman edenleri korur.”³ Kulun savunması az olursa, imanının azlığındandır.

Allahu Teala’nın, mü’min için yeterli olması da, o mü’minin imanının derecesine göredir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Peygamber, Allah sana da, sana tabi olan mü’minlere de yeter.”⁴ Yani Allahu Teala sana da, sana tabi olan müminlere de kafidir. Onlara kafi olması, Rasulü’ne tabi olmaları ve itaat etmeleri oranındadır. İmanda ne kadar eksiklik olursa, Allahu Teala’nın kişi için yeterli olması da o kadar az olur. Bilindiği gibi Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat mezhebine göre iman artar ve eksilir.

Allahu Teala’nın kuluna velayeti de kulun imanı ile orantılıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah, mü’minlerin velisidir”⁵ ve yine “Allah, iman edenlerin velisidir”⁶ buyurmaktadır.

Allahu Teala’nın özel beraberliği de iman ehli içindir. Şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah mü’minler ile beraberdir.”⁷ İman az ve zayıf olursa, Allahu Teala’nın, kula velayeti ve onunla özel beraberliği de imandan nasibi kadar az ve zayıf olur.

Yardım etmesi ve tam destek vermesi de ancak tam iman sahipleri içindir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz.”⁸ Başka bir ayette ise şöyle buyurur: “Nihayet biz iman edenleri, düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler.”⁹

İmanı az olanın yardım ve destekten nasibi de az olur. Dolayısıyla, kulun şahsına veya malına bir musibet gelirse veya düşmana karşı mağlup

¹ 3 Al-i İmran/139

² 63 Munafikun/8

³ 22 Hac/38

⁴ 8 Enfal/64

⁵ 3 Al-i İmran/68

⁶ 2 Bakara/257

⁷ 8 Enfal/19

⁸ 40 Mü’min/51

⁹ 61 Saff/14

olursa, bu onun vacibi terketmesi veya haramı işlemesi sebebi ile meydana gelen günahları nedeniyledir. Bu ise imanının eksikliğindendir.

Böylece “...Allah kafirlere, iman edenler aleyhinde asla fırsat vermeyecektir”¹ ayetini anlamaya çalışan bir çoklarının seslendirdiği problem de ortadan kalkmış olmaktadır. Ki bunların çoğu bu ayeti açıklarken; hüccet (delil) bakımından mü’minlere karşı bir fırsat vermeyecektir, derler.

Halbuki olay, bu ayetlerde anlatılanın aynısıdır. Ancak tam iman sahiplerine karşı onlara fırsat verilmeyecektir. Ama iman zayıf olursa, bu zayıflık sebebiyle mü’minlere karşı kafirlerin eline fırsat geçmiş olmaktadır. Allah’a itaati terkettikleri için kendilerine karşı kafirlere yol ve fırsat vermiş olmaktadırlar. Mü’min galiptir, azizdir, desteklidir, yardım görendir. Allah ona yeter ve nerede olursa olsun, hem zahirde ve hem de batında imanın hakitani ve gereklerini yerine getirirse, bütün dünya üzerine toplansa bile, onun savunucusu bizzat Allahu Teala’dır. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Gevşemeyin, üzülmeyin, iman etmişseniz mutlaka siz en üstünsünüzdür.”²

“Ey iman edenler! Sizler daha üstün olduğunuz halde düşman karşısında gevşemeyin ki barış istemek zorunda kalmayasınız. Allah sizinle beraberdir; sizin işlerinizi eksiltmeyecektir.”³

Bu kefil olma, iman ve amelleri sebebiyledir. Ki bunlar Allahu Teala’nın askerlerinden olan mü’minlerdir. Allahu Teala onları, bu imanları ile korur, her zaman bu korumayı sürdürür ve asla kesmez. Kafirlerin ve münafıkların, Allahu Teala’dan başkası için işledikleri ve Allahu Teala’nın emrine uygun olmayan amellerini boşa götürdüğü gibi.

İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah*, “el-Cevabu’l-Kafi” isimli kitabında günahların ilahi cezası hakkında şöyle der: “Cezalardan biri de, kişinin, günahı küçümsediği ve basit gördüğü gibi, Allahu Teala’nın da onu, yaratılanların gönlünde sevimsiz, değersiz ve kendinden korkulmayan biri haline getirmesidir. Kul, Allahu Teala’yı sevdiği oranda insanlar da onu severler. Allah’tan korktuğu oranda insanlar da ondan korkarlar. Allahu Teala’yı ve değerlerini yücelttiği oranda kullar kendisini yüceltirler. Allah’ın değerlerini çiğneyen kulun değerlerini insanlar nasıl çiğnemesin! Allahu Teala’yı küçümseyen ve gerektiği gibi yüceltmeyen kulu insanlar nasıl küçümsemesin ve horlamasın! Allah’ın yasaklarını çiğnemeyi basit gören kul, insanların nazarında nasıl basit ve hor görülmesin!

Allahu Teala, Kur’an’da günahları belirtirken buna işaret etmiş ve günahlarından dolayı, bunları işleyenleri rezil etmiş, kalplerini örtmüş ve günahlarıyla mühürlemiş, kendisini unuttukları gibi onları unutmuş, dinini

¹ 4 Nisa/141

² 3 Al-i İmran/139

³ 47 Muhammed/35

horladıkları gibi onları horlamış ve kendisini hesaba katmadıkları gibi Allahu Teala da onları hesaba katmamıştır. Bu nedenle Allahu Teala, yarattıklarının kendisine secde ettiğini belirttiği ayette şöyle buyurur: “Allah kimi hor ve hakir kılsa, artık onu değerli kılacak bir kimse yoktur.”¹ Allahu Teala’ya secde etmeyi horlayıp küçümseyerek ona secdeyi terkedince, Allahu Teala da onları horlamıştır. Allahu Teala’nın onları horlamasından sonra artık kimse onları değerli kılammıştır. Allah’ın horladığını kim değerli kılacaktır? Veya değerli kıldığını kim horlayacaktır?”²

İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* başka bir yerde de şöyle der: “Günahların cezalarından biri de nimetleri yok etmesi ve musibetleri kulun üzerine çekmesidir. Kulun yitirdiği her nimet, mutlaka bir günahı sebebiyledir. Başına gelen her musibet mutlaka bir kötülüğü sebebiyledir. Ali *Radiyallahu Anhu* şöyle der: “Günah olmadan bela gelmez ve tevbe olmadan da bela gitmez.” Allahu Teala şöyle buyurur: “Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder.”³ “Bu da, bir topluluk kendilerinde bulunanı değiştirmeye kadar Allah’ın onlara verdiği nimeti değiştirmeyeceğinden dolayıdır. Allah iştir, bilendir.”⁴

Allahu Teala, kendi durumunu değiştirmedikçe kula verdiği bir nimeti değiştirmeyeceğini bildirmiştir. Allah’a olan itaatini masiyete, şükürünü küfre, razı olmasının sebeplerini kızdıracak sebeplerle değiştirirse, tam bir karşılık olarak Allahu Teala da kula verdiklerini değiştirir. Allah kullara haksızlık yapmaz. Kul, masiyeti itaatle değiştirirse, Allah da cezayı mükafata, zilleti izzete çevirir. “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez. Allah bir topluma kötülük diledi mi, artık onun için geri çevrilme diye bir şey yoktur. Onların Allah’tan başka yardımcıları da yoktur.”⁵⁶ İbnu’l-Kayyim’in *Rahimehullah* bu açıklamaları, belirttiğimiz beş esası en açık biçimde ortaya koymaktadır.

Beş esası Allah’ın izni ile böylece açıkladıktan sonra, “Müslümanlar olarak bizler acaba ne durumdayız?” diye sorabiliriz. Müslümanlar bugün bir milyardan fazladır. Müslümanların yaşadıkları ülkeler servet yönünden dünyanın en zengin ülkeleridir. Doğudan batıya kadar uzanır. En önemli deniz geçitlerine ve boğazlara sahiptir. Acaba bu bir milyar Müslüman bugün ne durumdadır? Acaba dünyada onların konumu ve ağırlığı nedir?

¹ 22 Hac/18

² İbnu’l-Kayyim, el-Cevabu’l-Kafi, 80-81

³ 42 Şûra/30

⁴ 8 Enfal/53

⁵ 13 Rad/11

⁶ İbnu’l-Kayyim, el-Cevabu’l-kafi, 85-86, Daru’n-Nedveti’l-Cedide, hicri 1400

Allah'ın kendilerine gazap ettiği, zillet ve aşağılık damgası vurduğu, lanet ettiği iki milyonu aşmayan Yahudi bir topluluk acaba yüz milyondan fazla Müslümana nasıl musallat olmuştur? Müslümanların ülkelerinde demiyorum, bilakis Müslüman ülkelerin kalbinde kendine nasıl bir devlet kurabilmiştir?

Allah'ın Kitabı'nda şunu okumaktayız: "O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen zayıftır."¹

"Onlar size, incitmekten başka bir zarar veremezler. Sizinle savaşa girecek olsalar, size arkalarını dönüp kaçarlardı. Sonra kendilerine yardım da edilmez."²

"Kafirler sizinle savaşacak olsa, gerisin geriye kaçarlardı."³

Halbuki bugün, bunun tam tersi bir gerçekle karşılaşılıyor. Asli kafirlerden ve mürted yöneticilerden olan kafirler, Müslümanlara en kötü azabı tattırıyorlar. Müslümanların erkeklerini öldürüyorlar, zindanlara dolduruyorlar ve işkenceler ile yok ediyorlar. Müslümanların kadınlarını esir alıyorlar ve tağutların zindanlarında onların ırzına geçiyorlar. Halkın rızıklarını kesmeleri, servetlerini yağmalamaları, dini değiştirmeleri, nesillerin İslam'dan uzak yetişmeleri için fitneleri ve ahlaksızlıkları yaymaları da yaptıkları en belirgin işlerindendir.

Bugün, geniş çaplı bir halde İslami ilimler hakkında çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Ancak bu çalışmaların hiçbir faydası olmamakta ve Müslümanların mevcut durumundan hiçbir şeyi değiştirememektedir. Bunun sebebi ise ilmin bereketinin bulunmamasıdır.⁴ Çünkü bu ilmin ve yapılan çalışmaların hedefi, Allah'ın rızasını kazanmak değil, liderlik, memurluk, sultanların batıllarını gizlemek ve hatta desteklemek ya da memleketlerde azgınlaşarak her tarafı fesatla dolduran kafirlerin iktidarlarını güçlendirmektir. İman eden ve salih amel işleyen ilim ehli elbette bunun dışındadır. Bugün İslami neşriyatın çokluğu, sesli ve görüntülü yayınlar, gazeteler, dergiler, haklı veya haksız verilen akademik ünvanlar, İslam adına düzenlenen konferans ve kongreler, yarışmalar, İslam enstitüleri, radyolar, televizyonlar ve her seviyeden yayınlara baktığımızda, eşi görülmemiş bir çokluk ve çeşitlilik olduğunu görürüz. Ancak bütün bunların ne kadar yarar sağladığını sorgulamamız gerekir.

Burada Müslümanların içinde bulunduğu durum üzerinde uzunca duramayacağız. Bu konu ile ilgili yapılmış uzun çalışmalar bulunmaktadır. Mesela Dr. Muhammed Cemil el-Mısıri'nin "Kitabu Hadiri'l-Alemi'l-İslami" isimli çalışmasına bakılabilir. Ben burada, sadece belirttiğim beş esasın

¹ 4 Nisa/76

² 3 Al-i İmran/111

³ 48 Fetih/22

⁴ Bkz. El-Cevabu'l-Kafi, 60-96

bugün üzerinde bulunduğumuz durumumuzla ilgisini her Müslümanın bilmesini hedefledim. Şöyle ki:

Müslümanların yardım ve zaferden yoksun kalmalarının sebebi, ilim ve amel olarak imandaki büyük eksikliktir. Allahu Teala; “Mü’minlere yardım etmek bizim üzerimize bir haktır”¹ buyurmaktadır. Allah’ın verdiği bu söz neden bizim için gerçekleşmiyor? Allahu Teala şöyle buyurur: “Gevşemeyin, üzülmeyin, iman etmişseniz mutlaka siz en üstünsünüzdür.”² Bu, yukarıda işlediğimiz esasların üçüncüsüdür.

İçinde bulunduğumuz bela, bölünme, dağılma ve zillet, günahlarımız ve ihmalkarlıklarımız sebebiyledir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (bununla beraber) Allah çoğunu affeder”³ “Başına gelen kötülük ise nefsin-dendir.”⁴ Bu kötülük ve günahlardan biri, belki de en önemlisi, cihadı terketmektir. Cihadı terketmekten de daha kötü olan ise, bu terketmeye kılıf uydurmak ve bu kılıf için şer’i delilleri eğip bükmektir. Bu ise dördüncü esastır.

Allahu Teala’nın yardım ve desteğinden mahrumiyet ve içinde bulunduğumuz bu aşağılık ve zillet halinden kurtulmanın tek yolu, hayatımızı Allah’ın razı olduğu ve sevdiği bir hale dönüştürmektir. Çünkü Allahu Teala; “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez”⁵ buyurmaktadır. Bu ise beşinci esastır.

Şimdiye kadar söylenenler ışığında şunları söyleyebiliriz: Bugün İslam’ın egemenliği için çalışan İslami akımlar ve hareketler, Allah’ın vereceği yardım, zafer ve üstünlük için olması gereken şartları yerine getirmiş değillerdir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah insanlara hiçbir şekilde haksızlık yapmaz, ama insanlar kendi kendilerine haksızlık yaparlar.”⁶

¹ 30 Rum/47

² 3 Al-i İmran/139

³ 42 Şûra/30

⁴ 4 Nisa/79

⁵ 13 Rad/11

⁶ 10 Yunus/44

CİHAD İÇİN İMANİ HAZIRLIĞIN ÖNEMİ

İmani hazırlık, başta cihad olmak üzere, bütün çetin görevler için gereklidir. Bu nedenle Allahu Teala, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hitaben şöyle buyurmuştur: “Ey örtünüp bürünen! Gecenin yarısında, istersen biraz sonra, istersen biraz önce bir müddet için kalk ve ağır ağır Kur'an oku. Doğrusu Biz sana, taşıması ağır bir söz vahyedeceğiz. Şüphesiz, gece kalkışı daha tesirli ve okumak için daha elverişlidir.”¹ Ağır sözü taşıyabilmek için, yani peygamberlik görevini yerine getirebilmek için, ibadet etmesini emretmiştir.

Şu çok önemli bir kuraldır; güç ve zor olan şer'i yükümlülükler için mutlaka imani hazırlık olması gerekir. Bu hazırlık yapılırsa, cihad ve benzeri zor görevleri yerine getirmeye hazır olunur ve aynı zamanda Allahu Teala'nın yardımına da layık olunur. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Eğer kendilerine verilen öğüdü yerine getirselerdi, onlar için hem daha hayırlı hem de (imanlarını) daha pekiştirici olurdu. O zaman elbette kendilerine nezdimizden büyük mükafat verirdik.”²

“Kim Allah'tan sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir.”³

İmani hazırlık ile Allah'ın mü'minlere yardım etmesinin iki şartından birisi gerçekleştirilmiş olur. Ayrıca imani hazırlıkla Müslümanların sayı ve hazırlık eksiklikleri de telafi edilir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Nice az sayıda bir topluluk Allah'ın izniyle çok sayıdaki topluluğu yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir.”⁴ Burada sayı bakımından az olan topluluk, sayı azlığını sabır ile telafi etmiştir. Ali bin Ebi Talip'in *Radıyallahu Anhu* dediği gibi, vücuda göre başın konumu ne ise, sabrın da imana göre konumu odur.

¹ 73 Müzzemmil/1-6

² 4 Nisa/66-67

³ 65 Talak/2-3

⁴ 2 Bakara/249

İranlılara karşı savaşa giden Sad bin Ebi Vakkas'a, Ömer İbnu'l-Hattab *Radiyallahu Anhu*, yazdığı bir mektupta şöyle der: "Sana ve beraberinde bulunan askerlere her durumda Allahu Teala'dan sakınmanızı emrediyorum. Çünkü Allah korkusu düşmana karşı hazırlıkların ve düşmana karşı taktiklerin en büyüğüdür. Sana ve askerlerine düşmandan sakındığınızdan çok günahlardan sakınmanızı emrediyorum. Çünkü askerlerin günahları, kendileri için, düşmanlarından daha çok tehlikelidir. Müslümanlar ancak düşmanın günahları sebebiyle muzaffer olurlar. Böyle olmazsa, onlara karşı gücümüz yetmez. Çünkü ne sayımız onlar kadardır, ne hazırlığımız onların hazırlığı kadardır. Günahlarda onlarla aynı olursak, kuvvet bakımından onlar bizden üstün olurlar. Faziletimizle onlardan üstün olmazsak, onları kuvvetimizle yenemeyiz. Seyrinizde Allahu Teala'dan sizin yaptıklarınızı bilen gözetleyici meleklerin olduğunu biliniz, onlardan utanınız. Allahu Teala yolunda iken masiyetleri işlemeyiniz." Daha önce bu mektubun tamamını aktarmıştık.

Salih ameller, Allahu Teala'nın bu amellerin sahibini kendileriyle koruduğu ve düşmanla karşılaşması anında sebat verdiği askerlerdir. Bunun tersi de böyledir. Allahu Teala şöyle buyurur: "(Uhud'da) İki ordu karşılaştığı gün sizi bırakıp gidenleri, sırf işledikleri bazı hatalar yüzünden, şeytan (yerlerinden) kaydırması." ¹

Buhari, Cihad bölümünde "Savaştan Önce Salih Amel İşleme Babı" diye bir bölüm ayırmıştır. Ebu'd-Derda *Radiyallahu Anhu*, "Sizler ancak amellerinizle savaşıyorsunuz" der. İbn-i Hacer, bu sözü açıklarken, Ebu'd-Derda'nın sözünü tam olarak şöyle aktarır: "Ey insanlar! Savaştan önce salih amel gerekir. Sizler ancak amellerinizle savaşıyorsunuz." ²

İmani hazırlık ile Müslüman saf kenetlenir ve birbirini destekleyen sağlam bir bina gibi olur. Bu olmadan düşmana karşı sebat etmeye güç yetiremez. Saffin kenetlenmesi ise Müslümanların sevgi, dostluk, fedakarlık, şevkat, bağışlama ve mü'min kardeşini kendine tercih etme gibi iman hakikatlerini tam olarak yerine getirmelerine dayanır. Saf, ancak bununla bir vücut gibi kenetlenir. Numan bin Beşir'den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak rivayet edilen "Birbirini sevmeye, birbirine acımada mü'minler bir vücut gibidirler" ³ hadisinde bu belirtilmektedir.

İmani hazırlık, Müslümanların iki yakasının bir araya gelmesi için gereken sebeplerdendir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın ve bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun

¹ 3 Al-i İmran/155

² Fethu'l-Bari, 6/24

³ Müttefekun Aleyhi

nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz.”¹ Kitap ve Sünnet’e sarılmak, ihtilaf etmekten ve bölünmekten korur. Allahu Teala, önceden birbirlerine düşman olduklarını, ama iman bağıyla kalplerini birbirine bağladığını, bu bağı ihmal etmelerinin kendilerini daha önce oldukları gibi bölünmeye ve düşman olmaya götüreceğini hatırlatmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine zikredilen (verilen öğütlerin veya Kitap’ın) önemli bir bölümünü unuttular. Bu sebeple kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin saldık.”² Başka bir ayette ise şöyle geçer: “Onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir fitnenin gelmesinden veya acıklı bir azaba uğramalarından sakınsınlar.”³ İslam’ın kimi kısımlarını unatmak veya ona muhalefet etmek, düşmanlık ve buğzun, fitne ve tefrikanın kaçınılmaz davetçisidir. Bu ise içten çöküştür. Bu çöküşü, düşmana karşı hezimet ve rezalet izler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne itaat edin, birbiriniz ile çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”⁴ Bölünme, İslam’dan sapanlara verilen ilahi bir cezadır. Düşmanın karşısında yenilmenin de sebebi yine bölünmedir.

Bütün bunlar, Müslümanların iki yakasını bir araya getirmek için yapılması gereken imani hazırlığın önemini gösterir. Düşmana karşı koymaya ancak bu hazırlık ile güç yetirebiliriz. İman bağı ve Kitap ve Sünnet’e sarılma dışında hiçbir şey Müslümanların iki yakasını bir araya getiremez. Kalpler Allah’ın elindedir, onları dilediği şekilde kullanır. Allah, bu sarılmayı kalplerin uzlaşmasının sebebi yapmıştır ve onun dışında başka bir sebep de yoktur. “O, seni yardımcı ve mü’minlerle destekleyendir. Ve (Allah), onların kalplerini birleştirmiştir. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların gönüllerini birleştiremezdin. Fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı. Çünkü o, mutlak galiptir, hikmet sahibidir.”⁵ Kalplerin birlik olması ve Müslümanların bir araya gelmesi, itaat etmenin mükafatıdır. Bölünme ve dağılma da masiyetin cezasıdır. Bunlar Allah’ın *Subhanehu ve Teala* değişmeyen sünnetleridir. Bu işin öneminden dolayı “Kitap ve Sünnet’e Sarılmanın Vacipliği” bölümünde, Allah’ın izni ile bunu ayrıca ele alacağız.

Cihad için imani hazırlığın önemini gösteren delillerden biri de, Allahu Teala’nın “Allah mü’minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler. (Bu), Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’an’da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah’tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır? O halde onunla yapmış olduğunuz bu alışverişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçek-

¹ 3 Al-i İmran/103

² 5 Maide/14

³ 24 Furkan/63

⁴ 8 Enfal/46

⁵ 8 Enfal/62-63

ten) büyük kazançtır.”¹ ayetinden sonra, bu mücahidlerin sıfatlarını sayarak “(Bu alışverişi yapanlar), tevbe edenler, ibadet edenler, hamededenler, oruç tutanlar, rüku edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah’ın sınırlarını koruyanlardır. O mü’minleri müjdele”² sözleriyle bitirmesidir. Bu ayet, zahir ve batın amellerin faziletlerini içermektedir. Allahu Teala, cihad ameli içerisinde olan mü’minleri “iyiliği emreden ve kötülükten alıkoyanlar” diye niteler. Zafer ve üstünlüğün sağlanmasından sonra ise onların takınacakları vasfı şöyle belirtir: “Onlar (o mü’minler) ki, eğer kendilerine yeryüzünde iktidar verirsek namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emreder ve kötülükten nehyederler. İşlerin sonu Allah’a varır.”³

Bu ayette geçen vasıf, mücahidler için gerek zayıflık, gerek üstünlük ve kuvvet ve gerekse de iktidar hallerinde bulunması gereken bir sıfattır.. Onları bu işleri yapmaktan veya terketmekten hiçbir durum alıkoymaz. Bu aynı zamanda İslam ümmetinin de vasfıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah’a iman edersiniz.”⁴ Allahu Teala bu ümmetin en hayırlı olmasını bu şarta, yani emri bi’l-ma’ruf ve nehyi ani’l-münker vasfına bağlamıştır. Bu, aynı zamanda Rasulullah’ın da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vasfıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Yanlarındaki Tevrat ve İncil’de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Rasul’e uyanlar (var ya), işte o peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten men eder, onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar.”⁵

Emri bi’l-ma’ruf ve nehyi ani’l-münker, fertler ve cemaatler olarak Müslümanların dinlerini bozulup eksilmekten, davranışlarını ise sapma ve bozulmaktan korur. Bu, Allah’ın *Subhanehu ve Teala* gösterdiği sınırlar üzerinde bulunması gereken toplumu meydana getiren en önemli etkidir. Bu nedenle yukarıdaki ayette emri bi’l-ma’ruf ve nehyi ani’l-münker emrinden sonra, “Allah’ın sınırlarını koruyanlar” vasfı yer almıştır. Çünkü emir ve yasak, insanların dinini korur. Ayetteki sıralamayı iyice düşünmemiz gerekir. En sonda ise “Mü’minlere müjdele” ifadesi yer almıştır. Çünkü mü’minler bu sıfatlara sahip olur ve şartları yerine getirirlerse, Allah’ın verdiği destek ve yardım sözü gerçekleşir.

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: “İlim ve amel olarak imani hazırlığı tam olarak yerine getirmeden cihada başlayamaz mıyız? Bunun ölçüsü nedir?” Bu önemli bir soru ve birçok Müslümanın aklına gelen bir şüphedir. Allah’ın izni ile bu konunun sonunda Ek-3 ve Ek-4 kısımlarında buna cevap vermeye çalışacağız.

¹ 9 Tevbe/111

² 9 Tevbe/112

³ 22 Hac/41

⁴ 3 Al-i İmran/110

⁵ 7 A’raf/157

İMANİ HAZIRLIĞIN ÖZELLİKLERİ

Bu özelliklerin bazıları ilmi, bazıları ise amelidir. Bu kitapta geçen bazı özellikleri özet olarak belirtmeye çalışacağım ve bu konunun sonunda Ek-1 ve Ek-2 kısımlarında bazılarını ayrıntılı olarak belirteceğim. Kitapta geçen önemli özellikleri sırasına göre şöyle sayabiliriz:

1- İhlas

2- Cihad ve eğitimin vacipliği, önemi. Özellikle günümüzde Tevhid akidesini yaymak ve korumakla cihadın ilişkisi. Bunları Ek-2’de “Cihadın Esasları” kısmında açıklayacağız.

3- Cihaddan geri kalmayı mübah kılan meşru mazeretler ve meşru olmayan mazeretler.

4- Kadının yöneticilik ve kamu görevlerinde yeri yoktur.

5- İslam’ın belirttiği şeyler dışında kafirlerden yardım almanın yasaklanması.

6- Az olsun veya çok olsun, kalıcı veya geçici olsun, topluluklarda emir tayin etmenin vacipliği.

7- İslam için çalışanların birlik olmalarının önemi, cemaat ve grupların birden çok olmasının yasaklığı.

8- Her Müslümanın, mahiyetinde bulunan kişiler, işler veya mallar konusunda yönetici olduğu.

9- Müslümanın önemli işlerinin başında namazın gelmesi.

10- Ömer İbnu’l-Hattab’ın, Sad bin Ebi Vakkas’a *Radıyallahu Anhuma* tavsiye mektubundan bir bölüm ve takvanın en iyi hazırlık olduğu meselesi.

11- Şûranın müekked sünnet oluşu ve fiilen uygulanması. Bununla beraber şûra kararlarının emir için bağlayıcı olmaması.

12- Şer’i işleri yerine getirmek üzere, Müslümanların aralarında ahitleşmelerinin meşru olması ve ahitleri yerine getirmenin vacipliği.

13- İdaricilik (velayetler) emanettir ve en üstün olmasa bile, ona en layık olan kişilere verilmesi gerekir.

14- Emirlik ve idarecilik için hırslı olmanın yasaklanması, bunun tehlikesi ve bunun için hırslı olanlara idareciliğin verilmemesi.

15- İnsanları yönetirken yumuşak huyluluk ve düşünüp taşınarak karar vermek.

16- Güzel ahlakın mücahede, ilim, dua ve güzel arkadaşlıkla kazanılması.

17- Arkadaşlığın kişi üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri ve Müslüman için güzel arkadaşlığın önemi.

18- Müslümanların ve cemaatin birliğini korumanın İslam'ın önemli hedeflerinden olması.

19- Sünnete uyup, bid'attan kaçınmanın vacipliği ve Müslümanların birliğini korumada bunun rolü. Bu konunun sonunda Kitap ve Sünnet'e sarılmanın vacipliğini ele aldığımız EK-1'de bunun açıklaması gelecektir.

20- Yönetici siyah bir Habeşli de olsa, masiyet türünden olan işler dışında yöneticilere itaat etmenin vacipliği ve Müslümanların birliğinin korunmasında bunun rolü. Beşinci kısımda Allah'ın izni ile bunun ayrıntıları belirtilecektir.

21- Bu meselede belirttiğim beş esas. Bunlar; mü'minlerin Allah'ın yardım ve zaferini hak etmeleri için gereken Allah'ın kaderî yasalarıdır. Bunlar ancak imandaki eksiklik ve bozukluk sebebiyle gerçekleşmez. Müslümanların bozukluk ve başarısızlıklarının sebebinin aslında zati olduğu, yani kendi iç yapılarının bozukluğu sebebiyle olması. Durumlarını Allah'ın sevdiği ve razı olduğu hale değiştirmedikçe düşmanlarına karşı zafer ve üstünlük ümitlerinin olmaması.

22- Emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münkerin yeri ve önemi, fert ve ümmetin ıslahındaki rolü ve bu ümmetin en hayırlı ümmet olmasının şartının da bu olduğu meselesi. Ek-1'de bunun ayrıntıları belirtilecektir.

İMANİ HAZIRLIKTAKİ EMİRİN GÖREVLERİ

Allahu Teala şöyle buyurur: “Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah’ın ayetlerini okuyan; (kötülüklerden ve inkardan) kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, mü’minlere büyük bir lütufta bulunmuştur.”¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Hepiniz çobansınız ve hepiniz idare ettiklerinizden sorumlusunuz.”² Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Allah’ın, kendisini yönetici yaptığı, ama yönettiği kişileri samimiyetle yönetmeyen hiçbir kimse cennetin kokusunu alamaz.”³

“Birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler”⁴ hükmü gereğince herkesin hem kendi nefsi ve hem de mü’min kardeşlerine hakkı ve sabrı tavsiye etmesi vaciptir. Bununla beraber, yukarıda aktarılan nasslar gereği, emirin görevlerinden biri de, mahiyeti altında bulunan kişilere hakkı ve sabrı tavsiye etmesidir.

Ameli açıdan diyoruz ki; emirin, kamp programı kapsamında imani hazırlık için günlük veya haftalık belli vakitler ayırması, fertlere dinin emir ve nehiylerini yerine getirmeleri için gerekli bilgileri verecek ve onları denetleyecek ehil kişileri görevlendirmesi gerekir. Emir yapması gereken nasihatları şöyle sıralayabiliriz:

1- En başta ilmi ve ameli olarak, Kitap ve Sünnet’e sarılmanın esasları izah edilmelidir. Bunlar ise Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın menhecidir. Allah'ın izni ile bunun üzerinde, Ek-1'de duracağız. Ayrıca, Müslümanların cihad konusundaki akideleri üzerinde de durulmalıdır. Bu ise Allah'ın izni ile Ek-2'de ele alınacaktır. Mücahid bir topluluğun meydana gelmesi için bu esasların ve menhecin, fertlerin zihinlerine yerleşecek ve sabitleşecek bir halde aktarılması gerekir. Bu, birliğin korunması ve ifrat veya tefrite yönelmeden, mücahid topluluğun hedefine ulaşması için son derece önemlidir.

¹ 3 Al-i İmran/164

² Muttefakun aleyhi

³ Buhari

⁴ 103 Asr/3

2- Emirin, mahiyetindekiler için güzel bir örnek olması gerekir. Çünkü hepsinin gözleri onun üzerindedir. İtaat olan her işte, güzel olan her ahlakta öncü olmalı, adaleti bozan şeyler bir yana, insaf ve itibarı gölgeleyecek şeylerden bile olabildiğince kaçınmalıdır. Çünkü yönetilenlerin iyi olması, büyük ölçüde yönetenlerin iyi olmasına bağlıdır. İnsanlar yöneticilerinin dini üzerinde olurlar. Buhari'nin Kays bin Ebi Hazm'dan yaptığı şu rivayet buna delalet etmektedir: Ahmesoğullarından bir kadın Ebu Bekir'e *Radıyallahu Anhu* şöyle sordu: "Cahiliyyeden sonra Allah'ın bizlere nasip ettiği bu durum üzerinde ne kadar kalacağız?" Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu*: "İmamlarınız istikamet üzerinde bulunduğu sürece" dedi. Bunun üzerine kadın: "İmamlar da kimdir?" dedi. Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu* şöyle cevap verdi: "Kavminin, kendisine itaat ettikleri reisleri olmadı mı?". Kadın: "Oldu" deyince, Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu*: "İşte insanların imamları onlardır" diye cevap verdi.¹ İbn-i Hacer *Rahimehullah* bu hadisi açıklarken şöyle der: "Bu durum üzerinde ne kadar kalacağız?", yani İslam üzerinde ne kadar kalacağız manasındadır. Bu sözün içeriği adalet, birlik, mazluma yardım etmek ve her şeyi yerli yerine koymayı kapsar. "İmamlarınız sizin için istikamet üzere olduğu sürece" sözü ise, insanların, yöneticilerinin dini üzerinde olduğunun belirtilmesi içindir. İmamlardan kim bu durumu değiştirirse, hem kendisi sapar ve hem de halkı saptırır."²

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "Adamın biri Ömer İbnu'l-Hattab'a *Rahimehullah* şöyle dedi: "Ey mü'minlerin emiri! Allah'ın vermiş olduğu maldan, kendin için bir miktar alsan da masrafını karşılasan." Ömer *Radıyallahu Anhu* şöyle cevap verdi: "Benim ile bu topluluğun neye benzediğimizi biliyor musun? Yolculukta bulunan bir topluluğa benzeriz. Bunlar, aralarından birine, gerektiğinde kendilerine harcamak üzere mallarını teslim etmişlerdir. Emaneti teslim alan bu adamın, onların malından kendisine bir şey alması helal olur mu?"

Bir defasında Ömer İbnu'l-Hattab'a *Radıyallahu Anhu* beşte bir paydan önemli bir miktar mal getirildi. Bunu görünce şöyle dedi: "Şüphesiz insanlar, bu mal konusunda emaneti ehline vermişlerdir." Bunun üzerine orada bulunanlardan biri şöyle dedi: "Şüphesiz sen Allah'a karşı, aldığın emanetleri yerine getirdin ki onlar da sana bu emaneti getirdiler. Sen bu emaneti, hesabını bilmeden harcamış olsaydın, bu insanlar da aynısını yaparlardı."

Bilinmelidir ki emir, pazar yeri gibidir. Oraya revaçta olan mallar gelir. Ömer bin Abdulaziz şöyle der: "Pazarda doğruluk, adalet, iyilik ve emanet

¹ Buhari, Hadis no: 3934

² Fethu'l-Bari, 7/151

revaçta ise bunlar oraya gelir. Ama yalan, fücür, haksızlık ve hıyanet revaçta ise oraya bunlar gelir.”¹

3- Kur’an okumak için günlük bir veya birden fazla oturum düzenlemelidir. Tabilerinden her biri Kur’an’ı güzel okuyan ve kurallarını bilen birinin etrafında toplanmalı ve gerekli eğitici ve öğretici eğitimi almalıdır.

Kur’an okumak için sıra düzenlemenin müstehaplığı konusunda Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Bir grup, Allah’ın Kitabı’nı okuyup ondan ders almak üzere Allah’ın evlerinden birinde bir araya gelecek olsalar, mutlaka üzerlerine sekinet iner ve onları Allah’ın rahmeti bürür. Melekler de kanatlarıyla sararlar. Allah, onları, yanında bulunan cemaatte anar”² Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Okumak için belirli vakitler şunlardır: Okumanın en iyisi namazda okumaktır. Namaz dışında okumanın en üstünü ise gece okumaktır. Gecenin ikinci yarısı birinci yarısından daha iyidir. Akşam ile yatsı arasında okumak iyidir. Gündüz okumanın iyisi sabah namazından sonra okumaktır.. Namaz kılmanın mekruh olduğu vakitler de dahil günün herhangi bir vaktinde Kur’an okumak mekruh değildir.”³

4- Haftada en az bir defa dini ilimler üzerine ders yapmalıdır. Vakit el-verişli ve kişiler istekli olursa daha fazla olmasında bir sakınca yoktur. Buhari, Ebu Vail’den rivayet ederek şöyle der: “Abdullah bin Mes’ud her Perşembe günü insanlara vaaz ederdi. Bir adam, “Ey Ebu Abdurrahman, keşke hergün bize vaaz etsen” dedi. Bunun üzerine şöyle cevap verdi: “Sizi bundan usandırmamak için öyle yapmıyorum. Bizi usandırmamak için Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, belli aralıklarla bize vaazettiği gibi ben de size belli aralıklarla vaaz ediyorum.”

İbn-i Hacer bunun açıklamasında şöyle der: “Bu hadis, usandırma korkusu ile salih amele sürekli devam etmeyi terketmenin müstehap olduğunu belirtir. Salih amelin devamlı olarak yapılması istenen bir şeydir. Ancak bu devamın iki şekli vardır: Birincisi; bu amelin zorlama olmadan her gün yapılması. İkincisi ise; bu amelin gün aşırı yapılmasıdır. Terkedildiği gün dinlenme günü olur ve ikinci güne şevkle başlanır. Veya haftada bir cuma günü yapılır. Kişilere ve durumlara göre bu değişir. Ölçü, şevkin bulunması ile beraber duyulan ihtiyaçtır.”⁴

Bu ilim halkalarında akaid, ahkam, âdap gibi kişilerin ihtiyaçlarını giderecek dersler okutulur. Ancak dersler rastgele ve belli bir hazırlık olmadan yapılmamalıdır. Bu görev için uzman kişiler bulunmadığı takdirde, bulunanlar arasından en uygun kişi seçilmelidir.

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/268-269

² Müslim

³ Nevevi, el-Ezkar, 93-97

⁴ Fethu’l-Bari, 1/163

5- Emir, kamp içinde ahkamı ve İslami adabı bilen bir gönüllü tayin eder. Bu kişi yumuşak huylu olmalıdır. Bu kişi, üyelerin davranışlarını izler ve gerekli gördüğü yerlerde emri bi'l-ma'ruf nehyi ani'l-münker görevini yerine getirerek, onları doğru olana yönlendirir. Kardeşlerine gizlice öğüt verir. Ancak herkesin duyması gereken bir mesele ise, bu nasihatı açık ve genele yönelik yapmalıdır. Bu nasihat genele yönelik yapılacak ise; namazdan sonra ve isim vermeden yapmalıdır. Direk olarak konuya girmeli veya "Bazı kardeşlerimiz şöyle yapıyorlar, bunun doğrusu ise şu şekildedir" diyerek konuyu açıklamalıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Bazılarına ne oluyor ki şöyle yapıyorlar" derdi ve aktarmak istediği meseleyi bu şekilde anlatırdı.

Bu iş için bir gönüllünün tayin edilmesi, başkalarının emri bi'l-ma'ruf nehyi ani'l-münker görevini yerine getirmemesi demek değildir. Aksine herkes bunu yerine getirmekle yükümlüdür. Çünkü gönüllü olan kişinin göremediğini bir başkası görebilir. Bu ise Müslümanların birbirlerini ıslah etmeleri babındandır ve imani eğitimin yöntemlerinden biridir. Çünkü birinin bilmediğini bir başkası bilebilir. Hatta bilen de farkına varmayabilir veya unutabilir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Hakkı tavsiye ederler ve sabrı tavsiye ederler"¹, "Sabrı ve merhameti tavsiye ederler."² Tavsiye etmek, işin iki taraflı yapılmasını belirtir. Yani her biri, diğerine yapması gereken bu tavsiyeyi yerine getirir.

Gönüllünün görevi, fertlerin öğrenmiş olduğu nazari ve ameli bilgileri, bir Müslümanın hayatında olması gerektiği şekilde her an için davranışa ve uygulamaya dönüştürmesidir. Allahu Teala şöyle buyurur: "De ki: Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm hepsi alemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben Müslümanların ilkiyim."³ Dolayısıyla gönüllünün görevi kamp için, hatta her Müslüman topluluk için son derece önemlidir. Çünkü ilimden amele geçişin denetimi ve uygulamasıdır. Bu nedenle emir, bu görev için en yaşlı, en alim, en uysal ve en edepli birini seçmelidir. İnsanlarla kaynaşan ve insanların kendisiyle kaynaştığı bir kişi olmalıdır.

6- Nefse karşı mücahedenin en güzel yollarından biri gece namazı kılmak ve oruç tutmaktır. Yöneticinin mahiyetinde olan kişilere, özellikle ağır eğitimden sonra bunu zorunlu kılması uygun olmaz. Sadece teşvik eder ve mendup olduğunu söyler. Her bir ferdi, bu ameller konusunda, kendi çaba ve gayretine bırakır. Buhari, Sahih'inde savaşta oruç tutma ile ilgili iki bâb ayırmıştır. Bunlardan birincisi, "Savaşı Oruç Tutmaya Tercih Eden Kişi" babıdır. İkincisi ise, "Allah Yolunda Oruç Tutmanın Fazileti" babıdır. Birinci

¹ 103 Asr/3

² 90 Şems/17

³ 6 En'am/162-163

babda, Enes'ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında Ebu Talha, savaşta oruç tutmazdı. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* öldükten sonra Ramazan ve kurban bayramı günleri dışında iftar ettiğini görmedim.” İkinci babda ise, Ebu Said'ten *Radiyallahu Anhu* şunu rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Kim Allah için bir gün oruç tutarsa, Allah onun yüzünü yetmiş mevsim ateşten uzaklaştırır.”

Buhari, “Savaşta Hizmet Etmenin Fazileti” babında, Enes'ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraberdik. Çoğumuz elbisesini kendisine gölge yapmış halde dinleniyorduk. O gün oruç tutanlar hiçbir şey yapmadılar. Tutmayanlar ise bineklere baktılar, sıkıntı çektiler ve yaralıları tedavi ettiler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Oruç tutmayanlar bugün ecir aldılar” dedi.” İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “..bineklere baktılar, sıkıntı çektiler, ecir aldılar” ibaresinden maksat bol ecir aldılar anlamındadır. Yoksa oruç tutanların ecrinin eksilmesi demek değildir. Oruç tutmayanlar, tutanların ecir kadar ecir aldıkları gibi bir de yapmış oldukları hizmetin karşılığında ecir almışlardır. Çünkü hem kendi işlerini hem oruç tutanların işlerini gördüler. İbn-i Ebi Sufra şöyle der: Bu nass, savaşta hizmet etmenin ecrinin, oruç tutanların ecrinden daha büyük olduğunu gösterir. Ancak bu mutlak değildir. Cihad esnasında yardımlaşmanın teşvik edildiğini ve yolculukta oruç tutmamanın tutmaktan daha efdal olduğunu ve bununla beraber yolculukta oruç tutmayı caiz görmeyenlerin aksine oruç tutmanın caiz olduğunu da gösterir.

Buhari'nin rivayet ettiği üç hadisten hem yolculukta ve hem de savaşta oruç tutmanın caiz olduğu anlaşılmaktadır. Ancak savaşta, hizmette ve eğitim sırasında üzerine düşeni yapmasına oruç engel oluyorsa, tutmamak evludur.

7- Emir, mensuplarını zor şartlarda yaşamaya ve konforu terketmeye teşvik etmelidir. Çünkü konforlu yaşamın hem dünyada ve hem de ahirette, kula zararları çoktur. Kalbi katılaştırır, kibir verir, kişinin dünya sevgisine ve hayatına teslim olmasına sebep olur. Ölümünden nefret etmesine yol açar. Aynı zamanda cihaddan ve haktan yüz çevirmeye neden olduğu gibi, kişiyi, hakka karşı koymak gibi durumlara da düşürür.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz biz hangi ülkeye bir uyarıcı göndermişsek mutlaka oranın varlıklı ve şımarık kişileri: Biz, size gönderilmiş olan şeyi inkar ediyoruz, demişlerdir.”¹

“Senden önce, hangi memlekete uyarıcı göndermişsek mutlaka oranın varlıklıları: Doğrusu babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerini izlemekteyiz, derler.”¹

¹ 34 Sebe'/34

“Sizden önceki asırlarda yeryüzünde (insanları) bozgunculuktan alıko-
yacak faziletli kimseler bulunsaydı ya! Fakat onlardan, kurtuluşa erdirdiğimiz
az bir kısmı müstesnadır (bunlar görevlerini yaptılar). Zulmedenler ise, kendi-
lerine verilen refahın peşine düştüler. Zaten günahkar idiler.”² Allahu Teala,
kitapları sol taraflarından verilecek kişiler için şöyle buyurur: “Çünkü onlar
bundan önce varlık içinde sefahete dalmışlardı.”³ Bununla alakalı olarak şu
ayetlere de bakılabilir: İsra/16, Enbiya/13 ve Mü’minun/33, 64. Kur’an’da,
sekiz ayette lüks ve konfor belirtilmekte ve hepsinde de kötülenmektedir.

Burada malın değerini küçümsemiş gibi bir mananın çıkarılmaması
gerekir. Mal hayatın direği ve savaşın belkemiğidir. İkinci bölümde “Allah
Yolunda Mali İmkana Sahip Olmak” konusunu işlerken bunun ayrıntılarını
belirtmiştik.

Bizim belirtmek istediğimiz ise, özellikle cihad alanında çalışanların,
dünya nimetlerinden yararlanma konusunda asgari miktarlar ile yetinmeleri-
nin gerektiğidir. Çünkü bolluk içinde yüzmenin ve konforun ne kadar kötü
etkileri olduğunu gözlerimizle görmekteyiz. Bu durum bir çoklarını cihad
davasından uzaklaştırmış ve dünya hayatına bağlanmalarına sebep olmuş-
tur. Bundan daha da kötüsü ise, bu hayatlarını savunur duruma gelmeleri-
dir. İnsanlardan bu şekilde yaşadığını bildiklerimizin durumlarına baktığımız-
da, bu söylediklerimizin doğruluğu görülmektedir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Mallarınız ve çocukları-
nız sizi Allah’ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar ziyana
uğrayanlardır.”⁴

“Biliniz ki, mallarınız ve çocuklarınız birer imtihan sebebidir ve büyük
mükafat Allah’ın katındadır.”⁵ Konforun zararları ve devletlerin yok olmasın-
daki rolü konusunda İbn-i Haldun, “Mukaddime” isimli eserinde yararlı
bölümler açmış ve düşmanı yenmede, çetin şartlarda yaşamamanın etkisini
belirtmiştir.

“Vahşi Milletler Diğerlerinden Daha Çok Galip Gelme Gücüne Sahip
Olurlar” başlığını taşıyan onaltıncı bölümde şöyle der: “Üçüncü mukaddime
belirtiğimiz gibi bedevilik cesaretin sebebi olunca, ister istemez bu vahşi nesil
diğer nesilden daha cesur olur. Başka milletleri yenmek ve sahip oldukları
şeyleri ellerinden almaya daha çok güç yetirirler. Hatta bir tek neslin durumu
bile yaşadığı dönemlere göre değişiklik arzeder. Kentlere indikçe ve nimetler

¹ 43 Zuhruf/23

² 11 Hud/116

³ 56 Vakıa/45

⁴ 63 Munafikun/9

⁵ 8 Enfal/28

içinde yüzüp bolluk ve rahatı yaşamaya alıştıkça bedevilikleri kaybolduğu için vahşilikleri azaldığı oranda cesaretleri de azalır.”¹

Allahu Teala'nın İsrailoğullarına zorunlu kıldığı çölde yaşamadan da söz ederek bundan amacın bir takım zorlukların üstesinden gelebilecek bir neslin yetişmesi olduğu görüşünü tercih eder ve aynı bölümde şöyle der:

“Egemenliğin engellerinden biri de topluluğa boyun eğmek ve başkalarına teslim olmaktır. Bunun sebebi de boyun eğme ve teslimiyetin, asabiyetin gücünü ve şiddetini kırmasıdır. Onların boyun eğip teslimiyet göstermeleri, asabiyet gücünü yitirdiklerinin bir delilidir. Zillete düşerek savunma yapmaktan aciz olanlar, karşı koymak ve isteme gücünden evleviyatla yoksun olurlar.

Bu durumu İsrailoğullarında görebiliriz. Musa *Aleyhisselam*, onları Filistin’de egemen olmaya çağırınca ve Allah’ın bunu kendilerine yazdığını bildirince buna cesaret edemediler ve orada zorba bir milletin olduğunu söylediler. Allahu Teala, onlara çölde dolaşma cezası verdi. Kur’an’ın anlattığı gibi, Mısır ile Şam bölgesi arasında kırk yıl çölde yaşadılar. Bu süre içerisinde ne Mısır’a indiler ve ne de başkalarına karıştılar. Çünkü Mısır’da Kıptilere ve Şam bölgesinde Amalika Araplarına karşı çıkamadılar. İddia ettikleri gibi onlara karşı durmaya güç yetiremediler.

Ayetin lafzından anlaşıldığı kadarıyla çölde bir hedef için yaşatılmışlardır. Bu hedef zillet, zorbalık ve baskı kısıcında kalmış ve asabiyetlerini yitirmiş olan bir neslin yerine, çölde, izzet sahibi, ahkamı ve baskıyı tanımayan ve zillete boyun eğmeyen özgür karakterli bir neslin yetişmesidir. Böylece tekrar, kendisi sebebi ile güç yetirebilir seviyesinde olacakları yeni bir asabiyete kavuşmuşlardır.”²

Bu sözler, bugün Müslümanlardan çoğunun durumunu gözler önüne sermektedir. Müslümanlardan çoğu büyük bir zillet ve aşağılığa teslimiyet içinde yaşamaktadırlar. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu durumu şu sözleriyle canlandırmaktadır: “Size çullanmak üzere, yabancı kavimlerin tıpkı sofraya çağrışan yiyciler gibi, birbirlerini çağıracakları zaman yakındır. “Orada bulunanlardan biri: “O gün sayıca azlığımızdan mı?” diye sordu. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Hayır. Bilakis o gün siz çoksunuz. Lakin sizler bir selin getirip yığıldığı çerçöpler gibi hiçbir ağırlığı olmayan çerçöpler durumunda olacaksınız. Allah, düşmanlarınızın kalbinden size karşı korku duygusunu çıkaracak ve sizin kalplerinize zaafı atacak!” dedi. “Zaaf

¹ İbn-i Haldun, Mukaddime, 138

² İbn-i Haldun, Mukaddime:141

nedir ey Allah'ın Rasulü?" denildi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Dünya sevgisi ve ölüm korkusu!"¹

İbn-i Haldun, "Egemenliğin engellerinden biri de konforun meydana gelmesi ve halkın nimetlere dalmasıdır" der ve bu başlığı taşıyan onsekizinci bölümde de şunları söyler: "Bolluk ve refahları oranında, yok olmaya yüz tutmuş olurlar. Çünkü konfor ve nimetler içinde yüzmek, üstün gelmeyi sağlayan asabiyetin gücünü kırar. Asabiyet yok olursa, saldırıda bulunmak bir yana, halk kendini savunma ve koruma gücünden bile yoksun olur ve başka milletler onları kapar. Konforun, egemenliğin yok olmasının sebeplerinden olduğu anlaşılmaktadır. Allahu Teala mülkünü dilediğine verir."

Yirminci bölümde ise şöyle devam eder: "Allahu Teala, hükümrânlığın bir milletin elinden çıkmasını dilediğinde, kötülükleri işlemeye, rezaletleri yaşamaya ve bu yollarda yürümeye sevkeder. Siyasi üstünlükleri tümünden yok olur ve egemenlikleri onların ellerinden çıkıncaya ve onların yerini başkaları alıncaya kadar gerilemeye devam ederler. Bu ise Allahu Teala'nın, onlara verdiği mülkü ve hayrı yitirmelerinin ağıtı olur. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bir ülkeyi helak etmek istediğimizde, o ülkenin zenginlik sebebiyle şırmamış elebaşlarına (iyilikleri) emrederiz. Buna rağmen onlar orada kötülük işlerler. Böylece o ülke, helaka müstehak olur. Biz de orayı darmadağın ederiz."² Önceki milletlere baktığımız zaman, çoğunun, söylediğimiz ve tasvir ettiğimiz gibi olduğunu görürüz. Allah, dilediğini yaratır."³

İbn-i Haldun'un topluluklarda bulunduğunu söylediği asabiyet, Müslümanların cihad akidelerine tekabül etmektedir. Ki bu akide de bolluk ve konfor hayatı içinde gittikçe azalır. Bu sebepleri ve bu sebeplere yakın olan diğerlerini tedavi ederek nefislerde canlandırmak gerekir ki, bu akide Müslümanların ruhlarında yeniden dirilmiş olsun.

Kul, dünyanın lezzet ve nimetlerinden yararlanmayı azalttıkça dünya ona basit gelir ve ondan ayrılmak kolaylaşır. Onun cihad etmesi ve fedakarlıkta bulunması da o kadar kolay olur. Fedakarlıklar ve dünyanın musibetlerine katlanması kolaylaşır. Bu nedenle peygamberlerin tabileri her zaman dünyadan payları az olanlar olmuştur. İbn-i Abbas'tan *Radıyallahu Anhu* rivayet edilen Hirakl ve Ebu Süfyan hadisinde şöyle geçmektedir: "Hirakl şöyle sordu: Ona uyanlar, insanların seçkinleri mi yoksa zayıfları mıdır?" Dedim ki (Ebu Süfyan): "Zayıfları." Bunun üzerine Hirakl, "Peygamberlere onlar tabi olurlar" dedi."⁴ Allahu Teala şöyle buyurur:

¹ Ebu Davud, Sevban'dan *Radıyallahu Anhu* rivayet etmiştir ve El-Bani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

² 17 İsrail/16

³ İbn-i Haldun, *Mukaddime*, 140-144, Daru'l-Kalem, 1978

⁴ Buhari

“Sabah akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevasına uyan kimseye uyma.”¹ Nuh kavmi için de şöyle buyurur: “Sana mı iman edeceğiz? Sana en rezil kimseler uymaktadır” dediler. Nuh: “Onların yaptıkları hakkında bir bilgim yoktur; hesapları Rabbime aittir, düşünsenize! Ben iman edenleri kovacak değilim. Ben sadece açıkça uyarıcıyım” dedi.”²

İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Allah’ı ve ahiret gününü isteyen, bu isteği ancak iki şeyi hapsetmekle gerçekleşir: Bunlardan ilki; kalbini istekten ve istediği şeylerden alıkoymak, Allah’tan başkasına yönelmekten alıkoymak, dili yarar sağlamayan şeylerden alıkoymak, Allah’ı anmak, bilmeyi ve imanını artırmayı sağlayan şeylere yönelmektir. Diğeri ise, organlarını günahlardan ve şehvetlerden alıkoymak, vacip ve mendup şeylerle uğraşmasını sağlamaktır. Kişi, Rabbine kavuşuncaya kadar bu hapisten kurtulmamalıdır. Buna sabrederse Rabbi onu hapisten kurtarıp, en geniş ve güzele çıkarır. Kişi bunlara sabretmeyip şehvetlerin alemine kaçarsa, dünyadan çıktığı andan itibaren o korkunç hapse girer. Dünyadan çıkan herkes ya hapisten kurtulur veya hapse gider. Başarı Allah’tandır.”³

İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* başka bir yerde ise şöyle der: “Ahirete arzu, ancak dünyaya iltifat etmemekle gerçekleşir. Dünyaya iltifat etmemek de ancak iki doğru bakıştan sonra olur.

Birinci Bakış: Dünyaya, çabuk kayboluşuna, yok oluşuna, değersizliğine, onun için boğuşmanın ve hırslı olmanın acısına bakmak. Dünyayı isteyen, onu elde etmeden önce kederinden kurtulmaz, elde ettiği zaman sıkıntısından rahat etmez, elden kaçırdığı zaman da sürekli gam ve kederiyle yanar tutuşur. İki bakıştan biri budur.

İkinci Bakış: Ahirete bakmak, gelmesine ve ürünlerine bakmak, kalıcılığına ve ebediliğine bakmak, içinde bulunan güzelliklerin, seviçlerin üstünlüğüne bakmak, oradakiler ile buradakiler arasındaki farka bakmak. Orası, Allahu Teala’nın buyurduğu gibi “Ahiret daha iyi ve daha kalıcıdır”. Ahiret, baştanbaşa mükemmel kalıcı güzelliklerdir. Burası ise tükenen, kesilen, yok olan hayallerdir. Kişi bu iki bakışı yaparsa, aklın tercih edilmesini gerektirdiğini tercih eder ve iltifat edilmemesi gerektirdiğine de iltifat etmez. Her insan acil olan yararı ve hazır olan lezzeti, uzak yarara ve görünmeyip beklenen lezzete bırakmamak üzere yaratılmıştır. Ama sonra olanın, acil olana üstünlüğünü görürse ve daha üstün ve değerli olana arzusu güçlü olursa, o zaman

¹ 18 Kehf/28

² 26 Şuara/111-115

³ İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah*, el-Fevaid, 45

eksilen ve yok olanı tercih etmesi ya üstün ve kalıcı olanı iyice göremediğinden veya ona arzusu olmadığındandır.

Her iki durum da imanın, aklın ve basiretin zayıflığına delalet eder. Rasulallah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabe *Radiyallahu Anhum*, dünyayı arkalarına atmışlar, kalplerini ondan uzak tutmuşlar, kendisini bırakmış ve ülfet etmemişler, terketmişler ve kendisine meyletmemişler, onu cennet değil hapis saymışlar, gerçekten de ona iltifat etmemişlerdir. İsteselerdi ondan her sevdiklerini elde ederlerdi. Onun hazinelerinin anahtarları kendisine teklif edildi ama kendisi bunu reddetti. Sahabesi de aynı şekilde, ahiretten nasiplerini onunla satmadılar. Onu ikamet yeri ve yurdu olarak değil, bir geçiş ve yol olarak gördüler. Rasulallah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Dünya benim neyime! Ben ancak yoldan geçerken, bir ağacın altında gölgelendikten sonra yoluna devam bir yolcu gibiyim.”¹

Bunlar, konfor ve lüks yaşamın terkedilmesi ve emirin tabilerini çetin şartlar altında yaşamaya alıştırmasıyla ilgili söylenenlerdir. Çünkü bunun gerçekleştirilmesi halinde hem dünya ve hem de ahiret için yararlar vardır. Cihad alanında çalışanlar için bu daha önemli bir meseledir.

Hayatın zorluklarıyla beraber yaşamının, dünya hayatı açısından yararlarına da yukarıda işaret ettik. Uhrevi yararların bir kısmı, belirtilen dünyevi yararların sonucuna bağlıdır. Bir kısmı ise sahibi için ahirete hazırlık olmak üzere, dünya lezzetlerinden terketmeye bağlıdır. Gerçek şu ki, kulun dünyasında elde ettiği her pay, ahiret ecrinden eksildir. Bu kitabın başlarında Nevevi’nin *Rahimehullah*, Rasulallah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu hadisine yaptığı açıklamayı aktarırken buna işaret etmiştim: “Allah yolunda cihada çıkıp gazve yapan selamete erip ganimetle dönen her ordu ve her seriyye ahirette elde edeceği mükafaatın üçte ikisine dünyada kavuşmuş olur. Hiçbir ganimet elde edemeyen, korku geçiren ve musibetlere maruz kalan her ordu ve her seriyye ise (ahirette) tam ücrete erer.”²

Habbab bin Eret *Radiyallahu Anhu* hadisi de bu manadadır: “Allah rızasını isteyerek Rasulallah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber hicret ettik. Ecrimiz Allah’ın üzerine düştü. Kimimiz ecrinden (dünyada) bir şey almadan gitti. Mus’ab bin Umeyr onlardandır. Uhud günü öldürüldüğünde üzerinde bir entari vardı. Onunla başını örttüğümüz zaman ayakları açıkta kalırdı, ayaklarını örttüğümüz zaman başı açıkta kalırdı. Rasulallah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* başını örtmemizi emretti ve ayaklarını da izhir otu ile kapatmamızı söyledi. Kimimizin ise meyvesi olgunlaşmış, onu koparmaktadır.”³

¹ İbnu’l-Kayyim, el-Fevaid, 94-95

² Müslim

³ Buhari

Bu hadisin şerhinde İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Ecrinden bir şey almadı” demesi, dünya malından bir şey almadı, anlamındadır. Dünyada mala ecir adının verilmesi, ahiret sevabına benzetme yaparak mecaz yolu iledir. Ancak onlardan bazıları Musab bin Umeyr gibi Mekke’nin fethinden önce öldü. Bazıları ise Allahu Teala kendilerine bolluk verene kadar yaşadı. Dolayısıyla iki kısma ayrıldılar: Bazıları dünya malına iltifat etmedi ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılamakla yetindi, böylece ilk durumunu korudu. Bunların sayısı az olup Ebu Zer de onlardandır ve bunlar birinci kısma dahildirler.

Bazıları da birden çok kadınla evlilik, cariyeler veya hizmetçiler edinmek, elbiseler almak ve benzeri mübah çeşitlerinden yararlandı, ama aşırı gitmedi. İbn-i Ömer *Radıyallahu Anhu* bunlardandır. Bazıları da daha ileri giderek ticaret ve başka yollarla daha çok mal sahibi oldu. Aynı zamanda üzerine düşen vacip ve mendup haklarını da yerine getirdi. Bunların sayısı çoktur ve Abdurrahman bin Avf *Radıyallahu Anhu* onlardandır.

Habbab bu iki kısma işaret etmiştir. Birinci kısım ve ona dahil olanlar ecirlerini ahirette almak üzere biriktirmişlerdir. İkinci kısımda olanların ise, dünya malından elde ettikleri şeyler karşılığında ahiret ecirlerinden düşülecektir. Müslim’in, Abdullah bin Amr’dan merfu olarak rivayet ettiği şu hadis de buna işaret etmektedir: “Allah yolunda cihada çıkıp gazve yapan, selamete erip ganimetle dönen her ordu ve her seriyye ahirette elde edeceği mükafatın üçte ikisine dünyada kavuşmuş olur. Hiçbir ganimet elde edemeyen, korku geçiren ve musibetlere maruz kalan her ordu ve her seriyye ise (ahirette) tam ücrete erer.”¹ Bu sebepten dolayı seleften bir çok kişi, sevabını ahirette almak için malın azlığını tercih etmiş veya az bir miktar ile yetinmişlerdir ki bunu da ahirette alacakları sevaptan fazla düşürülmemesi için yapmışlardır.”²

Ömer İbnu’l-Hattab’dan *Radıyallahu Anhu*, “Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi harcadınız, onların zevkini sürdünüz”³ ayetini delil göstererek, yukarıdaki aktardıklarımıza benzer bir görüş rivayet edilmiştir.⁴ “Konforun terkedilmesi ve çetin şartlar altında yaşamaya alışmak, kişinin dünyası ve ahireti için daha yararlıdır” sözünden maksadımız budur. İmani hazırlık konusunda emirin görevleriyle ilgili söyleyeceklerimiz bunlardır. Bundan sonra Allah’ın izni ile dört ek bölüm ile imani hazırlık ile ilgili bazı konular üzerinde durmaya çalışacağız.

¹ Müslim

² Fethu’l-Bari, 11/278

³ 46 Ahkaf/20

⁴ İbn-i Kesir Tefsiri, 4/160

(EK-1)**KUR'AN VE SÜNNET'E SARILMANIN ESASLARI****EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT'İN MENHECİ**

Kitap ve Sünnet'e sarılmak, cihad için imani hazırlığın başta gelen temelidir. Çünkü cihad hareketini meşru amacına doğru yönlendiren ve İslami olarak isimlenen birçok hareketin içine düştüğü sapma ve ayak kaymalarından koruyan odur. Ayrıca mutlak olarak imani hazırlığın belkemiğidir. Onu ihmal etmek, cihad hareketini uçurumlara sürükler, çarpık bir şekle sokar ve mücahidlerin fedakarlıklarını boşa çıkarır. Cihadın meyvesini başkalarının devşirmesine yolaçar. Mevcut cahiliyye sistemi, bu cihad hareketi ile yıkılabilir ama Kitap ve Sünnet'e sarılma tam olarak yerine getirilmediğinde onun yerine şehitlerin ve yaralıların kanları üzerine başka bir cahiliyye sistem kurulur. Mutlu olan, başkasından ders alandır.

Kitap ve Sünnet'e sarılmak, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın menhecidir. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat ise, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Bu ümmet, yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri dışında hepsi ateştedir. Kurtulacak olan ise; cemaattır"¹ diyerek bildirdiği Fırkatu'n-Naciye'dir. Bunu Tirmizi ve diğerleri de Abdullah bin Ömer'den *Radıyallahu Anhuma* şöyle rivayet etmişlerdir: "İsrailoğullarının başına gelen, adım adım ümmetimin başına da gelecektir. Öyle ki, açıkça annesi ile yatıp kalkan olmuşa, ümmetimden de

¹ İbn-u Ebi Asım rivayet etmiş ve El-Bani sahih olduğunu söylemiştir. İbn-i Ebi Asım, Kitabı's-Sünne, Hadis no: 65, s:33

böyle yapanlar olacaktır. İsrailoğulları yetmiş iki fırkaya bölündü, ümmetim ise yetmiş üç fırkaya bölünecektir. Biri dışında hepsi ateştedir.” Orada bulunanlar: “Kimdir bu kurtulan fırka Ey Allah’ın Rasulü?” dediler. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Bugün benim ve ashabımın üzerinde bulunduğudur.” Bu rivayetin senedi zayıftır. Ancak başka rivayetlerin şahitliği ile hasen konumundadır.

Her iki hadiste de anlam aynıdır. Fırkatu’n-Naciye, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabenin *Radiyallahu Anhum* yolu üzerinde bulunanlardır. Ebu Şâme “Kitabu’l-Havadisi ve’l-Bida’i” isimli kitabında şöyle der: “Cemaata sarılmak nerede emredilmişse ondan maksat, hakka sarılanlardır. Bağlıları az ve muhalifleri çok olsa bile, hakka ve tabilerine bağlı olmaktır. Çünkü hak, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabe-den *Radiyallahu Anhum* itibaren cemaatin üzerinde bulunduğudur. Onlardan sonra ortaya çıkan bid’at sahiplerinin çokluğuna bakmamak gerekir. Amr bin Meymun el-Evdi şöyle der: “Yemen’de Muaz ile beraber bulundum ve Şam’da ellerimle toprağa verinceye kadar ondan ayrılmadım. O’ndan sonra halkın en fakihi olan Abdullah bin Mes’ud’un yanında bulundum ve şöyle dediğini işittim: “Cemaate sarılın, çünkü Allah’ın eli cemaatin üzerindedir.” Sonra bir gün şöyle dediğini işittim: “Valileriniz olacak, bunlar namazları vakitlerinde kılmayacaklar. Namazı vakitlerinde kılınız, çünkü farz olan budur. Onlarla beraber de namaz kılınız, o sizin için nafîle olur.” Ben: “Ey Muhammed’in sahabetisi, bize söylediklerinden bir şey anlamıyorum? Hem cemaate devam etmemizi teşvik edip bunu emrediyorsun, hem de farz olan namazı tek başıma, nafîle namazı ise cemaatle kılmamı söylüyorsun?” dedim. Şöyle dedi: “Ey Amr bin Meymun, seni bu kentin en fakihi sanırdım. Cemaatin ne olduğunu biliyor musun?” Ben: “Hayır” dedim. Bunun üzerine şöyle dedi: “Bugün cemaatin çoğu haktan ayrılmışlardır. Cemaat, tek başına da olsa, hakka uygun olanıdır.”

Başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Dizime vurdu ve yazık sana, insanların çoğu cemaattan ayrıldılar. Cemaat, Allah’a itaatine muvafık olandır” dedi.” Nuaym bin Hammad şöyle der: “Yani cemaat bozulursa, tek başına da olsa, bozulmadan önceki duruma sarılmaya devam et. Çünkü o zaman cemaat sensindir.” Bunu, Beyhaki ve başkaları nakleder.”¹

Buhari, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu İmran bin Husayn’dan rivayet eder: “Ümmetimin en hayırlısı, içinde bulunduğum kuşaktır, sonra onları izleyenler ve sonra da onları izleyenlerdir. Sizden sonra kavim olacak, bunlar şahitlik yapacaklar ama şahitlikleri geçerli olmayacaktır. Hainlik yapacaklar ve kendilerine güvenilmeyecektir. Adaklar adayacaklar ama yerine getirmeyecekler ve şişman olacaklardır.” İmran,

¹ İbnu’l-Kayyim, *İğasetu’l-Lehfân min Masayidi’s-Şeytan*, 82-83, 1407 hicri

“Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendi kuşağından sonra üçüncü kuşağı da söyleyip söylemediğini hatırlamıyorum” demiştir.

Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın menheci, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve kıyamet gününe kadar bu ümmetin en hayırlıları olan sahabenin *Radiyallahu Anhum* menhecedir. Bu ümmetin Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonra fırkalara ayrılp bölündüğünü ve her fırkanın girdiği yolun başına bir şeytanın geçip onlara nassları anlama ve nasslardan hüküm çıkarma konusunda bozuk bir yöntemi süslediğini, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Sırat-ı Müstakim olan yolu üzerinde, fırkalar konusunda geçen hadiste belirtildiği gibi, “Fırkatu’n-Naciye”den başkasının kalmadığını, dünyada ve ahirette kişinin kurtuluşunun bu fırkanın menhec ve esaslarını bilmesine bağlı olduğunu bilirse, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın menhecini bilmenin önemini daha iyi anlarız.

Allahu Teala şöyle buyurur: “İşte benim dosdoğru yolum budur, bu yola uyunuz. Sakın sizi Allah’ın yolundan ayrı düşürecek yollara girmeyiniz.”¹ Bu ayetin tefsiri için İbn-i Kesir’in aktardığı İbn-i Mes’ud hadisine bakınız.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Sizlerden yaşayanlar çok ihtilaflar göreceklerdir. Benim sünnetime ve raşid halifelerin sünnetine azı dişlerinle sarılın. Bid’at işlerden sakının, şüphesiz her yeni olan şey bid’attır ve her bid’at sapıklıktır, her sapıklık ise ateştedir.”² Bu hadis, ihtilafların olacağına ve bu ihtilafların meydana geldiğinde, kurtuluşun ancak sünnete sarılmakta olduğuna, ihtilaf edenlerin yolunun bid’atlar ve sapıklıklar yolu olup, hepsinin şeytanın süslemeleri olduğuna ilişkin başka bir nasıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Rahman olan Allah’ı anmayı görmezlikten gelene, yanından ayrılmayacak bir şeytanı arkadaş veririz. Şüphesiz onlar bunları yoldan alıkorlar; bunlar da doğru yola eriştiklerini sanırlar.”³

İbn-i Receb *Rahimehullah* şöyle der: “İbn-i Mes’ud’un şöyle dediği sahih olarak riayet edilmiştir: Bugün fitrat üzere sabahladınız, şüphesiz sizler din adına uydurmalar yapacaksınız ve sizler için uydurulacaktır. Bir uydurma gördüğünüz zaman birinci kuşağa sarılın.”⁴

Buhari, Huzeyfe’nin *Radiyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Ey alimler topluluğu, doğru yolda gidin. Siz çok öne geçmiş kimselersiniz. Eğer sağa sola meyledecek olursanız, büyük bir dalaletle düşmüş olacaksınız.”⁵

¹ 6 En’am/153

² Tirmizi rivayet etmiş ve hasen sahih olduğunu söylemiştir.

³ 43 Zuhruf/36-37

⁴ İbn-i Receb, *Camiu’l-Ulumi ve’l-Hikem*, 235

⁵ Buhari, Hadis no: 2782

Şatıbi ise, Huzeyfe'den *Radıyallahu Anhu* şöyle nakleder: “Ey alimler topluluğu, Allah'tan korkunuz ve sizden öncekilerin yolundan gidiniz. Yemin ederim ki o yoldan giderseniz büyük ilerleme kaydedersiniz. Ama onu bırakıp sağa sola saparsanız, büyük bir sapıklıkla sapmış olursunuz.”¹

Bu rivayet, dinsizliğe ilericilik diyen ve dine uymayı da gericilik sayan çağdaş dinsizlerin söylediklerini açıkça yalanlamaktadır. Ebu Huzeyfe'nin söylediklerinde ileri gitmek, yani ilericilik, şeriata uymaktır. Allahu Teala'nın şu buyruğu da bunu doğrulamaktadır: “O (cehennem) insanlık için, sizden ileri gitmek ya da geri kalmak isteyen kimseler için büyük uyarıcı musibetlerden biridir.”² İlericilik, uyarıcıya uymaktır, gericilik ise uyarıcıya muhalefet etmektir.

Fırkatu'n-Naciye olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın menheci, Kitap ve Sünnet'e sarılmaktır. Bu menhecin ayırıcı sekiz özelliği vardır ki onları delilleriyle beraber kısaca belirtmeye, sonra sonuçlarını açıklamaya çalışacağım. Bu esasları belirtmekten maksadımız, mücahid zümrenin bunları ilim ve amel olarak benimsemesi, bu zümre mensupları arasında, bu menhece uygun anlayış birliğinin sağlanmasıdır. Umulur ki Allahu Teala bu menhece uygun olan bir hilafeti nasip eder. Menhec olarak Kitap ve Sünnet'e sarılmak, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabesinin *Radıyallahu Anhum* üzerinde bulunduğu hak cemaatin yoluna ileten sağlam esaslar üzerinde dini korumaya götürür. Zaten cihadın amacı, hak olan dini üstün kılmaktır. “O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Rasülü'nü hidayet ve Hak din ile gönderendir.”³ Acaba dini gereği gibi anlamayan ve sonradan ona katılan şeyleri bilmeyenler, dini nasıl üstün kılacaktır? İlim ve amel olarak dini yerine getirmeyenler onu nasıl üstün kılabilir? Şüphesiz böyle bir şey olamaz ve “Allah, sizlerden iman edip salih ameller işleyenlere, kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi onları da yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslam'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vadetti...”⁴ ayetinde belirtilen Allah'ın sünnetine de aykırı olur.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın esasları yahut Kitap ve Sünnet'e sarılmanın sekiz prensibi şunlardır:

¹ Şatıbi, el-İ'tisam, 2/337

² 74 Muddessir/35-37

³ 9 Tevbe/33

⁴ 24 Nur/55

1- İSLAM, ALLAHU TEALA’NIN, KULLARI İÇİN KIYAMET GÜNÜNE KADAR RAZI OLDUĞU HAK DİNDİR

O, bütün dinlerin sonuncusudur ve başka bir din ile neshedilmesi de sözkonusu değildir. Muhammed *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* de son peygamberdir. Şöyle ki:

A- İslam’ın hak olması, İslam’dan başka yolların sapıklık olması demektir. Kim, hidayeti İslam’dan başka bir yerde ararsa, Allahu Teala onu saptırır. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Artık haktan (ayrıldıktan) sonra sapıklıktan başka ne kalır?”¹ “Allah hak ile hüküm verir. O’nu bırakıp taptıkları ise, hiçbir şeye hükmedemezler. Şüphesiz Allah, hakkıyla işiten ve görendir.”² “Sonra da seni din konusunda bir şeriat sahibi kıldık. Sen ona uy; bilmeyenlerin isteklerine uyma.”³

B- İslam, Allahu Teala’nın şeriatıdır. Dünya ve ahirette kullarının menfaatlerini en iyi bilen O’dur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hiç yaratan bilmez mi? O en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.”⁴ “O halde yaratan (Allah), yaratmayan gibi olur mu? Hala düşünmüyor musunuz?”⁵

İslam, hüküm verenlerin arasında hükmü en iyi olanın dinidir: “Allah, hüküm verenlerin en üstünü değil mi?”⁶ Rahmet edenlerin en merhametlisinin dinidir: “Allah en hayırlı koruyucudur. O, acıyanların en merhametlisidir.”⁷ İslam alim ve kadir olanın dinidir: “Böylece Allah’ın her şeye kadir olduğunu ve her şeyi ilmiyle kuşattığını bilirsiniz.”⁸ Dolayısıyla hüküm koyma hakkı Allahu Teala’dan başkasında olamaz: “Hüküm sadece Allah’a aittir.”⁹ Rububiyet Tevhidi budur.

Şüphesiz Allahu Teala, kulların yararını en iyi bilendir. O’nun dini de, dünya ve ahirette kulların yararını ve çıkarını gözetir. Ama ahireti gözönünde bulundurmayan beşeri sistemler böyle değildir. Bu nedenle İslam, beşeri sistem mensuplarının yaptığı gibi, insanların sadece dünyalık problemlerini çözen bir din olarak sunulmamalıdır. Aksine İslam, insanların hem dünya ve hem de ahiret ile ilgili bütün yarar ve çıkarlarını gözetir. Çünkü dünyanın

¹ 10 Yunus/32

² 40 Mü’min/20

³ 45 Casiye/18

⁴ 67 Mülk/14

⁵ 16 Nahl/17

⁶ 95 Tin/8

⁷ 12 Yusuf/64

⁸ 65 Talak/12

⁹ 12 Yusuf/40

bütün işleri, Allahu Teala'nın nazarında ahiret yararlarına göre değerlendirilir.¹ Allahu Teala şöyle buyurur: "Şu insanlar çarçabuk geçen dünyayı seviyorlar da, önlerindeki çetin bir günü (ahireti) ihmal ediyorlar."² "Onlar, dünya hayatının görünen yüzünü bilirler. Ahiretten ise, onlar tamamen gafilirdirler."³ "Fakat siz (ey insanlar!) ahiret daha hayırlı ve daha devamlı olduğu halde dünya hayatını tercih ediyorsunuz."⁴ "Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir."⁵ Dünya çalışma yeridir, ahiret ise karşılık görme yeridir.

C- Kulları için hüküm belirleme hakkı yalnızca Allahu Teala'ya aittir. Bu konuda onunla çekişenler, Allah'ın rab ve ilahlık sıfatlarında, onunla çekişmiş olurlar. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bilesiniz ki yaratmak da emretmek de O'na mahsustur."⁶ "Hüküm ancak Allah'ındır. Sadece O'na ibadet etmenizi emretti. İşte dosdoğru din budur, ama insanların çoğu bilmezler"⁷ Kulları için hüküm koymasına karşı çıkanları Allahu Teala, müşrikler ve kendisinden başka ilahlık iddiasında bulunanlar olarak niteler: "Yoksa onların Allah'ın izin vermediği bir dini getiren ortakları mı var?"⁸ "Hahamlarını ve rahiplerini Allah'tan başka ilahlar edindiler."⁹ Hüküm koyma hakkını ona vermek ve hükümlerine itaat etmek, kişinin ancak kendisi ile Müslüman olabileceği Uluhiyet Tevhididir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Yoksa onlar (İslam öncesi) cahiliye hükmünü mü istiyorlar? İyi anlayan bir topluma göre, hükümranlılığı Allah'tan daha güzel kim vardır?"¹⁰

D- İslam, Allahu Teala'nın bütün insanlar için seçtiği ve başkasını onlardan kabul etmediği dindir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, bütün insanlara gönderilmiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: "De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim."¹¹ "Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmezler."¹² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Daha önceden peygamberler sadece kendi kavmine gönderilirdi, ben ise bütün insanlara gönderildim."¹³

¹ İbn-i Haldun, Mukaddime, 191

² 76 İnsan/27

³ 30 Rum/7

⁴ 87 A'la/16-17

⁵ 3 Al-i İmran/185

⁶ 7 A'raf/54

⁷ 12 Yusuf/40

⁸ 42 Şûra/21

⁹ 9 Tevbe/31

¹⁰ 5 Maide/50

¹¹ 7 A'raf/158

¹² 34 Sebe'/28

¹³ Buhari

Bu nedenle Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim İslam’dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır.”¹ “Topluluklardan hangisi onu inkar ederse, işte cehennem ateşi onun varacağı yerdir..”² Müslim, Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: “Allah’a yemin ederim ki, beni duyan bir Yahudi veya Hristiyan, bana iman etmez ise ateşe girer.” İbn-i Ömer’den *Radiyallahu Anhu* rivayet edildiğine göre Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in O’nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet edinceye ve namazı kılıp zekatı verinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.”³

E- İslam kıyamet gününe kadar kaldırılmayacak ve neshedilmeyecek olan şeriattır. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* son peygamberdir. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İsrailoğullarını peygamberler yönetirdi. Ne zaman bir peygamber ölse, onun yerine başkası gönderilirdi. Benden sonra ise peygamber yoktur.”⁴ Yine şöyle buyurur: “Kıyametten önce sadece Allah’a ibadet edilmesi ve O’na ortak koşulmaması için, kılıçla gönderildim.”⁵

F- Kalıcı din olduğu için Allahu Teala, Yahudi ve Hristiyanların dinlerine yaptığı gibi değişiklik ve tahrife uğramaması için İslam’ın korumasını kendi üzerine almıştır. Bu da kıyamet gününe kadar Allahu Teala’nın, kullarına karşı hüccetinin sürekli olması içindir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hiç şüphe yok ki, Kur’an’ı biz indirdik. Ve muhakkak onu biz koruyacağız.”⁶ “Kimi rahmet müjdecisi, kimi azap habercisi peygamberler gönderdik ki, bu peygamberlerden sonra insanların Allah’a karşı bir hüccetleri kalmamasın. Allah güçlüdür; hikmet sahibidir.”⁷ Kıyamet gününe kadar Allahu Teala’nın hüccetinin devam etmesi için İslam tahrif ve değişiklikten korunmuştur. Bunun gereği olarak da Allahu Teala, İslam’ı insanlara götüren ve değiştirilmesi girişimlerine karşı mücadele eden alimler göndermiş ve gönderecektir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ümmetimden bir grup Allah’ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah’ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır.”⁸

¹ 3 Al-i İmran/85

² 11 Hud/17

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş, el-Bani hadisin, sahih olduğunu söylemiştir.

⁶ 15 Hicr/9

⁷ 4 Nisa/165

⁸ Müttefekun Aleyhi

Şatibi şöyle der: “Bu mübarek İslam, koruma altındadır. Peygamberi de korunmuştur. O’nun etrafında toplanan ümmeti de korunmuştur.” Şatibi *Rahimehullah* bunları söyledikten sonra, bunun delillerini aktarır.¹

¹ Şatibi, Muvafakat, 3/58 Daru’l-Marife, 1395

2- İSLAM ŞERİATİ KAMİL BİR ŞERİATTIR

Bu da, birinci esasın sonucudur. Çünkü bu din bütün insanlara gelmiş ve kıyamete kadar devam edecektir. Dolayısıyla dünyada ve ahirette insanların ihtiyaç duydukları her şeyi karşılamaya yeterli olması gerekir. Tam olduğunun delili, Allahu Teala'nın şu ayetleridir: "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim."¹ "Sana bu Kitap'ı (Kur'an'ı) her şeyi beyan etmek için; bir hidayet, bir rahmet ve mü'minlere bir müjde olarak indirdik."²

Buhari, Tarık bin Şihab'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Yahudilerden bir adam Ömer İbnu'l-Hattab'a şöyle dedi: "Ey mü'minlerin emiri, "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim; ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Size din olarak İslam'a razı oldum"³ ayeti bize indirilmiş olsaydı, o günü biz bayram edinirdik." Ömer *Radiyallahu Anhu* şöyle dedi: "Bu ayetin indiği günü biliyorum, Cuma gününe denk gelen Arefe günü indi."⁴ Tirmizi'nin de İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhu* yaptığı rivayette "Bu ayet, iki bayram günü indi, Cuma ve arefe günü" denir. İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "O günü bayram edinirdik" sözü, dinin tamamlandığı gün olması nedeni ile büyüklüğüne ve önemine binaen her yıl onu bayram günü olarak kutlardık, anlamındadır."⁵

Şatibi, İbn-i Habîb'in şöyle dediğini nakleder: İbn-i Macîşun, Malik'in şöyle dediğini işittiğini bana aktardı: "Selefin üzerinde olmadığı bir şeyi kim uydurursa, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendisine gönderilen risalete hıyanet ettiğini iddia etmiş olur. Çünkü Allahu Teala "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim; ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Size din olarak İslam'a razı oldum" buyurmaktadır."⁶

Şatibi başka bir yerde de şöyle der: "Allahu Teala, Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şeriatı indirdi. Kendilerine emredilen bütün işler ve boyunlarının borcu olan bütün ibadetler ile ilgili insanların ihtiyaç duyacağı her türlü açıklama onda vardır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ölmeden din tamamlandı ve Allahu Teala buna şu ayet ile şahitlik yaptı: "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim; ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Size din olarak İslam'a razı oldum."⁷ Dinin bir eksikliğinin kaldığını kim iddia ederse, "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim" ayetini yalanlamış olur. Şüphesiz

¹ 5 Maide/3

² 16 Nahl/89

³ 5 Maide/3

⁴ Hadis no: 7268

⁵ Fethu'l-Bari, 1/105, 8/270, 13/246

⁶ Şatibi, el-İ'tisam, 2/18, Daru'l-Marife, 1402

⁷ 5 Maide/3

dinin tamamlandığını belirttiği şeyler, genel olan emirlerdir. Zaruretlar veya ihtiyaçlar ile ilgili gerek duyulan bir kural yoktur ki bütün açıklığıyla açıklanmış olmasın. Bundan sonra yapılacak iş, teferruata giren şeyleri bu genel olan kurallara göre çözümlemektir ve bu da müçtehidlerin görevidir. İctihad kuralı da Kitap ve Sünnet'te sabittir. İctihadın, işlevini devam ettirmesi gerekir, onu terketmek caiz değildir"¹

Buhari, Aişe'nin *Radıyallahu Anha* şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vahiyden bir şey gizlediğini söyleyene asla inanma. Allahu Teala, "Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Etmezsen Allah'ın elçiliğini yerine getirmiş olmazsın"² buyurur."³ Başka bir rivayette ise şöyle geçer: "Muhammed'in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendisine indirilenlerden bir şey gizlediğini söyleyen, yalan söyler. Allahu Teala, "Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Etmezsen Allah'ın elçiliğini yerine getirmiş olmazsın"⁴ buyurur."⁵

Müslim, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Benden önce hiçbir peygamber yoktur ki bildiği en hayırlı şeyi ümmetine bildirmiş ve bildiği en kötü şeyden de sakındırmış olmasın."⁶

Buhari, Ebu Hureyre'den Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Cevamiu'l-Kelim (sözün özü) ile gönderildim" dediğini rivayet eder. Buhari der ki: "Cevamiu'l-Kelim" Allahu Teala'nın, Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* önce kitaplara yazılan birçok şeyi bir veya iki şeyde toplamayı anlamındadır."⁷

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki; Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* az sözle çok şey anlatmıştır. Kur'an ve Sünnet bunun içindedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* için söz, adeta özet olarak verilmiştir. Bu da İslam'ın kolaylıkla ezberlenmesini ve nakledilmesini sağlar. Bu ise, yine bu ümmete mahsus bir nimettir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Hayır, o (Kur'an) kendilerine ilim verilenlerin göğüslerinde (parlayan) açık ayetlerdir. Bizim ayetlerimizi zalimlerden başka kimse inkar etmez."⁸

Şimdiye kadar aktardığımız delillerden şunlar özetlenebilir:

¹ Şatibi, el-İ'tisam, 2/304-305. Ayrıca bakınız: İbnu'l-Kayyim, İlamu'l-Muvakkîn, 1/332-334. Şatibi, Muvafakat, 2/79

² 5 Maide/67

³ Buhari, Hadis no: 7531

⁴ 5 Maide/67

⁵ Hadis no: 4612

⁶ 12/233

⁷ Fethu'l-Bari, 12/401

⁸ 29 Ankebut/49

1- İslam, kıyamet gününe kadar insanların dünya ve ahiretini düzenleyecek ve bütün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tam ve eksiksizdir.

2- Rasul *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendisine vahyedilen bu şeriata tamamını tebliğ etti ve ondan hiçbir şeyi gizlemedi.

3- Ne kadar iyilik varsa ona yönlendirmiş ve ne kadar kötülük varsa ondan sakındırmıştır.

İkinci prensip şu anlamları içermektedir:

a) İslam'ın mükemmel olması, eksiklik veya fazlalık kabul etmemesi demektir. Bu da eski veya yeni ortaya çıkan bütün bid'atlerin iptali demektir.¹

b) Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* İslam'ı eksiksiz tebliğ ettiği gerçeği. Bu da İslam'da zahire zıt batın veya şeriata zıt hakikat ilminin bulunmaması demektir. İsmailiyye'den kimi tasavvufçulara kadar inkarçı Batıniyye mensuplarının iddia ettiği bütün te'villerin ve mezheplerin iptal edilmesi demektir. Namazın rüku, secde ve okumadan ibaret olmadığını, bilakis daha başka bir şey olduğunu iddia edenler, cennet ve cehennem sembollerden ibaret olduğunu söyleyenler ve İslam'ın diğer esaslarını bu şekilde saptıranların bütün iddia ve iftiralarının reddedilmesi demektir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "İddia ettikleri bu batın ilmi, Müslümanların, Yahudilerin ve Hristiyanların ittifakı ile küfürdür. Hatta müşriklerin çoğuna göre de yine küfürdür. Çünkü onların akideleri, ilahi kitapların emir, yasak ve haberlerde, mü'minlerce bilinen zahiri manalara zıt, bir takım batını manalar içerdiği inancına dayanır."²

c) İslam'ın tam ve eksiksiz olması, çelişkiden uzak olması demektir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Hala Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allah'dan başkası tarafından olsaydı, onda bir çok çelişkiler bulacaklardı."³ "Şüphesiz o aziz bir kitaptır. Batıl ne önünden ne ardından ona ulaşabilir. Hamid ve hakim olan Allah tarafından indirilmiştir."⁴

Görünürde bazı nasslar birbiriyle çelişkili gibi gelebilir. Ancak alimler her birini yerli yerinde değerlendirerek açıklamakta ve çelişkinin bulunmadığını belirtmektedirler. Nitekim Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Kur'an birbirini yalanlayarak inmemiştir. Aksine birbirini tasdik eder. O'ndan bildiklerinizle amel ediniz, bilmediklerinizi de bilenlere sorunuz."⁵ Ahmed bin Hanbel, "er-Reddu ala'z-Zenadika ve'l-Cehmiyye" isimli

¹ Şatbi, el-İ'tisam, 1/48

² İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 35/132

³ 4 Nisa/82

⁴ 41 Fussilet/42

⁵ Ahmed ve Bağavi rivayet etmiş ve Şerhu'l-Akide't-Tahaviyye'de el-Bani sahih olduğunu söylemiştir.

kitabında görünürde birbiriyle çelişen bir takım nasslar aktararak, bu nassların birbiriyle nasıl uzlaştırılacağını göstermiştir. Şatıbi de “el-İ’tisam” isimli kitabının ikinci cildinin sonlarında bunun üzerinde durmuştur. Fıkıh usulü ile alakalı kitaplarda “Şer’i Delillerin Uyuşmaması” başlığı altında bölümler bulunmaktadır.

d) İslam’ın tam olması, hakkında emir, yasak veya mübah olarak hükmü bulunmayan hiçbir konunun bulunmaması demektir. Bu hüküm ayrıntılı olarak belirtilmiş veya genel bir kuralın kapsamında ele alınmıştır. Hükmü bilmemek, İslam’ın eksik olduğu veya o konuda hükmünün bulunmadığı anlamına gelmez. Aksine bu hükmü araştıran kişinin o hükme ulaşmaktan aciz olduğu ve bilenlere sorması gerektiği anlamına gelir.

e) İslam’ın tam olması, neshedilmiş başka dinlere veya beşeri sistemlerin kanun ve kurallarına ihtiyacının bulunmadığı anlamına gelir. Bu tür kanunlardan herhangi birine Müslümanların ihtiyacının bulunduğunu kim iddia ederse, Allahu Teala’ya küfretmiş olur. Çünkü Allahu Teala’nın “Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim” buyruğunu yalanlamış olur. Müslümanların ondört asır boyunca, ihtiyaç duymadan yaşadıkları halde demokrasi, sosyalizm veya başka dinlere ihtiyaçları olduğunu iddia edenler de aynı şekilde kafir olurlar. Müslümanlar ondört asır İslami hilafet ile yönetildiler. İslam ülkeleri bu tür küfür akımlara ve sistemlere muhtaç olmadı ve onlardan uzak yaşadılar. Halifeler Çin’in batısından Endülüs’e kadar uzanan ve birçok halkları içeren bir coğrafyada yaşıyor, onları Allah’ın dini ile yönetiyor, valiler, görevliler, kadılar, zekat memurları ve gönüllü çalışanlar görevlendiriyorlardı..¹ Bunlar malları topluyor ve İslam’a göre dağıtıyorlardı..² Ne ekonomik olarak ne politik olarak İslam ahkâmının bu işler için yetersiz olduğunu kimse söylemiş değildir. Böyle bir şey söyleyen, Allah’ın dinini eleştirmiş ve küfre düşmüş olur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “İsrailoğullarını peygamberler yönetirdi, ne zaman bir peygamber ölse, onun yerine başkası gönderilirdi. Benden sonra ise peygamber yoktur. Ancak benden sonra halifeler olacak ve çoğalacaklardır.” Bunun üzerine; “Bize ne emredersiniz?” dediler. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Önce olanın bey’atına bağlı kalın ve haklarını verin. Allah onlardan yönettiklerinin hesabını soracaktır.”³ Siyaset dindendir, kim bunu inkar ederse kafir olur. Çünkü siyaset, işi güzel bir şekilde yönetmek ve gözetmektir..⁴ Maverdi şöyle der: “İmamet, peygamberden sonra dini korumak ve dünya işlerini yönetmek üzere kurulmuştur.”⁵ Allahu Teala şöyle buyurur:

¹ Bkz. Maverdi ve Ebu Yala, “el-Ahkamu’s-Sultaniyye” Kitapları

² Bkz. Ebu Yusuf ve Yahya bin Adem, Kitabu’l-Harac, Ebu Ubeyd, Kitabu’l-Emval

³ Ebu Hureyre’den Radiyallahu Anhu rivayet edilmiştir. Müttetekun Aleyhi

⁴ İbnu’l-Esir, en-Nihaye, 2/421

⁵ Ahkamu’s-Sultaniyye, 5, İbn-i Haldun, Mukaddime, 191, 218

“Hem onlar sana hiçbir mesel getirmezler ki, biz hakkı ve tefsirin daha güzeline getirmiş olmayalım.”¹

Dolayısıyla İslam’ın yerine beşeri sistemlere uymak veya İslam ile bunları birbirine karıştırmak caiz değildir. ‘İslam sosyalizmi’ veya ‘İslam demokrasisi’ diyenlerin yaptıkları bu kabildendir. Böyle söyleyenlerin bazıları şariat ilimlerine de sahiptir. Halbuki İslam yücedir ve onun üstünde başka bir din yoktur ve başkasıyla da karıştırılamaz. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onların çoğu, Allah’a şirk koştuklarını iman etmezler.”² İslam’ın, başka şeylerle karıştırılması, Allahu Teala’ya ortak koşturmadır. Allahu Teala, İslam ile diğerlerinin ayrı olduğunu ve ayrı tutulması gerektiğini şöyle belirtir: “De ki: “Ey kafirler! Ben sizin taptıklarınıza tapmıyorum, siz de, benim ibadet etmekte olduğuma ibadet ediciler değilsiniz. Ne ben sizin taptıklarınıza taparım, ne de siz benim ibadet ettiğime ibadet edersiniz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır.”³ İkisini birbirine karıştırmak asla caiz değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “..Allah’ın indirdiği ile aralarında hükmet! Gerçek olan sana gelmiş bulunduğuna göre, onların hevalarına uyma!”⁴ “O halde, Allah’ın indirdiği Kitap ile aralarında hükmet, Allah’ın sana indirdiği Kur’an’ın bir kısmından seni vaz geçirmelerinden sakın, hevalarına uyma! Eğer yüz çevirirlerse bil ki, Allah bir kısım günahları yüzünden onları cezalandırmak istiyor. İnsanların çoğu gerçekten fasıktırlar. Cahiliye devri hükmünü mü istiyorlar? Yakinen bilen bir millet için Allah’tan daha iyi hüküm veren kim vardır?”⁵

¹ 25 Furkan/33

² 12 Yusuf/106

³ 109 Kafirun/1-6

⁴ 5 Maide/48

⁵ 5 Maide/49-50

3- ALLAH VE RASULÜ'NÜN ÖNÜNE GEÇMEK HARAMDIR.

Bu da İslam'ın tam olduğunu belirten ikinci esasın gereğidir. İslam, tam ve insanların bütün dünya ve ahiret ihtiyaçlarını karşılamaya yeterlidir. Dolayısıyla hiçbir Müslümanın, herhangi bir konuda, Allah'ın ve Rasulü'nün o konu ile alakalı hükmünü bilmeden, başka bir şeye dayanarak hüküm vermesi caiz olmaz.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah'ın ve Peygamber'in huzurunda öne geçmeyin. Allah'tan korkun. Çünkü Allah her şeyi işitendir, her şeyi bilendir.”¹ Kurtubi *Rahimehullah* bu ayet ile ilgili olarak şöyle der: “Din ve dünya işlerinde, söz ya da fiili olarak, Allah'ın sözünün ve Rasulü'nün hem sözünün ve hem de fiilinin önüne geçmeyin. “Peygamber'in huzurunda öne geçmeyin” sözü, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* söylediklerine karşı çıkmamak, ondan almak ve ona uymak gerektiğini belirten esastır.”² İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: ““Peygamber'in huzurunda öne geçmeyin” demek, o söyleyinceye kadar siz söylemeyin, o emredinceye kadar siz emretmeyin, o fetva verinceye kadar siz fetva vermeyin, onun hüküm verip uyguladığı bir konuda siz hüküm vermeyin, demektir. Ayetin anlamı için söylenecek kapsamlı söz şudur: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* söylemeden veya işlemeyen, siz söylemeyin ve işlemeyin.”³

Bu üçüncü prensip şu anlamları içermektedir:

A- Allah'ın Dini Hakkında Bilmeden Konuşmanın Haram Olması: Allahu Teala şöyle buyurur: “De ki: “Rabbim sadece, açık ve gizli fenalıkları, günahı, haksız yere tecavüzü, hakkında hiçbir delil indirmedeği şeyi Allah'a ortak koşmanızı, Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.”⁴ Allahu Teala, dine aykırı olarak konuşmanın şeytanın süslediği işlerden olduğunu belirterek şöyle buyurur: “Size ancak kötülüğü, ahlaksızlığı ve bilmediğiniz şeyleri Allah adına söylemenizi emreder”⁵ Bid'atlerin, geçmişte ve günümüzde kaynağı budur. Günümüzde gazete ve dergilerde ele alınan bazı şeyler de, bilgisizce Allahu Teala adına konuşma kapsamına girmektedir. Dolayısıyla Müslümanın bundan sakınması gerekir.⁶ Allah'ın dini hakkında bilgisi olmayan bir adam İslam adına genel konulardan söz etmektedir. Bunlardan bazıları gazeteci, Müslüman düşünür veya yazardır. Hatta İslam ile ilgisi olmayanlar da İslami konularda ahkam belirt-

¹ 49 Hucurat/1

² Tefsiru'l-Kurtubi, 16/300, 302

³ İlamu'l-Muvakkin, 1/51

⁴ 7 A'raf/33

⁵ 2 Bakara/169

⁶ Bkz. El-Bani, el-Hadisü Huccetun Binefsihi, 38

mektedirler. Halbuki Allah'ın dini hakkında, ancak ilim ehlinde alınan ve o mesele hakkında, delillerin muhalefet etmediği şeyler kabul edilebilir.

B- Akli Dinin Önüne Almanın Bozukluğu: İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Her türlü fitnenin aslı, akli dinin ve hevayı aklın önüne almaktır.”¹ Akli dinin önüne almak, yeryüzünde azgınlaşan laiklik cahiliyyesinin de kaynağıdır. Demokrasi, beşeri kanunlarla hükmetmek ve dini siyasetten dışlamak gibi şeyler; aklın, dinin önüne geçirilmesi anlayışından kaynaklanmaktadır. Böyle yapanlar açıkça, “Allah biliyorsa, biz ondan daha iyi biliyoruz” demektedirler. Bu ise şüphesiz açık bir küfürdür.² Bu, aynı zamanda İblis'in yoludur. Allahu Teala ona secde etmesini emrettiğinde, akli ile şer'i hükme karşı çıktı ve bozuk kıyasını yaparak, “Ben ondan daha üstünüm, beni ateşten, onu ise topraktan yarattın”³ dedi.

Cehmiyye, Mutezile ve benzeri sapıklık ve bid'at ehli mezheplerin yolu da budur. Bunlar din hakkında akli hakem yaparlar. “el-Akidetu't-Tahaviyye”nin şerhini yapan İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi şöyle der: “Bid'at sahiplerinin hepsi dinin nasslarını bid'ate ve doğru sandığı şeylere arzeder. Dine uyan kişiler, nasslar hakkında, “muhkemdir” derler ve kabul ederek hüccet sayarlar. Uymayanlar ise, “müteşabihtir” diyerek reddederler. Bu yaptıklarına ise, manayı Allah'a havale etmek adını verir yahut nassın manasını tahrif ederek yaptığı tahrife de te'vil derler.”⁴ Bu nedenle Ehl-i Sünnet bunlara şiddetle karşı çıkmıştır. Ehl-i Sünnetin metodu ise, doğru nasstan sapmamak ve bu nassa, akla makul gelen veya birinin sözü ile karşı çıkmaktır”⁵ Bid'at ehlinin, meseleleri delillendirme yöntemleri ve kaynakları konusunda Şatibi'nin söyledikleri de buna yakındır.⁶

İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Akıldan nasibi olan herkes, alemin bozukluğu ve harap olmasının sebebinin, reyin (aklen tercih edilenin) vahyin önüne ve hevanın aklın önüne alınması olduğunu bilir. Bu bozuk iki unsur ne zaman bir kalpte hakem olursa, o kalp mutlaka helak olur. Ne

¹ Bkz. İğasetu'l-Lehfani, 2/178

² Şatibi, el-İ'tisam, 1/49

³ 38 Sad/76

⁴ Bu gruplardan bazıları Allah'ın sıfatlarını te'vil ederler. Bazıları ise, nasslarda geçen sıfatların manalarının hakikatlerinin sadece Allahu Teala tarafından bilineceğini söylerler. Ehl-i Sünnet ise sıfatları inkar etmediği gibi, onları te'vil de etmez ve manaları konusunda da hakikatlerine göre anlar. Ancak sıfatların muhtevası konusunda Allah'a havale eder. Mesela, nasslarda geçen, “Allah'ın eli” ibaresini bazı gruplar, Allah'ın kudreti olarak te'vil etmiş ve bazıları da kudret olarak te'vil etmedikleri gibi nassta geçen “el” ibaresinin manası hakkında da bir şey söylenemeyeceği bildirmişlerdir. Ehl-i Sünnet ise, nassta geçen “el”den kastın, Allah'ın eli olduğunu bildirmiş, el ibaresini hakiki manasına göre anlayarak “el” olarak belirtmiş ama bu elin nasıl olduğu konusunda ise sadece Allahu Teala'nın bunu bilebileceğini söylemiştir. (Yayıncı)

⁵ Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, 399

⁶ El-İ'tisam, 1/231

zaman bir ümmete egemen olursa o ümmet tamamen bozulur. Bu görüşlerle nice haklar reddedilmiş ve nice batıllar kabul edilmiş, nice hidayetler öldürülmüş ve nice sapıklıklar ihya edilmiştir.”¹ İbnu'l-Kayyim, kötü rey ile ilgili seleften birçoklarının görüşünü de belirterek² şöyle der:

“Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer sana icabet etmezlerse bil ki, onlar sırf kendi hevaları peşinde gidiyorlar. Halbuki Allah’tan doğru bir delil getirmeksizin sırf kendi hevası peşinde gidenden daha sapkın kim olabilir? Şüphesiz ki Allah zalim bir kavme hidayet vermez.”³ Allah *Subhanehu ve Teala* işi yalnız iki kısma ayırmıştır. Bunların üçüncüsü yoktur. Ya Allah’a, Rasulü’ne ve getirdiklerine icabet edilecek, ya da hevaya uyulmuş olacaktır. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* getirmediği her şey hevadandır. Allahu Teala Rasulü’ne şöyle buyurur: “Sonra seni (dinden) bir yol üzere memur kıldık. Onun için sen o şeriate uy! O bilmeyenlerin hevalarına uyma! Çünkü onlar, Allah’tan gelecek hiçbir şeyi senden gideremezler. Çünkü zalimler birbirlerinin velileridir. Allah ise, takva sahiplerinin velisidir.”⁴ Allahu Teala yolu iki kısma ayırmıştır. Bunlardan ilki, Allah’ın kendisine vahyettiği, hem kendisine ve hem de ümmete onunla amel etmesini emrettiği şeriatın yolu, ikincisi ise; bilmeyenlerin hevalarının yoludur. Allahu Teala, bunlardan birincisine uymayı emrederken, ikincisine uymayı ise yasaklamıştır.”⁵

Şüphesiz aklın değerini küçümsemiyoruz. Çünkü mükellef olmanın sebebi odur. Allahu Teala on altı ayette akıl sahiplerini övmüş, akletmeyenleri kötülemiş, ateşe girenleri de “İşitmiş veya akletmiş olsaydık, ateş ehli arasında olmazdık”⁶ diyenler olarak nitelemiştir. Evet, biz akli küçümsemiyoruz, sadece şeriatın önüne geçirilmemesi gerektiğini söylüyoruz. Çünkü bu durumda, insanların peygamberlere ihtiyacı kalmazdı. Biz, aklın dinin çerçevesi içinde çalışması gerektiğini söylüyoruz. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sözü işitip de en iyisine uyan kullarımı müjdele. Allah işte onlara hidayet vermiştir ve akıl sahipleri de onlardır.”⁷ Bunlar sözü dinlemişler ve akıllarını kullanarak söylenin en iyisine uymuşlardır. Bu da Allah’ın lütfu ve yardımı ile olmuştur, akıllarının lütfu ile değil. Çünkü Allahu Teala ayette “Allah onlara hidayet vermiştir” buyurmaktadır.

C- Şer’i Delillerin Mertebelerini Bilmek: Allah ve Rasulü’nün önüne geçmemek, ahkam için kullanılan delillerin derecelerini bilmeyi gerek-

¹ İlamu’l-Muvakkiin, 1/68

² İlamu’l-Muvakkiin, 1/47-49

³ 28 Kasas/50

⁴ 45 Casiye/18-19

⁵ İlamu’l-Muvakkiin, 1/47

⁶ 67 Mülk/10

⁷ 39 Zümer/17

tirir ki zayıf olan bir delil kuvvetli olan bir delilin önüne geçirilerek delillendirme yapılmasın. Çünkü böyle bir uygulama hataya götürdüğü gibi Allah ve Rasulü'nün önüne geçilmesine de sebep olur. Bu nedenle alimler, "Nass olan yerde içtihad olmaz" demişlerdir.

Şeyh Abdulvehhab Hallaf, şer'i delilleri özet olarak şöyle belirtir: "Araştırma ile sabittir ki amelî ahkam için kullanılan şer'i deliller dörttür. Bunlar Kur'an, sünnet, icma ve kıyas'tır. Müslümanların cumhuru, bu dördü ile delillendirme yapılacağı konusunda ittifak etmişler ve delil olarak kullanmada takip edilecek sıranın da, yukarıdaki gibi olduğunu söylemişlerdir. Yani bir mesele ortaya çıktığında, o meselenin hükmü için önce Kur'an'a bakılır. Konu hakkında delil Kur'an'da varsa uygulanır, yoksa sünnete bakılır. Sünnette varsa uygulanır, yoksa herhangi bir asırda müçtehidlerin o konuda icmalarının olup olmadığına bakılır. Eğer icmada konu hakkında bir hüküm bulunursa uygulanır, bulunmaz ise benzer bir meseleye kıyas edilerek hüküm içtihad ile belirlenir.

Bunun delili şu ayettir: "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir."¹

Allah'a ve Rasulü'ne itaatin emredilmesi, Kur'an ve Sünnet'e bağlılığın emredilmesi demektir. Müslümanlardan olan ulü'l-emre itaatin emredilmesi de, müçtehidlerin üzerinde ittifak ettikleri ahkama uymanın emredilmesi demektir. İhtilaflı meselelerin hükmünü Allah'a ve Rasulü'ne döndürmenin emredilmesi, hakkında nass veya icma bulunmayan meselelerde, kıyasa başvurma emredilmesi demektir. Nass ve icmanın bulunmadığı meseleleri Allah'a ve Rasulü'ne döndürmek, bir konudaki hükmün illetinin, hakkında Kur'an, sünnet ve icmada herhangi bir hükmün bulunmadığı konunun illeti ile ortak olmasından dolayı, hakkında nass bulunan meselenin hükmünü, hakkında nass bulunmayan diğer mesele hakkında uygulamak olan kıyas ile yapılır. Ayet, bu dört delile sırası ile bu şekilde tabi olunması gerektiğinin delilidir.

Bu dört delilin dışında, kendileri ile delillendirme yapılması konusunda Müslümanların ittifak etmediği başka deliller de vardır. Bazıları şer'i hüküm için onları kullanmış, bazıları ise kullanılmasına karşı çıkmıştır. Delillendirme konusunda kullanılmasında ihtilaf edilen bu delillerin en meşhuru, istihsan, maslahat, istishab, örf, sahabenin görüşü ve bizden öncekilerin şeriatıdır. Böylece şer'i delillerin toplamı on olmaktadır. Dördü üzerinde Müslümanların cumhuru ittifak ederken, altısı ihtilaflıdır."²

¹ 4 Nisa/59

² Abdulvahhab Hallaf, İlmü Usulî'l-Fıkhi, 21-22, Daru'l-Kalem, 1392 hicri

Şer'i deliller ve onların dereceleriyle ilgili olarak şu üç şeyi bilmek gerekir:

1- Bu deliller iki kaynağa dönüktür. Bunlar Kitap ve Sünnet'tir. Kitap ve Sünnet'in nassları, sahabe ve tabiinin anladığı şekilde, usûlüne uygun olarak anlaşılması gerekir. Çünkü o nasslardan neyin kastedildiğini en iyi bilen onlardır. Böylece te'vil ve şer'i deliller ile oynamanın önüne geçilmiş olur. İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, bunu el-Akidetu'l-Vasitiyye'de belirtmiştir. Akidetu'l-Vasitiyye'yi şerheden Muhammed Halil Herras şöyle der:

“Usûl meselelerindeki metodlarından sonra, usûl ve furu konularında, şer'i ahkamı, delillerden çıkarma konusunda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın metodu budur. Bu metod üç temele dayanır: Birincisi, sözlerin en doğrusu ve en hayırlısı olan Allah'ın kelamıdır. Onlar Allah'ın kelamının önüne hiçbir beşerin sözünü almazlar. İkincisi, Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* nakledilen söz ve uygulama olan sünnettir. Bunun da önüne kimsenin sözünü almazlar. Üçüncüsü, bölünme ve dağılma olmadan, bid'at ve fırkalaşma başlamadan önce, ilk asırda yaşamış olan Müslümanların üzerinde icma ettikleridir. Bundan sonra insanların söyledikleri ve ortaya attıkları görüşlerini ise, Kitap, sünnet ve icma ölçüleriyle ölçerler, muvafık olanları alırlar, olmayanları ise kimin sözü olursa olsun reddederler. Orta ve sırat-ı müstakim olan yol budur. Bunu izleyenler sapmaz ve ona tabi olanlar bedbaht olmaz. Nassları oyuncağa çevirip Kitap'ı te'vil eden, hadisleri inkar eden ve selevin icmasını takmayan kişilerin yolu ile kör yürüyüşü gibi yürüyüp, doğru olan ile olmayan arasında ayırım yapmayıp her görüşü kabul edenlerin yolu arasındaki orta yol budur.”¹

Nassları anlamada selevin yolundan başka yol izleyenlerin doğru yoldan sapmaları kaçınılmazdır. Şankiti, Ehl-i Sünnet yolundan önceleri sapmış iken sonra Allah'ın hidayet verdiği ve bu yola dönen kişilerden örnekler vermektedir. Eş'ari, Cuveyni ve Fahreddin er-Razi bunlardandır. Advau'l-Beyan tefsirinde bu konudaki açıklamalarına² ve özellikle Gazali'den yaptığı nakillere³ bakınız.

Fıkıh usulü ve dil bilimleri, nassları sahabenin ve tabiinin anladığı şekilde anlamayı sağlayan araçlardır. Bu nedenle Şatibi, müçtehidler için bunları ve özellikle de dil bilgisini şart koşturmuştur.⁴ Dil konusunda cahil kalmanın bid'at ve uydurmaların sebebi olduğunu söyler.⁵ “el-Haydetu” kitabına bakanlar (kitap ona ait ise) Me'mun'un huzurunda Abdulaziz el-

¹ Muhammed Halil Herras, Şerhu'l-Akideti'l-Vasitiyye, 179-181, er-Riesetu'l-Ammetu li'l-Buhusi'l-İslamiyye baskısı, 1402 hicri

² Bkz. Age. 7/455-476

³ Bkz. 7/474

⁴ Bkz. Muvafakat, 4/108

⁵ Bkz. el-İ'tisam, 2/293

Kinani ile Bişr el-Merîsi arasında çok müthiş bir münazaranın olduğunu görür. Orada Abdulaziz el-Kinani, Bişr el-Murîsi'nin özellikle dil kurallarını ve fıkıh usulünü bilmediğini açıklamaktadır. Bu cehaleti ile Kur'an'ın mahluk olduğunu söylemiştir. Şatibi ve İbn-i Hacer bu münazaraya işaret etmişlerdir.¹

2- Delil niteliğinde olmayan bir yana, zayıf delili bile kuvvetli delilin önüne geçirmek caiz olmaz. Fıkıh mezheplerinde tercih edilen görüşlerin esası budur. Günümüzde İslami sahada meydana gelen karışıklığın sebebi de budur. Kitap'ın veya sünnetin belirttiğine, sahabenin sözü veya ameli ile bile karşı çıkılmazken, tabiinden olanların veya mezhep imamlarının görüşleriyle hiçbir şekilde karşı çıkılmaz. Bazıları Kitap ve Sünnet'i bırakıp, falan kişinin kendi hevalarına veya fetva verdiği kişinin hevasına uygun düşen görüşünü alırlar. Aynı şekilde Kitap'a veya sahih hadise, zayıf hadis ile karşı çıkılmaz. Nassa, kıyas ile veya maslahat ile ya da buna benzer diğer deliller ile karşı çıkılmaz.

El-Bani, seleften sonrakilerin, sünnetin terkedilmesine yol açan metodlarının, akide konularında tek bir kişinin haberi ile rivayet olunan nassları delil olarak saymamaları, kıyası tek kişinin haberine tercih etmeleri, Medine halkının amelini, sahih hadislerle tercih etmeleri ve buna benzer bir takım görüşlerden oluştuğunu belirtmiştir. Allah'ın izni ile bunun üzerinde daha sonra duracağız.² Burada söylemek istediğimiz şudur: Delil olma açısından, delillerin derecelerini gözetmek, zayıf olan bir delili, ondan daha kuvvetli olan başka bir delile tercih etmemek ve içtihadı nassın önüne almaktır. Böylece Allah ve Rasulü'nün önüne geçmemiş oluruz.

3- Bazı şeyler vardır ki kimileri helal ve haram yahut hak ve batıl konusunda onları delil saymakta ve kullanmaktadır. Halbuki bunlar muteber şer'i deliller kapsamında değildir. Dolayısıyla yapmak veya yapmamak konusunda delil niteliğinde olmazlar. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

a) Rüya ile bir şeyin helal veya haram olduğuna hüküm verilmez ve şeriat ile sabit olan bir şeye muhalefet için rüya ölçü olmaz.³

b) Keşif ve keramet, aynen rüya gibi helal veya haramlar konusunda delil olmaz. Veya şeriatte olan bir hükme bunlar ile muhalefet olunmaz. Cahillerin iddia ettiği gibi keramet, sahibine bu hakkı vermez.⁴

c) İlham ve kişinin kalbine gelen şeyler, helal veya haramlar konusunda belirleyici değildir. Ayrıca şeriatte bulunan bir hükme de bunlar ile muhalefet olunmaz. İbn-i Hacer *Rahimehullah*, Musa ile Hızır *Aleyhimesselem* kıssa-

¹ Bkz. Şatibi, el-İ'tisam, 1/241 ve İbn-i Hacer, Fethu'l-Bari, 13/493

² El-Hadisü Huccetun Binefsihi, 39-40

³ Şatibi, el-İ'tisam, 1/260, Muvafakat, 1/82, 2/266 ve Tefsiru'l-Kurtubi, 16/306

⁴ Şatibi, el-İ'tisam, 1/212, Muvafakat, 1/82, 2/266

sını anlatan hadisi açıklarken şöyle der: Kimi zındıklar, şeriatın hükümlerini yıkmakla sonuçlanan bir yol izleyerek, Musa ve Hızır kıssasından, şeriatın genel hükümlerinin sadece zekasız olanlar ve avam için olduğunu, havas ve evliyanın bu hükümlere ihtiyacının olmadığını, onlardan istenenin sadece kalplerine doğan (ilham) ile amel olduğunu ve akıllarında kuvvet kazanan şeyler ile hüküm vereceklerini söylerler. Hızır'ın *Aleyhisselam* yaptığı gibi, şeriatın genel hükümleri yerine, ilham ve akla gelen şeylerle yetinileceğini söylerler. Hızır'ın, kendisine açık olan o bilgiler ile yetinip Musa'nın sahip olduğu bilgilere ihtiyaç duymadığını söylerler. Ayrıca, "Sana fetva verseler bile kalbine sor" hadisini de bu görüşlerini desteklemek için kullanırlar. Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: "Bunu söylemek zındıklık ve küfürdür. Çünkü şeriatların söylediklerini inkar etmektir. Allahu Teala, sünnetini uygulamış, sözünü söylemiş ve ahkâmının ancak kendisi ile insanlar arasında elçiler olan, onlara Allah'ın şeriatını ve ahkâmını açıklayan peygamberler aracılığıyla bilinebileceğini kararlaştırmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah meleklerden ve insanlardan da elçiler seçer."¹ "Allah risaletini nereye vereceğini çok iyi bilir."² Allahu Teala, peygamberlerin bütün getirdiklerine itaat etmeyi emretmiştir. Onlara itaat etmeyi ve getirdiklerine sarılmayı teşvik etmiştir. Bu konuda kesin bilgi ve selefın icması vardır. Peygamberlerin getirdikleri yol dışında, Allah'ın emir ve yasaklarının bilinebileceği başka bir yol olduğunu ve bu yolun, peygamberlerin yolunun yerini tutabileceğini kim iddia ederse kafir olur ve tevbesi kabul edilmeden öldürülür. Çünkü böyle bir şey, peygamberimizden sonra başka peygamberliğin olması gerektiğini iddia etmektir. Kim, kalbine geleni aldığını ve onun Allah'ın hükmü olduğunu, Kitap veya sünnete ihtiyacı olmaksızın onunla amel ettiğini söylerse, Peygamberimizin "Ruhu'l-Kudüs kalbime üfledi" buyurduğu gibi, kendisinin peygamber olduğunu söylemiş olur. Bazılarının şöyle dediği bize ulaştı: "Ben ölümlülerden almıyorum. Ölmeyen ve diri olandan (Allahu Teala'yı kastediyor) alıyorum" veya "Ben kalbimden, kalbim de Rabbimden alıyor." Bütün bunlar şeriat ehlinin ittifakı ile küfürdür. Allahu Teala'dan hidayet ve başarı dileriz."³ Şatibi, ilham ve kalbe gelen şeyler konusu üzerinde detaylı olarak durmuştur.⁴

d) Aklın bir şeyi iyi veya kötü görmesi. Akıllar farklıdır. Helal veya haram için akıl delil olmaz. Akılla bir şeyin iyi veya kötü olduğunu söylemek Mutezile mezhebinin metodudur. Bundan daha kötüsü ise akılı, şeriatte hakem yapmaktır.⁵

¹ 22 Hac/75

² 6 En'am/124

³ Fethu'l-Bari, 1/221-222

⁴ Bkz. el-İ'tisam, 2/153-163

⁵ Şatibi, el-İ'tisam, 2/99, 328

e) Şeriatın kesin olarak belirttiği şeylere muhalefet etmek için çoğunluğu delil kabul etmek, şer'i delillerden değildir. "Bu görüş batıl veya haram olsaydı, o kadar kişi onunla amel etmezdi" demek gibi.¹ Aksine bu tür bir delillendirme cahiliyenin metodlarındanıdır.² Allahu Teala şöyle buyurur: "Yeryüzündekilerin çoğuna uyacak olursan seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uyarlar ve ancak tahmin ederler."³ Abdullah bin Mes'ud *Radiyallahu Anhu* "Cemaat, tek başına da olsan, hakka uygun olanıdır" der. İbn-i Asakir, "Dimeşk Tarihi" isimli kitabında bunu rivayet etmiş ve el-Bani sahih olduğunu söylemiştir.⁴ Şatıbi şöyle der: "Cemaat, dünyada tek bir kişi de olsa, sünnete tabi olmalıdır."⁵ İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: "İcma, hüccet ve çoğunluk; tek başına da olsa ve bütün yeryüzündekiler ona muhalefet de etse, hak üzere olan alimdir."⁶ Bundan, hak üzere olan kişinin, taraftarlarının azlığından ürkmemesi ve haktan şüphelenmemesi gerektiği anlaşılmaktadır.

f) Delil olmadan ataları ve geçmişleri taklit etmek.⁷ Bu da cahiliyye meselelerindendir. Hatta onların, küfürlerinin aslı ve dayanağı bu taklittir.⁸ Allahu Teala şöyle buyurur: "Onlara, Allah'ın indirdiğine tâbi olunuz denildiği zaman; hayır, biz atalarımızı neyin üzerinde bulduysak ona tabi oluruz, derler"⁹ "Onlara, Allah'ın indirdiği hükümlere ve Rasul'e gelin, denildiği zaman; bize, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şey yeter, diyorlar. Ya ataları bir şey bilmez ve doğru yola gitmiyor idiyse de mi?"¹⁰

g) Halkın alimlerin amellerini delil olarak alması. Halktan birçokları bir şeyin caiz olduğuna bunu delil gösterirler ve "Haram yahut mekruh olsaydı alim onu yapmazdı" derler. Alimin söylediği halk arasında mutlak hüccet olarak kabul edildiği gibi ameli de onlar için hüccet haline gelmiştir.¹¹ Dolayısıyla denmiştir ki: "Üç şey dini yıkar; alimin yanılması, münafık kişinin Kur'an ile tartışması ve sapık imamlar." Allahu Teala, alimlerin fesadından sakındırarak şöyle buyurmuştur: "Ey iman edenler! Gerçekten haham ve rahiplerden bir çoğu, insanların mallarını haksızlıkla yiyorlar ve Allah'ın

¹ Şatıbi, el-İ'tisam, 1/159

² Bkz. Muhammed bin Abdulvahhab, *Mesailu'l-Cahiliyye*, yedinci mesele

³ 6 En'am/116

⁴ Bkz. el-Mişkat, 1/61

⁵ El-İ'tisam, 1/356

⁶ İlamu'l-Muvakkin, 3/397

⁷ Bkz. Şatıbi, el-İ'tisam, 1/160-164

⁸ Bkz. Muhammed bin Abdulvahhab, *Mesailu'l-Cahiliyye*, 4 ve 6. mesele

⁹ 2 Bakara/170

¹⁰ 5 Maide/104

¹¹ Bkz. El-İ'tisam, 2/100

yolundan çeviriyorlar. Bir de altını ve gümüşü biriktirerek onları Allah yolunda harcamayanlar var ya, işte bunları acıklı bir azapla müjdele!”^{1 2}

İbnu'l-Hac şöyle der³: “İsa'nın *Aleyhisselam* şeriatını hançerleyen budur. Yani delilsiz olarak rahipleri körü körüne taklit etmek. Öyle bir duruma düştüler ki, pazardan pazara her toplantıda papaz kendince uygun gördüğü ve aklının estiği gibi onların günahlarını bağışlar ve dinlerini yenilerdi. Papazın yanından çıktıklarında, “Bugün şeriat güzelce yenilendi” derlerdi. Allah'a hamd olsun ki, İslam değişikliklerden korunmuştur. Bu öldürücü hastalıktan son derece sakınmak gerekir.”

Sonuç olarak alimlerin sözleri ve amelleri, şer'i delil ile sabit olan hükümler için, muhalif bir delil niteliğinde olmaz. Allah ve Rasulü'nün söylediğinin önüne geçirilemez. Aksi halde hahamların ve papazların, dinlerindeki hükümleri kendi hevalarına uydurduğu gibi, İslam'ın hükümlerinin de bozulmasına yolaçılmış olunur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar rahiplerini ve hahamlarını Allah'ın dışında rabler edindiler.”⁴ Kişilerin yaptıklarını delil göstermenin örneklerinden biri de; dinsiz kişilerin, tarih içerisinde Müslümanlar arasında meydana gelen fitneleri göstererek bu dinin fesada uğradığını söylemeleridir.

Bazı fasıklar da kimi Müslümanların yaptıklarını delil göstererek eğlencelerin ve müziğin mübah olduğunu, ayrıca Müslümanların geri kalışlarının sebebinin de İslam'ın bu çağa elverişli olmaması olduğunu söylerler. Bu yöntem ile asla bir şeyin hak veya batıl, helal veya haram olduğuna hüküm verilemez. Özellikle şeriatta olan geçerli bir nassa muhalif bir delil niteliğinde olmaz. Aksine bütün bunlarda şeriat hakemdir ve hangisinin doğru, hangisinin batıl olduğuna şeriat karar verir.

Allah'ın ve Rasulü'nün önüne geçmemeyi ele aldığımız bu üçüncü bölümün özeti şudur: Müslüman, muteber olan şer'i delili belirleyip onunla amel etmeli ve delil olmayana iltifat etmemelidir. Şer'i muteber bir delil niteliğinde olmayana aldanmamalı ve ondan sakınmalıdır. Aynı şekilde ihtiyaç duyduğu delillerin derecelerini bilmeli ve öne alınması gerekeni sona bırakmaktan da sakınmalıdır.

¹ 9 Tevbe/34

² Bkz. Muhammed bin Abdulvahhab, *Mesailu'l-Cahiliyye*, 5. mesele

³ El-Medhal, 1/94-95

⁴ 9 Tevbe/31

4- TAM BAĞLILIK VE TESLİMİYET

Bu da üçüncü esas olan Allah'ın ve Rasulü'nün önüne geçmemek için, kişinin dinin hükmünü bilmesi ilkesinin gereğidir. Kişi bu hükmü bildikten sonra, ona tam boyun eğmesi gerekir. Bu boyun eğmesi, zahir ve batında yani hükmün tamamında olmalıdır.

Tam bağlılık, İslam'ın zahir ve batın bütün hükümlerine boyun eğmek ve ona tabi olmak demektir. Zahirde bağlanırken, kalbinde de tam teslimiyet ve rıza taşıması gerekir. Bu batını bağlılık, sahibinin zahiri bağlılığı ile ahirette fayda görmesini sağlar. Mü'min ile münafık arasında ayırıcı olan budur. İkisi de görünürde İslam'a bağlı ve hükümlerine muhataptır. Ancak kalbin bağlılığında ikisi ayrılır. Mü'min, tasdik eder ve razı olur, ama münafık yalanlar ve nefret eder. Dünyada münafığın hali, "Yeminlerini bir kalkan yaptılar" ayetinde belirtildiği gibi dokunulmazlığı olan bir Müslüman hükmünde olsa da, ahiretteki hali ise şudur: "Şüphesiz ki münafıklar cehennemin en aşağı tabakasında olacaklardır."¹

Tam bağlılık ve teslimiyetin vacipliğinin delili, Allahu Teala'nın şu ayetidir: "Hayır, Rabbine yemin olsun, aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem yapmadıkça, verdiğin hükme karşı işlerinde hiçbir sıkıntı duymayarak tam teslimiyet göstermedikçe iman etmiş olmazlar."² Allahu Teala, iman hükmünü, zahiri haldeki bağlılık ve teslimiyetle beraber kalbin rıza ve teslimiyetine de bağlamıştır.

Tam bağlılık, sadece bazı emirlerde değil, bütün emir ve yasaklarda, İslam'ın bütün hükümlerine bağlılık ve itaat demektir. İslam tamdır ve her konuda bir hükmü vardır. Bunun delili ise şudur: "Allah ve Rasulü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasul'e baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur."³ Allah'ın "bir şeye" sözcüğünü olumsuz cümlede belirtisiz olarak getirmesi, ayrıca "yaraşmaz" ifadesini de genel kullanması, bundan önceki ayatte "anlaşmazlık" sözcüğünü olumsuz cümlede belirtisiz getirmesi ve "Hayır, Rabbine...iman etmiş olmazlar" ifadelerini de genel ve olumsuz kullanması, Allah ve Rasulü'nün bütün emir ve yasaklarına itaat etmenin vacip olduğunu gösterir. İşte tam bağlılık ve teslimiyet budur. Bu konuda ihmalkar davranılması bid'atlar, sapmalar ve türlü günahlarla meydana gelir. Bu ihmalkarlığın nedenleri ise şunlardır:

¹ 4 Nisa/145

² 4 Nisa/65

³ 33 Ahzab/36

1- Nassları Te'vil Etmek: Kastedilen te'vil, bozuk te'vildir. Bunun dereceleri vardır ve bu derecelerin en şiddetlisi nassların batını tefsirleridir. Te'vil, sahili olmayan bir denizdir. Te'vil ile şeriat tahrif edilir ve haramlar çiğnenir. Şatibi "el-İ'tisam" isimli kitabında bunun bir çok örneğini verir. Aslında te'vil, şeriat hükümlerinin dışına gizli olarak çıkılması ve bağlılık kuralının çiğnenmesidir. Ancak bunu yapan kişi, açıkça İslam'a muhalefet etmeye cesaret edemediği için, ona, te'vil yolu ile gizlemeye çalışarak muhalefet etme yoluna gider. Nasslara muhalefet ettiği halde onlara sarılıyor görüntüsü verir.

2- Nassların Bazılarını Alırken Bazılarını Almamak: Bu da tam bağlılık ve teslimiyete aykırıdır. Şu yollardan biri ile yapılır:

- Umumi nass ile hüküm çıkarmak ve onu tahsis eden nassı gözardı etmek. Yahut çelişmesi halinde umumi olanı hususi olanın önüne almak.
- Sebep ve hüküm aynı olmasına rağmen, mutlak olan nassı alarak, belli bir şey ile kayıtlı olanı gözardı etmek.
- Mücmeli alarak, onu açıklayan nassı gözardı etmek.
- Kendisini nesheden nass bulunduğu halde, nesh olunmuş nass ile amel etmek.
- Muhkem olan nassı bırakıp müteşabih ile delillendirme yapmak.
- "Din kolaylıktır" gibi ruhsat ifade eden ve genel olan kurallardan hareketle bazı nassları veya hükümleri reddetmek.
- Hakkında ihtilaf olduğu ve ihtilafın bulunmasının muhalefet engelini kaldırdığı gerekçesiyle, görüşlerden tercih olunanı ile değil, mercuh yani ikinci derecedeki görüş ile amel etmek. İbn-i Abdilber şöyle der: "İhtilaf, şeriatla delil olmaz."¹

Bu yöntem, geçmişte ve günümüzde bid'at ve sapıklık ehlinin yoludur. Nasslarla yanlış delillendirme yapmak ve bu nasslardan bazılarını alırken, diğerlerini bırakmak onların metodudur. Allahu Teala ne güzel buyurur: "O misal ile Allah birçok kimseleri saptırır; bir çoklarını da yola getirir. Ama onunla ancak fasıkları saptırır."² "Biz Kur'an'dan öyle ayetler indiririz ki, bunlar mü'minler için şifa ve rahmettir. Zalimlerin ise ancak zararını artırır."³

⁴ Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Haricileri niteleyerek şöyle der: "Kur'an'ı okurlar ama gırtlaklarından öteye geçmez. Okun yaydan çıktığı gibi İslam'dan çıkarlar."

¹ Şatibi, el-Muvafakat, 4/151, el-İ'tisam, 1/220. İbnu'l-Kayyim, İğasetu'l-Lehfân, 2/154. El-Bani, el-Hadisü Huccetun Binefsihi, 40

² 2 Bakara/26

³ 17 İsra/82

⁴ Şatibi, el-İ'tisam, 1/285

Bunlar anlamadan okudukları için okuduklarından yararlanamamışlar ve dinden çıkmışlardır. Bu nedenle el-Akidetu't-Tahaviyye'yi şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefi şöyle der: "Mürcie'nin delil gösterdiği mükafat (vaad) nassları ve hem Mutezilenin hem de Haricilerin delil gösterdiği ceza tehdidi (vaid) ayetleri bir araya geldiği zaman, her iki tarafın söylediğinin yanlış olduğu görülür. Bunların söylediklerinde bir yarar yoktur. Sadece her fırkanın söylediklerinden diğer fırkanın söylediklerinin yanlış olduğunu anlarsın."¹

Sonuç olarak, Müslümanın İslam'ın hükümlerine bağlı olup teslim olması, İslam'ın bütün hükümlerinde bu teslimiyetin eşit olmasını gerektirir. Zahirde İslam'ın hükümlerine bağlılık ve batında ihlas, rıza ve teslimiyet olması gerekir. Bu bağlılık, teslimiyet, ihlas ve rıza İslam'ın bütün birimlerinde olmalıdır. Bu ise, Müslüman için dünyada ve ahirette kendisine gerekli olacak hiçbir konu yoktur ki, Allah'ın onunla ilgili hükmü bulunmasın akidesi ilkesine dayanır. Allahu Teala şöyle buyurur: "De ki: Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm hepsi alemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben Müslümanların ilkiyim."²

Dikkatlerin çekilmesi gereken şeylerden biri de, bu bağlılığın ve teslimiyetin ölüm ve dünyadan ayrılık anına kadar, kulun üzerine vacip olduğu, ilim ve ibadette ne kadar yükselirse yükselsin, bid'atçıların iddia ettiği gibi, bunun hiçbir kimse üzerinden düşmediğidir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Sana yakın (ölüm) gelinceye kadar da Rabbine ibadet et."³ "Yakin" den kasıt ölümdür. Buhari, Osman bin Maz'un *Radiyallahu Anhu* öldüğü zaman Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Ona yakın geldi" buyurduğunu Ümmü'l-ala el-Ensariyye'den rivayet eder.⁴ Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* veya sahabesinden *Radiyallahu Anhum* bir kişinin herhangi bir zamanda ibadeti bıraktığı bilinmemektedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Ben, aranızda Allah'ı en çok bilen ve O'ndan en çok korkanım"⁵ Üzerinde durduğumuz bu "tam bağlılık ve teslimiyet" kuralı, insanlar hakkında hüküm vermenin ölçüsüdür. İnsanlar ya takvalı ve iyilik üzeredirler veya facir ve kötülük üzeredirler. Bunların aralarında da dereceleri vardır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Şüphesiz Allah yanında en değerliniz, en takvalı olanınızdır."⁶

¹ Şerhu'l-Akidetu't-Tahaviyye, 322

² 6 En'am/162-163

³ 15 Hicr/99

⁴ Hadis no: 1243

⁵ Buhari

⁶ 49 Hucurat/13

5- İHTİLAF VE ANLAŞMAZLIK HALİNDE ALLAH'A VE RASULÜ'NE BAŞVURMAK

Bu, dördüncü esasa bağlıdır. İtaat ve bağlılığın, tam olarak Allah ve Rasulü'ne yapılması gerektiğini kabul eden bir kişi mutlaka, bazen farklı görüş ve düşüncelerle karşı karşıya kalabilir. Bu durumda Allah ve Rasulü'ne tam bağlılık ve teslimiyetin bir gereği olarak, hakkında ihtilaf olan meseleleri yine Allah'a ve Rasulü'ne döndürmek zorundadır. Bunun delili ise şu ayetlerdir: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”¹ “Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a mahsustur.”² “Biz bu Kitap'ı sana sırf hakkında ihtilafa düştükleri şeyi insanlara açıklayasın ve iman eden bir topluma da hidayet ve rahmet olsun diye indirdik.”³

İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Allah'a döndürmenin, Allah'ın Kitabı'na başvurmak, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* döndürmenin ise, hayatında bizzat kendisine, öldükten sonra da sünnetine başvurmak olduğu konusunda insanlar icma etmişlerdir.”⁴

Nisa Suresi'ndeki “anlaşmazlığa düşerseniz” ifadesi, şeriatın tam ve mükemmel olduğunun başka bir delilidir. “Şey” sözcüğü, olumsuz cümlede belirtisiz olup “anlaşmazlığa düşerseniz” sözü de genel bir ifadedir. Şûra Suresi'ndeki ayette de durum böyledir. İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz” ifadesi, şart bağlamında gelen belirtisiz bir ifadedir ve büyük küçük, açık ve kapalı dinin bütün konularında mü'minlerin ihtilafa düştükleri bütün konuları kapsar. İhtilafa düştükleri konuların hükmü Allah'ın Kitabı'nda ve Rasulü'nün sünnetinde bulunmasaydı ve bu iki kaynaktaki hükümler, bu meselelerin çözümü için yeterli olmasaydı, onlara bu meseleleri bu kaynağa döndürmelerini emretmezdi. Çünkü anlaşmazlığı gidermek için, çözümü olmayan bir kişiye çözüm için başvurmayı Allah'ın emretmesi imkansızdır.”⁵

Bu beşinci prensip şu anlamları içermektedir:

¹ 4 Nisa/59

² 42 Şûra/10

³ 16 Nahl/64

⁴ İlamu'l-Muvakkiin, 1/49

⁵ İlamu'l-Muvakkiin, 1/49

1- İslam Hakemdir ve Hiçbir Kimse Onun Üzerinde Hakim Değildir: Bu ise onun güç ve hüccet olmasındandır.¹ Bu demektir ki insanların söz ve fiillerinin doğru veya yanlış olduğunun ölçüsü ve hakemi, Allah'ın şeriatıdır. Anlaşamadıkları durumlarda onlar arasında hakemlik yapma hakkı da onundur. Hakkı da, batılı da belirleyen İslam'dır. Sahabeden *Radiyallahu Anhum* günümüze kadar ve sonsuza kadar doğmuş ve doğacak bütün ihtilaflar ve anlaşamamazlıklar bunun kapsamına girer.²

Mezhep bağnazları, insanların görüşlerini nasırlar hakkında hakem ve hakim yapmışlardır. İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: "Bağnazlar, işi altüst etmişler. Sünnete bakmışlar, söylediklerine uygun olanlarını kabul etmişler, uygun olmayanları red etmek veya delalet ettiği hükmü saptırmak için hileli yollara başvurmuşlardır."³ Bunun örneklerinden biri Hanefi alimlerinden Ebu'l-Hasan el-Kerhi'nin⁴ sözleridir. Şöyle der: "Arkadaşlarımızın (hanefi ulemalarından olan) görüşlerine uymayan her ayet ya te'vil edilir veya nesh edilmiştir. Böyle olan her hadis de ya te'vil edilir veya neshedilmiştir."⁵

Günümüzde insanların şeriat üzerine hükmetmeye çalışmalarının en çirkin örneklerinden biri de, demokrasi adına, İslam şeriatının uygulanıp uygulanmaması konusunda doğrudan veya parlamento yolu ile halkın görüşüne başvurulması veya bu konuda referandum yapılmasıdır. Bu demektir ki, yaratıcının şeriatını uygulayıp uygulamamak, yaratılanların iradesine bağlıdır ve yaratılanlar bu şeriatın uygulanıp uygulanmaması konusunda tercih yapma hakkına sahiptirler. Bu ise en büyük küfürdür. Allah'ın indirdikleri dışındaki hükümler ile hükmeden yöneticiler hakkında el-Akidetu't-Tahaviyye'nin şarihi şöyle der: "Yöneticinin, Allah'ın indirdikleriyle hükmetmenin vacip olmadığına veya bu konuda tercih yapma hakkının olduğuna inanması veya hükmün Allah'ın hükmü olduğundan emin olduğu halde bunu ciddiye almaması, en büyük küfürdür."⁶

2- Peygamber Dışında Bu Ümmette Masum Kimse Yoktur: Yani peygamber dışında, kimse hatalardan korunmamıştır ve hata yapabilir. Çünkü Allahu Teala anlaşmazlık durumunda Allah'a ve Rasulü'ne başvurmayı emrederken, şu veya bu kişinin görüşüne başvurmayı emretmemiştir. Böylece Allah ve Rasulü dışında kimsenin yanılmaktan korunmuş olmadığı anlaşılmaktadır. Bu aynı zamanda Şia akidesindeki, imamların hatadan masum oldukları ilkesini de yıkmaktadır. Bağnaz mezhep taklitçilerinin de

¹ Bkz. Şatibi, el-Muvafakat, 1/78-79, 2/275

² Bkz. Hafız Hakemi, Mearicu'l-Kubul, 2/623. Şinkiti, Advau'l-Beyan, 7/547

³ İlamu'l-Muvakkin, 1/76

⁴ Ö: 340 hicri

⁵ Bkz. El-Bani, el-Hadisü Huccetün Binefsihi, 88, ed-Durru'l-Muhtar'dan naklen.

⁶ Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, 323

bağnazlığı red edilmektedir. Zaten mezhep imamlarının her biri “Rasullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem dışında herkesin sözü alınır veya reddedilir” demiştir. Bu, ifadeleri değişik de olsa, Ebu Hanife, Malik, Şafii, İbn-i Hanbel ve başkalarından rivayet edilmiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hala Kur’an’ı düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allah’dan başkası tarafından olsaydı, onda bir çok çelişkiler bulacaklardı.”¹

Kitap ve Sünnet’e döndürmek, çoğu zaman Kitap ve Sünnet ile amel eden alimlere başvurmak şeklinde olmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Bilmiyorsanız zikir ehline sorun”² “Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul’e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah’ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”³ Alimlere sormak ve kendilerine başvurmak bağlamında, Müslüman kardeşlerimi, şu iki sınıf ilim ehline karşı sakındırmak isterim:

1) Kitaplara Kapanan ve Halkın Vakıasından Kopmuş Bulunan Alimler: İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Müftü ve hakim, fetva ve hükmü ancak iki şeyi anlayarak verebilir. Birincisi, mevcut durumu anlamak, yani meydana gelen olayla ilgili karineleri, işaretleri ve alametleri öğrenmektir. İkincisi ise, meydana gelen olayla ilgili hükmü anlamaktır. Bu ise olay ile ilgili olarak Allah’ın Kitabı’nda ve peygamberin sünnetinde verilmiş hükmü bilmek ve benzer olaylar için aynı hükmü uygulamaktır.”⁴

Yine şöyle der: “Abdullah bin Batta, imamın yönetimden azledilmesi ile ilgili kitabında Ahmed bin Hanbel’den şöyle nakleder: Beş özelliğe sahip olmadan kişinin müftülük makamına oturması doğru olmaz. Bunlardan ilki, kişinin bu iş için niyetinin olmasıdır. Niyeti yoksa ne kendisinin ne de sözlerinin nuru olmaz. İlim, yumuşaklık, ağırbaşlılık ve sekinet ise diğer özelliklerdir. Ele aldığı konu hakkında güçlü ve bilgili olması, yeterlilik sahibi olması gerekir. Bunlar yoksa insanların dilinden kurtulamaz. Beşincisi ise insanları tanımasıdır.”

Ahmed bin Hanbel’den aktarılan bu sözden sonra İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle devam eder: “Beşincisi ise insanları tanımasıdır” demesi, hem müftünün ve hem de hakimin muhtaç olduğu bir esastır. Bu konuda kavrayışı yoksa, emir ve nehyi kavrayamıyor ve bir hükmü diğerine uygulayamıyorsa, bu durumda zarar, faydadan büyük olur. Meseleyi kavramıyor ve insanları tanıyamıyorsa, nazari olarak, zalim ile mazlum, haklı ile haksız birbiri-

¹ 4 Nisa/82

² 16 Nahl/43

³ 4 Nisa/83

⁴ İlamu’l-Muvakkiin, 1/87-88

ne karıştırılmış olur. Hile, aldatma ve tuzaklardan kurtulamaz. Kendisine zındık kişi, dost ve arkadaş olarak, yalancı kişi doğru söyleyen olarak görünür. Elbisesi altında günah, yalan ve haksızlık gizlemekte olan her haksız kişi, haklı elbisesine bürünür. İnsanların durumunu, örf ve ahlakını bilmediğinden, haklı ile haksız birbirinden ayıramaz. Halbuki insanların hile, komplo, dalavere, örf ve ahlakı hakkında kavrayışlı ve bilgili olması gerekir. Çünkü fetva zaman, mekan, ahval ve sonuçlar bakımından değişebilir. Bütün bunlar Allah'ın dinindendir. Başarı Allah'tandır.”¹

2) Mal, Makam ve Başka Şeylerle Allah'ın Dinini Az Bir Ücret Karşılığında Satan Alimler: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Mal ve makam için açgözlülük yapan kişinin dinine verdiği zarar, aç iki kurdun koyun sürüsüne dalarak verdiği zarardan daha büyüktür.”² İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “İlim ehlinde dünyayı tercih edip sevenlerin, fetvalarında ve hükümlerinde, haberlerinde ve getirdikleri yükümlülüklerde, hak olmayanı söylemesi kaçınılmazdır. Çünkü Allah'ın hükümleri çoğu zaman insanların ve özellikle de riyaset (yönetim) ehli ve şüpheli şeylerin peşine düşenlerin arzularına aykırı olur. Bunların arzuları ancak hakka muhlefetle ve hakkı itelemekle gerçekleşir. Alim ve yönetici, liderliği seviyorsa ve şehvetlere uyuyorsa, bunu ancak hakkı itelemek ile elde edebilirler.”³ Abdullah bin Mübarek de şöyle der: “Hükümdarlar, rahipler ve kötü din adamlarından başka dini kim bozdu ki?”⁴

İlim ehlinde bu iki sınıf, yani halkın vakıasını bilmeyen ve dünya hayatını tercih eden alimlere karşı, özellikle cihad, emr-i bil'ma'ruf, nehyi ani'l-münker ve tağutların iktidarlarına yönelik her türlü amel konusunda dikkatli olunmalıdır. İbn-i Teymiye her iki sınıfı da şu sözlerinde dile getirerek şöyle der: “Cihad işlerinde, doğru din sahibi ve dünya ehli hakkında tecrübesi olan ilim ehlinin görüşüne itibar edilmelidir. Dine gereğince önem vermeyen ve dünya işleri konusunda tecrübesi olmayan din ehlinin görüşlerine itibar edilmemelidir.”⁵

¹ İlamu'l-Muvakkın, 4/199, 204-205

² Ahmed, Ka'b bin Malik'ten Radiyallahu Anhu rivayet etmiştir. Bunun açıklaması ve İbn-i Teymiye'nin Rahimehullah bununla ilgili söyledikleri daha önce geçmişti.

³ İbnu'l-Kayyim, el-Fevaid, 100

⁴ Bkz. İğasetu'l-lehfan, 1/382

⁵ El-İhtiyaru'l-Fikhiyye, 311, Daru'l-ma'rife baskısı

6- İSLAM'A AYKIRI OLAN ŞEYLERİ REDDETMEK VE BUNLARI GEÇERSİZ HALE GETİRMEK

Bu da beşinci prensipte belirtilen ihtilaflı meseleleri Allah'a ve Rasulü'ne döndürme esasına dayanır. Kitap ve Sünnet'e uygun olan haktır. Onu kabul edip kendisiyle amel ederiz. Aykırı olanı ise ne kabul ederiz, ne onunla amel ederiz ve ne de onun peşine takılırız.

Bu altıncı prensibin temeli Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğuna dayanır: "Kim bu dinimizde, ondan olmayan bir şey çıkarırsa, çıkardığı kendisinden reddedilir."¹ Müslim'in rivayetinde ise "Bizim yaptığımıza aykırı kim bir amel işlerse, reddedilmiştir" denilmektedir. Bunun kapsamına şunlar girer:

A- Bütün Bid'atler: Her bid'at sapmadır. Kimi bid'atler fasıklıktır, kimisi de yerine göre küfürdür. Netice itibari ile hepsi de haramdır. Bid'atları tanımak için Kuşeyri'nin "Es-Sünenü ve'l-Mubtedaat", Ali Mahfuz'un "El-İbda' fi Mazarri'l-Ibtida'" ve Şatıbi'nin "el-İ'tisam" isimli kitaplarına bakılabilir.

B- Müftünün Kitap ve Sünnet'e Aykırı Fetvası Reddedilir: Buhari, Sahih'inin "el-İ'tisam" bölümünde şöyle der: "Vali veya yönetici yanlış yapıp, bilmeden Rasulullah'ın söylediğinin aksini söylerse, hükmü reddedilir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Bizim yaptığımıza aykırı kim bir amel işlerse, reddedilmiştir."²

Bununla beraber içtihad ehlinde olan müftü, içtihadında hatalı da olsa ecir kazanabilir. Fetva verirken elinden geleni yapmıştır. Buhari'nin Amr bin As'tan rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: "Hakim içtihad ederek hüküm verdiğinde isabet ederse iki ecir alır, hata yaparsa bir ecir alır."³ Bu hakim, hatalı içtihadında ecir almasına rağmen, yapmış olduğu hatalı içtihad ile amel edilmez.

C- Fıkıh Mezheplerindeki, Kuvvetli Olan Delile Aykırı Olan Hükümler: Bu da yukarıdaki "b" maddesi kapsamına girmektedir. İmam Malik *Rahimehullah* şöyle der: "Ben ancak bir insanım, isabet eder ve yanılırım. Verdiğim karara bakınız. Kitap ve Sünnet'e uygun olanı alınız, onlara uymayanı ise bırakınız." İmam Şafii de *Rahimehullah* şöyle der: "Akıl sahiplerine göre, Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, söylediğime aykırı sahih haberin bulunduğu bir meselede ben, hayatımda ve öldükten sonra o görüşümden vazgeçiyorum." Yine başka bir sözünde de şöyle der: "Kitabımda,

¹ Müttetekun Aleyhi

² Fethu'l-Bari, 13/317

³ Fethu'l-Bari, 13/318

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine aykırı bir şey bulursanız, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetini alınız ve söyledigimi atınız." Bu mezhep bağnazlığı için yeterli bir cevaptır. Hatta mezhep bağnazlığı ve dinde belirli bir kişiyi yahut mezhebi taklit etmenin vacip olduğu anlayışı da, aslında reddedilen bir bid'attır. Bunun açıklaması Allah'ın izni ile ileride gelecektir.

D- İnsanlar arasında İslam'a aykırı olarak yapılan akitler, anlaşmalar ve koşulan şartlar da reddedilmiştir.

E- Hakimin Verdiği Yanlış Karar Da Kabul Edilmez ve Onunla Amel Edilmez: Buhari, Sahih'inin "Kitabu'l-Ahkam" bölümünde "Hakim haksız veya ilim ehline aykırı bir hüküm verdiği zaman o hüküm reddedilir babı" başlığı altında Halid bin Velid'in *Radiyallahu Anhu* Cuzeyme'ye gönderilişini belirten hadisi nakleder.¹ "Kitabu'l-Kada" bölümünde Ömer İbnu'l-Hattab'ın, Ebu Musa el-Eşari'ye *Radiyallahu Anhuma* yazdığı mektupta şöyle dediğini aktarır: "Bugün verdiğin ve tekrar düşündüğün zaman yanlış olduğunu anladığın bir karar, seni hakka dönmekten alıkoymasın. Çünkü hak eskidir ve onu hiçbir şey geçersiz yapamaz. Hakka dönmek, batılda ısrar etmekten daha iyidir."² İbn-i Kudame de *Rahimehullah* "Kitabu'l-Kada" bölümünde şöyle der: "Hüküm vermeye yetkili kişinin verdiği hükümlere, Kitap, sünnet ve icmaya aykırı olmadığı sürece, itiraz edilmez."³

Bunun kapsamına giren şeylerden biri de bugün İslam ülkelerinin çoğunda olduğu gibi, İslam dışı beşeri kanunlarla verilen kararlardır. Bu kararlar ve bu kararların üzerine bina edilen sonuçlar İslam'a aykırı olan batıl ve reddedilen hükümlerdir. Bu kanunlara göre elde edilen haklar ve malların tümü haram ve geçersizdir. İnsanlar bu kanunlara göre birbirlerinin mallarını haram yollarla yemekte ve haramı helal yapmaktadırlar. Bu, zamanımızdaki şeriat ilimleriyle uğraşanların çoğunun, hakkında konuşmadıkları en büyük kötülüklerdendir.

Allahu Teala'nın şeriatı ile hükmeden hakimin kararı bile, haram olan bir işin hükmünü helal yapmıyorsa, Allahu Teala'nın indirdikleri ile hükmetmeyenlerin kararları ile haram olan bir iş nasıl helal olabilir? Buhari, Ümmü Seleme'den *Radiyallahu Anha* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: "Ben de sizin gibi bir insanım. Siz davalarınızın halli için bana geliyorsunuz. Bazınızın hüccet yönüyle, diğer bazısından daha ikna edici olması, böylece benim, işittiğime dayanarak onun lehine hükmetmem mümkündür. Kimin lehine, kardeşinin hakkından bir şey hükmetmişsem

¹ Fethu'l-Bari, 13/181

² İbnu'l-Kayyim, İlamu'l-Muvakkiin, 1/96

³ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 11/403

(bilsin ki), onun için cehennemden bir ateş parçası kesmiş oluyorum.”¹ Başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Ona verdiğim, ancak ateşten bir parçadır, ister alsın, ister almasın.”² Buhari bunu “Kitabu’l-Ahkam” bölümünde rivayet ederek “Kardeşinin hakkını alması yönünde karar verilen kişi onu almasın. Çünkü hakimın kararı, ne helali haram ne de haramı helal yapar” başlığı ile vermiştir.

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Hile yollarından birine başvurarak batıl için hile yapan ve bu batılı zahirde helal göstermeye çalışan ve bu çabası sonucunda da kendi lehine karar verilen kişinin, onu alması helal olmaz ve hüküm onu günahattan kurtarmaz.”³ Yine şöyle der: “Onun için cehennemden bir ateş parçası kesmiş oluyorum” sözü, haram olduğunu bile bile alırsa ateşe girer, demektir.”⁴

¹ Buhari, Hadis no: 6967

² Hadis no: 7181

³ Fethu’l-Bari, 13/174

⁴ Fethu’l-Bari, 12/339

7- DİNDE, YENİLİKLER ÇIKARMANIN ÖNÜNE GEÇMEK

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Dinde uydurulan şeylerden sakının” buyurmuştur. Bid’at; dine ekleme, çıkarma, değiştirme veya tahrif etme yollarından biri ile yapılır. Çıkarılan bu bid’at fasıklık veya küfür olabilir.¹

Buhari, Rasululah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini İbn-i Mes’ud’dan rivayet eder: “Ben havuzun başına sizden önce geleceğim. Bana sizden bazı kimseler yükseltip (gösterilecek). O kadar ki, eğilsen onları tutarım. Ama hemen geri çekilecekler. "Ey Rabbim! Bunlar benim ashabım!" derim. Ama bana: "Senden sonra bunların ne bid'atlar yaptıklarını sen bilmezsin!" denilir. Ben de: "Dini benden sonra değiştirenler rahmetten uzak olsun, rahmetten uzak olsun!" derim.”² Buhari’nin, Ebu Said’dan *Radıyallahu Anhu* merfu olarak aktardığı başka bir rivayette ise şöyle geçer: “Senden sonra dini nasıl değiştirdiklerini bilmezsin” denir. Bunun üzerine ben; “Benden sonra değiştirenler uzak olsun, uzak olsun!” derim.”³

İbn-i Abbas’tan *Radıyallahu Anhu* ise merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Ümmetimden adamlar getirilir ve sola alınırlar. Ben, “Ey Rabbim, bunlar benim ashab(cıklar)ım” derim. Bunun üzerine; “Senden sonra neler uydurduklarını bilmezsin” denir. Ben, salih kulun söylediği gibi “Aralarında olduğum sürece üzerlerinde gözetleyici idim. Ne zaman benim canımı aldın, artık onlar üzerinde gözetleyici olarak sen oldun” derim. Bunun üzerine, “Bunlar, sen aralarından ayrıldığından beri gerisin geriye dönmeye devam ediyorlar” denir.”⁴ Rivayetlerin çoğunda bu şekilde küçültme ismi olarak “Ashapcıklarım” geçer. Bu da böyle yapanların azlığına işaret etmek içindir ki bunlar da bazı serseri bedevilerdir.

Buhari, bu hadisi “Kitabu’l-Fiten” bölümünün başında⁵ vermektedir. Bunun sebebi, dinde bid’at çıkarmanın ve değişiklik yapmanın, fitne ve irtidadın en kötü sebeplerinden, hatta bizzat bu fitne ve irtidadın kendisi olduğuna işaret etmek içindir. Bunu da Allahu Teala’nın “...O’nun buyruğuna aykırı hareket edenler, başlarına bir fitnenin gelmesinden veya can yakıcı bir azaba uğramaktan sakınsınlar”⁶ buyruğunu doğrulamaktadır. Ayetteki fitne, İslam’ın hükümlerinden saparak ve dinde bid’at çıkararak Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yoluna muhalefet etmenin zorunlu cezasıdır. Allahu

¹ Şatbi, el-İ’tisam, 2/36

² Hadis no: 7049

³ Hadis no: 7051

⁴ Hadis no: 4625

⁵ Hadis no: 7049-7051

⁶ 24 Nur/63

Teala şöyle buyurur: “Kendilerine zikredilen (verilen öğütlerin veya Kitap’ın) önemli bir bölümünü unuttular. Bu sebeple kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin saldık.”¹

Bu nedenle İslam, dinde bid’at çıkarma ve değiştirmenin önüne geçmek üzere ölçüler getirmiştir. Buhari bu ölçüleri kitabının “Kitap ve Sünnet’e Sarılmak” bölümünde ele almıştır. Bu ölçülerden bazıları şunlardır: Bid’atları yasaklamak ve onlardan sakındırmak, cahilleri lider yapmanın yasaklığı ve bunun zıddı olarak da alimleri lider yapmanın teşvik edilmesi, kötü kıyas ve kötü görüşün yerilmesi, dinde zorlaştırmanın, tartışmanın, ihtilafın ve kitap ehli ve müşriklere benzemenin yasaklanması. Bu ölçüler ile ilgili deliller şunlardır:

A- Bid’atların Yasaklanması ve Onlardan Sakındırma:

1- Bid’at, dinde dayanağı olmayıp sonradan din adına uydurulan şeylerdir. Sözlük anlamı sebebi ile bid’at olarak isimlendirilse de, dinden bir dayanağı olduğu halde, sonradan ortaya çıkarılan bir şey bid’at olarak nitelendirilmez. İbn-i Receb el-Hanbeli’nin yapmış olduğu tanım da budur. Yine şöyle der: “Bazı bid’atları güzel gördüğünü belirten seleften kimileri, bunu ıstilahe anlamda değil, lügat manasında kullanmışlardır.”²

2- “İnsanlar güzel görse de, her bid’at bir sapmadır.”³ Hafız Hakemi şöyle der: “Bütün bid’atlar merduttur ve onlardan makbul bir şey yoktur. Hepsi de çirkindir ve güzeli olmaz. Hepsi de sapmadır ve hidayeti olmaz. Hepsi de günahıdır ve ecri olmaz. Hepsi batıldır ve hak olanı bulunmaz.”⁴ Bütün bunlar Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğunu doğrulamaktadır: “Dinde uydurulan şeylerden sakının, çünkü her bid’at sapmadır.”⁵

Dolayısıyla İzzeddin bin Abdusselam’ın bid’atı vacip, mendup, mübah, mekruh ve haram kısımlarına ayırması, aslı olmayan bir taksimdir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Her bid’at sapmadır” dediği halde, İzzeddin bin Abdusselam vacip bid’atın olduğunu nasıl söyleyebilir ki?⁶ Şatıbi *Rahimehullah* şöyle der: “Bu taksim uydurma olup dinden hiçbir delile dayanmamaktadır.”⁷

3- Kim dinde bir bid’at veya değişiklik meydana getirirse, hem bu yaptığı sebebi ile kendisinin ve hem de onunla amel edenlerin günahını yüklenir.

¹ 5 Maide/14

² Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem, 28/233

³ Lalekai, İbn-i Ömer’den rivayet etmiştir. Bkz. Şerhu İtikadi Ehli’s-Sünne, 1/92

⁴ Mearicu’l-Kubul, 2/616, es-Selefiyye baskısı

⁵ Tirmizi rivayet etmiş ve hasen sahih olduğunu söylemiştir.

⁶ Fethu’l-Bari, 13/254, el-İ’tisam, 1/188

⁷ El-İ’tisam, 1/191

Bu, işlenen bu fesadın önüne geçmek için yapılan büyük bir tehdittir. Müslim, Ebu Hureyre'den merfu olarak şöyle rivayet eder: "Kim bir sapıklığa çağırırsa, kendisinin günahı ve ona tabi olanların günahlarının misli ile yüklenir. Tabi olan kişilerin günahlarından da bir şey eksiltmez." Ayrıca, "Kim İslam'da kötü bir uygulama dönemi açarsa..." hadisini de rivayet etmiştir.¹

4- Dinde, uydurmaların önüne geçmek için bid'atçıyı koruyan ve barındıran kişi lanetlenmiştir. Müslim, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu Ali bin Ebi Talip'ten *Radıyallahu Anhu* rivayet eder: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bana dört şey söyledi: Allah'tan başkası adına hayvan kesen kişiye Allah lanet eder. Anne babasına lanet edene Allah lanet eder. Bid'atçıyı koruyan kişiye Allah lanet eder. Tarlanın sınır taşlarını değiştirene Allah lanet eder."²

B- Cahilleri Lider Yapmaktan Sakındırma:

Cahillerin görüşlerini ve söylediklerini almaktan sakındırmak, bunun sapma ve dinde bid'atler ortaya koymanın, halkın din ve dünyasının bozulmasının en büyük sebeplerinden olduğunu açıklamak. Buhari, Abdullah bin Amr bin As'tan Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: "Allah size ilmi verdikten sonra çekip almaz. Ama aranızdaki alimleri almasıyla cahil kişiler kalır. Kendilerinden fetva sorulunca cahil görüşleriyle fetva verirler; hem sapıtırılar hem saptırırlar." Yine Abdullah bin Amr bin As'tan şöyle rivayet edilir: "Şüphesiz Allah ilmi çekerek insanlardan alıp çıkarmaz; ama alimleri alarak ilmi çekip alır. Alim kalmayınca insanlar cahil liderler edinirler, onlara sorarlar, onlar da bilmeden fetva verirler. Böylece hem sapar ve hem de saptırırlar."³

C- Alimleri Lider Yapmanın ve Hükümleri Onlardan Almanın Teşvik Edilmesi:

Yukarıdaki hadis bunu belirtir. Ayrıca şu hadis de bununla alakalıdır: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Emanet yitirilirse, kıyameti bekle" dedi. "Emanet nasıl yitirilir?" denilince, "İş ehli olmayana verilirse, emanet yitirilir" buyurdu."⁴

D- Bozuk Görüş ve Kıyasın Kötülenmesi:

Bozuk kıyası ilk yapan, lanetli iblistir. Allahu Teala, onun bu kıyasını şöyle aktarır: "Ben ondan hayırlıyım, beni ateşten, onu ise topraktan yarat-

¹ Bilgi için bakınız: Fethu'l-Bari, 13/302

² Bkz. Fethu'l-Bari, 13/281

³ Müttefekun Aleyhi, Fethu'l-Bari, 1/195, 13/287

⁴ Buhari

tın, dedi”¹ İblis, bu bozuk kıyas ile Allahu Teala’nın, Adem’e *Aleyhisselam* secde etme emrine karşı çıkmıştır.

Bozuk kıyas, nassa aykırı olarak yapılan kıyastır. Bozuk görüş de böyledir.² Bu bozuk usul sebebiyle akaid ve ahkamla ilgili bir çok nass reddedilmiştir. El-Bani, “El-Hadisü Huccetün Binefsihi fi’l-Akaidi ve’l-Ahkam” isimli kitabında bunun bir çok örneğini vermektedir.

Beyhaki, İbn-i Mes’ud’un *Radıyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Gelen her sene bir öncekini aratır. Demiyorum ki, bir yıl diğerinden hayırlıdır ve bir emir diğerinden hayırlıdır. Ancak bütün mesele ilmin yok olmasıdır. Sonra bir kavim çıkar ve işleri görüşlerine göre kıyas ederek yaparlar, böylece İslam yıkılır.”³

İlmin ortadan kalkacağını belirten hadis bu sözleri teyid etmektedir. Bozuk kıyas, delillendirmede bid’at ehlinin yollarından biridir. Allahu Teala’nın sıfatlarını yok sayanların izlediği yol da budur. Çünkü Allahu Teala’yı, yarattıkları ile kıyas etmişlerdir.⁴

Mezheplerin nassa aykırı olan zayıf görüşleri benimsemeleri veya nassa aykırı bir şekilde maslahat üzerine olan görüşler de bozuk kıyasın kapsamına girmektedir. Buhari, Sehl bin Huneyf’in *Radıyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Ey insanlar dininizi görüşlerinize tercih edin. Ben kendi nefsimi Ebu Cendel günü gördüm. O gün Rasulullah’ın emrini reddedebilseydim, reddederdim.” Ebu Cendel gününden maksat, Hudeybiye günüdür. Lalekai, kendi senedi ile Ömer İbnu’l-Hattab’ın şöyle dediğini rivayet eder: “Rey sahiplerinden sakının, onlar sünnetlerin düşmanıdır. Hadisleri ezberleyemedikleri için rey ile karar verirler. Bunlar saptılar ve saptırdılar.”⁵

E- Zorlaştırma ve Aşırılıktan Sakındırma:

İbn-i Mes’ud *Radıyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Aşırılar helak oldu, aşırılar helak oldu, aşırılar helak oldu.”⁶ Hattabi şöyle der: Hadiste geçen “el-Mütenettiun (Aşırılar)” aklın ulaşmadığı derin şeylere dalan ve didikleyen kişidir.” İmam Ahmed *Rahimehullah*, İbn-i Abbas’tan *Radıyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Dinde aşırılıktan sakının, çünkü sizden öncekiler ancak dinde

¹ 38 Sad/76

² Fethu’l-Bari, 13/282

³ Fethu’l-Bari, 13/283

⁴ Şatibi, el-İ’tisam, 220, 241

⁵ Şerhu İtikadi Ehli’s-Sünne, 1/123, İbnu’l-Kayyim, İlamu’l-Muvakkin, 1/77, Fethu’l-Bari, 13/289

⁶ Müslim

aşırı gittikleri için helak oldular.”¹ İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Bu, amellerde ve itikadlarda olabilecek bütün aşırılıkları kapsar.”²

Aşırılık, Hristiyanların küfre düşmelerinin sebebidir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey kitap ehli, dininizde aşırıya gitmeyin ve Allah hakkında haktan başkasını söylemeyin.”³ Onlar, İsa *Aleyhisselam* hakkında, onu ilah yapacak kadar aşırıya gittiler. Muhammed bin Abdulvehhab *Rahimehullah* “Tevhid” isimli kitabında “İnsanların küfre girmesinin ve dinlerini terketmesinin sebebi, salih kişiler hakkında aşırı gitmeleridir” şeklinde başlık kullanmış ve “Sakın ilahlarınızı bırakmayın! Sakın Vedd’i, Suva’yı, Yeğüs’ü, Ye’ük’ü ve Nesr’i bırakmayın, dediler”⁴ ayetini açıklarken, Buhari’nin rivayet ettiği İbn-i Abbas hadisini aktarmıştır.⁵

Çetin mücahadelere girişmek ve mübah şeyleri kendine yasaklamak konularında aşırılık ve zorluk, batıl te’viller ile sahibini, amelleri tümünden bırakmaya kadar götürebilir. Çünkü zorlaştırmak, terke sebep olabilir.⁶ Tasavvufçuların durumu bundan ibarettir.

Aşırılık, şia mezhebinin temeli olduğu gibi mezhep bağnazlığının da temelidir. Aşırılıklardan biri de şeyhleri yüceltmektir.⁷ Onları yüceltmek, Allahu Teala ile birlikte onlara da ibadet etmeye kadar götürebilir. Yatırlara ibadet etmek veya bu şeyhlerin resimlerini asmak bunlardandır. Onların sözlerini ve fiillerini şer’i delillerin önüne almak da onları yüceltme hallerindendir. Mezhep bağnazlığının aslı budur.⁸

F- İhtilaf ve Tartışmanın Yasaklanması:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kur’an’ı kalpleriniz ilgi duydukça okuyunuz. O’nda ihtilafa düşdüğünüz zaman bırakınız.”⁹ Abdullah bin Amr’dan rivayete göre sahabeden bir grup Kur’an’dan bir ayet üzerinde tartışılar ve sesleri yükseldi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yüzü kızarmış olarak kızgın bir şekilde çıktı ve üzerlerine toprak atarak şöyle dedi: “Yavaş olunuz, sizden önceki topluluklar bu yüzden helak oldular, peygamberlerine karşı çıkmaları ve kitapları tartışma kaynağı yapmaları sebebi ile helak oldular. Kur’an birbirini yalanlayarak inmedi, aksine birbirini

¹ İbn-i Huzeyme ve İbn-i Hibban sahih olduğunu söylemişlerdir.

² Fethu’l-Mecid, 228, Ensaru’s-Sünne baskısı

³ 4 Nisa/171

⁴ 71 Nuh/23

⁵ Bkz. Fethu’l-Mecid, 218, İğasetu’l-Lehfân, 1/208

⁶ Şatbi, el-İ’tisam 1/214

⁷ Şatbi, el-İ’tisam, 1/258

⁸ Bilgi için bkz. Fethu’l-Bari, 13/175

⁹ Fethu’l-Bari, 13/235

tasdik eder. Ondan bildiklerinizle amel edin, bilmediklerinizi ise bilenlere sorun.”¹

Tartışma, genellikle taraflarlardan birinin veya ikisinin bilgisizliği ve birbirlerine karşı haksızlık yapması sebebiyle çıkar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kitap verilenler, ancak kendilerine ilim geldikten sonra, birbirlerine haksızlık ederek ayrılığa düştüler.”² Heva, kıskançlık, kibir ve buna bağlı olarak gelişen inatlaşma haksızlıktır. Halbuki vacip olan, ihtilaf konusu olan şeyi Kitap ve Sünnet’e döndürmektir.

G- Ehl-i Kitap’a ve Müşriklere Benzemenin ve Onlardan Hüküm Almanın Yasaklanması:

Bu konuda yasaklayıcı ve sakındırıcı birçok nass vardır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Eğer kafirlere itaat edecek olursanız, sizi toplumlarınız üstünde gerisin geriye döndürürler de ziyan edenlerin haline düşersiniz.”³ “Dinlerine tabi olmadıkça, senden ne Yahudiler, ne de Hristiyanlar asla razı olmazlar.”⁴ “Ey iman edenler! Sizin dışınızdakileri dost edinmeyin. Size fesad çıkarmakta kusur etmezler. Sizin sıkıntıya düşmenizi isterler.”⁵ “İçlerinden pek azı müstesna olmak üzere, onlardan daima bir hainlik sezer durursun.”⁶

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Sizden öncekilerin yollarını karış karış ve adım adım izleyeceksiniz; onlar bir keler deliğine girseler siz de gireceksiniz.” Bunun üzerine orada bulunanlar şöyle dedi: “Ey Allah’ın Rasulü, Yahudiler ve Hristiyanları mı kastediyorsunuz?” Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: “Başka kim olabilir ki?” dedi.”⁷ Bu, onlara tabi olmaktan sakındırma niteliğindedir. Nitekim başka bir hadiste de Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim onlara benzerse, onlardan olur.”⁸

Buhari, İbn-i Abbas’tan *Radıyallahu Anhuma* şöyle rivayet eder: “Ey Müslümanlar! Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* indirilen Kitap, Allah’ın en yeni Kitap’ı ve içine hiçbir şey karışmamış olduğu halde ve yine onu okuyup durduğunuz halde, nasıl olur da Ehl-i Kitap’a (şer’i) birşey sormaktasınız? Halbuki Allahu Teala, Ehl-i Kitap’ın Allah’ın kitabını değiştirip elleriyle yeni bir kitap yazdıklarını, sonra da az bir menfaati satın almak için: “Bu,

¹ Ahmed ve Bağavi rivayet etmiştir. El-Bani Şerhu’l-Akideti’t-Tahaviyye’de sahih olduğunu söylemiştir.

² 3 Al-i İmran/19

³ 3 Al-i İmran/149

⁴ 2 Bakara/120

⁵ 3 Al-i İmran/118

⁶ 5 Maide/13

⁷ Müttetekun Aleyhi

⁸ Ahmed ve Ebu Davud rivayet etmiş ve el-Bani sahih olduğunu söylemiştir.

Allah katındandır" dediklerini haber vermektedir. Bilesiniz, size gelen ilim, onlara soru sormanızı men etmektedir. Hayır! Vallahi onlardan bir kişinin bile size inen Kitap'tan sizlere bir şey sorduğunu görmüyoruz.”¹

Bütün bunlara rağmen ümmet Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yasakladığı bu şeylerin tamamına düşmüştür. Allahu Teala “Allah'ın emri biçilmiş bir kaderdir”² buyurur. Bu ümmetin, Ehl-i Kitap'ı takip ettiği işler konusunda şunları misal olarak sayabiliriz: Hulul (yaratının, yaratılan suretinde bulunabilmesi) akidesi, salih kişilere saygı hakkında aşırıya gitmek, kabirlere tapmak, kabirler üzerine mescid inşa etmek, ihtilaf ve bölünmeler, hakkı gizlemek ve batıla karıştırmak, rahipleri ve hahamları rabler edinmek, demokraside olduğu gibi insanların birbirini ilahlaştırmaları, dinin siyasetten ayrılması, küfür olan anayasa ve kanunlara uymak³, Arap milliyetçiliği gibi cahiliyye asabiyetini savunmak, malı veya şöhreti olan birisi hırsızlık yaptığı zaman ceza uygulamayıp zavallı biri çaldığı zaman cezalandırmak, eğitim ve öğretim sistemlerinde küfür menhecinin Müslümanlara aktarılması, sanat, tiyatro, eğlence ve sinema gibi bozgunculuk araçlarında onları taklit etmek, bayramlarına katılmak, onlar gibi miladi tarihi kullanmak, onlar gibi sakalı traş etmek, tasavvufçuların yaptığı gibi müzik eşliğinde ibadet etmek,⁴ yer yüzünün her tarafına yayılmış halde olan faiz ile alış veriş yapmak ve faizi almak. Günümüzde ne yazık ki Müslümanlar dinlerini batı üniversitelerinde Yahudi ve Hristiyanlardan öğrenmektedir. Mesela Mısır'da Ezher'i bozan ve geliştirilmesi adına kendi kanununu uygulayan Dr. Muhammed el-Behiy, doktorasını Almanya'dan almıştır. Mahmud Şeltut'un ardından gelen rektörlerin çoğu, Fransa'nın Sorbon Üniversitesi gibi Hristiyanların üniversitelerinde akademik kariyerlerini elde etmişlerdir. Müslümanların dalalette olan kitap ehlini ve müşrikleri izlemeleri, nübüvvetin alametlerindendir. Çünkü bu izleme, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği şekilde karış karış ve adım adım olmuştur.

İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* “İktidau's-Sıratı'l-Mustakim” isimli kitabında, İbnu'l-Cevzi'nin “Telbisu İblis” isimli kitabında ve Hammud et-Tuveyciri'nin “el-İzah ve't-Tebeyyun lima Vaka Fihi'l-Ekserun min Müşabeheti'l-Müşrikin” isimli kitabında bunun ayrıntıları bulunmaktadır.

Sanayi ve bayındırlık gibi insanların ortak bir takım bilgilerinin olduğu işlerde, Müslümanın kafirden öğrenmesinin caiz olduğu açıktır. Ancak bu tür ortak ilimlerde bile, Müslümanın dinini koruması ve zarar gelmeyeceğinden emin olması gerekir. Aslında bu tür ilimlerin tahsilini, diğer farz-ı kifayeler

¹ Hadis no: 7363, bilgi için bkz. Fethu'l-Bari, 13/300, 333

² 33 Ahzab/38

³ Beşeri kanunları ve sosyalizm, komünizm gibi küfür sistemlerini benimsemek en büyük küfürdür.

⁴ İbnu'l-Cevzi, *Telbisu İblis*, 319

gibi Müslümanlardan bir grubun yerine getirmesi gerekir ki Müslümanlar kafirlere muhtaç kalmasinlar.

Şimdiye kadar belirttiğimiz hak ve batılın yolu hakkındaki yedi esas, Müslümanın hakkı bilmesi, ona uyması, sapıklık yolundan sakınıp oradan yürüyenleri düşman olarak algılaması içindir. İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* bu konuda şöyle der: Allahu Teala şöyle buyurur: “Biz ayetleri böyle açıklarız. Bir de suçluların yolu belli olsun diye böyle yaparız.”¹ “Her kim de, kendisine doğru yol apaçık belli olduktan sonra, Rasule karşı gelir ve mü'minlerin yolundan başkasına giderse, biz de onu döndüğü yolda bırakır, cehenneme atarız. O, ne kötü bir dönüş yeridir.”² Allahu Teala, Kur'an'da mü'minlerin yolunu ve günahkarların yolunu ayrıntılı olarak göstermiş, her iki yoldan gidenlerin akibetlerini ayrıntılarıyla açıklamış, her iki kesimin amellerini ve dostlarını, mü'minlerin yolundan gidenlere başarı verdiğini, günahkarların yolundan gidenlere ise rezalet ve hüsrana verdiğini, mü'minlere başarı vermesinin sebeplerini ve günahkarlara rezalet vermesinin sebeplerini detaylarıyla açıklamıştır. Kitabı'nda her iki konuyu da net ortaya koymuş ve bu açıklamanın amacını da belirtmiştir.

Allahu Teala'yı, Kitabı'nı ve dinini bilenler, mü'minlerin yolunu ayrıntılı olarak bildikleri gibi, günahkarların yolunu da ayrıntılı olarak bilirler. Onlar için her iki yol apaçık belli olmuştur. Bunlar insanların en bilginleri, en samimileri ve onlar için en yararlılarıdır. Onlar rehber ve hidayet öncüleridir. Ashap kıyamet gününe kadar gelecek insanlara bu şekilde üstün olmuştur. Onlar dalalet, küfür, şirk ve helake götüren yolda yetiştiler ve bu yolları detaylarıyla tanıdılar. Sonra Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldi ve onları o dalalet, karanlıklar ve şirk yollarından hidayet ve sırat-ı müstakim yoluna çıkardı. Koyu karanlıktan apaydınlığa, şirkten Tevhide, cehaletten ilme, sapıklıktan hidayete çıktılar. Elde ettiklerinin büyüklüğünü anladılar, ona karşı sevgi ve şevkleri arttı. Kurtuldukları şirk ve küfre karşı nefretleri de büyüdü. Tevhid, İslam ve imana olan sevgileri insanların tümünden fazla olduğu gibi, zıttı olan şeylere nefret ve düşmanlıkları da o kadar büyüktü. Her iki yolu ayrıntılı olarak biliyorlardı.

Sahabeden sonra gelenlerin ise bir kısmı İslam'da yetişti ama onun zıddını ayrıntılarıyla bilemedi. Onun için mü'minlerin yolu ile günahkarların yolu yer yer birbirine karıştı. Çünkü iki yoldan biri veya her ikisi bilinmediği zaman karışma meydana gelir. Ömer İbnu'l-Hattab *Radiyallahu Anhu* şöyle der: “İslam'da yetişip cahiliyye bilinmediği taktirde İslam'ın düğümleri birer birer çözülür.” Bu, Ömer'in *Radiyallahu Anhu* ilminin büyüklüğünü gösterir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* getirdiklerine aykırı olan her şeyin cahiliyye olduğu bilinmediği zaman, İslam ile karıştırma ihtimali büyük olur.

¹ 6 En'am/55

² 4 Nisa/115

Cahiliyye, cehaletten gelir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* getirdiklerine aykırı olan her şey cahiliyyedir. Günahkarların yolunu bilmeyen ve detaylarıyla anlamayanlar, bazı şeylerin mü'minlerin yolundan olduğunu düşünebilirler. Nitekim bu ümmette ilim, itikat ve amel olarak günahkarların yolundan olan bir sürü şeyler meydana gelmiş, bunların farkında olmayanlar, onları mü'minlerin yoluna sokmuş, ona çağırılmış, muhalefet edenleri tekfir etmiş, Allah ve Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* haram kıldıklarını kendisi helal kılmıştır. Cehmiyye, Kaderiyye, Hariciler, Rafıziler ve bunlara benzeyen fırka mensuplarının yaptıkları bu kabildendir. Allahu Teala, uzak durmak ve sakınmak için düşmanlarının yolunu bilmemizi istediği gibi, sevmek ve izlemek için evliyalarının yolunu da bilmemizi ister. Bu bilgide o kadar yarar ve esrar vardır ki onları ancak Allahu Teala bilir.”¹

¹ İbnu'l-Kayyim, el-Fevaid, 108-111, özet olarak

8- EMR-İ Bİ'L-MA'RUF VE NEHYİ ANİ'L-MÜNKER

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın metodunun ana hatları olarak belirteceğim prensiplerin sonuncusu budur. Bu sayılan prensiplerin tamamı Kitap ve Sünnet'e sarılmanın ilkeleridir.

Emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker diğer prensipleri koruyan ve öncelikle onları şaibelerin karışmasından muhafaza eden bir kalkan mesabesindedir. Böylece prensipler, abes ve halelden korunmuş olarak kalır. Bu nedenle Allahu Teala, bu iki prensibi dini koruma ile beraber zikrederek şöyle buyurur: “..İyiliği emredenler, kötülüğü yasak edenler ve Allah'ın hududunu muhafaza eyleyenler (yok mu?) Sen (böyle olan) mü'minlere (cenneti) müjdele.”¹ Çünkü bu ikisi birbirine bağlı olan şeylerdir.

İyi olanı emretmek ve kötü olandan sakındırmak vaciptir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sizden hayra çağıran, iyi olanı emreden ve kötü olandan sakındıran bir ümmet olsun, kutuluşa erenler işte onlardır.”² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Sizden kim bir kötülük görürse eliyle değiştirsin, ona gücü yetmezse dili ile değiştirsin, ona da gücü yetmez ise kalbi ile buğzetsin. Bu ise imanın en alt derecesidir.”³

Bu hadisin açıklamasında Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Değiştirsin” sözü, ümmetin icması ile vaciplik ifade eden bir emirdir. İyi olanı emretmek ve kötü olandan sakındırmak konusunda Kitap, sünnet ve ümmetin icması mutabıktır. Bu, aynı zamanda dinin özü olan nasihattır.”

Nevevi *Rahimehullah* hadisin hükmü ve vacipliği konusunda da şöyle der: “İyi olanı emretmek ve kötü olandan sakındırmak farz-ı kifayedir. Bazı kişiler yerine getirirlerse, diğerlerinin üzerinden düşer. Ancak bunu kimse yapmazsa, özürsüz ve korkusuz olduğu halde yapmayan her kişi günahkar olur. Bu, bazı hallerde farz-ı ayn konumunda da olabilir. Mesela bir yerde sadece bir kişi hükmü biliyorsa veya kötülüğü düzeltmeye sadece kendisi güç yetirebiliyorsa ya da oğlu, kızı, eşi gibi aile fertlerinin kötü bir iş yaptığını görmüşse, bu durumlarda kişi üzerine bu emir farz-ı ayn olur. Alimler, bu işi yerine getirmeyi, yarar sağlamayacağı düşüncesiyle ihmal etmenin, kişiyi sorumluluktan kurtarmayacağını söylemektedirler. Çünkü hatırlatmak mü'minlere yarar sağlar. Kişiye vacip olan, kabul ettirebilmek değil, emretmek ve yasaklamaktır.”

Nevevi *Rahimehullah* emreden ve nehyeden kişilerin velayet konumunda bulunmasının şart olmadığını belirterek şöyle der: “Alimler, bu göre-

¹ 9 Tevbe/112

² 3 Al-i İmran/104

³ Müslim

vin velayet sahibi kişilere mahsus olmadığını, bunu bireylerin de yerine getirmelerinin caiz olduğunu söylerler. İmamü'l-Harameyn bunun delilinin Müslümanların icması olduğunu belirtir. Çünkü birinci ve ikinci kuşaklarda insanlar valilere emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yaparlardı. Müslümanlar onların bu uygulamalarını onaylardı. Ayrıca velayet konumunda olmadığı gerekçesiyle bu görevi terkedenleri de kınarlardı. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”

İyi olanı emreden kişinin adalet sahibi olması gerektiği konusunda da şöyle der: “Alimler, iyi olanı emreden ve kötü olandan sakındıran kişinin Allahu Teala'nın bütün emirlerini yerine getiren ve bütün yasaklarından sakınan bir kişi olmasının şart olmadığını, aksine emrettiğini kendisi yerine getirmiyor veya nehyettiğini kendisi işliyor da olsa, iyiliği emretmek ve kötülükten yasaklamak kişi üzerine vaciptir. Kişi üzerine iki şey gereklidir. Bu gereklerden ilki kişinin kendi nefsine iyiliği emretmesi ve kötülükten sakındırmasıdır. Bununla beraber ikinci gerek ise, kendinden başkalarına da iyiliği emredip onları kötülüklerden sakındırmasıdır. Bunlardan birini terk ediyor olması, ikincisi için de terketmesini mübah hale getirmez.”

İyi olanı emreden kişinin alim olması gerektiği konusunda ise şöyle der: “Kişinin emrettiği ve yasakladığı konu hakkında alim olması meselesinde ise iki durum vardır. Eğer ki iyiliği emir ve kötülükten yasaklama namaz ve oruç gibi açık olan vacipler veya zina ve içki gibi açık olan haramlar hakkında ise tüm Müslümanlar bu konuda bilgi sahibidir. Ancak üzerinde emir veya nehyin yapılacağı konu, dinin ince konularından ve içtihad alanına giren meselelerden ise, bu durumda konu ile alimler ilgilenir. Alimler, kötülüğü konusunda üzerinde icma edilen şeylere karşı çıkarlar, ama üzerinde ihtilaf olan şeylere karşı çıkmazlar. Ancak nasihat kabilinden ihtilafli şeyleri işlememesi söylenirse, güzel olur.”

Nevevi'nin “ihtilafli olan şeylere karşı çıkmazlar” sözü, mutlak olarak anlaşılmalıdır. Çünkü ihtilaf iki türdür. Bunlardan ilki çeşit ihtilafıdır. Bu ise ihtilaf edilen konunun her iki görüşünün de hak ve meşru olmasına rağmen, bir görüşün diğerinden daha faziletli ve tercih açısından kuvvetli veya Kur'an'ı okuma şekilleri, hacda ihram giyinme şekilleri gibi birbirine eşit olması demektir. Her iki görüş, fazilette eşit ise, ikisine de karşı çıkılmaz. Ama fazilette farklı ise, en faziletli olanın işlenmesi tavsiye edilir.

İkinci tür ihtilaf ise, zıtlık ihtilafıdır. Bu ise iki şeyden birinin hak, diğerrinin batıl olmasıdır. Batıl olana karşı çıkmak vaciptir.¹

Müslümanları iyi olanı emretmeye ve kötü olandan sakındırmaya teşvik etme konusunda da Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Bilinmelidir ki bu konu öteden beri gözardı edilmiş ve zamanımızda, ondan ancak bazı şekiller

¹ Bkz. Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, 514

kalmıştır. Halbuki çok önemli bir konudur. Bütün İslam ona bağlıdır ve İslam'ın belkemiğidir. Kötülük artarsa, azap, iyi veya kötü olan her kişi için genel olur. İnsanlar zalimin zulmüne engel olmazlarsa, Allahu Teala hepsini cezalandırır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onun için, Peygamberin emrine aykırı hareket edenler, başlarına bir bela gelmesinden yahut kendilerine acıklı bir azap isabet etmesinden sakınsınlar.”¹ Ahireti ve Allahu Teala'nın rızasını kazanmak isteyen kişilerin bu konuya önem vermesi gerekir. Bu işte iyi niyet taşımak ve eleştirenlerin eleştirisine kulak asmamak gerekir. Çünkü Allahu Teala'nın yanında bunun derecesi çok büyüktür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah kendisine yardım edene yardım eder.”^{2”3}

Emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker konusunda Nevevi'nin söylediklerinden bazıları bunlardır. Allahu Teala bu görevi yapmayı iman ile nifak arasında ayırıcı nitelik olarak kabul etmiştir. Bunu gözden uzak tutmamak gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Münafıkların erkekleri ve kadınları, birbirlerinden. Kötülüğü emrederler, iyiliği yasaklarlar.”⁴ Mü'minler ise bunun aksini yaparlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü'min erkekler ile mü'min kadınlar birbirlerinin velisidir. İyiliği emrederler ve kötülüğü yasaklarlar.”⁵

Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: “Allahu Teala bu iki ayette, emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münkeri mü'minler ile münafıklar arasındaki fark olarak kabul etmiştir. Bu da mü'minin başta gelen özelliklerinden birinin, marufu emretmek ve münkeri yasaklamak, İslam'a davet etmek ve onun yolunda cihad etmek olduğunu gösterir.”⁶

Kitap ve Sünnet'e sarılmanın prensiplerinden biri olarak emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker değişik şekillerde olmaktadır. Şöyle ki:

1- Allah Yolunda Cihad Etmek:

Allah ve Rasulü'ne savaş açan, İslam'ı ve Müslümanları tehdit eden kafir ve mürtedlere karşı savaşmak, İslam'ı korumanın en büyük yollarındandır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer Allah'ın insanları birbirleriyle defetmesi olmasaydı, yeryüzü mutlaka fesada uğrardı.”⁷ “Eğer Allah, insanların bazısını bazısı ile defetmeseydi, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler çoktan yıkılırdı.”⁸ Cihad, İbn-i

¹ 24 Nur/63

² 22 Hacc/40

³ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 2/22-24

⁴ 9 Tevbe/67

⁵ 9 Tevbe/71

⁶ Tefsiru'l-Kurtubi, 4/47

⁷ 2 Bakara/251

⁸ 22 Hacc/40

Teymiye'nin¹ ve yukarıda Kurtubi'nin *Rahimehumellah* belirttiği gibi emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yöntemlerinin başında gelir.

2- Cerh ve Ta'dil:

Bu, Allahu Teala'nın Müslümanlara verdiği bir ilim dalıdır. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetini, dolayısıyla da İslam'ın tümünü korumak için Allah onlara bu ilmi öğretmiştir. Cerh ve ta'dil kitaplarını yazanların tümü kitaplarına Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu hadisi ile başlarlar: “Her kuşaktan bu bilgiyi en adaletli olanlar taşır. Onu, aşırıların tahrif etmesinden, inkarcıların uydurmalarından ve cahillerin te'villerinden korurlar.”² İbnu Ebi Hatim, cerh ve ta'dil kitabında emir kipi ile “Bu ilmi taşıyın...” şeklinde rivayet etmiştir.³

Şuna dikkat çekmek istiyorum ki, bir dönem ihmal edilmiş olsa da, bu ilmin önüne kapıların kapanmaması gerekir. Çünkü her nesilde cahillerin, te'vilcilerin ve inkarcıların bulunması nedeniyle ona olan ihtiyaç bitmez. Bu nedenle yukarıdaki hadis her kuşakta bu ilim ile uğraşan kişilerin izlenmesinin gerektiğini belirtir. “Her kuşaktan..” ifadesi bunu bildirmektedir. Şüphe ve sapıklıkların yayılmış olması sebebiyle günümüzde bu ilme her zamankinden daha çok ihtiyacımız bulunmaktadır.

3- Bid'at Ehline Karşı Çıkmak:

Şatibi, “el-İ'tisam” isimli kitabında şöyle der: “Özel olarak veya genel olarak bid'at ehline karşı çıkmanın hükmü fıkıhta büyük bir konudur. Bu mesele, dine karşı işlenen cinayet, yeryüzünde fesat çıkarma ve İslam'ın yolundan sapma ile ilgilidir. Bu işi işleyenlere karşı, çıkarmış veya işlemiş oldukları bid'atlerinin durumuna göre kınayarak, cezalandırarak, uzaklaştırarak, kovarak veya eleştirerek onlara karşı çıkmak ve tepki göstermek gerekir. Dine zararının büyük olup olmadığı, sahibinin bunu açıkça işleyip işlemediği, ona çağırıp çağırmadığı, teşhir edip etmediği ve taraftarlarının olup olmadığı, işleminin cehaletinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı gibi durumlar, gösterilecek tepkiye etki eden sebeplerdir. Bu şekillerin her biri ile ilgili olarak aynen hırsızlık, adam öldürme, zina iftirası, yaralamak, içki içmek gibi suçlarda olduğu gibi özel içtihadı hükümler vardır. Şüphesiz ümmetin müçtehidleri bid'atı derecelerine göre ele almışlar ve bazıları hakkında nasslarda bulunan hükümlere bakarak hükümler vermişlerdir. Mesela Haricilerin öldürülmeleri ve Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu* Subayğ el-İraki hakkında söyledikleri gibi.

Alimlerin bu konu ile ilgili söylediklerini topladığımızda, bid'at ehli ile mücadelede şu yollar ortaya çıkmaktadır:

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/126

² İbn-i Hanbel sahih olduğunu söyler. Haber kipinde de olsa, hadis emir ifade etmektedir.

³ Cerh ve Ta'dil, 2/17, Haydarabad, hicri 1371 baskısı

a- İrşad, öğretim ve delil göstermek: Abdullah bin Abbas'ın *Radiyallahu Anhuma* Haricilere gidip onlarla tartışması, onlara karşı delil göstermesi ve bunun neticesi olarak da onlardan bin yahut üç bin kişinin bid'atlerinden vazgeçmeleri bunun misalidir.

b- Bid'ate bulaşmış ve bunun propagandasını yapanlar ile ilişkileri kesmek, onlarla konuşmamak ve selam vermemek: Seleften birçok kişi böyle yapmıştır. Ömer İbnu'l-Hattab'ın Subayğ el-İraki olayı bu yöntem için bir misaldir.

c- Bid'at ehlini sürgüne göndermek: Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu* Subayğ'ı sürgüne göndermesi gibi. Hapsetmek de sürgüne göndermenin bir çeşitidir.

d- Hapsetmek: Öldürülmeden önce Hallac'ın yıllarca hapsedilmesi bunun misalidir.

e- Halkın onlardan uzak durmalarını sağlamak ve başkalarının onlara aldanmasına engel olmak amacı ile, onların durumlarını ve işledikleri bid'atlarını alenen anlatmak: Seleften bir çokları, bid'at ile mücadelede bu yöntemi kullanmışlardır.

f- Müslümanlara düşmanlık yapıp onlarla çarpışmaya girmeleri halinde onlara karşı savaşmak: Ali bin Ebi Talib'in *Radiyallahu Anhu* Hariciler ile savaşması bunun misalidir.

g- Bid'atını teşhir eden ve propagandasını yapan kişilerin, kendilerine istitabe¹ uygulanmasına rağmen tevbe etmemeleri durumunda öldürülmeleri. Ama küfür olan bid'atını gizleyenler veya bu yaptıklarından gizli de olsa dönmeyenler istitabe uygulanmadan öldürülürler. Çünkü bu nifak ve zındıklık halidir.

h- Hakkında, küfrü delil ile sabit olan kişileri tekfir etmek: İbahiyye inancı, Batıniyye fırkasının hulul (yaratının, yaratılan suretinde bulunabilmesi) akidesi gibi, işledikleri bid'atlarının açıkça küfür hükmünde olduğu kişilerin öldürülmesi bunun misalidir.

ı- Müslümanlardan birinin onlardan birine veya onlardan birinin Müslümanlardan birine varis olmaması, öldüklerinde yıkanmaması, namazının kılınmaması ve Müslüman mezarlığına defnedilmemesi gerekir: Ancak bid'atını gizleyen ayırdır. Çünkü gizleyen kişi hakkında, zahire göre hüküm verilir ve miras konusunda mirasçıları onu herkesten daha iyi bilirler.

i- Onlar ile nikah akdinde bulunmamak: Bu da ilişkiyi kesmek ve boykot etmek kabilindendir.

¹ İstitabe: Hakkında küfür sözü veya ameli işlediği belli olan kişinin, güç yetirilebilir olması durumunda, tekfir edilmeden önce kendisine yaptığı hakkında hüccet ikame etmek ve tevbeye davet etmektir.

j- Onları genel olarak kendisine güvenilmeyecek kişiler olarak nitelemek, şahidliklerini ve yaptıkları rivayetleri kabul etmemek. Onlara vali, imam, hatip ve hakimlik gibi görevler vermemek.

k- Hastalarını ziyaret etmemek ve cenazelerine gitmemek: Bu da cezalandırmak ve alıkoymak kabilindendir.

l- Ömer İbnu'l-Hattab'ın Subayğ'a dayak attırdığı gibi dayak atmak: İmam Malik'in, Kur'an'ın mahluk olduğunu söyleyenler hakkında "İyi bir dayak atılır ve ölünceye kadar hapsedilir" dediği rivayet olunmuştur. Bağdat tarihini anlatan kitapların birinde Şafii'nin şöyle dediği aktarılır: "Kelamcılar hakkında hükmüm, sopa vurmak, develer üzerinde kabileler arasında teşhir etmek ve "Bu, Kitap ve Sünnet'i terkederek bid'at ehlinin cezasıdır" diye ilan etmektir."¹

Şatbi'nin tevbe ettirilmeden zındıkların öldürülmesiyle ilgili söyledikleri hakkında ihtilaf vardır. Bu konular için fıkıh kitaplarındaki, mürted ile ilgili hükümlere bakılabilir. Ayrıca bid'at ehlinin durumu ile ilgili söyledikleri de işledikleri bid'atın türüne göre değişir. Bid'atçının, bu bid'atı açık işleyip işlemediği, bu bid'at konusunda kendisinin davetçi mi yoksa taklit eden mi olduğu, bir güç arkasına sığınıp sığınmadığı gibi durumlara bakılır. Bid'ata ve ehline karşı çıkan açısından ise iki durum söz konusudur. Bunlardan birincisi, bid'at ehline karşı çıkmaya güç yetip yetmemesi, ikincisi ise karşı çıkılması durumunda elde edilecek maslahat veya gelebilecek mefsedet hesabının yapılması. İki zarar ile karşı karşıya kalındığında hafif olanı tercih etmek, böylece büyük zararı küçük zarar ile önlemek gerekir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* bu meseleyi ayrıntılı olarak açıklamıştır.²

İslam devletinin bulunmadığı dönemlerde, en azından bid'atçılara nahiye etmek, onları bid'atları ile başbaşa bırakıp ilişkileri kesmek, kötülüklerini teşhir etmek ve halkı onlardan sakındırmak gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir toplumun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa, Allah'a ve Rasulü'ne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedi kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır."³

¹ Şatbi, el-İ'tisam, 1/174-177

² Bkz. Mecmuu'l-Fetava, 28/203-218

³ 58 Mücadele/22

Bid'atçıların kötülenmesi, onlarla ilişkilerin kesilmesi, onlardan sakınılması ve sakındırılması ile ilgili seleften bir çok rivayet bulunmaktadır.¹

Şüphesiz emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker konusu, burada üzerinde durduğumuz ve aktardıklarımızdan çok daha geniş bir meseledir. Biz, burada sadece Kitap ve Sünnet'e sarılmak ile ilgili olan kısmı ile yetindik. Dini tehdit eden fesat ya ümmetin dışından gelmektedir ki buna cihad ile karşı konur veya ümmetin içinden, yani bu dine mensup olanlardan gelmektedir ki bu da cerh ve tadil ve bid'atçılara karşı her türlü mücadeleyi uygulamak ile önlenir. Bunu yerine getirmek vaciptir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Eğer Allah'ın insanları birbirleriyle defetmesi olmasaydı, yeryüzü mutlaka fesada uğardı."²

Sonuç olarak, Kitap ve Sünnet'e sarılmak olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın menheci, benim tasnifime göre, birbirine bağlı şu sekiz esasa dayanır:

1- Risaletin Genel ve Şeriatın Kıyamet Gününe Kadar Kalıcı Oluşu: Allahu Teala şöyle buyurur: "Kim İslam'dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır."³

2- İslam'ın Tam ve Mükemmel Oluşu, Kendisinden Başka Hiçbir Eklemeye Veya Birleşmeye İhtiyacının Olmaması: Allahu Teala şöyle buyurur: "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim; ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Size din olarak İslam'a razı oldum."⁴

3- İslam'daki Hükümü Araştırılmadan Önce Hiçbir Müslümanın Herhangi Bir Konuda Kendi Görüşü İle Hüküm Vermemesi: Allahu Teala şöyle buyurur: "Ey iman edenler! Allah'ın ve peygamberin huzurunda öne geçmeyin. Allah'tan korkun. Çünkü Allah her şeyi işitendir, her şeyi bilendir."⁵ Aklı naklin, yani şer'i nassların önüne almak, şer'i herhangi bir delili ondan daha kuvvetli başka şer'i bir delile tercih etmek caiz değildir. Ayrıca şer'an muteber olmayan delillere iltifat etmek de doğru değildir.

4- Herhangi Bir Konuda İslam'ın Hükümü Biliniyorsa, Ona Uymak ve O Hükme Tam Teslimiyet Göstermek, Bunun Dışında Başka Bir Yol Aramamak: Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah ve Rasulü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasul'e baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış

¹ Bkz. Lalekai, Şerhu İtikadi Ehli's-Sünne, 1/129-141; Âcurri, eş-Şeria, 54-67; İbnu'l-Cevzi, Telbisu İblis, 15-22; Şatıbi, el-İ'tisam, 1/130

² 2 Bakara/251

³ 3 Al-i İmran/85

⁴ 5 Maide/3

⁵ 49 Hucurat/1

olur.”¹ “Hayır, Rabbine yemin olsun, aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem yapmadıkça, verdiğin hükme karşı içlerinde hiçbir sıkıntı duymayarak tam teslimiyet göstermedikçe iman etmiş olmazlar.”²

5- Hakkında İhtilaf Olan Konuları Kitap ve Sünnet’e Döndürmek: Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”³ İslam, insanların söyledikleri üzerine hakemdir ve o sözlerin, hak yahut batıl olduğu konusunda İslam karar verir.

6- Söz, Fiil Veya Hüküm Olarak İslam’a Aykırı Olan Her Şeyi Reddetmek: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim dinimize uymayan bir amel işlerse, o kendisinden reddedilir.”⁴

7- Dinde Bid’at ve Uydurma Şeyler Çıkarmanın Önüne Geçmek. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Dinde yeni çıkarılan şeylerden sakının” buyurur.

8- Özellikle Kitap ve Sünnet’e Sarılma Emri İle Alakalı Olarak, Emri Bi'l-Ma'ruf ve Nehyi Ani'l-Münker Görevini Yerine Getirmek: Bu cerh ve ta'dil ile, bid’at ehline karşı çıkmakla ve Allah yolunda cihad emrini yerine getirmek ile yapılır.

Bu sekiz esasın teferruatına inildiğinde gerek akide, gerek ahkam ve gerekse hem akide ve hem de ahkam ile alakalı ilave bir takım meseleler bulunmaktadır. Akide ile ilgili olan mesele; kişinin Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın akidesine tabi olmasının gerektiğidir. Bu akide ise şu kitaplardan tahsil edilebilir: İbn-i Ebi Asım'ın “el-Sünne” isimli eseri, Lalekai'nin “Şerhu İ'tikadi Ehl-i's-Sünne” isimli eseri, İbn-i Teymiye'nin “el-Akidetu'l-Vasıtyye” isimli eseri ve bu eserin şerhi, Hafız Hakemi'nin “Mearicu'l-Kubul” isimli eseri, Abdurrahman bin Hasan'ın “Fethu'l-Mecid Şerhu Kitabı't-Tevhid” isimli eseri. Bu konuda, günümüz yazarlarından bazıları Eş'ari ve diğer mezheplerin görüşlerini Ehl-i Sünnet olarak isimlendirerek kitaplarında ele almaktadırlar. Bu nedenle Müslümanların bundan sakınmaları ve dikkatli olmaları gerekir. Akideyi, bu tür kaynaklardan okumadan önce yukarıda isimlerini verdiğimiz selefın kaynaklarından tahsil etmek gerekir. Böylece bu konudaki hak öğrenilmiş olunur. Bu bizim Müslümanlara tavsiyemizdir. Din nasihattır.

¹ 33 Ahzab/36

² 4 Nisa/65

³ 4 Nisa/59

⁴ Müslim

Ahkam ile ilgili olarak ise, taklidin caiz olmakla beraber vacip olmadığı ve içtihad konusu belirtilebilir. Bu iki konu ise, Allah'ın izni ile ileride gelecektir.

Hem akide ve hem de ahkam ile ilgili olan ise, gerek akidede ve gerekse ahkam konularında ahad haberin delil olarak alınması gerektiği meselesidir.

AHAD HABER, AKİDE VE AHKAMDA HÜCCETTİR

Bu, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat yolunun önemli özelliklerinden ve Kitap ve Sünnet'e sarılmanın temellerinden biridir. "El-Akidetu't-Tahaviyye" kitabının şarihi şöyle der: "Ahad haberi,¹ ümmet, amel ederek ve tasdik ederek kabul etmiştir. Ahad haber ümmetin cumhuru'na göre kesin bilgi ifade eder ve mütevatirin iki çeşidinden biridir. Ümmetin selefi arasında bu konuda ihtilaf yoktur. Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu* "Ameller ancak niyetlere göredir", Ebu Hureyre'nin *Radiyallahu Anhu* "Kadın halası veya teyzesi ile birlikte nikahlanmaz" ve yine "Nesep ile haram olanlar, süt ile de haram olur" hadisleri ahad haberlerdendir. Yine Kuba Mescidi'ne gelip kiblenin Kabe'ye çevrildiğini bildiren ve sahabenin *Radiyallahu Anhum* Kabe'ye yöneldiğini belirten haber de ahad hadislerdendir.

Rasul *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendi döneminde, yeryüzündeki krallara elçiler göndererek onları İslam'a davet etmiştir. O bu elçileri birer birer göndermiş ve bu elçiler vasıtasıyla, onları göndermiş olduğu kişilere hüccet ikame edilmiştir. Kendilerine elçi gönderilenler, bu elçilerin bir kişi olduklarını ve dolayısıyla da haberlerinin kabul edilmeyeceğini söylememişlerdir. Allahu Teala şöyle buyurur: "O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Rasülü'nü hidayet ve hak din ile gönderendir."² Allahu Teala'nın, hüccetinin geçersiz hale gelmemesi için kullarına karşı onları koruması kaçınılmazdır."³

El-Bani şöyle der: "Ahad hadis akide ve ahkamda hüccettir. Ahad haber ile akide sabit olmaz diyenler, aynı zamanda şer'i ahkâmın ahad haber ile sabit olduğunu söylerler. Böylece akide ve ahkâm arasında ayırım yapmış olurlar. Acaba Kitap ve Sünnet'te böyle bir ayırım var mıdır? Binlerce kez hayır. Aksine ahad haber, umum ve mutlak olarak her ikisini kapsamakta ve ikisinde de ona uymayı gerektirmektedir. Çünkü Allahu Teala'nın "Allah ve Rasülü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasul'e baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur"⁴ ayetindeki "iş" sözü kesin olarak hepsini içermektedir. Aynı zamanda Allah Rasülü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* itaat etmeyi ve isyan etmemeyi emreder ve ona muhalefet etmekten sakındırır. Hüküm vermek üzere Allahu Teala'ya ve Rasülü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* çağırıldıkları zaman "işittik ve itaat ettik" diyen mü'minleri övmesi de bunu gösterir. Bütün bunlar akide ve ahkamda Rasul'e itaat etmenin ve

¹ Ahad haber: Tek raviden rivayet olunan hadislerdir.

² 9 Tevbe/33

³ Mektebetu'l-İslami baskısı, sayfa:399-400, 1403 hicri

⁴ 33 Ahzab/36

uymanın vacip olduğuna delildir. “Bir de peygamber size ne verdi ise onu alın”¹ ayetinde “Ma” sözcüğü, umum ve genellik belirten lafızlardandır. Ahkamda ahad haber kabul edilir diyenlere delili soracak olursan, yukarıdaki ayeti ve konuyu uzatmamak için belirtmediğimiz başka ayetleri delil gösterirler. İmam Şafii *Rahimehullah*, “er-Risale” isimli kitabında bu konuyu ayrıntılı olarak açıklamıştır. İsteyen oraya bakabilir. Ayetlerin genel kapsamında olduğu halde, acaba akideyi bunun dışında tutmaya sevkeden nedir? Akideyi dışarıda bırakıp sadece ahkamla ilgili olarak ayetleri tahsis etmek batıldır. Bunun sonucu olarak söylenenler de batıldır.”²

El-Bani şöyle devam eder: “Ahad hadisi ahkamda kabul ederken akide konusunda kabul etmemek, salih selefin ve günümüzde Ehl-i Sünnet Müslümanlarının taklit ettiği dört imamın tanımadığı ve İslam’a yabancı bir felsefedir.”³ El-Bani, söylediklerinin delillerini göstermiş ve muhalif olanların görüşlerini çürütmüştür. Kitabı faydalı olup her Müslümanın okumasını tavsiye ederim. Bu konuda daha fazla bilgi için Buhari’nin Sahih’inde “Ahbaru’l-Ahad” babına⁴ ve Şafii’nin “er-Risale”⁵ kitabına bakılabilir. Ümmetin kabul ettiği ahad haberler arasına Buhari ve Müslim’in kitaplarındaki hadislerin çoğu girmektedir.

¹ 59 Haşr/7

² El-Bani, el-Hadisü Huccetun fi’l-Akide ve’l-Ahkam, 51-52

³ El-Bani, el-Hadisü Huccetun fi’l-Akide ve’l-Ahkam, 54

⁴ Fethu’l-Bari, 13/231-244

⁵ 369-470

BİR MEZHEBİ VEYA BİR MÜÇTEHİDİ TAKLİD ETMEK CAİZDİR AMA VACİP DEĞİLDİR

Taklit ile ilgili hususları şöyle sıralayabiliriz:

1- Taklit, delilini bilmeden başkasının sözü ile amel etmektir.

2- Delilden anlamayan veya delile ulaşma imkanı olmayan avamdan insanlar için taklit caizdir. El-Bani şöyle der: “İbn-i Abdilber özetle şöyle der: Bütün bunlar avamdan olmayanlar içindir. Avamın, herhangi bir durumda alimlerini taklit etmesi kaçınılmaz olur. Çünkü delili bilmez, anlamadığı için de bunun bilgisine ulaşamaz. İlim derece derecedir ve en üstüne ulaşmak için en alttan başlamak gerekir. Bu da avam halk ile delil arasında engeldir. Avamın alimleri taklit etmesi ve “Bilmiyorsanız, zikir ehline sorunuz” ayetinde bunların kastedildiği konusunda alimler arasında ihtilaf yoktur. Bir müşkile ile karşılaştığı zaman, avamın ve bilgisi olmayan veya dini nasıl yaşayacağını bilmeyen insanların kible ehlinden olduğuna inandığı alimlerden birinin söylediğini taklit etmesi kaçınılmazdır. Avamın fetva vermesinin caiz olmadığına da alimler ittifak etmişlerdir. Çünkü helal ve haram olduğunu söylemek için manaları bilmemektedirler.

Bununla beraber avam hakkında mutlak konuşmanın ve mutlaka taklit etmesi gerektiğini söylemenin abartılı olduğu görüşündeyim. Çünkü taklidin, delili bilmeden başkasının sözü ile amel etmek olduğunu hatırlarsak, avamdan zeki olan bazı kişilerin, eline geçen nasstaki hücceti anlaması mümkündür. Çünkü bu tür nasslarda hüccet açıktır. Mesela, “Teyemmüm, bir kez elleri ve yüzü silmektir” ifadesini avamdan hangi insan anlamaz ki? Bu nedenle, “delili bilmek ve anlamaktan aciz olanların taklit etmeleri gerekir” demek daha doğru olur. Çünkü Allahu Teala kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemeyiz.”¹

3- Avam için taklit caiz ise de, her meselede mutlaka belli bir mezhebi taklit etmesi gerekmez. Çünkü hak, bir mezhep ile sınırlı değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”² Ayet, Allahu Teala ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında kimsenin yanılmaz olmadığını belirtmektedir. Aksine Peygamber dışında herkesin sözü alınabilir veya alınmayabilir. İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der:

¹ El-Bani, el-Hadisü Huccetun Binefsihi, 85-86

² 4 Nisa/59

“Avamın bilinen mezheplerden sadece birine bağlanması zorunlu mudur, değil midir? Bu konuda iki görüş vardır. Bir görüşe göre yalnız bir mezhebe bağlanması gerekmez. Kesin doğru olan budur. Çünkü Allah ve Rasulü’nün vacip kıldığı dışında vacip olmaz. Allah ve Rasulü de ümmetten sadece bir kişinin mezhebine bağlanmasını kimseye vacip kılmamıştır. Önceki nesiller böyle bir şeyden beri olmuştur ve böyle bir şeyi kimse söylememiştir. Kaldı ki, avamdan insanların bir mezhebe bağlanması da doğru olmaz. Çünkü avamın mezhebi yoktur. Zira mezhepli olmak, ancak belli bir şekilde görüş ve delillendirme sahibi olup mezheplerden anlayanlar için sözkonusu olur. Belli bir kişinin bütün görüşlerini almak ve başkalarının görüşlerini terketmek anlamında ümmetten sadece birinin mezhebini almak hiçbir kimsenin üzerine vacip değildir. Böyle bir şey, ümmette ortaya çıkan çirkin bir bid’attır. Allah’ı ve Rasulü’nü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* en iyi bilen ve ümmet içinde derecesi ve kıymeti en büyük olan ümmetin imamlarından hiçbiri böyle bir şeyin zorunlu olduğunu söylememiştir.”¹

İbnu’l-Kayyim başka bir yerde ise şöyle der: “Avamdan olan kişiler dört mezhep imamlarının birinden veya başka alimlerden sorabilirler. Ne soran kişilerin ne de fetva veren müftünün dört mezhep imamından biri ile bağlı kalması gerekmediği gibi, alimin de kendi memleketinin veya diğer memleketlerin birinde kendisi ile amel edilen belli bir hadise bağlı kalması gerekmez. Sahih bir hadis bulduğunda onunla amel etmesi gerekir.”²

4- İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Kim belirli bir imamı taklit etmenin vacip olduğunu söylerse, tevbe etmesi istenir, tevbe ederse ne âlâ, etmezse öldürülür. Mutlaka bir imamı taklit etmek gerekir, diyorsa, cahil ve sapmış biri olur.”³

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, “Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında her söylediğine uymanın vacip olduğu başka bir kimse yoktur” demek istemektedir. Çünkü değeri ve derecesi ne kadar büyük olursa olsun, insanlardan kim bir kişiye böyle bir özellik verirse, onu Allah’a ve Rasulü’ne denk tutmuş olur. Bu ise küfürdür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kafirler, rablerine başkalarını denk tutuyorlar.”⁴

Her konuda sadece belli bir imama uymanın vacip olduğunu kim söylerse, kafir olur. Çünkü Allahu Teala’nın “Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah’a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah’a ve

¹ İlamu’l-Muvakkiin, 4/262

² İbnu’l-Kayyim, Age. 4/263

³ İbn-i Teymiye, el-İhtiyaratu’l-Fıkhiyye, 333

⁴ 6 En’am/1

Rasulü'ne götürün"¹ hükmünü reddetmiş olur. Ayet, Allah ve Rasulü dışında kimseyi belirtmemiştir.

El-Bani, gençlere seslenişinde şöyle der: "Başkaları bir yana, okumuş mü'min gençlerin çoğuna bile kapalı olan bir konuya dikkatinizi çekmek isterim. Seyyid Kutub ve Mevdudi *Rahimehumellâh* gibi çağdaş alimler, kitapları ve çabaları ile Müslümanlara, hakimiyetin sadece Allah'ın olduğunu, yani kanun koyma hakkının sadece Allahu Teala'ya ait olduğunu ve bunda kimsenin ona ortak olmadığını söylemişlerdir. Bu da Kitap ve Sünnet ile ilgili belirtilen nassların açıkça söylediği bir şeydir. Ancak burada sözkonusu gençlerden birçok kişi, hakimiyetin yalnız Allahu Teala'ya ait olduğu akidesine aykırı olan, ona ortak koşma fiilinin Müslüman veya gayri müslim tarafından işlenmesi arasında farkın olmadığını anlamıyorlar. Allah'tan başka hakimiyet ve teşri hakkını kendisinde gören kişilerin Müslüman veya kafir, alim veya cahil olması arasında bir fark yoktur. Çünkü böyle bir şey mü'min gençlerin iman ettiği "Hakimiyet Allah'ındır" ilkesine aykırı düşmektedir."²

5- Taklit eden kişinin, hakkın, taklit ettiği mezhebinde olmadığını tespit ettiği anda hak olana dönmesi vacip olur. Allahu Teala şöyle buyurur: "Aralarında hüküm vermek üzere mü'minler Allah'a ve Rasulü'ne çağrıldıkları zaman sadece "işittik ve itaat ettik" demeleri gerekir. İşte kurtuluşa erenler onlardır."³ "Allah ve Rasulü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasule baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur."⁴

Allahu Teala her konuda kendisine ve Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* uymayı vacip kılmıştır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında hiçbir kimse bu özelliğe sahip değildir. Alimin söylediği, sabit olan delile aykırı ise, reddedilir ve onunla amel etmediğimiz gibi başkalarının da onunla amel etmemesini söyleriz. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: "Kim dinimizde, onda olmayan şeyler uydurursa, uydurduğu reddedilir."⁵ İmam Şafii *Rahimehullah* şöyle der: "Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetini öğrendikten sonra onu bırakıp başka bir kişinin sözü ile amel etmek, hiçbir kimse için helal değildir."⁶ Bu aynı zamanda, meşhur dört mezhep imamının görüşüdür.

İbn-i Abdilber, "Camiu Beyani'l-İlmi" isimli kitabında İbn-i Mes'ud'dan *Radiyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: "Hiçbiriniz, iman ediyorsa iman

¹ 4 Nisa/59

² El-Bani, el-Hadisü Huccetun Binefsihi, 96

³ 24 Nur/51

⁴ 33 Ahzab/36

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ El-Fullani, İkazu Himemi Uli'l-Ebsar, 58

edecek ve küfrediyorsa küfredecek şekilde, dininde başkasını taklit etmesin. Çünkü kötülükte örnek olmaz.”

Şankiti *Rahimehullah*, “Bunlar Kur’an’ı hiç düşünmezler mi, yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var?”¹ ayetinin tefsirinde taklid konusunda faydalı bilgiler vermekte ve nerede caiz olduğu, nerede kötü olduğunu belirtmektedir.²

Burada söylediklerimizden maksat, yaşayan veya ölmüş belirli bir kişiye ya da belli bir mezhebe bağnazlık derecesinde bağlanmanın kötülüğünü anlatmak ve böyle bir şeyden sakındırmaktır. Çünkü Müslümanın Kitap ve Sünnet’in, yani şer’i delilin dışında bir şeye bu şekilde sarılması doğru olmaz. Haklı veya haksız olarak kişilere veya mezheplere bağnazlıkla bağlanmak, kötü cahiliyyenin özelliklerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “O (müşrik)lere, “Allah’ın indirdiğine tabi olun” denildiği zaman, “Hayır, biz atalarımızı neyin üzerinde bulduysak ona tabi oluruz” derler.”³

Muhammed Hâmid’in “Dinde anarşinin önüne geçmek için mezhep imamlarına bağlanmak gerekir” isminde bir kitabı vardır.⁴ Yazar, kitabında belirli bir müçtehid taklit etmenin vacip olduğunu söyleyerek⁵ “Bilmiyorsanız zikir ehline sorun” ayetini delil göstermiştir. Halbuki belirttiğimiz gibi ayet, belirli bir alimi veya mezhebi taklit etmek gerektiğini söylemiyor. Kitabında baştan sona kadar bu ayet dışında, söyledikleri için başka bir delil göstermemiştir. Halbuki İbnu’l-Kayyim’in dediği gibi, belli bir mezhebi taklit etmeyi vacip kılan ne Kitap’ta ve ne de sünnette bir nass bulunmamaktadır. Böylece belirli bir alimi veya mezhebi taklit etmenin vacip olduğunu gösteren bir delilin olmadığını anlamış olmaktayız.

¹ 47 Muhammed/24

² Advau’l-Beyan, 7/428

³ 2 Bakara/170

⁴ Muhammed Hâmid, Lüzumu İttibai Mezahibi’l-Eimmeti Hasmen li’l-Favda’d-Diniyye, Mektebetu’l-Menar, Ürdün

⁵ Age. 42

İÇTİHAD DEVAM EDER VE YERYÜZÜNDE HER ZAMAN ALLAH'IN DELİLLERİNİ ORTAYA KOYACAKLAR BULUNUR

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ümmetimden bir grup Allah’ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah’ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır.”¹ Müslim, Sevban’dan merfu olarak şunu rivayet eder: “Ümmetimden bir taife hak üzere üstün olmaya devam eder, onlara muhalif olanlar kendilerine zarar veremezler ve Allah’ın emri gelinceye kadar böyle devam ederler.”

Taife, bir veya birden çok kişi için kullanılır. Hadis, yeryüzünün, hakkı söyleyen ve hücceti ikame edenlerden boş kalmayacağını göstermektedir. Bu da Allahu Teala’nın kullarına bir rahmeti, sapıtan ve inad edenlere karşı bir hüccetidir. İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Ümmetimden bir taife hak üzere üstün olmaya devam eder” buyurur. Ali bin Ebi Talip de *Radiyallahu Anhu* “Allah’ın delil ve hüccetlerinin geçersiz hale gelmemesi için, yeryüzü O’nun hüccetini ortaya koyan kişilerden boş kalmaz” der.”²

Bilindiği gibi nasslar sınırlıdır ve olaylar sürekli yenilenmektedir. Olayların bazısını selef araştırmış, bazılarını ise araştırmamışlardır. Bu nedenle ortaya çıkan olaylar hakkında hükmü ortaya çıkaracak araştırmacıların olması kaçınılmazdır. Değilse, insanlar cehalet içinde bocalar ve yeryüzünde Allahu Teala’nın hücceti kesilmiş olur.

“Fethu’l-Mecid” isimli kitabın yazarı, yukarıda aktardığımız “Taifetu’l-Mansura” hadisini açıklarken şöyle der: “İmam Ahmed, bu taife mevcut olduğu sürece içtihadın da devam edeceğine bu hadisi delil göstermiştir.”³ Zaman içinde müçtehidin olmayabileceğini caiz gören cumhura aykırı olarak, Hanbelilerin ve başkalarının görüşü budur. Müçtehidin bulunmayabileceğini söyleyen cumhurun delili, ilmin kabzedileceğini belirten Abdullah bin Amr’ın şu hadisidir: “Allah size ilmi verdikten sonra çekip almaz, ama aranızdaki alimleri almasıyla cahil kişiler kalır. Kendilerinden fetva sorulunca cahil görüşleriyle fetva verirler, hem sapıtırılar hem de saptırılar.”⁴

Her zaman müçtehidin bulunduğunu söyleyen Hanbelilerin görüşü (Allahu Teala en doğrusunu bilir) daha kuvvetli ve müsbet yöndedir. İki

¹ Müttefekun Aleyhi

² İlamu’l-Muvakkın, 4/150

³ Age. 277

⁴ Buhari

hadisin arası şöyle birleştirilebilir: Her nesilde ve dönemde salih alimler öncekinden az olur, ama sözde alimler çoğalır. Ancak öncesinden az da olsa, her nesilde sağlam alimlerin olması kaçınılmazdır. İki hadisin arasını bu şekilde bulmamızı, Enes'ten *Radıyallahu Anhu* rivayet edilen "Kıyametin alametlerinden biri, ilmin azalması ve cehaletin yayılmasıdır" hadisi de desteklemektedir.¹ Yine ondan merfu olarak şöyle rivayet edilir: "Rabbimize kavuşuncaya kadar gelen hergün öncekini aratacaktır." "Öncekini aratacaktır" ibaresinden maksat, hadisin şerhinde şöyle belirtilir: "Mutlak olarak söylenen bu söz müşkil olmuştur. Çünkü bazı zamanlar bir öncesinden daha iyi olabilir. Gerçekten Haccac zamanından kısa süre sonra ve az sürmüş olmasına rağmen, Ömer bin Abdulaziz dönemi bunun örneğidir. Sonra bundan maksadın ne olduğunu Abdullah bin Mes'ud'un açıkladığını gördüm ki, onun görüşünün alınması evladır. Şabi yolu ile Abdullah bin Mes'ud'un şöyle dediği rivayet edilir: "Gelen her sene bir öncekini aratır. Demiyorum ki, bir yıl diğerinden hayırlıdır ve bir emir diğerinden hayırlıdır. Ancak bütün mesele ilmin yok olmasıdır. Sonra bir kavim çıkar ve işleri görüşlerine göre kıyas ederek yaparlar, böylece İslam yıkılır." Başka bir rivayette ise şöyle geçmektedir: "Bu şehirlerin azlığı veya çokluğu anlamında değil, alimlerin yok olması anlamındadır. Sonra işler hakkında reyleriyle fetva verenler çıkar, İslam'ı bozar ve yıkarlar."²

Alimlerin tümünden yok olması, ancak mü'minlerin yeryüzünde canlarını alacak olan rüzgarın esmesi zamanında olur ki, bu da İsa'nın *Aleyhisselam* inişi ve ölümünden sonradır. O zaman insanların kötülükleri kalır ve kıyamet onlar üzerine kopar. Rüzgarın esmesi, Taifetu'l-Mansura'ya destektir. Abdullah bin Amr ve Ukbe bin Amir arasında geçen konuşmadan Müslim bunu rivayet etmiştir.³ Her iki hadisin birleştirilmesi konusunda Muhammed bin İbrahim el-Vezir el-Yemeni'nin "er-Ravdu'l-Basim"⁴ isimli kitabına da bakılabilir.

İlmin kabzedilmesi ve Taifetu'l-Mansura hadislerinin uzlaştırılması ile ilgili bir mesele daha vardır. Bu mesele, Taifetu'l-Mansura hadisinde sözü edilen sağlam ve güvenilir alimlerin, ilmin kabzedileceğini belirten hadiste sözü edilen ve hevalarından fetva vererek insanları saptıran sözde alim sapıklıklarına karşı, daima mücadele etmelerinin vacip olduğudur. Bu aynı zamanda Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu sözlerinden de anlaşılmalıdır: "Bu ilmi her nesilde adaletli olanlar taşır, onu aşırıların tahriflerinden, iptal edenlerin uydurmalarından ve cahillerin te'villerinden korurlar."

¹ Buhari

² Fethu'l-Bari, 13/21

³ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 13/67-68

⁴ 1/38, Daru'l-Marife, basım 1399 hicri

Muhammed Hâmid, yukarıda sözü edilen kitabında içtihadın önlenmesi gerektiğini söyleyerek şöyle der: “Bildığımız ve amel ettiğimize göre, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hicretinin üzerinden dört yüz yıl geçtikten sonra ahkamda mutlak içtihadın yasak olduğunu fakihlerimiz kararlaştırmışlardır.”¹ Yazar, burada İbn-i Abidin’in Haşiye’sinde söylediğine işaret etmektedir.²

Şüphe yok ki bu söylenenler ve özellikle belirli bir tarihin belirtilmesi, Kitap, sünnet ve icmadan hiçbir delile dayanmamaktadır. Aksine hem Taifetu’l-Mansura ve hem de dini tecdid etme hadislerine aykırıdır. Yazar yine şöyle der: “Zamanımızda mutlak içtihadı ancak akli eksik, ilmi az ve dini zayıf kişiler iddia edebilir.”³ Şöyle devam eder: “Ancak zamanımızda ortaya çıkan cüz’i, ferdi ve tâli meselelerde içtihad etmeye engel yoktur. Ne var ki bunu da, sadece, günümüzde İslam aleminde yer yer ortaya çıkan sayılı bazı kişiler yapabilir. Yoksa kendini alim sanan yahut basit kişilerin alim sandığı kişiler bunu yapamazlar.”⁴

Görüldüğü gibi Muhammed Hâmid’in, içtihadı tümünden inkar etmeye gücü yetmemiştir. Çünkü böyle bir şey, içtihadı gerekli kılan nasslar bulunduğu için şer’an caiz olmadığı gibi, yeni buluşlarla beraber olaylar sürekli yenilendiği için aklen de caiz değildir. Zira ortaya çıkan olaylar hakkında ve meydana gelen fıkhi ihtilafları çözmek için insanlara fetva verecek müçtehidin bulunması kaçınılmazdır.

¹ Age. 9

² Reddu’l-Muhtar, 1/55

³ Age. 11-12

⁴ Age. 12

SONUÇ

Kitap ve Sünnet'e sarılma konusunu bu kitabımızda ele almaktan maksadımız, Müslümanların, cihad bayrağını kaldıran ve buna bir de İslami sıfatını ekleyen herkese, akide ve metodunu belirttiğim Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın menhecine uygunluğunu araştırmadan aldanmaması gerektiğini belirtmektir. Delile aykırı olan her şey reddedilir. Delil ve menhec doğru ise, bu kişilerin söz ve davranışlarının birbirine uyup uymadığına bakılır. Bu ise Allah ve Rasulü'ne tam bağlılık ve teslimiyet esasıdır. Söz ve davranışları birbirine uyuyorsa, sahibinin doğru olduğunu kabul ederiz. Ama birbirine uymuyorsa, Allah'ın dini ile oynayan, güzel sözle insanları kandırıp sözü amelini yalanlayan bir yalancı olduğunu anlarız. Çünkü bu kişi söylediklerini yapmayan ve Allah'ın nefret ettiği kişilerdendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “(Bunlar) Allah'ı ve iman edenleri aldatmaya çalışırlar. Oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değillerdir.”¹ Lalekai, Enes bin Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: “Hangi şeyle oynarsan oyna, sakın dinin ile oynama.”² Burada söylediklerimiz, yani menhecin doğruluğu ve amel ile sözün birbirine uygunluğu, aynı şekilde cihad ile ilgili söylediklerimiz için de geçerlidir.

Tekrar vurgulayarak belirtiyorum ki, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın menheci, Kitap ve Sünnet'e sarılmaktır ve bu dini, en hayırlı nesiller olan ilk nesillerin üzerinde bulundukları temelleri üzerinde koruyacak tek yoldur. Günümüzde küfür olan birçok terim ve yöntem, İslami kılıflarla maskelenerek nasslarla bozuk delillendirme ve yanlış te'vil yolu ve ikinci derecedeki deliller kullanılarak Müslümanlara kabul ettirilmek istenmektedir.

Örnek olarak, “İşleri aralarında şûra iledir”³ ayetine binaen demokrasiyi, “Yine sana hangi şeyi nafaka olarak vereceklerini soruyorlar. De ki: İhtiyacınızdan geri kalanını verin”⁴ ayetine binaen sosyalizmi ve yine “Hikmet mü'minin yitik malıdır. Nerede bulursa onu almaya başkasından daha layıktır” sözüne binaen beşeri kanunları almakta bir sakıncanın olmadığını iddia ederler. Ayrıca “Sizler dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz” hadisine binaen faiz alıp vermenin, laikliği kabul etmenin, din esasına göre insanları ayırmamanın ve “İnsanlar tarağın dişleri gibidirler” sözüne binaen de cizye almanın caiz olmadığını söylerler. Bu ise, sahili olmayan bir denizdir. Allahu Teala, “O misal ile Allah birçok kimseleri saptırır; bir çoklarını da yola getirir. Ama onunla ancak fasıkları saptırır”⁵ buyurarak bu gerçeği ne kadar güzel

¹ 2 Bakara/9

² Şerhu İtikadi Ehli's-Sünne, 1/154

³ 42 Şûra/38

⁴ 2 Bakara/219

⁵ 2 Bakara/26

belirtmektedir. Nassları anlamada ölçü, sahabe ve onlardan sonra gelen salih selefin doğru anlayışdır. Bununla beraber sarf, nahiv ve belağatı ile Arap dilinin ve fıkıh usulünün kurallarıdır. Ta ki sözlerin anlamları değıştirilmesin.

(EK-2)**CİHADIN ESASLARI**

Kitap ve Sünnet'e sarılmak bu dini, sağlam temelleri üzerinde tutuyor ve kimi mensuplarının oyuncağı olmasından koruyorsa, cihad da onu ve Müslümanları, içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlike ve saldırılara karşı korumaktadır. Allahu Teala bunu şu ayette bildirmiştir: “And olsun ki biz, peygamberlerimizi belgelerle gönderdik. İnsanların doğru hareket etmeleri için peygamberlere kitap ve ölçü indirdik. Pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri var ettik. Bu, Allah'ın, dinine ve peygamberlerine görmeksizin yardım edenleri meydana çıkarması içindir. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür.”¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Din, ancak kitap, mizan ve demir ile ayakta durur. Kitap yol gösterir, demir ise onu destekler.”² Şeyhu'l-İslam *Rahimehullah* bu sözünü birden fazla yerde tekrarlar.

Bu bölümde, Allah'ın izni ile, İslam'ın devamı için cihadın gerekliliğini, önemini ve amacını belirten bazı esaslar belirteceğim. Bu esaslardan özellikle ilk beşi, Allahu Teala'nın kaza ve kaderi ile ilgili olarak, Müslümanların akidelerinin bir parçası durumundadır. Müslümanın, kafirlere karşı mücade-

¹ 57 Hadid/25

² İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 35/36

lenin esasını ve cihadın gayesini kavraması için bu esasları mutlaka bilmesi gerekir. Bu esaslara, cihad akidesinin temelleri de diyebiliriz.

Müslüman veya kafir olsun, her ordunun, uğrunda savaşacağı amaçlara ve izleyeceği esaslara sahip olması gerekir. Bu nedenle manevi yönlendirme, adı değişik de olsa her ordunun belli başlı organlarından biridir. Bu organın görevi, bu inancı askerlerin ruhlarına yerleştirmektir. Nitekim inkarcı ve laik ordular bile, kendilerine şeytanın kuruntularından oluşan bir akide belirlemişlerdir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Görmedin mi, biz şeytanları o kafirler üzerine musallat ettik. Onları günaha kışkırttıkça kışkırtıyorlar.”¹ Şeytan, kendi kavimlerinin diğer kavimlerden üstün olduğu, ilke ve uygarlıklarının insanlar arasında yaymaları gerektiği, toprağı ve milliyeti savunmalarının gerektiği gibi akide ve kışkırtmalar ile bu kafir askerleri savaşa sürüklemektedirler.

Mü'min veya kafir her ordunun sahip olduğu bu akideler bir kalıba dökülmekte ve askerlere verilmektedir. Bu kalıp ise, savaşan askerin haklı olduğuna ve düşmanın batıl yolda olup kendisine karşı savaşması gerektiğine inanmasıdır. Hudeybiye günü Ömer İbnu'l-Hattab *Radıyallahu Anhu* Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle demiştir: “Biz hak, düşmanımız ise batıl üzerinde değil midir?” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu sözü üzerine ona, “Evet” diyerek cevap vermiştir.² Kafirler de kendilerinin hak üzere olduğuna inanırlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Dediler ki: Bu ikisi ancak birer büyücüdür. Büyüleriyle sizi hem yurdunuzdan çıkarmak ve hem de sizin en üstün olan dininizi ortadan kaldırmak istiyorlar.”³

Müslümanlar olarak bizlerin, cihad ile ilgili olarak akidemiz şudur: Allahu Teala insanları yarattı ve peygamberleri aracılığıyla şer'i olarak, kendisine ibadet etmelerini emretti. Kimileri iman etti, kimileri ise küfretti. Böylece insanlar mü'minler ve kafirler olarak bölündüler. Sonra Allahu Teala iki tarafı da birbirine musallat etti ve şöyle buyurdu: “Bir de, bakalım sabredek misiniz diye, bazınızı bazınıza fitne yaptık.”⁴

Allahu Teala, sünneti ve kaderi gereği, kafirleri mü'minlere musallat etmiştir. Bu kafirler, mü'minler için fitne olmakta ve onlarla savaşmaktadır. Mü'minleri de kafirlere musallat etmiştir. Mü'minler ise onları hidayete çağırmaktadırlar. Bunu reddedenlere karşı ise, Allah'ın kelimesinin en üstün olması, dinin tamamının Allah'ın olması ve ibadetin de sadece, yeryüzünde ortağı olmayan Allah'a yapılması için savaşır. Mü'minlerin kafirlere karşı mücadelesi, “La İlahe İllallah” akidesinin gerçekleşmesi içindir. Rasulullah

¹ 19 Meryem/83

² Buhari, Hadis no: 2731, 2732

³ 20 Taha/63

⁴ 25 Furkan/20

Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurur: “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Rasulü olduğuna şهادet edinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.”¹ Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Kıyametin kopmasına yakın kılıçla gönderildim. Ta ki sadece Allah’a ibadet edilsin ve O’na ortak koşulmasın.”²

Cihad, Tevhidi gerçekleştirmenin yoludur. Allahu Teala, bu dünyanın imtihan yeri olmasını ve kıyamet günü kendilerine karşılıklarını vermek üzere, kullarını burada imtihana tabi tutmayı dilemiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah dileyseydi elbette onlardan intikam alırdı. Bunun böyle olması, kiminizi kiminizle denemek içindir. Allah yolunda öldürülenlere gelince, onların amellerini asla boşa çıkarmaz.”³ “Ve işte böyle, sana Arapça bir Kur’an vahy ettik ki, Mekke halkını ve etrafındakileri uyarasın ve hakkında hiçbir şüphe bulunmayan kıyamet gününün dehşetiyle korkutasın. Bir fırka cennette, bir fırka da cehennemdedir. Eğer Allah dileyseydi bütün insanları tek bir ümmet yapardı. Lakin O, dilediğini rahmetine koyuyor. Zalimlere ise ne bir dost vardır, ne de bir yardımcı.”⁴

Mü’minler ve kafirler hepsi Allahu Teala’nın kullarıdır ve ona boyun eğmek zorundadırlar. Onlar hakkında adalet ile hükmeder. Biz O’nun kaza ve kaderine iman ederiz, hikmetinden şüphe etmeyiz ve şer’i emirlerine boyun eğiz. İnsanlar yaptıklarından sorumludurlar, Allahu Teala ise yaptıklarından sorumlu değildir. Şimdiye kadar söylediklerimizi maddeler halinde şöyle açıklayabiliriz:

¹ Müttefekun Aleyhi

² Ahmed

³ 47 Muhammed/4

⁴ 42 Şûra/7-8

BİRİNCİ MADDE

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”¹ İbadet, Allahu Teala’nın peygamberler vasıtasıyla bildirdiği şeriatına sarılmaktır. Allahu Teala, her millete peygamber göndermiştir. Şöyle buyurur: “Biz her ümmete, Allah’a ibadet edin ve tağuttan uzak durun diye, bir elçi gönderdik.”² “Hiçbir ümmet yoktur ki, kendisine bir uyarıcı gönderilmemiş olsun.”³ Bu, Adem’i *Aleyhisselam* yarattığından, kıyamet saatine kadar Allahu Teala’nın, kullarına karşı hüccetinin gerçekleşmesi içindir. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: “Müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdik ki, bu peygamberlerden sonra insanların Allah’a karşı bir hüccetleri kalmamasın. Allah güçlüdür; hikmet sahibidir.”⁴

Rasul, asıl olarak kendi dönemindeki insanlara gönderilir. Daha sonra ise, alimler ulaşabildikleri kişilere, onun risaletini tebliğ ederler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hem Rabbin memleketlerin ana merkezlerine, kendilerine ayetlerimizi okuyan bir peygamber göndermedikçe memleketleri helak etmiş değildir. Biz ahali zalim olan memleketlerden başkasını helak etmeyiz.”⁵ Peygamber öldükten sonra onun tabileri, Allahu Teala’nın kullarına karşı hüccetinin kesilmemesi için, risaletini başkalarına iletmeye devam ederler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Burada bulunanlar, bulunmayanlara tebliğ etsin”, “Bir ayet bile olsa, benden tebliğ ediniz” “Alimler, peygamberlerin varisleridir”, “Ümmetimden bir zümre Allah’ın dinini yerine getirmeye devam eder.” Bu hadislerin tümü sahihtir.

İbadet etme emri, şer’i bir emirdir. Allahu Teala bunu, peygamberlerin diliyle şer’i olarak emretmiştir. Buna dini şer’i irade de denir. Her insan bunu kabul etmeyebilir. Allahu Teala, kendisine ibadet etmeleri için kulları yaratmış ve elçileri vasıtasıyla onlara, kendisine ibadet etmelerini emretmiştir. İnsanlar ise bu emri yerine getirirler veya yerine getirmezler. Netice de ise iyi veya kötü olarak karşılıklarını alacaklardır.

¹ 51 Zariyat/56

² 16 Nahl/36

³ 35 Fatır/24

⁴ 4 Nisa/165

⁵ 28 Kasas/59

İKİNCİ MADDE

Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer Rabbin dileyseydi insanları tek bir ümmet kılardı. Fakat, Rabbinin merhamet ettikleri bir yana, hala ayrılıktadırlar. Esasen onları bunun için yaratmıştır. Rabbinin "And olsun ki cehennemi hep insan ve cin ile dolduracağım" sözü yerine gelmiştir.”¹

Allahu Teala, dinleri, itikadları ve düşünceleri farklı olacak şekilde yaratmıştır. İbn-i Kesir'in dediği gibi, meşhur ve doğru olan açıklama budur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Rabbin dileyseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi iman ederdi. Öyle iken insanları iman etmeye sen mi zorlayacaksın? Allah'ın izni olmadıkça hiç kimse iman edemez. O, aklını kullanmayanlara kötü bir azap verir.”²

Allahu Teala, insanların kendisine iman eden ve iman etmeyen olarak bölünmesini dilemiştir. Bu, değişmez sünnetidir. Ayetlerde şöyle geçer: “Bir şey yaratmak istediği zaman O'nun yaptığı “ol” demekten ibarettir. Hemen olur.”³ “Bu, Allah'ın öteden beri, gelmiş geçmişlere uyguladığı yasasıdır. Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelecektir.”⁴

İnsanlar mü'min ve kafir olarak bölündüler; “Sizi yaratan O'dur. Böyle iken kiminiz kafir, kiminiz de mü'mindir.”⁵ Önceleri insanlar mü'min iken, Adem'in çocukları arasında şirk ortaya çıkınca mü'min ve kafir olarak bölündüler. Allahu Teala şöyle buyurur: “İnsanlar sadece bir tek ümmet idiler, sonradan ayrılığa düştüler.”⁶ İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “İbn-i Abbas *Radiyallahu Anhuma* der ki: Adem ile Nuh arasında on kuşak geçti ve hepsi de Tevhid üzereydiler. Sonra insanlar arasında ihtilaf çıktı, insanların bazıları değişik adlar taşıyan putlara taptılar. Allahu Teala, peygamberleri hüccetler ile gönderdi. Allahu Teala şöyle buyurur: “Helak olan, delil ile helak olsun ve yaşayan da delil ile yaşasın.”⁷

Ademoğulları arasında küfür meydana gelince, Allahu Teala onlara peygamberler gönderdi. Allahu Teala şöyle buyurur: “İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi.”⁸

¹ 11 Hud/118-119

² 10 Yunus/99-100

³ 36 Yasin/82

⁴ 33 Ahzab/38

⁵ 64 Teğabun/2

⁶ 10 Yunus/19

⁷ 8 Enfal/42

⁸ 2 Bakara/213

Allahu Teala, peygamberlerini kesin deliller ve açık ayetler ile göndermesine rağmen, sünneti gereği insanlar arasında ihtilaf oldu ve mü'min ile kafir olarak bölündüler. İki taraf arasında çarpışma ve savaşlar oldu. Allahu Teala şöyle buyurur: "O peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya açık mucizeler verdik ve onu Ruhü'l-Kudüs ile güçlendirdik. Allah dileseydi o peygamberlerden sonra gelen milletler, kendilerine açık deliller geldikten sonra birbirleriyle savaşmazlardı. Fakat onlar ihtilafa düştüler de içlerinden kimi iman etti, kimi de inkar etti. Allah dileseydi onlar savaşmazlardı; lakin Allah dilediğini yapar."¹

Hiçbir peygamber yoktur ki kavminden bir kesim ona karşı kafirlik yapmış olmasın. Hatta Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kıyamet günü tüm insanların toplanma anında kimi peygamberlerin yalnız başına geleceklerini belirtmiştir.² Allahu Teala, bunun örneklerini bize anlatarak şöyle buyurur: "Andolsun ki, "Allah'a kulluk edin" (demesi için) Semud kavmine kardeşleri Salih'i gönderdik. Hemen birbirleriyle çekişen iki zümre oluverdiler."³ Salih *Aleyhisselam* onları, sadece Allah'a ibadet etmeye çağırınca ikiye bölünmüşler ve birbirleriyle karşı karşıya gelmişlerdir. Muhammed'e *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kadar bu süreç böylece devam etmiştir. Buhari'nin rivayet ettiği "Muhammed insanları böldü" hadisinde belirtildiği gibi insanlar mü'min ve kafir olarak ikiye ayrılmışlardır. Kıyamet gününe kadar da iki grup halinde bulunmaya devam edeceklerdir.

Allahu Teala insanların mü'min ve kafir olarak bölünmelerini ve bunun kaçınılmaz olduğunu dilemiş olmasına rağmen, iman ediyoruz ki insanlar hayatlarında işlediklerinin hesabını vereceklerdir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Kuşkusuz siz acı azabı tadacaksınız. Çekeceğiniz ceza yapmakta olduğunuzdan başka bir şeyin cezası değildir."⁴ Bizler Allahu Teala'nın kimseye haksızlık yapmadığına da iman ederiz. "Şüphesiz ki Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, ama insanlar kendi kendilerine zulmederler"⁵ Kudsi bir hadiste şöyle geçer: "Ey Kullarım! Zulmü kendime haram ettim, size de haram kıldım, zulmetmeyiniz."⁶

¹ 2 Bakara/253

² Müttefekun Aleyhi

³ 27 Neml/45

⁴ 37 Saffat/38-39

⁵ 10 Yunus/44

⁶ Müslim

ÜÇÜNCÜ MADDE

İnsanların mü'min ve kafir olarak bölünmeleri ile, aralarında düşmanlık da başlamıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Andolsun ki, “Allah’a kulluk edin” (demesi için) Semud kavmine kardeşleri Salih’i gönderdik. Hemen birbirleriyle çekişen iki zümre oluverdiler.”¹ “Şu iki grup, Rableri hakkında çekişen iki hasımdır”² “Şüphesiz kafirler sizin apaçık düşmanınızdır.”³

Allahu Teala, bu düşmanlıkla iki tarafı da imtihan etmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah dileyseydi elbet onlardan intikam alırdı. Bunun böyle olması, kiminizi kiminizle denemek içindir. Allah yolunda öldürülenlere gelince, onların amellerini asla boşa çıkarmaz.”⁴ “Andolsun ki içinizden cihad edenlerle sabredenleri belirleyinceye ve haberlerinizi açıklayıncaya kadar sizi imtihan edeceğiz.”⁵ Allahu Teala’nın insanları imtihan etmesi ile ilgili ayetler çoktur. Bir kudsi hadiste Allahu Teala şöyle buyurur: “Seni, hem seni ve hem de seninle başkalarını sınamak için gönderdim.”⁶ Nevevi *Rahimehullah*, bu hadisın açıklamasında şöyle der: “Allahu Teala’nın “Seni, hem seni ve hem de seninle başkalarını sınamak için gönderdim” demesi şu manadadır: Seni, benim risaletimi tebliğ etmek, benim yolumda cihad etmek ve benim için sabretmek gibi sana emrettiğim şeyleri yerine getirme konusunda, bizzat seni sınamak ve seni kendilerine gönderdiğim insanları da seninle sınamak için gönderdim. Onlardan kimileri sana inanır; iman, itaat ve ihlas üzere olur. Kimileri de küfür, düşmanlık ve inat üzere olur. Ayrıca yine kimileri de münafıklık içerisindeyler.” Bundan maksat, Allah’ın imtihan etmesi ve bu durumların açıkça ortaya çıkmasıdır. Allahu Teala, insanları, önceden haklarında bildiği şeylere göre ve meydana gelmeden önce değil, ancak işledikleri şeyler sebebiyle cezalandırır. Bununla beraber, Allahu Teala olmuş ve olacak her şeyi bilir. Ayette şöyle buyurur: “Andolsun ki içinizden cihad edenlerle sabredenleri belirleyinceye..”⁷ Yani bunu yaptıklarını ve bu niteliğe sahip olduklarını göreceğiz.”⁸

¹ 27 Neml/45

² 22 Hacc/19

³ 4 Nisa/101

⁴ 47 Muhammed/4

⁵ 4 Muhammed/31

⁶ Müslim

⁷ 47 Muhammed/4

⁸ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 17/198

DÖRDÜNCÜ MADDE

Allahu Teala, şer'i bir emir olarak değil, sünneti gereği kafirleri mü'minlere musallat eder. Yani peygamberler vasıtası ile kafirlere, mü'minlere düşmanlık yapıp, onlara saldırmalarını emretmiş değildir. Aksine kendisine ibadet ve itaat etmelerini emretmiştir. Mü'minlere saldırmaları ise, Allahu Teala'nın sünnetinin gereğidir. Mü'minlerin kafirlere saldırması ise Allahu Teala'nın şer'i bir emri ve bununla beraber sünnetinin gereğidir.

Allahu Teala şöyle buyurur: "İşte biz böylece her peygamber için suçlulardan düşmanlar peyda ettik."¹ "Aldatmak için birbirlerine cazip sözler fısıldayan cin ve insan şeytanlarını her Rasul'e düşman yaptık."² "Böylece biz, her kasabada, oralarda bozgunculuk yapmaları için, günahkarlarını liderler yaptık."³ Her üç ayette de geçen "yaptık" fiili, Allahu Teala'nın, sünneti gereği yapması manasındadır.

Kafirlerin mü'minlere düşmanlıkları ve bunun şekilleri, peygamberlerin, milletlerin ve zamanların değişikliğine rağmen değişmemektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: "(Rasulüm) Sana söylenen, senden önceki peygamberlere söylenmiş olandan başka bir şey değildir."⁴ "Onlardan öncekiler de işte tıpkı onların dediklerini demişlerdi. Kalpleri nasıl da birbirine benzedi."⁵ "İşte böylece, onlardan öncekilere herhangi bir peygamber geldiğinde hemen: 'O bir büyücüdür veya delidir' dediler. Bunu (nesilden nesile) birbirlerine vasiyet mi ettiler? Doğrusu onlar azgın bir topluluktur."⁶ Mü'minlere düşmanlık şekillerinden bazıları da şöyledir:

1- Yalanlamak: Allahu Teala şöyle buyurur: "Andolsun ki senden önceki peygamberler de yalanlanmıştı. Onlar, yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine rağmen sabrettiler. Sonunda yardımımız onlara yetti."⁷

2- Mü'minlere Hakaret Etmek ve Onlar İle Alay Etmek: Allahu Teala şöyle buyurur: "Şüphesiz günahkarlar, (dünyada) iman edenlere gülerlerdi."⁸ "Ne yazık şu kullara! Onlara bir peygamber gelmeyegörsün, ille de onunla alay etmeye kalkışılar."⁹

¹ 25 Furkan/31

² 6 En'am/112

³ 6 En'am/123

⁴ 41 Fussilet/43

⁵ 2 Bakara/118

⁶ 51 Zariyat/52-53

⁷ 6 En'am/34

⁸ 83 Mutaffifin/29

⁹ 36 Yasin/30

3- Delilikle Suçlamak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Dediler ki: Ey kendisine Kur’an indirilen (Muhammed), sen mutlaka bir mecnunsun.”¹

4- Mü’minleri Liderlik ve Hükümdarlık İstemekle Suçlamak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar dediler ki: Babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeylerden döndürmek ve yeryüzünde üstünlüğü elinize geçirmek için mi bize geldin?”²

5- Mü’minleri Yeryüzünde Bozgunculuk Çıkarmak ve Dini Değiştirmekle Suçlamak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Firavun dedi ki: Bırakın Musa’yı öldüreyim, Rabbine yalvarsın! Çünkü ben onun, dininizi değiştirmesinden veya memlekette bozgunculuk çıkarmasından endişe ediyorum.”³

6- Zayıf ve Fakir Oldukları İçin Mü’minleri Horlamak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar şöyle cevap verdiler: Sana düşük seviyeli kimseler tabi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç?”⁴ Bunu insanları, mü’minlerden soğutmak ve onlardan uzaklaştırmak için yapmaktadırlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine ayetlerimiz ayan beyan okunduğu zaman inkar edenler, iman edenlere: İki topluluktan hangisinin (hangimizin) mevki ve makamı daha iyi, meclis ve topluluğu daha güzeldir? dediler.”⁵

7- Mü’minleri Uğursuz Görmek, İlkelerinin Kötülük, Fakirlik, Zarar ve Bunun Gibi Şeyler Getirdiğini İleri Sürmek: Allahu Teala şöyle buyurur: “Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz. Eğer bu işten vazgeçmezseniz, andolsun sizi taşlarız. Ve bizden size mutlaka fena bir kötülük dokunur, dediler.”⁶

8- Hakka Karşı Çıkmak ve Halkı Saptırmak İçin Batılı Savunarak Tartışmak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Kafir olanlar ise, hakkı batıla dayanarak ortadan kaldırmak için batıl yolla mücadele verirler. Onlar ayetlerimizi ve uyarıldıkları şeyleri alaya almışlardır.”⁷ Allahu Teala’nın yolundan alıkoymak için şüpheler yaymaları da bunun kapsamındadır.

9- Halkı Mü’minlere Karşı Kışkırtmak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Kavminden ileri gelen kafirler dediler ki: Eğer Şuayb’a uyarsanız o takdirde siz mutlaka ziyana uğrarsınız.”⁸ “Çünkü ben onun, dininizi değiştirmesinden veya memlekette bozgunculuk çıkarmasından endişe ediyorum.”⁹

¹ 15 Hicr/6

² 10 Yunus/78

³ 40 Mü’min/26

⁴ 26 Şuara/111

⁵ 19 Meryem/73

⁶ 36 Yasin/18

⁷ 18 Kehf/56

⁸ 7 A’raf/90

⁹ 40 Mü’min/26

10- Mü'minleri Azınlık Olarak Saymak ve Mü'minlerin Azınlık Olmalarına Rağmen Çoğunluğa, Düşüncelerini Zorla Kabul Ettirmeye Çalışmak İle Suçlamak: Allahu Teala şöyle buyurur: "Bu arada Firavun şehirlere, "Doğrusu bunlar bizi öfkeliendiren döküntü azınlıklardır; hepimiz tedbirli olmalıyız" diyen münadiler gönderdi."¹

11- Üzerinde Bulundukları Küfürlerini Hak Dinden Üstün Tutmak: Allahu Teala şöyle buyurur: "Firavun: Ben size kendi görüşümü söylüyorum ve yine size ancak doğru yolu gösteriyorum, dedi."² "Musa ile Harun'u göstererek: "Bu iki sihirbaz, sihirleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak, sizin en üstün dininizi ortadan kaldırmak istiyorlar."³

12- Türlü Hile ve Oyunlarla Halkı Aldatmak ve Mü'minlere Uymalarını Önlemek: Allahu Teala şöyle buyurur: "Zayıf sayılanlar da büyüklük taslayanlara: Hayır! Gece gündüz (işiniz) tuzak kurmaktı. Çünkü siz daima Allah'ı inkar etmemizi, O'na ortak koşmamızı bize emrederdiniz, derler. Artık azabı gördüklerinde, için için yanarlar. Biz de o inkar edenlerin boyunlarına demir halkalar takarız. Onlar ancak yapmakta oldukları günahları yüzünden cezalandırılırlar."⁴

13- Dinden Alıkoymak İçin Mü'minlere Karşı Ekonomik Ambargo Uygulamak: Allahu Teala şöyle buyurur: "Onlar: Allah'ın elçisinin yanında bulunanlar için hiçbir şey harcamayın ki dağılıp gitsinler, diyorlardı. Halbuki asıl üstünlük ancak Allah'ın, Peygamberi'nin ve mü'minlerindir. Fakat münafıklar bunu bilmezler."⁵

14- Mü'minleri Dinlerinden Döndürmeye Çalışmak: Allahu Teala şöyle buyurur: "Onlar kendilerine yumuşak davranmanı isterler; böyle yapsan, onlar da seni över, yumuşak davranırlar."⁶ "Allah'ın sana indirdiği Kuran'ın bir kısmından seni vazgeçirmelerinden sakın."⁷ Kafirler, mü'minlerin haktan vazgeçmelerini aşamalı olarak isterler. Ancak hakkın tümünden vazgeçmedikçe de mü'minlerden razı olmazlar. Allahu Teala şöyle buyurur: "Ne Yahudiler, ne Hristiyanlar, dinlerine tabi olmadıkça senden asla hoşnut olmazlar."⁸

15- Dinlerinden Dönmedikçe ve Kendilerinin Küfür Yollarına Uymadıkça Mü'minleri, Hapis ve Öldürmek İle Tehdit Etmek: "Kafir olanlar peygamberlerine dediler ki: Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız, ya da

¹ 26 Şuara/53-56

² 40 Mü'min/29

³ 20 Ta ha/63

⁴ 34 Sebe'/33

⁵ 63 Münafıkun/8

⁶ 68 Kalem/9

⁷ 5 Maide/49

⁸ 2 Bakara/120

mutlaka dinimize döneceksiniz!”¹ “Çünkü onlar sizi ele geçirirlerse, ya sizi taşıyarak öldürürler veya kendi dinlerine çevirirler ki, o zaman ebediyen iflah olmazsınız.”²

16- Mü'minlere İşkence Etmek, Onları Öldürmek ve Onlara Karşı Savaşmak: “(Bir kısmı:) Eğer iş yapacaksanız, yakın onu da ilahlarınıza yardım edin, dediler.”³ “Hatırla ki, kafirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut seni (yurdundan) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı.”⁴ “Onlar eğer güçleri yeterse, sizi dininizden döndürünceye kadar size karşı savaşa devam ederler.”⁵

Bütün bu aktardıklarımızdan sonra, kafirlerin mü'minlere karşı mücadele yöntemlerinin aynı olduğunu görürüz. Bu nedenle Allahu Teala “Bunu (nesilden nesile) birbirlerine vasiyet mi ettiler?”⁶ buyurmaktadır. Unutulmalıdır ki kafirler, imanlarından dolayı mü'minlere karşı mücadele etmekte ve savaşmaktadırlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar da başlarına oturmuşlar, mü'minlere yapmakta oldukları işkenceyi seyrediyorlardı. Onlardan, sırf, göklerin ve yerin mülkü kendisine ait olan, aziz ve hamid olan Allah'a iman ettikleri için intikam aldılar.”⁷ “Sizin de kendileri gibi kafir olmanızı istediler ki eşit olasınız.”⁸ Kafirler, imanından dolayı mü'mine düşmanlık yapmaktadırlar. Kişinin imanı arttıkça kafirin ona düşmanlığı da artmaktadır. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İnsanlar arasından en çetin belaya uğrayanlar peygamberler, sonra aşamalı olarak salih kişilerdir. Kişi dinine göre belaya uğrar.”⁹ Kişinin kendisi de bunu idrak etmektedir. Çünkü kişinin imanı arttıkça kafir ve Allah'a isyan eden diğerlerine olan düşmanlığı da artar. Onlara emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapmaya başlayınca, ona karşı düşmanlığa başlarlar. Kişinin imanı zayıfladıkça, ona düşmanlıkları da azalır. Bununla beraber eksik de olsa, mü'minler imanlarında devam ettiği müddetçe kafirlerin onlara düşmanlıkları tümünden bitmez. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ne Yahudiler ne Hristiyanlar, onların dinlerine uymadıkça senden asla hoşnut olmazlar”¹⁰ “Onlar eğer güçleri yeterse, sizi dininizden döndürünceye kadar size karşı savaşa devam ederler.”¹¹

¹ 14 İbrahim/13

² 18 Kehf/20

³ 21 Enbiya/ 68

⁴ 8 Enfal/30

⁵ 2 Bakara/217

⁶ 51 Zariyat/53

⁷ 85 Buruc/7-8

⁸ 4 Nisa/89

⁹ Tirmizi rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir.

¹⁰ 2 Bakara/120

¹¹ 2 Bakara/217

BEŞİNCİ MADDE

Allahu Teala, mü'minlere musallat olan kafirlerin defedilmesini emreder. Allahu Teala şöyle buyurur: "Eğer Allah insanların bazısını bazısı ile defetmeseydi, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler çoktan yıkılırdı. And olsun ki, Allah'a yardım edenlere O da yardım eder. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür."¹ Mü'minlerin kafirleri defetmeleri ise değişik merhaleler halinde gerçekleşir. Bu merhaleler ise şunlardır:

1- İslam'a Davet:

Allahu Teala şöyle buyurur: "Kendilerine kitap verilenlere ve ümmilere de; 'Siz de Allah'a teslim oldunuz mu' de. Eğer teslim oldularsa doğru yolu buldular demektir."² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Yemen'e gönderdiği Muaz bin Cebel'e *Radiyallahu Anhu* şöyle demiştir: "Kitap ehli olan bir halka gidiyorsun, onları davet edeceğin ilk şey, Allah'tan başka ilahın olmadığına şahadet etmek olsun."³

"Kur'an ve Sünnete Sarılma" konusunda belirttiğimiz gibi, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* risaleti evrensel olduğundan, davetine muhatap olan insanlar da mü'min ve kafir olarak iki kısma ayrılırlar. Bu nedenle hadiste "Muhammed insanları ayırdı" diye geçmektedir.⁴ Davet yapıldıktan sonra, mü'minlerin kafirler ile olan ilişkileri başka şekiller alır.

2- Kafirlerin Hayatta Olanlarından ve Ölülerinden Uzaklaşmak ve Onları Düşman Edinmek:

Kafirlerin hayatta olanlarına düşmanlık etmek, onlara ve onların küfürlerine karşı düşmanlık ve buğzu açığa vurmak, hevalarını, sistemlerini, yöntemlerini benimsememek demektir. Allah'ın izni ile ileride bunun ayrıntıları belirtilecektir.

Onların ölülerine düşmanlık etmek ise, kendilerine istiğfar etmemek ile olur. Allahu Teala şöyle buyurur: "(kafir olarak ölüp) cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar, (Allah'a) ortak koşanlar için af dilemek ne Rasul'e yaraşır ne de iman edenlere."⁵ Ayrıca yine bu düşmanlık, onları Müslüman mezarlığına gömmemekle, Müslüman-

¹ 22 Hacc/40

² 3 Al-i İmran/20

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Buhari

⁵ 9 Tevbe/113

lara varis kılmamakla ve onlara mirasçı olmamakla olur. Hadiste şöyle belirtilmiştir: “Kafir ve Müslüman birbirine varis olamazlar.”¹

Allahu Teala şöyle buyurur: “İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve Allah’ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah’a iman edinceye kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir.”² “Sonra da sana; ‘Doğru yola yönelerek İbrahim’in dinine uy. O müşriklerden değildi’ diye vahyettik.”³ Akrabalık bağının bulunması, onlardan uzaklaşmaya ve düşmanlıkta bulunmaya engel değildir.

Hamed bin Atik en-Necdi *Rahimehullah* şöyle der: “Bu ayetteki, ‘Biz, sizden ve Allah’ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız’ sözünde çok güzel bir nükte vardır. Allahu Teala kendisinden başka şeylere tapan müşriklerden beri olmayı, müşriklerin taptıkları şeylerden beri olmanın öncesinde belirtmiştir. Çünkü birincisi, ikincisinden daha önemlidir. Kişi putlardan beri olabilir ama onlara tapanlardan beri olmayabilir. Bu durumda görevi yerine getirmemiş olur. Ama müşriklerden uzaklaşırsa, bu uzaklaşması onların taptıkları şeylerden de uzaklaşmayı gerektirir. Bu, Allahu Teala’nın şu ayette buyurduğu gibidir: ‘Sizden de, Allah’ın dışında taptıklarınızdan da uzaklaşıyor ve Rabbime yalvarıyorum. Umulur ki (senin için) Rabbime dua etmemle bedbaht olmam.’”⁴ Allahu Teala, onlardan beri olmayı, putlarından beri olmanın öncesinde belirtmiştir. Şu ayetlerde bunun misallerindendir: “Nihayet İbrahim onlardan ve Allah’tan başka taptıkları şeylerden uzaklaşıp bir tarafa çekildiği zaman...”⁵ “Madem ki siz onlardan ve onların Allah’ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız...”⁶ Bu inceliğe dikkat etmek gerekir. Çünkü bu, Allahu Teala’nın düşmanlarına düşman olmanın kapısını açar. Nice insan vardır ki kendisi Allahu Teala’ya ortak koşmaz, ama müşrikleri düşman bilmez ve bütün peygamberlerin dininde olan bu emri yerine getirmediği için Müslüman da olamaz.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Biz sizden ve Allah’ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah’a iman edinceye kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir.”⁷ Burada ise, buğzetmekten önce düşmanlığın belirtilmesine dikkat etmek gerekir. Çünkü birincisi ikincisinden daha önemlidir. İnsan müşriklere buğzedebilir ama

¹ Müttefekun Aleyhi

² 60 Mümteherine/4

³ 16 Nahl/123

⁴ 19 Meryem/48

⁵ 19 Meryem/49

⁶ 18 Kehf/16

⁷ 60 Mümteherine/4

onları düşman tanımayabilir. Ancak hem düşmanlığın ve hem de buğzetmenin mutlaka açıkça olması ve belirtilmesi zaruridir.

Buğzetmek, kalpte mevcut olsa bile, açığa vurulmadıkça, belirtileri, düşmanlık ve ilişkileri kesmek ile ortaya çıkmadıkça fayda sağlamaz. Ancak bunlar ortaya çıktığında, düşmanlık ve buğzetmek açığa çıkmış olur. Karşılıklı dostluk ve ilişkilerin sürmesi, buğzun olmadığını gösterir. Bu konuyu iyice düşünmek gerekir. Çünkü insanı birçok şüpheden kurtarır.”¹

Hamed bin Atik en-Necdi'nin *Rahimehullah* bu sözünü ve bir de günümüzde hak ile batılı birbirinden ayırmayan Müslümanların durumunu düşünmek gerekir. Günümüzde kişi Müslüman olduğunu iddia etmekte, ama aynı zamanda da sosyalizm, demokrasi, milliyetçilik gibi küfür ilkelerini savunmakta ve ne bu küfür sistemlerine ne de bu sistemlerin mensuplarına düşmanlıkta bulunmamaktadır. Veya kişi Müslüman olduğunu savunmakla beraber, bu küfür ilkelerini savunan siyasi partilerden birine üye olmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar Allah’a, Peygamber’e ve ona indirilene iman etmiş olsalardı, onları dostlar edinmezlerdi. Fakat onlardan çoğu yoldan çıkmışlardır.”² “Kitap ve Sünnet’e Sarılmanın Esasları” bölümünde, müşriklere karşı düşmanlıkta bulunma ve onlar ile ilişkileri kesme konusuna değinmiştik.

3- İlgii Kesmek ve Hicret Etmek:

Kafirler İslam’a davet edildikten ve onlara karşı düşmanlık ilkesi yerine getirildikten sonra onlar ile alakayı kesmek ve imkan bulunması durumunda yurtlarından hicret etmek gerekir. Allah’ın izni ile onbirinci maddede hicret konusu gelecektir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Madem ki siz onlardan ve onların Allah’ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız..”³ “Sizden de, Allah’ın dışında taptığınız şeylerden de uzaklaşıyor ve Rabbime yalvarıyorum.”⁴ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Müşriklerin içinde ikamet eden her Müslümandan beriyim.”⁵

4- Allah Yolunda Cihad Etmek:

İslam davetini redderek bundan yüz çeviren ve inatlaşan kafirlere karşı cihad etmek farzdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün.”⁶ Allahu Teala bir kudsi hadiste ise Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hitaben şöyle buyurur: “Ben seni imtihan etmek ve seninle de (başkasını) imtihan etmek üzere gönderdim. Sana, suyun yıkayıp (yok

¹ Mecmuatu’t-Tevhid, onikinci risale, 376-378, Daru’l-Fikr, 1979

² 5 Maide/81

³ 18 Kehf/16

⁴ 19 Meryem/48

⁵ Ebu Davud

⁶ 9 Tevbe/5

edemeyeceği) bir kitap gönderdim. Ta ki sen onu uyurken de uyanırken de okuyasın!” Allahu Teala bana, Kureys’i ateşe vermemi (onlarla savaşmamı) emretti. Ben: “Ey Rabbim! Bu durumda onlar başımı yararlar ve bir ekmek parçasına çevirirler!” dedim. Bunun üzerine Rabbim şöyle buyurdu: “Öyleyse, seni çıkardıkları gibi sen de onları (Mekke’den) çıkar! Onlara karşı savaş, biz de sana yardım edelim. İnfakta bulun biz de sana infak edelim. Sen bir ordu gönder, biz de sana onun beş mislini gönderelim. Sana itaat edenlerle birlik ol, asilere karşı savaş!”¹

Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in O’nun Rasulü olduğuna şahadet edinceye, namazı kılıp, zekatı verinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum. Bunu söylediler mi, benden mallarını ve canlarını korurlar. (İslam’ın) hakkı hariç artık hesapları da Allah’a kalmıştır.”²

Allah Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bütün insanlarla savaşmasının emredilmesi, daha önce belirttiğimiz gibi, risaletinin evrensel olmasından dolayıdır.

Allahu Teala, Nuh *Aleyhisselam* zamanından Musa *Aleyhisselam* zamanına kadar kafirleri bizzat kendisi helak ediyordu. Ama Musa’nın *Aleyhisselam* kurtulup Firavun’un ölmesinden sonra Allahu Teala, Musa’ya *Aleyhisselam* cihadı farz kıldı. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey kavmim! Allah’ın size yazdığı kutsal yere girin. Ardınıza dönmeyin, yoksa kaybedenler olarak dönersiniz, demişti. Onlar şu cevabı verdiler: “Ey Musa! Orada zorba bir millet var, onlar oradan çıkmadıkça biz oraya girmeyeceğiz, eğer çıkarlarsa, biz de gireriz.” Korkanların içinden Allah’ın kendilerine lütufta bulunduğu iki kişi şöyle dedi: “Onların üzerine kapıdan girin. Oraya bir girdiniz mi artık siz zaferi kazanmışsınızdır. Eğer mü’minler iseniz Ancak Allah’a güvenin.” (Bunun üzerine) ‘Ey Musa! Onlar orada bulundukları müddetçe biz oraya asla girmeyiz. Şu halde sen ve rabbın gidin savaşın; biz burda oturacağız’ dediler.”³ Allah yolunda savaşma emrinin başlangıcı budur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Andolsun biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra Musa’ya (düşünüp öğüt alsınlar diye) insanlar için apaçık deliller, hidayet rehberi ve rahmet olarak o Kitap’ı (Tevrat’ı) vermişizdir.”⁴

İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “‘Andolsun biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra’ demesi, Tevrat indirildikten sonra Allah’ın milletleri helak etmediği anlamındadır. Bunun yerine mü’minlere Allahu Teala’nın düşmanlarına karşı savaşmaları emredilmiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Firavun, ondan öncekiler ve altı üstüne getirilen beldeler halkı hep o günahı (şirki) işlediler.

¹ Müslim

² Müttefekun Aleyhi

³ 5 Maide/21-24

⁴ 28 Kasas/43

Böylece Rablerinin Rasulüne karşı geldiler. O da onları pek şiddetli bir şekilde yakalayiverdi.”¹

Kurtubi *Rahimehullah* ise şöyle der: “‘Tevrat, İncil ve Kur’an’da Allah üzerine hak bir vaaddir’² sözü, bunun bu kitaplarda olduğunu Allah’ın bildirmesidir. Cihad ve düşmana karşı koymanın Musa *Aleyhisselam* zamanında başladığını gösterir.”³

Cihad; can, mal ve dil ile olabilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Müşriklere karşı canlarınız ve mallarınız ile cihad edin.”⁴

Cihad, düşmanı yurdunda vurmak şeklinde saldırı cihadı olabileceği gibi, düşmanı engellemek şeklinde savunma cihadı da olabilir. Ve buna göre de, aşağıda açıklanacağı gibi cihad farz-ı ayn veya farz-ı kifaye olabilir.

Cihad daima Müslümanların safındaki, ihlaslı mü’minler ile, moral bozucu ve engelleyici münafıkları ayıran bir işarettir. Allahu Teala şöyle buyurur: “İnkâr edenler sanmasınlar ki, kendilerine mühlet vermemiz onlar için daha hayırlıdır. Onlara ancak günahlarını artırmaları için fırsat veriyoruz. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır. Allah, mü’minleri (şu) bulduğunuz durumda bırakacak değildir. Sonunda murdarı temizden ayıracaktır.”⁵ Bu, Allah’ın değişmez sünnetidir.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, Moğolların Şam bölgesine saldırdığı zaman Müslüman kesimde safların bu şekilde ikiye ayrıldığını belirtir. Ve bunu birkaç konuda tekrar eder. Allahu Teala’nın bu sünneti konusunda dikkatli olunmalıdır. Bu ayırmanın sebebi, münafıklara karşı Müslümanların uyanık olmaları içindir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar düşmandır, onlardan sakının.”⁶ Ayrışmanın sebeplerinden biri de, bunların Müslümanların saflarını kirletmelerine, fesat ve moral bozucu işler çevirmelerine izin vermemektir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Aranızda savaşa çıkmış olsalardı, ancak sizi bozmaya çalışırlar ve fitneye düşürmek için aranıza sokulurlardı. İçinizde onlara kulak verenler var. Allah kendilerine yazık edenleri bilir.”⁷

¹ 69 Hakka/9-10

² 9 Tevbe/111

³ Tefsiru’l-Kurtubi, 8/268

⁴ Ebu Davud, sahîh bir isnad ile rivayet etmiştir.

⁵ 3 Al-i İmran/178-179

⁶ 63 Münafikun/4

⁷ 9 Tevbe/47

ALTINCI MADDE

Cihad, saldırı ve savunma cihadı olarak ikiye ayrılır.

Saldırı cihadı, düşmanın yurduna gidip orada kendisiyle savaşmaktır. Savunma cihadı ise, saldıran düşmana karşı Müslümanların kendilerini savunmalarıdır. Saldırı cihadının delilleri şunlardır:

“Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayın, onları hapsedin ve onları her gözetleme yerinde oturup bekleyin. Eğer tevbe eder, namazı dosdoğru kılar, zekatı da verirlerse artık yollarını serbest bırakın. Doğrusu Allah bağışlayan ve merhamet edendir.”¹

“Kendilerine Kitap verilenlerden, Allah’a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah ve Rasulü’nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendilerine din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.”²

Allahu Teala, savaşmayı, pusu kurmayı ve kuşatmayı emretmiştir. Bu ayetler muhkem olup inen son ayetlerdendir. Yani onları nesh eden herhangi bir nass yoktur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, sahabe *Radiyallahu Anhum* ve onlardan sonra gelenler, bu ayetlere göre hareket etmişler ve Allahu Teala onlara yeryüzünün doğu ve batısını açmıştır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in O’nun Rasulü olduğuna şehadet edinceye, namazı kılıp, zekatı verinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum. Bunu söylediler mi, benden mallarını ve canlarını korurlar. (İslam’ın) hakkı hariç, artık hesapları da Allah’a kalmıştır.”³

Müslim’in rivayet ettiği Bureyde hadisinde ise şöyle geçer: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir seriyye veya orduya emir tayin ettiği zaman ona, Allah’tan korkmasını ve mahiyetindeki Müslümanlara iyi muamelede bulunmasını tavsiye ederdi. Sonra onlara şöyle derdi: “Allah’ın adıyla ve Allah yolunda kafirlere karşı savaşınız, ganimet hırsızlığı yapmayınız, haksızlık etmeyiniz, vucutları parçalamayınız, çocukları öldürmeyiniz. Müşrik düşman ile karşılaştığınız zaman onları üç şeye çağır...” Bunlar, düşman ile savaşmak üzere savaşa çıkılması ve kendi ülkelerinde onlara saldırı yapılması hakkındaki açık nasslardır. Bu ise “Cihadu’l-Taleb (Saldırı Cihadı)” olarak isimlendirilir.

Savunma cihadının delilleri ise şunlardır:

¹ 9 Tevbe/5

² 9 Tevbe/29

³ Müttefekun Aleyhi

“Ey iman edenler! Toplu halde kafirler ile karşılaştığınız zaman onlara arkanızı dönmeyin.”¹

“Size karşı savaş açanlara, siz de Allah yolunda savaş açın. Sakın aşırı gitmeyin, çünkü Allah aşırıları sevmez.”²

“Kim size saldırırsa, siz de ona misilleme olacak kadar saldırın. Allah’tan korkun ve bilin ki Allah müttakiler ile beraberdir.”³

“Size ne oldu da Allah yolunda ve “Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar. Bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı lutfet” diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?”⁴ Bu ayetlerde sözü edilen savaş, Müslümanlara karşı savaş açan düşmanın saldırısına karşı koymak için yapılan savunma savaşdır.

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Savunma savaşı, dine ve kutsallara saldıran düşmanı defetmenin en çetin şeklidir. İcma ile vaciptir. Dini ve dünyayı bozan saldırgan düşmanı defetmek, imandan sonra gelen en büyük vaciptir. Bu nedenle hiçbir şart yoktur ve imkan ölçüsünde herkese vaciptir.”⁵

Cihadın sadece savunma savaşı olduğunu söyleyip, saldırı savaşını reddedenler, yukarıda verdiğimiz ayetler ve hadisler ile yalanlanmaktadırlar. Allahu Teala “Ayetlerimizi ancak kafirler bile bile inkar ederler”⁶ buyurur. Salih selefin yapmış olduğu saldırı savaşlarını inkar eden ve bunun savunma savaşı olduğunu iddia ederek bu iddiaları için türlü yollara başvuranlar, bu naslları biliyor ve anlıyorlarsa, o taktirde zorlama ile te’vil ederek büyük bir sapıklıkla sapmış olurlar.

Saldırı cihadının olmadığını söyleyenler, “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yaş ve Allah’a tevekkül et, çünkü O iştir, bilendir”⁷ ayetini delil gösterirler ve kafirler Müslümanlarla barış içinde olduğu sürece, onlara karşı savaşın olmayacağını söylerler. Ayrıca bu iddianın sahipleri Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin”⁸ hadisini de delil olarak alırlar. Bu, Kitap’ın bir kısmına iman eden, bir kısmını ise inkar edenlerin durumudur. Bunlar, “Kitap ve Sünnet’e Sarılma” konusunda belirttiğimiz gibi, mesele ile ilgili delillerin bir kısmını alırlar, diğer

¹ 8 Enfal/15

² 2 Bakara/190

³ 2 Bakara/194

⁴ 4 Nisa/75

⁵ El-İhtiyaratu’l-Fıkhiyye, 309

⁶ 29 Ankebut/47

⁷ 8 Enfal/61

⁸ Müttefekun Aleyhi

kısmını ise işlerine gelmediği için almazlar. Bunların iddialarını şöyle cevaplandırabiliriz:

1- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve dini en iyi anlayan sahabe *Radiyallahu Anhum* bu nassları, iddia sahiplerinin iddia ettiği gibi sadece savunma cihadı olarak anlamamışlardır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Araplarla savaştı, sonra Tebük'e Bizans ile savaşmak üzere gitti, ondokuz¹ gazve yaptı ve bizzat kendisi onlardan sekizinde savaştı.² Kendisinin katılmayıp gönderdiği seriyye ve müfreze sayısı ise İbn-i İshak'ın ifadesine göre otuz altıyı bulmuştur. Diğerleri bunun daha da fazla olduğunu söylemişlerdir.³

Ayrıca sahabe Rum, Türk, Kıpti, Berberi ve başkalarıyla da savaşmışlardır. Saldırı savaşının olmadığına dair yukarıdaki nassları delil olarak gösteren kişilere "Sizin bu nasslar üzerine bina ettiğiniz anlayışınız, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabenin *Radiyallahu Anhum* bu nasslardan anladığı ile aynı mıdır?" diye sorulmalıdır. Şayet, "Onlar bu nassları anlamamışlardır" derlerse, bu kişilere; "Onların anlamadığını sen mi anladın? Bu durumda sen, kendi sapıklığına hükmetmiş ve bu anlayışının dinden olmadığını kendin söylemiş olursun" deriz. Çünkü din, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hayattayken tamamlanmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bugün size dininizi tamamladım."⁴ Bu iddiayı savunanların, bu anlayışları reddedilmiş olan geçersiz bir görüştür. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Kim dinimize uymayan bir iş yaparsa, bu yaptığı reddedilir." Bu anlayışlarıyla onlar Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabenin *Radiyallahu Anhum* yolundan çıkmış olmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Hidayet kendisine apaçık belli olduktan sonra kim Rasulullah'a karşı çıkar ve mü'minlerin yolundan başka bir yola giderse, onu o yönde bırakırız ve cehenneme sokarız; o ne kötü bir yerdir."⁵

Bu iddiayı savunan kişi, Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile sahabenin de, bu nassları kendisinin anlamış olduğu gibi anladıklarını savunursa kendisine şöyle denir: Onların uygulaması, bunun aksi yönündedir. Ya hak budur ve sahabe hakka muhalefet etmişlerdir, ki bunu ancak zındık bir kişi söyleyebilir; veya batıl ve yanlış olup sahabenin anlayışı ve uygulaması değildir.

2- Allahu Teala'nın "Eğer onlar barışa yanasırlarsa, sen de ona yanaş" ayeti ile ilgili selefin söyledikleri onuncu maddede gelecektir.

¹ Müttetekun Aleyhi

² Müslim

³ Fethu'l-Bari, 7/279-281, Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/195

⁴ 5 Maide/3

⁵ 4 Nisa/115

3- Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin" buyruğunun tamamını Buhari şöyle rivayet etmektedir: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* düşmanla karşı karşıya geldiği bir gün, güneş meyledinceye kadar bekledi. Sonra ayağa kalkarak konuşma yaptı ve şöyle dedi: Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz ve Allah'tan afiyet isteyiniz. Ama onlarla karşılaşırsanız sabredin ve cennetin kılıçların gölgesinde olduğunu biliniz. Ey Kitap'ı indiren, bulutu yürüten ve ahzabı hezimete uğratan Allah'ım! Onlara hezimet ver ve bizi onlara karşı muzaffer kıl."¹

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunları savaş alanında söylediği açıktır. Çünkü rivayette "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* düşmanla karşı karşıya geldiği bir gün" diye geçmektedir. "Düşmanla karşılaşırsanız sabrediniz" ve "Onlara hezimet ver ve bizi onlara karşı muzaffer kıl" demesi de savaş ortamında söylenmiş olan sözlerdir. Dolayısıyla bu hadisin savunma savaşına delalet ettiği nasıl söylenebilir?

Hadis, savaşmayı ve düşmanla yüzleşmeyi teşvik etmektedir. "Cennet, kılıçların gölgesi altındadır" sözü de bunu gösterir. Bilindiği gibi savaşçı, ancak düşmanla göğüs göğüse çarpıştığı ve iki taraftan kılıçların yükseldiği zaman kılıçların gölgesi altında olur.² Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu sözleri savaş alanında söylemesi ve savaşı teşvik etmesi, düşmanla karşılaşmayı arzu etmenin yasaklanmasının mutlak olmayıp özel bir yön ile ilgili olduğunu gösterir. O yön ise, kendini beğenmek ve kuvvete güvenmekten sakındırmaktır. Hadisi şerheden İbn-i Hacer buna işaret ederek şöyle der: "Düşmanla karşılaşmayı yasaklaması, kendini beğenmek, şahıslara güvenmek, kuvvete bel bağlamak ve düşmanı önemsememek sözkonusu olduğu içindir. Bütün bunlar tedbirli olmaya ve işi ciddiye almaya aykırıdır. Yasaklamanın, maslahatın veya zararın tam tespit edilememesi durumuyla ilgili olduğu da söylenir. Değilse savaşmak itaat ve fazilettir."³ Nevevi de *Rahimehullah* bu görüşe benzer bir görüş belirtmiştir.⁴

Düşmanla karşılaşmayı temenni etmenin yasaklanmasının mutlak olmadığını gösteren şeylerden biri de Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* huzurunda Enes bin Nadr'ın düşmanla karşılaşmak istemesi ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona karşı çıkmamasıdır. Buhari ve Müslim, Enes bin Malik'ten *Radiyallahu Anhu* bunu şöyle rivayet eder: "Amcam Enes bin Nadr, Bedir Savaşı'na katılmadı. Bu nedenle Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: Ey Allah'ın Rasulü, müşrikler ile yaptığınız ilk savaşta bulunamadım. Allah bana müşriklerle savaşmayı nasip ederse, onlara karşı nasıl savaşaca-

¹ Buhari, Hadis no: 2965, 2966

² Fethu'l-Bari, 6/33

³ Fethu'l-Bari, 6/156

⁴ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/45-46

ğımı görecektir, dedi. Uhud günü olup Müslümanlar dağıldığında “Allah’ım, bunların yaptıkları için senden af dilerim (kendi arkadaşlarını kastedmektedir) ve bunların (müşrikleri kastedmektedir) yaptıklarından da beriyim” dedi ve ilerledi. Karşısına Sad bin Muaz çıktı. Ona, “Ey Sad! Nadr’ın rabbine yemin olsun, cennetin kokusunu Uhud Dağı’nın ötesinden alıyorum” dedi. Sad der ki: “Ey Allah’ın Rasulü, onun yaptığını yapmaya gücüm yetmedi.” Enes der ki; onda kılıç, mızrak ve ok yarası olarak seksen küsur yara bulduk. Öldürülmüş ve müşrikler vücudunu parçalamışlardı. Onu sadece kızkardeşi parmağından tanıyabildi. Şu ayetin onun ve benzerleri hakkında indiğini düşünüyorduk (veya zannediyorduk): “Mü’minlerin içinde Allah’a verdikleri sözde duran nice erler vardır. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde ahitlerini değiştirmemişlerdir.”¹

Bu değerli sahabe düşmanla karşılaşmayı arzu etmiş ve Allahu Teala’ya verdiği sözü yerine getirmiştir. Bu da düşmanla karşılaşmayı temenni etmenin yasaklanmasının sadece kötü olan kendini beğenme ve övünme ile ilgili durumlar için olduğunu göstermektedir. Böylece dini bütün dinlerin üstüne çıkarmak için Allah’ın vesile kıldığı saldırı cihadını inkar etmek isteyen kimi sapmışların gerekçelerinin ne kadar yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah’ın oluncaya kadar onlarla savaşın.”² “Müşrikler istemeseler de dinini bütün dinlere üstün kılmak için Peygamberini hidayet ve hak ile gönderen O’dur.”³

İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Küfrü ve kafirleri zelil etmek, küçük düşürmek, cizye almak ve esir almak, dinin tamamen Allah’ın olması-nın şekillerindendir. Bu Allah’ın dinindendir. Kafirleri, istedikleri ve arzu ettikleri şekilde izzet sahibi ve dinlerinde özgür bırakmak, kuvvet ve söz sahibi yapmak, Allah’ın dinine aykırıdır.”⁴

Yukarıda söylenenler ile Allahu Teala’nın “Dinde zorlama yoktur. Artık hak ile batıl birbirinden ayrılmıştır”⁵ sözü arasında hiç bir çelişki yoktur. Allah’ın kelimesi en üstün oluncaya kadar cihad vaciptir. Bu ise ancak, Müslümanların düşmana galip gelmesi ve fethedilen yerlerde İslam ahkâmının uygulanmasıyla gerçekleşir. Fethedilen yerlerin halkı Müslüman olurlarsa ne ala, şayet olmazlarsa, Müslüman olmaları için zorlanmazlar. Sadece Müslümanların yönetimi altında, küfürleri üzere devam ederler. “Dinde zorlama yoktur” ayetinde, olmayacağı belirtilen zorlama, iman konusundaki

¹ 33 Ahzab/23

² 8 Enfal/39

³ 61 Saff/9

⁴ İbnu’l-Kayyim, Ahkamu Ehli’z-Zimme, 1/18

⁵ 2 Bakara/256

zorlamadır. “Müşrikler istemeseler de dinini bütün dinlere üstün kılmak için Peygamberini hidayet ve hak ile gönderen O’dur”¹ ayetindeki zorlama ise, kendi dinlerinde kalmalarıyla beraber İslam’ın egemenliği altında yaşamaları konusundaki zorlamadır.

Bununla beraber şeriatte, kitap ehlinde ve onların statüsünde olanlardan cizye alınması bildirilmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.”² Müslüman olmaları için zorlanmazlar. Puta tapanlar ve onlardan cizye almak konusu ise ihtilaflıdır. Bu konu için İbn-i Kesir’in *Rahimehullah* tefsirinde, “Dinde zorlama yoktur” ayetinin tefsirine bakınız.

Saldırı cihadının Müslümanlara vacip olduğuna iman eden bir Müslüman bilmelidir ki, bu imanı, günümüzdeki devletlerin birbirlerine saldırmasını ve kuvvet kullanarak topraklarını işgal etmesini yasaklayan uluslararası kanunlara zıt konumdadır. Ki bu kanunları koyan ve güçlü konumda olan kafirlerin bizzat kendileri, bu kanunlara karşı hile içerisindedirler. Allahu Teala ise şöyle buyurur: “Artık insanlardan korkmayın, benden korkun”³ “And olsun ki, Allah’a yardım edenlere O da yardım eder.”⁴ Bütün bu hükümler kuvvet ve imkan ölçüsüne bağlıdır. Bu vacipleri gerçekleştirmek için bu kuvvetin kazanılması ve hazırlanması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimsele-ri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”⁵

¹ 61 Saff/9

² 9 Tevbe/29

³ 5 Maide/44

⁴ 22 Hacc/40

⁵ 8 Enfal/60

YEDİNCİ MADDE

Cihad, farz-ı kifaye olmakla beraber bazı yerlerde farz-ı ayn olur:

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Farz-ı kifaye, yeteri kadar kişinin yerine getirmedeği zaman herkesin günahkar olduğu farzdır. Yeteri kadar kişi yerine getirirse, başkalarından düşer. Başta hitap, farz-ı ayn gibi herkesi kapsar, ama bazılarının yerine getirmesiyle diğerlerinden düşmesi nedeni ile farz-ı ayndan ayrılır. Halbuki farz-ı ayn, bazılarının yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden düşmez.”

İbn-i Kudame *Rahimehullah*, cihadın farz-ı kifaye olduğunun delili konusunda da şöyle der: “Allahu Teala şöyle buyurur: “İman edenlerden, özürsüz olarak yerlerinde oturanlar ile mal ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler birbirine eşit değildir. Allah mal ve canlarıyla cihad edenleri, mertebeye oturanlardan üstün kılmıştır. Allah hepsine de cenneti vaadetmiştir. Ama Allah, cihad edenleri oturanlara büyük ecirlerle üstün kılmıştır.”¹ Bu ayet, bir kısım Müslümanın cihad emrini yerine getirmesi durumunda, cihada katılmayan diğer kısmın günahkar olmadığını belirtir. Allahu Teala başka bir ayette ise şöyle buyurur: “Mü’minlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dini ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları uyarmak için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar.”² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* seriyyeler gönderir, kendisi ve sahabeden bir kısım Müslümanlar ise Medine’de kalırlardı.”³

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle devam eder: “Cihad üç yerde farz-ı ayn olur:

1- Müslüman ve kafir iki saf karşı karşıya geldiği ve çarpışma başladığı zaman orada bulunan kişilerin savaşa katılmaması haram olup savaşmaları farz-ı ayndır. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur; “Ey iman edenler! Bir toplulukla karşılaşırsanız dayanın; başarıya erişebilmeniz için Allah’ı çok anın. Allah’a ve Rasulü’ne itaat edin. Çekişmeyin, yoksa korkar başarısızlığa düşersiniz ve kuvvetiniz gider. Sabredin, doğrusu Allah sabredenlerle beraberdir.”⁴, “Ey iman edenler! Savaş için ilerlerken, küfredenlerle toplu halde karşılaştığınızda onlara arkanızı dönmeyin. Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilmek veya bir başka topluluğa katılmak maksadı dışında, o gün arkasını

¹ 4 Nisa/94-95

² 9 Tevbe/122

³ El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/364-365

⁴ 8 Enfal/45-46

düşmana dönen kimse Allah'dan bir gazaba uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü bir dönüşür.”¹

2- Düşman, bir yeri işgal ettiği zaman, orada bulunan halkın savaşı ve bu düşmanı defetmesi farz-ı ayndır.

3- Müslümanların imamı seferberlik ilan ettiği zaman Müslümanların onunla beraber savaşa çıkmaları farz-ı ayndır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, “Allah yolunda, savaşa çıkın” dendiği zaman yere çöküp kaldınız? Oysa dünya hayatının geçimi ahirete göre pek az bir şeydir. Çıkmazsanız Allah size can yakıcı azapla azap eder ve yerinize başka bir millet getirir. O'na bir şey de yapamazsınız. Allah her şeye kadir-dir.”² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: ”Seferberlik çağrısı olursa, savaşa çıkınız.”^{3 4}

Yukarıda belirtilen üç halden, ikincisinin delili, aynı zamanda birincisinin de delili niteliğindedir. Bu deliller şunlardır: “Ey iman edenler! Bir toplulukla karşılaşırsanız dayanın; başarıya erişebilmeniz için Allah'ı çok anın.”⁵ “Ey iman edenler! Savaş için ilerlerken, inkar edenlerle toplu halde karşılaştığınızda onlara arkanızı dönmeyin.”⁶ Çünkü kafirlerin Müslümanların bir kentini işgal etmeleri, savaşta iki safın karşı karşıya gelmesi gibidir.

Kitabın ikinci bölümünde farz-ı kifaye olan cihadın kişi üzerine vacip olmasının dokuz şartı olduğu belirtmiştik. Bunlar; İslam, ergenlik, akıl, hürriyet, erkeklik, sağlamlık, nafakanın bulunması, anne ve babanın izni ve alacaklının iznidir.⁷ Farz-ı ayn olan cihadın şartları ise sadece ilk beşidir.

Yine ikinci bölümde cihada katılmamak için geçerli olan ve geçerli olmayan mazeretleri de belirtmiştik.

¹ 8 Enfal/15-16

² 9 Tevbe/38-39

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Kitabu'l-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/365-366

⁵ 8 Enfal/45

⁶ 8 Enfal/15

⁷ El-Muğni, 10/366, 381

SEKİZİNCİ MADDE

Askeri eğitim almak, her Müslüman üzerine vaciptir:

Bu konunun tafsilatı ve meşru mazeret sahibi olan dışında her Müslümanın üzerine vacip olduğu detaylı olarak kitabın ikinci bölümünde belirtilmişti. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bazı hallerde cihad farz-ı ayn olmaktadır. Özellikle silah ve teknolojinin ilerlemesi karşısında, cihad ancak bu silah ve araçlar üzerinde eğitimle yapılabilir. Dolayısıyla vacibin ancak kendisiyle gerçekleştiği şey de vacip olur.

Askeri eğitim, vacip olan hazırlığın bir unsurudur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın, onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”¹ Müslim, Ukbe bin Amir’den *Radiyallahu Anhu*, kuvvetin tanımı hakkında Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle aktarmıştır: “Şüphesiz ki kuvvet, atmadır.” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu sözünü üç defa tekrar ederek söylemiştir.²

Kişinin hayatında bir defa eğitim alıp, daha sonra bunu ihmal etmesi, üzerine vacip olan bu amelin yerine getirilmesi için yeterli olmaz. Aksine, savaş gücünü ve becerisini koruyabilmesi için eğitime devam etmesi gerekir. Bu gereklilik, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Atıcılığı öğrendikten sonra unutan bizden değildir”³ buyruğundan da anlaşılmaktadır. Hadis, cihad için eğitimin sürmesi gerektiğini gösterir. Bu konuda Allahu Teala şöyle buyurur: “O kafirler arzu ederler ki siz silahlarınızdan ve eşyanızdan gafil olsanız da üstünüze birden baskın yapsalar.”⁴

Şunun bilinmesi gerekir ki; eğitim, cihadın vacip olmasının şartlarından değildir. Özellikle Müslümanların bir kentine düşmanın girdiği durumlarda bu farziyet, hiçbir şarta bağlı olmadan kesinleşir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Savunma savaşı, dine ve kutsallara saldıran düşmanı defetmenin en çetin şeklidir. İcma ile vaciptir. Dini ve dünyayı bozan saldırgan düşmanı defetmek, imandan sonra gelen en büyük vaciptir. Bu nedenle hiçbir şart yoktur ve imkan ölçüsünde herkese vaciptir.”⁵

¹ 8 Enfal/60

² Müslim

³ Müslim

⁴ 4 Nisa/102

⁵ El-İhtiyaratu'l-Fıkhiyye, 309

Cihad, farz-ı ayn hükmünde olduğu durumlarda, şer'i mazeretleri bulunanlar dışında her Müslümanın üzerine vacip olur ve eğitimsiz de olsa her Müslümanın düşmanla yapılan savaşa katılması gereklidir. Ancak bu durumda, kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı savaş araçlarını kullanamaz. Çünkü kendisine veya bir kardeşine zarar verebilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Zarar vermek ve zarar görmek yoktur." Cihad sırasında her Müslüman ancak emirin vereceği işleri yerine getirir.

DOKUZUNCU MADDE

Müslüman ümmet, mücahid ümmettir. Dolayısıyla siyasetini bu sıfatı üzerine kurmalıdır.

Yukarıda Müslümanların hem saldırı ve hem de savunma cihadı ile yükümlü olduklarını, cihadın farz-ı kifaye veya farz-ı ayn olabileceğini ve askeri eğitimin vacip olup ona devam etmek gerektiğini belirttik. Düşmanı kendi yurdunda vurmak olan saldırı cihadını incelediğimizde, yılda en az bir defa bunun yerine getirilmesinin Müslümanlar üzerine vacip olan emirlerden olduğunu cumhur alimlerin söylediğini görmekteyiz. Bu ise vacibin asgari sınırıdır. Bunu ancak Müslümanların aciz olmaları veya düşmanla yapılan anlaşma engelleyebilir. Bazı alimler ise, belli bir adet ile sınırlandırma yapmadan, imkan nisbetinde bunun yerine getirilmesinin vacip olduğunu söylemişlerdir.

Bunun yılda bir defa yerine getirilmesinin vacip olduğu görüşünde olan cumhurun, bu görüşlerindeki delilleri ise, daru'l-İslam'da yılda bir kez alınan cizyenin cihada bedel olmasıdır. Bu nedenle yılda bir kez cihad amelinin yerine getirilmesi öngörülmüştür.¹

Bu hüküm için, “Onlar, her yıl bir veya iki kez (çeşitli belalarla) imtihan edildiklerini görmüyorlar mı? Sonra da ne tevbe ediyorlar ne de ibret alıyorlar”² ayeti de delil olabilir. İbn-i Kesir *Rahimehullah*, bu ayetin tefsirinde Katade'nin “Yılda bir veya iki kez savaş ile imtihan edilirler” dediğini nakleder.

Kurtubi *Rahimehullah*, saldırı cihadı ile ilgili olarak şöyle der: “İmamın bizzat kendisi veya vekili başkanlığında Müslümanların, yılda en az bir defa düşmanı İslam'a davet etmek, gücünü kırmak veya onların zararlarını önlemek için cihada çıkması farz hükmündedir. İslam dinine girmeleri için onlara İslam'ın üstünlüğünün gösterilmesi veya yenilmiş olarak cizye vermelerinin sağlanması gerekir. Cihad'ın nafile olan şekli de vardır. Bunlar; imamın taifeler halinde askerler göndermesi veya imkan olduğunda ansızın baskın yapacak müfrezeler hazırlaması veya tehlikeli olan yerlerde düşman karşısında nöbet tutmaktır.”³ Kurtubi, cumhurun görüşünde olduğu gibi yılda bir kez cihad etmeyi vacip görürken, bunun dışında yapılacak cihadı nafile olarak saymaktadır.

Cihadın vacip olan şekline ve Allahu Teala'nın “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar

¹ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/367-368

² 9 Tevbe/126

³ Tefsiru'l-Kurtubi, 8/152

hazırlayın. Onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız”¹ emrine baktığımız zaman, İslam ümmetinin en başta gelen özelliğinin mücahid bir ümmet olduğunu görürüz. Bu vacibi yerine getirebilmesi için iç ve dış siyasetinin bunu gerçekleştirecek şekilde oluşturulması gerekir. Eğitim, tarım, sanayi, ticaret, bayındırlık gibi alanlarda devletin siyaseti cihada hizmet edecek şekilde planlanıp şekillendirilmesi gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Mü'minler, birbirini destekleyen sağlam bir bina gibidirler.” Bunu söylerken Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* parmaklarını birbirine kenetlemiştir.² Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Birbirlerini sevmeye, acımadaya ve şefkat göstermeye mü'minler bir vücut gibidirler. Ondan bir organ rahatsız olduğu zaman, vücudun diğer bütün organları ateş ve uykusuzlukla onun acısını paylaşır.”³

¹ 8 Enfal/60

² Müttefekun Aleyhi

³ Müttefekun Aleyhi

ONUNCU MADDE

Aciz kalmak dışında, mü'minleri cihaddan hiçbir şey alıkoyamaz. Aciz kalınması durumunda ise, cihada hazırlık yapılması gerekir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir.”¹ Müslümanlar güçlü ve düşmandan üstün durumda oldukları sürece barış ve ateşkes olmaz. Aksine fitne kalmayınca ve din yalnızca Allah'ın oluncaya kadar savaşa devam edilir. Çünkü Kur'an'da cihad ile ilgili olarak inen en son ayet şudur: “Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayın, onları hapsedin ve onları her gözetleme yerinde oturup bekleyin. Eğer tevbe eder, namazı dosdoğru kılar, zekatı da verilerse artık yollarını serbest bırakın. Doğrusu Allah bağışlayan ve merhamet edendir.”² Bu ayet ve aynı suredeki cizye ayeti, genel olarak savaşı emretmektedir ve cihad ile ilgili inen en son ayet olup mensuh da değildir. Buhari'nin Bera'dan *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiğine göre, Bera'nın kendisi şöyle demiştir: “İnen en son sure Berae (Tevbe) Suresi'dir.”³

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve O'nu takip eden halifeleri, müşrikler ve kitap ehli ile savaşırken bu hükme göre hareket etmişlerdir. Allah'ın izni ile bu konu onüçüncü maddede ele alınacaktır. Cihada ancak acizlik engel olabilir. Bu nedenle kafirlerin, Müslümanların silah sahibi olmalarını sürekli engellemeye çalıştıklarını görmekteyiz. Allahu Teala bu durumu şöyle belirtir: “O kafirler arzu ederler ki siz silahlarınızdan ve eşyanızdan gafil olsanız da üstünüze birden baskın yapsalar.”⁴ Yukarıda belirttiğimiz gibi acizlikten dolayı cihad ameli yerine getirilemiyorsa, bunun için hazırlık yapmak vacip olur. Çünkü Allah Teala “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın..”⁵ buyurmaktadır. İbn-i Teymiye de *Rahimehullah* bunu söyler.⁶

Yukarıda söylenenlerden anlaşılmaktadır ki, Müslümanlar ile kafirler arasındaki ilişki savaştır. Ateşkes veya anlaşma şeklinde barış içinde olmak ise, istisna durumudur. Bu istisna ise ancak zaruret veya acizlik halinde sözkonusu olabilir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Üstün du-

¹ 47 Muhammed/35

² 9 Tevbe/5

³ Hadis no: 4654

⁴ 4 Nisa/102

⁵ 8 Enfal/60

⁶ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/259

rumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O, amellerinizi asla eksiltmeyecektir.”¹

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Ateşkesin anlamı, bedelli veya bedelsiz olarak düşman ile geçici bir süreliğine savaşa ara verilmesidir. “Muhadene”, “muvadaa” veya “muahede” olarak isimlendirilir. Bu caizdir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’nden, kendileriyle anlaşma yapmış olduğunuz müşriklere bir ihtar.”² Başka bir ayette ise Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah’a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir.”³

Mervan ve Misvar bin Mahrame’dan, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaşmamak üzere Hudeybiye’de müşrikler ile on yıllığına ateşkes anlaşması yaptığı rivayet edilmiştir. Müslümanlar bazı dönemlerde zayıf durumda olabilirler. Bu durumda, Müslümanlar için belli bir maslahatın bulunması şartı ile acizliklerini veya eksiklerini giderinceye kadar düşman ile ateşkes anlaşması yapılabilir. Bu ise Müslümanların kafirlere karşı savaşma güçlerinin bulunmaması veya ateşkes yapmakla kafirlerin İslam’a girmelerinin umulduğu yahut cizye vermeleri veya İslam’ın hükümlerine boyun eğmeleri gibi yararların olması durumlarıdır. Bu durumların sabit olmasında bile, belli bir süre ile kayıtlamadan ateşkes anlaşmasını mutlak olarak yapmak caiz olmaz. Çünkü bu, cihadın tümünden terkedilmesine yol açabilir.”⁴ Görüldüğü gibi, İbn-i Kudame *Rahimehullah*, ateşkes anlaşmasının ancak mü’minlerin maslahatlarının gözetilerek yapılabileceğini söylemektedir.

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “İmam veya onun vekili tarafından olmadığı sürece, Müslümanlardan birinin, bir topluluk ile ateşkes anlaşması yapması caiz olmaz. Çünkü bunu herkesin yapmasının caiz olması durumunda, her bir fert, Müslümanların yararı onlar ile savaşmakta olmasına rağmen, bir bölgenin halkı ile ateşkes anlaşması yapabilir. Bu ise zararın artmasına sebep olur. Bu nedenle ateşkes anlaşmasını ancak imam veya vekili yapabilir. Eğer ki imam, düşmandan üstün bir durumda ise ve herhangi bir maslahat da söz konusu değil ise ateşkes anlaşması yapılması caiz değildir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir.”⁵ ⁶

¹ 47 Muhammed/35

² 9 Tevbe/1

³ 8 Enfal/61

⁴ El-Muğni ve’s-Şerhu’l-Kebir, 10/517

⁵ 47 Muhammed/35

⁶ El-Mecmu’ Şerhu’l-Muhezzeb, 19/439

İbn-i Kesir *Rahimehullah*, “Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir.”¹ ayetinin tefsirinde şöyle der: “Gevşemeyin” yani düşmana karşı zayıflık göstermeyin. “Barışa çağırmayın” yani ateşkes çağırısı yapmayın. Sayı ve hazırlığınız daha fazla ve sizler daha üstün konumda iken Müslümanlarla kafirler arasında savaşın kesilmesine ve ateşkesin yapılmasına çağrı yapmayın. “Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın” yani düşmana galip durumda olduğunuz sürece bunu yapmayın. Ancak Müslümanların hacmine göre kafirlerin sayısı ve kuvveti daha çok ise ve imam, ateşkes anlaşması yapmanın Müslümanların yararına olduğunu görürse, bunu yapabilir. Aynen Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Hudeybiye’de müşriklerin engellemeyle karşılaştığı ve barış yapmaya çağırdıkları zaman bunu yaptığı ve müşrikler ile on yıl savaşı ertelediği gibi. Allahu Teala’nın “Allah sizinle beraberdir” buyurması, düşmana karşı zafer ve üstünlüğü müjdelemektedir.”

Özellikle günümüzde bazı kişiler, insanlar arasındaki ilişkilerde asıl olanın barış olduğunu ve savaşın ancak zaruret durumunda uygulanabilecek istisna bir durum olduğunu söylemektedir. Bu söylediklerine delil olarak da şu ayeti gösterirler: “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yaş ve Allah’a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir”² Halbuki bu düşünce, saldırı cihadının tamamen geçersizliğine yolaçar ve cihadı sadece savunma savaşı olarak sınırlandırır. Bu düşüncenin yanlışlığını altıncı maddede belirtmiştik.

Enfal Suresi’ndeki bu ayet, bu görüş için delil niteliğinde değildir. Çünkü ayet, Müslümanların ancak ihtiyaç duymaları halinde ateşkes yapabileceklerini belirtir. Bu belirttiğimiz şartı “Üstün durumda iken gevşeyip barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir. O amellerinizi asla eksiltmeyecektir”³ ayeti açıklamaktadır. Enfal Suresi’ndeki “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yaş ve Allah’a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir”⁴ ayeti, ateşkes çağırısı yapmanın Müslümanların yararına olması ve buna ihtiyaç duyulması hali ile sınırlıdır. Muhammed Suresi’ndeki ayet, ateşkes anlaşması yapmanın Müslümanların yararına olmaması hali ile ilgilidir. Bu ise Müslümanların düşmanı yenebilecek kuvvete sahip olmaları durumudur. Böyle bir durumda sözkonusu ayetten⁵ dolayı ateşkes veya barış çağırısı yapmak caiz değildir. Çünkü böyle bir şey, İslam dininin diğer dinlerden üstün olması amacından sapmaya sebep olur ki bu amaç cihadda asıl gayedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah’ın

¹ 47 Muhammed/35

² 8 Enfal/61

³ 47 Muhammed/35

⁴ 8 Enfal/61

⁵ 8 Enfal/61

oluncaya kadar onlarla savaşın.”¹ “Müşrikler istemeseler de dinini bütün dinlere üstün kılmak için Peygamberini hidayet ve hak ile gönderen O’dur.”² Cihadda hedeflenen gaye müşrikler ile savaşarak İslam’ın üstün kılınmasıdır. Müşrikler ya Müslüman olurlar ve alemlerin Rabbi olan Allahu Teala’ya kulluğa dönerler, ya da İslam’ın egemenliği altında aşağılanmış olarak cizye vererek yaşamayı kabul ederler. Bir ve kahhar olan Allah’a karşı gelen herkes aşağılanmış olarak yaşamaya layıktır. “Kendilerine Kitap verilenlerden, Allah’a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah ve Rasulü’nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendilerine din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.”³ “Allah’a ve Rasulü’ne karşı gelenler, kendilerinden öncekilerin alçaltıldığı gibi alçaltılacaklardır.”⁴

İbn-i Kesir *Rahimehullah*, “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah’a tevekkül et, çünkü O iştir, bilendir”⁵ ayetinin tefsirinde şöyle der: “İbn-i Abbas, Mücahid, Zeyd bin Eslem, Ata el-Horasani, İkrime, Hasan ve Katade bu ayetin Tevbe Suresi’ndeki “Kendilerine Kitap verilenlerden, Allah’a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah ve Rasulü’nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendilerine din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.”⁶ ayeti ile mensuh olduğunu söylemişlerdir. Bunun üzerinde durulması gerekir. Çünkü Tevbe Suresi’ndeki ayet, imkan olduğunda onlarla savaşmayı emreder. Ancak düşman fazla ise, bu ayetin belirttiği ve Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Hudeybiye günü yaptığı gibi onlarla ateşkes anlaşması yapmak caizdir. Bu nedenle bu iki ayet arasında çelişki, nesh ve tahsis (sınırlandırma) yoktur. Allahu Teala en iyisini bilir.”

İbn-i Hacer *Rahimehullah*, “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah’a tevekkül et”⁷ ayeti ile ilgili olarak şöyle der: “Bu ayet, müşriklerle barış yapmanın meşru olduğunu gösterir. Ayetteki şartın anlamı, anlaşma yapmanın Müslümanlar için elde edilebilecek en büyük yarar olmasıdır. Ama İslam kafirlere galip konumda ise ve anlaşma yapmada da maslahat bulunmuyorsa, barış yapılmaz.”⁸ Dolayısıyla Enfal Suresi’ndeki ayet, barış anlaşması yapmanın vacip olduğunu değil, ihtiyaç halinde bunu yapmanın caiz olduğunu gösterir.

¹ 8 Enfal/39

² 61 Saff/9

³ 9 Tevbe/29

⁴ 58 Mücadele/5

⁵ 8 Enfal/61

⁶ 9 Tevbe/29

⁷ 8 Enfal/61

⁸ Fethu’l-Bari, 6/275-276

Şimdiye kadar söylediklerimizden İslam'ın barışa çağrı yapmadığı anlaşılmamalıdır. Aksine İslam barışa çağrı yapar. Ancak, bu çağrıyı kendi sınırları içerisinde kabul eder. Hatta bu barışı bütün insanlarla yapmayı ister. Allahu Teala şöyle buyurur: “(Rasulüm) Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.”¹

“Allah iman edenlerin velisidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır”²

“İslah edilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.”³

“Şüphesiz ki Allah, adaleti, iyilik yapmayı ve akrabalara yardım etmeyi emreder. Çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar.”⁴ İslam anlayışında barış budur. Yaratılanlara acımak, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak, kullara kulluk yapmak yerine güzel ahlaka teşvik etmek ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya engel olmak bu barışın tanımıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi rabler edinmesin.”⁵ Bunlar gerçekleşmedikçe cihadın vacibiyeti devam eder. Allahu Teala şöyle buyurur: “Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın.”⁶

¹ 21 Enbiya/107

² 2 Bakara/257

³ 7 A'raf/56

⁴ 16 Nahl/90

⁵ 3 Al-i İmran/64

⁶ 8 Enfal/39

ONBİRİNCİ MADDE

Güneş batıdan doğuncaya kadar hicret devam eder:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah’ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum; Cemaat, dinlemek, itaat etmek, hicret ve cihad.”¹

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yine şöyle buyurur: “Tevbe kapısı kapanıncaya kadar hicret devam eder ve güneş battığı yerden doğuncaya kadar hicret bitmez.”² Hicreti vacip kılan sebepler şöyle sıralanabilir:

1- Dinde Fitneye Düşme Korkusundan Dolayı Müşriklerden Ayrılmak:

Bu, kişinin gücünün yetmesi halinde, küfür yurdundan İslam yurduna veya güvenli halde olabileceği başka bir yere hicret etmesidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Müşrikler arasında ikamet eden her Müslümandan beriyim.”³

Buhari, Ata bin Ebi Rebah’tan şöyle rivayet eder: “Ubeyd bin Umeyr el-Leysi ile beraber Aişe’yi *Radiyallahu Anha* ziyaret ettim ve ondan hicreti sorduk. O şöyle cevap verdi: “Bugün artık hicret yoktur. Mü’minler dinlerinden dolayı fitneye maruz kalma korkusuyla, dinlerini korumak için Allah’a ve Rasulü’ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hicret ederlerdi. Bugün ise Allah İslam’ı üstün kıldı ve mü’min istediği yerde Rabbine ibadet edebilmektedir. Artık cihad ve niyyet vardır.”⁴ Aişe’nin *Radiyallahu Anha* olmadığını söylediği hicret, Daru’l-İslam’dan başka bir yere yapılacak olan hicrettir. Hadiste Aişe *Radiyallahu Anha* hicretin sebebinin dinde fitneye düşmek korkusuna bağlamıştır.

2- Allah Yolundaki Cihada Hazırlık Olarak Hicret:

Yukarıda aktardığımız, “Allah’ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum; Cemaat, dinlemek, itaat etmek, hicret ve cihad” hadisinde hicret, cihad için bir ön hazırlık ve işaret olarak belirtilmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Rabbin, türlü eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah uğrunda savaşan ve sabreden kimselerle beraberdir. Rabbin şüphesiz bundan sonra da bağışlar ve merhamet eder.”⁵ Fitneden sonra hicret, son durak değil, ondan sonraki cihad ve sabır aşaması için bir başlangıçtır.

¹ Ahmed ve Tirmizi rivayet etmiştir. El-Bani sahih olduğunu söylemiştir.

² Ebu Davud rivayet etmiş ve el-Bani hadisin sahih olduğunu söylemiştir. İrvau’l-Ğalil, 5/33

³ Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş ve el-Bani hadisin sahih olduğunu söylemiştir. İrvau’l-Ğalil, 5/30

⁴ Hadis no: 3900

⁵ 16 Nahl/110

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Düşman savaşmaya devam ettiği sürece, hicret kesilmez.”¹ Müslümanların, İsa *Aleyhisselam* ile beraber Deccal’a karşı savaşınca kadar cihadın devam edeceğini ve bunun Allah yolunda yapılan en son ki cihad olduğunu daha önce belirtmiş-tik.

Cihad amacıyla yapılan hicret, başka beldelerdeki mücahid Müslümanlara yardım etmek amacıyla veya Müslümanın kendi ülkesine tekrar dönerek cihad edebilme niyeti ile hazırlık yapmak ve gereken desteği toplamak gayesi ile yapılır.

Hicretin hükmü ile ilgili olarak İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Hicret Bölümü: Hicret, küfür yurdundan İslam yurduna çıkmaktır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine yazık eden kimselere melekler, canlarını alırken: “Ne işte idiniz” dediler. Bunlar: “Biz yeryüzünde çaresizdik” diye cevap verdiler. Melekler de: “Allah’ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya” dediler. İşte onların barınağı cehennemdir; orası ne kötü bir gidiş yeridir.”² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Müşrikler arasında ikamet eden her Müslümandan beriyim, onların ateşleri birbirine görünmemelidir.” Yani onların ateşini kendisi görmeyecek ve onlar da onun ateşini görmeyecek şekilde birbirinden ayrı yerlerde ikamet etmelidirler. Bu ayet ve hadis dışında, bunun ile ilgili olarak nasslar çoktur. Alimlerin genelinin görüşlerine göre, hicret kıyamete kadar devam eder. Bazıları hicretin sona erdiğini söylerler ve buna delil olarak da Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* aktarılan, “Fetihten sonra hicret yoktur” ve yine “Hicret sona ermiş, sadece cihad ve niyet kalmıştır” hadislerini gösterirler. Rivayete göre Safvan bin Ümeyye Müslüman olunca, “Hicret etmeyenin dini olmaz” denildi. O da Medine’ye geldi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona “Ey Ebu Vehb, niçin geldin?” dedi. O, “Hicret etmeyenin dini olmaz, dedikleri için geldim” dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona şöyle buyurdu: “Ey Ebu Vehb, Mekke’nin vadilerine dön. Siz de bulunduğunuz yerlerde kalınız. Hicret sona ermiş, sadece cihad ve niyet kalmıştır.” Bunların tamamını Said rivayet etmiştir. Muaviye de Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Tevbe kapısı kapanıncaya kadar hicret bitmez ve güneş battığı yerden doğuncaya kadar tevbe kapısı kapanmaz.”³ Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet edilir: “Cihad olduğu sürece hicret bitmez.”⁴ Ayetler ve aktarılan diğer rivayetler, gerektiği durumlarda her zaman için hicretin olacağına delalet etmektedir. Konunun başında aktarılan hadisler ise, fethedilen ve artık kafirlerin yurdu

¹ Ahmed rivayet etmiş ve el-Bani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. İrvau’l-Galil, 5/33

² 4 Nisa/97

³ Ebu Davud

⁴ Ebu Said ve diğerleri rivayet etmişlerdir.

olmaktan çıkan yerlerden hicretin olmayacağını belirtmek içindir. Dolayısıyla Müslümanlar tarafından fethedilen yerlerden hicret olmaz, sadece gerekirse oraya hicret edilir. Hicret açısından insanlar üçe ayrılırlar:

1) Hicretin, Üzerlerine Vacip Olduğu Kişiler: Bunlar, hicret etme imkanına sahip olanlar ve bununla beraber ikamet etmiş olduğu bölgede dininin gereklerini yerine getiremeyen ve kafirler arasında yaşadığı sürece dinini açığa vuramayanlardır. Durumu bu olanların hicret etmeleri üzerlerine vaciptir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine yazık eden kimselere melekler, canlarını alırken: “Ne işte idiniz” dediler. Bunlar: “Biz yeryüzünde çaresizdik” diye cevap verdiler. Melekler de: “Allah’ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya” dediler. İşte onların barınağı cehennemdir; orası ne kötü bir gidiş yeridir.”¹ Bu, vaciplik belirten büyük bir tehdittir. Dinin gereklerini yerine getirmek, imkanı olan herkesin üzerine vaciptir. Hicret ise, vacibin gereği ve tamamlayıcısıdır. Vacibin kendisiyle yerine geldiği şey de vaciptir.

2) Hicretin, Üzerlerine Vacip Olmadığı Kişiler: Bunlar, hastalık, ikamete mecbur tutulma veya kadın, yaşlı ve çocuklar gibi zayıflardan olma sebebi ile hicret etmeye güç yetiremeyenlerdir. Bunların üzerine hicret vacip değildir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Erkekler, kadınlar ve çocuklardan (gerçekten) aciz olup hiçbir çareye gücü yetmeyenler, hiçbir yol bulamayanlar müstesnadır.”² Bu durumda olanların, hicrete güç yetirememeleri sebebi ile onlar için hicretin müstehap olduğu da söylenemez.

3) Hicretin, Üzerlerine Müstehap Olduğu Kişiler: Bunlar ise ikamet ettikleri yerde dinlerini yaşama imkanına sahip olmaları ile beraber hicrete gücü yetenlerdir. Bunların üzerine hicret vacip değildir ve dinlerini yaşayabildikleri sürece, oradaki kafirler ile cihad etmeleri, Müslümanların sayısını çoğaltmaları ve Müslümanlara yardım etmeleri açısından, bulundukları yerde ikamet etmeleri müstehaptır. Ancak hicret etmesi durumunda, ikamet ettiği küfür beldesindeki kafirlerin nüfusunu artırmamış, onlarla iç içe yaşamamış ve kötülüklerine şahit olmamış olur. Dinin gereklerini yerine getirmeye güç yetirememe dışında, kişi üzerine hicret etmek vacip değildir. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* amcası Abbas *Radiyallahu Anhu*, Müslüman olmasına rağmen Mekke’de müşrikler ile beraber ikamet ediyordu. Rivayete göre Nuaym en-Nahham, hicret etmek istediği zaman kabilesi olan Adiyoğulları kendisine gelerek, “Dinin üzere bizimle beraber kal, sana eziyet etmek isteyenlere karşı seni koruruz. Bize karşı ise önceden davrandığın gibi davran” dediler. Nuaym, önceleri Adiyoğullarının yetim ve dullarına bakardı. Bir süre hicret etmeyi geciktirdi ve sonra hicret etti. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona “Kavmin sana, benim kavmimin bana karşı

¹ 4 Nisa/97

² 4 Nisa/98

takındığı tavırdan daha güzel davranmıştır. Benim kavmim, beni çıkardılar ve öldürmek istediler. Senin kavmin ise, seni korudular ve hicret etmeni istemediler” dedi. Bunun üzerine o şöyle cevap verdi: “Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, senin kavmin seni Allah’a itaat etmeye ve Allah’ın düşmanları ile cihad etmeye çıkardılar. Benim kavmim ise beni hicretten ve Allah’a itaattan alıkoydular.”¹

¹ El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/513-515

ONİKİNCİ MADDE

Müslümanlar tek bir ümmettir. Yurtları birbirinden uzak da olsa Müslüman Müslümanın kardeşidir ve dolayısıyla da tüm Müslümanlar birbirlerine yardım etmek zorundadır:

Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü'minler ancak kardeşirler.”¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Müslüman, Müslümanın kardeşidir”² Yine başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Birbirlerini sevmeye, acımada ve şefkat göstermede mü'minler bir vücut gibidirler. Ondan bir organ rahatsız olduğu zaman, vücudun diğer bütün organları ateş ve uykusuzlukla onun acısını paylaşır.”³

Müslümanlar arasında takva ve salih amel dışında üstünlük ölçüsü yoktur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Muhakkak ki Allah'ın katında en değerliniz, en takvalı olanınızdır.”⁴ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Arabın, Arap olmayana ve Arap olmayanın da Arap olana, siyahın beyaza ve beyazın da siyaha takva dışında üstünlüğü yoktur. İnsanlar Adem'dendir, Adem ise topraktır.”⁵

Yurtları birbirinden uzak da olsa, her Müslümanın, diğer Müslüman kardeşine yardım etmesi, kardeşinin bir hakkıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona haksızlık yapmaz, onu düşmana teslim etmez. Kim kardeşinin ihtiyacını giderirse, Allah onun ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümanın sıkıntısını giderirse, Allah kıyamet günü, onun sıkıntılarını giderir. Kim bir Müslümanın kusurunu örterse, Allah kıyamet günü onun kusurlarını örter.”⁶ Müslim, Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Müslüman, Müslümanın kardeşidir, ona zulmetmez ve düşman karşısında onu yalnız bırakmaz.”

Memleketleri birbirinden uzak da olsa, Müslümanın, mücahid kardeşlerine gücü yettiğince yardım etmesi, onları düşman karşısında yalnız bırakmaması ve onları düşmana teslim etmemesi vaciptir. Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: “Düşman bir yere saldırır veya işgal ederse, bütün Müslümanların cihada katılması farz-ı ayn olur. Böyle bir durumda, o bölge halkının tümünün gücü oranında düşman karşısına çıkıp savaşıması vacip olur. Anne

¹ 49 Hucurat/10

² Müttetekun Aleyhi

³ Müttetekun Aleyhi

⁴ 49 Hucurat/13

⁵ Ahmed rivayet etmiş ve el-Bani, sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, Sahihu'l-Camiu's-Sağir, 1780

⁶ Buhari

babanın izninin alınması gerekli değildir. Hiçbir kimsenin bu savaştan geri kalması caiz olmaz. Kimisi direk savaşarak, kimisi de başka şekilde bu savaşa ve Müslümanlara yardım eder. O bölge halkının düşmanın hakkından gelmekten aciz kalması durumunda, ihtiyacın boyutuna göre komşu bölgelerdeki Müslümanların onlara yardıma gitmesi vaciptir. Böylece düşmana karşı koyabileceklerine ve kendilerini savunabileceklerine kanaat edinceye kadar komşu bölgelerden gelecek yardım halkası genişler. İşgal altındaki bölgede bulunan Müslümanların, düşman karşısındaki zayıflıklarını ve onlara yardım edebileceğini bilen herkesin onların yardımına gitmesi vaciptir. Çünkü bütün Müslümanlar, başkalarına karşı tek bir el gibidirler.”¹

İbn-i Abidin şöyle der: “Düşman, Müslümanların bir bölgesine saldırırsa, yakın olanların, işgal altındaki Müslümanların yardımına gitmesi farz-ı ayndır. İhtiyaç kalmaması durumunda ise, komşu bölgelerde olan Müslümanların, işgal altındaki Müslümanların yardımına gitmesi farz-ı kifayedir. Ancak işgal altındaki Müslümanların ve onlara yakın olanların düşmanla başa çıkmaktan aciz oldukları biliniyorsa veya aciz olmamakla beraber tembellik yapıp cihad etmedikleri görülürse, diğer bölgedeki Müslümanlar üzerine namaz ve oruç gibi, bu cihada yardıma gitmeleri farz-ı ayn olur ve savaşa gitmemeleri hiçbir şekilde caiz değildir. Bu şekilde düşmana karşı koyabilecek imkan ve güç sağlanıncaya kadar, batıdan doğuya kadar her tarafındaki Müslümanlar üzerine tedrici olarak bu savaşa katılmaları farz-ı ayn olur.”² Dört mezhep alimlerinin görüşü de budur.

Bu şekilde Müslümanları birbirine bağlayan şer’i bağın iman ve İslam bağı olduğunu görüyoruz. Bu bağın, Müslümanlar üzerine, yardımlaşma ve dayanışma gibi yüklediği bir takım yükümlülükler bulunmaktadır. Kafirler, Müslümanlar arasındaki bu şer’i bağı zayıflatmak ve dolayısıyla da Müslümanların birliğini yok etmek ve onları dağıtmak için, iman ve İslam bağı yerine başka bağlar ortaya koymuşlar ve bunları Müslümanlar arasında yaymışlardır. İman ve İslam bağı dışındaki bu bağlar şunlardır:

Vatan Bağı: Bu düşüncede, dinler ortak olmasa bile, bütün vatandaşların vatan bağı üzerinde birlik olmaları öngörülür ve vatan yararlarının her türlü başka yararların önünde olduğu belirtilir. Halbuki şer’an bu batıldır. Bir Müslümanın dostluk (vela) bağının, herhangi bir toprak parçasına olması tasvip edilemez. Çünkü günün birinde bu toprak parçasından Allahu Teala yolunda hicret etmesi gerekebilir. Hatta Allahu Teala, vatan sevgisini, kendi rızasına tercih eden kişileri tehdit ederek şöyle buyurmaktadır: “De ki: Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden evler sizce Allah’tan, Peygamberinden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise,

¹ Tefsiru’l-Kurtubi, 8/151

² Haşiyetu İbn-i Abidin, 3/238

Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah fasık kimseleri doğru yola erdirmez.”¹

Vatan bağı, “hoşunuza giden evler” ibaresi ile belirtilen bağıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Ben, müşrikler arasında ikamet eden her Müslümandan beriyim.”² Vatan bağı, bir vatan üzerinde Müslüman ile Müslüman olmayanların eşitliğini gerektirir ki bu İslam’a göre caiz değildir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İslam her zaman üstündür ve ona üstün olan da olmaz.”³ Vatan bağı, başka bir bölgeden gelen Müslümanın, o vatanda bulunan Müslümana yabancı olmasını gerektirir. Bu ise kötülüklerin en çirkinidir. Çünkü memleketleri ayrı veya uzak da olsa, Müslüman, Müslümanın kardeşidir.

Kavmiyetçilik: Cahiliye bağlarından biri de kavmiyetçilik bağıdır. Bu ise belirli bir uyruk veya kavim bağıdır. Kişi, bu cahiliye bağları için kızar, onlar için savaşır ve bu bağı başka bağların üstünde görür. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, bu bağ hakkında “Bırakınız onu, o çirkindir”⁴ buyurmaktadır. Ayrıca kim bunun davetini yapar veya bu uğurda savaşır, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Cahiliye ölümü ile ölmüş olur”⁵ buyurduğu kısmın içerisine girer.

Cahiliye bağlarından olan milliyetçilik bağı, yukarıda aktardığımız ayetteki “akrabanız”⁶ ibaresi ile belirtilmiştir. Bu bağı, Allah'ın ve Rasulü'nün rızasına tercih edenler için ayette büyük bir tehdit bulunmaktadır. Allahu Teala, kafir kavimlerden ilişkilerini kesen peygamberlerden, Müslümanlara örnekler vermektedir.

“Ey Nuh, o asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir.”⁷

“İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve Allah'ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a iman edinceye kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir.”⁸ Bu ayetler meşru olan bağın sadece iman ve İslam bağı olduğunu ve bunun dışında Müslümanları birbirine bağlayan başka hiçbir bağın olmadığını belirtmektedir. Dostluk ve düşmanlığın ölçüsü sadece imandır. Ayetteki “siz bir tek Allah'a iman edinceye kadar” ibaresi bunu göstermektedir.

¹ 9 Tevbe/24

² Ebu Davud rivayet etmiş ve el-Bani, sahih olduğunu söylemiştir.

³ Darekutni rivayet etmiş ve el-Bani hasen hadis olduğunu söylemiştir.

⁴ Buhari

⁵ Müslim

⁶ 9 Tevbe/24

⁷ 11 Hud/46

⁸ 60 Mümtehine/4

Dil, Renk Veya Ortak Maslahat Bağı: Bu bağların tamamı da cahiliyye bağlarındandır. Yukarıda aktardığımız ayette geçen, “elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret” ibaresi bunları kapsamaktadır. Bu bağlardan hiç birisine ve özellikle de şer’i hükümler ile karşı karşıya gelmesi durumlarında, asla itibar edilmez. Bu cahiliyye bağları, sadece Müslümanları bölmek ve birbirine düşürmek için kafirler tarafından ortaya çıkarılmıştır. Allahu Teala bundan sakındırarak şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden bir gruba uyarsanız, imanınızdan sonra sizi yeniden küfre sevkederler. Size Allah’ın ayetleri okunurken, üstelik Allah Rasulü de aranızda iken nasıl inkara saparsınız? Her kim Allah’a bağlanırsa kesinlikle doğru yola iletilmiştir. Ey iman edenler! Allah’tan, O’na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin. Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı sarılın; parçalanmayın. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O’nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız. Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip, kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir. Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte bunlar için büyük bir azap vardır.”¹

Allahu Teala diğer bir ayette ise şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Eğer kafirlere uyarsanız, sizi gerisin geriye döndürürler de, hüsrana uğrayanlardan olursunuz.”²

Buraya kadar aktardıklarımızdan maksat şudur: Her Müslüman bilmelidir ki, dostluk, yardımlaşma ve fedakarlıkta bulunma ancak ve ancak iman bağı sebebi ile olur ve cahiliyye bağlarından hiçbirine itibar edilmez. Bu nedenle, cahiliyye bağlarından biri veya birkaçı için savaşmak ve bu bağ üzerine dostluk kurmak, Müslüman için haramdır. Renkleri, dilleri ve uyukları değişik de olsa, doğunun en uzak köşesindeki bir Müslüman batının en uzak köşesindeki diğer Müslümanın kardeşidir. Hak yolda, gücü oranında Müslümanın Müslümana yardım etmesi vaciptir.

¹ 3 Ali İmran/100-105

² 3 Ali İmran/149

ONÜÇÜNCÜ MADDE

Savaşa, en yakın düşmandan başlamanın gerekliliği:

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Kafirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar sizde bir sertlik bulsunlar.”¹

İbn-i Kudame *Rahimehullah*, “Her kavim, kendisine en yakın olan düşman ile savaşır” başlığı altında şöyle der: “Burada asıl olan, Allahu Teala’nın “Ey iman edenler! Kafirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar sizde bir sertlik bulsunlar”² buyruğudur. Çünkü en yakın olanın zararı daha büyüktür. Onunla savaşmak, hem onun hem de ondan sonrakilerin zararını önler. Onu bırakıp uzaktaki düşmanla savaşmak, en yakın düşmana Müslümanları vurmak için hazırlık yapma fırsatı verir.” İbn-i Kudame *Rahimehullah*, sözünün devamında şöyle der: “Ancak eğer ki, savaşa uzak düşmanla başlamak konusunda, bu uzak düşmanın, Müslümanlar için şerrinden daha çok korkulan bir durumda olması veya bu uzak düşmandan savaşa başlamakta Müslümanlar için daha fazla maslahatın bulunması ya da en yakın düşmanla aralarında bir anlaşmanın bulunması gibi bir özür olursa, savaşa uzak düşmanla başlamakta bir sakınca yoktur.”³

Yukarıdaki ayetin tefsirinde İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “Allahu Teala Müslümanlara, en yakından başlayarak kafirlere karşı cihad etmelerini emretti. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Arap Yarımadası’nda kafirlerle cihada ilk olarak müşriklerden başladı. Bu savaşlar esnasında Allahu Teala Medine, Taif, Yemame, Mekke, Hayber, Hadramut ve Yemen gibi yerlerin fethini nasib etti. Ve bu fetihlerden sonra insanlar kabileler halinde (fevc fevc) İslam’a girdiler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bundan sonra Ehl-i Kitap ile savaş için hazırlık yapmaya başladı. Bu hazırlıktan sonra ilk sefer Rum’lar için planlandı. Çünkü Arap Yarımadası’na en yakın olan kafirler Rum’lardı...

Bu sıra bu şekilde devam etti. Daha sonra Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* halife oldu. Ebu Bekir de *Radiyallahu Anhu* halifeliği döneminde bu sırayı korudu ve ilk olarak mürtedler ile cihada başladı. Çünkü Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatından sonra Müslümanlara en yakın düşman olarak, mürted taife ortaya çıkmıştı. Böylece riddet ehlini tekrar İslam’a döndürdüler, vermedikleri zekatı aldılar ve Allah’ın hakkı orada ilan edildikten sonra Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* tekrar Rum ve Fars üzerine orduyu hazırladı. Ebu Bekir de *Radiyallahu Anhu* cihad konusunda bu hak yolu ve

¹ 9 Tevbe/123

² 9 Tevbe/123

³ El-Muğni ve Şerhu’l-Kebir, 10/372-373

sırayı takib etti. Allah *Azze ve Celle* ona da fetihler nasip etti. Rum’u ve Fars’ı hezimete uğrattı, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* önceden bildirdiği gibi, onların hazinelerini aldı ve Allah yolunda infak etti. Ebu Bekir’den *Radiyallahu Anhu* sonra en yakın kafirlerle cihad sırasını, Ömer *Radiyallahu Anhu* devam ettirdi. Allah *Azze ve Celle* Ebu Bekir’e fetihler verdiği gibi Ömer’e de fetihler nasip etti. Ona yardım etti. Allahu Teala Ömer’in eliyle, kafirleri, tağutları ve münafıkları kahretti.” İbn-i Kesir devamla şöyle der: “Ne zaman bir millete galip gelseler, onlardan bir sonrakine geçiyor, sonra onları takip eden zalim ve facirlere intikal ediyorlardı. Bunu da Allahu Teala’nın “Ey iman edenler! Kafirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar sizde bir sertlik bulsunlar”¹ emrine itaat için yapıyorlardı.”

¹ 9 Tevbe/123

ONDÖRDÜNCÜ MADDE

Bir güç arkasına sığınmış olan (mümtene) mürtedler ile savaş, asli kafirler ile yapılan savaştan daha önceliklidir:

Bunun sebebi, mürtedin asli kafdinden daha tehlikeli olması ve dinde asli kafdinden daha büyük günahı işlemesidir. Şeyhu'l-İslam İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetinde mürtedlerin cezasının, asli kafirlerin cezasından daha ağır olduğu sabittir. Bu birkaç yöndendir. Bu yönlerden birisi; mürtedin her halukarda öldürölmesi, onlardan cizyenin kabul edilmemesi ve onlar ile zimmet akdinin yapılmamasıdır. Bu hükümler asli kafirlerin hükümlerinden farklı ve daha ağırdır. Bu yönlerden bir diğeri ise, mürtedin, savaşmaya güç yetiremeyen aciz bir kişi dahi olsa, asli kafdindeki hükmün aksine öldürölmesidir. Savaşmaktan aciz olan asli kafir, hanefilere, malikilere, hanbelilere ve ulemanın çoğunluğuna göre öldürölmez. Bir diğör yön ise mürtedin mirasından Müslüman yakınının alamaması ve yine Müslüman yakınından kalan mirasta da mürtedin hak sahibi olmamasıdır. Ayrıca nikah akdi de asli kafdin aksine mürted ile caiz değildir. Hatta yine asli kafdin aksine mürtedin kestiğinin yenilmesi haramdır.”¹ Şeyhu'l-İslam *Rahimehullah* başka bir yerde söyle der: “Riddet küfrü icma ile asli küfürden daha büyüktür.”²

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* başka bir yerde de şöyle der: “Ebu Bekr *Radyallahu Anhu* ve sahabe asli kafdinden önce mürted ile cihada başladılar. Çünkü mürted ile yapılan bu cihadda Müslümanların ölkelerinin bütönlüğü korundu. Ayrıca İslam’dan çıkmak isteyenler de yeniden İslam’a döndürölldü. Oysa ki o dönemde asli kafdire ve diğör müşriklerle yapılan cihadda istenen hedef Müslümanların topraklarını müdafaa ya da Müslümanların o anki sayılarını korumak değildi. Aksine yeni fetihler ve yeni kavimlere İslam’ın taşınması idi. Ancak şu muhakkak ki, önceden fethedilen yerlerin ve önceden dine girmiş insanların korunması, sonraki yapılacak fetih hareketlerinden öncelikli ve önemlidir.”³

Sahabe mürtedler ile cihada başlanılması konusu üzerinde icma etmişlerdir. Ebu Bekir’in *Radyallahu Anhu* halife olduğu dönemin başlarında, Üsâme bin Zeyd’in ordusunun Rum üzerine gönderilmesi, yukarıda belirttiğimiz sahabe icması hakkında bir şüphe uyandırmaz. Çünkü bu ordunun Rum üzerine gönderilmesini Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatından kısa bir süre önce emretmişti. Ebu Bekir de *Radyallahu Anhu* bu ordunun Rum seferine kaldığı yerden devam etmesini Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve*

¹ Mecmu’ul-Fetava, 28/534

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/478

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 35/158-159

Sellem emri gereği yaptı. Hatta bu ordunun Rum üzerine gönderilmesi Ebu Bekir'in *Radıyallahu Anhu* mürtedler ile savaşmasına engel olmadığı gibi, bu ordunun gönderilmesi ile büyük bir hayır da meydana gelmişti. Çünkü o sıralarda insanlardan bazıları dinden dönmüş ve bir kısmı da dinden dönmeyi düşünüyordu. Ama Rum'a gönderilen ordu onları bu kötülükten engelledi.¹

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, İbn-i Kesir, 6/304-305

ONBEŞİNCİ MADDE

Yönetici, ordu gibi bir güç arkasına sığınarak dinden dönerse, onunla savaşmak farz-ı ayn olur ve bu savaş diğerlerinden daha önceliklidir. Bunu maddeler halinde şöyle açıklayabiliriz :

1- Bunlara, günümüzde Müslümanların yaşadığı ülkelerde Allah'ın dini ile hükmetmeyen yöneticiler misal olarak verilebilir. Bu yöneticiler kafirdirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim Allah'ın indirdikleri ile hükmetmezse işte onlar kafirlerin ta kendileridir.”¹ “Kafirler, rablerine başkalarını denk tutuyorlar.”² Buna benzer deliller çoktur.

Bu yöneticiler hem Allah'ın indirdikleri ile hükmetmemekte ve hem de insanlara kendi heva ve arzularından kanunlar yapmaktadırlar. Bundan dolayı onlar insanlara karşı kendilerini ilahlar ve rabler ilan etmektedirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği bir dini getiren ortakları mı var?”³ Allahu Teala başka bir ayette ise şöyle buyurur: “Onlar hahamlarını ve rahiplerini Allah'tan başka Rabler edindiler.”⁴ Ayrıca bu ülkelerdeki yöneticilerin küfürleri tek bir sebepten dolayı da değildir. Bu meseleyi “Risala't Davetu't-Tevhid” isimli kitabımda daha geniş olarak inceledim. Ayrıca Maide Suresi'ndeki “Kim Allah'ın indirdikleri ile hükmetmezse işte onlar kafirlerin ta kendileridir”⁵ ayeti hakkındaki şüphelere de cevap verdim. Birçok yönden bu nassın genel olduğunu açıkladım. Ayette geçen küfür büyük küfürdür. Ve eğer bir konuda sahabenin sözleri ihtilaflı olursa, usülde kararlaştırıldığı gibi biz, Kitap ve Sünnet'e en uygun olanını tercih ederiz. Günümüzde, Müslüman ülkelerde meydana gelen olaylar bu ayetin inmesindeki sebep ile aynıdır. Bu olaylar, Allah'ın şeriati ile hükmetmemek ve insanların, zorla da olsa uygulamaları için beşeri hükümler çıkartmaktır. Bütün bu yapılanlar ayetin iniş sebebi olan, Yahudilerin zina edenin öldürülmesi hükmünü kaldırıp yerine başka bir hüküm getirmeleri ile aynıdır. Ayrıca yukarıda ismini verdiğimiz kitabımızda, bir nassın nüzul sebebinin nassın hükmü ile muhakkak alakalı olduğunu açıkladım. Ki bu da usülde sabit bir meseledir. İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “İsmail Kadı, Ahkamu'l-Kur'an'da ihtilaflardan bahsettikten sonra şöyle der: “Ayetlerin zahiri, Yahudilerin yaptığını yaparak, Allah'ın hükümleri karşısında yeni hükümler çıkaran ve o hükümler ile hükmedilen bir din ortaya koyan kişi hakkında, Yahudiler için geçerli olan tehdidin aynen onun için de geçerli

¹ 5 Maide/44

² 6 En'am/1

³ 42 Şûra/21

⁴ 9 Tevbe/31

⁵ 5 Maide/44

olduğuna delalet etmektedir. Böyle yapan kişinin otorite sahibi olması ya da olmaması onun hükmünü değiştirmez.”¹

Her kim Allahu Teala'nın indirdiklerinden başka kanunlar çıkarma ya da bunlarla hükmetme işine iştirak ederse, en büyük küfürle kafir olmuş ve İslam milletinden çıkmıştır. Hatta bu kişi İslam'ın beş şartını yerine getiriyor olsa da bu böyledir. Bir çok günümüz alimi de böyle söylemektedir. Bunlardan bazıları: Ahmed Şakir, Muhammed Hamid el-Fagi, Muhammed bin İbrahim ve Ali eş-Şeyh'dir.

2- Mürted olan yöneticinin silahlı gücü yoksa, derhal iktidardan indirilir ve yargıcın karşısına çıkarılır. Tevbe ederse, Ebu Bekir ve Ömer'in *Radiyallahu Anhuma* uygulamalarında olduğu gibi tekrar yönetim ile ilgili işlerde görevlendirilmez. Ancak eğer tevbe etmez ise öldürülür. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Benim ve benden sonraki raşid halifelerin sünnetine azı dişlerinizle sarılın.”²

İbn-i Teymiye şöyle der: “Ne Ebu Bekir ve ne de Ömer *Radiyallahu Anhuma*, hiçbir zaman Müslümanların başına münafıkları veya akrabalarını yönetici yapmadılar. Allah yolunda kimsenin kınamasından da korkmadılar Hatta mürtedle savaşp onların İslam devletine katılmalarını sağladıktan sonra o insanların tevbelerinin açığa çıkması için ata binmelerini ve silah taşımalarını yasakladılar. Ömer *Radiyallahu Anhu*, dönemin Irak valisi olan Sad bin Ebi Vakkas'a *Radiyallahu Anhu*, Tuleyhatu'l-Esedi, Agra bin Habis, Uyeyne bin Hısn, Eş'as bin Kays el-Kindi ve bunlar gibilerine yöneticilik görevi vermemesini ve savaşta onlar ile istişare yapmamasını söylerdi. Çünkü Ebu Bekir ve Ömer *Radiyallahu Anhuma* bunlarda bir çeşit nifak olmasından endişe ettikleri için Müslümanların başına yönetici yapmamışlardır.”³

3- Mürted yönetici, kendisini savunan silahlı bir gücün arkasına sığınarak mümtene konumunda ise, onlara karşı savaşmak vacip olur. Onu savunanlar da aynen onun gibi kafirdirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “İçinizden kim onları dost edinirse, onlardandır.”⁴ Ayette “men” ibaresi, şart ismidir. Söz veya fiil ile kafirden yana olup onu destekleyen herkesi içeren genel bir ifadedir. Muhammed bin Abdulvehhab ve diğerleri, müşriklere yandaşlık yapmanın ve Müslümanlara karşı onları desteklemenin, kişiyi İslam'dan çıkaran sebeplerden olduğunu söylerler. Bunun delili ise Allahu Teala'nın şu buyruğudur: “İçinizden kim onları dost edinirse, onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğuna hidayet etmez.”⁵ Bu suçu işleyen mürtedler ile, şahadet kelimesini söyleseler ve İslam'ın diğer esaslarını yerine getirseler dahi savaş-

¹ Fethu'l-Bari, 13/120

² Tirmizi rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir.

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 35/65

⁴ 5 Maide/51

⁵ 5 Maide/51

ılır. Çünkü Allah'ın indirdiklerinden başkası ile hükmetmeleri sebebiyle İslam'dan çıkmışlardır. Allahu Teala şöyle buyurur: “İman edenler Allah yolunda savaşır, kafirler ise tağut yolunda savaşır. O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen zayıftır.”¹ Söz veya fiil ile kafiye destek olan herkes, bu desteğinden dolayı kafir olur. Zahirde göre dünyadaki hükmü, aynen iman ve cihad ehline karşı mümtenei konumunda olanlar gibidir. Hakkında tekfirini engelleyen bir engel veya şüphe-den dolayı batinen Müslüman olabilir. Ancak bu, onun tekfirine engel olmaz. Sünnette, mümtenei olanlar hakkındaki uygulama budur. Bu konuyu başka bir risalede açıkladım. Yaşayanın delil ile yaşaması ve helak olanın da delil ile helak olması için bu bilgilerin halk arasında yayılması gerekir.

4- Kafir olan yöneticiye karşı çıkmanın vacipliği, Ubade bin Samit'in şu hadisi ile sabittir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bizi çağırdı, biz de kendisine bey'at ettik. Bizden söz aldığı şeyler arasında, sevinçte ve tasada, darlıkta ve bollukta kendisini dinleyip itaat etmemiz, kendisini şahsımıza tercih etmemiz ve işin ehline karşı çıkmamamız vardı. “Ancak açık bir küfür görmeniz ve buna dair elinizde Allah'tan bir delil bulunması hali müstesna” dedi.”²

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Kadı İyad der ki: Alimler kafir bir kişinin Müslümanlara imam olamayacağına icma etmişlerdir. Sonradan kafir olursa bu görevden indirilir. Kafir olursa veya dinini değiştirirse ya da bid'at işlerse, artık ulü'l-emr olmaktan çıkar. Ona itaat edilmez, ona karşı ayaklanılması, bulunmuş olduğu görevden indirilmesi ve mümkün ise, onun yerine adaletli bir imam tayin edilmesi Müslümanlar üzerine vacip olur. Ancak imam ile beraber bir grup da dinden dönmüş ve bunlar kendilerine güç yetirilemeyecek hale gelmişler ise, bu durumda Müslümanlar üzerine güç yetiremedikleri sürece onlara karşı çıkmaları vacip değildir. Kişi bu mürtedlere karşı çıkamıyor ise, yurdunu bırakıp başka yere hicret eder ve dinini kurtarır.”³

Kadı İyad'ın belirttiği bu icmayı, İbn-i Hacer, İbn-i Battal'dan⁴, o da İbnu't-Tin'den⁵, o da Davudi'den⁶ ve ayrıca İbnu't-Tin'den direk olarak⁷ nakletmiştir. İbn-i Hacer, özetle şöyle der: “Devlet başkanı kafir olursa, icma ile azli gerekir ve her Müslümanın bunun için gayret etmesi vacip olur.”⁸

¹ 4 Nisa/76

² Müttetekun Aleyhi

³ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, Kitabu'l-İmara, 12/229

⁴ Fethu'l-Bari, 13/7

⁵ Fethu'l-Bari, 13/8

⁶ Fethu'l-Bari, 13/112

⁷ Fethu'l-Bari, 13/123

⁸ Fethu'l-Bari, 13/123

5- Müslümanların bunu yapmaya güçleri yetmiyorsa, hazırlık yapımları vacip olur. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Cihada güç yetirilemediği zaman onun için kuvvet ve savaş atları hazırlamak gerekir. Çünkü vacibin ancak kendisi ile yapılabildiği şey de vaciptir.”¹ Allahu Teala şöyle buyurur: “Kafirler yakayı kurtardıklarını sanmasınlar. Çünkü onlar (bizi) aciz bırakamazlar. Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın..”² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, ayette geçen “kuvvet” ibaresini ise “Kuvvet, atmaktır” diye açıklamıştır.

Müslümanların tağutlara karşı nasıl tavır takınacaklarını, hiçbir Müslümanın çiğnemesinin caiz olmadığı şer’i nasslar belirlemektedir. Şu hadis bu nasslardan biridir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bizi çağırdı ve kendisine bey’at ettik. İyilik ve kötülükte, bolluk ve darlıkta kendisini dinleyip itaat etmek, onu kendi canımıza tercih etmek ve işin ehli ile iktidar kavgası yapmamak üzere kendisine söz verdik. Ancak bir delile dayanarak, bir işin açık bir küfür olduğunu görmemiz müstesna.”³ Yukarıda belirttiğimiz gibi, kafir olan yöneticilere fiilen karşı çıkmak konusunda icma bulunmaktadır. Bu nedenle nass ve icma varken, tağutlara karşı çıkmamanın yöntemi hakkında içtihad caiz değildir. Nass ve icmanın bulunduğu bir meselede içtihad edenler, büyük bir sapıklık içine düşmüş olurlar. Şirk olan parlamentolar vasıtasıyla İslam’ın hükmünü yürütmeye çalışanlar bu sapıklığa düşenlerdendir.

Gücünün yetmemesini sebep olarak göstererek bu mürtedlere ve tağutlara karşı çıkamadığını söyleyenlere deriz ki, acizliğin olduğu durumlarda yapılması gereken, onların parlamentolarına katılmak değil, Allah yolunda cihad için hazırlık yapmaktır. Acizliğin tahakkuk etmesi halinde, hicret vaciptir. Eğer ki hicret konusunda da acizlik varsa, bu durumda yapılması gereken mü’min müstaz’aflardan olarak Allahu Teala’dan bulunduğu durumdan kendisini kurtarmasını diler. Ki onların hali şu ayette geçtiği gibidir: “..Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar, bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı lutfet” diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar..”⁴ Onların yasama meclislerine katılmak, hiçbir Müslümanın yapacağı işlerden değildir. Çünkü bu parlamentolara katılmak, egemenliği Allah’a değil, halka veren demokrasiye razı olmak ve dolayısıyla da parlamentodaki çoğunluğu, ümmeti bağlayıcı şekilde kanun koyan bir otorite olarak kabul etmek demektir. Bu ise, “Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi rabler edinme-

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/259

² 8 Enfal/59-60

³ *Müttetekun Aleyhi*

⁴ 4 Nisa/75

sin”¹ ayetinde belirtilen küfrün manasıdır. Bu parlamento üyeleri, ayette belirtilen “rabler” konumundadırlar. Bu da küfrün ta kendisidir. Bu konuda cahil olanın, bunu bilmesi ve öğrenmesi gereklidir. Allahu Teala şöyle buyurur: “O (Allah), Kitap’ta size şöyle indirmiştir ki: Allah’ın ayetlerinin inkar edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya kadar kafirlerle beraber oturmayın; aksi halde sizde onlar gibi olursunuz. Elbette Allah münafıkları ve kafirleri cehennemde bir araya getirecektir.”² Onlarla beraber oturan ve küfürlerine tanık olanlar, küfürde onlar ile eşit olurlar.

6- Mürted yöneticilere ve destekçilerine karşı cihad etmek, meşru mazreti olanlar dışında her Müslümanın üzerine farz-ı ayn hükmündedir:

Cihadın üç yerde kişi üzerine farz-ı ayn olacağını belirtmiştik. Düşmanın Müslümanlara ait bir yeri işgal etmesi, cihadın farz-ı ayn olduğu hallerden biridir. Günümüz de Müslümanlara musallat olan mürted yöneticilerin durumu budur. Bunlar Müslümanların başına mussalat olan kafir düşmanlar olup onlarla savaşmak farz-ı ayn hükmündedir. Bu nedenle Kadı İyad “Müslümanların kafir yöneticiye karşı ayaklanması vaciptir” der. İbn-i Hacer’in *Rahimehullah* her Müslümanın, bu yöneticilere karşı çıkması konusunda söyledikleri ise daha açıktır. Şöyle der: “Yöneticinin kafir olması durumunda, yönetimden indirilmesi konusunda icma vardır. Bunu yerine getirmek tüm Müslümanlar üzerine farz-ı ayn hükmündedir.”³ Ubade bin Samit’ten *Radiyallahu Anhu* rivayet edilen hadisten anlaşılan da budur.

Bu tağutlara karşı cihadın farz-ı ayn olması, bütün Müslümanlara ulaştırılması gereken vacip ilimlerdenidir. Böylece her Müslüman, Allahu Teala tarafından bu tağutlara karşı savaşmakla yükümlü kılındığını bilmelidir. Bu tağutlar, dinlerine sarılan Müslümanlar ile sıradan halk arasında öldürücü bir ayrılık duvarı örmektedirler. Böylece halkın cehaleti ve suskunluğu arasında, dinlerine sarılan Müslümanları rahatlıkla vurabilmektedirler. Halbuki bu halkın içerisinde her bir kişi, Müslüman olduğu sürece, bu tağutlara karşı çıkma farziyeti konusunda yükümlüdür. Hatta fasık dahi olması bu farziyeti kişi üzerinden düşürmez.⁴ Dinlerine sarılan Müslümanların, tağutların kendileri ile halk arasında ördükleri duvarı kaldırmaları gerekir. Bu ise bireysel ve kitlesel davet yolu ile halka cihad farziyetini anlatmakla olur. Böylece cihad meselesi, sadece bir gün ve bir gecede ortadan kaldırılacak küçük bir azınlığın meselesi olmaktan çıkar ve bütün Müslümanların meselesi haline gelir. Bu şekilde cihad, belli bir takım kişilerin değil, herkesin görevi olur. İşte

¹ 3 Al-i İmran/64

² 4 Nisa/140

³ Fethu'l-Bari, 13/123

⁴ Ek-4’e bakınız

o zaman tağutların ve işbirlikçilerinin kıyameti kopar, küfür ve cinayetleri ortaya çıkarıldıktan sonra, Allah'ın izni ile azledilmeleri gerçekleşir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Onların sizi çıkardığı yerden siz de onları çıkarın.”¹ Bir kudsi hadiste ise Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar seni çıkardıkları gibi, sen de onları çıkar.”² Tağutların propaganda ile ve halkı cahilleştirerek dinlerine sarılan Müslümanları halkın arasından dışladıkları gibi, onlara karşı cihadın farz olduğunun anlatılması ile halkın aydınlatılması ve bilgilendirilmesi gerekir. Tağutların, dinlerine sarılan Müslümanları mallarından ve yakınlarından soyutlayıp çıkardıkları ve geçim imkanlarını ellerinden aldıkları gibi, Allah’a ve Rasulü’ne karşı savaş maksadı ile ordularını donattıkları mal ve servetlerden de bu tağutların soyutlanması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “(Allah’ın verdiği bu ganimet malları) yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah’tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah’ın dinine ve Rasulü’ne yardım eden fakir muhacirleridir. İşte doğru olanlar bunlardır.”³ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Kureyş hakkında kıtlık bedduasında bulunmuştur. Abdullah bin Mes’ud şöyle der: “Kureyş Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* karşı galebe çalarak ona direndikleri zaman, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Allah’ım, Yusuf’un yedi şeyi gibi onlara karşı bana yedi şey ile yardım et” dedi. Daha sonra Kureyş, kıtlıktan dolayı bir yıl boyunca kemik ve ölü eti yedi.”⁴

Bu tağutlara, mecbur kalmadıkça gümrük, vergi ve benzeri şekillerde mal vermek Müslümanlar için haramdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “..günah ve haksızlık üzerine yardımlaşmayın”⁵ “Mallarınızı akli ermezlere vermeyin.”⁶ Bilinmelidir ki bu tağutların ne kanunları ve ne de hükümetleri meşru değildir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim dinimizden olmayan bir amel işlerse, o reddedilir.”⁷ “Kitap ve Sünnet’e sarılma” bölümünde bunun üzerinde durmuştuk. Müslümanların, kafirlerin mallarını kuvvet yolu ile (ganimet olarak) ve hile yolu ile (fey olarak) almaya çalışmaları da vaciptir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Müslümanların kullanması amacıyla Kureyş’in mallarını almak için çıkmıştır. Bedir Savaşı’nın sebebi de budur.

Sonuç olarak, cihad meselesini belirli bir kesimin meselesi olmaktan çıkarıp bütün halkın meselesi haline dönüştürmek gerekir. Çünkü cihadın, belirli bir kesimin meselesi olarak kalması, istenen değişikliği yapmayı sağla-

¹ 2 Bakara/191

² Müslim

³ 59 Haşr/8

⁴ Buhari, Hadis no: 4822

⁵ 5 Maide/2

⁶ 4 Nisa/5

⁷ Müslim

mamaktadır. Ayrıca bu, “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez”¹ genel kuralına da aykırıdır. Ancak bu, ülkedeki tüm halkın bu olaya katılmasının gerektiği manasında da değildir. Çünkü bu uzak bir ihtimaldir. İstenen şey, İslam devrimini gerçekleştirebilecek ve daha sonra da gerek içerden ve gerekse dışardan gelebilecek tehlikelere karşı bu yapıyı savunabilecek kadar bir topluluğun oluşmasıdır. Halkın geri kalanının ise buna sempati duyması yahut hakkı görünceye kadar en azından tarafsız kalması yeterlidir. Ayrıca, tağutların devrilmesi sürecinde aktif rol alamayanların en azından tağutlarla işbirliği yapmaması gerektiği konusunda halkın bilinçlendirilmesi gerekir. Özellikle, cihada bizzat katılamayanların halkı bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunması gerekir. Böylece cihad olayı her gün Müslümanların evlerinden yeni bir eve girmiş ve davet yeni taraftar ve destekçiler kazanmış olur. Allahu Teala’nın sözü yerini buluncaya kadar bu süreç böyle devam eder ve şüphesiz ki O *Subhanehu ve Teala*, verdiği sözden geri dönmez. Allahu Teala şöyle buyurur: “Biz ise, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (mukaddes topraklara) varis kılmak istiyorduk. Ve o yerde onları hakim kılmak; Firavun ile Haman’a ve ordularına, onlardan (İsrailoğullarından gelecek diye) korktukları şeyi göstermek (istiyorduk).”²

7- Mürted yöneticilere karşı savaşmak, asli kafir olan Yahudi, Hristiyan veya müşriklere karşı savaşmaktan önce gelir. Bunun üç sebebi vardır:

1) Bunlarla yapılacak cihad, farz-ı ayn hükmünde olan savunma cihadı konumunda olup, bu konumu sebebi ile de saldırı cihadından önce gelir. Savunma cihadı konumunda olması, bu yöneticilerin Müslümanların başına musallat olan kafir birer düşman olmaları sebebiyledir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Savunma savaşı, dine ve kutsallara saldıran düşmanı defetmenin en çetin şeklidir. İcma ile vaciptir. Dini ve dünyayı bozan saldırgan düşmanı defetmek, imandan sonra gelen en büyük vaciptir. Bu nedenle hiçbir şart yoktur ve imkan ölçüsünde herkese vaciptir.”³ Düşmanın Müslüman bir memlekete saldırması halinde, cihadın herkes üzerine farz-ı ayn olduğu üzerinde daha önce durmuştuk.

2) Bunlar mürted hükmündedirler. Mürtedlere karşı savaşmanın asli kafilere karşı savaşmaktan önce geldiğini yukarıda belirtmiştik.⁴

3) Bunlar, Müslümanlara en yakın ve tehlikeleri en büyük olan düşman niteliğindedirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Kafirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar sizde bir sertlik bulsunlar.”¹

¹ 13 Rad/11

² 28 Kasas/5-6

³ El-İhtiyaratü'l-Fıkhiyye, 309

⁴ Öndördüncü Madde

Bu üç durumdan birincisi ile ilgili şöyle bir şüphe akla gelebilir: “İslam ülkelerini yöneten bu mürtedlerin, İslam ülkesini işgal eden düşman olarak görülmesi doğru mudur? Çünkü işgalci düşman, Müslümanlara uzak ve yabancı kişilerdir. Ancak bunlar, bizzat o ülkenin halkından olan kişilerdir. Bu sebepten dolayı arada fark yok mudur?”

Bu sözler, İslam şeriatına karşı mümtene (güç yetirilemeyen) konumunda olan Moğollara karşı savaşmak ile ilgili olarak İbn-i Teymiye’nin *Rahimehullah* vermiş olduğu fetvasını geçersiz hale getirmek için yapılan bir itirazdır.² İbn-i Teymiye’nin verdiği bu fetvanın bu konuda delil olamayacağı, çünkü Moğolların İslam ülkelerine sonradan gelen yabancılar oldukları iddia edilmektedir. Bu fetvanın yararlarına “Davetu’t-Tevhid” isimli kitabımda işaret etmiştim.

Bu soruya cevap olarak şöyle deriz: Mürted yönetici meselesiyle ilgili müstakil bir nass bulunmaktadır. Bu nass, Ubade bin Samit *Radıyallahu Anhu* hadisindeki “Ancak açık bir küfür görmeniz ve buna dair elinizde Allah’tan bir delil bulunması hali müstesna”³ ifadesidir. Facir yöneticilere karşı sabretmeyi öğütleyen bütün hadisler, Ubade bin Samit’ten aktarılan bu hadis ile kayıtlandırılmıştır. Facir yöneticilere karşı sabretmeyi öğütleyen hadislerden bazıları şunlardır:

“Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse, ona sabretsin.”⁴

“Size namazı kıldırıkları sürece hayır.”

Bu nedenle Buhari, Ubade hadisini, yukarıda aktardığımız İbn-i Abbas’ın *Radıyallahu Anhuma* hadisinin ardından “Fiten” bölümünde rivayet etmiştir. Buhari’nin *Rahimehullah* bu sırayı gözetmesi Ubade hadisinin, İbn-i Abbas hadisini kayıtladığına işaret etmek içindir. Bu ise, mürted yöneticilere karşı çıkmanın vacipliği konusunda kalbi olan veya görüp işiten herkes için delil olarak yeterlidir.

Bu üç esas ve diğer bilgileri aktarmamızın gayesi, bu mürted yöneticilere karşı çıkılmasının meşruiyetini açıklamak değildir. Çünkü bunun meşruiyeti Ubade hadisi ile sabittir. Bizim bu aktardıklarımızdan gayemiz ise, bu yöneticilere karşı çıkılmasının, cihadın diğer çeşitlerinden daha öncelikli olduğu gibi bir takım diğer hususlara dikkat çekmektir.

Şunun belirtilmesi gerekir ki şeriatte, küfür ile ilgili ahkam bakımından yerli kafir ile yabancı kafir arasında bir ayırım yoktur. Allahu Teala şöyle

¹ 9 Tevbe/123

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/501-551

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müttefekun Aleyhi, İbn-i Abbas’tan *Radıyallahu Anhuma* rivayet edilmiştir.

buyurur: “Ey Nuh, o asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir.”¹

“İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve Allah’ı bırakıp tapıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah’a iman edinceye kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir.”²

“Şüphesiz kafirler sizin apaçık düşmanınızdır.”³

Bu ayetlerden anlaşılmaktadır ki, mü’min ile kafir arasındaki düşmanlık küfür niteliği ile ilgilidir. Hükmün sebebi, kafirin yerli veya yabancı olması değildir. Çünkü kafir, kişinin oğlu veya babası veya milleti ve aşireti de olsa ona karşı düşmanlıkta bulunmak vaciptir ve bunun sebebi de küfrün kendisidir. Düşmanlıkla ilgili söylenenler, cezalar ile ilgili olarak da söylenir. Çünkü kafiye verilen ceza, başkası sebebi ile değil, sadece küfür sebebiyle verilmektedir. Hükmün sebebi ve ölçüsü budur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim dinini değiştirirse, öldürünüz.”⁴ Hadiste belirtilen öldürme cezasının illeti, kişinin Müslüman iken dinini değiştirerek kafir olmasıdır.

Bu açığa çıkarıldıktan sonra şunun belirtilmesi gerekir ki, gerek kendisine güç yetirilen olsun ve gerekse mümtene (güç yetirilemeyen) olsun küfrün cezasının ölçüsü ve sebebi, bizzat küfrün kendisi olup, bu suçu işleyen yerli veya yabancı olması arasında hiçbir fark yoktur. Aynı şekilde bu suçu işleyen bir kişi Müslümanlara ait olan bir memlekete saldırdığı zaman, yerli veya yabancı ve yine küfür suçunu saldırıdan önce veya saldırıdan sonra işlemiş olması arasında fark yoktur. Bütün bu durumlarda hükmün ölçüsü ve sebebi, küfrün kendisidir. Zaten yerli iken kafir olup irtidat eden kişi, Müslümanlara karşı yabancı bir kişi hükmünü alır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Nuh Rabbine dua edip dedi ki: Ey Rabbim, şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vaadin ise elbette haktır. Sen hakimler hakimisin. Allah buyurdu ki: Ey Nuh, o asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme. Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim.”⁵ Nuh’un *Aleyhisselam* oğlu kafir olduğu için aile fertleri kapsamından çıkarılmış ve yabancı biri olarak hükmedilmiştir.

Kaldı ki cezada etkili olan başka sebepler de vardır. Asli kafir ile mürted arasındaki fark bunlardan biridir. Yukarıda belirtildiği gibi mürtedin cezası daha ağırdır. Aynı şekilde Müslümanlara karşı savaşan kafir ile Müs-

¹ 11 Hud/46

² 60 Mümtehin/4

³ 4 Nisa/101

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ 11 Hud/45-46

lûmanlara karşı saldırgan bir tutum içerisinde olmayan kafir arasında da fark vardır. Şafii *Rahimehullah* dışında diğer üç imama göre böyledir. Kendisine karşı cihad etme önceliği bakımında da yakın kafir ile uzak kafir birbirinden farklıdır.

Bütün bunlar gösteriyor ki mürted olan bütün bu yöneticiler, mürted hükmünde olmaları, saldırgan, mümtene ve Müslümanlara en yakın düşmanlar olmaları sebebi ile cezayı ağırlaştıran niteliklere sahiptirler.

Yukarıda anlatılanlara şöyle bir misal verebiliriz: Sarhoşluk veren her şey haramdır. Bunun adının içki veya bira olması ile yerli veya ithal olması, renginin siyah veya beyaz olması arasında bir fark yoktur. Bütün bunlar hükümde etken olan nitelikler değildir. Hükümde etken olan sebep, hükmün illetidir ve hükmün ölçüsü ise, sarhoşluk vermesidir. Diğer nitelikler bir yana, bu nitelik bulunduğu sürece hüküm ve ona terettüp eden şeyler de mevcut olur. Ancak bazen cezada etkili olabilecek ikinci bir nitelik daha bulunabilir. Mesela Ramazan günü içki içmek gibi. Bunu yapan kişiye, içki içmesinden dolayı hem had cezası verilir ve hem de bunu Ramazan ayında işlemesi sebebi ile yapmış olduğu bu hürmetsizlikten dolayı tazir cezası verilir. Halbuki birinci ve asıl sebep olan sarhoşluk olmamış olsaydı, bu kişiye ne had ve ne de tazir cezası gerekemeyecekti. Bu nedenle ahkam bakımından yerli kafir ile yabancı kafirin farklı olduğunu söyleyenler, yerli içki ile ithal içkinin, şer'i hüküm bakımından farklı olduğunu söyleyenler gibidirler.

8- Mürted yöneticilere karşı savaşmak için, mücahid Müslümanların onlardan ayrı bir bölgede bulunması şart değildir:

Bazıları, bunlara karşı savaşmak için mücahid Müslümanların mürted yöneticiler ve onların taifelerinden ayrı bir memlekette bulunmaları gerektiğini söyler. Buna cevap olarak, İbn-i Teymiye'den *Rahimehullah* naklettiğimiz, Müslüman bir memlekete saldıran düşmana karşı savaşmanın farz-ı ayn olduğuna ilişkin sözler yeterlidir. O'nun sözünde ayrı bir memleket şartı bulunmamaktadır. Aksine mürtedlerin, Müslümanların ülkelerini istila etmeleri cihadın farz-ı ayn olduğu durumlardan biridir. Yukarıda belirttiğimiz şart konusunda ise hiçbir delil bulunmamaktadır. Allah'ın Kitabı'ndan olmayan her şart ise batıldır. İlim ehlinde de kimse böyle birşey söylememiştir. İbn-i Kudame'den *Rahimehullah* nakledilen, "Düşman bir memlekete yaklaştığı taktirde, halkın bir kaleye giderek, kendilerini koruması caizdir" sözü, öne sürülen bu şart ile alakalı değildir. Mürted yöneticiler ile ilgili olarak açık nass bulunmaktadır. Bu nass ise yukarıda aktardığımız Ubade bin Samit *Radiyallahu Anhu* hadisidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ne bu hadiste ve ne de diğerlerinde, cihad için ayrı bir memlekette bulunma şartını koymamıştır. Hadisin şerhinde Kadı İyad ve İbn-i Hacer'den *Rahimehumellah* naklettiğimiz gibi bu konuda alimlerden de kimse böyle bir şey söylemiş değildir.

Ülke farkı olmasını şart koşan kişi bunun şer'an değil de aklen gerektiğini söylüyorsa, hemen belirtelim ki Kitap ve Sünnet'e sarılma esaslarında belirttiğimiz gibi, akıl şeriatı bir şeyi vacip kılmaz. Bunun içtihadı bir şey olduğu söylenirse, bu durumda bunun savaş konusunda tecrübesi olanların işi olduğunu söyleriz. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah, emanetleri ehline vermenizi emreder."¹ Şer'i açıdan mürted yöneticiye karşı çıkmak için sadece sayı ve hazırlık şartı bulunmaktadır. Bu ise savaş konusunda tecrübesi olanlar tarafından belirlenir. Bununla beraber kim gerekli sayı ve hazırlık tamamlanmadan ferdi olarak böyle bir cihada girişirse bu da caizdir ve Allah'ın izni ile ecrini alacaktır. Ancak bu kişi mücahid bir cemaate bağlı ise, tek başına böyle bir işte bulunmamalıdır. Bu ameli ferdi olarak yapmasının caiz olduğunun delili ise Allahu Teala'nın şu ayetidir: "Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü'minleri de teşvik et."² İbn-i Hazm *Rahimehullah* şöyle der: "Fasık olan ve olmayan veya zorla yönetimi devralmış olan imamın yönetimi altında kafirlere karşı savaşılır. Bir imamın emri altında savaşıldığı gibi şayet kişi güç yetiriyorsa tek başına da kafirlere karşı savaşabilir."³

Bu tağutlara karşı cihad etmek farz-ı ayndır. Kişinin gücü tek başına bunu yapmaya ve tağutlardan birini yok etmeye yetiyorsa, bunu tek başına yapabilir ve kafirlerden büyük bir toplulukla karşı karşıya gelmesi de gerekmez. Aksine sayı farkından dolayı kaçması da caizdir. Ama sebat eder ve şehit oluncaya kadar savaşırsa bu da caizdir ve hatta daha iyidir. Allahu Teala şöyle buyurur: "İnsanlardan bazısı da Allah'ın rızasına ermek için kendini feda eder. Allah kullarına çok merhametlidir."⁴

Ancak vacip olan, onlara karşı cemaat halinde savaşmaktır. Çünkü onlarla yapılacak olan cihadda istenen şey, dinin üstün kılınmasıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın."⁵ Bu ise kişilerin ferdi olarak yapacakları ameller ile gerçekleşmez. Cihad eden bir cemaate bağlı olanlar ancak emirin izni ile savaşabilirler. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: "Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah'a ve Rasulü'ne iman ederler ve toplu bir işte Peygamber ile beraber bulundukları vakit ondan izin almadıkça bırakıp gitmezler."⁶ Allah'ın izni ile beşinci bölümde bunun detayları belirtilecektir.

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sağlığında ve ölümünden sonra, ayrı bir memlekette bulunma şartı gözetmeden mürted yöneticilere karşı

¹ 4 Nisa/58

² 4 Nisa/84

³ El-Muhalla, 7/299

⁴ 2 Bakara/207

⁵ 8 Enfal/39

⁶ 24 Nur/62

Müslümanlardan cihad eden cemaat bulunmuştur. Yalancı peygamber Esved el-Ansi ortaya çıkıp Yemen'i ele geçirince, Feyruz ed-Deylemi bir yolunu bularak onu öldürmüştür. Bu Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hayattayken olmuştur.¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* veya sahabeden *Radiyallahu Anhum* hiçbiri buna karşı çıkmamıştır. Ve yine onlardan hiç birisi, 'Feyruz müstakil bir bölgeye sığınmadan, Esved'i nasıl öldürür?' dememiştir. Yezid bin Velid, beraberindeki bir topluluk ile yurt ayırımı olmaksızın dinin hükümlerini dikkate almayan halife Velid bin Yezid'e karşı ayaklanmış ve onu öldürmüşlerdir.²

Bu şüpheyi ortaya atanlar, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaşıma hicretten sonra başladığını ve bunun sebebinin de Müslümanların Medine'de kendilerine ait bir memlekete kavuşmalarının ve dolayısıyla da düşmanlarından tamamen ayrı hale gelmelerinin olduğunu söylerler. Halbuki bu söylenenler delil niteliği taşımamaktadır. Çünkü bu söyledikleri şey herhangi bir sınırlandırma belirtmemektedir. Ayrıca Allah Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatına kadar olan o dönem, şeriatın vahyolunmaya devam ettiği bir dönemdi. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatından sonra ise İslam ve hükümleri tamamlanmış ve son halini almıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bugün size dininizi tamamladım."³ Müslümanların bir memleketine düşmanın girmesi durumunda, o düşmana karşı cihadın farz-ı ayn olduğu konusunda icma bulunmaktadır. İşgal edilen bu memleketten düşmanı çıkarmak için savaşa güç yetirebilen bütün Müslümanlar üzerine bu savaşa katılmak farzdır. Düşmanın, memleketlerini işgal etmesi ile birlikte Müslümanlar, artık o düşman ile beraber aynı kentte bulunuyorlar ve memleketlerinin bağımsızlığını yitirmiş bir haldedirler. Buna rağmen düşmana karşı savaşmaları farz-ı ayn hükmündedir.⁴

Mürted yöneticiye karşı ayaklanmak, kudrete bağlı bir olaydır ve ülke-den ülkeye değişir. Cihadın bu bölgelerde uygulanması için gerekenleri ise tecrübe sahibi olanlar değerlendirirler. Allahu Teala, mücahid bir taifenin iyi niyetini bilirse, kendilerine yolu gösterir ve rızasına uygun kolaylığı sağlar. Allah *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurur: "Onların kalplerindeki sadakatı bildi de, üzerlerine huzur ve sükunet indirdi ve kendilerine yakın bir zafer bahşetti."⁵ "İman edip, salih ameller işleyenleri ise, imanlarından dolayı, Rableri kendilerini, altlarından ırmaklar akan nimeti bol cennetlere erdirir."⁶

¹ İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 6/307-310

² İbn-i Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 10/6-11

³ 5 Maide/3

⁴ Bkz. İbn-i Teymiye, el-İhtiyaratü'l-Fıkhiyye, 309

⁵ 48 Fetih/18

⁶ 10 Yunus/9

Farz-ı ayn olan bu cihada katılmayanlar, sadece katılmamakla kalmayıp başkalarını da bundan soğuturlar ve cihada katılmamalarının bir tür cezası olan bu şüpheler ile insanları cihaddan alıkoyarlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Oturup kalan kadınlarla beraber olmaya razı oldular. Ve kalpleri üzerine damga vuruldu. Artık onlar anlamazlar.”¹ Cihada katılmayıp oturdukları için Allahu Teala onların kalplerini mühürlemiştir. Onlar da katılmalarına gerekçe olması için, başkalarını da kendileri gibi alıkoymak ve hem kendilerinin hem de onların günahlarını yüklenmek için şüpheler araştırmaya ve yaymaya başlamışlardır. Böylece her günah başka bir günahı doğurmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer toplanıp seferberlik etmezseniz, O sizi, acıklı bir azaba düşürür ve yerinize sizden başka bir kavim getirir. Siz ona hiçbir zarar da getiremezsiniz. Allah, her şeye kadirdir. Eğer siz ona yardım etmezseniz, vaktiyle Allah ona yardım etti.”²

Cihadın vacip olabilmesi için Müslümanların kendilerine ait müstakil bir memleketlerinin olması şartı, yanlış bir düşünce olup özellikle savunma cihadının iptal olmasına yolaçar. Aynı zamanda mevcut duruma boyun eğmek ve Müslümanların ülkelerine musallat olan tağutlara teslim olmak ve bu ülkelerde yaşayan Müslümanlara farz-ı ayn olan cihadın geçersiz hale getirilmesi demektir. Kısa zaman içinde bu ülkelerde İslam'ın silinip yok edilmesine yol açar. Böyle bir şeyden Allahu Teala'nın Müslümanları korumasını istemekle beraber, bu anlayış ile ve Müslümanların durumlarına bakıldığında, maalesef bu, uzak bir ihtimal de değildir. Tarihte, daru'l-İslam olup da, Endülüs, Türkistan, Buhara, Semerkant, Balkanlar gibi bugün daru'l-küfür haline gelen ve İslam'dan neredeyse hiçbir eserin kalmadığı nice memleketler bulunmaktadır. Hindistan'da olduğu gibi nice ülkelerde Müslümanlar bu gafillerin şeytanca şüphelerine aldanarak egemenliklerini kaybetmişlerdir. Hindistan Müslüman bir ülke idi ve daha sonra İngiltere işgal etti. Bu işgal üzerine, kötü alimler İngilizlerin ulü'l-emr olduğunu söyleyerek halkın cihad etmesine engel oldular. Allahu Teala'nın, “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin”³ ayetini çarpıtarak İngilizler'e karşı cihadın caiz olmadığını söylediler. Muhammed Reşid Rıza, tefsirinde⁴ bu kişilerin yaydıkları şüpheleri nakletmektedir. Başta da, son da emir Allah'ındır. Münafık birinin Kur'an ile tartışmasına ilişkin Ömer İbnu'l-Hattab'dan *Radiyallahu Anhu* bu duruma benzer bir rivayet nakledilmektedir. Ömer *Radiyallahu Anhu*, bunun dini yıkmaya yönelik olduğunu belirtmektedir. Kafir yöneticilere yordakçılık ve yandaşlık yaparak Müslümanları bu tür şüpheler ile cihaddan alıkoyanlar varsa, onların küfrün-

¹ 9 Tevbe/87

² 9 Tevbe/39-40

³ 4 Nisa/59

⁴ El-Menar

de şüphe yoktur. Bunlar mürted ve İslam dininden çıkmış birer kafir olurlar. Bunların hükmü, Allahu Teala'nın şu ayette buyurduğu gibidir: "Kim onları dost edinirse, onlardan olur."¹

9- Diğer bir kesim ise, cihad için, kafir taifenin Müslümanlardan ayırt edilebilir bir konumda olması gerektiği şartını koymaktadır. Bu ise günümüzde zaten gerçekleşmiştir. Çünkü kafir yöneticiyi destekleyen taifenin kendisine özel bir kıyafeti ve ayrı bir üniforması, belli kamp, karargah ve belirli yerleri bulunmaktadır. Bu taife ayırdedilemeyecek bir durumda değildir. Müslümanların bu taife ile bir arada olması ise, kafir kesimden olmadıkları halde sadece savaş sırasında onlara karışmaları sebebi ile veya savaş durumu söz konusu olmamasına rağmen bu taifeye katılmış olup, lakin batinen islam hükmüne sahip olmaları (ikrah altında olan veya onlar hakkında casusluk yapmak için imanını gizleyenler gibi) şeklinde olmaktadır. Bu şekilde kafir taifeye karışmış halde olanlar için ise şu iki durum geçerlidir.

A) Bunlar zahiri hallerinden, kafirlerden ayırt edilemedikleri için, aynen kafir taife ile savaşıldığı gibi bunlarla da savaşılması caizdir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "Baskı ile yanlarında getirdikleri (Müslüman) kişiler, öldürülürlerse, niyetlerine göre diriltirler. Bizim görevimiz bütün düşman askeriyle savaşmaktır. Çünkü zorla getirilen kişi diğerlerinden ayırt edilememektedir. Sahih'te Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle rivayet edilmiştir: "Bir ordu, Kabe'ye saldırmak için çıkar. Bir çöle geldiklerinde yere batırılırlar." "Ey Allah'ın Rasulü, eğer içlerinde ikrah altında savaşa katılan varsa?" diye sorulduğunda, "Niyetlerine göre diriltirler" karşılığını verdi."

Buhari'de ise Aişe'den *Radiyallahu Anha* şöyle aktarılır: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: Bir ordu, Kabe'ye yönelir ve bir yere geldiklerinde hepsi yerin dibine batırılırlar. Bunun üzerine ben: "Ey Allah'ın Rasulü, aralarında onlardan olmayanlar ve esirler olduğu halde hepsi mi batırılır?" dedim. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Ödekiler ve arkadakiler hepsi yere batırılırlar ve daha sonra niyetlerine göre diriltirler." Allahu Teala, ikrah altında olanı ile olmayanı birbirinden ayıracak kudrete sahip olmasına rağmen, evinin hürmetini çiğnemek için gelen ordunun tamamını helak etti. Bununla beraber onların herbirini niyetlerine göre diriltecektir. Durum böyle iken, mü'min mücahidlerin, ikrah altında olan ile olmayanı birbirinden ayırmaları nasıl istenebilir. Ki onlar ikrah altında çıkan ile gönüllü olarak çıkanı bile bilmemektedirler. Kaldı ki bu orduda olanlardan birinin, ikrah altında olduğunu iddia etmesi de, sadece bu iddiası sebebi ile ona fayda sağlamaz. Nitekim Abbas *Radiyallahu Anhu*, Bedir günü Müslümanlar tarafından esir alındığında, Rasulullah'a "Ey Allah'ın Rasulü, ikrah altında çıkarıldım" dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve*

¹ 5 Maide/51

Sellem ise ona şu cevabı verdi: “Zahiri halin bize karşı olduğudur. Gizlediğin ise Allah’a aittir.”¹ İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, başka bir yerde de şöyle der: “Biz kimin ikrah altında olduğunu bilmiyoruz ve ikrah altında olan ile olmayanı birbirinden ayırma imkanımız da bulunmamaktadır. Onlar ile Allah’ın emri gereği savaşırsak ve öldürsek, bu yaptığımızda mazur sayılırız ve ecir kazanırız. Onlar ise niyetlerine göre karşılık görürler. Kendi nefsinin kurtarmayacak kadar ikrah altında olanlar, kıyamet günü niyetlerine göre haşrolunurlar. O kişilerin dinin yücelmesi gayesi ile öldürülmeleri, Müslüman askerlerden aynı gaye için can verenlerin öldürülmelerinden daha önemli değildir.”² Kafirlerin isteklerine göre hareket edenin, şer’an mazur sayılabilmesi için olması gereken ikrahın şartlarını başka bir kitabımda açıkladım ve bu şartların büyük çoğunluğunun, günümüzde tağut yöneticilerin yandaşlığını ve destekleyiciliğini yapan kişilerde bulunmadığını belirttim. Ayrıca aynı kitapta ikrah sebebi ile, bir Müslümanın diğer bir Müslümanı öldürmesinin mübah olmadığı konusunda icma bulunduğunu da açıkladım. Durum bu olduğu halde, kafiri desteklemek için Müslümanları takip eden ve Müslümanlar ile savaşanlar nasıl ikrah altında sayılabilirler ki?

B) Düşman ordusunun saflarında yer alan Müslümanların, zahiri halleri itibari ile kafirlerden ayırt edilebilir halde olmaları: Bu, savaş esnasında Müslümanların kalkan olarak kullanılması halidir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Düşman askerleri arasında Müslümanlardan en hayırlıları dahi bulunuyor olsa ve bunlar öldürülmeden kafirlere ulaşmanın imkanı yoksa, bu Müslümanlar öldürülebilir. Kafirlerin, Müslümanları kalkan olarak kullanmaları durumunda, düşmanla savaşabilmek için bunları vurmaktan başka da imkan yoksa, bütün imamlar bunların vurulmasında bir sakınca olmadığı meselesinde ittifak etmişlerdir. Müslüman askerler için bir korku bulunmadığında dahi, kafirlerin kalkan olarak kullandıkları Müslüman kişileri öldürmek, alimlerden bir kısmının görüşüne göre yine caizdir. Mazlum olarak, Allah’ın ve Rasulü’nün emrettiği cihad yolunda öldürülenler, şehid olurlar ve niyetlerine göre dirilirler. Böylelerinin öldürülmesi, mücahid mü’minlerden öldürülenlerin öldürülmesinden daha büyük ve önemli bir kötülük değildir. Cihadın vacip olduğu durumlarda, cihadın gerektirmesi sebebi ile, kafirlerin kalkan olarak kullandıkları mü’minlerden Allah’ın takdir ettiği kadar kişi öldürülse bile, onların öldürülmeleri mü’min mücahidlerin öldürülmesinden daha büyük ve önemli değildir. Hatta böyle bir durumda kalkan konumundaki Müslümanların, mü’min mücahidlere karşı savaşmaması gerekir. Rasullullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, fitne savaşlarında mü’minlerin kılıçlarını kırmalarını belirtmiş ve öldürülse dahi bir mü’minin diğer bir mü’min ile savaşmasını kötülemiştir.”³ ¹

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/535-537

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/547

³ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/537-538, 456-457

BİR ŞÜPHEYE CEVAP

Kafir taifenin Müslümanlardan ayrılmış ve ayırt edilebilir halde olması gerektiğini iddia edenler ortaya attıkları bu şüphelerini, “Eğer, (Mekke’de) kendilerini henüz tanımadığınız mü’min erkekler ile mü’min kadınları bilme-yerek çiğnemeniz sebebi ile üzüntüye kapılmanız ihtimali olmasaydı (Allah savaşı önlemezdi). Dilediklerine rahmet etmek için Allah böyle yapmıştır. Eğer onlar birbirinden ayrılmış olsalardı elbette onlardan inkar edenleri elemli bir azaba çarptırırık”² ayeti ile delillendirirler. Ayetin manası şudur: Mekke’de, müstaz’af konumunda olan ve sizin bilemediğiniz mü’min erkek-ler ve kadınlar vardı. Eğer ki Hudeybiye günü, müstaz’af konumunda olan bu mü’minleri bilmeden müşrikler ile savaşacak olsaydınız, o mü’minlerden bazılarını da öldürebilirdiniz ve bu sebepten dolayı da bir suçlamaya maruz kalırdınız. Mü’minler, kafirlerden tamamen ayrılmış vaziyette olsalardı, Allahu Teala kafirleri öldürerek ve başka yollarla cezalandırırdı.

Bazıları bu ayeti delil göstererek mü’minlerle kafirlerin birbirleriyle ka-rışmış halde olmalarının mü’minlerin kafirler ile savaşmasına engel olduğu-nu, böyle bir durumda karışık halde bulunan Müslümanların da öldürölmele-ri tehlikesinin, kafirler ile savaşmamaya bir mazeret olduğunu öne sürerler.

Bildiğimiz gibi bu anlayış ve iddia, hem saldırı ve hem de savunma ci-hadının geçersiz hale gelmesine yolaçar. Çünkü günümüzde neredeyse bütün ölkelerde bu karışım sözkonusudur. Çin, Rusya, Hindistan, Amerika gibi ölkelerde bile çok sayıda Müslüman vardır ve bu ölkelerin hepsi de kafir ölkelerdir. Acaba güç yetirme durumunda bu karışım, onlara karşı cihad etmeye engel midir?

Bu şüpheyi iki yönden cevap verilebilir:

Birinci Yön: Hudeybiye günü savaşın olmaması, ilahi bir kader se-bebiyledir. Kader ise delil olarak kullanılamaz. Şöyle ki, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, umre için Mekke’ye doğru yola çıktı. Mekkeliler O’nu oraya sokmamaya karar verdiler. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabe ile istişare ettikten sonra Mekkelilerin kendisine engel olması durumunda onlarla savaşmaya karar verdi. Buhari bunu şöyle rivayet eder:

“Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* şöyle dedi: Ey Allah’ın Rasulü, Kabe’yi zi-yaret amacıyla çıktın, kimse ile savaşmak veya kimseyi öldürmek gibi bir niyetin yok. Kabe’ye yürü, engel olan olursa, onunla savaşırız. Bunun üzeri-

¹ Müslümanların kalkan olarak kullanılması meselesi hakkında şu kaynaklara müracaat edilebilir: el-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/505, el-Mecmu Şerhu’l-Muhezzeb, 19/297

² 48 Fetih/25

ne Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Allah’ın bereketiyle yürüyün” dedi.”¹

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu karar üzerine ilerledi, ama bir yerde devesi durdu ve yürümedi. Sahabeden bazıları, “Kusva gitmez oldu” dediler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Kusva durmadı ve bu onun huyu değildir. Ama fili alıkoyan onu da alıkoydu. Allah’a yemin ederim ki Allah’ın yüceltilmesini istediği herhangi bir şeyi yüceltmek isterlerse, bu yöndeki isteklerinin hepsini kabul ederim.”² Ebrehe’yi ve fillerini Mekke’ye sokmayan Allah *Subhanehu ve Teala*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* devesini de ilerlemekten alıkoydu. Bu ilahi bir alıkoymadır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Allahu Teala’nın buna izin vermediğini anladı. Bu nedenle anlaşmayı kabul etmeye karar verdi. Daha sonra Mekkelilere elçi olarak gönderdiği Osman’ın *Radiyallahu Anhu* öldürüldüğü haberi geldi. Bunun üzerine ikinci defa onlarla savaşmaya karar verdi ve sahabeden bey’at aldı. Bu ise sahabenin, kaçmamak ve gerekirse canlarını vermek üzere yaptığı ve “Rıdvan Bey’atı” olarak bilinen bey’attır.³ Daha sonra Osman *Radiyallahu Anhu* serbest bırakıldı ve Allahu Teala anlaşmanın olmasını diledi.

Bütün bunlar olduğunda, delil olarak gösterilen ayet ve hatta bu ayetin bulunduğu Fetih Suresi henüz inmiş değildi. Fetih Suresi, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabenin *Radiyallahu Anhum* Hudeybiye’den ayrılmalarından sonra indi. Görüldüğü gibi Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* iki defa savaşmaya karar vermiştir. Birincisinde devesi ilerleyip durmuş, ikincisinde ise sahabeden bey’at almıştı. Her ikisinde de savaşmaya karar verdiğinde Mekke’de müstaz’af konumda olan mü’minlerin bulunduğunu biliyordu. Hatta bazılarını bizzat tanıyor ve kurtuluşları için Allahu Teala’ya dua ediyordu.⁴ Müstaz’af konumundaki mü’minlerin varlığı, O’nun *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaşa karar vermesine engel olmamıştır. Bilakis müstaz’af konumundaki mü’minleri kurtarmak için savaşmak vaciptir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Size ne oldu da Allah yolunda ve “Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar. Bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı lutfet” diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?”⁵

Hudeybiye günü Allahu Teala’nın savaşa izin vermemesi şer’an değil kaderi olaraktır. Çünkü vahiy ile şer’an savaş yasaklansaydı, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaş için ilerlemeye devam etmezdi ve sahabeden de savaşmak üzere bey’at almazdı. Bu yasaklamanın hikmetlerini Allahu

¹ Buhari, Hadis no: 4178, 4179

² Buhari, Hadis no: 2731, 2732

³ Fethu’l-Bari, 6/117

⁴ Buhari, Hadis no: 4598

⁵ 4 Nisa/75

Teala bilmektedir. Bu hikmetlerden birisi, Mekke’de müstaz’af konumunda olan müminlerin varlığı ve yine bir diğeri ise yapılan barışın büyük bir yarara yolaçması olarak belirtilebilir. Çünkü insanlar, yapılan bu anlaşma ile düşmanın tehlikesinden kurtuldukları için kitleler halinde ve öncekinden daha fazla sayılar halinde İslam’a girdiler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Dilediklerine rahmet etmek için Allah böyle yapmıştır.”¹ Allahu Teala bu barışa “Fetih” adını vermiştir ve bütün bunlar Hudeybiye günü savaşın yasaklanması ilahi bir kaderle olduğunu belirtmek içindir.

Kaderin delil olarak gösterilemeyeceği konusunda İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Kader, insanoğlu için hüccet ve özür değildir. Kader sadece iman edilir ve delil olarak gösterilmez. Kaderi delil olarak gösteren, çelişki içinde olup akli ve dini bozuk kişidir. Kader delil ve özür olsaydı, hiçbir kimsenin kınanmaması, cezalandırılmaması ve kendisine kısas uygulanmaması gerekirdi. Kaderi hüccet gösteren kişinin, malında, canında ve namusunda bir haksızlığa uğradığı zaman, haksızlık yapan ve zulmeden kişiye kızmaması, onu cezalandırmaması ve kötülememesi gerekir. Bu ise, doğal olarak imkansızdır. Hiçbir kimse bunu yapamaz.. Hem huy olarak imkansız ve hem de din olarak bu haramdır.

Kader hüccet ve mazeret olsaydı, İblis, Firavun, Ad, Semud, Nuh ve benzeri kafir kavimlerin kötülenmemesi ve cezalandırılmaması gerekirdi. Kafirlerle karşı cihad etmek, belirlenmiş cezaları uygulamak, hırsızın elini kesmek, zina yapana sopa vurmak veya taşlamak, öldüreni öldürmek ve haksızlık yapana ceza vermek caiz olmazdı. Emredilen şeyi terketmek için kaderi gerekçe gösteren ve takdir edilenin meydana gelmesinden feryat eden kişi imanı altüst etmiş ve mülhid münafıklar guruhundan olmuş olur. Kaderi hüccet gösterenlerin durumu budur.”²

İkinci Yön: Mekke’de, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* müşrikler ile savaşmasının önlenmesi, sadece Hudeybiye hadisesi ile sınırlı bir olaydır. Başka olaylar için bu delil gösterilemez. Bu olayın özel olduğu ve başka olayların buna kıyas edilemeyeceği görüşü doğruya en yakın olanıdır. Allahu Teala en doğrusunu bilir. Şöyle ki:

Allahu Teala, hicretin altıncı senesinde Hudeybiye günü Mekke’ye saldırmayı şer’i olarak değil, kaderi olarak engellemiştir. Bundan iki yıl sonra ise, yani hicretin sekizinci yılında Mekke’nin fethedilmesine şer’i olarak izin vermiştir. Şehir aynı şehirdir. İbn-i Abbas *Radiyallahu Anhuma* ve diğerleri gibi, orada müstaz’af konumda olanlar hala Mekke’deydiler.³ Buhari, Ebu Hureyre’den şöyle dediğini rivayet eder: “Allahu Teala, Mekke’nin fethini

¹ 48 Fetih/25

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 2/323-366

³ Buhari, Hadis no: 4587

Rasulü'ne nasip edince, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ayağa kalktı ve insanlara şu konuşmayı yaptı: Allahu Teala, fili Mekke'ye sokmadı, ama Rasulü'nü ve mü'minleri soktu. Benden önce kimsenin buraya girmesi helal olmamıştır. Bana da günün ancak bir vaktinde helal olmuştur. Benden sonra da kimseye helal olmayacaktır.”¹ Bundan da anlıyoruz ki Hudeybiye günündeki yasaklama özeldir. Çünkü iki yıl sonra düzenlenen sefer yine aynı yere ve yine bazı müstaz'afaların olduğu bir dönemde gerçekleştirilmiştir.

Hudeybiye günündeki yasağın özel olduğunu gösteren delillerden biri de, bazı yerlerde Müslümanların kafirler ve asiler ile karışık halde bulunmalarına rağmen, azap veya öldürülmelerinin hepsi için gerçekleşmiş olmasıdır. Bu olaylarda ise Hudeybiye gününde olduğu gibi kaderi bir yasaklama da olmamıştır. Bu da sözkonusu ayetin Hudeybiye olayı ile ilgili olduğunu gösterir. Bunun aynısının kaderi olarak başka bir meselede de gerçekleşmesi mümkündür. Ancak bu şer'i olarak delil hükmünde olamaz. Mü'minler ile kafirlerin karışık olduğu ve öldürülmelerinin yahut cezaya uğramalarının kaderi olarak engellenmediği yerlerden bazıları şunlardır:

Ebu Davud ve Tirmizi, Cerir bin Abdullah'tan şöyle dediğini rivayet ederler: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Has'am'ın üzerine bir seriyye gönderdi. Onlardan bazıları secdeye kapanarak korunmak istediler. Ama derhal öldürüldüler. Bu durum Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ulaştı. Bunlar için yarım kan diyeti verilmesini emretti ve “Müşrikler arasında ika-met eden her Müslümandan beriyim, onların ateşleri birbirine görünmemelidir” buyurdu.”²

Bunlardan biri de İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* yukarıda aktarılan sözünde geçen hadistir. Ki o ordu içerisinde, ikrah altında çıkanlar ve onlardan olmayanlar bulunduğu halde Allahu Teala onların tamamını helak etmiştir.

Buhari, İbn-i Ömer'den *Radiyallahu Anhuma* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: “Allah bir millete azap indirdiği zaman, azap oradaki bütün kişilere isabet eder ve her biri amellerine göre diriltirler.”³

Buhari, mü'minlerin annelerinden Zeyneb binti Caş'tan *Radiyallahu Anha* şöyle rivayet eder: “Kendisi, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Aramızda salih kişiler varken helak olur muyuz?” dedi. Bunun üzerine

¹ Buhari, Hadis no: 2434

² El-Bani hadisin, sahih olduğunu söylemiş ve Kays bin Ebi Kasım'dan mürsel olarak rivayet edildiğini belirtmiştir. İrvau'l-Galil, 5/30

³ Hadis no: 7108

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Evet, kötülerin sayısı daha fazla olur-
sa” diye cevap verdi.”¹

İbn-i Hibban, Aişe’den *Radıyallahu Anha* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Allah, aralarında salih kişiler olduğu halde bir halka cezasını indirirse, bu salihler de ölürlür. Daha sonra niyetleri ve amellerine göre diriltirler.” Bütün bu hadisler, İbn-i Teymiye’nin sözünde geçen hadisin manası ile aynıdır.

Hudeybiye olayındaki yasaklamanın özel olduğunu söylememiz, kafir-
lerin arasında ikamet eden mü’minlerin dokunulmazlıklarının olmadığı veya
kanlarını dökmenin helal olduğu anlamına gelmez. Aksine, mü’min nerede
olursa olsun, imanından dolayı dokunulmazdır. Söylemek istediğimiz, kafir-
ler arasında Müslümanların olduğu ve savaşta kesin olarak öldürülecekleri
bilinse dahi, bunun kafirlerle yapılacak savaşa engel olmadığıdır. Şüphesiz
savaşta Müslümanların öldürülmesi, ancak şer’i maslahatın bunu
gerektirmesi halinde sözkonusu olabilir. Fakihlerin çoğunun kabul ettiği
görüş budur.² Kafirler ile içiçe yaşamaktan sakınmaları için bu meselenin
Müslümanlara bildirilmesi ve öğretilmesi gerekir.

“Eğer onlar birbirinden ayrılmış olsalardı elbette onlardan inkar eden-
leri elemli bir azaba çarptırırık”³ ayetinin açıklaması ile ilgili olarak Kurtubi
Rahimehullah, İmam Malik’in bu ayeti delil göstererek, aralarında Müslüman-
ların olduğu bilindiği taktirde kafirlere atış yapmanın caiz olmadığını söyledi-
ğini, ancak Ebu Hanife’nin bunu caiz gördüğünü belirterek şöyle der:

“Kalkan yapılan kişileri öldürmek caiz olabilir. Allah’ın izni ile bunda
ihtilaf olmaz. Bu ise mashalatın zorunlu, kesin ve genel olması durumunda
olur. Maslahatın zorunlu olması demek, kalkan yapılan kişileri vurmadan
kafirleri öldürmenin mümkün olmaması demektir. Maslahatın genel olması
demek ise, maslahatın bütün ümmet için kesin olması demektir ki kalkan
yapılanların öldürülmesinin bütün Müslümanların yararına olmasıdır. Böyle
yapılmadığı taktirde kafirler kalkan yaptıkları kişileri öldürürler ve bütün
ümmeti zaptederler. Maslahatın kesin olması ise, bu maslahatın elde edilme-
sinin, sadece kalkan yapılan kişilerin öldürülmesiyle gerçekleşecek olması
demektir. Alimlerimiz, bu maslahatın bu şartlar ile hesap edilmesinde ihtilaf
edilmemesi gerektiğini bildirmişlerdir. Çünkü ilke olarak, kalkan yapılanlar
her halükarda ölü hükmündedir. Bu, ya düşman eliyle olur ki bununla bera-
ber kafirlerin bütün ümmeti istila etmesi demek olan büyük zarar meydana
gelebilir, ya da Müslümanların eliyle öldürülürler ki o zaman da düşman
yenilir ve bütün Müslümanlar kurtulur. Akıllı olan bir kişi bu durumda kalkan

¹ Hadis no: 7059

² Bkz. el-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/505, el-Mecmu Şerhu’l-Muhezzeb, 19/297

³ 48 Fetih/25

yapılan kişilerin hiçbir şekilde öldürülmesi caiz değildir, diyemez. Çünkü böyle bir durumda hem kalkan olanlar, hem Müslümanlar ve hem de İslam tehlike altındadır. Ancak bu maslahat tamamen zarardan da arındırılmış halde değildir. Burada maslahat ile birlikte bulunan zarar, kalkan konumunda olan Müslümanların öldürülmesidir. Bu nedenle, bu meseleyi iyice düşünüp taşınmayan kişi bundan nefret eder. Halbuki bu zarar, elde edilecek yarara nisbet ile yok gibidir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.”¹

Bu, bütün şüpheleri ortadan kaldıran bir açıklamadır. Beş zaruret olarak bilinen din, can, namus, akıl ve malın korunmasının farz olduğu konusunda ümmet arasında ihtilaf yoktur. Bunlardan dinin korunmasının, canın korunmasından öncelikli olduğu konusunda da ihtilaf yoktur. Bu sebep ile, can ve malların telef olmasına rağmen dini korumak amacıyla cihad emredilmiştir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürlər. (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır? O halde onunla yapmış olduğunuz bu alışverişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük kazançtır.”²

“Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde, bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”³

Mürted yöneticilerin Müslümanların başına musallat olması ve bunun yol açtığı büyük fitne açıktır. Bu zarar, düşman saflarında zorla bulundurulan veya kasıt olmadan onlara karışmış bulunan kimi Müslümanların savaşta öldürülmesi zararı ve fitnesinden kat kat daha büyüktür. Çünkü bu mürted yöneticiler sebebi ile tüm bir Müslüman ülke dinden dönme yolunda ilerlemektedir. Acaba bundan daha büyük fitne mi olur? Bu fitne, Müslümanların başına gelen cihad, ölüm, hapis, işkence veya sürgünden çok daha büyüktür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Fitne, adam öldürmekten daha kötüdür.”⁴ Allahu Teala başka bir ayette de şöyle buyurur: “Fitne, adam öldürmekten daha büyüktür.”⁵ Büyük zarar olan irtidat (dinden dönme) ve küfür fitnesi, cihadın sebep olduğu öldürme ve buna benzer şeyler olan küçük zarar ile önlenmelidir. Bu da zararın önlenmesiyle ilgili fıkıh kuralları arasında kesin olan bir kaidedir. Bu kaidelerden bazıları şunlardır: “Umumi zararı önlemek için özel zarara katlanılır”, “Büyük zarar, küçük zararlarla önlenir”, “İki zarar

¹ Tefsiru'l-Kurtubi, 16/287-288

² 9 Tevbe/111

³ 2 Bakara/216

⁴ 2 Bakara/191

⁵ 2 Bakara/217

söz konusu olduğunda küçük olanı tercih edilir”, “İki kötünden hafif olanı tercih edilir.”

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Allahu Teala, insanların ıslahı için kimi insanların öldürülmesini mübah kılmıştır. Nitekim, “Fitne, adam öldürmekten daha büyüktür”¹ buyurmaktadır. Yani adam öldürmek, bir kötülük ve fesad niteliğinde olsa da, yol açtığı kötülük ve fesat bakımından kafirlerin fitnesi bundan daha da büyüktür.”²

Bugün birçok ülkede Müslümanlara yapılanlar bilinmektedir. Küfür olan hükümler ile canları ve malları mübah sayılmakta, ahlaksızlıklar yayılmakta, bile bile insanlar dine karşı cahil bırakılmakta, İslam ve Müslümanlar aşağılanmaktadır. Böylece kuşakların dinle ilişkisi en aza indirgenmektedir. Acaba bundan daha büyük fitne olabilir mi? Allahu Teala şöyle buyurur: “Zayıf sayılanlar da büyüklük taslayanlara: Hayır! Gece gündüz (işiniz) tuzak kurmaktı. Çünkü siz daima Allah’ı inkar etmemizi, O’na ortak koşmamamızı bize emrederdiniz, derler. Artık azabı gördüklerinde, için için yanarlar, biz de o inkar edenlerin boyunlarına demir halkalar takarız. Onlar ancak yapmakta oldukları günahları yüzünden cezalandırılırlar.”³

¹ 2 Bakara/217

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/355

³ 34 Sebe’/33

EL-BANI'NİN TEHLİKELİ BİR ŞÜPHESİNE CEVAP

“Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye” kitabının bir metninde şöyle geçer: “Zalim de olsalar imamlarımıza ve yöneticilerimize karşı ayaklanmayı, onlara beddua etmeyi ve itaatsizlik etmeyi uygun görmeyiz.” Bu metin ile ilgili yazdığı dipnotta Nasıruddin el-Bani şöyle der:

“Şerheden kişi bu konuda birçok hadisler nakletmiş, kitabında bu hadislerin tahricini yapmış ve daha sonra ise şöyle demiştir: Zalim de olsalar yöneticilere itaatin gerekliliğinin sebebi, onlara itaat etmemenin yol açacağı olumsuzlukların, onların yapacakları haksızlıklar sebebiyle meydana gelecek olumsuzluklardan kat kat daha fazla olması ve hatta onların haksızlıklarına karşı sabretmenin günahlar için keffaret olmasıdır. Çünkü Allahu Teala, ancak amellerimiz bozuk olduğu için onları başımıza musallat etmiştir. Yani ceza, amel cinsindendir. Bize düşen çokça istiğfar etmek, nefislerimizi terbiye ve amellerimizi ıslah etmek için çalışmaktır. Allahu Teala şöyle buyurur: “İşte böylece işledikleri günahlardan ötürü zalimlerin bir kısmını diğer bir kısmının peşine takarız.”¹ Halk, yöneticilerinin zulümlerinden kurtulmak istiyorsa, ilk olarak yapmaları gereken kendilerinin de zulmü terketmeleridir.”²

Yukarıdaki sözlerde adı geçen ve kitabı şerheden kişi, İbn-u Ebi'l-İzz el-Hanefi'dir. El-Bani, şerhedenin söylediklerini özetle aktarmıştır. Şerheden, “nefislerimizi terbiye etmek” ibaresini kullanmamıştır. Cümlelerin aslında “tevbe” sözcüğü geçmektedir. El-Bani, şerhedenin bu söylediklerini ele alarak şöyle der:

“Soydaşımız olan ve konuştuğumuz dili konuşan yöneticilerin zulmünden kurtulmanın yolu, Müslümanların Rablerine tevbe etmeleri, akidelerini düzeltmeleri, kendilerini ve ailelerini doğru olan İslam terbiyesi ile yetiştirmeleridir. Bu ise Allahu Teala'nın “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez”³ buyruğunu gerçekleştirmek demektir. Günümüz davetçilerinden biri “İslam devletini kalplerinizde kurunuz, böylece toprağınız üzerinde de kurulur” derken buna işaret etmiştir. Kurtuluşun yolu, bazılarının kuruntu ettiği gibi yöneticilere karşı silahlı askeri devrimler yapmak değildir. Bu işler, günümüz bid'atlerinden olduğu gibi, kişilerin ilk olarak kendi nefislerini değiştirmelerini emreden şeriata nasslarına da aykırıdır. Üzerine bina yapabilmek için temelin mutlaka ıslah edilmesi gerekir. “And olsun ki, Allah'a yardım edenlere O da yardım eder. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür.”⁴”

¹ 6 En'am/129

² Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, 47, el-Mektebu'l-İslami, hicri 1398

³ 13 Ra'd/11

⁴ 22 Hacc/40

El-Bani'nin bu açıklamaları birçok tehlikeli hataları ve hak ile batılı birbirine karıştırmayı içermektedir. Ayrıca bu sözler ne el-Bani'ye ve ne de ondan başka hiçbir ilim ehline yakışmamaktadır. Şöyle ki:

1- Taifetu'l Mansura'nın görevlerini açıklarken, üçüncü bölümde İslam memleketlerini, İslam şeriatından başka sistemler ile yöneten mürted yöneticilere karşı cihad üzerinde durmuştuk. Bu yöneticilerin tekfiri konusunda Ahmed Şakir, Muhammed Hâmid el-Faki ve Muhammed bin İbrahim Alu's-Şeyh'in fetvalarını aktarmıştık. Ahmed Şakir'in söylediklerinden bazıları şöyledir:

“Buna rağmen Müslümanların kendi ülkelerinde, inkarcı Avrupa'nın kanunlarından alınan yasalarla yönetilmesi, Allahu Teala'nın şeriatına uygun olabilir mi? Onların kanunlarına heva ve batıl görüşler yön vermekte, söyledikleri gibi onları değiştirmektedirler. O kanunları yapanların, yaptıkları bu yasaların İslam şeriatına uygun olup olmadığı umurlarında bile değildir. Bu beşeri kanunlar konusunda durum, güneşin açıklığı kadar açıktır. Şüphe ve tartışmaya yer bırakmayacak kadar açık bir küfürdür. Kim olursa olsun hiçbir Müslümanın onlarla amel etmesi veya onlara boyun eğmesi yahut kabul etmesinde, asla geçerli bir mazeret olamaz.”¹

Muhammed Hâmid el-Faki şöyle der: “Can, mal ve namuslarda, kendisiyle hüküm vermek için batılların kanunlarını alanlar ve onları Kur'an ve Sünnet'in açık hükümlerine tercih edenler; bunun üzerinde ısrar eder ve Allah'ın indirdikleriyle hükmetmeye dönmezlerse, şüphesiz mürted kafir olurlar. Hangi isimle anılırsa anılsın bu değişmez ve namaz, oruç, hacc gibi İslam'ın farzlarını yerine getiriyor olması da, ona hiçbir yarar sağlamaz.”²

Muhammed bin İbrahim Alu's-Şeyh ise şöyle der: “Allah'ın indirmediği şeylerle hükmetmek, birçok durumdan dolayı büyük bir küfürdür. Bu durumların beşincisi, bugün Müslüman memleketlerin çoğunun durumunu çok net olarak ortaya koymaktadır. Müslüman ülkelerin çoğunda bu mahkemeler bulunmaktadır ve insanlar oralara akın akın başvurumaktadırlar. O mahkemelerde görev yapan hakimler, insanlar arasında Allah'ın indirmediği ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirmediği hükümler ile hükümler vermekte ve o kanunları insanlar için bağlayıcı hale getirmektedirler. Bundan daha büyük küfür var mıdır? Muhammed'in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Allah'ın Rasulü olduğunu belirten şهادetin ikinci kısmına, bundan daha büyük aykırılık olur mu?”³

¹ Ahmed Şakir, Umdetu't-Tefsir Muhtasaru Tefsiri İbn-i Kesir, 4/173-174, Daru'l-Maarif baskısı.

² Fethu'l-Mecid, Şerh-u Kitabı't-Tevhid, 396, dipnot, Ensaru's-Sünne baskısı.

³ Risalet-u Tahkimi'l-Kavanin isimli kitabından

Ey Müslüman kardeşim! Bu meselede, günümüzde Müslümanların ülkelerinde Allah'ın hükümlerinin dışlanması ve Allah'ın hükümlerinin yerine, o hükümlere tamamen aykırı konumdaki kanunlarla insanlar arasında hüküm vermenin bizzat "Kim Allah'ın indirdiği (hükümler) ile hükmetmezse işte onlar kafirlerin ta kendileridir"¹ ayetinin iniş sebebi ile aynı olduğunun bilinmesi yeterlidir. Suyuti'nin "el-İtkan"² isimli kitabında belirttiği gibi, bir ayetin iniş sebebinin, ayetin kapsamına girdiği konusunda icma bulunmaktadır. Allah'ın indirdiklerinden başka hükümlerle hükmeden sistemlerin küfrü meselesi, elbette el-Bani'nin bilmediği bir şey değildir. Bunun böyle olduğunu ileride bizzat kendi sözlerinde göreceğiz Allah'ın izni ile.

2- Müslüman yöneticiler ile ilgili söylenen hadislerin kapsamına, bu mürted yöneticilerin de dahil edilmesi, bazılarının düştüğü çok tehlikeli bir hatadır. Bu hadislerden bazıları şunlardır: İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhuma* merfu olarak rivayet edilen şu hadis: "Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin. Çünkü itaatin dışına bir karış çıkıp da ölen kişi cahiliyye ölümü ile ölür."³ Ve yine Avf bin Malik el-Eşcai'den rivayet edilen şu hadis: "Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini işittim: "Yöneticilerin en iyileri; sevdikleriniz ve sizi sevenler, arkalarında namaz kıldıklarınız ve sizin arkanızda namaz kılanlardır. En kötü yöneticileriniz ise; sevmedikleriniz ve sizi sevmeyenler, lanet ettikleriniz ve size lanet edenlerdir." Bunun üzerine; "Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, o durumda kendilerine karşı çıkmamız gerekmez mi?" dedim. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Size namazı kıldırdıkları sürece hayır. Başına getirilen yöneticinin Allah'ın yasaklarından birini işlediğini gören kimse, günah işlediği sürece ondan nefret etsin, ama itaatin dışına çıkmasın."⁴ Başka bir rivayette ise, "Namaz kıldıkları sürece hayır" dedi" şeklinde geçmektedir.

Bu hadisler konusunda, hak ile batılın birbirine karıştırıldığını iki yönden anlamaktayız:

Birincisi: Bu hadisler, kafir yöneticiler ile ilgili değil, Müslüman yöneticiler ile ilgilidir. Dolayısıyla mürted yöneticiler için bu hadisler delil olarak gösterilemez. Şöyle ki:

1) Çünkü bu mürted yöneticiler, şer'i ilim, adalet ve buna benzer imamet için gerekli diğer şartları taşımamaktadırlar.⁵

¹ 5 Maide/44

² 1/28, 30

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müslim

⁵ İmametın şartları için bakınız: Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 6

2) Onlar için geçerli olan bey'at sağlanmamıştır. Bey'at ancak Kur'an ve Sünnet'in hükmüne göre yerine getirildiği zaman gerçekleşmiş olur. Buhari, İbn-i Ömer'in, Abdulmelik bin Mervan'a mektup yazarak bey'atını bildirirken şöyle dediğini rivayet eder: "Gücüm yettiği yerlerde Kitap ve Sünnet'e uygun olarak sana itaat etmeyi kabul ediyorum."¹ İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "İmama bey'at etmede asıl olan, hak ile amel etmesi, hadleri uygulaması, emr-i bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münkeri yerine getirmesi şartı ile ona bey'at etmektir."² Bu mürted yöneticiler ise, iktidara geldiklerinde anayasalarını, beşeri kanunları, demokrasi veya sosyalizm gibi küfür olan sistemleri uygulayacaklarına dair yemin etmektedirler.

3) Bu mürted yöneticiler, Maverdi'nin, imamın yerine getirmesinin şart olduğunu belirttiği gibi, dini, kesin temelleri üzerinde koruma görevini de ihlal etmektedirler.³ Dinin korunması ve yerine getirilmesi gereken temellerinden bazıları had cezalarının uygulanması ve Allah yolunda cihad emrinin yerine getirilmesidir. Bu amellerin yerine getirilip getirilmediği düşünüldüğünde, bu mürted yöneticiler dini korumakta mıdır yoksa öldürmekte midirler?

Bütün bunlar göstermektedir ki bu yöneticiler, ne taşımaları gereken şartlar, ne sağlanması gereken bey'at akdi ve ne de yerine getirmeleri gereken görevleri bakımından Müslüman yöneticiler kapsamına girmektedirler. Dolayısıyla yukarıdaki hadislerin ve o hadislerle benzeyen Müslüman yöneticiler ile ilgili olan diğer hadislerin kapsamına, bu yöneticilerin de sokulmaya çalışılması büyük bir hata ve hak ile batılı birbirine karıştırmaktan başka bir şey değildir.

İkincisi: Bir varsayım olarak yukarıdaki hadislerin bunları da kapsadığını hesap etsek bile, bu hadisler Ubade bin Samit'in şu hadisi ile kayıtlıdır: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bizi çağırdı, biz de kendisine bey'at ettik. Bizden söz aldığı şeyler arasında, sevinçte ve tasada, darlıkta ve bollukta kendisini dinleyip itaat etmemiz, kendisini şahsımıza tercih etmemiz ve işin ehline karşı çıkmamamız vardı. "Ancak açık bir küfür görmeniz ve buna dair elinizde Allah'tan bir delil bulunması hali müstesna" dedi."⁴ Bu hadiste "Ancak bir delile dayanarak bir işin açık bir küfür olduğunu görmemiz müstesna" diye geçmektedir. Yönetici, Allah'ın indirmedeği şeylerle hükmetmek gibi, ne zaman açık bir küfür işlerse ona itaat hakkı düşer, velayet hükmü kalmaz ve onun yönetimden indirilmesi için kendisine karşı çıkmak Müslümanlar üzerine vacip hale gelir. Kadı İyad, Ubade bin Samit hadisini açıklarken şöyle der: "Alimler kafir bir kişinin Müslümanlara imam olamayacağında

¹ Hadis no: 7272

² Fethu'l-Bari, 13/203

³ Maverdi, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 15-16

⁴ Müttefekun Aleyhi

icma etmişlerdir. Sonradan kafir olursa bu görevden indirilir. Kafir olursa veya dinini değiştirirse veya bid'at işlerse, artık ulü'l-emr olmaktan çıkar, ona itaat edilmez. Ona karşı ayaklanması, bulunmuş olduğu görevden indirilmesi ve mümkün ise, onun yerine adaletli bir imam tayin edilmesi Müslümanlar üzerine vacip olur.”¹

Bütün bunlar göstermektedir ki, sözkonusu hadislerin, bu mürted tağutlar hakkında kullanılması mümkün değildir. Bu şekilde hak ile batılı karıştırmanın ne kadar tehlikeli olduğu ve bunun, bu tağutlara karşı Müslümanları cihad etmekten alıkoymaya yol açtığı görülmektedir.

3- El-Bani, el-Akidetu't-Tahaviyye kitabına yazdığı notlarda bu hataya düşmüştür. Gerek kitabın yazarı İmam Tahavi'nin söyledikleri ve gerekse şerheden İmam Ebu'l-İzz'in söyledikleri, günah işleyen veya zulmeden Müslüman yönetici ile ilgili olup kafir yöneticiler ile ilgili değildir. İmam Tahavi'nin “İmamlarımıza karşı çıkmayı uygun görmüyoruz” sözlerinde bu açıktır. Yani “Müslüman yöneticilere karşı çıkmayı uygun görmüyoruz” manasındadır. El-Bani her iki imamın söylediklerini alıp günümüzde Müslümanların başında bulunan ve çoğunun küfrü ve irtidadında şüphe bulunmayan yöneticiler için kullanmıştır.

Aslında el-Bani, günümüzde Müslümanlara dayatılan İslam dışı yönetimlerin küfür olduğunu kabul etmektedir. Şöyle der: “Hakimiyetin yalnız Allah'a ait olduğunu belirtmek ve kafir yönetimleri eleştirmek için onlardan bir çoklarının tam bir heyecan ve güzel bir İslami duyarlılık ile konuşmalar yaptığını duydum. Bu, güzel bir şeydir. Ancak bugün bu yönetimleri değiştirebilecek durumda değiliz.”²

El-Bani'nin söyledikleri bunlardır. Ayrıca “Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye” kitabında, Ahmed Şakir'in, “Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye” kitabını şerhedenin yaptığı açıklamaya yönelik söyledikleri ile ilgili olarak da bir şey söylememiştir. Şerhedenin cümlesi şudur: “Yönetici, Allah'ın indirdikleri ile hükmetmenin vacip olmadığına inanırsa veya bu konuda muhayyer olduğuna veya Allah'ın hükmü olduğuna kesin olarak inandığı halde onu küçümserse, bu en büyük küfür olur.” Ahmed Şakir bu sözler için şöyle demektedir:

“Bu, Müslüman halklardan kadın ve erkekler olarak Avrupa kanunlarını okuyan, onları seven, onlara hayran kalan, savunan, onlarla hüküm veren ve yayanların durumudur.”³

Bu durumda el-Bani, bu yöneticilerden kurtulmanın yolunun sabır ve terbiye olduğunu nasıl söyleyebilir? Sabrın, zulmeden veya fasık olan Müs-

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, Kitabu'l-İmara, 12/229

² El-Bani, el-Hadisü Huccetun bi Nefsihi fi'l-Akaidi ve'l-Ahkam, 96-97

³ Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, 323-324, hicri 1404

luman yöneticiye karşı yapılacağını kararlaştıran selefin tümüne muhalefet ederek bunu nasıl söyleyebilir? Selef alimleri icma ile, yöneticinin kafir olması halinde güç ve imkan varsa ona karşı çıkmamanın vacip olduğunu söylemektedir. Bu konuda Kadı İyad'ın ve İbn-i Hacer'in söylediklerini yukarıda aktarmıştık. Kafir yöneticiye karşı çıkmamanın vacip olduğuna dair her ikisi de icma olduğunu söylemişlerdir.¹ İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Sonuç olarak, yönetici kafir olursa azledilir ve her Müslümanın bunu yerine getirmesi için uğraşması vacip olur.”² Bundan daha açık söz olur mu?

Zulmeden Müslüman yöneticiye karşı sabretmek ve bununla beraber kafir olan yöneticiyi de azletmek için çalışmak, imamlara itaat ile ilgili hadislerin birleştirilmesinden anlaşılmaktadır. İbn-i Abbas'dan rivayet edilen, “Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin, kim itaatin dışına bir karış çıkar ve ölürse cahiliyye ölümü ile ölür” hadisi, İbn-i Mes'ud'dan rivayet edilen, “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Benden sonra kayırmalar ve nefret ettiğiniz işler olacaktır” buyurdu. Bunun üzerine, “Bizden o zamana yetişenlere ne emredersiniz, Ey Allah'ın Rasulü?” dediler. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Üzerinize düşen hakkı yerine getirirsiniz ve Allahu Teala'dan iyiliğinize olacak şeyleri dilersiniz” dedi”³ hadisi ve yine Vail bin Hacer'den, Ümmü Seleme'den ve buna benzer rivayet edilen diğer hadislerin tamamını, Ubade bin Samit'in şu hadisi kayıtlamaktadır: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bizi çağırdı, biz de kendisine bey'at ettik. Bizden söz aldığı şeyler arasında, sevinçte ve tasada, darlıkta ve bollukta kendisini dinleyip itaat etmemiz, kendisini şahsımıza tercih etmemiz ve işin ehline karşı çıkmamamız vardı. “Ancak açık bir küfür görmeniz ve buna dair elinizde Allah'tan bir delil bulunması hali müstesna” dedi.”⁴ Bu hadis, sabretmeyi tavsiye eden hadislerin tamamını kayıtlamaktadır. Yönetici kafir olursa, ona karşı çıkmak ve onu görevden indirmek için çalışmak vaciptir. İbn-i Abbas, İbn-i Mes'ud ve diğerlerinin hadislerini naklederken Buhari bu kayıtlamayı gözönünde bulundurmuş ve tüm bu hadisleri aktardıktan sonra Ubade bin Samit'in hadisini nakletmiştir.⁵

Kafir yöneticilerin küfründen kurtulmanın yolu, onlara karşı silahla çıkmaktır. Sadece terbiye yeterli değildir. Kaldı ki el-Bani, Kadı İyad ve İbn-i Hacer'in naklettiği icmaya da muhalefet etmiş olmaktadır. Yönetici kafir olduğu zaman, ona karşı çıkmamanın yol açacağı zarara bakılmaz. Çünkü bu yöneticinin kafir olmasından daha büyük zarar olmaz. Allahu Teala, “Fitne,

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/229, Fethu'l-Bari, 13/7, 8, 116, 123

² Fethu'l-Bari, 12/123

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Bkz: Buhari, Kitabu'l-Fiten, ikinci bab

adam öldürmekten daha büyüktür”¹ buyurmaktadır. Alimler, dini korumanın canı ve diğer korunması gerekenlerin korunmasından daha öncelikli olduğunda icma etmişlerdir. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Allahu Teala, insanların ıslahı için kimi insanların öldürülmesini mübah kılmıştır. Nitekim, “Fitne, adam öldürmekten daha büyüktür”² buyurmaktadır. Yani adam öldürmek, bir kötülük ve fesad niteliğinde olsa da, yol açtığı kötülük ve fesat bakımından kafirlerin fitnesi bundan daha da büyüktür.”³

4- El-Bani, “el-Hadisü Huccetün binefsihi” isimli kitabında, kafir sistemleri vurmaya şu an için gücümüzün yetmeyeceğini söylemektedir. Şüphesiz cihaddan aciz kalınması durumunda yapılması gereken onun için hazırlık yapmaktır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”⁴ İbn-i Teymiye *Rahimehullah* cihad için yeterli kuvvet bulunmadığı takdirde onun için hazırlık yapmanın gerektiğini belirtmiştir.⁵

Kuvvet, terbiye değil, silahtır. Çünkü Ukbe bin Amir hadisinde “Haberiniz olsun, kuvvet atmak” denilmektedir. El-Bani kendisi de bunu belirtmiştir. “İstikbal İslam’ındır” başlıklı konuşmasında ve daha önce aktardığımız sözlerinde, “Bu din gece ve gündüzün ulaştığı her yere ulaşacaktır” hadisini naklettikten sonra şöyle devam eder: “Şüphe yok ki bu yayılmayı gerçekleştirmek, Müslümanların maneviyat, maddiyat ve silahlarında tekrar güçlü olmalarını gerektirir. Hatta böylece azgınlık ve küfür güçlerine karşı galip gelebilirler.”⁶ Dolayısıyla acizlik halinde yapılması gereken sadece terbiye değil, bununla birlikte kuvvet hazırlamaktır.

5- El-Bani’nin: “Kurtuluşun yolu, bazılarının kuruntu ettiği gibi yöneticilere karşı silahlı askeri devrimler yapmak değildir” sözü doğru olmayan bir tesbittir ve kurtuluşun yolunun bu tağutlara karşı silah kullanılması da kuruntu değildir. Aksine Ubade hadisinde olduğu gibi Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine uymaktır. İbn-i Kesir *Rahimehullah*, “Yoksa onlar cahiliyye idaresini mi arıyorlar?”⁷ ayetinin tefsirinde şöyle der: “Her türlü hayrı içeren ve her türlü kötülüğü yasaklayan Allah’ın hükmü dışına çıkıp Allah’ın şeriatından alınmayan her türlü heva, arzu ve terimleri tercih eden

¹ 2 Bakara/217

² 2 Bakara/217

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/355

⁴ 8 Enfal/60

⁵ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/259

⁶ El-Hikemu’l-Cediratu bi’l-İzaati kitabından nakledilmiştir. Daru Mercan

⁷ 5 Maide/50

kişileri Allahu Teala kötölemektedir. Kim böyle yaparsa kafir olup Allah ve Rasulü'nün hükmüne dönünceye ve büyük küçük her konuda sadece onunla hükmedinceye kadar ona karşı savaşmak vaciptir.”¹ El-Bani, günümüz kafir yönetimlerine silahla karşı çıkmanın bir kuruntu olduğunu söylemektedir. Halbuki Kadı İyad ve İbn-i Hacer bu yöneticilere karşı çıkmanın vacip olduğuna ilişkin icma olduğunu nakletmişlerdir.

6- Silahlı devrim, tağutlara silahla karşı çıkmanın yöntemlerinden biridir ve belirtildiği gibi bu vaciptir. El-Bani, şer'an vacip olan bir emre nasıl bid'at demektedir. Kaldı ki askeri devrimler günümüzün bid'atlarından değildir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sağlığında Feyruz ed-Deylemi'nin yalancı peygamber Esved el-Ansi'ye karşı silahla ayaklandığını ve Esved'i öldürdüğünü belirtmiştik. Bununla birlikte hicri ilk üç asırda yöneticilere karşı askeri inkılaplara benzer silahlı çıkışlardan örnekler aktarmıştık. Dolayısıyla askeri inkılab, el-Bani'nin dediği gibi günümüz bid'atlarından değildir.

7- El-Bani, silahlı çıkışın bid'at olduğunu söylemekle kalmayıp, bunun “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah onlarda bulunanı değiştirmez”² ayetine de aykırı olduğunu söylemektedir. Halbuki mesele onun söylediği gibi değildir. Çünkü silahlı çıkış olan “Allah yolunda cihad”, kişilerin kendilerindeki özellikleri değiştirmeleri kapsamına girmektedir. Zira mürted yöneticilerin başlarına musallat olmasıyla Müslümanların içine düştükleri zillet, ancak cihad görevinin yerine getirilmemesi, dünyaya meyletmeleri ve ölümden nefret etmeleri neticesinde olmuştur. Bu zilletten kurtuluş, ancak bu zilleti değiştirmekle, yani cihad ile ve aldanma yurdu olan dünyaya kölelikten kurtulmak ile olur. Sevban ve İbn-i Ömer hadislerinde olduğu gibi bu, nass ile sabittir.

Sevban *Radıyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: “Size çullanmak üzere, yabancı kavimlerin, tıpkı sofraya çağrışan yiyiciler gibi birbirlerini çağıracakları zaman yakındır. "Orada bulunanlardan biri: "O gün sayıca azlığımızdan mı?" diye sordu. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; "Hayır. Bilakis o gün siz çoksunuz. Lakin sizler bir selin getirip yığıldığı çerçöpler gibi hiçbir ağırlığı olmayan çerçöpler durumunda olacaksınız. Allah, düşmanlarınızın kalbinden size karşı korku duygusunu çıkaracak ve sizin kalplerinize zaafı atacak!" dedi. "Zaaf nedir ey Allah'ın Rasulü?" denildi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Dünya sevgisi ve ölüm korkusu!”³

¹ Tefsiru İbn-i Kesir, 2/67

² 13 Ra'd/11

³ Ebu Davud, Sevban'dan *Radıyallahu Anhu* rivayet etmiştir ve El-Bani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

İbn-i Ömer *Radiyallahu Anhuma*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: "İ'yne¹ ile alışveriş yaptığınız, öküzlerin peşine takılıp çiftçilikle yetindiğiniz ve cihadı terkettiğiniz zaman Allah size bir zillet verir ve yeniden dininize dönmedikçe sizden onu gidermez."²

Görüldüğü gibi, cihadı terketmek Müslümanların zillete düşmesinin sebeplerindendir. Bunun değişmesi ise tekrar cihada dönmek ve özellikle tağutlara karşı yapılması gereken cihad emri gibi farz-ı ayn olan cihad ameli-ni yerine getirmek ile olur. Cihad, el-Bani'nin dediği gibi ona aykırı değil, bizzat, kişilerin kendilerindekini değiştirmesi kapsamı içerisindedir. Kişilerin kendilerindekini değiştirmesi, el-Bani'nin kurtuluş olarak isimlendirdiği sadece bilgi ve terbiye ile olmaz. El-Bani'nin karşı çıktığı cihad da bu kurtuluş yollarındandır.

8- İçinde bulunduğumuz zillet ve aşağılıktan kurtulmak için nefislerde olanın değişmesi gerektiği konusunda el-Bani ile ittifak halindeyiz. "Kitap'a ve Sünnete sarılmanın esasları" bölümünün başlarında ilahi zaferin gerçekleşmesi ilgili beş esası belirtirken bunu açıklamıştık. Ancak şu konularda el-Bani ile ihtilaf halindeyiz:

A) Silahlı ayaklanmayı, yani cihadı kişilerin kendilerini (nefislerini) değiştirmenin içinde görmemesi ve hatta cihadı bu değişime aykırı olarak nitelendirmesi.

B) Kişilerin kendi nefislerindeki değişmesini, ilim ve terbiyeden ibaret görmesi. İlim ve terbiye konusu üzerinde, bu kısımdan sonraki Ek-3 ve Ek-4 bölümlerinde Allah'ın izni ile duracağız. İlerideki bölümlerde de göreceğimiz gibi şer'i ilim ve adalet, cihadın vacip olmasının şartlarından değildir. Aksine alim ve salih olan kişiler gibi cahil ve fasık olan kişiler de cihad ile yükümlüdürler. Dolayısıyla vucubiyetinin şartlarından olmayan bir şeyi elde etmek için farz-ı ayn olan cihad terkedilmez. Cihad ancak facir bir emir veya kötülükleri fazla olan bir topluluk ile yerine getirilebilecekse, büyük zararın yani kafirlerin fesadının, daha küçük zarar ile önlenmesi bakımından bu emir veya topluluğun altında cihad amelinin yerine getirilmesi vaciptir. İbn-i Teymiye'nin belirttiği gibi Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın mezhebi budur. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "Facir veya iyi olan bir emirin yanında savaşa katılmak Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın ilkelerindendir. Allah Rasülü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği gibi, şüphesiz Allahu Teala bu dini facir adamlar ve nasipleri olmayan topluluklarla da destekler. Çünkü

¹ İ'yne: Faizle yapılan alışverişlerden bir çeşittir. Özelliği: Bir kişinin, vakti tayin edilmiş bir bedel ile (veresiye) bir şeyi birisine satması, daha sonra aynı malı, sattığı kişiden peşin olarak daha düşük bir ücret ile satın almasıdır. Bu şekilde, peşin bedel ile veresiye bedeli ayrılarak faizli bir kar elde edilmiş olmaktadır.

² Ebu Davud hasen bir isnadla İbn-i Ömer'den rivayet etmiştir. el-Bani Sahih olduğunu aktarmıştır.

ancak facir yöneticilerle veya çoğu facir olan askerlerle beraber savaşmaktan başka alternatif olmazsa, ister istemez şu iki durumdan biri meydana gelecektir: Ya onlarla beraber savaşa çıkılmayacak, ki bu din ve dünya üzerinde zararları onlardan daha büyük olan düşmanın ülkeyi işgal etmesine sebep olur, ya da facir yönetici ile beraber savaşa gidilir ve iki kötünden en kötüsü önlenmiş olur. Ayrıca tümü olmasa bile, İslam ahkamından uygulanabildiği kadarı bu şekilde yerine getirilmiş olur. Bu durumda ve benzeri bütün durumlarda vacip olan budur. Nitekim Raşid halifelerden sonra yapılan savaşların büyük çoğunluğu ancak bu şekilde meydana gelmiştir.”¹

C) Kafirlerle karşı cihad etmek ancak bid’at ehli bir toplulukla beraber mümkün oluyorsa, yine facir olan toplulukta olduğu gibi bu bid’at ehli topluluğun yanında cihad etmek vacip olur. Onlar bid’atları terkedinceye kadar cihadı terkederiz, diyemeyiz. Onlarla beraber cihad ederiz ve onlara sünnete uymalarını nasihat ederiz. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “İlim ve cihad gibi vacipleri yerine getirmek ancak bid’at ehli ile beraber olabiliyorsa ve bu kişilerin bid’atı vacibi terketmekten daha az zararlı ise, bu durumda vacibi onlarla birlikte yerine getirmek, bid’atten dolayı o vacibi terketmekten daha evladır. Çünkü bu durumda büyük zarar, küçük zararla önlenmiş olur.”²

Fasık imamla beraber kafirlere karşı cihad etmeyi uygun görmeyen kişilere İbn-i Hazm *Rahimehullah* çok sert tepki göstererek şöyle der: “Fasıklığının hesabını sadece kendisi verecek olan Müslüman bir adamın, fasıklığından dolayı kafirlere karşı cihadı yasaklayan ve Müslümanların namus ve değerlerini düşmana teslim etmeyi emreden kişinin günahından, küfür dışında daha büyük bir günah yoktur.”³

Kafirlerin ve zalimlerin başımıza musallat olmasının günah ve itaatsizliklerimiz sebebiyle olduğu noktasında biz el-Bani’ye katılıyoruz. Allahu Teala şöyle buyurur: “Başına gelen kötülük ise nefsindendir.”⁴ Bu, masiyetlerimiz sebebi ile Allahu Teala’nın bize vermiş olduğu bir cezasıdır. Ancak Allahu Teala’nın bu cezasından kurtulmanın tek yolunu günahlardan tevbe etmek ve Allah’a yönelmek ile sınırlandırmasına katılmıyoruz. El-Bani, kafirleri defetmek için şer’i vesile olan ve silahlı çıkış adını verdiği cihadı gözardı etmektedir.

9- El-Bani’nin sözlerindeki çelişkilerden biri de sömürgeci kafirlere karşı cihada çağırırken, mürted yöneticilere karşı sabretmeye çağırmasıdır. Şöyle der: “Sömürgeci kafirlere itaat edilmez. Onları memleketlerimizden

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/506-508

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/212

³ El-Muhalla, 7/300

⁴ 4 Nisa/79

çıkarmak ve ülkeyi onların kötülüklerinden temizlemek için maddi ve manevi olarak hazırlık yapmak vaciptir.”¹

Sömürgeci kafirler, yabancı kafirlerdir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Müslümanlara musallat olan kafirin yerli veya yabancı olması farketmez. Çünkü her iki durumda da onlara karşı cihad etmenin illeti küfürdür ve bu illet her ikisinde de bulunmaktadır. Kaldı ki yerli kafir, bu küfrü ile Müslümanlara yabancı konumundadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Nuh, o asla senin aileden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir.”² Bu mesele üzerinde daha önce durmuştuk.

10- Aynı kitapta el-Bani’nin gelişmelerinden biri de şu sözleridir: “Cihad iki kısımdır. Bu kısımlardan biri farz-ı ayn hükmündeki cihaddır. Bu ise Filistin’i işgal eden Yahudiler gibi İslam ülkesine saldıran düşmana karşı koymaktır. Düşmanı oradan çıkarmadıkça bütün Müslümanlar günahkar olurlar.”³

Daha önce de belirttiğimiz gibi mürted olan kafir yöneticiler de Müslümanların ülkelerine saldıran kafir düşmanlardır. Ve bundan dolayı da onlara karşı cihad etmek farz-ı ayn hükmündedir. Hatta bunlara karşı cihad etmek, daha yakın oldukları ve dinde mürted hükmünde olmaları sebebi ile Yahudilere karşı cihad etmekten daha evladır. Kaldı ki Yahudilerin Filistin’de tutunmaları ancak bu mürted kafir yöneticilerin himayesi ve Müslümanları cihaddan engellemeleri ile mümkün olmaktadır.

El-Bani’ye şunu sormak istiyoruz: Yöneticilerin zulmünden kurtulmanın yolu, kişilerin ilim ve terbiye ile kendi nefislerindeki değişimden geçtiğini söylerken, neden Yahudilerden kurtuluş yolunun cihad olduğunu söylemektedir? Halbuki hem mürted yöneticiler ve hem de Yahudiler kafir olup Müslümanların başına günahlarının bir cezası olarak musallat olmuşlardır. Acaba neden iki tarafa karşı mücadele arasında ayırım yapılmaktadır? Ömer Radiyallahu Anhu, İranlılara karşı savaşa giden Sad bin Ebi Vakkas’a şöyle demiştir: “Düşmanımız bizden kötüdür, dolayısıyla da bizi yenemez, demeyin. Nice kavimler vardır ki başlarına kendilerinden daha kötülerini musallat olmuştur. Allahu Teala’yı kızdıracak işler yaptıkları için İsrailoğullarının başına Mecusi kafirlerini musallat ettiği gibi. Allahu Teala şöyle buyurur: “Biz Kitap’ta İsrailoğullarına: Sizler yeryüzünde iki defa fesat çıkaracaksınız ve azgınlık derecesinde bir kibre kapılacaksınız, diye bildirdik. Bunlardan ilkinin zamanı gelince, üzerinize güçlü kuvvetli kullarımızı gönderdik. Bunlar, evlerin arasında dolaşarak (sizi) aradılar. Bu, yerine getirilmiş bir

¹ Şerhu’l-Akide’ti-Tahaviyye, 48

² 11 Hud/46

³ El-Bani, Age. 49

vaad idi.”¹ Ömer’in *Radiyallahu Anhu* bu nasihatını daha önce de aktarmıştı.

Sevban’dan *Radiyallahu Anhu* merfu olarak rivayet edilen hadiste şöyle geçer: “..Kendileri dışında, çoğunu helak edecek bir düşman da musallat etmeyeceğim. Hatta yeryüzünün her tarafında bulunanlar, onlar aleyhinde toplansalar da. Ama kendi aralarında birbirlerini helak edecekler.”² Bu, bozulmada belli bir dereceye gelmedikçe Allahu Teala’nın Müslümanlara kafir düşmanı musallat etmeyeceğine dair bir nasıttır. Bu ise ilahi bir takdirdir. Acaba kafir düşman, Müslümanlara musallat olduğu zaman, buna sebep olan şeyin önüne geçmek için yapılması gereken şey kişilerin kendi durumlarını değiştirmek için nefislerini terbiye ile yetinmeleri midir, yoksa Allahu Teala’nın emrettiği cihad ile düşmanın saldırısına karşı koymak mıdır? Acaba bu durumda ümmetin üzerinde icma ettiği şey, nefis tersiyesi midir, yoksa cihad mıdır? Ve yine acaba bu düşmanlardan hangisi kendisine karşı savaşılması ve öldürülmesi açısından daha evladır, mürted yöneticiler mi, yoksa Yahudiler gibi asli kafir olan düşmanlar mı?³ Acaba bu düşmanlardan hangisi kendisine karşı savaşılması ve öldürülmesi açısından daha evladır, Müslümanlara en yakın olan mürted yöneticiler mi, yoksa uzak olan Yahudiler mi?⁴

11- Üzerine bina yapabilmek için temelin mutlaka ıslah edilmesi gerektiği görüşünde de, el-Bani ile ittifak halindeyiz. Kafirlerin fitnesini önlemek için cihad edecek bir taifenin oluşturulması maksadıyla davet ve terbiye gereklidir. Ancak cihadı hedeflemeden sadece terbiye ve davetin tek başına bir sonuç vermeyeceği görüşündeyiz. Çünkü fesat ve saldırı etkenleri de buna paralel olarak işlemekte, bu etkenler mürted hükümetlerin eğitim ve diyanet işleri başkanlıkları ile basın yayın tarafından desteklenmekte, polis ve askeri güçleri tarafından da bu etkenler korunmaktadır. Yine ıslah amacı ile sadece terbiye ile yetinerek şer’i vaciplerden biri olan cihad amelinden kaçmanın, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünetine muhalefet etmek olduğu görüşündeyiz. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sadece terbiye yolunu izlememiş, aynı zamanda kafirlere karşı savaşıacak bir kuvvetin oluşması için de davet etmiştir. Allahu Teala Rasülü’ne şunu emretmiştir: “Sana itaat edenler ile birlikte, sana isyan edenlere karşı savaş.”⁵ Allahu Teala şöyle buyurur: “Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü’minleri de teşvik et. Umulur ki Allah

¹ 17 İsra/4-5

² Müslim

³ Bkz: 14. Madde

⁴ Bkz: 13. Madde

⁵ Müslim, İyad bin Himar’dan rivayet etmiştir.

kafirlerin gücünü kırar.”¹ Allahu Teala, mü’minleri teşvik etmeyi, kafirlerin saldırısını önlemek ve cihad ile bu kafirlerin fitnelerinin önüne geçmek için bir yol olarak nitelemiştir. Bu ayet ve ondan hemen önce aktardığımız hadis, sözlerimizin gayesini yeterli derecede ortaya koymaktadır.

Evet, ilim ve terbiye haktır ve Allahu Teala’nın dinini yeryüzünde üstün kılacak bir topluluğun oluşması için cihadın bir parçasıdır. Bununla beraber cihad edecek bir topluluk için maddi kuvvet yeterince hazırlanmasına rağmen, istenen terbiye düzeyi sağlanmazsa, başarı elde edilemez. Çünkü şer’an vacip olan her iki alanda da hazırlık yapılmasıdır. Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın benimsediği ilke iyi veya facir olsun her Müslüman yönetici ile birlikte cihad etmenin gerekliliği yönündedir.

El-Bani’nin bu şüphesini tehlikeli yapan sebeplerden biri de, bizzat bu hatalı görüşün bir ekol haline gelmiş olmasıdır. Bu ekolün, İslam ülkelerinde mensupları bulunmaktadır. Hatta onun bu söylemi, cihada katılmayan ve dünyaya yüzünü çeviren her tembel için bir hüccet haline gelmiştir. Bu ekolün mensuplarından kimileri tağutlara dalkavukluk etmekte ve şirk parlamentolarına katılmaktadır. Acaba tağutları reddetmek ile başlamayan bir terbiye nasıl bir terbiyedir? Allahu Teala şöyle buyurur: “O halde kim tağutu reddedip Allah’a iman ederse, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır.”² Ayette, “La İlahe İllallah” şهادetinde olduğu gibi ispattan³ önce nefiy⁴ vardır. Bu nasıl bir terbiyedir ki İbrahim’in *Aleyhisselam* milletinden olmanın gereği olan kafirleri red işlevinden başlamıyor? Allahu Teala şöyle buyurur: “Sizin dininiz size, benim dinim banadır.”⁵ Bu nasıl bir terbiyedir ki bu ümmetin en hayırlı ümmet olmasının şartı olan emr-i bi’l-ma’ruf ve nehyi ani’l-münker görevini yerine getirmekten uzak?

El-Bani’nin bu sözleri ve buna benzer diğer sözlerini taklit edip tekrarlayanlar olmuştur. Şüphesiz selefilik (ki biz bu isimlendirmeye de karşıyız) bir mezhep olmamalıdır. Çünkü ortaya çıkmasının temel amacı, mezhep bağnazlığını kırmaktır. Bu nedenle selefilik, delili araştırmak ve ona uymak temeline dayanan bir yöntem olmalıdır. Selefilik bir mezhep değil, bir metoddur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kitap’ı okuyup durduğunuz halde insanlara iyiliği emrederken kendinizi unutuyor musunuz? Aklınız yok mu?”⁶

Burada tekrar söylüyorum ki, mürted yöneticilerin fitnesi, ümmet için tehlikesi bakımından Kur’an’ın yaratılmış olup olmadığı meselesinin fitnesin-

¹ 4 Nisa/84

² 2 Bakara/256

³ Allah’a iman

⁴ Tağutu inkar

⁵ 109 Kafirun/6

⁶ 2 Bakara/44

den çok daha büyüktür. Bu konuda el-Bani'nin hataya düşmesi kendisine yakışmamaktadır.

Umarım el-Bani, zimmetinden uzaklaştırmak ve mensuplarını korumak için bu tehlikeli şüphe konusunda hakka yönelir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hala Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allah'dan başkası tarafından olsaydı, onda bir çok çelişkiler bulacaklardı.”¹ Allahu Teala'dan, salih ameller ile son nefeslerimizi vermeyi bizlere nasip etmesini dilerim. Allahumme amin!

¹ 4 Nisa/82

ONALTINCI MADDE

Yaşayan tağutların fitnesi, ölmüş olan tağutların fitnesinden daha büyüktür:

Yaşayan tağutlardan maksat, küfür önderleri ve Müslümanları, Allah'ın indirdiklerinden başkaları ile yöneten, küfrü ve ahlaksızlığı yayan yöneticilerdir. Ölmüş olanlardan maksat ise, kabirler, yatırlar, taşlar, ağaçlar ve dua, tevessül, kendisinden yardım istenilmesi, adak, kurban ve bunun gibi ibadet türlerinin kendilerine yapıldığı ve kendileri ile Allahu Teala'ya ortak koşulduğu ölümlerdir. Yaşayan tağutların fitne ve fesadının bunların fitne ve fesadından daha büyük olduğu konusunda şüphe yoktur. Çünkü bunların otoriteleri, iktidarlara, korkutma ve ürkütme güçleri bulunmaktadır ve bunlarla insanları yoldan çıkarırlar. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, ölmüş tağutlardan önce yaşayan tağutlarla savaşılmaya başlamıştır. Putlar, Mekke'nin fethinden sonra ortadan kaldırılmıştır. Buhari, İbn-i Mes'ud'dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Fetih günü Mekke'ye girdi, Kabe'nin etrafında üçyüz altmış put vardı. Elindeki sopa ile onlara vurarak, "Hak geldi ve batıl yok oldu. Hak geldi, şüphesiz batıl yok olmaya mahkumdur" dedi."¹ Daha sonra Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Arap Yarımadası'nda bulunan diğer putları yok etmek üzere sahabeden kişileri görevlendirdi. Bu ise İslam'ın, başından beri putları kötüleyip reddetmesine rağmen yaşayan tağutların ortadan kaldırılmasından sonra olmuştur.

Tapılan ölü tağutlardan önce yaşayan tağutlardan uzaklaşmak ve onlara karşı düşmanlık göstermek, İbrahim *Aleyhisselam* milletin yöntemi. Allahu Teala şöyle buyurur: "İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve Allah'ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a iman edinceye kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir."² Bu ayet ile ilgili olarak Hamed bin Atik'in *Rahimehullah* söylediklerini daha önce aktarmıştık. Allahu Teala şöyle buyurur: "Sonra da sana: Doğru yola yönelerek İbrahim'in dinine uy. O müşriklerden değildi, diye vahyettik."³

Bu sözlerimizden maksat, sıralamayı belirtmek değil, önemi vurgulamaktır. Dolayısıyla bu sözlerimiz, yaşayan tağutlar yok edilinceye kadar ölmüş olan tağutlardan ve onlara tapanlardan söz etmemek gerektiği manasına gelmez. Çünkü din tamamlanmıştır ve kim bir kötülük görürse gücü

¹ Buhari, Hadis no: 4287

² 60 Mumtehine/4

³ 16 Nahl/123

yettiği kadar değiştirmeye çalışmakla yükümlüdür. Dikkat çekmek istediğimiz şey; yaşayan tağutların, insanların dinini bozması ve bunun da bazen devlet terörü ile, bazan hile ve tuzaklarla yapılarak çok büyük çoğunlukları dinlerinden döndürme ile tehdit eder duruma gelmiş olmasıdır. Ölmüş olan tağutların bozgunculuğu bunun yanında daha basit kalmaktadır.

Kimi insanların ilim, din ve selefin yoluna mensup olduğunu söyleyip kalemelerini ölmüş tağutlarla mücadeleye adadıkları halde, yaşayan tağutları unutmaları veya kasıtlı olarak bunu gündemlerine almamaları çok tuhaftır. Bu kişiler, kafir beşeri kanunlar veya küfür olan demokrasi ile yönetilen bir ülkede yaşamalarına rağmen, bunları görmezden gelmekte, ama aynı zamanda da gazete veya kitap sayfalarında ölü tağutlara ve onlara tapan silahsız ve korumasız kişilere karşı sürekli olarak kılıç sallamaktadırlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Hatırlayın ki Allah size, iki taifeden (kervan veya Kureyş ordusundan) birinin sizin olduğunu vaadediyordu. Siz de kuvvetsiz olanın (kervanın) sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah, sözleriyle hakkı gerçekleştirmek ve (Kureyş ordusunu yok ederek) kafirlerin ardını kesmek istiyordu. (Bunlar), günahkarlar istemese de, hakkı gerçekleştirmek ve batılı ortadan kaldırmak içindi. ”¹

Bunun üzerinde gerektiği gibi düşündüğümüz zaman içinde bulunduğumuz zillet hali ve belaların sebeplerinden bazılarını anlamış oluruz. Ne yazık ki din ve ilmin kendilerine emanet edildiği kişiler, uyarma ve tebliğ etmede görevlerini yerine getirmemektedirler. Üstelik bunların kimileri, bu hayata razı olup yaşayan tağutlara ve kanunlarına tabi olarak, onlara meşruiyet kılıfı giydirmektedir. Onların yanında biri cihaddan söz ettiği zaman cihadın ancak Filistin’de veya Afganistan’da olacağını söylerler. Çünkü bazı ülkelerde ancak buna izin verilmektedir. Halbuki bu tağut yöneticilere karşı cihad, Yahudilere karşı cihaddan çok daha öncelikli ve vaciptir. Her ikisi de Müslümanların ülkelerini ellerinden alıp işgal eden birer düşmandır. Ancak tağut kafir yöneticiler, daha yakın olmaları ve mürted olmaları açısından, kendileri ile savaşılması bakımından Yahudilerden daha da önceliklidir. Her iki durum değerlendirildiğinde, cihada başlamanın tağut mürted yöneticilerden olması gerektiği ortaya çıkar. Unutulmamalıdır ki Filistin’de veya Afganistan’da cihad edenler kahraman ve şehid diye adlandırılıp mallar ve yardımlarla desteklenirken, başka yerlerde cihad edenler suçlu, terörist ve katil ilan edilerek şeriatın dışına çıkmış sayılmaktadırlar. Bu çelişki üzerinde mutlaka iyice düşünmemiz gerekir.

Ayrıca, Buhari’nin Kays bin Ebi Hazm’dan rivayet ettiği şu hadis üzerinde gereği gibi düşünüldüğünde, yaşayan tağutların tehlikesinin boyutunu daha iyi anlarız: “Ahmesoğullarından bir kadın Ebu Bekir’e *Radıyallahu Anhu*

¹ 8 Enfal/7-8

şöyle sordu: “Cahiliyyeden sonra Allah’ın bizlere nasip ettiği bu durum üzerinde ne kadar kalacağız?” Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu*: “İmamlarınız istikamet üzerinde bulunduğu sürece” dedi. Bunun üzerine kadın: “İmamlar da kimdir?” dedi. Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* şöyle cevap verdi: “Kavminin, kendisine itaat ettikleri liderleri olmadı mı?” dedi. Kadın: “Oldu” deyince, Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu*: “İşte insanların imamları onlardır” diye cevap verdi.”¹ İbn-i Hacer *Rahimehullah* bu hadisi açıklarken şöyle der: “Bu durum üzerinde ne kadar kalacağız?” yani İslam üzerinde ne kadar kalacağız manasındadır. Bu sözün içeriği adalet, birlik, mazluma yardım etmek ve her şeyi yerli yerine koymayı kapsar. “İmamlarınız sizin için istikamet üzere olduğu sürece” sözü ise, insanların, yöneticilerinin dini üzerinde olduğunun belirtilmesi içindir. İmamlardan kim bu durumu değiştirirse, hem kendisi sapar ve hem de halkı saptırır.”² Abdullah bin Mübarek şöyle der: “Dini; hükümdarlar, kötü hahamlar ve rahiplerden başkası mı bozdu?” Ne yazık ki ilim ehli olarak isimlendirilen bu kişilerin yaşayan tağutlar hakkındaki suskunlukları, gençlerin de onlara karşı sessiz kalmasına, farz-ı ayn olan cihada ihtiyaç duyulmamasına ve cihadın sadece toprakta yatan ölümlere karşı yapılmasına yol açmıştır. Halbuki kabirleri kutsallaştıran ve putlaştıran tasavvufçular, yaşayan tağutların koruması altında bu işleri yapmaktadırlar.

¹ Buhari, Hadis no: 3934

² Fethu'l-Bari, 7/151

ONYEDİNCİ MADDE

İslam'ın gücü, mü'minlerin birbirlerini veli edinmeleriyle oluşur:

Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin velileridir. İyiyi emreder kötülükten alıkorlar; namaz kılarlar, zekat verirler, Allah'a ve Rasulü'ne itaat ederler. İşte Allah bunlara rahmet edecektir. Allah şüphesiz güçlüdür, hakimdir.”¹

“Kim Allah'ı, Rasulü'nü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır.”²

Birinci ayet, imanın gerektirdiği görevleri yerine getirmek için mü'minlerin birbirlerini veli edinmeleri ve işbirliği halinde olmaları gerektiğine işaret etmektedir. Bu görevlerden ilki emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münkerdir. Çünkü emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker görevi ancak güç ve kuvvet olduğu taktirde meyvesini verir. Bu ise mü'minlerin birbirini veli edinmesiyle olabilir. Ayette geçen, “İşte Allah bunlara rahmet edecektir” ibaresi ile, kendisine rahmet vaadedilen Müslüman cemaat de ancak mü'minlerin birbirlerini veli edinmeleri ile oluşur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Cemaat rahmettir ve ayrılık azaptır” buyurmaktadır.³ Allahu Teala'nın Kitabı da buna delalet etmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine açık ayetler geldikten sonra bölünen ve ihtilafa düşenler gibi olmayın. Onlar için acıklı bir azap vardır.”⁴ Rahmet, birbirlerini veli edinmeleri sebebiyle mü'minlerin mükafatıdır. Azap ise ihtilaf etmenin ve bölünmenin cezasıdır.

İkinci ayet ise, zafer müjdesi vermektedir. Allahu Teala, “..üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır” buyurmaktadır. Zaferin şartı olarak mü'minlerin birbirlerini veli edinmelerini ve işbirliği halinde olmalarını öngörmektedir. Ayet, şart ismi “men” ile başlamaktadır. Ayetteki şart cümlesi, mü'minlerin birbirlerini veli edinmelerini belirten “Kim Allah'ı, Rasulü'nü ve iman edenleri dost edinirse” kısmıdır. Bu şartı yerine getirmenin karşılığı ise, zafer müjdesidir ki bu da ikinci kısım olan “üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır” cümlesinde belirtilir. Ayrıca bu ayetteki sıralamaya da dikkat edilmelidir. Bu sıralama, Müslümanların Allah'ı ve Rasulü'nü veli edinmeye dayanmayan birlikteliklerinin anlamsız olduğuna delalet etmektedir. Allah'ı ve Rasulü'nü veli edinmek ise ancak Kitap ve Sünnet'e sarılmakla gerçekleştirilir.

¹ 9 Tevbe/71

² 5 Maide/56

³ İbn-u Ebi Asım rivayet etmiş ve el-Bani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

⁴ 3 Ali İmran/105

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, cemaatin vacip olduğunu şöyle belirtir: “Allah’ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum: Cemaat, dinlemek, itaat etmek, hicret ve cihad.”¹ Konumuz ile ilgili olarak bu hadis detayları ortaya koymaktadır. Cemaat ibaresi ile başlamakta ve cihad ibaresi ile bitmektedir. Cihadın yolu, iman bağı üzerinde kurulan Müslüman bir cemaat oluşturmakla başlar. Cemaatin ise mutlaka bir emiri olur. Bunları kitabın üçüncü bölümünde ele almıştık.

Bu hadiste emir direk olarak değil, dolaylı olarak belirtilmiştir. “Dinlemek ve itaat etmek” sözcükleriyle buna işaret edilmektedir. Yani cemaatin emirini dinlemek ve ona itaat etmek gerekir. Dinlemek ve itaat etmek, cemaatin birliğinin korunmasının, kuvvet ve dayanışmanın sürmesinin en büyük sebebidir. Bunlardan sonra hicret belirtilmiştir. Hicret ise, genellikle Allahu Teala yolundaki cihadın ilk adımı veya cihada eşlik eden bir hareket niteliğindedir. Müslümanların en önemli amellerinden olduğuna işaret edilmek üzere Allah yolunda cihad ile bu sıralama tamamlanmıştır. Çünkü cihad, bu sıralamada kendisinden önce sayılan bütün amellerin bir ürünü ve özünü niteliğindedir ve hadisteki bu sıralamada da buna işaret bulunmaktadır. Cemaat, dinlemek ve itaat etmek ile cihad için gerekli güç ve kuvvet oluşur, hicret ile de cihada hazırlık ve donanım başlar.

İman dostluğuyla güç ve kuvvetin oluştuğunu gösteren nasslar çoktur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Peygamber! Mü’minleri savaşa teşvik et.”²

“Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü’minleri de teşvik et. Umulur ki Allah kafirlerin gücünü kırar.”³ Kafirlerin gücünün kırılması, ancak mü’minleri savaşa teşvik etmekle meydana gelen güç ve kuvvet ile olur. Allahu Teala, Rasulü’ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Sana itaat edenlerle birlikte sana isyan edenlere karşı savaş” buyurmuştur.⁴

Bütün bunlar cihad için cemaatin önemini ortaya koymaktadır. Cemaat olmadan, cemaatin meyvesi olan zaferin de olmadığına işaret edilmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim Allah’ı, Rasulü’nü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah’ın tarafını tutanlardır.”⁵ Bunun zıttı olarak olarak ihtilaf etmek ve bölünmek de yenilgi ve hezimetin sebeplerinin başında gelmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü’ne itaat edin, birbiriniz ile çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle bera-

¹ Ahmed rivayet etmiş ve el-Bani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

² 8 Enfal/65

³ 4 Nisa/84

⁴ Müslim

⁵ 5 Maide/56

berdir.”¹ Hezimet, ihtilaf etme ve bölünme suçunun cezası olarak meydana gelmektedir. Allahu Teala ayetlerde şöyle buyurur: “Kendilerine açık ayetler geldikten sonra bölünen ve ihtilafa düşenler gibi olmayın. Onlar için acıklı bir azap vardır.”² “En büyük azaptan önce, onlara mutlaka en yakın azaptan tattıracağız; olur ki (imana) dönerler.”³ Yenilgi ve kafir düşmanın Müslümanları zelil etmesi, ihtilaf ve bölünme suçunun yakın cezasıdır. Müslim’in Sevban’dan rivayet ettiği hadiste ihtilaf edip bölünmedikçe düşmanın, ilahi bir kader olarak, Müslümanlara musallat olamayacağı belirtilmektedir.

İmam Muhammed bin Abdulvehhab “Mesailu Cahiliyye” isimli kitabının ikinci konusunda şöyle der: “Bunlar bölünmüş durumdadırlar. Yöneticinin söylediğini dinlemeyi ve itaat etmeyi rezillik ve aşağılık sayarlar. Allahu Teala onlara birlik olmalarını emretmiş ve bölünmelerini yasaklamıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah’ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın ve bölünmeyin. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O’nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz.”⁴

Ne yazık ki hemen her ülkede İslam adına çalışan, ancak birbirinden ayrılmış ve ihtilafli halde olan cemaatler bulunmaktadır. Oysa bu, cahiliyye niteliklerindendir. Kitabın üçüncü bölümünde bu hastalığın tedavisi üzerinde durmuştuk. Bunun tedavisi, hak mezhebe tabi olan en eski cemaate Müslümanların tabi olmasıdır. Günümüzde, hak mezhep, Allah yolunda cihad edendir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bugün İslam ve Müslümanlar için en büyük tehlike, yaşayan tağutlardır. Bunlara karşı koymanın vacipliği ise, içtihad kabul etmeyen nass ve icma ile belirlenmiştir. Aciz olunması halinde hazırlık yaparak onlara karşı cihad etmek vaciptir.

En eski cemaata uymanın vacip olduğunun delili Ebu Hureyre’nin *Radiyallahu Anhu* şu hadisidir: “İsrailoğullarını peygamberler yönetirdi. Ne zaman bir peygamber ölürse onun yerine başka peygamber gelirdi. Benden sonra peygamber olmayacak, halifeler olacak ve çoğalacaklardır.” Bunun üzerine; “Bize ne emredersiniz?” diye soruldu. Allah Rasülü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle cevap verdi: “Kim önce olursa, onun bey’atına bağlı kalınız, haklarını veriniz, Allah halkın hesabını onlardan soracaktır.”⁵ Bu hadis üzerinde daha önce açıklamada bulunmuştuk.⁶ Kurtubi, “Allah’ın mescidlerinde O’nun adının anılmasına engel olan ve onların harap olması-

¹ 8 Enfal/46

² 3 Ali İmran/105

³ 32 Secde/21

⁴ 3 Al-i İmran/103

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ Bknz: “İslam için çalışan cemaatlerin çokluğuna karşı nasıl bir tavır takınmak gerekir” konusu.

na çalışandan daha zalim kim vardır”¹ ayetinin tefsirinde şöyle der: “Var olan mescidin yanında veya çok yakınında başka bir mescid yaparak ilk mescidin cemaatini bölmek, dağıtmak veya ihtilaf çıkarmak niyeti ile mescid inşaa etmek caiz değildir. Böyle bir durumda ikinci bir mescidin yapılması önlenir veya yapılmışsa yıkılır. Bu nedenle bir şehirde birden çok caminin olması, bir mescidin iki imamının olması ve bir mescidde aynı anda iki cemaatin namaz kılması caiz değildir.”² Müslümanların bölünmesine yolaçtığı, çabalarını dağıttığı ve zararlı olduğu için bir memlekette birden fazla cemaatin bulunması da önlenir. Tağutlar her zaman güçlü buldukları ve tehlikesinden endişe ettikleri cemaati bölmek ve birbirine düşürmek için çalışırlar. Böylece cemaat iç çatışmalarla meşgul olur.

Bu nedenle doğru yolda olan en eski cemaat etrafında Müslümanların birlik olmasının vacip olduğunu, yeni ortaya çıkan cemaatlere yardım etmenin günah olduğunu, çünkü bunun bölünmeye, ihtilaflara ve İslami çalışmalara zarar vermeye yardım ettiğini söylemekteyiz. Allahu Teala şöyle buyurur: “İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, kötülük ve haksızlık üzerinde yardımlaşmayın”³ Yine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Zarar vermek de ve zarar görmek de yoktur.” Bu ise en eski olan ve en yeni olan cemaatin hangisi olduğunu bilenler için geçerlidir.

Günümüzde bir takım cemaatlerin yaptığı gibi, Müslümanların cihad dışında işlerle uğraşmaları Allah’a, Rasulü’ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve bu dine hıyanet etmektir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah’a ve Rasulü’ne hıyanet etmeyin, bilerek emanetlerinize hıyanet etmeyin.”⁴ Bugün cihad, dünyanın birçok yerinde Müslümanlar üzerine farz-ı ayn hükümündedir. Müslüman, ya kendi ülkesinde cihad etmeli veya başka memleketlerdeki Müslüman kardeşlerine yardım etmek için hicret ederek orada cihad etmelidir. Her iki durumda da cihad etmekten aciz olanlar Allah yolunda mallarını infak etmeli, mü’minleri cihada teşvik etmeli, kafirleri mahvetmesi ve mü’minlere yakın bir zafer vermesi için Allahu Teala’ya dua ve niyazda bulunmalıdırlar. Cihad yolu dışında harcanan her emek kayıp bir çabadır ve bu yoldan başka yollara harcanan her mal kayıp bir maldır. Günümüzde bütün malların ve çabaların kurtuluşun biricik yolu olarak farz-ı ayn olan cihad arabasını yürütmek için harcanması gerekir.

İmani hazırlık yapmaktan söz ederken en başta söylediklerimizi unutmamak gerekir. Müslümanların başarısızlığının sebeplerinden en önemlisi, Müslümanların kendilerinden kaynaklanan iç sebeplerdir. Allahu Teala şöyle

¹ 2 Bakara/114

² Tefsiru'l-Kurtubi, 2/78

³ 5 Maide/2

⁴ 8 Enfal/27

buyurmaktadır: “Başına gelen kötülük ise nefsindendir.”¹ “Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder”² Çünkü iç ıslahı gerçekleştirmeden ve kendi yapımızı değiştirmeden, istenen ıslah ve değişikliğin olması mümkün değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştir-medikçe, Allah onlarda bulunanı değiştirmez.”³

Buna göre, düşmanın Müslümanlara musallat olması ve onları zelil etmesi, öncelikle Müslümanların ihtilaf etmeleri ve kendi içinde bölünmeleri sebebiyledir. Sevban’dan *Radıyallahu Anhu* rivayet edilen kudsî hadiste şöyle geçmektedir: “..Kendileri dışında, çoğunu helak edecek bir düşman da musallat etmeyeceğim, hatta yeryüzünün her tarafında bulunanlar, onlar aleyhinde toplansalar da. Ama kendi aralarında birbirlerini helak edecek-ler.”⁴ Bu aşağılık durumdan kurtuluş ancak sebebini tedavi etmekle mümkün olur. Bu tedavi ise Müslümanların birlik olmasıdır. Düşmanın musallat olma-sının sebebi olan bölünmenin kendisi de, tedavi edilmesi gereken başka sebeplerden meydana gelmiştir. Bu sebeplerden bazıları, dinin hükümlerini önemsememek ve bu hükümlerden bazılarını uygulamayı terketmektir. Bu ise ilahî bir ceza olarak ihtilafa ve bölünmeye götürür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Biz Hristiyanlarız diyenlerden de kesin sözlerini almıştık ama onlar da kendilerine zikredilen (verilen öğütlerin veya kitabın) önemli bir bölümü-nü unuttular. Bu sebeple kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin saldık. Yakında Allah onlara yaptıklarını haber verecektir.”⁵ “Ne var ki insanlar kendi aralarındaki işlerini parça parça böldüler. Her grup kendilerinde bulu-nan (fikir ve davranış) ile sevinip, böbürlenmektedir.”⁶ Bunun tedavisi, Kitap ve Sünnet’e sarılmaktır. Bunun esaslarını daha önce belirtmiştik. Allahu Teala bununla mü’minlerin kalplerini birbirine ısındırır ve birlik olmalarını sağlar. O *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurmaktadır: “O seni yardımcı ve mü’minler ile destekleyendir. Ve (Allah), onların kalplerini birleştirmiştir. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların gönüllerini birleştire-mezdin. Fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı. Çünkü O mutlak galiptir, hikmet sahibidir.”⁷ İslam’ın güç ve kudreti, heybet ve azameti, iman dostluğunun bir ürünü olarak ancak bununla gerçekleşir.

¹ 4 Nisa/79

² 42 Şûra/30

³ 13 Ra’d/11

⁴ Müslim

⁵ 5 Maide/14

⁶ 23 Mü’minun/53

⁷ 8 Enfal/62-63

ONSEKİZİNCİ MADDE

Savaş hiledir:

Mü'minler ve kafirler olarak herkes iki şeyin savaşın esaslarından olduğunu kabul eder. Bunlar, anlayış farklılığıyla beraber gizlilik ve hiledir. Kafirlerin aksine, mü'minlerin savaşta anlaşmalara ihanet etmeleri caiz değildir.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Savaş hiledir"¹ buyurmaktadır. Bu, mübtedanın habere hasredildiği anlatım şekillerinden biridir. Yani savaşın esası ve en önemli temeli, hiledir. Bu "Hac Arafattır" sözüne benzemektedir. Haccın başka rükunlarının da olmasına rağmen en önemli rükunun Arafat olduğunu belirtir. Yine "Din nasihatı" sözü de bunun gibidir.

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: "Alimler, savaşta kafirleri ne şekilde olursa olsun aldatmanın caiz olduğunda ittifak etmişlerdir. Ancak verilen eman ahbine veya anlaşmalara ihanet suretiyle yapılacak aldatma helal olmaz."²

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Hilenin aslı, bir şeyi izhar ederken aksini yapmaktır. Hadiste, savaş için gereken tedbirleri almaya ve kafirleri oyuna getirmeye teşvik bulunmaktadır. Bunun farkında olmayanlar, işin aleyhlerine dönmesinden emin olamazlar. Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: "Alimler, savaşta kafirleri ne şekilde olursa olsun aldatmanın caiz olduğunda ittifak etmişlerdir. Ancak verilen eman ahbine veya anlaşmalara ihanet suretiyle yapılacak aldatma helal olmaz." İbnu'l-Arabi şöyle der: "Savaşta hile, ansızın saldırı düzenleme, pusu kurma ve buna benzer yollarla olur. Hadis, savaşta akıllı kullanmak gerektiğine işaret eder. Hatta akıllı kullanmaya olan ihtiyaç, cesarete olan ihtiyaçtan daha fazladır. Bu nedenle hadis bu lafız ile söylenmiştir. Tıpkı "Hac Arafattır" sözü gibidir. İbnu'l-Munzir şöyle der: "Harp hiledir" sözünün anlamı, kişinin iyi bir savaş yapmasının ve sonuca varmasının, göğüs göğüse çarpışmaktan daha çok, hile ve taktik yapmaya bağlı olduğudur. Çünkü yüzyüze çarpışmak tehlikeli iken, hile yaparak savaşmanın tehlikesi azdır."³

Hadis, savaşta gerekli tedbirleri almak gerektiğini de belirtir. Çünkü senin düşmanı oyuna getirmek istediğin gibi düşmanın da seni oyuna getirmek istemesi söz konusudur.⁴ Allahu Teala şöyle buyurur: "Ey iman edenler!

¹ Müttefekun Aleyhi

² Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/45

³ Fethu'l-Bari, 6/158

⁴ Şevkani, Neyli'l-Evtar, 8/57

Koruma tedbirlerinizi alın..”¹ Devletlerin ve orduların birbirine karşı durumu bu ise, zayıf ve az olan Müslümanların durumu neden böyle olmasın? Şüphesiz günümüzde Müslümanlar, düşmanlarına karşı koymada hile ve taktik kullanmaya daha çok muhtaçtırlar.

Hilenin, ihtisas sahipleri tarafından bilinen bir takım yöntemleri vardır. Gizlilik, haber şaşırtma, savaş taktikleri ve zamanlamanın iyi ayarlanması bu yöntemler arasındadır. Burada bu yöntemler üzerinde durmayacağız. Çünkü kitabın konusu bunlar değil, bu işin şer’i yönüdür. Sadece hile ile ilgili şer’i konulara değinmek istiyoruz. Bunlar ise, düşmana karşı yalan söylemek ve onlara karşı suikast düzenlemektir. Daha sonra ise gizlilik ve hile ile alakalı genel ve özel bir takım durumlar üzerinde duracağız.

1- Düşmana Karşı Yalan Söylemek:

Burada başlık olarak “Savaşta düşmana karşı yalan söylemek” demiyorum. Çünkü savaşta ve savaş dışında düşmana karşı yalan söylemek caizdir. Allah’ın izni ile bunun delillerini aktaracağız.

Savaşta yalan söyleme meselesiyle ilgili olarak: Ümmü Gülsüm binti Ukbe’den *Radiyallahu Anha* aktarılan hadiste şöyle geçer: “İnsanların yalan söylediği gibi Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yalan söylemeye izin verdiğini hiç duymadım. Sadece savaşta, insanların arasını bulmada ve karı ile kocanın arasında (kötülüğü gidermek için) buna ruhsat vardır.”²

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Hadiste üç yerde yalan söylemenin caiz olduğu belirtilir. Bunlardan biri savaştır. Taberi şöyle der: “Savaşta yalan söylemek, gerçek anlamda yalan olmayıp kelime oyunu şeklinde yapıldığında caizdir. Çünkü gerçek anlamda yalan, helal değildir.” Sözünün zahiri budur. Doğrusu ise, savaşta yalanın kendisinin mübah olmasıdır. Ancak kelime oyunu ile yetinmek daha iyidir.”³

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Nevevi der ki: Üç yerde yalan söylemek mübahdır. Ancak kelime oyunu daha evladır. İbnu’l-Arabi ise şöyle der: Savaşta yalan söylemek, nass ile caiz olan müstesnalardandır. Buna ihtiyaçları olduğu için Müslümanlara, bir rahmet olarak caiz görülmüştür. Burada akla yer yoktur. Yalanın haramlığı akılla olsaydı, bu istisnada da helal olmazdı.”⁴

Savaş durumu dışında düşmana karşı yalan söylemek ise, ancak mü’min için dini veya dünyevi bir maslahat elde etmesi ya da kafirlerin

¹ 4 Nisa/71

² Müslim, Ahmed, Ebu Davud rivayet etmiş, Tirmizi de Esmâ binti Yezid’ten benzerini rivayet etmiştir.

³ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/45

⁴ Fethu’l-Bari, 6/159

vereceği ezadan kurtulması gibi şartlar ile caizdir. Bunun delilleri ise şunlardır:

- İbrahim'in *Aleyhisselam* kıssası: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "İbrahim *Aleyhisselam* sadece üç yerde yalan söylemiştir: Bunlardan ikisi Allahu Teala'nın zatı ile ilgili olarak biri "Ben hastayım" ve diğeri de "Hayır, bunu onların büyüğü yaptı" demesidir. Diğeri ise eşi Sare ile ilgilidir. İbrahim *Aleyhisselam* zalim birinin diyarına beraberinde Sare de olduğu halde gelmişti. Daha sonra zorba adamlardan biri geldi ve kendisine, "Şurada bir adam bulunuyor, yanında güzel kadınlardan biri var" denildi. Bunun üzerine adam gönderip kadının kim olduğunu sordurmuş, İbrahim *Aleyhisselam* ise, "Kız kardeşim" demiştir. Daha sonra Sare'nin yanına geleerek "Ey Sare, ben yeryüzünde senden ve benden başka bir Müslüman bilmiyorum. Bu zorba adam bilirse ki sen benim karımsın, senin için bana galebe çalar. Eğer sana soracak olursa, kızkardeşim olduğunu söyle. Çünkü sen zaten İslam yönünden kardeşimsin" dedi."¹

İbn-i Hacer *Rahimehullah* bu hadisin açıklamasında şöyle der: "Bu tür yerlerde yalan söylemek caizdir. İki zararın büyük olanından kurtulmak ve küçük olanı yüklenmek için bazen vacip de olabilir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunları "yalan" olarak nitelendirmesi, sadece isimlendirme olup kötü olmadığını belirtir. Yalan her ne kadar kötü ve çirkin ise de, bu gibi yerlerde iyi olabilir. "Bunlardan ikisi, Allahu Teala'nın zatı ile ilgilidir" demesi ise, İbrahim'in *Aleyhisselam* kendi şahsı ile ilgili olmadığını belirtmek içindir. Çünkü Sare kıssası da Allah'ın zatı ile ilgili olsa da, İbrahim'in *Aleyhisselam* şahsı ve yararı ile de ilgilidir. Halbuki diğer ikisi sadece Allahu Teala'nın zatı ile ilgilidir. Hişam bin Hassan rivayetinde "İbrahim sadece üç yerde yalan söyledi ve üçü de Allahu Teala'nın zatı ile ilgilidir" şeklinde geçmektedir. Ahmed'in rivayet ettiği İbn-i Abbas hadisinde ise, "Allah'a yemin ederim onlarla sadece Allahu Teala'nın dinini savunmak istemiştir" denilmektedir."² Bu yalanın bazısında dini bir yarar, bazısında ise kafirlerin eziyetinden kurtuluş bulunmaktadır.

- "Ashab-ı Uhdud" kıssası: Bu kıssa ile ilgili olarak Müslim, Suhayb'dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Sizden öncekiler arasında bir kral vardı. Onun bir de sihirbazı vardı. Sihirbaz yaşlanınca krala: "Ben artık yaşlandım. Bana bir oğlan çocuğu gönder ve sihir yapmayı öğreteyim!" dedi. Kral da öğretmesi için ona bir oğlan gönderdi. Oğlanın geçtiği yolda bir rahip yaşıyordu. (Bir gün giderken) rahibe uğrayıp onu dinledi, konuşması hoşuna gitti. Artık sihirbaza gittikçe, rahibe uğruyor, yanında (bir müddet) oturup onu dinliyordu. (Bir gün) sihirbaz delikanlıyı, yanına gelince dövdü. Oğlan da durumu rahibe şikayet etti. Rahip ona: "Eğer sihirbazdan (dövecek

¹ Buhari, Hadis no: 3358

² Fethu'l-Bari, 6/392

diye) korkarsan: "Ailem beni oyaladı!" de; ailenden korkacak olursan, "Beni sihirbaz oyaladı" de!" diye tenbihte bulundu."¹

Nevevi hadisi şerh ederken şöyle der: "Hadis, savaş ve benzeri yerlerde ve hem kendi canını hem de dokunulmazlığı olan kişilerin canlarını helak olmaktan korumada yalan söylemenin caiz olduğunu gösterir."²

Hadiste anlatılan kıssa savaş hali değildir. Ancak sanırım Nevevi *Rahimehullah*, bu gibi durumlarda yalan söylemek caiz ise, savaşta yalan söylemenin daha da öncelik ile caiz olması gerektiğini söylemek istemektedir. Bu hadis ve İbrahim *Aleyhisselam* ile ilgili hadis, kafirlerin saldırı ve cezalandırmasından kurtulmak için yalan söylemenin caiz olduğunu göstermektedir. Nevevi *Rahimehullah*, başka bir yerde şöyle der: "Zalimin biri, bir kişinin yanında gizlenmiş olan bir adamı öldürmeye çalışsa, saklanan kişiyi gizleyenin, sakladığı kişinin nerede olduğunu bilmediğini söylemesinin vacip olduğunda ihtilaf yoktur."³

• Dünyalık bir yarar için kafire yalan söylemek caizdir: İbn-i Hacer *Rahimehullah* "Savaşta yalan söylemek" bölümünde Haccac bin İlat kıssasına işaret ederek şöyle der: "Haccac bin İlat, Mekkelilerin elinden malını kurtarmak amacıyla Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yalan söylemek için izin istedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona izin verdi. O da Hayber halkı Müslümanları yendi gibi bir takım sözleri Mekkelilere ulaştırdı. Haccac bin İlat kıssası da savaş ile ilgili olmamıştır."⁴ Hakim, bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. İbn-i Kesir *Rahimehullah*, Haccac'ın bu kıssasını uzun olarak nakletmektedir.⁵ Bunlar savaş ve savaş dışında düşmana yalan söylemenin olabileceğini göstermektedir ve hepsi de hile ile ilgilidir.

2- Müslümanlara Karşı Savaş Halindeki Kafire Suikast Düzenlemek:

Burada sözü edilenler, Müslümanlarla herhangi bir anlaşması bulunmayan ve onlara karşı savaşçı konumundaki kafirlerdir. Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* çok eziyet eden kişilere suikast düzenlendiğine dair rivayetler bulunmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Müşrikleri nerede görürseniz öldürünüz, yakalayınız, muhasara ediniz ve onlar için her yerde pusu kurunuz"⁶ Kurtubi *Rahimehullah* şöyle der: "Onlar için her yerde pusu kurunuz" ibaresi, kendilerine daveti ulaştırmadan önce onlara suikast düzenlemenin caiz olduğunu gösterir." Kurtubi'nin, "daveti ulaştırmadan önce"

¹ Müslim

² Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 18/130

³ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 16/158

⁴ Fethu'l-Bari, 6/159

⁵ Bkz: el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/215

⁶ 9 Tevbe/5

sözü, daha önce kendilerine davetin ulaştırıldığı kişiler ile ilgilidir. “Onlar için her yerde pusu kurunuz” ibaresi, sözkonusu düşman için pusu kurmanın, onları izlemenin ve haklarında haber toplamının caiz olduğunu gösterir.

Bunun sünnetten delili ise, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ka’b bin Eşref ve Ebi Rafi’ bin Ebi’l-Hukayk’ın öldürülmesini emretmesidir. Bunların her ikisi de Yahudilerdendi.

Ka’b bin Eşref, müşrikleri Müslümanlara karşı kışkırtıyor, şiirleriyle Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hakaret ediyor ve Müslümanların kadın ve kızlarına dil uzatıyordu. Buhari ve Müslim, ona suikast düzenleme olayını rivayet etmektedir. Buhari, Cabir’den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir gün, “Ka’b bin Eşref’in hakkından kim gelecek? Zira bu adam, Allah ve Rasulü’ne eza veriyor!” buyurdu. Muhammed bin Mesleme *Radiyallahu Anhu* atılarak: “Onu öldürmemi ister misiniz?” dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: “Evet” deyince Muhammed bin Mesleme: “Hakkınızda menfi şeyler söylememe de izin veriyor musunuz?” dedi. Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: “Söyle” diye cevap verdi...”¹ Hadiste anlatıldığına göre Muhammed bin Mesleme ve beraberindekiler, Ka’b bin Eşref’e yalan söyleyerek Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* rahatsız olduklarını bildirmiş ve bu şekilde onu hile yaparak öldürmüşlerdir. Ka’b bin Eşref, öldürüldüğünde sağlam bir kale içinde bulunuyordu.

İbn-i Hacer şöyle der: “İkrime’den mürsel olarak yapılan rivayete göre Yahudiler, Ka’b bin Eşref’in öldürülmesi üzerine şaşkına döndüler ve Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gelerek, “Büyüğümüz suikast ile öldürüldü” dediler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ka’b’ın yaptıklarını, müşrikleri nasıl kışkırttığını ve Müslümanların eşlerine nasıl dil uzattığını onlara anlattı. İbn-i Sad, Yahudilerin korktuklarını ve bir şey demeye cesaret edemediklerini belirtir.”

İbn-i Hacer şöyle devam eder: “Bu, daha önceden davetin kendisine ulaşmış olduğu kişilerin, yeniden kendilerine davet yapılmaksızın öldürülmelerinin caiz olduğunu gösterir. Ayrıca savaşta kişinin ihtiyaç duyduğu sözleri, hakikatini kasdetmeden kelime oyunu yoluyla söylemesinin caiz olduğunu gösterir.”² Buhari, bu hadisi “Kitabu’l-Cihad” bölümünün “Savaşta Yalan Söyleme” babı ile “Düşmana Suikast Düzenleme” babında rivayet etmiştir.

Kim, Allah’a ve Rasulü’ne karşı savaşan kafirleri suikast ile öldürmenin ihanet olduğunu veya İslam’ın bunu yasakladığını söylerse, Kitap ve Sünnet’i yalanlamış ve sapıtmış olur. Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Kadı İyad der ki: Hiçbir kimse onu öldürmenin hainlik olduğunu söyleyemez. Ali bin Ebi

¹ Buhari, Hadis no: 4037

² Fethu’l-Bari, 8/340

Talip'in *Radiyallahu Anhu* bulunduğu bir yerde adamın biri bunun hainlik olduğunu söylemiş, bunun üzerine Ali *Radiyallahu Anhu* bu kişinin hemen boynunun vurulmasını emretmiş ve öldürülmüştür.”¹

Kurtubi *Rahimehullah*, bu ikinci kıssaya, “Küfrün önderlerine karşı savaşın”² ayetinin tefsirinde işaret etmiştir. Yine İbn-i Teymiye de *Rahimehullah* “es-Sarimu'l-Meslul ala Şatimi'r-Rasul” isimli kitabında bu kıssa üzerinde durmuş ve Muaviye ile Muhammed bin Mesleme arasında meydana gelen bir kıssayı da aktarmıştır.

İbnu Ebi'l-Hukayk da Hayber Yahudilerinden ve Hicaz tüccarlarından. Mekke'ye gitmiş ve Mekkelileri Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* karşı kıskırtmıştı. Onlar da ordu hazırlamış ve Hendek Savaşı meydana gelmişti. Savaş ateşini tutuşturan bizzat bu şahsın kendisi idi. Buhari, Bera bin Azib'ten şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Yahudi Ebu Rafi'yi öldürmek üzere ensardan bazı adamları gönderdi, başlarına da Abdullah bin Atik'i görevlendirdi. Ebu Rafi, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* eziyet ediyor ve ona karşı düşmanı kıskırtıyordu. Ebu Rafi, Hicaz toprağında bir kalenin içinde bulunuyordu.”³ Buhari, yine Bera bin Azib'ten şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Ebu Rafi için bir grup gönderdi. Geceleyin, bu gruptan olan Abdullah bin Atik, Ebu Rafi'nin evine girdi ve onu uykudayken öldürdü.”⁴

Abdullah bin Atik, Ebu Rafi'yi öldürmek için bir takım hilelere başvurmuştur. Hile ile kaleye girmiş, sonra Yahudilerin kale kapılarını arkadaşları dışarıdan kilitlemiş, daha sonra Ebu Rafi'ye gitmiş ve girdiği her kapıyı arkasından kilitlemiştir. Bununla beraber tanınmaması için sesini de değiştirmiştir. İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bu hadisten şunları anlamaktayız: Kendisine davet ulaştığı halde küfürde ısrar eden müşrikleri ve eli, dili veya malı ile Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* aleyhine müşriklere yardım edenleri suikast ile öldürmek caizdir. Yine düşman hakkında casusluk yapmak, onlara ansızın saldırmak, müşriklere karşı savaşta şiddete başvurmak, maslahat için gerçek dışı şeyler anlatmak ve az sayıda Müslüman ile çok sayıdaki müşriğe karşı saldırmak caizdir.”⁵

Buhari, bu hadisi “Uykuda olan müşriği öldürme” babında rivayet etmiştir. Abdurrahman ed-Duseri *Rahimehullah*, “Sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım dileriz”⁶ ayetinin tefsirinde, ubudiyetin mertebelerini açıklama babından bu konu ile ilgili olarak şöyle der: “Elden geldiği kadar

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/160

² 9 Tevbe/12

³ Buhari, Hadis no: 3039

⁴ Buhari, Hadis no: 3038

⁵ Fethu'l-Bari, 7/354

⁶ 1 Fatıha/4

kuvvet hazırlamak dinin gereklerinden ve onu yerine getirmenin esaslarındandır. Allahu Teala'ya gerçekten ibadet eden kişi, bu meselede gevşeklik göstermez. Bunu ertelemek bir yana, geciktirilmesi bile caiz değildir. Allahu Teala yolunda cihada karar veren ve Allahu Teala'ya karşı samimi kulluk içerisinde olan bir insan inkar ve dinsizliğe çağıran, Allah'ın vahyini karalayan, kalemini veya buna benzer diğer propaganda araçlarını hanif dine karşı kullanan küfür önderlerine suikast düzenleyebilir. Çünkü bunlar Allah'a ve Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* eziyet eden kafirlerdir. Dünyanın her yerinde özel veya genel olarak Müslümanların bu tür kişileri yaşatması caiz değildir. Çünkü bunlar Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* öldürülmesini söylediği İbn-u Ebi'l-Hukayk ve başkalarından daha zararlıdırlar. Onların yolundan gidenleri bu zamanda ortadan kaldırmamak, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vasiyetini yerine getirmemek, Allahu Teala'ya kulluğu açıkça ihlal etmek ve dini yıkmaya çalışan balyozlara rahat çalışması için alçakça izin vermek olur. Böyle bir şeye göz yummak, ancak Allah'ın dini için hamiyet göstermemek ve Allah için bunlara buğz etmemek olarak açıklanabilir. Bu ise Allah ve Rasulü'nün sevgisi ve bu ikisinin yüceltilmesi konusunda büyük bir eksiklik. Bu eksiklik, Allahu Teala'ya yapılan doğru bir kulluk ile asla bağdaşmaz.”¹

İbn-i Ömer'den rivayet edilen hadiste şöyle geçer: “Savaşlardan birinde öldürülmüş bir kadın bulundu. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kadın ve çocukların öldürülmesini yasakladı.” Diğer bir rivayette “yasakladı” ibaresi yerine “eleştirdi” diye geçmektedir.²

Sa'b bin Cessame hadisinde şöyle geçer: “Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, müşriklerin, gece baskınlarında öldürülen çocuk ve kadınları hakkında soruldu. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Onlar müşriklerdendir” diye cevap verdi. Başka bir rivayette ise şöyle geçmektedir: “Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, atlı bir grubun geceleyin düşmana saldırması esnasında, müşriklerin çocuklarından isabet alanların durumu ile alakalı soruldu. Bunun üzerine şöyle cevap verdi: “Onlar babalarındandır.”³

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Onlar babalarındandır”, yani bunda bir sakınca yoktur. Çünkü miras, nikah, kısas, diyetler ve başka şeylerde babaları için uygulanan hükümler onlar için de geçerlidir. Maksat, bu işin zaruret olmaksızın ve kasten yapılmaması şartı ile bir sakıncasının olmadığını belirtmektir. Kadınların ve çocukların öldürülmesini yasaklayan yukarıdaki hadisten maksat ise, onların ayrı bir yerde iken öldürülmelerinin yasaklığıdır. Ama geceleyin müşriklerin kadın ve çocuklarının da bulunduğu bir yere

¹ Abdurrahman ed-Duseri, *Safvatu'l-Âsâr ve'l-Mefahim min Tefsiri'l-Kur'ani'l-Azim*, 1/268 Daru'l-Erkam, 1404

² Müttefekun Aleyhi

³ Müslim

askerlerin baskın yapması halinde kadın ve çocukların öldürülmesinde bir sakınca olmaz. Bu, bizim, Malik'in, Ebu Hanife'nin ve cumhurun görüşüdür. Çünkü geceleyin baskın yaparken kadın, erkek ve çocuklar birbirinden seçilemez. Hadiste geçen, "Zerari" sözcüğü şeddeli veya şeddesiz söylenebilir ki bundan maksat kadın ve çocuklardır. Bu hadis gece baskını yapmanın ve daha önceden davetin ulaşmış olduğu kişilere karşı haber vermeden saldırmanın caiz olduğunu gösterir. Ayrıca dünyada kafirlerin çocuklarının babalarının hükmüne tabi olduğunu da belirtir. Ancak ergenlik yaşından önce ölmeleri ile ilgili olarak üç farklı görüş bulunmaktadır."¹

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: "Kafirlerle geceleyin baskın yapmak ve haber vermeden öldürmek caizdir. Ahmed, geceleyin baskın yapmakta bir sakınca olmadığını söyler. Zaten Rumlara geceleyin baskın yapılmadı mı? Düşmana geceleyin saldırmanın mekruh olduğunu söyleyen kimse bilmiyoruz. Süfyan, Zuhri, Abdullah bin Abbas ve Sab bin Cessame sened zinciri ile Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle aktarılır: "Müşriklerin evlerine gece baskın düzenliyoruz, onların kadın ve çocuklarını esir alıyoruz, bunda bir sakınca var mıdır?" diye soruldu. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*: "Onlar da onlardandır" diye cevap verdi. Bu hadisin senedi hasendir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kadın ve çocukların öldürülmesini yasaklamaktadır, diye itiraz edilirse, bunun kasten onları öldürmenin yasaklığıyla ilgili olduğunu söyleriz. Ahmed, onların kasten öldürülmesine karşı çıkmaktadır. Sab'ın *Radıyallahu Anhu* rivayet ettiği hadis kadınların öldürülmesinin nehyinden sonrasına dekgelmektedir. Çünkü kadınların öldürülmelerinin nehyi İbn-i Ebi Hukayk'ın öldürülmesi için adam gönderilmesi esnasında olmuştur. Her iki rivayeti uzlaştırmak da mümkündür. Yasaklanan öldürme, kasıtlı öldürmedir; mübah olan öldürme ise, kasıtsız yapılandır."²

Sab'ın hadisini şerh ederken İbn-i Hacer *Rahimehullah*, bunun mensuh olabileceğini belirtir. Çünkü Ebu Davud'un rivayetinde Zuhri'nin sözünden bu hadise ilave olunmuş bir fazlalık bulunmaktadır. Rivayetin sonunda "Süfyan der ki: Zuhri dedi ki: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kadın ve çocukların öldürülmesini yasakladı." İbn-i Hacer şöyle der: "Zuhri bu sözü ile sanki Sa'b hadisinin mensuh olduğuna işaret etmektedir." Ne var ki bu yasaklamanın tarihi ile ilgili rivayet konusunda da ihtilaf bulunmaktadır. Ebu Davud'un rivayetinde Ebu'l-Hukayk'ın öldürülmesi için adam gönderildiği dönemde olduğu söylenirken, İbn-i Hibban'ın rivayetinde ise Huneyn günü olduğu belirtilmektedir."³

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 12/48-50

² El-Muğni ve'ş-Şerhu'l-Kebir, 10/503

³ Fethu'l-Bari, 6/147

Ebu Bekr el-Hazimi, bu iki hadisi nakletmiş ve bir grubun, ikinci hadisin birinci hadisi neshettiğini, başka bir grubun birinci hadisin ikinci hadisi neshettiğini ve yine üçüncü bir grubun ise bu iki hadisi uzlaştırmaya çalıştığını aktarır. Daha sonra ise bu iki hadisin uzlaştırıldığı Şafii'nin görüşünü nakletmiştir. Şafii *Rahimehullah* şöyle der: “Sab hadisi, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* son umresi sırasında olmuştur. Şayet birinci umresi sırasında olmuşsa, bu dönemde veya daha öncesinde İbnu Ebi'l-Hukayk öldürülmüştü. Son umresi sırasında olmuşsa, bunun İbnu Ebi'l-Hukayk’ın öldürülmesi olayından sonra olduğu kesindir.” Şafii *Rahimehullah*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kadın ve çocukları öldürmeyi yasakladığını biliyoruz, ancak daha sonradan bunu serbest bıraktığını bilmiyoruz, demektedir. Bize göre kadın ve çocukların öldürülmesinin yasaklığı, bu kadın ve çocukların, öldürülmeleri emredilen düşman kişilerden ayırt edilebilmelerinin mümkün olduğu yerlerdedir. “Onlar da onlardandır” sözü, bu kadın ve çocukların da hem can ve hem de yurt bakımından dokunulmazlığa sahip olmadıkları manasındadır. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geceleyin düşmana baskın yapmayı mübah kılmıştır. Mustalıkoğullarına iki defa gece baskını yapmıştır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gece baskını yapmayı helal kılmışsa, bu durumda baskın sırasında düşmandan kadın ve çocukların ele geçirilmesinin helal olmasını da hiç kimse haram kılamaz. Bu nedenle bu kadın ve çocukların öldürülmelerinden dolayı günah kazanma, kefare, diyet veya kısas gibi şeyler yoktur. Çünkü gece baskını yapmak mübah kılınmıştır. Onlar için İslam dokunulmazlığı da yoktur. Ancak onlar erkeklerden ayrı ve seçilebilir durumda iseler, onları öldürmek doğru olmaz. Çocukların öldürülmesinin yasaklanması, öldürmeyi gerektirecek küfür işleri henüz yapmamları sebebiyledir. Kadınların öldürülmesinin yasaklanması ise, onların savaşçı olmamalarından dolayıdır. Hem çocuklar ve hem de kadınlar ele geçirildikleri takdirde Allah’ın dinine destek olmaya adayırlar.”¹

Şafiinin ve daha önce Nevevi’nin söylediğinin özeti şudur: Öldürülmesi istenen kafirler ile içiçe olmaları halinde kadın ve çocukların öldürülmesinde bir sakınca yoktur. Ancak kasten, onları hedef edinmek ve öldürmek doğru değildir. Allahu Teala en doğrusunu bilir.

3- İslam’da Gizlilik:

İslam’da gizlilik genel olarak davet ile veya özel olarak fertler ve askeri işler ile ilgili olabilir. Bunlardan her birinin delilleri bulunmaktadır.

A) Davette Gizlilik:

İslam davetinde asıl olan, açıklıktır. Çünkü İslam, bütün insanlığa yapılan çağrıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Rasül! Rabbinden sana indiril-

¹ El-Hazimi, el-İtibar fi’n-Nasihi ve’l-Mensuhi, 215, Matbaatu'l-Endülüs, Hims, 1386

leni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun.”¹ Bununla beraber Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Allahu Teala kendisine izin verinceye kadar davetini gizlice yapmaya devam etmiştir.

Buhari, “Namazında yüksek sesle okuma. Onda sesini fazla da kısma; ikisinin arası bir yol tut”² ayeti ile ilgili olarak İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhuma* şöyle rivayet eder: “Bu ayet, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Mekke’de gizlendiği dönemde indi.”³ İbn-i Hacer, İbn-i Abbas’ın bu sözünün, bu ayetin inmesinin İslam’ın ilk yıllarında olduğu manasına geldiğini söyler.⁴

“Sana emredilenleri yüksek sesle ilan et ve müşriklerden yüz çevir”⁵ ayeti ile ilgili olarak ise İbn-i Kesir *Rahimehullah* şöyle der: “Ebu Ubeyde, Abdullah bin Mes’ud’tan rivayetle şöyle der: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Sana emredilenleri yüksek sesle ilan et” ayeti ininceye kadar gizlenmeye devam etti.”⁶

B) Fertlerin İmanlarını Gizlemeleri:

Allahu Teala şöyle buyurur: “Firavn ailesinden olup, imanını gizleyen bir mü’min adam şöyle dedi..”⁷ Ashab-ı Kehf ile ilgili olarak da şöyle geçmektedir: “Bu paranızla içinizden birini şehre gönderin. Hangi yiyeceğin daha temiz olduğuna baksın ve ondan size bir yiyecek getirsin. Bir de gizlenmeye ve sizi kimselere sezdirmemeye baksın, çünkü sizi farkedelerse taş tutarlar veya kendi dinlerine geri döndürürler. O zaman asla kurtulamazsınız”⁸. “Sizi kimselere sezdirmemeye baksın” sözü gizliliği belirtir.

İbn-i Abbas’tan, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Mikdad’a şöyle dediği rivayet edilir: “Bir kimse içinde yaşadığı kafirlere karşı imanını gizler, (sen karşılaştığın zaman) imanını açığa vurursa (sakın öldürme. Bu hayatını kurtarmak için mü’minim dedi, diyerek onu) öldürecek olursan (cinayet işlemiş olursun). Nitekim, Mekke’de iken, bir zamanlar sen de imanını gizlemiştin.”⁹

Ebu Zer el-Ğifari’nin *Radiyallahu Anhu* Müslüman oluşu kıssasında şöyle anlatılır: Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanına girdi ve “Bana İslam’ı anlat” dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* İslam’ı anlattı. Ora-

¹ 5 Maide/67

² 17 İsra/110

³ Hadis no: 4722

⁴ Fethu’l-Bari, 8/405

⁵ 15 Hicr/94

⁶ Hicr suresi tefsiri

⁷ 40 Mü’min/28

⁸ 18 Kehf/19-20

⁹ Buhari, Hadis no: 6866

da Müslüman oldu. Daha sonra Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona, “Ey Ebu Zer! Bu işi gizli tut ve memleketine dön. Ortaya çıktığımızı duyduğün zaman çık gel” dedi. O ise şöyle cevap verdi: “Seni hak ile gönderen Allah’a yemin ederim ki bunu onların içinde haykırarak açıklayacağım.”¹ Haccac bin İlat es-Sulemi, Müslümanlığını Mekkelilerden gizlemiş ve oradaki mallarını toplayıp getirinceye kadar onlara yalan söylemek için Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* izin istemiştir.²

İman bölümünün “Korku taşıyan kişinin imanını gizlemesinin caizliği” babında Müslim, Huzeyfe’den şöyle rivayet etmektedir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber bulunuyorduk. Bana, “Kaç kişinin Müslüman olduğunu sayınız”, dedi. Bizler, “Sayımız altıyüz ile yediyüz arasında iken bizim için korkuyor musunuz?” dedik. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Sizler bilmiyorsunuz, çetin bir durumla karşı karşıya gelebilirsiniz” dedi. Öyle zor bir durumla karşı karşıya geldik ki her birimiz ancak gizlenerek namaz kılabilirdi.” Buhari de “Öyle çetin bir dönem oldu ki bizler, ancak tek başına ve gizlenerek namaz kılabilirdik” şeklinde rivayet etmektedir.³ Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Öyle çetin bir dönem oldu ki bizler, ancak tek başına ve gizlenerek namaz kılabilirdik” dedikleri durum, her halde meydana gelen bazı fitneler zamanında olmuştur.”⁴

Görüldüğü gibi, imanı gizlemek caizdir ve özellikle kafirlerden korku olduğu zaman bu, meşrudur. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Bir yerde veya bir dönemde müstaz’af durumunda olan kişi sabretmeyi ve Allah’a ve Rasulü’ne eziyet eden kitap ehlinde ve müşriklerden yüz çevirmeyi emreden ayetler ile amel etsin. Ancak kuvvet sahibi olanlar, dini kötüleyen küfür önderleriyle ve kendi elleriyle yenilmiş olarak cizye verene kadar kitap ehli ile savaşmayı emreden ayetler ile amel etsinler.”⁵

C) Askeri İşlerde Gizlilik:

Davette asıl olanın açıklık olduğunu ve gizliliğin ise istisnai bir durum olduğunu belirttik. Askeri işlerde ise durum bunun tersidir ve dolayısıyla da gizlilik esastır. Bilgiler, sırlar ve manevralar ne kadar gizli olursa o kadar iyidir. Hepsisi de düşmanı gafil bir halde yakalamak ve ansızın vurmak içindir. Bu, zafer için önemli sebeplerdendir. Bununla ilgili deliller ise şunlardır:

1- Buhari, Ka’b bin Malik’ten, Tebuk Savaşı’na katılmamasıyla ilgili olarak şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ne zaman bir savaşa karar vermişse, hep başka yönü gösterirdi. Ancak Rasulullah

¹ Buhari, Hadis no: 3522

² Bkz: el-Bidaye ve’n-Nihaye, 4/215

³ Buhari, Hadis no: 3060

⁴ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 2/179

⁵ Es-Sarimu’l-Meslul, 221

Sallallahu Aleyhi ve Sellem Tebuk Savaşı'na çıktığında sıcaklık şiddetli, yol uzun ve düşman da çoktu. Bu nedenle Müslümanlara savaş için hazırlık yapmalarını söyledi ve gitmek istediği yönü bildirdi.”¹ “Rasulullah ne zaman bir savaşa karar vermişse, hep başka yönü gösterirdi” sözü, askeri işlerde asıl olanın gizlilik olduğunu bildirmektedir. Ebu Davud bunu “Savaş hiledir” ilavesiyle rivayet eder.

Hadis, gizlilik ile ilgili olarak komutanın gidilecek yönü askerlere açıklamadan savaşa çıkmasının caiz olduğunu gösterir. Çünkü hadiste “Müslümanlara savaş için hazırlık yapmalarını söyledi ve gitmek istediği yönü bildirdi” sözleri buna delalet etmektedir. Bu ise Tebuk Savaşı'nda olmuştur. Bunu belirtmemizin sebebi, askerlerden birinin “Ne yöne gidildiğini bilmeden savaşa çıkmam” demesini önlemektir. Hadis ayrıca askeri bilgilerin sadece düşmandan değil, arkadaştan da gizlenebileceğini gösterir. Bundan maksat ise bilgilerin en dar çerçevede tutulması ve mümkün olduğu kadar yayılmasının önlenmesidir. Çünkü düşmanın casusları vardır ve bu bilgileri dost olan kişi başkalarına anlatabilir. Onun için “Sırrın kanındır, nereye saklayacağını iyi düşün” demişlerdir.

2- Ensar ile yapılan Akabe Bey'atı da bu gizliliğe bir örnektir.²

3- Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Mekke'den Medine'ye hicreti de gizliliğin kapsamındadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer siz ona (Rasulullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir. Hani kafirler onu, iki kişiden biri olarak çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına, “Üzülme çünkü Allah bizimle beraberdir” diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi. Onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kafirlerin sözünü alçalttı.”³ Ebu Bekir Radiyallahu Anhu şöyle der: “Mağarada iken Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Onlardan biri ayağının önüne baksa bizi görecektir” dedim. Bunun üzerine bana: “Ey Ebu Bekir, üçüncüsü Allah olan iki kişi için zannettiğin şey nedir?” dedi.”⁴ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, onları takip eden Suraka bin Malik'e “Bizim hakkımızda kimseye bir şey söyleme” demiştir.⁵

4- Gizliliğin yapıldığı yerlerden biri de Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gönderdiği bir seriyenin başına atadığı Abdullah bin Cahş'a kapalı bir mektup verip, bu mektubu iki gün sonra açmasını ve yazılanları yerine getirmesini bildirmesidir. Allah'ın izni ile bunun üzerinde beşinci bölümde duracağız.

¹ Buhari, Hadis no: 4418

² El-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/160

³ 9 Tevbe/40

⁴ Buhari, Hadis no: 3653

⁵ Buhari, Hadis no: 3906

5- Askeri işlerde gizliliğin olduğu yerlerden biri de düşman hakkında casusluk yapılmasıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, düşmanın durumunu gözetlemek için casuslar gönderirdi. Mesela Huzeyfe'yi *Radiyallahu Anhu* Hendek Savaşı'na gelen düşmanın askerlerini gözetlemesi için göndermiştir. Ayrıca Zübeyr'i *Radiyallahu Anhu* de tek başına buna benzer bir iş ile görevlendirmiştir.

6- Nuaym bin Mes'ud'un Müslümanlığını gizlemesi ve Hendek günü Beni Kureyza ile müşriklerin ordusunu birbirine düşürmesi de bu örneklerden biridir. İbn-i İshak şöyle aktarır: "Nuaym bin Mes'ud Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldi ve "Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Müslüman oldum. Kavmim ise benim Müslüman olduğumu bilmiyor. İstedğini bana emret" dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Sen aramızdan bir kişisin, gücün yettiği kadar onları bölmeye çalış, şüphesiz harp hiledir" buyurdu."¹

İbn-i Teymiye *Rahimehullah*, bu tür yararları sağlamak için elbise ve benzeri şeylerde, görünüş olarak müşriklere benzemenin caiz, hatta vacip olduğunu belirterek şöyle der: "Buna işaret eden şeylerden biri de, onlara benzemekle ilgili gelen haberlerin tamamının, hicretin başlarında olmasıdır. Daha sonra bunlar neshedilmiştir. Çünkü o zaman Yahudiler; elbise, alamet veya başka şeylerde Müslümanlardan ayırt edilemiyordu. Sonra Kitap, sünnet ve Ömer *Radiyallahu Anhu* zamanında tamamlanan icmada şiarlarda (alametler) ve izlenen yolda onlara muhalefet etmek gerektiği belirtilmiştir. Bunun sebebi de, onlara muhalefetin ancak cihad, cizye ve yenilgiye uğratmakla ve bu sayede de dinin üstün olmasıyla gerçekleşmesidir. Müslümanlar başlangıçta zayıf olup muhalefet etmeleri henüz kendilerine emredilmemişti. Ancak din tamalanıp yükselince, bu muhalefet kendilerine şer'i olarak emredildi.

Bugün için ise şöyle düşünelim: Bir Müslüman daru'l-harp olan veya Müslümanlarla arasında bir anlaşmanın olduğu küfür yurdunda bulunsa, dış görünüşte onlara muhalefet etmekle görevli tutulmaz. Çünkü bu, onun için zararlı olabilir. Aksine erkek için bazen onların dış görünüşlerinde ortak olması, onları dine davet etmek ve durumlarına vakıf olmak, durumlarını Müslümanlara bildirmek veya Müslümanları zararlarından korumak gibi dini bir yarar sağlıyorsa müstehap, hatta vacip olabilir.

Ancak daru'l-İslam'da ve Allahu Teala'nın Müslümanları üstün kıldığı, kafirleri yenilgiye ve cizye vermeye mahkum ettiği hicret yurdunda ise muhalefet şer'i bir emirdir. Dolayısıyla onlara muhalefet etmenin, zaman ve me-

¹ El-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/111, Fethu'l-Bari, 7/402

kana göre değişebildiği anlaşılırsa, bu durumda bu konudaki hadislerin hakikati de ortaya çıkmış olur.”¹

İslam’da gizlilik ile ilgili şer’i delillerden bazıları bunlardır. Dolayısıyla, “İslam gizli çalışmayı kabul etmez” diyenlerin yanlışlığı ortadadır. Ne yazık ki İslam daveti ile uğraşan bazı kişiler, bazılarının gizlilik içinde hareket etmesine karşı çıkmaktadırlar. Bu da gösteriyor ki Allah yolunda cihada hazırlık yapmak, bu gibilerin aklına bile gelmemektedir. Eğer bu onların aklına gelmiş olsa, gizliliğin ne demek olduğu ortadadır ve anlaşılabilir bir niteliktedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı.”²

“Savaş hiledir” konusu ile ilgili olarak son söyleyeceklerimiz bunlardır.

¹ İktizau’s-Sirati’l-Mustakim, 1/418-419, hicri 1404

² 9 Tevbe/46

ONDOKUZUNCU MADDE

Şehadet tek başına amaç değildir. Bilakis asıl maksat, Allah'ın dininin ortaya çıkarılmasıdır.

Bunu şöyle de söyleyebiliriz: Cihadın temel amacı şehadet değil, dini yüceltmektir. Şehadetin fazileti ile ilgili olarak şunları aktarabiliriz:

Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah mü'minlerden mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürler."¹

Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: "Allahu Teala, kendi rızası için yola çıkan kimse hakkında: "Bu kulum, benim yolumda cihad etmek üzere bana iman ederek peygamberlerimi tasdik ederek yola çıkmıştır. Artık onu ya cennetime koymak yahut da ecir veya ganimet elde etmiş olarak, çıkmış olduğu meskenine geri çevirmek hususunda garanti veriyorum" diyerek te'minat verir. Muhammed'in nefsi kudret elinde tutan Zat'a yemin olsun ki, Allah yolunda yaralanmış hiçbir yaralı yoktur ki kıyamet günü, yaralandığı ilk günkü manzarasıyla gelmiş olmasın: (Yarası taze) kan renginde, kokusu da misk kokusunda olarak. Muhammed'in nefsi kudret elinde tutan Zat'a yemin ediyorum ki, Müslümanlar'a meşakkat vermeyecek olsam, Allah yolunda gazveye çıkan hiçbir seriyyeden asla geri kalmazdım. Ancak onları bindirecek bir binek bulamıyorum. Onlar da beni takibe imkan bulamıyorlar. Benden geri kalmak ise onlara zor gelmektedir. Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Zat'a yemin ederim ki, Allah yolunda gazaya çıkıp öldürülmeyi, sonra tekrar diriltilip öldürülmeyi, sonra tekrar diriltilip öldürülmeyi ne kadar isterim."²

Enes'ten *Radiyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: "Cennete giren hiç kimse dünyaya geri dönmek istemez, yeryüzünde olan her şey orada vardır. Ancak şehid böyle değil. O, mazhar olduğu ikramlar sebebiyle yeryüzüne dönüp onlarca defa şehit olmayı temenni eder."³ Hadis, cennete giren kişilerin orada gördüğü büyük ikramlar ve nimetler sebebiyle, bütün dünyaya sahip olsalar da dünyaya yeniden dönmek istemediklerini belirtir. Bir hadiste şöyle geçmektedir: "Cennette bir kamçılık yer, dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır."⁴ Ancak şehid, tekrar dünyaya gelmek ve cennette gördüğü yerinin yükselmesi için Allah yolunda onlarca kez öldürülmek ister. Bu nedenle İbn-i Hacer, İbn-i

¹ 9 Tevbe/111

² Müttefekun Aleyhi

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Buhari

Battal'ın “Bu hadis, şehitlikle ilgili rivayet edilenlerin en iyisidir” dediğini aktarır.¹ Şehitlik ile ilgili şu hususlara değinmek gerekir:

- A- Şehitlik arzusunun zafere ulaşmadaki rolü
- B- Taşkınlığın zararları
- C- Korkaklığın zararları
- D- Ürkekliğin zararları

¹ Fethu'l-Bari, 3/33

A- ŞEHİTLİK ARZUSUNUN ZAFERE ULAŞMADAKİ ROLÜ

Şehitlik arzusu ve bunun için gayret etmek, savaşta mü'minin sebatını artıran en büyük sebeplerdendir. Bu nedenle şehitlik dünyada zaferin sembolü ve ahirette de cennete girmenin belgesidir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah mü'minlerden mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler, ölürler."¹ Şehitlik arzusu, genelde mü'minlerde bulunan sayı ve maddi hazırlık eksikliğini telafi eder. Aynı şekilde, düşmanın bu ayrıcalığa sahip olmadığı bilindiği zaman onları da ürkütür. Çünkü kafir, Allahu Teala'nın belirttiği gibi ne pahasına olursa olsun yaşamak için can atar: "De ki, "Eğer ahiret yurdu Allah katında başkalarına değil de yalnız size mahsus ise ve eğer doğru sözlü iseniz, ölümü dilesenize!" Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir. And olsun ki, onların hayata diğer insanlardan ve hatta Allah'a eş koşanlardan da daha düşkün olduklarını görürsün. Her biri ömrünün bin yıl olmasını ister. Oysa uzun ömürlü olması onu azaptan uzaklaştırmaz. Allah onların yaptıklarını görür."²

"Onu asla dilemezler" ve "onların hayata diğer insanlardan ve hatta Allah'a eş koşanlardan da daha düşkün olduklarını görürsün" ifadeleri üzerinde düşünmek ve bunları, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yukarıda aktardığımız Enes hadisi ile karşılaştırmak gerekir: "Cennete giren hiç kimse dünyaya geri dönmek istemez, yeryüzünde olan her şey orada vardır. Ancak şehid böyle değil. O, mazhar olduğu ikramlar sebebiyle yeryüzüne dönüp onlarca defa şehit olmayı temenni eder." Mü'minin ölümü ve şehadeti sevdiği ve onları arzuladığı kadar, kafir de ölümden korkar ve yaşamaya can atar.

Bu nedenle Müslümanların zihnine ve ruhuna şehitlik kavramını ve üstünlüğünü yerleştirmek gerekir. Bu ise imani hazırlık ile, salih selevin ve sahabenin savaşlardaki fedakarlıklarının okutulması ve anlatılması ile yapılabilir. Burada bol imkanlara sahip de olursa, konfor ve lüks yaşamı bırakmaya ve zorluklara katlanmaya alışmanın önemini vurgulamak istiyorum. Çünkü bunun sabır ve savaş konusunda çok büyük rolü bulunmaktadır.

Şehadeti arzulamanın, Müslümanlarda cihad prensiplerinin en önemlilerinden olan korku salma siyasetinin de bir parçası olduğunu belirtmek gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* "Bir aylık mesafeden korku salmak ile yardım olundum"³ buyurmaktadır. Korku salmanın iki yönü vardır.

¹ 9 Tevbe/111

² 2 Bakara/94-96

³ Buhari

1- Nicelik (Maddi Güç) Boyutu: Bunu şu ayet-i kerime belirtmektedir: “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”¹ Ayette “korkutursunuz” ibaresi bu ürkütme ve korku salmayı ifade etmektedir. Bu ise kuvvetle olur. Bu kuvvetin elemanları mal, fert ve silahtır.

2- Nitelik (Keyfiyet) Boyutu: Bunun da iki şıkkı vardır. Bunlardan birincisi, maddi yöndür. Maddi yön, Müslüman ferdin savaş yeteneklerini yükseltmek için yapılan hazırlıktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kuvvetli mü’min, zayıf mü’minden hayırlı ve Allah’a daha sevimlidir.”² İkincisi ise, manevi yöndür. Manevi yön ise, Müslümanların gönlüne şehadet arzusunun ve sabrın yerleştirilmesidir. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Sabredin, (düşman karşısında) sebat gösterin; (cihad için) hazırlıklı ve uyanık bulunun ve Allah’tan korkun ki başarıya erişebilesiniz.”³

Başka bir ayette ise şöyle geçer: “O (düşman) topluluğunu takip etmekte gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız onlar da, sizin çektiğiniz gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz Allah’tan, onların ümit etmedikleri şeyleri umuyorsunuz. Allah ilim ve hikmet sahibidir.”⁴ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* de şöyle buyurur: “Bil ki, zafer sabır iledir.”

İmani hazırlıktan sözetmeye devam ederken şunu tekrar vurgulayarak hatırlatmak istiyorum ki; itaat olan amelleri işlemek ve haramlardan sakınmak suretiyle Allahu Teala’dan korkmanın, savaş alanında çok büyük etkisi ve rolü vardır. Allahu Teala, düşmana sarsıntı vereceğini mü’minlere vaad etmiştir. Şöyle buyurur:

“Hani Rabbin meleklere: Muhakkak ben sizinle beraberim; haydi iman edenlere destek olun. Ben kafirlerin yüreğine korku salacağım; vurun boyunlarına; vurun onların bütün parmaklarına, diye vahyediordu.”⁵

“Eğer kafirler sizinle savaşsalar, arkalarına dönüp kaçarlardı. Sonra bir dost ve yardımcı da bulamazlardı. Allah’ın öteden beri süregelen kanunu budur. Allah’ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın.”⁶

¹ 8 Enfal/60

² Müslim

³ 3 Al-i İmran/200

⁴ 4 Nisa/104

⁵ 8 Enfal/12

⁶ 48 Feth/22-23

Bu nedenle takva ve salih amel, düşmana korku salma ve meydan okuma siyasetinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu anlayış ümmetin ilk kuşaklarının zihinlerinde açık ve yerleşikti. İranlılara karşı savaşa giden Sad bin Ebi Vakkas'a Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu* yazdığı ve yukarıda aktardığımız mektubunda bu açıkça görülmektedir.

B- TAŞKINLIĞIN ZARARLARI

Şehadet, ileride belirteceğimiz gibi, ancak bazı yerlerde bizzat maksat niteliğinde olabilir. Çünkü şehadet, dini yüceltmek için arzu edilir. Bu nedenle bizzat şehitliğin kendisi hedef olmamakla beraber kişinin savaşta kendini şehit olmak için şartlandırmasında ise, bir sakınca yoktur. Çünkü hedef, dinin yüceltilmesidir. Ancak düşmana vereceği büyük zararı gözardı ederek, sırf şehit olmak için savaşa dalmak da doğru değildir. Bunun delilleri ise şunlardır:

1- Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Kim Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye savaşırsa, işte o Allah yolundadır”¹ buyruğu. Burada cihadda asıl maksadın, şehadet değil, Allah'ın sözünün yüceltilmesi olduğu bildirilmektedir. Ki zaten şehadetin gelip gelmemesi Rabbimizin elinde olan bir şeydir. Gelirse de ancak Allah'ın seçtiği kullara gelecektir. Nitekim Allahu Teala şöyle buyurur: “Ve sizden şehidler seçer.”²

2- Allahu Teala şöyle buyurur: “Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü'minleri de teşvik et. Umulur ki Allah kafirlerin gücünü kırar.”³ Kafirlerin kuvvetinin defedilmesi için cihad emredilmektedir. Allah *Subhanehu ve Teala* kafirlerin fitnesini defetmek ve Allah'ın dininin hakimiyeti uğruna savaşmamızı emretmektedir: “Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın.”⁴ Yine Allah *Subhanehu ve Teala*, kafirleri kahretmesi için bize cihadı emretmiştir: “Onlarla savaşın ki, Allah sizin ellerinizle onları cezalandırsın; onları rezil etsin, sizi onlara galip kılsın ve mü'min toplumun gönüllerini ferahlıtsın.”⁵ Yine Rabbimiz cihaddaki gayenin dinin açığa çıkarılması olduğunu şu ayette belirtmektedir: “O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendisi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Rasulü'nü hidayet ve hak din ile gönderendir.”⁶ Allahu Teala cihadı dinin açığa çıkarılması için bir vesile kılmıştır: “Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın.”⁷

Dolayısıyla cihadın asıl gayesi, dinin yüceltilmesidir. Bunu belirtmekteki maksadımız ise, kimi Müslümanlarda ortaya çıkan taşkınlığı önlemek ve onları orta yola sevketmektir. Onları korkaklık ile taşkınlık arasında bulunan cesaret çizgisinde tutmaktır. Taşkınlık, düşmana verilebilecek zararın ve

¹ Müttefekun aleyh

² 3 Al-i İmran/140

³ 4 Nisa/84

⁴ 8 Enfal/39

⁵ 9 Tevbe/14

⁶ 9 Tevbe/33

⁷ 8 Enfal/39

durumların hesap edilmeden sırf şehadet için için savaşa atılmaktır. Bu, Asım bin Sabit'in seriyyesinde meydana geldiği gibi, düşman tarafından kuşatılan ve esir düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalanların öldürülünceye kadar savaşıması gibi¹ bazı yerlerde caiz ise de, savaşmaktaki asıl amaç bu değildir. Savaşta, şehadet bizzat hedef olmuş olsaydı, taktik gereği bir gruptan başka bir gruba intikal etmek veya savaş pozisyonu almak için düşmanın önünden kaçmak caiz olmazdı. Allahu Teala şöyle buyurur: "Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilmek veya bir başka topluluğa katılmak maksadı dışında, o gün arkasını düşmana dönen kimse Allah'dan bir gazaba uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü bir dönüştür."²

Savaşta gözönünde bulundurulması gereken prensiplerden biri de, askeri bir yarar olmayan yerlerde Müslümanların kuvvetini korumaya özen göstermek ve onları tehlikeye maruz bırakmamaktır. Bu nedenle tek başına olan Müslümanın üç ve daha fazla sayıdaki kafdinden kaçması caiz görülmüştür. İbn-i Abbas *Radiyallahu Anhu* şöyle der: "Kim iki kişiden kaçarsa, kaçmış olur. Ancak kim üç kişiden kaçarsa, kurtulmuş olur."³

Ömer İbnu'l-Hattab, Sad bin Ebi Vakkas'a yazdığı mektupta şöyle der: "Yenilgi, kaybolma veya düşman tarafından öldürüleceklerinden endişe ettiğin zaman, bu tehlikelerin sözkonusu olduğu herhangi bir yere seriyye veya gözcüler gönderme." Bütün bunlar, Müslümanların kuvvetini korumanın önemli bir prensip olduğunu gösterir. Halid bin Velid'in Mute Savaşı'nda askerlerini savaş alanından çekmesi bunun en açık örneklerindendir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu taktiği zafer olarak nitelendirmiştir. Buhari, kendi senediyle Enes'ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* konuşma yaptı ve şöyle dedi: "Sancağı Zeyd aldı ve vuruldu, sonra Cafer aldı ve o da vuruldu, sonra Abdullah bin Revaha aldı ve vuruldu. Sonra emir tayin edilmediği halde Halid bin Velid sancağı aldı ve Allah onu muvaffak etti." Enes *Radiyallahu Anhu* der ki: "Bunları anlatırken iki gözünden de yaş akıyordu."⁴ Buhari'nin yine Enes'ten *Radiyallahu Anhu* başka bir rivayetinde ise şöyle geçer: "Nihayet Allah'ın kılıçlarından bir kılıç sancağı aldı ve Allah ona fethi nasip etti."⁵

İbn-i Hacer şöyle der: "Nakil ehli, "Allah ona fethi nasip etti" sözünden maksadın ne olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. İbn-i Kesir şöyle der: "Şöyle yorumlanabilir: Halid İbn-i Velid *Radiyallahu Anhu* komutayı devralınca orduyu geri çekti. Ve ordu bir gece dinlendi. Ertesi gün Halid birliklerin yerlerini değiştirdi. Karşılarında yeni insanlar gören düşman, destek birlikle-

¹ El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/553

² 8 Enfal/16

³ Beyhaki rivayet etmiş ve el-Bani hadisin, sahih olduğunu söylemiştir. İrvau'l-Galil, 5/28

⁴ Buhari, Hadis no: 3063

⁵ Buhari, Hadis no: 4262

rinin geldiğini sanarak maneviyaten çöktüler ve Müslümanların saldırısı karşısında kaçmaya başladılar. Ancak Halid İbn-i Velid düşmanı takip etmedi ve Medine'ye geri döndü. Müslümanların selahiyetini en büyük ganimet olarak saydı.”¹

Bu da Müslümanları ve Müslümanların gücünü korumanın temel bir prensip olduğunu ve düşmana kesin darbe indirmekten emin olunmadığı yerlerde, Müslüman askerleri tehlikeye atmadan kaçınmak gerektiğini göstermektedir. Ancak bazı durumlar bunun dışındadır. Mesela, kişi şehit olmak için öne atılabilir. Bu kendini tehlikeye atmak olarak nitelenmez. “Kendi ellerinizle, kendinizi tehlikeye atmayın”² ayetinin tefsiriyle ilgili olarak Ebu Eyyub ve Bera’dan aktarılan hadiste bu belirtilmektedir. Böyle bir şey fert için caiz olsa da, yukarıda açıkladığımız sebeplere binaen toplu halde bunu yapmak caiz değildir. Aynı şekilde düşman karşısında ister sebat gösterilsin, ister kağılsın, her iki durumda da ölmekten kurtuluş olmadığında, sebat etmek en iyisidir.³

Ameli bakımdan şunu söylememiz mümkündür ki; Müslüman, herhangi bir cihad amelinin, bu amelin neticesine ve bu amel esnasında kendine gelebilecek musibetlere bakmadan şu dört şarta binaen yerine getirebilir:

1) Yapılacak cihad amelinin hükmünün bilinmesi gerekir. Bu ise düşmanın durumu ve Allahu Teala’nın bunun ile ilgili hükmünün bilinmesiyle olur. Bu bilginin Müslüman fert için vacip olduğu konusu üzerinde Allah’ın izni ile Ek-3’te duracağız.

2) Cihad amelinin, beraber ya da bizzat emri altında yapılacağı grubun menhecinin bilinmesi gerekir. Düşmanın kafir olması ve kendisine karşı savaş açılmasını hak ediyor olması yeterli değildir. Bilakis eğer bu düşmana karşı bir taife altında savaşılacaksa, bu taifenin çizgisinin İslam’a uygunluğunun bilinmesi gerekir. İslam’a uygunluktan kasıt ise demokrasi, İslam ile beraber kafirlerin de katılacağı ortak bir konfederasyon veya buna benzer küfür sistemleri ile karışmamış saf İslam olmasıdır. Eğer bu taife demokratik İslam veya ortak bir konfederasyon altında İslam Devleti kurmak için çalıştıklarını söylüyorsa bu çizgi İslam üzere değildir. Çünkü İslam tek başına yeterli ve tam bir nizamdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Bugün size dininizi tamamladım.”⁴ Dolayısıyla İslam’ın bu beşeri sistemlerin hiç birine ihtiyacı yoktur. Ve kim İslam ile bu sistemleri birleştirmeye çalışırsa, İslam’ın eksik ve dolayısıyla da bu sistemlere ihtiyacının olduğunu söylemiş olur. “Kitap ve Sünnet’e Sarılmanın Esasları” bölümünde de belirttiğimiz gibi bu küfürdür.

¹ Fethu’l-Bari, 7/513-514

² 2 Bakara/195

³ El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/553-554

⁴ 5 Maide/3

Çünkü Allahu Teala'nın "Bugün size dininizi tamamladım"¹ buyruğunu yalanlamaktır.

İslam ile diğer küfür sistemlerini karıştıran bir taife altında savaş ameli-ni yerine getirmek caiz değildir. Çünkü böyle bir çizgiyi taşıyan taife altında savaşmak, bu taifenin İslam olmayan hedeflerinin gerçekleşmesine yardımcı olmak demektir. Bu ise yapılan ameli Allah yolunda olmaktan çıkarır. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: "Kim Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye savaşırsa, o, Allah yolundadır."²

3) Savaşa girmeden önce, savaşın bize getirecekleri ve götürecekleri (maslahat ve mefsedeti) hesaplamak gerekir. Eğer bize getireceği zarar, faydadan daha ağır olacaksa bu savaşa girmek caiz değildir. Çünkü cihad amelinin hedefi, Allah'ın kelimesini yüceltmek ve en üstün kılmaktır. Bazen yapılması planlanan askeri ameliye küçük olabilir ve dolayısıyla da getireceği yarar da az olabilir. Ancak bu küçük ameliyeler, büyük ve uzun çaplı bir hedefin gerçekleşmesi için yapılıyor olabilir ve neticede Allah'ın izni ile planlanan asıl hedefin gerçekleşmesini sağlayabilir. Aynen ordu komutanı-nın asıl savaştan önce küçük birlikler ile az fayda edinerek düşmanı yıprat-ması gibi. Bunun ise, görünen faydası az olsa da bu tür operasyonların yapılması caizdir. Hedeflenen amel için yapılan hesaba siyasi açıdan gelebi-lecek yarar da eklenebilir. Dolayısıyla böyle bir durumda gelecek fayda siyasi yöndendir.

Savaştan önce yapılması gereken bu maslahat ve mefsedet hesabını ancak emir yapar ve karar yetkisi de emire aittir. Çünkü şer'i olmayan içtihadî meselelerde son karar yetkisi emirindir. Bunun delili ise, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu sözüdür; "Şüphesiz imam kalkan-dır. Onun arkasında savaşılır ve onunla korunulur."³

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: "Cihad emri, imamın içtihadına bırakılır. Diğer insanlar üzerine vacip olan ise imama itaattir."⁴

4) Savaştan önce gerekli güvenlik önlemlerini almak. Bu, ordunun ve önemli yerlerin güvenliğini sağlamak için nöbet tutarak ve gerektiğinde bu nöbetleri artırarak olabilir. Ya da savaş esnasında hile yaparak olabilir. Bazen de kişiye özel güvenlik önlemleri olarak olabilir. Çelik yelek veya kask giymek, hendek kazmak buna örnektir. Ki bunları Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* de yapmıştı. Allahu Teala, Rasülü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, şöyle buyurmaktadır: "Allah seni insanlardan koruyacaktır."⁵ Bununla beraber Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu güvenlik önlemlerini almıştır.

¹ 5 Maide/3

² Müttefekun aleyh

³ Müslim

⁴ El-Mugni ve's-şerhul Kebir, 10/373

⁵ 5 Maide/67

Allahu Teala'nın, Rasulü'nü insanlardan koruyacağını belirttiği halde Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu önlemleri almasının sebebi, ümmetinin bunu tatbik etmesi içindir. Savaşta yara almak ya da öldürülmek Allah'ın kaderi ise, bu önlemleri alarak Allah'ın kaderini yine Allah'ın kaderi ile savmak vaciptir. Ancak buna rağmen birisi bu sebepleri almadan ölüm ve yaralanmayı kasdederek, "Allah'ın kaderine teslim olmalıyız" derse, bu kişi aslında düşmana teslim olmalı deriz. Bize vacip olan bu kaderi yine Allah'ın kaderi ile savmaktır.

Bu temel üzerinde İbnu'l-Kayyim, Abdulkadir Ciyani'den *Rahimehumellah* söyle aktarır: "İnsanlar kaza ve kader meseleleri geldiğinde konuşmuyorlar. Ancak ben müstesna. Bana bu meselede bir pencere açıldı ve hak olarak gelen Allah'ın kaderinin yine hak olan Allah'ın kaderi ile Allah için savılabileceğini anladım. Erkek olan Allah'ın kaderini yine Allah'ın kaderi ile savıp ona teslim olmayandır." İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* sözüne şöyle devam eder: "İnsanlar yaşamlarında kaderi yine kaderle savmadan iyiliğe kavuşamazlar. Bu, dünya menfaati için böyle olduğuna göre, ahiret menfaati için olması daha evladır. Allahu Teala, kaderdeki günahı yine kaderdeki iyilikle def etmeyi emretmiştir. Açlık Allah'ın kaderindendir. Ancak açlığı yine Allah'ın kaderi olan yemek ile def etmeyi emretti. Eğer kul açlığa teslim olur ve gücü yettiği halde yemeyi terkederse ve bu hal üzere ölürse Allah'a karşı isyankar olarak ölmüştür. Aynı şekilde soğuk, sıcak veya susamak da Allah'ın kaderindendir. Ancak Allahu Teala bu kaderini yine kaderi ile def etmeyi emretmiştir. Bu kaderlerin hepsi Allahu Teala'nın kaderleridir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu konuyu şu hadiste net olarak açıklar: Sahabe dedi ki: "Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, biz ilaç kullanıyor, rukye yapıyoruz ve bunlarla korunuyoruz. Bunlar Allah'ın kaderinden bir şey savar mı?" Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: "Bunlar da Allah'ın kaderindendir."

Başka bir hadiste ise Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* söyle buyurur: "Dua ve musibet sema ile yer arasında çekişir."

Eğer düşman, Müslüman beldesine girerse, bu Allah'ın kaderindendir. Ve biz de bunu yine Allah'ın kaderiyle savarız. Müslümanlar için düşmanın saldırması kaderine teslim olmaları caiz midir? Ve bu kaderi savunma yaparak def etmemeleri caiz midir? Bu saldırı kaderini def edebileceğimiz kader ise, cihaddır.¹

İbn-i Teymiye de *Rahimehullah*, Abdulkadir Ciyani'nin sözü ile alakalı olarak yukarıda aktarılanların bir benzerini söylemiştir.²

¹ Medaricu's-Salikin, 1/199-200

² İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 2/458

Allah'ın kaderini yine Allah'ın kaderi ile savmak, şer'an oturmuş bir kaidedir. Bu kaide sahabeden beri Müslümanlar için sabittir. Bunun delili Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu*, Ebu Ubeyde'nin sözünü reddetmesi hadisesidir ki bu şöyle olmuştur: Ömer *Radiyallahu Anhu* Şam'a geldiğinde burada Taun hastalığını yayılmış halde gördü. Ve yanındaki insanlarla şehre girip girmeme konusunda istişare yaptı. Sonra dönmeye karar verdiler. Abdurrahman ibn Avf *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah'ın aynı şeyi kendilerine emrettiğine dair onlara haber verdi. Buhari bu hadisi İbn Abbas'tan *Radiyallahu Anhu* rivayet etmiş ve ziyade olarak şöyle devam etmiştir: "Ve Ömer insanlara şöyle hitap etti: "Şüphesiz ben yolcuyum ve sabah gidiyorum. Siz de aynı şeyi yapın." Ebu Ubeyde *Radiyallahu Anhu* dedi ki: "Ey Ömer, Allah'ın kaderinden mi kaçırıyorsun?" Ömer *Radiyallahu Anhu* şöyle cevap verdi: "Keşke bunu senden başkası söylemiş olsaydı. Evet biz Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz."¹

Derim ki; ey Müslüman kardeş! Savaşın hükmünün bilinmesi, altında savaşılabilecek olan taifenin menhecinin bilinmesi, gerekli fayda ve zarar hesabının yapılması ve son olarak da gereken emniyet önlemlerinin alınmasından ibaret olan bu dört şart alınır ve savaşta bunlar gözönünde bulundurularak yerine getirilirse, Allah'ın izni ile savaşa atıl ve Allah'a tevekkül et. Sana gelecek olan musibetlere ehemmiyet verme ve savaşın neticesine de bakma. Çünkü bu Allah'ın dilemesine bağlıdır.

¹ Buhari, Hadis no: 5729

C- KORKAKLIĞIN ZARARLARI

Yukarıda söylenenlere ilave olarak şunun da belirtilmesi gerekir ki korkaklık, cesaretin olmaması, “Dünya hayatını sevmek ve ölümden nefret etmek” Sevban *Radıyallahu Anhu* hadisinde belirtildiği gibi, yabancı kavimlerin, tıpkı sofraya çağırın yiyiciler gibi, birbirlerini Müslümanlara karşı çağırmalarına yol açan öldürücü bir hastalıktır. Bu hastalıktan kurtulmak, yukarıda değindiğimiz gibi, lüks ve konfor içindeki hayatı bırakmak ve kadere iman akidesinin iyice yerleştirilmesi ile olur. Bu akidenin sabitleştirilmesi neticesinde Müslüman kişi, başına gelenlerin kaçınılmaz ve ulaşamadıklarının da elde edilemez olduğunu bilir. Ecel de, rızık da önceden belirlenmiştir. Kulun başına ne gelirse, Allah’ın yanında önceden takdir edilmiştir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen her hangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu Allah’a göre kolaydır. (Allah bunu) elinizden çıkana üzülmeysin ve Allah’ın size verdiği nimetler ile şımarmayasınız diye açıklamaktadır. Çünkü Allah kendini beğenip böbürlen kimseleri sevmez.”¹

“Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah’ın iznine bağlı olmasın. (Ölüm), belli bir süreye göre yazılmıştır.”²

“Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri gelince ne bir an geri kalırlar ne de ileri gidebilirler.”³

İbn-i Mes’ud’dan *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Sizden birinin yaratılışı, annesinin karnında kırk günde cem olur. Sonra bu kadar müddette "alaka" olur. Sonra bu kadar müddette "mudga" olur. Sonra Allah bir meleği dört kelimeyle gönderir: Rızkını, ecelini, amelini, şaki veya said olacağını yazar, sonra ona ruh üflenir.”⁴ Yine İbn-i Mes’ud’dan *Radıyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Ruhu’l-Kudüs bana söyledi ki hiçbir can rızkını ve ecelini tamamlamadan ölmez. Allah’tan korkunuz ve güzellekle isteyiniz.”⁵

Rızık ve ecel, takdir olmuş ve tamamlanmıştır. Bu nedenle seleften birçokları uzun ömür dileğinde bulunmayı hoş görmemiştir. “Kim bol rızık sahibi ve uzun ömür isterse akrabasını gözetsin”⁶ hadisi hakkında ise İbn-i

¹ 57 Hadid/22-23

² 3 Ali İmran/145

³ 7 A’raf/34

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ Ebu Nuaym, sahih bir sened ile Hilve’de rivayet etmiş, Hakim ve İbn-i Hibban hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

⁶ Müttefekun Aleyhi

Hacer ve diğerleri, ecel ve rızık konusunda takdir edilenlerin artması değil, bereket ve bolluğun olması manasındadır demişler ve buna delalet eden bazı haberler de nakletmiştir.¹ Bilmeliyiz ki cihad ne eceli yaklaştırır ve ne de rızıkı geciktirir.

Ancak bütün bunlar, rızık kazanmak için çalışmak, düşmanla savaşırken Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yaptığı gibi zırh giymek, mevzi kazmak gibi meşru sebeplere sarılmaya da engel değildir. Kadere iman ile yapılması emredilen şeyleri yapmak arasında bir çelişki yoktur.

¹ Fethu'l-Bari, 10/415-416

D- ÜRKEKLİĞİN ZARARLARI

Ürkeklikten kastımız, insanın içinde zafer sevgisinin öne çıkmasıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah’tan yardım ve yakın bir fetih. Mü’minleri bunlar ile müjdele.”¹

Bu sevgi öyle bir afet haline dönüşebiliyor ki Müslümanı, öldürülme ve kesin zaferi görememe korkusu ilk saldırılara katılmaktan alıkoyabilmektedir. Bu ise görevin hakikatini bilmemekten kaynaklanmaktadır. Müslüman, şer’an zafere ulaşmakla değil, ancak cihad ile yükümlüdür. Zaferin kendi eliyle veya kardeşlerinin yahut çocuklarının elleriyle gerçekleşmiş olması arasında fark yoktur. Kendisi yükümlü olduğu cihad amelinin yerine getirdiği için görevini yapmıştır ve Allahu Teala onun ecrini verecektir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek bir çok güzel yer ve bolluk (imkan) bulur. Kim Allah ve Rasulü uğrunda hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse artık onun mükafatı Allah’a düşer. Allah da çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”² Ayette belirtildiği üzere kişi, vacip olan hicret görevini yerine getirme maksadı ile gayret etmiş, ancak hedefine varamadan kendisine ölüm gelmiştir. Buna rağmen Allahu Teala onun ecrini verecektir.

Buna şu ayetler daha açık bir şekilde delalet etmektedir: “Medine halkına ve onların çevresinde bulunan bedevi Araplara Allah’ın Rasulü’nden geri kalmaları ve onun canından önce kendi canlarını düşünmeleri yakışmaz. İşte onların Allah yolunda bir susuzluğa, bir yorgunluğa ve bir açlığa düşer olmaları, kafirleri öfkeli edebilecek bir yere (ayak) basmaları ve düşmana karşı bir başarı kazanmaları, ancak bunların karşılığında kendilerine salih bir amel yazılması içindir. Çünkü Allah iyilik yapanların mükafatlarını zayi etmez. Allah onları, yapmakta olduklarının en güzeli ile mükafatlandırmak için küçük büyük yaptıkları her masraf, geçtikleri her vadi mutlaka onların lehine yazılır.”³ Bu ayetler, Müslümanın, Allahu Teala’nın düşmanlarına karşı cihad ederken yapacağı ve bu esnada başına gelen her şeyin salih birer amel olduğunu ve karşılığının verileceğini belirtmiştir. Bununla beraber kişinin yaptıklarının karşılığını alabilmesi için, zaferi görme şartı da koşulmamıştır.

Şunu da unutmamak gerekir ki, cihad ettiği halde ganimet veya zafer elde edemeyen kişinin Allahu Teala’nın katındaki ecri, ganimet veya zafer elde edenlerin ecrinden daha büyüktür. Rasulullah’ın şu buyruğu bunu ortaya koymaktadır: “Allah yolunda cihada çıkıp gazve yapan ve selamete erip ganimetle dönen her ordu ve her seriyeye ahirette elde edeceği mükafa-

¹ 61 Saf/13

² 4 Nisa/100

³ 9 Tevbe/120-121

tın üçte ikisine dünyada kavuşmuş olur. Hiçbir ganimet elde edemeyen, korku geçiren ve musibetlere maruz kalan her ordu ve her seriyye ise (ahirette) tam ücrete kavuşur.”¹ Habbab bin Eret’ten rivayet edilen şu hadis de buna işaret etmektedir: “Allah rızasını isteyerek Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber hicret ettik. Ecrimiz Allah’ın üzerine düştü. Kimimiz ecrinden (dünyada) bir şey almadan gitti. Mus’ab bin Umeyr onlardandır. Uhud günü öldürüldüğünde üzerinde bir entari vardı. Onunla başını örttüğümüz zaman ayakları açıkta kalırdı, ayaklarını örttüğümüz zaman başı açıkta kalırdı. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* başını örtmemizi emretti ve ayaklarını da izhir otu ile kapatmamızı söyledi. Kimimizin ise meyvesi olgunlaşmış, onu koparmaktadır.”² Her iki hadisin açıklamasını ise daha önce aktarmıştık.

¹ Müslim

² Müttefekun Aleyhi

YİRMİNCİ MADDE

“Zafer yalnızca Allah katındandır.”

Allahu Teala şöyle buyurur: “Zafer yalnızca Allah katındandır.”¹ Ayet, Arap dilinde sınırlandırma üslubunun en üst derecesini içermektedir. Bu ise olumsuzluk harfi “ma” ile istisna harfi olan “illa”nın aynı yerde gelmiş olmasıdır. Böylece zaferin yalnız ve yalnız Allah’ın katında olduğunu belirtilmiştir. Zafer, ancak O’nun izniyle gerçekleşir. Zafer, Allahu Teala dilemedikçe ne sayı ile ve ne de hazırlık ile gerçekleşmez. Huneyn Savaşı’nda bazı Müslümanlar bunu gözden kaçırdıkları ve çokluklarına aldandıkları için, Allahu Teala’nın izni olmadan sayı ve hazırlığın bir işe yaramadığını bilmeleri gayesi ile hezimet meydana geldi. Allahu Teala şöyle buyurur: “And olsun ki Allah, bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda (bozularak) gerisin geriye dönmüştünüz. Sonra Allah, Rasulü ile mü’minler üzerine sekineti indirdi. Sizin görmediğiniz ordular (melekler) indirdi de kafirlere azap etti. İşte bu, o kafirlerin cezasıdır.”²

Allahu Teala bu ayette, aldandıkları bu çoğunluk olmadan da birçok yerde kendilerine yardım edip zafer verdiğini, aldandıkları bu çokluğun kendilerine bir şey sağlamadığını, zaferin işe yaramayan çokluk ile değil, Allah’ın izni ve yardımı ile olduğunu göstermek için kendilerine yenilgiden sonra yeniden zafer verdiğini, böylece bazılarının gözden kaçırdığı “Zafer yalnızca Allah katındandır” ilkesini akıldan çıkarmamak gerektiğini hatırlatmaktadır.

Allahu Teala başka bir ayette ise şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Sizi ne oldu ki, “Allah yolunda, savaşa çıkın” dediği zaman yere çöküp kaldınız? Oysa dünya hayatının geçimi ahirete göre pek az bir şeydir. Çıkamazsanız Allah size can yakıcı azapla azap eder ve yerinize başka bir millet getirir. O’na bir şey de yapamazsınız. Allah her şeye kadirdir. Eğer siz ona (Rasulullah’a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir. Hani kafirler onu, iki kişiden biri olarak çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına, “Üzülme çünkü Allah bizimle beraberdir” diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükunet sağlayan) emniyetini indirdi. Onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kafirlerin sözünü alçalttı.”³

¹ 3 Al-i İmran/126 ve 8 Enfal/10

² 9 Tevbe/25-26

³ 9 Tevbe/38-40

Allahu Teala, mü'minleri savaşa çıkmaya teşvik etmiş, oturup geri kalmaktan sakındırmış, aksi halde yerlerine başkalarını getirmeye gücünün yettiğini bildirmiştir. Daha sonra ise hazırlık ve sayı olmaksızın Mekke'de Rasulü'nü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* üstün kıldığını belirterek onlara kudretinin bazı eserlerini hatırlatmış, böylece herkesin göz önünde bulundurması gereken "Zafer yalnızca Allah katındandır" ilkesini akıldan çıkarmamalarını söylemiştir.

Allahu Teala bununla ilgili olarak yine şöyle buyurur: "Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü onları. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Allah bunu, mü'minleri güzel bir imtihan ile denemek için yaptı. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir."¹ "attığın zaman" diyerek atma eylemini onlara nisbet etmiştir. Bu da sebeplere sarılmanın vacipliğini anlatmak içindir. Ama "Allah öldürdü onları ... Allah attı" ibarelerinde ise, yapılan atışların hedefini bulması ve düşmanı öldürmesini de kendisinin sağladığını belirtmiştir. Böylece zaferin ve başarının sebeplerle değil, ancak Allah katından olduğu, sebeplere sarılmak vacip ise de, tek olarak sebeplerin zafer için yeterli olmadığı açıklanmıştır. Burada iki konu hakkında tenbihte bulunmak istiyoruz:

Birinci Tenbih: Zafer Allahu Teala'nın katından olduğuna göre, onu elde etmek de, ancak Allahu Teala'nın şer'i olarak emrettiği ve sebep olarak kıldığı yollarla mümkündür. "İmani hazırlık" konusunun başında Allahu Teala'nın, dinine yardım edenlere yardım edeceğini vaadettiğini belirtmiştik. Allahu Teala ayetlerde şöyle buyurur: "Mü'minlere yardım etmek bizim üzerimize bir haktır"² "Allah'a yardım edenlere O da yardım eder."³ Bu zaferi elde etmek için hem maddi ve hem de imani hazırlığın olması gerektiğini belirtmiştik. Bu ise emek, fedakarlık, davet ve kesintisiz sabır gerektirir. Böylece Allahu Teala'nın dinine hiçbir şekilde yardım etmeden oturdukları yerde Allah'tan yardım ve zafer bekleyen tembel ve gafil kişilere tenbihte bulunmak istedik. Aynı zamanda günümüzde İslami çalışmalara kalkıştığı halde farz-ı ayn olan cihad yolunu seçmeyip Allah'ın dinine yardım etmesi için belirtilen sebeplere sarılmayan kişilerin yanlış yolda olduklarını da açıklamak istedik. Allahu Teala şöyle buyurur: "Kim de ahireti diler ve bir mü'min olarak ona yaraşır bir çaba ile çalışırsa, işte bunların çalışmaları makbuldür."⁴

İkinci Tenbih: Allah'ın rahmetinden ümidini kesen, Müslümanların içinde bulunduğu zillet ve meskenet durumundan kurtulmaları konusunda ümidi kalmayan, kendilerine saldıran ve musallat olan uluslararası küfür

¹ 8 Enfal/17

² 30 Rum/47

³ 22 Hacc/40

⁴ 17 İsra/19

güçlerine karşı Müslümanların üstünlük ve zafer elde etmelerinden ümidi olmayan Müslümanlara seslenmek isterim. Bakarsınız birileri, “Bugün devletlerin çoğu Amerika veya Rusya’ya boyun eğdiği halde Müslümanların onlardan bağımsız nasıl bir devleti olabilir? Kafir devletlerin yiyecek, silah, kıtalar arası balistik füzeler, uzayda kurulu silahlara sahip olduğu ve kendi buyruklarının dışına çıkanları cezalandırmak için her türlü silah ve teknolojiye sahip olduğu, yerde ve uzaydaki istihbarat örgütlerinin ve uydularının her hareketi ve fısıltıyı tespit ettiği, böylece İslam için yapılacak her çalışmayı daha doğmadan ortadan kaldıracabilecekleri halde biz İslam için nasıl çalışıp cihad edebiliriz? Dünya Bankası, Dünya kapitalizmi her türlü devleti birkaç saat içinde yok etme imkanına sahip olduğu halde Müslümanlar bunlardan bağımsız nasıl bir devlet kurulabilir?” der. Müslümanların şevkini kıran, morallerini bozan ve mevcut duruma boyun eğmelerine yol açan buna benzer daha nice itirazlar ve şikayetleri günümüzde İslam davetini yapmaya kalkışan kimi insanlar ve çevreler seslendirmektedir. Onların tağutlara ve değişik küfür güçlerine karşı aşağılık tavırları göz önünde bulundurulduğunda, bu itirazlar ve şikayetleri çok görülmez.

Biz ise, bütün güç ve imkanlarına rağmen, dünya küfür güçlerinin, şekil ve içerik olarak Müslüman olan bir İslam devletinin kurulmasına engel olabileceklerini düşünenlerin büyük bir yanılgı içinde olduklarını söylüyoruz. Hatta Allahu Teala’nın ayetlerini ve verdiği sözü yalanlamış olmaktadırlar. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah’ın rahmetinden ancak kafir olanlar ümitlerini keserler.”¹ “Zafer yalnızca Allah katındandır.”² Öyleyse zafer Amerika’nın veya Rusya’nın elinde değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah’ın insanlara açacağı herhangi bir rahmeti tutup hapseden olamaz. O’nun tuttuğunu O’ndan sonra salıverecek de yoktur. O, üstündür, hikmet sahibidir.”³

Dünya küfür güçleri ne kadar kuvvetli olursa olsunlar, Allahu Teala’nın gücüne karşı koyamazlar. Allah Teala şöyle buyurur: “İnkâr edenler, yakayı kurtardıklarını sanmasınlar. Çünkü onlar (bizi) aciz bırakamazlar. Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın, onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız.”⁴ Onlar Rabbimizi aciz bırakamazlar, kudret ve dilemesinin önüne geçemezler. Allahu Teala mü’min dostlarıyla beraberdir ve düşmanlarına karşı onların yardımcısıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Bu böyledir.

¹ 12 Yusuf/87

² 3 Al-i İmran/126

³ 35 Fatır/2

⁴ 8 Enfal/59-60

Şüphesiz Allah, kafirlerin tuzağını bozar. (Ey Kafirler) Eğer siz fetih istiyorsanız, işte size fetih geldi! (Yenelim derken yenildiniz) Ve eğer vazgeçerseniz bu sizin için daha iyidir. Yine (Rasul'e düşmanlığa) dönerseniz, biz de ona yardıma döneriz. Topluluğunuz çok bile olsa, sizden hiçbir şeyi savamaz. Çünkü Allah mü'minler ile beraberdir.”¹ “Bu, Allah'ın, mü'minlerin mevlası olmasından dolayıdır. Kafirlerle gelince, onların mevlaları yoktur.”²

Allahu Teala, bize gücümüz yettiği kadar kuvvet hazırlamamızı emretmiştir. Bizim görevimiz budur. Bundan sonra ise bize yardım edeceğini vaatetmiştir. Allah *Subhanehu ve Teala*, Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Onlara karşı savaş, biz de sana yardım edelim; infakta bulun biz de sana infak edelim. Sen bir ordu gönder, biz de sana onun beş mislini gönderelim. Sana itaat edenlerle birlik ol, Allah'a karşı isyan edelerle savaş!”³ Allahu Teala, kafirleri rezil ve yenik düşüreceğini de şu ayetlerde bildirmiştir: “Bu böyledir. Şüphesiz Allah, kafirlerin tuzağını bozar.”⁴ “İman edenler Allah yolunda savaşırlar, kafirler ise tağut yolunda savaşırlar. O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen zayıftır.”⁵ Allahu Teala bize destek olacağını da bildirmektedir: “Henüz elde edemediğiniz başka ganimetler de vardır ki, onlar Allah'ın bilgi ve kudreti dahilindedir. Allah, herşeye kadirdir.”⁶

Kafirlerin asker ve ordularından korkanlar, Allahu Teala'nın şu buyruğunu unutanlardır: “Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah azizdir, hakimdir.”⁷ Kafirlerin mal ve iktidarlarından korkanlar, Allahu Teala'nın şu buyruğunu unutanlardır: “Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat münafıklar bunu anlamazlar.”⁸ Kafirlerin kale ve önleyici araçlarından ürkenler, Allahu Teala'nın şu buyruğunu unutanlardır: “Ehl-i Kitaptan inkar edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü. Öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de mü'minlerin elleriyle harab ediyorlardı. Ey akıl sahipleri, ibret alın.”⁹

“Allah, Ehl-i Kitaptan, onlara (müşrik ordularına) yardım edenleri kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü; bir kısmını öldürüyor, bir kıs-

¹ 8 Enfal/18-19

² 47 Muhammed/11

³ Müslim

⁴ 8 Enfal/18

⁵ 4 Nisa/76

⁶ 48 Fetih/21

⁷ 48 Fetih/7

⁸ 63 Münafikun/7

⁹ 59 Haşr/2

minı da esir alıyordunuz. Allah, onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve ayak basmadığınız topraklara sizi mirasçı yaptı. Allah'ın her şeye gücü yeter.”¹

Kafirlerin istihbaratından korkanlar, Allahu Teala'nın şu ayetlerini unutanlardır: “Halbuki Allah, kafirleri çepeçevre kuşatmıştır.”² “Allah her şeyi kuşatmıştır.”³ “Allah onların yaptıklarını çepeçevre kuşatmıştır.”⁴

Küfrüne rağmen Abdulmuttalib, “Evin sahibi vardır ve onu koruyacaktır” derken, Allahu Teala'yı ve O'nun kudretini, Allah'ın bunca ayetini unutan insanlardan daha iyi biliyordu. Ebrehe'nin ordusu Ebabil kuşlarıyla helak olup bazıları kaçmaya çalıştıklarında, onların rehberliğini yapan kişi şöyle diyordu: “Nereye kaçacaksınız? İlah sizi yakalar, Eşram galip değil, mağluptur.” Eşram'dan kasıt, Ebrehe'dir.⁵

Allahu Teala şöyle buyurur: “Görmedin mi, Rabbin ne yaptı Ad kavmine, ülkelerde benzeri yaratılmamış olan İrem şehrine, yontulmamış kayaları vadiye getiren Semud Kavmi'ne, kazıklar sahibi Firavun'a! Ki onların hepsi ülkelerinde azgınlık ettiler. Oralarda kötülüğü çoğalttılar. Bu yüzden Rabbin onların üstüne azap kamçısı yağdırdı. Çünkü Rabbin her an gözetlemededir.”⁶

Canı ve saltanatı hakkında korktuğu için Firavun, İsrailoğullarından nicelerini öldürdü. Sonra kendi elleriyle helak olacak kişiyi sarayında büyüttü. Korku kaderden koruyamaz. Allah onları arkalarından kuşatmıştır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah emrini yerine getirmeye kadirdir. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.”⁷ “Allah; Elbette ben ve elçilerim galip geleceğiz, diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür, galiptir.”⁸

Şüphesiz kafirlerin kaleleri, onları Allahu Teala'dan koruyamaz ve Allahu Teala'nın cezası geldiğinde kafirlerin askerleri işe yaramaz, Allahu Teala'nın yanında mallar şefaath edemez, kudretine karşı hile fayda vermez. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlar böyle bir tuzak kurdular. Biz de kendileri farkında olmadan, onların planlarını altüst ettik. Bak işte, tuzaklarının akibeti nice oldu: Onları da (kendilerine uyan) kavimlerini de (nasıl) toptan helak

¹ 33 Ahzab/26-27

² 2 Bakara/19

³ 4 Nisa/126

⁴ 8 Enfal/47

⁵ İbn-i Hişam, 1/33-35

⁶ 89 Fecir/9-14

⁷ 12 Yusuf/21

⁸ 58 Mücadele/21

ettik. İşte haksızlıkları yüzünden çökmüş evleri. Anlayan bir kavim için elbette bunda bir ibret vardır.”¹

Tekrar hatırlatıyorum ki, bizim başarısızlığımız ve hezimetimizin birinci dereceden sebebi, kendi içimizden kaynaklanmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Başına gelen kötülük ise nefsindendir.”² “Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder”³ Bu nedenle değişikliğe öncelikle kendi iç yapımızdan başlamamız kaçınılmazdır. Allahu Teala, “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez”⁴ buyurmaktadır. Allahu Teala’ya isyan türünden olan şeyleri işleyen İsrailoğullarının başına mecusileri musallat ettiği gibi, O’na isyan türünden olan işleri yapmamız sebebi ile bizim de başımıza kafir düşmanlar musallat olmuştur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Biz kitapta İsrailoğullarına: Sizler yeryüzünde iki defa fesat çıkaracaksınız ve azgınlık derecesinde bir kibre kapılacaksınız, diye bildirdik. Bunlardan ilkinin zamanı gelince, üzerinize güçlü kuvvetli kullarımızı gönderdik. Bunlar, evlerin arasında dolaşarak (sizi) aradılar. Bu, yerine getirilmiş bir vaad idi.”⁵

Dolayısıyla bize düşen şu üç şeye dönmemiz ve bunun için gereken düzenlemeyi yapmamızdır. Bunlar; doğru menhec, bu menhece bağlılık, ona uymada samimiyet ve dürüstlük ve bütün bunlardaki niyetlerimizde ihlaslı olmaktır.

Bu kitapta, “Kitap ve Sünnet’e Sarılmanın Esasları” bölümünde ve cihad ile ilgili temel esasları ele aldığımız bu bölümde, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’in menheci olan bu doğru menhec hakkında yeterli açıklamayı yapmaya gayret ettim. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz.”⁶ “Muhakkak ki iyilik edenlere Allah’ın yardımı çok yakındır.”⁷

¹ 27 Neml/50-52

² 4 Nisa/79

³ 42 Şûra/30

⁴ 13 Ra’d/11

⁵ 17 İsrâ/4-5

⁶ 40 Mü’min/51

⁷ 7 A’raf/56

(EK-3)**MÜCAHİDİN İLİM ÖĞRENMESİNİN HÜKMÜ**

Bu bölümde aşağıdaki konuları ele alacağız:

- 1- Vacip Olması Yönünden Şer'i İlmin Kısımları**
- 2- “İlim Öğrenmeden, Cihad Olmaz” Şüphesine Cevap**
- 3- Mücahid Taife İçin Gereken İlim**

Bazıları, cihad etmeden önce Müslümanın ilim öğrenmesi gerektiğini söylerler. Buna dayanarak kimi grup ve cemaatler önce ilim öğrenmek gerekir mazeretini ileri sürerek cihada katılmazlar. Bu düşüncenin haklı ve haksız yönleri bulunmaktadır. Burada işleyeceğimiz konu, bu meselenin açıklaması mahiyetinde olacaktır.

1- VACİP OLMASI YÖNÜNDEN ŞER'İ İLMİN KISIMLARI

İlim, her Müslümana vacip olan farz-ı ayn ve bütün ümmet üzerine vacip olan farz-ı kifaye olmak üzere iki kısma ayrılır. Farz-ı ayn olan kısım, her Müslüman üzerine vaciptir. Bu ise genel veya ortak farz-ı ayn ilimler olup, bunun tahsili bütün Müslümanlar için farz-ı ayn hükmündedir. Namaz veya haramlar hakkında tahsil edilmesi gereken ilim bu kısma girmektedir. Yine özel manada farz-ı ayn olan ilimler de bulunmaktadır. Mesela hacca gitmeye, zekat vermeye gücü olmayanlar, bunların ayrıntılarını öğrenmek ile yükümlü değildirler. Ancak bu amelleri yerine getirmeye gücü olanların, bu amellerin hükümleri ile alakalı gereken ilmi tahsil etmeleri üzerlerine farz-ı ayn hükmündedir. “El-Akidetu't-Tahaviyye” isimli kitabı şerheden İbn-i Ebu'l-izz el-Hanefi bu konuda şöyle der: “Üzerine hacc ve zekat vacip olan kişinin, bunlar hakkında kendisine emredilen şeyleri öğrenmesi ve bu hükümler hakkında tafsilatını öğrenip buna iman etmesi gerekir. Bu ameller ile yükümlü olmayanların ise, bu ameller hakkında mücmel imana sahip olması gerekir. Aynı bunun gibi İslam’a yeni girmiş birinin de, İslam’ın emir ve nehiyelerine mücmel olarak iman etmesi gerekir. Daha sonra namaz vakti girdiğinde ise, önceden üzerine vacip olduğuna iman ettiği bu ameli yerine getirmekle yükümlü hale gelir. İnsanlar iman etmeleri emredilenler konusunda eşit değildirler.”¹

Bunu mücahid üzerinde tatbik edecek olursak deriz ki, mücahid için gerekli olan ilim hem genel kısma giren ilimlerdir ve hem de cihad ahkamı, Allahu Teala’nın hakkı ile alakalı hususlar ve emiri olan kişinin hakkına giren hususlar gibi özel kısma ait olan ilimlerdir. Bunlar üzerinde beşinci bölümde Allah’ın izni ile duracağız. Mücahidin, düşman ile savaşması esnasında kendisine gereken ilmi bilmesi vaciptir. Ancak ganimetler, esirler ve barış gibi konuların bilgisi fertlerin üzerine vacip değildir. Çünkü bunlar emire bırakılmış konulardır.

Farz-ı kifaye olan ilim ise, bütün ümmetin üzerine genel olarak vacip olan ilimdir. Bazıları bunu yerine getirirse, kendileri sevap kazanır ve diğerlerinin üzerinden bu farz düşer. Ama bunu gereği gibi bazıları yerine getirmezse, herkes günahkar olur. İmam Şafii bu konuda şöyle der:

“İlim iki çeşittir. Biri genel olup, akli olan herkesin öğrenmesi gerekir. Beş vakit namaz, Ramazan orucu, imkan varsa hacc, zekat, zina, adam öldürmek, hırsızlık, içki ve bunun gibi herkes tarafından bilinmesi gereken

¹ Şerhu'l-Akideti't-Tahaviyye, 377-378

ilimler bu kısma girer. Kulların farz olan hükümleri bilmesi, bunları uygulaması, canları ve mallarıyla yerine getirmesi gerekir. Haram kılınanlardan ise kaçınması gerekir.” Farz-ı kifaye olan ilimden söz ederek şöyle devam eder: “Avamdan olanlar, ilmin bu kısmına ulaşamaz ve havastan olanlardan ise ancak bir kısmı onunla mükellef olur. Havastan olup, bu ilmi tahsil etme imkanı bulanların, bundan uzak durmaları doğru olmaz. Havastan bazıları, bu ilmin tahsilini yerine getirdiği zaman kalanlar gūnahtan kurtulurlar. İlmin bu kısmını yerine getirenler, yerine getirmeyenlerden daha faziletlidir.”¹

Ebu Ömer bin Abdilber şöyle der: “Alimler, ilmin, herkesi özel olarak ilgilendiren farz-ı ayn ve bazılarınin yerine getirmesi ile geri kalanların üzerinde düşen farz-ı kifaye olmak üzere iki kısma ayrıldığı konusunda icma etmişlerdir.” İbn-i Abdilber bu konuda, Hasan Basri, Malik, Abdullah bin Mübarek, Süfyan bin Uyeyne ve İshak bin Raheveyh gibi seleften bazı kişilerin görüşlerini de aktarmaktadır.²

Şer’i ilmin farz-ı ayn ve farz-ı kifaye olarak iki kısma ayrılmasında ihtilaf yoktur. Allah’ın Kitabı’ndan bunun delili şudur: “Mü’minlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dini ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları uyarmak için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar.”³

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Farz-ı ayn olan yerler dışında şer’i ilmi öğrenmek farz-ı kifayedir. Herkesin Allahu Teala’nın, kendisine yaptığı emir ve yasakları bilmesi farz-ı ayndır. Buhari ve Müslim, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Allah kime hayrı dilerse, onu dinde fakih kılar.” Allahu Teala kime hayır dilemişse, mutlaka onu dinde fakih yapar. Dinde fakih yapmadığı kişilere hayrı dilememiş demektir. Din; Allahu Teala’nın, Rasulü’ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği şeylerdir. Kişinin onu tasdik edip kendisiyle amel etmesi vaciptir. Muhammed’in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* getirdiği şeylerin tümünü herkesin tasdik etmesi ve bütün emirlerine tam olarak boyun eğip, itaat etmesi vaciptir. Ayrıca kendisine özel olarak bir emrin sabit olduğunu anlarsa, bunu da tafsilatlı olarak tasdik etmesi vaciptir ve yerine getirmesi gereklidir.”⁴

Farz-ı kifaye olan ilim hakkında da şöyle der: “Kitap ve Sūnnet’i lafız ve mana olarak ümmet için muhafaza eden alimler böyledir. Ancak kifaye olarak bütün ümmetin bunu koruması vaciptir. Bu ilmin bir kısmı genel üzerine farzdır ki bunlar herkesin şahsının üzerine vacip olanlardır. Ancak

¹ Şafii, er-Risale, 357-360

² İbn-i Abdilber, Camiu Beyani’l-İlmi ve Fadlihi, 1/9-12

³ 9 Tevbe/122

⁴ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/80

bazılarının, diğerlerinden daha iyi öğrenme, elde etme ve bilme imkanı vardır. Kendilerinin buna güç yetirebiliyor olmaları ve başkalarının da bundan aciz kalmaları nedeni ile, ilmin bazı kısımları özel olarak onlar üzerine farz-ı ayn olabilir. Bu gücün kapsamına akli yetenek, daha önceden ilmi tahsil etmiş olmak, yazılmış kitapları, önceki alimleri, değişik başka delilleri başkaları bulamazken yeterli vakte sahip olup bulabilmek gibi ilme götüren yollara sahip olmak türü şeyler girer.”¹ Akli yetenek ve yeterli zamana sahip olmanın, farz-ı kifaye kısmına dahil olan ilmi öğrenme ile ilgisi konusunda sahabeden *Radiyallahu Anhum* bazı örnekler vermek istiyoruz:

Akli yetenek ile ilgili olarak Abdullah bin Ebi Evfa’dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilmiştir: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir adam geldi ve “Kur’an’dan bir şey öğrenemiyorum, bana yeterli olacak kadar ondan öğret” dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “De ki: Hamd Allah’a mahsustur, O noksan sıfatlardan münezzehtir ve uzaktır. Allah’tan başka ilah yoktur ve O en büyüktür. Güç ve kudret ancak yüce ve büyük olan Allah’a aittir.”² Bu sahabe Kur’an’dan bir şey öğrenemiyor, hatta terkedilmesi halinde namazın sahih olmayacağı Fatiha Suresi’ni okumayı bile yapamıyordu. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendisine Fatiha’nın yerine namazda söyleyeceği şeyleri öğretiyordu. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Allah her şahsı ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar.”³

İlim öğrenmeye zaman bulmakla ilgili olarak ise Buhari, İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Aralarında Abdurrahman bin Avf’ın da bulunduğu muhacirden bazılarını okutuyordum.”⁴ İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Ömer İbnu’l-Hattab ile beraber Mina’da bulunurken Abdurrahman bin Avf’a gider gelir Kur’an’ı öğretirdim.” Bunu İbn-u Ebi Şeybe rivayet etmektedir. İbn-i Abbas *Radiyallahu Anhum* zeki ve ezberi hızlı biriydi. Daha çok cihad ile meşgul olmalarından dolayı sahabeden birçok kişi Kur’an’ı ezberlememişti. Bazıları Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatından sonra ve Medine’de ikametleri sırasında bunu yapmaya çalışırlar, çocuklarından güzel okumayı öğrenir ve ezberlerini dinletirlerdi.”⁵ Bu hadiste anlatılan olay, Ömer İbnu’l-Hattab’ın vefatından birkaç hafta önce olmuştu. Bilindiği gibi Abdurrahman bin Avf cennet ile müjdelenen, Ömer İbnu’l-Hattab’dan sonra halifelğe aday gösterilen ve Osman bin Afvan’ın halife seçiminde görevli şûra ehlinden olan bir sahabedir. Buna rağmen cihad ile meşgul olduğu ve Müslümanların işleriyle uğraştığı için tamamlayamadığı Kur’an ezberini sonradan tamamlamaya çalışıyordu. Bu ise hilafete aday

¹ İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/186

² Ebu Davud rivayet etmiş ve el-Bani hadisin hasen olduğunu söylemiştir. İrvau’l-Galil, 2/12

³ 2 Bakara/286

⁴ Buhari, Hadis no: 6830

⁵ Fethu’l-Bari, 12/146

olmasına bir engel oluşturmuyordu. Bu konuda Buhari'nin "Peygamberin hükümleri açıktı. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* uygulamaları ve İslam'ın işlerinden kimse habersiz değildi" bölümüne bakınız.

2- "İLİM ÖĞRENMEDEN, CİHAD OLMAZ" ŞÜPHESİNE CEVAP

Cihaddan önce ilim öğrenilmesi gerektiği iddiasını ortaya atanlar, bu iddiaları ile farz-ı ayn olan şer'i ilimleri kastediyorlarsa, bunun en kısa zamanda yerine getirilebileceğini ve hükümlerin şer'i delillerini tafsilatlı olarak bilmenin farz-ı kifaye olmasından dolayı her kişi için gerekli olmadığını söylememiz gerekir. İbn-i Hacer, Kurtubi'nin şöyle dediğini nakleder: "Fetva imamları ve önceki selef imamlarının görüşü budur. Bunlardan bazıları bu görüşlerini, fıtratın aslı ile ilgili söylenenler ve Nebi'den *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ve sahabeden *Radiyallahu Anhum* aktarılan ve gerek Nebi *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* olsun gerekse sahabe *Radiyallahu Anhum* olsun, kendilerine gelen bedevi Arapların iki şahadeti ikrar etmeleri ve İslam'ın hükümlerini yerine getirmelerini İslam'ları için yeterli görüp, bu hükümlerin delillerini de öğrenmelerini onlara şart koşmamaları ile ilgili olan mütevatir haberler ile delillendirmektedir."¹

Bu iddiayı ortaya atanların kastı, farz-ı kifaye olan ilimler ise ve bu ilimlerden belli bir miktarını öğrenmeden Müslümanın cihad edemeyeceğini söylemek istiyorlarsa, bu iki yönden hatalıdır:

Birinci Yön: Farz-ı kifaye olan ilmi, farz-ı ayn konumuna getirmektedirler. Bu ise, Müslümanların tamamının ilim öğrenmek için seferber olmalarına ve dolayısıyla da elde edilebilecek bir takım maslahatların iptaline sebep olur. Halbuki Allahu Teala bunu yasaklayarak şöyle buyurur: "Mü'minlerin hepsinin toptan sefere çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dini ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve kavimleri (savaşta) döndüklerinde onları uyarmak için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar."² Bu ayette Allahu Teala insanları, dinde geniş bilgi edinenler ve edinmeyenler olarak ikiye ayırmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Bilmiyorsanız zikir ehline sorun."³

Alim olan kişi insanlara öğretmekle yükümlüdür. Bunu, sorulara cevap vererek veya kendisine sorulmasını beklemeden hakkı açıklayarak yapar. Allahu Teala şöyle buyurur: "Kavimleri (savaşta) döndüklerinde onları uyarmak için geride kalmalıdır."⁴ "De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram

¹ Fethu'l-Bari, 13/352

² 9 Tevbe/122

³ 16 Nahl/43

⁴ 9 Tevbe/122

kıldığını okuyayım..”¹ Aynı şekilde, Nahl Suresi’ndeki ayette belirtildiği gibi, bilmeyenlerin, dinleri ile ilgili farz-ı ayn olan bilgileri, bilenlere sorup öğrenmesi gerekir. Ayrıca bilenler, birinin bilmeden amel ettiğini ve bilmemesine rağmen sormadığını gördüğünde, ona öğreterek ve nasihat ederek doğru olanı gösterir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kavimleri (savaştan) döndüklerinde onları uyarmak için geride kalmalıdır.”² “De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım..”³

İkinci Yön: Cihad için şart olmayan bir meseleyi, şart haline getirmektedirler. Cihaddan önce ilim öğrenmeyi farz sayan bu kişinin, acaba söylediğinin Kitap ve Sünnet’ten delili nedir? Hemen belirtelim ki bunun hiçbir delili yoktur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bu dinimizde, ondan olmayan bir şey çıkarırsa, çıkardığı kendisinden reddedilir.”⁴ Bunu söyleyenlerin iddiaları, dinde olmayan bir şeyi çıkarmak olup, kendilerinden reddedilir.

Bu iddianın sünnetten veya salih seleften delili var mıdır? Acaba saha-be ve selef-i salihin, cihad etmeden önce her Müslümanın ilim öğrenmesini vacip görürler miydi? Bu konuda askerleri imtihana mı tabi tutarlardı?

Hicretin altıncı yılında Hudeybiye günü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber sahabeden bin dört yüz kişi bulunmaktaydı. Sekizinci yılda olan Mekke’nin fethi seferinde ise sahabenin sayısı onbin kişiydi. Mekke’nin fethinden sonra bir ay bile dolmadan Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* on iki bin sahabe ile beraber Huneyn Savaşı’na gitti. Bunların on bini Mekke fethinde bulunanlar, iki bini ise Mekke’nin fethinden sonra Müslüman olanlardır. Acaba bu iki bin kişi, Müslüman olmalarının üzerinden bir ay bile geçmemiş olmasına rağmen ilmi nerede öğrendiler. Acaba Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onlara, “Sizler yeni Müslüman oldunuz, ilim tahsil etmedikçe benimle beraber savaşa gelmeyin” mi dedi? Hayır. Onunla beraber cihada gelmelerine izin verdi, onlar ise aynı zamanda ilim öğreniyorlardı ve Nebi *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* gerekli olan şeyleri kendilerine öğretiyordu. Ebu Vakıd el-Leysi’den *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile birlikte Huneyn Savaşı’na çıktığımızda biz henüz yeni İslam’a girmiştik. Müşriklerin, çevresinde toplanıp silahlarını astıkları bir sidr ağacı vardı. Buna “Zât-u Envat” diyorlardı. Bir sidr ağacının yanından geçtiğimiz sırada biz dedik ki; “Ey Allah’ın Rasulü! Müşriklerin Zat-u Envat’ı olduğu gibi bizim için de bir Zat-u Envat belirle.” Rasulullah şöyle buyurdu: “Allahu Ekber! İşte bunlar Allah’ın sünnetleridir. Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki, İsrailoğulları’nın Musa’ya söylediği gibi bir şey söylediniz.

¹ 6 En’am/151

² 9 Tevbe/122

³ 6 En’am/151

⁴ Müttefekun Aleyhi

Onlar şöyle demişlerdi: “Onların ilahları gibi bizim için de bir ilah yap.” Musa da; “Siz cahil bir topluluksunuz” demişti. Siz de sizden öncekilerin yolunu takip ediyorsunuz.”¹

Bütün bunlar, ilim öğrenmenin cihadın şartlarından olmadığını, hatta bir kişi üzerine farz-ı ayn olan ilmi öğrenmekte eksik de davransa bunun cihada katılmasına engel olmadığı göstermektedir. İbn-i Kudame *Rahimehullah*, cihadın vacip olmasının şartlarını şöyle belirtir: “Cihadın, kişi üzerine vacip olması için şu yedi şartın bulunması gerekir: İslam, akıl, ergenlik, hürriyet, erkeklik, bedensel sağlık, mali imkan.”² Bu şartlara, anne babanın ve alacaklının izninin de eklemesi gerekir ki İbn-i Kudame başka bir yerde bunları da belirtmektedir.³

Farz-ı Kifaye hükmünde olan cihadın vacip olmasının şartları bunlardır. Farz-ı ayn olan cihadda ise, bu şartların bazıları düşer ve sadece şu beş şart kalır: İslam, ergenlik, akıl, erkeklik ve vücut sağlamlığı. Farz-ı ayn olan cihad için erkeklik şartının olmadığını söyleyenler de bulunmaktadır. Düşmanın, Müslümanların memleketini işgal etmesi veya namazları kısaltmanın caiz olduğu mesafeden daha yakınlarla gelmesi durumunda, nafaka temini şartı aranmaz.

Hakka uyan, kibir ve inat göstermeyen herkes görmektedir ki şer'i ilim tahsili, yukarıda belirtilen şartlar arasında sayılmamaktadır. Sayılan bu şartlar, sadece İbn-i Kudame'nin görüşü değildir. Bununla beraber, incelediğim hiç bir fıkıh kitabında da, cihad için ilim tahsilinin şart olarak belirlendiğine rastlamadım.

Bu konuda, Buhari'nin Bera'dan *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiği şu hadis delil olarak yeterlidir: “Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* demir zırhlı bir adam geldi ve “Ey Allah'ın Rasulü önce savaşıyım mı, yoksa Müslüman mı olayım?” dedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Önce Müslüman ol, sonra savaş” dedi. Adam Müslüman oldu, savaşa girdi ve öldürüldü. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Az amel işledi, çok ecir aldı.”⁴ “O zaman dön git, hiçbir zaman bir müşrikten yardım almayacağım” hadisi de bunun gibidir. Müslim'in Aişe'den *Radiyallahu Anha* rivayet etmiş olduğu hadiste, kendisinden teklif ettiği yardımı reddedilen bu müşriğin, Bedir günü Müslüman olduğu, sonra savaştığı ve öldürüldüğü belirtilir. Görüldüğü gibi her iki olayda da Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu kişilere önce dini öğrenip sonra savaşmasını emretmemiştir. Sadece mücmel imana sahip bir Müslüman olmasını istemiştir. İlim öğrenmek,

¹ Tirmizi rivayet etmiş ve sahih olduğunu bildirmiştir.

² El-Muğni ve's-Şerhu'l-Kebir, 10/366

³ Age. 10/381-384

⁴ Müslim

cihadın vacip olmasında şart olsaydı, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ilim öğrenmeden önce bu kişilerin beraberinde savaşmalarına izin vermezdi. Buradan da anlıyoruz ki böyle bir şart yoktur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Yüzlerce defa da şart koşulsa, Allah’ın Kitabı’na uymayan her türlü şart geçersizdir.”¹

Cihad için ilim öğrenmenin şart olduğunu söylemenin batıl bir iddia olduğu anlaşılmalı ve bu iddianın, günümüzde bütün Müslümanlara farz-ı ayn olduğuna inandığımız cihad amelinin iptaline yolaçabileceği bilinmelidir.

¹ Buhari

3- MÜCAHİD TAİFE İÇİN GEREKEN İLİM

Bugün cihad, meşru mazereti olanlar dışında bütün Müslümanlara farz-ı ayn hükmündedir. Ve cemaatin bunu yerine getirmesi gerekir. Bununla beraber cihad eden Müslümanların farz-ı ayn ve farz-ı kifaye olan ilimlerden bir kısmını öğrenmeleri gerekir.

A) Mücahidin Bilmesi Gereken Farz-ı Ayn Olan İlim, Umumi ve Hususi Olmak Üzere İkiye Ayrılır:

1- Umumi İlim: Bütün Müslümanlar bu ilmi tahsil etme bakımından eşittirler. Tevhid ve onu bozan hususlar, İslam'ın rükunları, haramları ve bu kısma giren ilmi tahsil etmek bunun içerisinde. Bunları cihad esnasında da öğrenmek mümkün olup cihadın vacip olmasının şartları arasında değildir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* cihad sırasında sahabesine bu meseleleri öğretiyordu. Yukarıda geçen "Zat-u Envat" hadisi bunun örneklerindendir. Zat-u Envat hadisinde geçen mevzu ise dinin temeli olan Tevhid ile ilgili bir meseledir. Farz-ı ayn olan ilim ile ilgili olarak (genel manada) bütün Müslümanlara nasihatım şudur: Bir konuda İslam'ın hükmünü bilmeden o işi yapmaya kalkışmamalıdır. Çünkü, 'Kitap ve Sünnet'e Sarılmanın Esasları' bölümünde de belirttiğimiz gibi, Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Ey iman edenler! Allah'ın ve Peygamberin huzurunda öne geçmeyin. Allah'tan korkun. Çünkü Allah her şeyi işitendir, her şeyi bilendir."¹ İkinci olarak ise, İslam'ın hükmünü kendisine öğretebilecek olanlara sormalıdır. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Bilmiyorsanız zikir ehline sorun."²

2- Hususi İlim: Bu ise cihad ve altında savaşacağı sancağın (taife-nin) mahiyeti ile ilgili bilgiyi elde etmesidir. Kişinin yerine getirmek istediği bu cihadın meşru olup olmadığı, hangi sebeplere binaen meşru olduğu gibi bir takım bilgilere sahip olması gerekir. Çünkü canların ve malların feda edildiği bir cihada çıkmadan önce bunun meşruiyetini öğrenmesi vacip olup her mücahid üzerine farz-ı ayn hükmündedir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefatından sonra, dinden dönenlere karşı savaş yapıp yapılamayacağı konusunda Ebu Bekir ile Ömer İbnu'l-Hattab *Radiyallahu Anhuma* arasında geçen tartışma buna delalet etmektedir. Ömer İbnu'l-Hattab bunlara karşı savaşmanın meşru olduğunu başta anlayamamıştı. Ancak daha sonra Ebu Bekir ona bunu açıkladı. Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* bunu şöyle aktarmaktadır:

"Ne zaman ki Nebi *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vefat etti, Ebu Bekir O'nun yerine geçti ve Araplardan küfre dönen döndü. Ömer dedi ki: 'Ey

¹ 49 Hucurat/1

² 16 Nahl/43

Ebu Bekir! Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “İnsanlar La İlahe İllallah deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Kim La İlahe İllallah derse malını ve canını korumuş olur. Ancak İslam’ın hakkı müstesna. Hesabı ise Allah’a aittir” dediği halde, insanlarla nasıl savaşırısın?” Ebu Bekir şöyle cevap verdi: ‘Vallahi namaz ile zekatın arasını ayıranla mutlaka savaşacağım. Zira zekat malın hakkıdır. Allah’a yemin olsun ki, Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ödüyor oldukları bir oğlağı bile bana vermeyi reddederlerse, ben de bunun üzerine onlarla savaşırım.’ Bunun üzerine Ömer dedi ki; ‘Vallahi gördüm ki Allah, onlarla savaşma hususunda Ebu Bekir’i rahatlatmıştı. Ben de doğru olanın bu olduğunu anladım.”¹

Müslümanın altında savaşacağı taifenin menhecini tanıması üzerine vaciptir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Kim de körükörüne çekilmiş bir bayrak altında savaşır, kavmiyet için öfkelenir veya kavmiyetçiliğe çağırır veya ona yardım eder, bu esnada da öldürülürse bu ölüm cahiliye ölümüdür.”² Allahu Teala şöyle buyurur: “İman edenler Allah yolunda savaşır, kafirler ise tağut yolunda savaşır. O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen zayıftır.”³ Cihadın meşruiyetini bilmek, yani yapılan savaşın hükmünü bilmek yeterli değildir. Bununla birlikte altında savaşılacak taifenin hükmü ve dolayısıyla da menhecinin bilinmesi ve ne uğruna savaşıldığının göz önünde bulundurulması gerekir.

B) Mücahidin Bilmesi Gereken Farz-ı Kifaye Olan İlim:

Cihad emiri, mahiyeti altında bulunanlardan bir grubu, davetin ihtiyaçları, gerekli eğitim ve öğretim ihtiyacının karşılanması, savaştan önce ve sonra yapılacak işler ile ilgili gerekli şer’i bilginin elde edilmesi maksadı ile ilim tahsili ile görevlendirebilir. İlim tahsil etmek ile görevlendirilen bu grubun, bu iş için yetenekli kişilerden oluşturulması gerekir. İlim öğrenmek ile görevlendirilen bu kişilerin mali ihtiyaçlarını da cemaat karşılar.⁴

Mücahid taifeye, şer’i ilim ve fetva ile ilgili ihtiyaçlarını kendi cemaat üyelerinden karşılamalarını tavsiye ederim. İlim ile meşgul olanlar, en önemli meseleleri ve bu meseleler etrafındaki konuları öğrenirler, öğretirler ve tüm ilimler hakkında da, meselelerin en önemli noktalarını belirleyerek kısa ve öz hale getirirler. İbn-i Haldun şöyle der: “İlimlerde teliflerin çokluğu öğrenmekten alıkoyar. İlim talebesinin sadece bir kısım ile ilgili yazılanları öğrenmesi için bile ömrü yetmez. Mesela, öğrenen kişi bütün ömrünü araç ilmi olan

¹ Buhari

² Müslim

³ 4 Nisa/76

⁴ Bkz: Şatibi, el-Muvafakat, 2/366-367, “Başkaların işlerini görmekle görevlendirilen kişilerin ihtiyaçlarını Müslümanların karşılaması gerekir” bölümü.

Arapça dilbilgisini öğrenmek için harcasa yine ömrü bunun için yeterli olmaz.”¹

Şatibi şöyle der: “Dokuzuncu Mukaddime: İlmin bazıları öz, bazıları tuz gibi olup işin özünden değildir. Bazıları da ne öz, ne de tuz mesabesindedir. Bunlar ilmin üç türüdür.”²

Şatibi, tevatürü araştırmak amacıyla değil de, bir hadisin birkaç yoldan rivayetini öğrenmek için uğraşmanın işin tuzu türünden olduğunu söyler.³ İbnü'l-Cevzi, bu misali, şer'i doğru bir amaç taşımıyorsa, hadisçiler için iblisin şaşırtmalarından biri olarak sayar.⁴ İbn-i Abdilber bunun, “Çokluk arzusu sizi oyaladı”⁵ ayetinin kapsamına girdiğini söyler.⁶ Şüphesiz bir hadisin rivayet yollarını toplamanın bir takım yararları vardır. Tabiler ve şahitler ile hadisi takviye etmek, sika ravilerin ziyadelerini bilmek, gariplerini tefsir etmek, mübhem, müdrec ve musahhaf olanları bilmek, hadisin söyleniş sebebini bilmek gibi bu mesele hakkında ihtisas sahibi olanların bildiği şeyleri bilmenin yararları vardır.

Belirtmek istediğimiz, ilim öğrenen kişilerin en önemlilerden başlayarak öğrenmesi, özellikle cihad aşamasında mücahidlerin ihtiyaç duyacağı bilgileri tahsil etmesinin gerektiridir.

Sonuç olarak, cihad edenlerin farz-ı ayn ve farz-ı kifaye olarak iki türlü ilme ihtiyaçları bulunmaktadır. Farz-ı ayn olan ilmi herkesin öğrenmesi gerekirken, farz-ı kifaye olan ilmi belli bir kesimin öğrenmesi yeterlidir. Bazı ilimler bütün fertler tarafından da bilinmesi gerekse de, özellikle yönetimin gerek şer'i hususta olsun ve gerekse diğer hususlarda olsun daha fazla ilme sahip olması gerekir. İşlerin İslam'a göre yürütülmesi ve cihadın meşru çizgisinden saptırılmasının önlenmesi için yöneticilerin, gerekli ilme sahip olmaları gerekir. Üçüncü bölümde şer'i ilmin genel emirliğin şartlarından olduğunu belirtmiştik.⁷ Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğu da buna delalet eder: “Allah size ilmi verdikten sonra çekip almaz, ama aranızdaki alimleri almasıyla cahil kişiler kalır, kendilerinden fetva sorulunca cahil görüşleriyle fetva verirler, hem saptırlar hem saptırırlar.”⁸

¹ Mukaddime, 531-532

² El-Muvafakat, 1/77

³ Age: 1/81

⁴ Telbisu İblis, 159, el-Muniriyye baskısı, 1398

⁵ 102 Tekasür/1

⁶ Camiu Beyani'l-İlm, 2/132

⁷ Ebu Ya'la, el-Ahkamu's-Sultaniyye, 37

⁸ Müttefekun Aleyhi. Abdullah ibn-i Amr ibn-u al'As'tan rivayet edilmiştir.

(EK-4)

**CİHADA HAZIRLIKTAN MAKSAT NEDİR VE
CİHADIN VACİP OLMASI İÇİN ADALET ŞART
MIDIR?**

**“İMANİ TERBİYE BİTİRİLMEYEN CİHAD YOKTUR”
ŞÜPHEŞİNE CEVAP**

Bu bölümde aşağıdaki konuları ele alacağız:

1- Cihada Hazırlıktan Maksat Nedir?

2- Adalet, Cihadın Vacip Olmasının Şartlarından Mıdır?

1- CİHADA HAZIRLIKTAN MAKSAT NEDİR?

Bundan maksat, maddi ve imani hazırlıktır ve bunlardan sadece biriyle yetinmek caiz değildir.

Maddi hazırlık, Enfal Suresi'ndeki, "Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız"¹ ayeti ile işaret olunan kısımdır. Bu ayetin açıklaması, başka şekilde te'vile veya anlamaya yer bırakmayacak şekilde hadiste yapılmıştır. Müslim, Ukbe bin Amir'den Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu ayeti okuduktan sonra üç defa "Şüphesiz kuvvet, atmaktır" dediğini rivayet eder. Bu nedenle bu ayeti imani hazırlık veya terbiye eğitimi manasına hamletmek caiz değildir.

Maddi hazırlık fert, silah ve mal hazırlığını kapsar. Ayet, silahı ve malı açıkça, ferdi ise dolaylı olarak belirtmiştir. Fert hazırlığı yapma emri başka ayetlerde de geçmektedir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır: "Ey Peygamber, mü'minleri savaşa teşvik et."² "Artık Allah yolunda savaş. Sen kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Mü'minleri de teşvik et. Umulur ki Allah kafirlerin gücünü kırar."³ "Ey iman edenler! Allah'ın yardımcılar olun."⁴

Kitabın ikinci bölümünde bu konu detaylı olarak açıklanmıştır. İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "Cihada güç yetirilemediği zaman onun için kuvvet ve savaş atları hazırlamak gerekir. Çünkü vacibin ancak kendisi ile yapılabildiği şey de vaciptir."⁵ Allahu Teala, bu hazırlığı yerine getirmeyi imanın bir ölçüsü ve münafıklarla mü'minleri ayıran bir alamet sayarak şöyle buyurur: "Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onları geri koydu; onlara "Oturunlar ile (kadın ve çocuklarla) beraber oturun" denildi. Eğer içinizde (onlar da savaşa) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı ve mutlaka fitne çıkarmak isteyerek aranızda koşarlardı. İçinizde onlara kulak verecekler de vardır. Allah zalimleri gayet iyi bilir."⁶

Allahu Teala, münafıkların hazırlık yapmamalarını, onların çirkinlikleri işlemelerindeki aşırılıklarından dolayı olduğunu, bunun ise gerçek

¹ 8 Enfal/60

² 8 Enfal/65

³ 4 Nisa/84

⁴ 61 Saff/14

⁵ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/259

⁶ 9 Tevbe/46-47

mü'minlere bir rahmeti olduğunu belirtmiştir. Çünkü bu münafıklar, mü'minler ile beraber savaşa çıksalardı yapacakları şey fitne ve fesattan başka bir şey olmayacaktı. Özellikle mü'minlerden bazılarının onlar için iyi niyet beslediğini belirterek "Aranızda onlara kulak vereceklerde de vardır" buyurmaktadır. Bu ise büyük bir fesada yol açar. Bunlar maddi hazırlık konusu ile alakalı olan meselelerdir.

İmani hazırlığa gelince; şüphesiz bu da zorunludur. Yukarıda tekrar etmeye yer bırakmayacak şekilde bununla ilgili delilleri belirttik. Bu hazırlık da, imanın zahir ve batın, ilmi ve ameli şubeleri oranında kısımlara sahiptir. Bu hazırlığın da zafer veya hezimet konusunda direk etkileri vardır.

Ancak imani hazırlıkla ilgili olarak şu meselelerin gözönünde bulundurulması gerekir.

1- Yukarıda aktardığımız Enfal Suresi'ndeki ayet, terbiye ve imani hazırlık anlamında algılanmamalıdır. Çünkü bu anlamda olmadığını yine yukarıda aktardığımız hadis açıkça belirtmektedir. İmani hazırlık konusunda ise yukarıda belirttiğimiz gibi başka delilleri vardır. İşin en kötüsü, hazırlığı sadece imani hazırlıktan ibaret olarak görmek ve onunla yetinmeyi öğütlemektir. Çünkü bu, Allah'ın ayetlerini yalanlamak olur.

2- İmani hazırlık, cihaddan, özellikle de farz-ı ayn olan cihaddan geri kalmak için bir mazeret yapılmamalıdır. Bu hazırlık ile ilgili dikkat edilmesi gereken en önemli şeylerden biri de budur. Bunun için Ek-2'ye bakılabilir.

2- ADALET, CİHADIN VACİP OLMASININ ŞARTLARINDAN MIDIR?

“İmani terbiye almadan cihad etmeyiz” diyenlere şu iki soruyu sormak gerekir:

Birinci Soru: Bu terbiyeden maksat, Müslüman ferdi şer’i adalet derecesine çıkarmak mıdır, yoksa daha da üst bir seviyeye mi çıkarmaktır?

İkinci Soru: Adalet, cihadın vacip olmasının şartlarından mıdır? Müslümanın, adaletli oluncaya kadar cihad etmesi caiz olmaz mı? Fasık olan bir kişi cihad ile yükümlü değil midir?

Önce adalet kavramını tanımlamak gerekirse: Denilmiştir ki; adalet, kişinin dinindeki tutumunun düzgün olmasıdır. Ayrıca kendisinde şüpheli durumların olmadığı kişiye de adalet sıfatı verilmiştir. Adalet için iki şeye itibar edilir: Birincisi, kişinin dinde salih olması. Bu ise farzları ve sünnetlerini yerine getirmek, büyük günah işlemeyecek ve küçük günah üzerinde ısrar etmeyecek şekilde haramlardan sakınmakla olur. İkincisi ise kişiliği güzelleştirici olan insaf ve vicdan sahibi olmak ve yine kişiliği çirkinleştirici olan şeylerden de uzak durmaktır.¹

Yukarıda aktardığımız gibi cihadın vacip olmasının şartları ise şunlardır: İslam, ergenlik, akıl, erkeklik, vücut sağlamlığı, hürriyet, yeterli nafakaya sahip olmak, anne babanın ve alacaklının izni.² Bunlar, farz-ı kifaye olan cihadın şartlarıdır. Farz-ı ayn olan cihadın şartları ise bu sayılanların ilk beşidir. Görüldüğü gibi bu şartlar arasında adalet şartı bulunmamaktadır. Cihadın vacip olması için adaletin şart olmadığı sabit olduğuna göre, “Cihad için çıkılmadan önce Müslümanın imani hazırlık ve terbiye ile adalet derecesine yükseltilmesi gerekir” veya “adalet derecesinin de üzerine çıkarılmalıdır” iddiasını ortaya atanların söylediklerinin asılsız olduğu ortaya çıkmaktadır.

Fakihlerden aktarılanlar da bu iddia sahiplerinin söylediklerinin tam tersidir. Fakihler, savaşta fasık ve münafık kişilerden de yardım alınabileceğini söylerler. Şevkani *Rahimehullah* şöyle der: “El-Bahr’da şöyle geçer: Münafıktan yardım almak, icma ile caizdir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Abdullah bin Ubey ve yandaşlarından yardım almıştır. Kafirlerle karşı fasıklardan da yardım almak icma ile caizdir. Bazı alimlerin, imamın yanında, yardım aldığı kafir ve fasıklara karşı gerektiğinde İslam’ın öngördüğü hükümleri onlara uygulayabilecek ve galip iken mağlup duruma düşmeyecek kadar Müslümanlardan oluşan bir gücün bulunması gerektiğini ve ancak Müslümanlardan böyle bir grubun imamın yanında bulunması halinde

¹ Menaru’s-Sebil Şerhu’d-Delil, 2/487-488, el-Mektebu’l-İslami, 1404

² El-Muğni ve’ş-Şerhu’l-Kebir, 10/362, 371-384

kafir ve fasıklardan yardım alınabileceğini söyledikleri nakledilir. Nitekim Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında savaşa çıkan Abdullah bin Ubey ve yandaşlarının durumu bu şekilde idi. İsyancılara karşı da fasıkların yardımlarını almak bana göre yine caizdir. Çünkü Ali bin Ebi Talip *Radiyallahu Anhu*, Eş'as'tan yardım almıştır.”¹

El-Mecmu'da ise şöyle der: “Ahkamu'l-Kur'an'da Ebu Bekir el-Cassas şöyle der: Adaletli kişiler ile beraber cihad vacip olduğu gibi fasık kişiler ile de vaciptir. Cihadın farz olduğunu belirten bütün ayetler, cihadın fasıklar veya salih kişilerle beraber yapılması arasında hiçbir ayırım yapmamıştır. Nitekim fasıklar cihada katılıyorlarsa, bu konuda itaat ediyorlar demektir.”²

İbn-i Hazm, “Şüphesiz Allah bu dini facir adamlar da destekler” ve “Şüphesiz Allah bu dini nasipleri olmayan kavimlerle de destekler” hadislerini belirttikten sonra şöyle der: “Bunlar, düşmana karşı onlardan yararlanmayı ve isyancılara karşı fasık Müslümanlardan yardım almayı mübah kılmaktadır. Zaten kafirlere karşı ve isyancılara karşı cihad etmek, salih mü'minler üzerine farz olduğu gibi fasıklar üzerine de farzdır. Bu nedenle onları bundan alıkoymak helal olmaz. Aksine, bu işe onların da çağırılmaları gerekir.”³

Facir emir ile beraber cihad etme konusu bu kitabın üçüncü bölümünde detaylı olarak işlenmişti. Facir imam ile beraber cihada çıkmak caiz ise, fert konumunda olan facir kişiler ile beraber cihada çıkmak evleviyatla caiz olur.

İbn-i Teymiye bu konuyu ayrıntılı olarak açıklamıştır. Üçüncü bölümde ondan yaptığımız bir alıntıda şöyle geçmektedir: “Onlarla arzu edilen şekilde savaşacak bir emir olması, Allah'ın rızası, sözünün yücelmesi, dininin yerine gelmesi ve Rasulü'ne itaat olur. Ama aralarında liderlik için savaşan veya bazı işlerde Müslümanlara haksızlık yapmak gibi ancak fücür işleyen ve niyeti bozuk olanlar olursa ve bu kişilerle birlikte Moğollarla savaşmamanın dine zararı, savaşmaktan daha büyük ise, iki zarardan küçük olan tercih edilerek bu kişilerin yanında düşmana karşı savaşılır. Çünkü bu, İslam'ın gözetilmesi gereken prensiplerindendir.

Bu nedenle facir veya iyi olan bir emirin yanında savaşa katılmak Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın ilkelerindendir. Allah Rasulü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirdiği gibi, şüphesiz Allahu Teala bu dini facir adamlar ve nasipleri olmayan topluluklarla da destekler. Çünkü ancak facir yöneticilerle veya çoğu facir olan askerlerle beraber savaşmaktan başka alternatif olmazsa, ister istemez şu iki durumdan biri meydana gelecektir: Ya onlarla beraber savaşa çıkılmayacak, ki bu din ve dünya üzerinde zararları onlardan daha büyük

¹ Neylu'l-Evtar, 8/44

² El-Mecmu' Şerhu'l-Muhezzeb, 19/279

³ El-Muhalla, 11/113-114

olan düşmanın ülkeyi işgal etmesine sebep olur, ya da facir yönetici ile beraber savaşa gidilir ve iki kötünden en kötüsü önlenmiş olur. Ayrıca tümü olmasa bile, İslam ahkâmından uygulanabildiği kadarı bu şekilde yerine getirilmiş olur. Bu durumda ve benzer bütün durumlarda vacip olan budur. Nitekim Raşid halifelerden sonra yapılan savaşların büyük çoğunluğu ancak bu şekilde meydana gelmiştir.

Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu sabittir: “Kıyamet gününe kadar atın alnına hayır bağlanmıştır: Bu hayır sevap ve ganimettir.”¹ Bu sahih hadis, Ebu Davud'un Sünen'inde rivayet ettiği, “Savaş, Allah'ın beni gönderdiği andan ümmetimden en son kişinin Deccal'a karşı savaşıacağı ana kadar devam edecektir. Facirin fücuru ve adaletlinin adaleti onu iptal edemez” hadisinin anlamına delalet eder. Nitekim Allah Rasülü'nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu meşhurdur: “Ümmetimden bir grup Allah'ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah'ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır.”² Bunun gibi Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın, kendileriyle amel edilmesi konusunda diğer gruplarla ittifak ettiği ve cihad edilmesi gereken yerlerde iyi ve facir olan emirler ile beraber savaşa çıkılmasını belirten nasslar çoktur. Ancal Hariciler ve Rafiziler bu grupların dışındadır. Bunun yanında Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*; “Hain ve facir yöneticiler olacaktır, onların yalanlarını tasdik edip yardım edenlerin benimle ilgisi olmayacağı gibi benim de onlarla ilgim olmaz ve onlar Havuz'un başına gelemezler. Ama onların yalanlarını tasdik etmeyenler bendendir ve ben onlardanım, bunlar Havuz'un başına geleceklerdir” buyurmuştur.

Eğer ki kişi Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrettiği ve salih yada facir olan emirler ile kıyamet gününe kadar işlemeye devam edilecek olan cihadı ve yine zulümlerinde zalimlere destek olmayı yasakladığını bilirse üzerine düşen şudur: Salt İslam orta yolun kendisidir. Yukarıda durumları sorulanlar gibi (Moğollar), kendilerine karşı cihad edilmesi gerekerele karşı, başka bir şekilde cihad etmenin mümkün olmadığı ve birlikte savaştığı cemaatin kötülüklerine katılmaktan sakınabildiği kadar sakınmaktan başka yol bulunmadığı taktirde, her yönetici ve her türden cemaatla beraber cihad etmenin İslam için daha iyi olduğunu anlar. Böyle bir durumda Allahu Teala'ya itaat olan şeylerde, sözkonusu emir ve cemaate itaat ederken, Allahu Teala'ya isyan olan şeylerde ise onlara itaat etmekten kaçınır. Çünkü Allahu Teala'ya isyan olan şeylerde kullara itaat edilmez.

Geçmişte ve günümüzde bu ümmetin iyilerinin yolu budur. Her mükellefin üzerine vacip olan da yine budur. Bu yol, bilgi yetersizliğinden kay-

¹ Müttefekun Aleyhi

² Müttefekun Aleyhi

naklanan ve sahte Allah korkusu taşıyan Hariciler ile iyi olmasalar dahi mutlak manada yöneticilere itaati vacip gören Mürcie ve benzerlerinin yolu arasında orta bir yoldur. Allahu Teala'nın bizi ve Müslüman kardeşlerimizi sevdiği söz ve amellere muvaffak etmesini dileriz. Allahu Teala en iyisini bilir. Salat ve selam peygamberimiz Muhammed'in, alinin ve ashabının üzerine olsun.”¹

Bu mesele, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat itikadı arasında ilke olarak sayılmıştır ve önemsenmiştir. Üçüncü bölümde Şerhu'l-Akide'ti-Tahaviyye'den şunu nakletmiştik: “Hac ve cihad kıyamet saatine kadar Müslümanlardan olan iyi ve kötü her yönetici ile beraber devam edecektir. Onları hiçbir şey iptal edemez ve engelleyemez”²

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki ister yönetici olsun, ister fert olsun, İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* söylediği gibi, kafirlere karşı koymanın bundan başka bir yolu olmadığı taktirde, fasık kişiler ile beraber cihad etmek icma ile caizdir. Bunun temeli ise, iman edenlerin cihad ile yükümlü olmalarıdır. Allahu Teala şöyle buyuruyor: “Ey iman edenler! Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah'a ve Rasulü'ne inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. İşte bu takdirde O, sizin günahlarınızı bağışlar, sizi zemininden ırmaklar akan cennetlere, adn cennetlerindeki güzel meskenlere koyar. İşte en büyük kurtuluş budur. Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. Mü'minleri (bunlarla) müjdele.”³ Bu ve benzeri ayetler, mü'minlerin cihad ile yükümlü olduklarını belirtir. Bu mü'minler arasında günahkar olanları da bulunmaktadır. Çünkü ayette “..sizin günahlarınızı bağışlar” buyurulmaktadır. Bu ise gösteriyor ki mü'min kişinin günahlarının olması, onun üzerindeki cihad sorumluluğunu düşürmez.

Kişinin günahları çok da olsa, tümünden imandan ayrılmış değildir. Kamil bir imanı yoksa da, şer'i emir ve nehiylere muhatap olmasına sebep olan mutlak imana sahiptir. Bir insanda itaat ve masiyetin aynı anda bulunabileceği Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in akidesindendir. Bu ise imanın söz ve amel olduğu, itaatlar ile artıp masiyetler ile eksildiği kuralına dayanmaktadır. Bunu daha önce açıklamıştık. Buhari'nin Ömer İbnu'l-Hattab'dan *Radıyallahu Anhu* yaptığı şu rivayet bunun örneklerindendir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında Abdullah adında bir adam vardı ve “eşek” lakabı ile anılırdı. Rasulullah'ı güldürürdü. Rasulullah ona içki içme cezasını birkaç kez uygulamıştı. Bir gün yine içki içtiği için getirildi ve Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona ceza uyguladı. Orada bulunalardan biri “Allah'ın laneti üzerine

¹ Mecmuu'l-Fetva, 28/506-508 ve 28/212

² Şerhu'l-Akide'ti-Tahaviyye, 437

³ 61 Saf/10-13

olsun, ne de çok bu haltı işliyor” dedi. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ona şöyle cevap verdi: “Lanetleme, Allah’a yemin ederim ki o, Allah’ı ve Rasulü’nü sevmektedir.” Bu sahabe, içki içmek gibi bir masiyete sahip olmasına rağmen Allah’ı ve Rasulü’nü sevmek gibi itaat türünden olan bir amele de sahipti. Bu sevgi ise imanın en önemli şubelerindendir. Tevbe Suresi’ndeki; “De ki: Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabalarınız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden evler sizce Allah’tan, Peygamberinden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, Allah’ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah fasık kimseleri doğru yola erdirmez”¹ ayetindeki özürleri geçersiz kabul edilen sekiz kısım kişinin durumlarını da bu sevgi ile bağlantılı olarak düşünmek gerekir.

Günahlarının bağışlanmasına sebep olması nedeni ile cihadın, masiyet sahipleri için özel bir yararı vardır. Yukarıdaki aktardığımız Saff Suresi’ndeki ayet ile ilgili olarak İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Günahları çok olanların en büyük ilacı cihaddır. Çünkü Allahu Teala mücahidin günahlarını bağışlar. Kitabında “Sizin günahlarınızı bağışlar” buyurur. Haramdan kurtulmak ve tevbe etmek isteyip de haram malı sahibine geri verme imkanı olmayanlar o malı sahiplerinin adına Allah yolunda infak etsin. Çünkü bu yol, cihad ederek kazanılacak sevabın yanında haramdan kurtulmanın da en güzel yoludur.”²

Bütün bunlar gösteriyor ki fasık olmak, cihada mani bir hal değildir. Fasık olan kişi de aynen adalet sahibi olan salih kişi gibi cihad ile yükümlüdür. Fasık ve münafık kişilerden yardım almanın caiz olduğuna ilişkin Şevkani’nin icma olduğunu söylediğini yukarıda aktarmıştık. Caiz olduğuna göre, geriye sadece onlardan alınacak bu yardımın yarar ve zararlarını hesap etmek kalır. Bunlardan hangisi ağır basarsa, hüküm ona göre verilir. Bunların salih mü’minler ile beraber cihada çıkmalarının yararı zararından büyük ise, cihad için onlara izin verilir, ancak zarar yarardan daha büyük olacak ise, buna izin verilmez.

İbn-i Kudame *Rahimehullah* şöyle der: “Moral bozucu kişileri yanına almamalıdır. Çünkü bu kişiler mücahidleri savaştan soğutur, morallerini bozar ve cihaddan alıkoymaya çalışır. Sıcaklık şiddetlidir, soğuk çoktur, meşakkat büyüktür. ‘Bu ordu yenilebilir’ gibi şeyler söyleyerek askerlerin moralini bozar. Yaygara çıkaran kişileri de beraberine almamalıdır. Bunlar da; ‘Müslümanların seriyyesi helak oldu, destek güçleri yoktur, kafirlere karşı koyamazlar, kafirlerin kuvveti, desteği ve sabrı vardır, onlara karşı kimse duramaz’ gibi olumsuz yaygaralar çıkarırlar. Müslümanların aleyhine casusluk yapanları, kafirlere Müslümanların yer ve durumlarını, haberlerini, ya-

¹ 9 Tevbe/24

² İbn-i Teymiye, Mecmuu’l-Fetava, 28/421-422

zışmalarını, zayıf noktalarını bildirenleri veya düşman casusları barındıranları, Müslümanlar arasında düşmanlık çıkaranları ve bozgunculuk yapanları da yanına almamalıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onları geri koydu; onlara “Oturanlar ile (kadın ve çocuklarla) beraber oturun” denildi. Eğer içinizde (onlar da savaşa) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı ve mutlaka fitne çıkarmak isteyerek aranızda koşarlardı.”¹

Çünkü bunlar Müslümanlar için zararlıdır ve bu nedenle de uzak tutulmaları gerekir.”² Bütün bunlar Allahu Teala’nın şu emirlerine dayanmaktadır: “Eğer içinizde (onlar da savaşa) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı ve mutlaka fitne çıkarmak isteyerek aranızda koşarlardı.”³ “Eğer Allah seni onlardan bir grubun yanına döndürür de, çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: Benim ile beraber asla çıkmayacaksınız ve düşmana karşı benim ile beraber asla savaşmayacaksınız. Çünkü siz birinci defa (Tebük Seferi’nde) yerinizde kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla (kadın ve çocuklarla) beraber oturun.”⁴ Yani Müslümanların moralini bozan, fesat ve bozgunculuk çıkaran yahut hıyanet yapan kişiler orduya kabul edilmezler. Bu kişilerden elde edilebilecek kimi yararlar bulunsa da, bu gibi işlerin zararı daha büyüktür.

Yararı zararından daha büyük olan fasık kişinin orduya katılmasına komutanın izin vermesi, onun fasıklık ve masiyetine göz yumması veya onay vermesi anlamına gelmez. Bilakis öğreterek ve nasihat ederek iyiliği emredip, ceza ve alıkoyma yolu ile de münkerden nehyeder. Bu ise cihad esnasında iman eğitiminin verilmesi demektir. Yoksa iman eğitimi tamamlanıncaya kadar cihadı erteleyim, demek doğru değildir. Çünkü iman eğitiminin sonu yoktur ve ancak ölüm ile son bulur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sana yakın (ölüm) gelinceye kadar da Rabbine ibadet et.”⁵ Nitekim kişi bu eğitimden hiçbir nasibi olmadan da can verebilir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sonra Kitap’ı, kullarımız arasından seçtiklerimize verdik. Onlardan kimi kendisine zulmeder, kimi ortadadır, kimi de Allah’ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır. İşte büyük fazilet budur.”⁶ Bunlar, Peygamberleri ve Kitap’ın varislerini izlemenin imani dereceleridir. Şimdiye kadar söylediklerimizi şöyle özetleyebiliriz:

¹ 9 Tevbe/46-47

² El-Muğni ve’s-Şerhu’l-Kebir, 10/372

³ 9 Tevbe/47

⁴ 9 Tevbe/83

⁵ 15 Hicr/99

⁶ 35 Fatır/32

1- İmani hazırlık vacip olup zaferin temel sebeplerinden biridir. Günahların yenilgi ve zillette etkisi olur ve münkeri yasaklamadıkları taktirde, bazılarının işleyecekleri kötülük herkese zarar verir.

2- Bununla beraber imani eğitim amacıyla, özellikle farz-ı ayn olduğu veya düşman, Müslümanların bir memleketini işgal ettiği zaman cihad ertelenemez. Bugün Müslüman ülkelerin çoğu bu durumdadır. Dolayısıyla cihad farz-ı ayn konumunda olup acilen yerine getirilmesi gerekir. Böyle bir durumda cihadı ertelemek, zarar ve fesada yol açar. Kafirlerin Müslümanların yurdunu işgal etmesi, onlara küfür hükümlerini zorunlu kılması, Müslümanları bozmaya çalışması ve değişik yollarla dinlerinden uzaklaştırmasından daha büyük hangi fitne olabilir? Cihad için gerekli terbiyevi eğitimin tamamlanmasına kadar bunlara karşı cihadın ertelenebileceğini söyleyenler, yıkım etkenlerinin, inşaa ve onarım etkenlerinden çok daha kuvvetli olduğunun farkında değildirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ne Yahudiler ne Hristiyanlar, onların dinlerine uymadıkça senden asla hoşnut olmazlar”¹ “Onlar eğer güçleri yeterse, dininizden döndürünceye kadar size karşı savaşa devam ederler.”² Yine bu insanlar, kafirlerin iyi terbiye adına birşey bırakmadıklarının da farkında değildirler. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer Allah insanların bazısını bazısı ile defetmeseydi, içlerinde Allah’ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler çoktan yıkılırdı. And olsun ki, Allah’a yardım edenlere O da yardım eder. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür.”³

Allah yolunda cihad eden mücahidler ile Allahu Teala’nın kafirleri savması olmasaydı, Allah’a ibadet edilen yerler kalmazdı. Bu nedenle İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* mücahidleri şu sözlerle nitelemektedir: “Allah sevgisi ve dinine yardım etmek, sözünü yüceltmek ve düşmanlarını defetmek için canlarını verdiler. Kendi evlerinde de geceleseler, kılıçlarıyla korudukları kişilerin bütün amellerine ortaklırlar. Cihad etmeleri ve fetih yapmaları sebebiyle Allah’a ibadet eden herkesin eciri gibi ecirleri vardır. Çünkü bu ibadetlerin yapılabilir durumda olmasının sebebi onlardır. Şari’ sevapta ve günahta, sebep olanları fail gibi kabul etmiştir. Bu nedenle hidayete ve sapıklığa çağırınlar, bu çağırılar sebebiyle onlara uyan kişilerin eciri veya günahı kadar ecir veya günah alırlar.”⁴

3- Müslümanlar ellerinden geldiği kadar maddi hazırlıklarını tamamlamışlarsa ve zafer kazanma ümitleri de varsa, bu durumda şavaşa başlamak gerekir. İmani hazırlığı tamamlamak maksadı ile bu savaş ertelenmez. Bu demektir ki cihad konusunda aciz kalınması durumunda hem imani ve hem de maddi hazırlık yapmak vacip olur. İmani hazırlık için çalışıp maddi hazırlı-

¹ 2 Bakara/120

² 2 Bakara/217

³ 22 Hacc/40

⁴ İbnu’l-Kayyim, Tariku’l-Hicreteyn, 255, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1402

ğı ihmal edenler veya erteleyenler, emredildikleri şeyi ihmal ettikleri için günahkar olurlar.

4- Cihad esnasında ve cihaddan önce imani hazırlık bütün aşamalarda vaciptir. Daha önce de belirttiğimiz gibi zaferden önce de, sonra da emr-i bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münker Müslümanlar üzerine vaciptir. Terbiyenin en iyisi, cihad esnasında olanıdır. Çünkü cihad esnasında insanların Allahu Teala'ya yakınlık duygusu zirveye çıkar. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, cihad esnasında, sahabeyi sürekli teşvik edici olarak yönlendiriyordu ve onlardan hiçbiri, terbiye tamamlanıncaya kadar cihadı erteleyelim, dememişti. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Allah'ım, Halid bin Velid'in yaptığından uzak olduğumu sana bildiriyorum"¹ buyurması ve yine Abdullah bin Huzafe seriyyesindekiler için, "Ateşe girselerdi, oradan asla çıkmazlardı. İtaatler ancak iyiliklerdedir"² demesi bunun örneklerindendir. Ayrıca Üsame bin Zeyd'e *Radıyallahu Anhu* "La İlahe İllallah dediği halde mi öldürdün?"³ demesi, Ebu Zer'e *Radıyallahu Anhu* "Sen, kendisinde cahiliyyeden bazı şeylerin bulunduğu birisin"⁴ demesi ve savaşların birinde "Şüphesiz Allah bu dini facir adamla da destekler"⁵ buyurması da bunun örneklerindendir.

İfk⁶ olayı da savaşlardan birinin sonunda olmuş ve bu iftiraya katılanlara Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* iftira cezası uygulamıştır. Bunlardan biri Bedir Savaşı'nda bulunan Mistah bin Üsase ve yine bir diğeri de Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şairi olan Hassan bin Sabit'tir.⁷ Dolayısıyla kişi kamil ve faziletli olabilir, cennetle müjdelenebilir, ancak bununla beraber Mistah bin Üsase ve Hatıb bin Ebi Beltaa'da olduğu gibi büyük günah da işlemiş olabilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Hatıb için şöyle buyurmuştur: "O, Bedir'de bulunmuştu. Nereden biliyorsun; belki de Allah *Azze ve Celle* Bedir ehline baktı ve onlara; "Ne yaparsanız yapın sizi affettim" dedi."⁸ İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Şüphesiz mü'min, cennet ile müjdelenecek derecede salih bile olsa, günaha düşmekten masum olmaz. Çünkü Hatıb, cennet ile müjdelenenler arasında olmakla beraber bu hatayı da işlemiştir."⁹ Bunun örnekleri çoktur. İmani terbiye cihad esnasında da verilir ve bunun elde edilmesi için cihad ertelenmez. Yukarıda belirttiğimiz

¹ Buhari

² Buhari

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Buhari

⁵ Buhari

⁶ Aişe'ye *Radıyallahu Anha* yapılan iftira

⁷ Bkz: *Fethu'l-Bari*, 8/478-479

⁸ Buhari, Hadis no: 6939

⁹ *Fethu'l-Bari*, 12/310

gibi bu terbiye ancak kulun ölümü ile sona erer. Kalpleri değiştiren ve istediği gibi yönlendiren Allahu Teala'dır.

5- Adalet, cihadın vacip olmasının şartlarından değildir. Yararı zara-
rından fazla olduğu taktirde, fasık kişinin asker olarak cihada katılması caiz-
dir. Ancak bozgunculuğu ve fesadı olanların, cihada katılmaları engellenir.

6- Aralarında günahkar kişilerin bulunması, Müslüman taife için ayıp niteliğinde değildir. Ayıp olan, onların kötülüklerine göz yummak ve ses çıkarmamaktır. Emrederek ve yasaklayarak, onlara karşı Allahu Teala'nın emrettiği gibi davranmamaktır. İnsan hata ve günah işlemekten masum değildir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sağlığında içki, zina, iftira, hırsızlık ve bağı (isyancı) cezalarını uygulamıştır. Ve yine bu risalenin başla-
rında da aktardığımız gibi münafıklar, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber savaflara çıkıyorlardı. Sahabeden hiç kimse, saflarda münafıklar veya günahkarların varlığını öne sürerek cihad edilemeyeceğini söylememiş-
tir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Gelecek her günü-
nüz geçeni aratacaktır ve daha şerli olacaktır."¹ Bundan da anlaşılmaktadır ki, günah ve dolayısıyla da günahkarlar gün geçtikçe artacaktır. Dolayısıyla Allah'ın cihad emrini yerine getiren bir taifenin içerisinde bazı masiyet sahip-
lerinin olması, o taife ile cihad emrinin yerine getirilmesine mani olmaz.

7- İçinde bazı günahkarların bulunduğu, salihlerden oluşan mücahid bir taife varsa ve cihad ancak facir bir emir yahut facirliği çok olan askerler ile yerine getirilebiliyorsa, bu durumda bu taife ile beraber cihad etmek vacip olur. İbn-i Teymiye'nin *Rahimehullah* dediği gibi, iki zarardan büyük olanın, yani kafirlerin işgalinin önlenmesi için bu şarttır. Bu ise kulun elinden geldiği kadar ve gücünün yettiği kadar Allah'tan korkması kapsamındadır. Allahu Teala şöyle buyurur: "O halde gücünüz yettiğince Allah'tan korkun."² Çünkü kafirlerin, Müslümanların memleketini işgal etmesinden daha büyük bir kötülük yoktur. Böyle bir durumda Allahu Teala'nın koruduğu kişiler dışında insanlar toptan dinden dönmeye mecbur edilirler. Allahu Teala şöyle buyurur: "Onlar eğer güçleri yeterse, sizi dininizden döndürünceye kadar size karşı savafla devam ederler. Sizden kim, dininden döner ve kafir olarak ölürse, onların yaptıkları işler dünyada da ahirette de boşa gider. Onlar cehennemliktirler ve orada devamlı kalırlar."³ Müslüman, facir bir emir veya facirlikleri çok olan askerler ile beraber cihada çıkması halinde onlarla iyilik ve takvada yardımlaşır, isyanda ve haksızlıkta yardımlaşmaz. Bununla beraber kişi itaat olan işlerde emire itaat eder, ama yasak işlerde itaat etmez. Elinden geldiği kadar birlikte olduğu emir veya askerlere nasihat eder ve onların ıslahı için gayret gösterir.

¹ Buhari

² 64 Teğabün/16

³ 2 Bakara/217

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* başka bir yerde şöyle der: “İlim ve cihad gibi vacipleri yerine getirmek ancak bid’at ehli ile beraber olabiliyorsa ve bu kişilerin bid’atı, vacibi terketmekten daha az zararlı ise, bu durumda vacibi onlarla birlikte yerine getirmek, bid’atten dolayı o vacibi terketmekten daha evladır. Çünkü bu durumda büyük zarar küçük zararla önlenmiş olur.”¹

Şatibi *Rahimehullah* şöyle der: “Zalim yöneticiler ile beraber cihad da böyledir. Alimler bunun caiz olduğunu söylerler. Malik şöyle der: Bu yapılmazsa Müslümanlara zararı olur. Cihad zaruridir, cihad için yönetici de zaruridir. Yöneticinin adaletli olması cihadın vacip olmasının şartlarından değil, kamil yani mükemmel olmasının şartlarındandır. Mükemmelliğin şartlarından birisi sebebi ile cihad geçersiz olmaz.”²

Fasık imamla beraber kafirlere karşı cihad etmeyi uygun görmeyen kişilere İbn-i Hazm *Rahimehullah* çok sert tepki göstererek şöyle der: “Fasıklığının hesabını sadece kendisi verecek olan Müslüman bir adamın fasıklığından dolayı kafirlere karşı cihadı yasaklayan ve Müslümanların namus ve değerlerini düşmana teslim etmeyi emreden kişinin günahından küfür dışında daha büyük bir günah yoktur.”³

Bu aktarılanlardan da anlaşıldığı gibi, ilim tahsil edilinceye kadar veya imani terbiye tamamlanıncaya kadar cihad edilemeyeceğini söylemek ve herkesi buna mecbur etmek, İslam dininin ortadan kaldırılmasına sebep olur. El-Bani’nin şüphesine cevap verirken söylediğimiz gibi, ilim ve terbiye haktr ve aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi şartıyla biz de ona davet ediyoruz:

- İlim ve terbiye, cihadın vacip olmasının şartlarından değildir. Yani ilim öğreninceye ve imani terbiye tamamlanıncaya kadar kimse için cihad yasaklanamaz. Ancak cihadın meşruiyeti ve Müslümanın, beraberinde cihad edeceği taifeyi tanıması gibi mücahid için farz-ı ayn olan ilimler bunun dışındadır.

- Bugün Müslümanların içinde bulunduğu zillet hayatından kurtuluşun yolu cihaddır. Sevban’dan *Radiyallahu Anhu* merfu olarak rivayet edilen “Size çullanmak üzere, yabancı kavimlerin, tıpkı sofraya çağıran yiyciler gibi, birbirlerini çağıracakları zaman yakındır” hadisi ve yine İbn-i Ömer’den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak rivayet edilen “İ’yne⁴ ile alışveriş yaptığınız, öküzlerin peşine takılıp çiftçilikle yetindiğiniz ve cihadı terkettiğiniz zaman Allah size bir zillet verir ve yeniden dininize dönmedikçe sizden onu gider-

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu’l-Fetava*, 28/212

² El-Muvafakat, 2/15

³ El-Muhalla, 7/300

⁴ İ’yne: Faizle yapılan alışverişlerden bir çeşittir. Özelliği: Bir kişinin, vakti tayin edilmiş bir bedel ile (veresiye) bir şeyi birisine satması, daha sonra aynı malı, sattığı kişiden peşin olarak daha düşük bir ücret ile satın almasıdır. Bu şekilde, peşin bedel ile veresiye bedeli ayırarak faizli bir kar elde edilmiş olmaktadır.

mez” hadisinde bu belirtilmektedir. Bu cihad Müslümanların tümüne vaciptir ve özellikle de mürted yöneticilere karşı bunun yerine getirilmesi gereklidir. Bu nedenle ilim ve imani terbiyeyi, ilim ve dine dayalı bir mücahid taifenin oluşması için cihad hazırlığının bir kısmı olarak değerlendiriyoruz. Ancak yukarıda, el-Bani’nin şüphesine cevap verirken de belirttiğimiz gibi, cihad olmaksızın ilim ve terbiyeyi, tek başına kurtuluş yolu olarak görmüyoruz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAMPTA BULUNAN FERTLERİN GÖREVLERİ

Bu kısımda işlenecek konular¹:

A- Fertlerin Allahu Teala'ya Karşı Görevleri

B- Fertlerin Emire Karşı Görevleri

C- Fertlerin Birbirlerine Karşı Görevleri

¹ Tenbih: Bu kısımda ele alınacak olan görevlerden bazıları şer'an vacip ve bazıları da mendup hükmündedir. Görevlerin hükümleri konular içerisinde işlenmektedir.

A- FERTLERİN ALLAHU TEALA'YA KARŞI GÖREVLERİ

Bu görevler şunlardır:

- 1- İhlas
- 2- Takva
- 3- Sabretmek ve Sabrı Tavsiye Etmek
- 4- Güvenilirlik
- 5- İhsan
- 6- Doğruluk
- 7- Tevekkül
- 8- Dua

Şüphesiz bir Müslüman ve asker olarak fertlerin Allahu Teala'ya karşı görevleri bunlardan ibaret değildir. Bunlar, cihad alanında işaret etmek istediğimiz bazı konulardır ve imani hazırlığın kapsamına girmektedir.

1- İhlas:

İhlas, sadece Allahu Teala'nın muttali olduğu kalp amellerindendir. Kişinin düşman karşısında direnmesi ve sebat etmesinde doğrudan etkilidir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Onların kalplerindeki sadakatı bildi de, üzerlerine huzur ve sükûnet indirdi ve kendilerine yakın bir zafer bahsetti.”¹ Kitabın birinci bölümünde bunun üzerinde durmuştuk.

2- Takva:

İbn-i Receb el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Takvanın aslı, kişinin kendisi ile korktuğu şey arasına bir koruyucu koymasıdır. Kulun, Rabbi için olan takvası ise, kendisi ile Allahu Teala'nın gazabı ve cezası arasına engel koymasısıdır. Bu engel ise Allahu Teala'ya itaat etmesi ve isyandan kaçınmasıdır.. Ki Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kul, sakınması gerekli olanlardan sakınmak için, sakınması gerekli olmayanları da terkedinceye kadar takva sahiplerinden olmaz.” Diğer bir hadiste ise şöyle geçer: “Kim şüpheli şeylerden sakınırsa dinini ve ırzını korumuş olur.”²

Takva, kişinin kulluk görevlerini yerine getirerek ve bunlara devam ederek elde edeceği bir derecedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz ki, O'na karşı gelmekten korunmuş olabilesiniz.”³ “Ey iman edenler! Sizden öncekilere oruç

¹ 48 Fetih/18

² Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem, 137-138

³ 2 Bakara/21

farz kılındığı gibi, size de farz kılındı. Umulur ki (günahlardan) korunursunuz.”¹ “Hem sizin için kısıta hayat vardır. Ey akıl sahipleri! Umulur ki korunursunuz.”² Bu ve buna benzer diğer ayetler, takva derecesine, ibadetler ve hükümleri yerine getirmek ve bunları sürdürmek ile ulaşılacağını belirtmektedir.

Takva, kulların birbirinden üstünlüğünün tek ölçüsüdür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O’ndan en çok korkanınızdır.”³ Kulun derecesi, kulluk görevlerini yerine getirmesi ve sürdürmesi oranındadır.

Takva ile ilgili olarak şunun da belirtilmesi gerekir ki, takva belirli bir mekan veya belirli bir hal ile bağlı değildir. Kimi insanlar memleketlerinde takva sınırları içerisinde kalırlar ancak mekan değiştirdiklerinde bu sınırları aşarlar. Dolayısıyla böyle bir halde kişinin takvası Allahu Teala için değil, içlerinde yaşadığı insanlar içindir. Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Nerede olursan ol, Allah’tan kork.”⁴ Allahu Teala şöyle buyurur: “Sen ne halde olsan, Kur’an’dan ne okusan ve sizler ne yapsanız, o iş ile meşgul olurken, muhakkak biz üzerinizde şahid bulunuruz. Ne yerde, ne gökte zerre ağırlığınca hiçbir şey Rabbinden gizli kalmaz. Bundan daha büyük veya daha küçük hiçbir şey yoktur ki, açıkça bir kitapta yazılı olmasın.”⁵

İbn-i Receb el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Gizlilikte Allahu Teala’dan korkmak, imanın kemalinin alametidir. Ayrıca Allahu Teala’nın, mü’minlerin kalplerinde, bu imanın sahibinin sevgisini yaratmasında bu korkunun çok önemi vardır. Hadiste şöyle geçer: “Kişi neyi gizlerse, mutlaka Allahu Teala ona gizlediği elbiseyi giydirir. Kişinin gizlediği iyilik ise iyilik elbisesi, kötülük ise kötülük elbisi giydirilir.” Bu hadis merfu olarak rivayet edilmiştir. İbn-i Mes’ud’un sözü olarak da rivayet edilir.”⁶

Kişinin alışageldiği ortamdan başka bir ortam ve edineceği iyi arkadaşlıklar sebebi ile kamplar, kötü alışkanlıklardan kurtulmak için güzel fırsatlar oluşturur. Yer değişikliği, mücahede için önemli bir etkidir. Nitekim hadiste belirtildiği gibi, yüz kişi öldüren adama memleketinden ayrılması ve salih insanların yaşadığı başka bir memlekete gitmesi öğütlenmiştir. Bu kamplar, insanın Allahu Teala ile olan bağlarını bulandıran şeylerden arınması için iyi bir ortam ve fırsat hazırlamaktadır. İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Amaca ulaşmak, engelleri ortadan kaldırmaya ve alışkanlıkları bırakmaya

¹ 2 Bakara/183

² 2 Bakara/179

³ 49 Hucurat/13

⁴ Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

⁵ 10 Yunus/61

⁶ İbnu’l-Kayyim, el-Fevaid, 153-154

bağlıdır. Alışkanlıklar, yan gelip yatmak, rahata düşkünlük, diğer insanların alışageldiği durumlar ve formalitelerdir. Bunlar, kişi ile Allah'a ve Rasulü'ne ulaşma yolları arasında en büyük perdelerdir. Engellere gelince; açıkta ve gizlide Allahu Teala'ya muhalefet etmektir. Bunlar kalbi Allahu Teala'ya yönelmekten alıkoyar ve yolunu keser. Bu engeller ise üç tanedir. Bunların ilki; şirk, ikincisi; bid'at ve üçüncüsü ise büyük günahlardır. Şirk engeli, Tevhidi gerçekleştirmek ile; bid'at engeli, sünnete sarılmak ile; büyük günah engeli ise tevbe ile ortadan kalkar. Kul, bu engelleri ancak yolculuğa hazırlık yapmaya başladığı, Allahu Teala'ya ve ahiret yurduna göçe başladığı zaman görebilir. Bu hazırlığa ve göçe başladığı zaman bu engelleri görür ve yürüyüşünün ve samimiyetinin derecesine göre bunların kendisi için nasıl engel olduğunu anlar. Oturduğu sürece, bu engellerin kendisine kurdukları tuzakların ve kopardıkları bağların farkına varamaz.

Kalbi meşgul eden şeyler ise, dünya zevkleri, şehvetleri, liderlik arzusu, halkın kendisini övmesi ve ona bağlılıkları gibi kalbi Allah ve Rasulü'nden alıkoyan bütün şeylerdir. Bu üç şeyden kurtulması ve onları terketmesi, ancak Allahu Teala'ya kuvvetli bir şekilde bağlanmak ile mümkündür. Kişinin, Allahu Teala'ya tam bağlılığı olmadan bu üç şeyden kurtulması imkansızdır. Çünkü nefis alıştığı ve sevdiği şeyi ancak ondan daha çok sevdiği ve tercih ettiği bir şey için terkeder.”¹

Takvanın dünya ve ahirette meyveleri vardır. Mücahidin, hem kendisinin ve hem de Allah'ın düşmanları olan topluluklar ile cihadında bu meyvelere herkesten daha çok ihtiyacı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

• **Özel Beraberlik:** Allahu Teala, takva sahibi mücahidi yardım, destek, koruma, kollama ve zafer ile rızıklandırır. Allahu Teala, bu nimetler ile ancak kendisine itaat edenleri rızıklandırır. Bu, ilim ve her şeyi kuşatması ile Allahu Teala'nın bütün varlıklar ile beraber olmasının dışında, özel bir beraberliktir. Allahu Teala şöyle buyuruyor: “Göklerde olanları da, yerde olanları da Allah'ın bildiğini bilmez misin? Üç kişinin gizli bulunduğu yerde dördüncüsü mutlaka O'dur. Beş kişinin gizli bulunduğu yerde altıncıları mutlaka O'dur. Az veya çok, ne olursa olsunlar nerede bulunurlarsa bulunsunlar, mutlaka onlarla beraberdir. Sonra, kıyamet günü, işlediklerini onlara haber verir. Doğrusu Allah her şeyi bilendir.”² Bu, genel beraberlik ile ilgilidir. Özel beraberlik ile ilgili olarak ise şöyle buyurur: “Allah'tan korkunuz ve Allah'ın muttakiler ile beraber olduğunu biliniz.”³ “Şüphesiz Allah muttaki olanlar ve

¹ İbnu'l-Kayyim, el-Fevaid, 153-154

² 58 Mucadele/7

³ 2 Bakara/194

muhsin olanlar ile beraberdir.”¹ Bu, yardım etme ve zafer ile rızıklandırma beraberliğidir. Mücahidin bu iki nimete olan ihtiyacı ise çok fazladır.

Ebu Hureyre'den *Radıyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Şüphesiz Allahu Teala şöyle buyurdu: Kim benim sevdiğim bir kula düşmanlık ederse ona savaş açacağım. Kulum kendisine farz kıldığım şeyler ile bana yaklaştığı kadar başka hiçbir şeyle yaklaşmaz. Kulum bana nafileler ile yaklaştırmaya devam eder ve ben de onu severim. Onu sevdim mi gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden isterse veririm, bana sınırsa onu korurum.”² Allahu Teala'nın, kendi dostlarını savunması ve farz ve nafileler olarak kulluk görevlerini yerine getirenleri korumasının şekli budur.

• **Sıkıntı ve Zorluklardan Kurtarılması:** Bu da takvanın meyvelerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim Allah'tan korkarsa ona bir çıkış yolu verir.”³ Cihad yolunda, sabır yolunda sıkıntı ve zorluklardan daha çok ne vardır! Bu nedenle kişi, Allah korkusunu elden bırakmazsa, Allahu Teala da zor zamanlarda kendisini bırakmaz. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “O halde siz beni anın ki ben de sizi anayım.”⁴ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah'tan kork ki O'nu yanında bulasın. Bolluk zamanında Allah'ı unutma, darlık zamanında o da seni unutmaz.” Yani ileride karşı karşıya geleceğin dünya ve ahiret ile ilgili bütün durumlarda Allahu Teala'yı yanında bulursun. Salih olman sebebi ile, senden sonra, senin çocuklarını da korur. Allahu Teala şöyle buyurur: “O ikisinin babası salih birisi idi.”⁵

• **Kalblerin Yakınlaşması:** Bu da takvanın meyvelerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz.”⁶

Allahu Teala, kendisine itaat edenlere karşı kulların kalblerinde bir sevgi meydana getirir. Takvanın, açıkta ve gizlide mücahidlerin bir özelliği olması durumunda, Allahu Teala, bu mücahid taifesinin fertleri arasında karşılıklı sevgi yaratır. Bu sevgi ise, mü'minlerin saf olarak dayanışmasının, ayakta kalmalarının ve mü'min cemaatin kuvvet kazanmasının en büyük sebeplerindendir. Ebu Hureyre'den *Radıyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: “Allahu Teala, bir kulunu sevdiği zaman Cebrail'e *Aleyhissalam* “Falan kulu seviyorum, sen de

¹ 16 Nahl/188

² Buhari

³ 65 Talak/2

⁴ 2 Bakara/152

⁵ 18 Kehf/82

⁶ 3 Al-i İmran/103

onu sev” diye seslenir. Bunun üzerine Cebrail *Aleyhisselam* o kulu sever ve göktekilere “Allah falan kişiyi seviyor, siz de onu sevin” diye seslenir. Göktekiler de onu sever. Sonra yerdekilerin de o kulu kabul etmeleri sağlanır.”¹ Müslim’den başka bir rivayet olarak şöyle aktarılır: “Allah bir kula buğz ederse, Cebrail’i çağırır ve “Falan kula buğz ediyorum, sen de ona buğz et” der. O da o kula buğz eder. Sonra göktekilere “Allah, falan kişiye buğz ediyor, siz de ona buğz ediniz” diye seslenir. Sonra yeryüzünde de ondan nefret edilmesi sağlanır.” Bunun doğrulamasını Kur’an-ı Kerim’in şu buyruğunda görmekteyiz: “Şüphesiz iman eden ve salih ameller işleyenlere, onlar için çok merhametli olan Allah, (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır”²

Bunun aksi olarak kişinin işlediği her büyük günah, cemaatin gücünü kıran bir balyozdur. Ebu Hureyre’nin *Radiyallahu Anhu* yukarıdaki hadisinde gördüğümüz gibi, günahı sebebi ile Allahu Teala o günahın sahibine karşı kulların kalbinde bir nefret meydana getirir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine zikredilen (verilen öğütlerin veya Kitap’ın) önemli bir bölümünü unuttular. Bu sebeple kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin saldık.”³ Hayatında, cihadında ve ahiretinde kulun takvaya olan ihtiyacı ile ilgili olarak bu kadarla yetiniyoruz.

3- Sabretmek ve Sabrı Tavsiye Etmek:

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Sabredin, (düşman karşısında) sebat gösterin; (cihad için) hazırlıklı ve uyanık bulunun ve Allah’tan korkun ki başarıya erişebilesiniz.”⁴

“Sabredin”, yani Allahu Teala’ya itaat etme konusunda sabırlı olun. Askeri eğitim ve cihad, Allahu Teala’nın kuvvet hazırlanması konusundaki emrine itaat niteliğindedir. Müslümanın, Allahu Teala’nın bu emrine olan itaati konusunda ve bu itaati sebebi ile başına gelen sıkıntılara karşı sabırlı olması, malını sarfetmesi, aile fertlerinden ayrılığa ve yaralanmalara sabretmesi gerekir.

“(Düşman karşısında) sebat gösterin”, yani Allah’ın düşmanları karşısında onlardan daha dayanıklı ve sabırlı olun. Sabır konusunda ve askeri eğitim alanında onlarla yarışın. Bu yarış, nitelik ve nicelik olarak mümkün olduğu kadar düşmandan daha kaliteli eğitim almakla da olur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer siz acı çekiyorsanız onlar da sizin çektiğiniz gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz Allah’tan, onların ümit etmedikleri şeyleri umuyorsunuz. Allah ilim ve hikmet sahibidir.”⁵

¹ Müttefekun Aleyhi

² 19 Meryem/96

³ 5 Maide/14

⁴ 3 Al-i İmran/200

⁵ 4 Nisa/104

Savaşın dehşetlerine, kardeşlerinin öldürülmesine ve düşmanın her taraftan toplanmasına karşı sabretmek de, sabırda yarış kapsamına girmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Yoksa siz kendinizden evvel geçenlerin mesel olmuş halleri başınıza gelmeden cennete girivereceğinizi mi zannettiniz. Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı gelip çattı, öyle sarsıldılar ki, Peygamber ve beraberindeki iman edenler, “Allah’ın yardımını ne zaman gelecek” diyordu. Dikkat edin! Allah’ın yardımını muhakkak yakındır.”¹ İbn-i Kesir *Rahimehullah*, ayette geçen “el-Be’sa” kelimesini fakirlik, “ed-darra” kelimesini hastalık, “zülzül” kelimesini ise korkmak olarak tefsir etmektedir. Sahabe *Radiyallahu Anhum*, düşmandan çok korkmuş, şiddetli bir sarsıntı geçirmiş ve büyük bir sınavdan geçmişlerdi. Habbab bin Eret’ten *Radiyallahu Anhu* rivayet edilen hadiste şöyle geçer: “Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, bizim için Allah’tan yardım iste, bizim için O’na dua et” dedik. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Sizden önce öyleleri vardı ki; kişi yakalanıyor, onun için hazırlanan çukura konuyor, sonra getirilen bir testere ile başının ortasından ikiye bölünüyordu. Bazısı vardı, demir taraklarla taranıyor, vücudunda sadece et ve kemik kalıyordu. Bu yapılanlar onları dininden çeviremiyordu. Allah’a kasem olsun Allah bu dini tamamlayacaktır. Öyle ki, bir yolcu deve-sine bindi mi San’a’dan kalkıp Hadramevt’e kadar gidecek, Allah’tan başka hiçbir şeyden korkmayacak, koyunu için de sadece kurttan korkacak. Ancak siz acele ediyorsunuz.”² Allahu Teala şöyle buyurur: “İnsanlar imtihandan geçirilmeden, sadece “iman ettik” demeleriyle bırakıliverileceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmiştir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır.”³ Hendek günü sahabe *Radiyallahu Anhum* bunun büyük bir kısmını yaşamıştı. Allahu Teala bunu şöyle belirtir:

“O vakit kafirler hem üstünüzden, hem alt tarafınızdan (yani doğudan ve batıdan) size gelmişlerdi. Ve o vakit gözler kaymış, yürekler gırtlaklara dayanmıştı. Siz Allah’a türlü türlü zanlarda bulunuyordunuz. İşte burada mü’minler imtihan olunmuş ve şiddetli bir surette sarsılmışlardı. O vakit münafıklarla kalplerinde hastalık bulunanlar, “Allah ve Rasulü bizi aldatmaktan başka bir va’d yapmamış” diyorlardı.”⁴ Hirakl Ebu Süfyan’a, “Muhammed ile savaştınız mı?” diye sorduğunda, “Evet” diye cevap verdi. “Aranızda savaş nasıl sonuçlandı?” dediğinde ise “Sıra ile oldu, bazen biz, bazen o kazandı” dedi. Bunun üzerine Hirakl şöyle dedi: “Peygamberler bu şekilde sınanırlar, sonra zafer onların olur” dedi.

¹ 2 Bakara/214

² Buhari

³ 29 Ankebut/2-3

⁴ 33 Ahzab/10-12

Allahu Teala'nın "Yoksa siz kendinizden evvel geçenlerin mesel olmuş halleri.." sözü, darlık ve sıkıntı ile denenmenin ve sarsılmanın ilahi bir yasa olduğunu göstermektedir. Bizden öncekiler için geçerli olduğu gibi bizim için de geçerlidir. Bu haller zaferin habercilerindendir ve dolayısıyla da bunların gelmesi kaçınılmaz olur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Bil ki zafer sabır, kurtuluş ise sıkıntıdan sonra olur. Her zorluk ile beraber bir kolaylık vardır." Her Müslümanın Allahu Teala'nın bu sünnetine göre kendisini hazırlaması gerekir.

Moral bozanlar, muhalifler ve olumsuz yaygara çıkaranlara karşı da sabretmek gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar."¹ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Ümmetimden bir grup Allah'ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar veya kendilerine muhalefet edenler, Allah'ın emri gelinceye kadar onlara bir zarar veremezler ve onlar insanlara karşı muzaffer olacaklardır."² Şüphe yok ki hakkı yerine getiren kişileri kınayan, onların morallerini bozan, aleyhlerinde propaganda yapan ve ayakbağı olanlar olacaktır. Ancak bu muhalifler ve işbozanlar Allahu Teala'nın izni ile onlara zarar veremeyeceklerdir.

Yolun uzunluğuna da sabretmek gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Habbab'a *Radıyallahu Anhu* "Fakat sizler acele ediyorsunuz" buyurmuştur. Acelecilik insanın yapısında vardır. Allahu Teala şöyle buyurur, "Zaten insan çok acelecidir."³ Acele etmek, yaptığından çok, bozmaya sebep olur. Bir şeyin zamanı gelmeden onun için acele etmek, ondan mahrum olmaya yolaçar. Bu, fıkhi bir kuraldır. Nitekim olgunlaşmamış bir meyve koparıldığı zaman, ne ondan yararlanılır ve ne de başkasının yararlanması için olgunlaşmaya bırakılır.

Acele etmek, kulu üzerinde bulunduğu haktan saptırması için şeytana kapı açar. Halbuki kul, acele etmesi ile yoldan sapmış ve yolunu yitirmiş olduğu halde, yolu kısalttığını sanır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Az kalsın sana vahyettiğimizden başkasını bize iftira edesin diye seni bile fitneye düşüreceklerdi. Ve o takdirde seni dost edineceklerdi. Eğer biz sana sebat vermemiş olsaydık, sen onlara mutlaka az bir şey meylettin gibiydi. Ve o takdirde biz sana mutlaka hayatın da, ölümün de iki kat acısını tattırırdık. Sonra bize karşı kendine hiçbir yardımcı bulamazdın."⁴

Haktan, acele etmek şeklinde vazgeçmek ve sapmak, çoğu zaman kötülüğe bahane olan bir adettir. Bu aceleciliğin hikmet, siyaset ve davetin

¹ 5 Maide/54

² Müttefekun Aleyhi

³ 17 İsra/11

⁴ 17 İsra/73-75

maslahatı gereği olduğunu söylemek, bu bahanelere verilebilecek misallerdendir. Halbuki bütün bunlar, şeytanın kendi dostlarına karşı kullandığı süsleme yollarından ibarettir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Şeytan onlara vadediyor, onları kuruntulara düşürüyor, ancak aldatmak için vaadde bulunuyor.”¹ “Rahman olan Allah’ı anmayı görmezlikten gelene, yanından ayrılmayacak bir şeytanı arkadaş veririz. Şüphesiz onlar bunları yoldan alıkoşurlar; bunlar da doğru yola eriştiklerini sanırlar.”²

Hakka uymanın ve sabretmenin, yolu ne kadar uzun, yokuşları ne kadar çok ve ne kadar ıssız olursa olsun, zafere giden en kısa yol olduğunu Müslümanın bilmesi gerekir. Yolu kısa da olsa ve o yoldan gidenler zaferin yakın olduğunu da düşünseler, haktan sapmak, ancak yenilgiye ve başarısızlığa götürür. Çünkü hakkın zıddı kuruntulardan başka bir şey değildir. Allahu Teala şöyle buyuruyor: “İşte benim dosdoğru yolum budur, bu yola uyunuz. Sakın sizi Allah’ın yolundan ayrı düşürecek yollara girmeyiniz.”³

İnsanların hakkın davetinden yüz çevirmelerine karşı da sabretmek gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sen ne kadar istesen de, insanların çoğu iman edecek değildir.”⁴ “Yemin olsun ki, biz size hakkı getirdik. Lakin çoğunuz haktan hoşlanmayanlardınız.”⁵

Taraftarların azlığı endişesi, şeytanın insanı aldatmaya çalıştığı bir duygudur. “Yapılan veya söylenen şey hak olsaydı, insanların çoğu ona uyardı” diyerek hakkın sahibini saptırmaya çalışır. Allahu Teala, Nuh *Aleyhisselam* için şöyle buyurur: “Onunla beraber ancak çok az kişi iman etti.”⁶ Allahu Teala, Firavun’un, Musa *Aleyhisselam* ve tabileri için söylediklerini de şöyle belirtir: “Bunlar, gerçekten az bir taifedir. Fakat onlar bizi kızdırıyorlar.”⁷ Rasullullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kıyamet günü kimi peygamberler yalnız başlarına gelirler.”⁸ Allahu Teala, kafirlerin gerekçelerini de şöyle bildirir: “Bir de, “Bizim mallarımız ve çocuklarımız daha çoktur, bize azap edilecek de değildir” dediler.”⁹ Oradan geçenler az olsa bile hakkın yolundan ürkmemek gerekir. Haktan sapanlar çok olmakla beraber, batılın yoluna aldanmamak gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Nihayet peygamberler ümitlerini kestikleri ve yalanlandıklarını anladıkları vakit onlara yardımımız gelmiş ve böylece dilediğimiz kimseler kurtulmuştu. Ama mücrimler-

¹ 4 Nisa/120

² 43 Zuhruf/36-37

³ 6 En’am/153

⁴ 13 Yusuf/103

⁵ 43 Zuhruf/78

⁶ 11 Hud/40

⁷ 26 Şuara/54-55

⁸ Müttefekun Aleyhi

⁹ 34 Sebe/35

den bizim azabımız önlenemez. Andolsun peygamberlerin kıssalarında akıl sahipleri için bir ibret vardır. Bu uydurulacak bir söz olamazdı. Lakin kendinden önce inen ilahi kitapların bir tasdiki ve her şeyin beyanı, iman edecek bir kavim için bir hidayet, bir rahmettir.”¹

Hak mensuplarının zayıflığı, fakirliği ve çaresizliklerine karşı da sabretmek gerekir. Bunlar peygamberlerin tabileridir ve üzerine zaferin indiği hakkın erleridir. Bunların yürekleri daha duyarlı ve Allahu Teala'ya yakınlıkları daha fazladır. Bunlar dünyadan ve süslerinden daha uzaktırlar. Fedakarlık yapmaya ve canlarını vermeye daha yakındırlar. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Zayıflarınızdan başkasıyla mı yardım görüyorsunuz ve rızıklanıyorsunuz (sanıyorsunuz)?”²

Allahu Teala, Nuh'un *Aleyhisselam* kavminin gerekçesi ile ilgili olarak onlardan şunu aktarır: “Onlar şöyle cevap verdiler: Sana düşük seviyeli kimseler tabi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç?”³ Yine Allahu Teala, Mekke'li kafirlerin söylediklerini de şöyle belirtir: “Şunu da söylediler: Bu Kur'an, iki şehrin birinden bir büyük adama indirilmeli değil miydi?” dediler. Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaşıyorlar?”⁴ İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhuma* şöyle rivayet edilir: “Bana Ebu Süfyan İbnu Harb anlattı ve dedi ki: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile aramızda Hudeybiye Anlaşması'nın olduğu bir sırada Şam'a gitmişim. Ben orada iken, Hirak'l'a, Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir mektup geldi. Mektubu Dihyetu'l-Kelbi getirmişti. Onu Busra emirine teslim etti. O da, Rum Kralı Herakl'a ulaştırdı. Herakl: "Peygamber olduğunu zanneden şu adamın kavminden buralarda birileri var mı?" diye sordu. Ona "Evet var!" dediler ve ben bir grup Kureyşli ile birlikte çağırıldım. Yanına girdik. Bizi önüne oturttu... Herakl Ebu Süfyan'a şöyle sordu: “Halkın zayıfları mı, eşrafı mı ona uydular?” Ebu Süfyan, “Zayıfları uydu” dedi. Bunun üzerine Herakl şöyle cevap verdi: “Peygamberlere onlar uyarlar.”⁵ Allahu Teala şöyle buyurur: “Sabah akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevasına uyan kimseye uyma.”⁶

Ey Müslüman kardeşim! Bilmelisin ki, sana sunulan davetler hakkında, o davetin tabilerinin, servetlerinin veya makamlarının çokluğuna göre karar verilmez. Sadece metod ve yolunun Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*

¹ 12 Yusuf/110-111

² Buhari

³ 26 Şuara/111

⁴ 43 Zuhruf/31

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ 18 Kehf/28

getirdiklerine uygunluğuna bakılarak karar verilir. Abdullah bin Mes'ud *Radiyallahu Anhu* şöyle der: "Cemaat, tek başına da olsan, hakka uygun olanıdır." Metodun doğruluğunun anlaşılmasından sonra bakılması gereken sıfat, davetin tabilerinin hakka bağlılık derecelerinin ne seviyede olduğudur.

İlk dönemlerinde, mensuplarının zayıf ve az olması sebebi ile, hak davete başlangıç merhalesinde tabi olanların dereceleri, sonradan katılanların derecelerine göre daha üstündür. Bu ise öncü olmanın ve işi en başta göğüslenmenin faziletidir. Allahu Teala buna şöyle işaret eder: "...İçinizden Mekke'nin fethinden önce harcayan ve savaştan kimseler, daha sonra harcıyı savaştan kimselerle bir değildiler. Öncekiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine cenneti vadedmiştir. Allah, işlediklerinizden haberdardır."¹ Çünkü çetin bir işin başında, ancak yüksek himmet sahipleri ona katlanır ve buna cesaret edebilir. Bunlar ise ne kadar azdır! İş yoluna girdikten ve büyüdükten sonra, çetin zorluklara göğüs geremeyen veya cesaret edemeyenler de ona katılırlar. Ancak mertebe olarak öncü olanlardan daha aşağıda olurlar. "Allah, hepsine de cenneti vaadetmiştir."

Hak davetlere başlamak konusunda sadece zorluğu ve meşakkati değil, aynı zamanda hak düşmanı olan insan ve şeytanların vereceği zararlar da sözkonusudur. Allahu Teala şöyle buyurur: "Firavun ve erkanının kendilerine fenalık yapmasından korktuklarından, milletin bir kısım gençleri dışında, kimse Musa'ya iman etmemişti. Çünkü Firavun o yerde hakimdi. O, gerçekten aşırı gidenlerdendi."² İşte bu, Allahu Teala'nın, sahabeyi *Radiyallahu Anhum* iman bakımından derecelere ayırdığı korku halindeki imandır. Allahu Teala Hudeybiye gününü, iman eden sahabe arasında ayırıcı bir çizgi olarak kabul etmiştir. Hudeybiye'den önce iman edenlerin derecesi, Hudeybiye'den sonra iman edenlerin derecesinden yüksek olmuştur. Çünkü Hudeybiye günü, öncesindeki korku ile sonrasındaki emniyet arasında bir dönüm noktasıdır. Zira anlaşmadan sonra insanlar kendilerini emniyet içinde hissetmişler ve iki yıl içinde İslam'a girenlerin sayısı ondokuz yılda girenlerin sayısından kat kat fazla olmuştur. Hudeybiye günü Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında bindörtü yüz sahabe bulunurken, iki yıl sonra Mekke'nin fethi gününde Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında on bin sahabe bulunmaktaydı. Bu ise, korkulu dönemde imanın ne demek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Müslümanın öncü olmaya ve başı çekmeye çalışması gereklidir. Yolun zorluğu, yolda bulunanların azlığı ve düşmanın zarar vermesi gibi konular onu öncü olmaktan alıkoymamalıdır. Çünkü ne pahasına olursa olsun, hak elbette galip gelir. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Allah: Elbette ben ve elçilerim galip geleceğiz, diye yazmıştır. Şüphesiz Allah

¹ 57 Hadid/10

² 10 Yunus/83

güçlüdür, galiptir.”¹ “İşte yarışanlar ancak onda yarışsınlar.”² Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Zafer, sabırla beraberdir.”

Cihad alanında sabır gösterilmesi gereken yerlerden biri de emire karşı sabırlı olmaktır. Sevinçte ve tasada, zorlukta ve ferahlıkta veya kendi nefesine ayrıcalıkta bulunsa bile emire karşı sabretmek gerekir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin, kim itaatin dışına bir karış çıkar ve ölürse cahiliyye ölümü ile ölür.”

Kişinin, aynı yol üzerinde bulunan kardeşlerine karşı da sabırlı olması gerekir. Cihad alanı, değişik terbiye düzeylerinde bulunan Müslümanları bir araya getirir. Onlardan kimisi kendine zulmeder, kimisi ise adaletli olur. Kimisi de Allah’ın izni ile hayırlarda öncü olur. Bu nedenle dinin düşmanlarına karşı cihad etmek olan en büyük hedef için birbirleriyle iyi geçinmeleri ve karşılıklı sabır göstermeleri gerekir. Kendine zulmeden kişilere hem kendileri hem kardeşleri hakkında Allah’tan korkmalarını tavsiye ettiğimiz gibi, genel olarak tüm kardeşlerimize de bunu tavsiye ederiz. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İnsanlara karışıp onların eziyetlerine sabreden mü’min, onlara karışmayan ve eziyetlerine sabretmeyen mü’minden daha hayırlıdır.”³

Bu sabır, muttakilerin sıfatlarından. Allahu Teala şöyle buyurur: “O takva sahipleri ki, bollukta ve darlıkta sadaka verirler. Öfkelerini yenerler. İnsanların kusurlarını bağışlarlar. Allah da iyilik edenleri sever.”⁴ Müslüman kişi, topluluğa karışması ile, kardeşlerinin kusurlarına karşı sabretmekten dolayı kazanacağı ecrin yanında bir de kendi nefsinin kusurlarını bilmesi ve tanıması faydasını elde eder. Kendi kusurlarını tesbit ettiği zaman ise, hastalıklarını tedavi etme yoluna gider. Bu şekilde birçok hastalık vardır ki, kişi ancak başkalarına karıştığı zaman bunları farkedebilir.

Buna özellikle dikkat çekmek istedim. Çünkü birçok Müslüman, düşmanın eziyetlerine sabrettiği halde Müslüman kardeşlerinin eziyetlerine karşı sabır göstermemektedir. Şair bunu şöyle dile getirir:

“Akrabaların zulmetmesi,

Keskin kılıcın yarasından daha çok acı verir.”

Burada, kardeşlerin kusurlarına karşı sabretmenin vacip olduğunu, başka şeyler ile Allahu Teala’ya ibadet ettiğimiz gibi bu sabır ile de O’na

¹ 58 Mucadele/21

² 83 Mutaffifin/26

³ Buhari, İbn-i Ömer’den rivayet etmiştir. El-Edebu’l-Mufred, 388. Ayrıca bu hadisi, İbn-i Mace de hasen bir sened ile rivayet etmiştir.

⁴ 3 Al-i İmran/134

ibadet ettiğimizi ve bunun karşılığında Allahu Teala'dan ecir ve sevap beklememiz gerektiğini belirtmek istedim.

Şuna da dikkat çekmek gerekir ki; 'Kusurları olan kişiler ile birlikte cihad etmek caiz değildir, bunlarla cihad etmenin bir yararı olmaz, böylelerine zafer nasip olmaz veya kardeşlerin terbiyesini yükseltmek için cihadı ertelemek gerekir' gibi bir takım hüccetler sebebi ile, bazı kardeşlerin kötü davranışları gerekçesiyle diğer Müslümanların cihad meydanını terketmeleri caiz değildir. Çünkü bütün bunlar geçersiz mazeretlerdir. İmani hazırlık ile ilgili kısımda buna işaret etmiştim ve adaletin, cihadın vacip olmasının şartlarında olmadığını ve fasıklığın kişiyi cihad görevinden muaf kıldığını belirtmiştim.

Alimler, şer'i olarak korunması gerekli olan beş şey içerisinde (din, ırz, can, mal ve akıl), dini korumanın kişinin kendi canını korumasından öncelikli olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Bu nedenle dini korumak için yapılan cihad, kişinin ölümüne yol açsa bile yerine getirilmesi vaciptir. Müslüman kişi, Allahu Teala'nın dinini korumak için yaralanma veya ölüme katlanıyorsa, cihadın sürmesi uğruna kardeşlerinin kusurlarına ve eziyetlerine nasıl katlanmasın?! Kaldı ki belirttiğimiz gibi, kardeşlerinin eziyetlerine katlanması sebebi ile ecir almaktadır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Kim sabretmeye çalışırsa, Allah ona sabır verir. Allah kimseye sabırdan daha geniş ve daha hayırlı bir bağış vermemiştir."¹ Bu demektir ki sabretmek, mücadele ile kazanılan bir huydur. Kişi sabretmeye gayret ettiği sürece sabır onun huyu ve ayrılmaz karakteri haline gelir. Dördüncü bölümde buna değinmiştik.

Müslüman kardeşlere muameleden söz ederken, kardeşlerden, sabırdan daha üstün bir derecede olmalarını istiyoruz. Sabırdan daha üstün derece ise, kendilerine haksızlık yapan kardeşlerini bağışlamaları ve kötülük yapana da iyilikle muamele etmeleridir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Sen bağışlama yolunu tut! İyiliği emret! Ve cahillerden yüz çevir."² İbn-i Hacer *Rahimehullah*, bu ayetin tefsirinde şöyle der: "Taberi, Cafer el-Sadık'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Kur'an'da güzel ahlakı bundan daha iyi bir şekilde bir araya getiren başka bir ayet yoktur." Taberi mürsel olarak ve İbn-i Merdeveyh mevsul olarak şöyle rivayet eder: "Sen bağışlama yolunu tut! İyiliği emret! Ve cahillerden yüz çevir" ayeti indiği zaman Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Cebrail'e *Aleyhisselam*, ayetin tefsiri hakkında sordu. Cebrail *Aleyhisselam*, "Bilmiyorum, onun hakkında sorayım" dedi. Sonra Cebrail *Aleyhisselam* döndü ve "Rabbin sana ilişkiyi kestiğin kişi ile

¹ Müttefekun Aleyhi

² 7 A'raf/199

ilişki kurmanı, sana vermeyene vermeni ve zulmedeni bağışlamayı emrediyor” dedi.”¹

4- Güvenilirlik:

Kişinin sorumlu olduğu işler, bildiği sırlar ve gözettiği mallar konusunda emanet sahibi olması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Allah, emanetleri ehline vermenizi emreder.”²

En büyük emanetlerden biri, ister askeri olsun, ister kardeşlerin olsun, kişiye emanet edilen sırlardır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah’a ve Rasulü’ne hıyanet etmeyin, bilerek emanetlerinize hıyanet etmeyin.”³ İbn-i Kesir *Rahimehullah*, bu ayetin tefsirinde Ebu Lubabe bin Munzir’in, Nebi’nin *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* planını Beni Kureyza’ya haber vermesi üzerine bu ayetin indiğini belirtir ve yine Hatıb bin Ebi Belta’nın Nebi’nin *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sefer planını Mekke müşriklerine haber vermesini aktarır.

İşleri ehline vermek de emanetler kapsamına girer. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Allah, emanetleri ehline vermenizi emreder.”⁴ Velayetler de emanettir. Ebu Zer’den *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Dedim ki: “Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, beni emir tayin etmeyecek misiniz? Bunun üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Sen zayıf bir adamsın. Bu işler emanettir. Kıyamet günü pişmanlık ve rezil olmaktır. Ama haklı olarak alan ve üzerine düşeni yapanlar hariç.”⁵ Başka bir hadiste ise şöyle geçer: Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet olunmuştur: “Emanet yitirilirse, kıyameti bekle” dedi. “Emanet nasıl yitirilir?” denilince, “İş ehli olmayana verilirse, emanet yitirilir” buyurdu.”⁶

Kamu mallarını tahsil ederken, harcarken veya yöneticilere verirken en iyi bir şekilde bunları yerine getirmek de emanet kapsamına girer. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Sizden kime bir görev verirsek ve bunun üzerine bir iğneyi veya daha büyük bir şeyi bizden gizlerse, hırsızlık yapmış olur ve kıyamet günü hesabını verir.”⁷ Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Bazıları haksız yere Allah’ın mallarına dalıyorlar, kıyamet günü onlar için ateş vardır.”⁸

¹ Fethu’l-Bari, 8/306

² 4 Nisa/58

³ 8 Enfal/27

⁴ 4 Nisa/58

⁵ Müslim

⁶ Buhari

⁷ Müslim

⁸ Buhari

Sahabe'den olan Huzeyfe bin Yeman¹ *Radıyallahu Anhu*, emanetin gözetilmediğinden yakınlıkla şöyle demiştir: “Öyle günler gördüm ki hanginizle alışveriş yaptığım umurumda değildi. Ancak bugün, sizlerden sadece şu şu kişilerle alışveriş yaparım.”² “Baya’tu” sözü, alışveriş anlamındaki kelimeden gelmektedir ve emanetin insanların arasından kalktığına işaret etmektedir. Huzeyfe bin Yeman *Radıyallahu Anhu* hicri 36. yılda vefat ettiğinde durumlar kötüye gidiyordu. Zira bir hadiste Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Gelecek her gününüz geçeni aratacaktır ve daha şerli olacaktır.”³ Huzeyfe bin Yeman’ın *Radıyallahu Anhu* zamanında durum böyle ise, acaba şimdi olsalardı ne derlerdi? Huzeyfe’nin *Radıyallahu Anhu* hadisini burada belirtmemizin amacı, “Ancak bugün, sizlerden sadece şu şu kişilerle alışveriş yaparım” sözünü aktarmaktır. Çünkü bu söz, kendisi ile işbirliği yapılacak ve emanetler konusunda kendisine güvenilecek olan kişileri iyice araştırdıktan sonra karar vermek gerektiğine işaret etmektedir.

5- İhsan:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah *Subhanehu ve Teala*, ihsanı her şeye yazmıştır.”⁴ Burada ihsandan maksat, kişinin, kendisine emanet edilen işi Allahu Teala’yı razı edecek şekilde tam olarak yerine getirmesidir. Bu işin eğitim, nöbet, idari işler, hüküm verme, yönlendirme gibi emirin verebileceği her türden iş olması arasında fark yoktur. Emiri dinlemek ve itaat etmek kısmında göreceğimiz gibi bu işin hoşumuza gitmesi veya gitmemesi arasında da fark yoktur.

Kişinin kendi haklarını, insanların yerine getirmesini talep etmesi gibi başkalarının haklarını da en iyi şekilde yerine getirmesi imanın şubelerindendir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Hiçbiriniz kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş olmaz.”⁵ Abdullah bin Amr’dan merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Kim ateşten uzaklaştırılıp cennete girmek istiyorsa, Allah’a ve ahiret gününe iman etmiş olarak ölmeli ve kendisine verilmesini sevdiği şeylerin başkalarına da verilmesini istemelidir.”⁶

6- Doğruluk:

Doğruluk; “söylenen sözün vicdana ve söylenenlere uygun olmasıdır. Bunlardan birinin eksik olması halinde, doğruluk gerçekleşmiş olmaz. Söz ya yalan olur veya yalan ile doğruluk arasında tereddütlü olur. Mesela, münafık

¹ Ö: 36 hicri

² Müttefekun Aleyhi

³ Buhari

⁴ Müslim

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ Müslim

kişi Muhammed *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Allah'ın Rasulü'dür, der. Bu sözünde doğru olduğunu söylemek mümkün olduğu gibi, söylediği bu sözün, kalbindekine aykırı olduğu için yalan olduğunu söylemek de mümkündür.”¹

Doğruluk ve yalan, sözler için kullanıldığı gibi, itikad için de kullanılır. Mesela, falan kişi imanında doğrudur, demek gibi. Amel için de kullanılır ve falan kişi savaşa doğrudur denir.

Doğruluk, kişinin kendisi ile Rabbi ve kendisi ile başkaları arasında da olabilir. Allahu Teala'ya karşı doğruluk, kulluk görevlerini, Allahu Teala'nın istediği şekilde yerine getirmek ile olur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü'minlerin içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler vardır.”² “Aralarında: “Allah bize bol nimetinden verecek olursa, and olsun ki sadaka vereceğiz ve iyilerden olacağız” diye, O'na and verenler vardır. Allah onlara bol nimetinden verince, cimrilik ettiler, yüz çevirdiler. Zaten döneklerdir. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O'nunla karşılaşacakları güne kadar Allah kalplerine nifak soktu.”³

İnsanlara karşı doğruluk ise, hem dünyasında ve hem de ahiretinde kula yarar sağlar. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de cennete götürür. Adam doğru söylemeye devam eder ve siddik olarak yazılır. Yalan söylemek fücra götürür, fücra ise ateşe götürür. Kişi yalan söylemeye devam eder ve Allah yanında yalancı olarak yazılır.”⁴

Burada doğruluk konusu üzerinde uzunca durma imkanımız yoktur. Sadece İslami çalışmalar ile ve İslam daveti ile uğraşan Müslümanların doğru olması gerektiğini kısaca vurgulamak istedim. Çünkü günümüzde İslami çalışmalar doğru insanlara muhtaçtır. Bu sahayı tanıyanlar, bu sahanın davetçilerini birebir bilenler bunu bilir. Sözde davetçilerin dilinden, tağutları ve sistemlerini destekleme konusunda Müslümanlara aktarılanların büyük çoğunluğu kasıtlı birer yalandan başka bir şey değildir. Bunlar kelimeleri yerlerinden tahrif ederler ve hakkı batılla karıştırırlar. Bunlardan kimilerine şeytanca görevlerini yerine getirmesi için projektörler tutulmakta, kameralar boy boy resimlerini çekmekte, yaldızlı ünvanlar ve lakaplar verilmekte ve kendisine sayfalar tahsis edilmektedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onları şöyle tanıtır: “Onlar cehennem kapılarında çağıranlardır. Onların çağrısını kabul edenler cehenneme atılırlar.” Bu sözü üzerine sahabe *Radiyallahu Anhum*, “Onları bize tanıtır mısınız ey Allah'ın Rasulü?” dedi.

¹ Fethu'l-Bari, 10/507

² 33 Ahzab/23

³ 9 Tevbe/75-77

⁴ Müttefekun Aleyhi

Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle cevap verdi: “Onlar bizim soyumuzdandır ve dilimizi konuşurlar.”¹

Davetçilerin çoğunun amelleri, sözlerini yalanlamaktadır. Bu dönemde bir davetçinin doğru olup olmadığı anlaşılmak istenirse, ona tağutlar ve onlara karşı cihad hakkında sorulmalıdır. Eğer vereceği cevap doğru olursa bu durumda, amellerine ve davranışlarına bak. Sözleri ve amelleri birbirini tutuyor mu? Bugün bu konu, Ahmed bin Hanbel zamanında Kur'an'ın mahluk olup olmadığı meselesi gibi hak ile batılı birbirinden ayıran bir nitelik konumundadır. Öyle işler vardır ki halka İslam olarak sunulmaktadır. Halbuki gerçekte böyle değildir. Aksine bunlardan bazıları Müslümanların mallarını soymayı, kimisi partizanlığı veya kişisel amaçlara hizmeti hedeflemektedir. Öyle merkezleri de vardır ki Mescid-i Dırar gibi İslami bir maske altında sırf tağutlara casusluk yapmak, onların propagandasını yapmak ve küfürlerini yaymak için kurulmuştur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Zarar vermek, inkar etmek, mü'minlerin arasını ayırmak, Allah ve Rasulü'ne karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik" diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki Allah şahittir. O mescide hiç girme! ...”² Yine İslami olarak isimlendirilen bir takım işler vardır ki uluslararası bir kimliğe büründürülmüştür. Bunların hedefleri bu kimlik altında ahtapot misali, casusluk için kollarının her yere uzanmasını sağlanmak ve doğan her İslami hareketi kuşatma altına almaktır.

Bu aktardıklarımız bu konunun anlaşılması için yeterlidir ve dolaylı olarak söylenenler, açıkça söylenenlerin yerini dolduracak niteliktedir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer dileseydik, Biz onları sana gösterirdik; sen de onları yüzlerinden tanırdın. And olsun ki sen, onları konuşmalarından da tanırırsın; Allah işlediklerinizi bilir.”³ Söylemek istediğimiz, bugün İslami olarak yapılan birçok işlerin doğruluğa ihtiyacı olduğu ve maalesef çoğunun asıl hedefinin Allah'ın dinine yardım etmek olmadığını belirtmektir. Bu nedenle bereketten nasıpsızdır. Kudsi bir hadiste Allahu Teala şöyle buyurur: “Ortaklardan ve şirkten en müstağni olanıyım. Kim bir amel yapar, buna benden başkasını da ortak kılar, onu ortağıyla başbaşa bırakırım.”⁴ Dolayısıyla da Allahu Teala'nın “Şüphesiz Allah kendisine yardım edene yardım eder”⁵ vaadi gerçekleşmez. Çünkü biz Müslümanların durumu, başkalarının düşmediği zillet ve meskenet derecesine varmıştır. Allahu Teala'nın dinine yardım için olduğu sanılan işlerin birçoğu, gerçekte böyle değildir. Allahu

¹ Müttefekun Aleyhi, Huzeyfe'den Radıyallahu Anhu rivayet edilmiştir.

² 9 Tevbe/107-108

³ 47 Muhammed/30

⁴ Müslim

⁵ 22 Hacc/40

Teala şöyle buyurur: “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez.”¹

Doğruluk, bu dinin ana sütunlarından. Hatta bu dinin daveti ancak bu temel üzerinde başlamıştır. İbn-i Abbas *Radıyallahu Anhuma* şöyle der: “En yakın akrabalarını uyar”² ayeti inince Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Safa Tepesi’ne çıktı ve Kureyş boylarına şöyle seslendi: Ey Fihroğulları, ey Adıyoğulları! Bunların tamamı toplandılar. Gelemeyenler ne olup bittiğini öğrenmek için birini gönderirdi. Kureyşliler ve Ebu Leheb geldiler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onlara şöyle dedi: Ne dersiniz, bu vadinin içinde size saldırmak üzere olan bir süvari birliğinin olduğunu söylesem bana inanır mıydınız? Onlar, “Evet, senin ancak doğruluğunu gördük” dediler. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “O halde acıklı bir azap gelmeden önce ben size gönderilen bir uyarıcıyım” dedi.”³

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Ne dersiniz...” sözleriyle kendisinin olacak olan bir şeyi haber verecek olursa, doğru söylediğini itiraf etmelerini istemiştir.”⁴

Şüphesiz ki bu din ancak cihad ile ayakta durur. Taifetu’l-Mansura ile ilgili bir hadiste şöyle geçmektedir: “Ümmetimden bir grup kıyamet gününe kadar hak üzere savaşmaya devam edecektir.”⁵ Grup yani cemaat, ancak davet ile oluşur. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Ey Peygamber, mü’minleri savaşa teşvik et.”⁶ Davet ise davetçinin doğruluk ve güvenilirliğine bağlıdır. Yukarıdaki hadiste aktarıldığı gibi Kureyşliler Nebi’ye *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Evet, senin ancak doğruluğunu gördük” demişlerdir. O dönemde müşriklerde, yalan söylemek çirkin karşılanırdı. Herakl ile Ebu Süfyan (o dönemde Ebu Süfyan hala müşrik idi) arasında geçen konuşmada bunu görmekteyiz. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* durumunu soran Herakl’a, Ebu Süfyan yalan söylemek istemiş, ama Kureyş’ten beraberinde bulunanlardan utanarak yalan söylediğini anlatmalarından çekinmiştir. Halktan bir adamın yalan söylemesi kötü ve çirkin iken, davetçinin yalan söylemesi nasıl kötü ve çirkin olmasın?!

7- Tevekkül:

Lügat manası olarak “Tevekkül” vekalet sözcüğünden alınmıştır. Falan kişi işini falana bıraktı, yani ona güvendi ve işini ona havale etti manasına

¹ 13 Ra’d/11

² 26 Şuara/214

³ Buhari

⁴ Fethu’l-Bari, 8/503

⁵ Müslim

⁶ 8 Enfal/65

gelmektedir.¹ Terim olarak ise tevekkül, dünya ve ahiret işlerinde yararı sağlamak ve zarardan korunmak için samimi olarak kalbin Allahu Teala'ya bağlanmasıdır.²

Bu güven, tevekkül eden kişinin, tevekkül ettiği zatın ilim, kudret ve rahmetinin tam olduğuna iman etmesi ile gerçekleşir. Kalp, sadece Allahu Teala'nın bu niteliklere sahip olduğuna iman edince, yalnız ona tevekkül eder. Ancak Allahu Teala hakkında bu akide zayıf olursa O'na *Subhanehu ve Teala* tevekkül de zayıf olur.

Tevekkül, Allahu Teala'nın ilim, rahmet, kudret ve hikmet gibi isim ve sıfatlarını iyice kavramanın ürünüdür. Allahu Teala'nın ilminin kemaline, olmuş ve olacak büyük küçük ne varsa hepsini kuşattığına kesin olarak iman eden kişi ona güvenir, ona dayanır. Çünkü Allah *Subhanehu ve Teala*, kulun bilmediği dünya va ahiret yararlarını bilir. Bu nedenle Şuayb *Aleyhisselam* "Rabbimizin bilgisi her şeyi kuşatmıştır, Allah'a tevekkül ettik"³ buyurmuştur. Bu ayette tevekkülün, Allahu Teala'nın ilminin genişliği ve kemaline yakını manada iman etmenin bir meyvesi olduğu belirtilmiştir.

Kudret de böyledir. Kişi, Allahu Teala'nın her şeye kadir olduğuna ve ne yerde ne de göklerde onu hiçbir şeyin aciz bırakmadığına iman ederse, yarar sağlamada ve zarardan korunmada bütün ihtiyaçlarında Allahu Teala'ya güvenir. Allah *Subhanehu ve Teala*, Hud *Aleyhisselam* için şöyle buyurur: "Ben hem benim, hem sizin Rabbiniz olan Allah'a dayanmışım. Yerde debelenen hiçbir canlı yoktur ki, alnından O tutmuş olmasın. Şüphesiz ki benim Rabim, doğru bir yol üzerindedir."⁴

Allahu Teala'ya tevekkül etmesinin sebeplerinden birinin yerde ve göklerde bulunan her canlının iplerinin O'nun elinde olması, O'nun otorite ve egemenliği altında bulunması olduğunu belirtmiştir. Hud *Aleyhisselam*, Allahu Teala'nın kudret ve egemenliğinin altında oldukları sürece, karşı çıkan kafir kavminden korkmadığını açıklamıştır.

Rahmet sıfatı da böyledir. O'nun rahmetini bilmek, kişiyi tevekkül etmeye sevkeder. Yakub *Aleyhisselam* için Allahu Teala şöyle buyurur: "Koruyucu olarak Allah en iyi olandır, o merhametlilerin en merhametlisidir."⁵

Hikmet sıfatı da böyledir. Hakkında verdiği kararlarda kişiye aksi gibi görünse de, Allahu Teala'nın hikmetinin sonsuz olduğunu kişi anlarsa ona tevekkül eder. Kader ve kazaya razı olmak, tevekkülün meyvesidir. Tevekkülünü açıkladıktan ve bunun Allahu Teala'nın bilgisine dayandığını belirttikten

¹ Muhtasaru Minhaci'l-Kasidin

² İbn-i Receb, Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem, 380

³ 7 A'raf/89

⁴ 11 Hud/56

⁵ 12 Yusuf/64

sonra Hud *Aleyhisselam* şöyle demiştir; “Şüphesiz ki benim Rabbim, doğru bir yol üzerindedir.” Yani adaletli bir hakemdir ve verdiği hüküm mutlak adalettir. Bu hüküm ister kafirlerin Hud’a *Aleyhisselam* eziyet etmesi ile ilgili olsun, ister kendisinin onları yenmesi ve Allahu Teala’nın onlardan intikam almasıyla ilgili olsun, Allah’ın hükmü adaletlidir. Bu Yakub’un *Aleyhisselam* şu sözlerine benzemektedir: “Ey oğullarım! Bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ne yapsam da Allah(dan gelen) hiçbir şeyi sizlerden uzaklaştıramam. Hüküm ancak Allah’ındır. Ben ancak O’na tevekkül ettim. Tevekkül edenlerde yalnız O’na güvenmelidirler” dedi.”¹ Kul, verilen hükümün hikmetini kavramasa bile, Allah’ın verdiği hüküm mutlak bilgiye dayanan adalettir. Allahu Teala, mü’min kulu için hayırdan başka hüküm vermez. Ta ki birileri “Allahu Teala’ya tevekkül ettim, ama bana hayırlı hüküm vermedi” demesin. Çünkü böyle diyen bir insan, Allahu Teala’nın hikmet sıfatına iman etmemektedir. Bu, Allahu Teala’nın bazı sıfatlarını kabul edip bazılarını tanımamaktadır.

Bütün bunlar kalbin amellerindendir. Tevekkül, Allahu Teala’nın isim ve sıfatlarını iyice kavramının meyvesidir. Aynı şekilde imanın da şartıdır. Buna “Mü’minler iseniz, yalnız Allah’a tevekkül edin”² ayeti delalet etmektedir. Bu ayetin anlamı ile ilgili olarak İbnu’l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Allah’a tevekkül etmek, O’na yapılması gereken imanın bir şartı olarak kabul edilmiştir. Bu ise tevekkülün bulunmadığı zaman imanın da bulunmayacağını gösterir. “Musa: "Ey milletim! Allah'a iman ediyorsanız ve teslim olmuşsanız O'na güvenin" dedi”³ ayetinde de İslam’ın olmasının göstergesi olarak tevekkül belirtilmiştir. Tevekkülün zayıf olması, imanın zayıflığının delilidir.” İbn-i Teymiye de *Rahimehullah* şöyle der: “Kim, yaratıklardan birine ümit bağlamış ve ona tevekkül etmişse, umudu boşa gitmiştir. Çünkü onunla müşrik olmuştur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah'a ortak koşan kimse, gökten düşüp de kuşların kaptığı veya rüzgarın bir uçuruma attığı şeye benzer.”⁴⁵

Tevekkülde şirk, yalnız Allahu Teala’nın güç yetirebileceği işlerde yaratıklara veya sebeplere bel bağlamaktır. Yardım etmesi veya rızık vermesi için tağutlara veya ölümlere tevekkül edenler bunun kapsamına girmektedirler. Sebeplere sarılıp sadece onların rol oynadığına inanmak, ilaç alıp şifanın sadece bu ilaçtan olduğuna inanmak, asker ve silahları hazırlayıp zaferde yalnız bunların etkili olduğuna inanmak da bu şirkin kapsamına girer.

¹ 12 Yusuf/67

² 5 Maide/23

³ 10 Yunus/84

⁴ 22 Hac/21

⁵ Fethu’l-Bari: Şerhu Kitabı’t-Tevhid

Bununla birlikte tevekkülün, sebeplere sarılmak ile ilgisine de değinmemiz gerekir. İbn-i Receb *Rahimehullah* şöyle der: “Gerçek tevekkül, Allahu Teala’nın mukadderatı onlarla takdir ettiği ve yaratıklarında yasasının onunla gerçekleştiği sebeplere sarılmaya aykırı değildir. Allahu Teala, hem tevekkül etmeyi ve hem de sebeplere sarılmayı emretmiştir. Organlarla sebeplere sarılmaya çalışmak Allahu Teala’ya itaat olduğu gibi, kalp ile ona tevekkül etmek de ona imandır.”¹

Allahu Teala, düşmana karşı savaşmak için kuvvet hazırlamayı emretmiştir, “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın. Onunla Allah’ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız”² Allahu Teala, tedbirli olmayı ve uyanık davranmayı da emretmiştir, “Ey iman edenler! (Düşmana karşı) hazırlığınızı görün.”³ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* savaşta zırh ve miğfer giymiş, hendek kazmış, ileri gözetleyiciler ve casuslar göndermiştir. Bununla beraber Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Zafer yalnızca Allah katındandır.”⁴ Bu nedenle sahabe *Radiyallahu Anhum*, zaferin sadece sebeplere bağlı olduğunu zannettiklerinde hezimete uğramışlardı. Allahu Teala şöyle buyurur: “And olsun ki Allah size bir çok yerde ve çokluğunuzun sizi böbürlendirdiği fakat bir faydasının da olmadığı, yeryüzünün geniş olmasına rağmen size dar gelip de bozularak arkanıza döndüğünüz Huneyn gününde de yardım etmişti.”⁵

Sebeplere sarılmak, peygamberlerin sünnetidir ve nerede bunun yapılması gerekiyorsa vaciptir. Ancak her şeyin ondan ibaret olduğunu zannetmek veya sadece sebeplere bel bağlamak hatadır. Çünkü itimad yalnız Allahu Teala’ya yapılır. Sebeplere sarıldıktan sonra istenenin gerçekleşmesinde sadece Allahu Teala’nın dilediği olur ve O’nun hiçbir ortağı da yoktur.

Bazı durumlar vardır ki orada sebeplere sarılmak ne uygun olur ne de mümkün olur. Kişi, bu durumlar ile karşılaştığında Allahu Teala’ya tam tevekkül ederek kalp amelinden başka bir şey işlemek elinden gelmez. Şeytandan Allahu Teala’ya sığınmak bu durumlardan biridir. Çünkü şeytan, kendisinden gizlenilmesi mümkün olmayan gizli bir düşmandır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kur’an okuduğun zaman lanetli şeytandan Allah’a sığın. İman edenler ve Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun hiçbir otoritesi yoktur.”⁶ Aynı şekilde insanlardan olan şeytanların, kişinin etrafını kuşattığı

¹ Cami’l-Ulum ve’l-Hikem, 380

² 8 Enfal/60

³ 4 Nisa/71

⁴ 3 Al-i İmran/126

⁵ 9 Tevbe/25

⁶ 16 Nahl/98-99

ve elden bir şeyin gelmediği zamanlarda da “Allah bize yeter ve o ne güzel vekildir” demek gerekir. İbrahim *Aleyhisselam* ateşe atıldığı zaman bunu söylemişti. Rasulullah da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, “Düşmanlarınız size karşı ordu topladı. Onlardan korkun!” dediği zaman, onların imanları arttı ve, “Allah bize yeter, O ne güzel vekildir” dediler”¹ ayetinde belirtildiği gibi düşman tehdidine karşı bu sözü söylemişti. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kim Allah’a tevekkül ederse, O, ona yeter.”²

İbnu'l-Kayyim *Rahimehullah* şöyle der: “Tevekkül, bazen mecburiyet ve zorunluluk ile olur. Öyle ki kul, sebeplerin tükendiği, dizginlerin elden çıktığı, dünyanın kendisine dar geldiği ve Allahu Teala’dan başka sığınılacak bir yerin kalmadığı anda Allahu Teala’ya tevekkül etmekten başka bir sığınak ve barınak bulamaz. Bu durumda kişinin sıkıntısı mutlaka açılır ve kolaylık meydana gelir.

Bazen de ihtiyari tevekkül olur. Bu ise hedefe götüren sebepler mevcut olduğu durumlarda olur. Sebep, emredilen bir şey ise (cihad için hazırlık yapmak gibi), onu terketmek elbette kötüdür. Ancak bu sebebe sarılınıp, tevekkül terkedilirse, o da kötüdür. Çünkü ümmetin ittifakı ve Kur’an’ın nassı ile tevekkül vaciptir. Dolayısıyla Müslüman üzerine vacip olan, her iki emri de yerine getirmesidir.

Sebep, haram bir şey ise, bunu işlemek de haram olur ve o konuda sadece tevekkül kalır. Tevvekkül dışında hiç bir sebep kalmaz. Zira tevekkül, muradın gerçekleşmesinde ve zararın önlenmesinde en güçlü sebeplerdendir.

Sebep, mübah bir şey ise, ona başvurmanın tevekkülü zayıflatıp zayıflatmadığına bakılır. Tevekkülü azaltıyor, kişinin kalbinde zayıflığa yol açıyor ve himmeti bölüyorsa, terketmek evla olur. Ama zayıflatmıyorsa, ona sarılmak daha evladır.

Tevvekkülün sırrı ve hakikati, kalbin sadece Allahu Teala’ya güvenmesidir. Kendilerine itimat etmese de ve bel bağlamasa da sebeplere sarılmak ona zarar vermez. Nitekim Allahu Teala’dan başkasına güvendiği ve bel bağlayıp itimat ettiği halde, “Allah’a tevekkül ettim” demek de ona yarar sağlamaz. Çünkü kalbin tevekkülü başka, dilin tevekkülü başkadır.”³

Cihad ile ilgili olarak tevekkül, sadece Allahu Teala’ya tevekkül etmek, Allahu Teala’nın bilgisinin sonsuzluğu ve kafirleri kuşattığı itikadına dayanır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Halbuki Allah kafirleri kuşatmıştır.”⁴ Bu kafirle-

¹ 3 Al-i İmran/173

² 65 Talak/3

³ İbnu'l-Kayyim, el-Fevaid, 86-87

⁴ 2 Bakara/19

rin sayısı ne kadar çok olursa olsun, Allahu Teala'nın gücünün, onlara yettiği itikadına dayanır. Allahu Teala şöyle buyurur: "İnkâr edenler, asla öne geçtiklerini sanmasınlar. Çünkü onlar sizi aciz bırakamayacaklardır."¹ "Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın" emri gereğince, bu makamdaki sebeplere sarılmak vacip olmakla beraber, tek başına sebepler asla yeterli değildir. Çünkü Allahu Teala "Zafer yalnızca Allah katındandır"² buyurmaktadır.

8- Dua:

Dua, ibadetin özüdür. Allahu Teala şöyle buyurur: "Rabbimiz: "Bana dua edin ki duanıza icabet edeyim. Çünkü bana ibadetten büyüklenenler, yakında hakir, zelil olarak cehenneme gireceklerdir" buyurmuştur."³ Dua ile kişi kendi güç ve kuvvetini bir yana bırakıp, Allahu Teala'ya sığınmaktadır. Bu ise, tevekkülün hakikatini ifade eder.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, cihad ile ilgili bir takım dualar yapmıştır. Bunlar dua ve zikir kitaplarında bulunmaktadır. Mücahid kardeşlerin bunları bilmesi ve öğrenmesi gerekir. Nevevi'nin "el-Ezkar" isimli kitabında bunun ile ilgili bölüme bakılabilir.

Mü'min, rızkı helal ise ve akrabayı gözetmeye devam ediyorsa, bununla birlikte de günah olan bir şey istemez ve duasına icabet konusunda da acele etmezse, Allahu Teala'nın izni ile duası makbul olur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Uzun yolculuk yapan ve üstü başı toz olan kişi, ellerini havaya kaldırarak, "Ya rab, ya rab!" diye dua eder. Halbuki adamın yediği haram, içtiği haram, giydiği haramdır. Bunun duası nasıl kabul olur?"⁴ Yine Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: "Günah olan bir şey istemedikçe, akrabalarından bağlarını kesmedikçe ve acele etmedikçe dua eden kulun duası kabul olur." "Acele etmek nasıl olur?" denilince, kişi "Dua ettim ama kabul olmadı" der ve pişmanlık duyarak dua etmeyi bırakır, dedi."

Makbul dua Allah'ın izni ile er veya geç kabul olur veya kendisinden bela önlenir. Yahut sahibi için ahirete ertelenir. Sünnet bunun böyle olduğunu belirtir. Allahu Teala'nın hakkı ile ilgili olarak kulun kendi üzerine vacip olanlar hakkında burada söylediklerimiz elbette herşey demek değildir. Burada sadece cihad alanı ile ilgili olanların üzerinde durmak istedim.

¹ 8 Enfal/59

² 3 Al-i İmran/126

³ 40 Mü'min/60

⁴ Müslim

B- FERTLERİN, EMİRE KARŞI GÖREVLERİ

Bu görevleri üç maddede toplamak mümkündür:

- 1- Haram Olmayan İşlerde Emire İtaat Etmek.**
- 2- Emire Nasihat Etmek.**
- 3- Emire Karşı Saygılı Olmak.**

BİRİNCİ KONU:

Haram Olmayan İşlerde Emire İtaat Etmek

Allah'ın izni ile, bu başlık altında şu konular üzerinde duracağız:

- A- Giriş**
- B- İtaat Etmenin Vacipliğine İlişkin Deliller**
- C- İtaat Etmenin Delillerinden Çıkarılan Sonuçlar**
- D- Emire İtaatin Kapsamına Giren Meseleler**
- E- Emire İtaatin Sınırları**
- F- Sonuç ve Bir Nasihat**

A- GİRİŞ

Emirleri dinlemek ve onlara itaat etmek, ibadettir. Çünkü onlara itaat etmek, Allahu Teala'ya ve Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* itaat etmenin bir parçasıdır. Dinlemek ve itaat etmek, Müslümanların birlik olmalarının ve cemaat haline gelmelerinin en önemli sebeplerindendir. Onlara itaat edilirse çekişme, ihtilaf, bölünme ve kuvvetin kaybolması önlenmiş olur. Bu nedenle İslam, ihtilafı ve bölünmeyi önlemek için Müslümanların sadece bir yöneticilerinin olmasını öngörmüştür. Dördüncü bölümde, cemaatin birliğini korumaktan söz ederken bunun üzerinde durmuşuk.

Hangi iş olursa olsun, mutlaka bir yönetici ile yerine getirilir. Bu yöneticinin Müslümanların imamı olması ile kendi aralarından belirledikleri emirlerinden birinin olması arasında bir fark yoktur. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka ilahlar olsaydı, ikisi de mutlaka fesada uğrarlardı.”¹ İmam Maverdi ve başkaları bu ayeti delil göstererek Müslümanların birden çok imamının olmasının caiz olmadığını söylemişlerdir. Çünkü bunda bozgunculuk vardır.² İbn-i Kesir *Rahimehullah*, Tevbe Suresi’nin başında İbn-i İshak’tan şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, hicretin dokuzuncu yılında hacc için Ebu Bekr’i *Radıyallahu Anhu* emir olarak görevlendirdi. Arkasından ilk “Berae”yi (ultimatom) duyurmak için Ali bin Ebi Talib’i *Radıyallahu Anhu* gönderdi. Ali bin Ebi Talib *Radıyallahu Anhu*, Rasulullah’ın adba’ adındaki devesiyle yola çıktı ve Ebu Bekir’e *Radıyallahu Anhu* yetişti. Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu* O’na, “Emir misin, memur musun?” dedi. Bunun üzerine Ali bin Ebi Talib *Radıyallahu Anhu*, “Memurum” dedi ve yola devam ettiler.³ Ebu Bekir’in *Radıyallahu Anhu*, “Emir misin, memur musun?” demesi, yönetimin başında ancak bir kişinin bulunması gerektiğine işaret etmektedir.

¹ 21 Enbiya/22

² Maverdi, el-Ahkamu’s-Sultaniyye, 27

³ Tefsiru İbn-i Kesir, 2/334

B- İTAAT ETMENİN VACİPLİĞİNE İLİŞKİN DELİLLER

Emire itaatin vacip olduğunu belirten deliller çoktur. Bu deliller, sadece Allahu Teala'nın Kitabı'na uyan kişilere itaat edileceğini ve bu itaatin sınırlarını belirtmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.”¹ İbn-i Hacer, et-Tıybi'nin şöyle dediğini aktarır: “..Rasul'e..” ifadesinde, fiil tekrar edildiği halde, ayetin başında bu tekrar yapılmamıştır. Çünkü emir olanlar arasında itaat edilmesi vacip olmayanlar bulunabilir. Bu ise, “Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz” ifadesi ile açıklanmaktadır. Sanki burada, “Hakkı uygulamazlarsa onlara itaat etmeyin ve anlamadığınız şeylerin çözümü için Allahu Teala'ya ve Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* başvurun” denmektedir.”²

- Ebu Hureyre'den, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş, kim bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur. Kim emire itaat ederse bana itaat etmiş, kim de isyan ederse bana isyan etmiş olur.”³ Bu lafız Müslim'indir. Ayrıca hem Müslim'in ve hem de Buhari'nin ortak rivayetinde “Kim benim emirime itaat ederse..” şeklinde geçmektedir. İbn-i Hacer şöyle der: “Her iki lafzı bir anlamda toplamak mümkündür. Hakkı emreden ve adaletli olan her yönetici, şari'in emiri sayılır. Çünkü O'nun emri ve şeriatına göre emir olmuştur. Her iki rivayette de “Bana itaat etmiş olur” demesi bunu desteklemektedir. Hadisin söylenmesinin sebebi ile ilgili olarak da İbnu't-Tin şöyle der:

“Denildiğine göre Kureyş ve civarındakiler emirlik olayını bilmezlerdi. Bu nedenle emirlere itaat etmezlerdi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunu, vali olarak atadığı, emir tayin ettiği ve seriyyelerin başına getirdiği kişilere itaat edilmesini teşvik etmek için söylemiştir. Bölünmenin yaşanmaması için onlara, bu emirlere karşı çıkmamalarını öğretti.”

İbn-i Hacer şöyle devam eder: “Ahmed, Ebu Ya'la ve Tabarani, İbn-i Ömer'den *Radıyallahu Anhum*a rivayet edilen hadisten şöyle aktarırlar: Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabeden *Radıyallahu Anhum* bir grup ile beraber bulunuyordu. “Bana itaat etmenin Allah'a itaat ve Allah'a itaat etmenin bana itaat olduğunu bilmiyor musunuz?” dedi. Sahabe *Radıyallahu*

¹ 4 Nisa/59

² Fethu'l-Bari, 13/112

³ Müttefekun Aleyhi

Anhum, “Evet, buna şahitlik ederiz” dediler. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “O halde emirlerinize (bir rivayette imamlarınıza) itaat etmenin de bana itaat olduğunu bilin” diye buyurdu.” Hadis, emir sahiplerine itaat etmenin vacipliğini göstermektedir. “Fitneler” babında da belirtildiği gibi bu itaat, işlerin masiyet türünden olmaması şartına bağlıdır. Emirlerle itaat etmenin emredilmesi, Müslümanların birliğini sağlamak içindir. Çünkü bölünmede fesat vardır.”¹

- Enes’ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilmiştir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Aranızda Allah’ın Kitabı’nı tatbik ettiği sürece, size başı kuru üzüm danesi gibi siyah Habeşli bir köle bile tayin edilmiş olsa, onu dinleyin ve itaat edin.”² Yine soyu ve nesebi meşhur olmayan, görünüşü çirkin olan biri de olsa, insanlar arasında Allah’ın şeriatına göre uygulama yaptığı sürece emirin söylediğini dinlemek ve ona itaat etmek vaciptir. Ümmü’l-Husayn’dan merfu olarak şöyle rivayet edilmiştir: “Allah’ın Kitabı’yla sizi yöneten bir köle de başınıza getirilse dinleyiniz ve itaat ediniz.”³

- İbn-i Ömer *Radiyallahu Anhuma*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Masiyet ile emredilmediği sürece, hoşuna gitmese de emredilen şeyleri dinleyip itaat etmek Müslümanın görevidir. Masiyet ile emredilirse, buna itaat yoktur.”⁴

Bu hadisler, itaat ile ilgili rivayet edilen tüm nass ve sözleri bağlayıcı mahiyettedir ve bunun ancak Allahu Teala’ya isyan olmayan işlerde olabileceğini belirtmektedir. Bilindiği gibi masiyet, açık şer’i hükümle yasaklanan haramlardır. Emirnin sözü veya uygulaması, birden çok ihtimale müsaitse, o zaman ancak kesin masiyet olduğu ortaya çıktıktan sonra ona karşı çıkmak mümkün olur. Masiyetlerden iki şey istisna tutulur. Biri, emirin mahiyetindekilere bazı haklarını yasaklaması, diğeri ise kendi şahsına dünyalık bazı şeylerde öncelik tanınmasıdır. Emir bunlardan birisini işlese bile yine kendisine itaat edelir, ancak itaat ile birlikte kendisine nasihat de edilir. Bu sözümün dayanağı ise aşağıdaki hadislerdir:

1- Vail bin Hucr’dan şöyle rivayet edilir: “Seleme bin Yezid el-Cu’fi Rasulullah’a şöyle sordu: Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendi haklarını bizden alan ama bizim haklarımızı vermeyen emirler başımıza geçse ne yapalım?” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* cevap vermedi. Adam yine sordu. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: “Dinleyiniz ve itaat ediniz, çünkü onların yaptıkları kendilerine, sizin de

¹ Fethu’l-Bari, 13/112

² Buhari

³ Müslim

⁴ Müttefekun Aleyhi

yaptıklarının kendinizdir.”¹ Görüldüğü gibi emir, mahiyetindekilerin hakkını vermese de ona itaat etmek vaciptir.

2- Ubade bin Samit’in şöyle dediği rivayet edilir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bizi çağırdı, biz de kendisine bey’at ettik. Bizden söz aldığı şeyler arasında, sevinçte ve tasada, darlıkta ve bollukta kendisini dinleyip itaat etmemiz, kendisini şahsımıza tercih etmemiz ve işin ehline karşı çıkmamamız vardı. “Ancak açık bir küfür görmeniz ve buna dair elinizde Allah’tan bir delil bulunması hali müstesna” dedi.”²

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Sevinçte ve tasada” sözü, nefisle-rimize hoş gelen veya bize emredilen şeyleri yerine getirmeye gönlümüzün elvermediği durumlarda emire itaat etmemiz gerektiğini belirtir. İbnü’t-Tin, Davudi’nin, bundan kastedilenin hoşlarına gitmeyen şeyler olduğunu söylediğini belirterek şöyle der: “Anlaşılan, tembellik ve meşakkat zamanında da itaat etmek gerektiğini söylemek istiyor ki, “sevinçte” ifadesi ile mutabık olsun.” Ahmed bin Hanbel’in *Müsned*’indeki diğer bir rivayette geçen “Tembellik ve gayret zamanında” ifadesi de bunu desteklemektedir. “Darlıkta ve bollukta” demesi ise, İsmail bin Ubeyd’in rivayetine göre “Darlıkta ve bollukta infak etme” manasındadır. “O’nu kendimize tercih etmek” ifadesinden maksat da, O’na dünyevi bir pay tahsis etmektir. Söylenmek istenen, başa gelen kişilere itaat etmenin, hakları almaya bağlı olmayıp hakları vermeseler bile vacipliğini belirtmektir.”³

Ebu Hureyre’den merfu olarak şu hadis rivayet edilir: “Darlıkta ve bollukta, sevinçte ve tasada dinlemek ve itaat etmek, onu kendi şahsına tercih etmek görevindir.”⁴ Nevevi şöyle der: “Alimler der ki, zor gelen ve nefsin hoşuna gitmeyen, ama masiyet olmayan şeylerde yöneticilere itaat etmek gerekir. Kendi nefsine ayrıcalıkta bulunmasından maksat, yöneticinin bazı şeylerde kendi şahsını ayrı görmesi ve özel uygulama yapmasıdır. “Yani yöneticiler dünyalık şeyleri kendileri alsa da ve haklarınızı size vermese de onlara itaat edin” manasındadır. Bu hadisler, masiyet olmayan bütün hallerde dinleyip itaat etmeyi belirtir. Bunun sebebi de Müslümanların birliğini korumak ve fitneye meydan vermemektir. Çünkü ihtilaf, din ve dünya işlerinde durumların bozulmasına sebep olur.”⁵

İhtimaldir ki, mahiyetindekilere bazı haklarını vermeseler veya maddi maslahatlarda kendilerine bir takım ayrıcalıklar da tanısalar, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, emirlere itaat edilmesini emretmesi, iki zarardan hafif olana katlanmak babındandır. Çünkü böyle bir emirin mahiyetinde

¹ Müslim

² Müttefekun Aleyhi

³ Fethu’l-Bari, 13/7-8

⁴ Müslim

⁵ Şerhu’n-Nevevi, Müslim, 12/224-225

bulunanların bundan görecekları zarar, emirlere karşı çıkmak ve bunun doğuracağı ihtilaf ve bölünme zararından daha azdır.

Kaldı ki kendini kayırma sanılan bazı durumlar aslında kayırma olmayabilir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, burada itaat etmeyi emretmesi, zararın yollarını kapatmak ve itaat esasının zanlarla bozulmasını önlemek içindir. Buhari'nin Üseyyid bin Hudayr'dan *Radıyallahu Anhu* rivayet ettiği şu olay bunun misalidir: "Bir adam Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldi ve "Ey Allah'ın Rasulü! Falan kişiyi görevlendirdin, beni ise görevlendirmedin" dedi. Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: "Sizler benden sonra çok kayırmalar göreceksiniz, bana kavuşuncaya kadar sabredin."¹ İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Resulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, yöneticilik isteyene cevap olarak "Benden sonra kayırmalar göreceksiniz" demesi, görevlendirdiği kişiyi kendisine tercih ettiği zannının yanlış olduğunu belirtmek içindir. Böyle bir şeyin kendi zamanında meydana gelmeyeceğini belirtmiştir. O kişiyi görevlendirmesinin sebebinin, şahsından dolayı değil, Müslümanların yararından dolayı olduğunu, dünyalık şeyler için kayırmanın olsa olsa kendisinden sonra olabileceğini ve böyle şeyler olduğu zaman itaat ederek sabretmelerinin daha iyi olacağını belirtmiştir."² Daha sonra adam, kayırma olmayan bir uygulamayı kayırma zannetmiş ve Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunun yanlışlığını kendisine açıklamıştır.

• İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: "Allahu Teala kendilerine itaat etmeyi vacip kıldığı için emire itaat etmek vaciptir. Yöneticilere itaat ederek Allah'a ve Rasulü'ne itaat edenlerin ecrini Allahu Teala verecektir. Onlara ancak alacakları mal veya makam için itaat edenler, kendisine verdiklerinde itaat edip, vermediklerinde ise itaat etmeyenlerin ahirette nasipleri olmayacaktır. Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre'den Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz ve yüzlerine bakmaz. Onlar için acıklı bir azap vardır. Bunlar; fazla suyu olduğu halde yoldan gelip geçenlerin yararlanmasını yasaklayan, sadece dünyalık için imama bey'at edip, istediğini verdiği zaman bey'atını tutan ama vermediği zaman bey'atını çiğneyen, ikindiden sonra birine bir mal satarken, söylediği fiyat kendisine verilmediği halde, verildiğine dair Allahu Teala adına yemin eden ve bu yemini sebebi ile alıcının kendisine inandığı kişi."³

¹ Buhari

² Fethu'l-Bari, 13/8

³ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 35/16-17

C- İTAAT ETMENİN DELİLLERİNDEN ÇIKARILAN SONUÇLAR

1- İtaat Sadece Nefse Hoş Gelenlerde Değil, Nefse Hoş Gelmeyen İşlerde De Vaciptir:

Hatta gerçek imtihanın sadece nefse hoş gelmeyen işlerde itaat etmek olduğu da söylenebilir. Çünkü hemen herkes basit işlerde veya maslahatın erken elde edildiği ve nefsin sevdiği şeylerde itaat eder. Ancak nefse hoş gelmeyen işlerde ancak samimi ve doğru olanlar itaat eder. Yine söylenebilir ki, nefse hoş gelmeyen işlerde itaat etmek, mü'mini münafıktan ayıran bir vasıftır. Çünkü münafık genellikle nefesine hoş gelen işlerde itaat ederken, nefesine hoş gelmeyen işlerde itaat etmez. Bunun delilleri çoktur.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer (münafıkların davet olundukları şey), bir dünya menfaati ve orta bir sefer olsaydı, mutlaka senin arkana düşerlerdi. Lakin o meşakkat, onlara uzak geldi. Bununla beraber, “Eğer gücümüz yetseydi, sizinle beraber sefere çıkardık” diye Allah’a yemin edecekler; böylece kendilerini helaka sürükleyeceklerdi. Ama Allah biliyor ki, onlar muhakkak yalancıdırlar.”¹ Bunlar nefse hoş gelen şeylerde, yani yakın ve kolay ganimet işlerinde itaat ederler, ancak savaşa çıkmamak için yalandan bir dizi mazeretler uydururlar. Münafık da böyledir. Yönetici kendisine zor ve hoşuna gitmeyen bir şey emrettiği zaman, yapmamak için yalandan da olsa mazeretler ileri sürer.

Yine başka bir ayette Allahu Teala şöyle buyurur: “Siz almak için bir takım ganimetlere gittiğiniz vakit, geri bırakılanlar “Bırakın bizi arkanızdan gelelim” diyecekler. Allah’ın kelamını değiştirmek isteyeceklerdir...”² Bunlar zor olan cihada katılmamışlar, ama ganimet sözkonusu olduğunda başı çekmişlerdir.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah’ın Rasulü’ne muhalefet etmek için geri kalanlar (sefere çıkmayıp) oturmaları ile sevindiler. Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmeyi çirkin gördüler ve “Bu sıcakta sefere çıkmayın” dediler. De ki: “Cehennem ateşi daha sıcaktır!” Keşke anlasalardı.”³

Bu nedenle diyorum ki; mü'minlerin nefislerine hoş gelmeyen şeyler onlar için rahmettir. Çünkü onunla mü'min olanlar, münafık olanlardan ayırdedilmektedir. Nefse hoş gelmeyen şeyler ortaya çıktıkça münafıklar da ortaya çıkmaktadır. Allahu Teala Uhud Savaşı ile ilgili olarak bunu şöyle belirtir: “İki ordunun karşılaştığı gün, başınıza gelen de, Allah’ın izniyle olup mü'minler(in sebatını ayırt etmek) içindi. Bir de münafıklık edenleri açığa vurmak içindi ki, “Gelin Allah yolunda savaşın veya müdafaada bulunun”

¹ 9 Tevbe/42

² 48 Fetih/15

³ 9 Tevbe/81

denilmişti. Onlar, “Biz savaşmayı bilsek elbette arkanızdan gelirdik” dediler. O gün onlar imandan çok küfre yakındılar. Kalplerinde olmayan şeyi ağızlarıyla söylüyorlardı. Ama Allah onların gizlediklerini pekala bilir.”¹ Yine Allahu Teala başka bir ayette de şöyle buyurur: “Allah, mü’minleri (şu) bulduğunuz durumda bırakacak değildir. Murdarı temizden ayıracaktır.”² Münafıklık çeşitlidir ve türlü huylardan oluşur. Nefse hoş gelmeyen işlerde itaat etmeyen, mazeret sahibi olmadıkça, itaat etmemesi oranında nifak taşımaktadır. Sahabenin *Radiyallahu Anhum* başlarında bulunan emirlerine nasıl itaat ettiklerine dair şu örnekleri inceleyebiliriz:

İbni Kesir *Rahimehullah* şöyle der: Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* Şam’a ordu göndermek istedi. Arap Yarımadası’na dağılmış emirleri toplamaya başladı. Amr bin As’ı Velid bin Ukbe ile beraber Kuzaa kabilesinin zekatlarını toplamak üzere görevlendirmişti.. Amr bin As’a *Radiyallahu Anhu* hemen Şam’a gelmesi için yazarak şöyle dedi: “Seni, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, seni bir defa yönetici yaptığı ve ikinci defa daha yapacağını söylediği işle görevlendirmiş bulunuyordum. Ancak şimdi hem dünyanın için ve hem de ahiretin için daha hayırlı bir iş ile seni görevlendirmek istiyorum. Ama yaptığın işi daha çok seviyorsan o başka.” Bunun üzerine Amr bin As, Ebu Bekir’e *Radiyallahu Anhu* şöyle cevap yazdı: “Ben İslam’ın oklarından biriyim. Sen de onu atan ve toplayan Allah’ın kulusun. Bak, hangisi daha çetin ve daha tehlikeli ise, beni oraya at.” Velid bin Ukbe’ye de benzer şeyi yazdı ve o da aynı cevabı verdi.”³

Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu* halife olunca Halid bin Velid’i komutanlıktan ayırdı ve Ebu Ubeyde’ye şöyle yazdı: “Sarığını (Halid bin Velid’in) başından çıkar ve malını ikiye bölerek yarısını al.” İbn-i Kesir der ki: “Ebu Ubeyde onun malının yarısını aldı, hatta ayakkabılarından birini de aldı ve birini ona bıraktı. Bunun üzerine Halid bin Velid *Radiyallahu Anhu*; “Mü’minlerin emirini dinledim ve ona itaat ettim” dedi.”⁴

2- Kolaylıkta ve Zorlukta İtaat Etmek Vaciptir:

İbn-i Hacer’in *Rahimehullah*, “Müslüman, hem fakir ve hem de zengin iken infak etmelidir” sözü, Tebük Savaşı’nda olduğu gibi, nafakalarının azlığı veya çokluğu zamanlarında da, Müslüman askerlerin emirlerine itaat etmelerinin gerekliliği manasında açıklanabilir. Tebük Savaşı sırasında bir hurmayı iki asker aralarında paylaşırdı. Allahu Teala şöyle buyurur: “And olsun ki, Allah, Rasul’e ve o güçlük saatinde O’na uyan muhacirler ile ensara lutfetti de içlerinden bir kısmının kalpleri az daha meyledecek gibi olmuşken, sonra

¹ 3 Ali İmran/166-167

² 3 Âl-i İmran/179

³ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 7/2-3

⁴ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 7/18-19

tevbelerini kabul buyurdu. Çünkü Allah mü'minlere karşı çok şevkatlidir; çok merhametlidir.”¹ Bu orduya, zor zamanın ordusu adı verilmiştir. Ubade hadisinde “darlık ve bolluk yaşadık” ve Ebu Hureyre hadisinde “Darlığında ve bolluğunda” derken önce darlığın ve sonra da bolluğun belirtilmesinin hikmeti, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hayatında sahabenin genellikle darlık içinde yaşamış olması olabilir. Cabir bin Abdullah *Radyallahu Anhu* şöyle der: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında hangimizin iki entarisi vardı ki!”² Ebu Hureyre *Radyallahu Anhu* şöyle der: “Suffe ehlin-den yetmiş kişi gördüm. Hiçbirinin ridası yoktu, boynuna bağlı ya ızarı veya entarisi vardı. Bazısı diz altına, bazısı da topuklara yetişirdi. Avreti görülmesin diye elbisesini eli ile toplardı.”³

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bunların tümünden anlaşılmaktadır ki, hiçbirinin iki tane elbisesi yoktu.”⁴ Buhari, Abdullah bin Ebi Evfa’nın *Radyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber yedi savaş yaptık. O’nunla beraber çekirge yerdik.”

Fudala bin Ubeyd’in şöyle dediği rivayet edilir: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* insanlara namaz kıldırıldığı zaman bazı kişiler (ashab-ı suffice) aklıktan ayakta iken yere yığılırdı. Öyle ki onları gören bedeviler “Bunlar delidir” derlerdi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* selam verince onlara döner ve “Allah’ın yanında sizi nelerin beklediğini bilerseniz, daha çok fakirlik ve ihtiyaç içinde olmak isterdiniz” derdi.”⁵ Buhari de Ebu Hureyre’den, bu hadisin bir benzerini şöyle rivayet eder: “Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* minberi ile Aişe’nin hücresi arasında düşüp bayıldım. Biri geldi ve ayağı ile boynuma basarak “Bu delidir” dedi. Halbuki deli değil, sadece açtım.”⁶

Buhari ve Müslim, Ebu Musa el-Eşari’den *Radyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Biz altı kişi olarak Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber gazveye çıktık. Nöbetleşe bindiğimiz bir devemiz vardı. Ayaklarımız aşındı, benim de ayaklarım aşındı ve tırnaklarım döküldü. Bu nedenle ayaklarımıza bez sarardık. Bu yaptığımızdan dolayı çıktığımız gazvenin ismi “Zatu’r-Rika -Yamalı-” olmuştur. Çünkü ayaklarımıza bezler sarardık.” Ebu Burde der ki, Ebu Musa istemeyerek bu hadisi anlattı. Çünkü yaptıklarının ifşa edilmesini istemezlerdi.”

¹ 9 Tevbe/117

² Buhari, Hadis no: 352

³ Buhari, Hadis no: 442

⁴ Fethu’l-Bari, 1/536

⁵ Tirmizi rivayet etmiş ve sahih olduğunu bildirmiştir

⁶ Buhari, Hadis no: 7324

Hadisi şerheden Nevevi şöyle der: “Hadis, salih amelleri ve kişinin Allah yolunda çektiği sıkıntıları, ancak bir şeyin hükmünü belirtmek veya örnek olmasını istemek amacı dışında açığa vurmasının müstehap olduğunu belirtir. Seleften bu tür haberler görüldüğü zaman bu anlamda kabul edilmesi gerekir.”¹

Cahiliyye devrinde, müşriklerin, kendileriyle beraber yiyip içmemeleri için çocuklarını açlık korkusu ile öldürmüş olmaları bunun doğruluğunu göstermeye yeterlidir. Allahu Teala bunu yasaklayarak şöyle buyurur: “Fakirlik yüzünden evlatlarınızı öldürmeyin. Sizin de, onların da rızkını biz veririz.”² “Bir de fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onlara da size de rızkı biz veririz. Muhakkak onları öldürmek çok büyük bir günahtır.”³

3- Emir, Şer’an Bazı Hatalar İşlese De, Onu Dinlemek ve İtaat Etmek Vaciptir:

Allahu Teala’ya itaat olan işlerde kendisine itaat edilir, ancak yanlış yaptığı zaman kendisine itaat edilmez. Bundan maksat, emirin bazı hatalar yapması, ona karşı çıkmanın ve iktidardan uzaklaştırmaya çalışmanın gerekçesi olduğu değildir. Çünkü bütün insanlar hata yapabilir. Doğrusu, Allahu Teala’ya itaat olan işlerde kendisine itaat etmek, Allahu Teala’ya isyan olan işlerde ise itaat etmemek, bununla beraber yanlış yaptığı zaman iyiliği emredip kötülükten sakındırmaktır.

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında buna benzer olaylar olmuştur. Mesela Halid bin Velid *Radiyallahu Anhu*, askerlerine Cuzeyme oğullarından alınan esirleri öldürmelerini emretmiş, ancak Abdullah bin Ömer *Radiyallahu Anhuma* ve beraberindekiler bu emre itaat etmemişlerdir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bunu öğrendiğinde, iki defa “Allah’ım, Halid’in yaptıklarından beriyim” demiştir.⁴ Bununla beraber Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Halid bin Velid’i *Radiyallahu Anhu* savaşlarda komutan olarak görevlendirmeye devam etmiştir. Çünkü Halid bin Velid *Radiyallahu Anhu* dirayetli biriydi ve içtihad ederek hata etmiş kabul edildi. Dördüncü bölümde belirttiğimiz gibi İbn-i Teymiye *Rahimehullah* bu konuyu güzel açıklamıştır.

Yine, Abdullah bin Huzafe, beraberinde bulunanlardan ateş yakmalarını ve yaktıkları ateşe girmelerini istemiş, ancak onlar bunu reddetmişlerdi. Bu durumu Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* öğrendiğinde şöyle buyur-

¹ Şerhu’n-Nevevi, 12/197-198

² 6 En’am/151

³ 17 İsra/31

⁴ Buhari, Hadis no: 7189

muştur: “Ateşe girselerdi, oradan asla çıkamazlardı. İtaatler ancak iyiliklerdedir.”¹

4- Emir, Bazı Kişilerin Haklarını Vermese Veya Kendine Bazı Konularda Ayrıcalıklı Davransa Dahi, Ona İtaat Etmek Vaciptir:

Bunu yukarıda açıklamış ve büyük zararı önlemek için küçük zarara katlanılması kaidesine dayandığını belirtmiştik. Ayrıca kayırma sanılan şeyler aslında kayırma olmayabilir. Dolayısıyla bu durumlarda özel zarar (hakkını alamama veya birine karşı ayrıcalıklı muamele yapılması), genel zararı (ayrılık ve ihtilafı) önlemek için tercih edilir.² Ubade bin Samit’ten merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Darlığında ve bolluğunda, hoşuna gitse de gitmese de, sana karşı başka birine ayrıcalıklı muamele olsa da, malını yeseler de ve sırtını dövseler de dinle ve itaat et.”³

El-Akidetu’t-Tahaviyye’nin yazarı şöyle der: “Zulüm de yapsalar imamlarımız ve yöneticilerimize karşı çıkmayı uygun görmüyoruz ve kendilerine beddua etmiyoruz. Onların itaati dışına çıkmıyoruz, haram bir şey emretmedikçe, onlara itaat etmenin Allah’a itaat etmek gibi farz olduğunu kabul ediyoruz. Sağlıkları ve salih olmaları için onlara dua ediyoruz.”⁴

5- Emir, Soyu Meşhur Olmayan Biri De Olsa, Onu Dinlemek ve İtaat Etmek Vaciptir:

Soyu meşhur olmasa da, görünüşü çirkin veya yaşı küçük de olsa, halkın kendisini seçmesi veya tayin edilmesi suretiyle meşru bir yolla emir olduktan sonra onu dinlemek ve itaat etmek vaciptir. Çünkü hadiste şöyle geçmektedir: “Aranızda Allah’ın Kitabı’nı tatbik ettiği sürece, size, başı kuru üzüm danesi gibi siyah Habeşli bir köle bile tayin edilmiş olsa, onu dinleyin ve itaat edin.”⁵

6- Emir, Mahiyetindekileri Dinen En Güzel Olandan Bir Alt Derecedeki İle İdare Etse Dahi, Onu Dinlemek ve Ona İtaat Etmek Vaciptir:

Bunu dördüncü bölümde açıklamıştık. Böyle bir durumda emire itaat edilir. Yeter ki bunda genel bir yarar olsun. En güzel olanın bir alt derecesinden kastedilen, günah ve masiyet olmamakla beraber birinci dereceden sevabı ve ecri daha az olandır.

¹ Buhari, Hadis no: 7145

² Bkz. Ahmed ez-Zerka, el-Kavaidu’l-Fıkhıyye, Kaide 25-28, sayfa 143-148, Birinci Baskı

³ İbnu Ebi Asım, es-Sünne kitabında rivayet etmiş ve el-Bani sahih olduğunu söylemiştir. S: 492, Hadis no: 1026

⁴ Şerhu’l-Akidetu’t-Tahaviyye, 279, el-Mektebu’l-İslami, 1404

⁵ Buhari

Fertlerin daha çok sevap ve ecir kazanmak amacıyla daha dindar davranmak için emire bu konuda muhalefet ederek en üst derecedeki ile amel etmeleri caiz değildir. Çünkü emire muhalefet ederek ve birliği bozarak işlenen günah, umulan sevaptan daha büyüktür. Bununla alakalı olarak fıkıhtaki kaide şudur: “Zararı önlemek, yararı elde etmekten önce gelir.” Ancak fertler kendi başlarına oldukları zaman en üst derecedeki ile amel etmeleri caizdir. Mesela İbn-i Ömer *Radıyallahu Anhuma*, Mina’da imamın arkasında namazı dört rekat kılardı, ancak tek başına kıldığı zaman iki rekat olarak kılardı.¹

¹ Müslim

D- EMİRE İTAATIN KAPSAMINA GİREN MESELELER

• Namazı kısaltarak kılmak veya tam kılmak, birleştirerek kılmak veya birleştirmemek gibi içtihadî konularda emirin görüşüne uymak: Emirîn fıkıh bilgileri yeterli değilse, içinden çıkamadığı konularda en iyi bilenlere sorması gerekir. Bu konularda emirin söylediğine itaat etmenin delili Allahu Teala'nın şu ayetidir: “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin.”¹

El-Akidetu't-Tahaviyye'yi şerheden İbnu Ebi'l-İzz el-Hanefî şöyle der: “Kur'an, sünnet ve icma, içtihadî konularda namaz imamına, Müslümanların imamına, savaş emirine ve zekat görevlisine itaat edileceğini, kendisinin içtihadî konularda halka itaat etmekle yükümlü olmadığını, onların kendisine itaat etmeleri ve görüşlerinden vazgeçip onun görüşünü almaları gerektiğini belirtmiştir. Çünkü birlik ve cemaat olmanın yararı ve ihtilaf ve bölünmenin zararı, cüz'î meselelerden daha büyüktür.”²

Dördüncü bölümde İbn-i Mes'ud ve İbn-i Ömer'in *Radiyallahu Anhum* tavizsiz olarak bilinmelerine rağmen, emirin içtihadına uymanın gerekliliğini kabul ettikleri için Peygamberin ve ilk iki halifenin uygulamasına aykırı olarak Osman bin Afvan'ın *Radiyallahu Anhu* namazı dört rekat kılmasına uyduklarını aktarmıştık.

• Görüş farklılığı olmaması için mübah ve teknik işleri emirin yönetimine bırakmak: Allahu Teala şöyle buyurur: “Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar. Halbuki onu, Rasul'e veya aralarında yetki sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”³ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Zatu's-Selasil gazvesinde Amr bin As'ı emir tayin etti. Amr *Radiyallahu Anhu*, askerlerin üç gece ateş yakmalarını yasakladı. Sahabe bu konuda Ebu Bekir ile görüştüler ve kendisiyle konuşmasını söylediler. Bunun üzerine Ebu Bekir, Amr bin As ile görüştü. Amr *Radiyallahu Anhu*, Ebu Bekir'e *Radiyallahu Anhu* şöyle dedi: “Aracı olarak seni bana gönderdiler. Onlardan kim ateş yakarsa kendisini içine atarım” dedi. Sonra düşmanla çarpıştılar ve yendiler. Düşmanı izlemelerine izin vermedi. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanına döndüklerinde olayı anlattılar ve şikayet ettiler. Bunun üzerine Amr şöyle dedi: “Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, sayıları az olduğu için düşmanın peşinden gitmelerini istemedim. Çünkü düşmanın destek kuvvet alıp onlara yönelmesinden çekindim.”

¹ 4 Nisa/59

² Age. S: 424

³ 4 Nisa/83

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onun yaptıklarını onayladı. Bir rivayette Amr'ın şöyle dediği aktarılır: “Az sayıda olduklarını düşmanın görmemesi için ateş yakmalarını yasakladım.”¹

Bu hadis, Amr *Radiyallahu Anhu* gibi efdaliyet açısından bir alt seviyede olan birinin Ebu Bekr *Radiyallahu Anhu* gibi daha efdal birine emir olarak tayin edilebileceğine delalet etmektedir. Bununla beraber askerlerin, emirin uygulamalarını şikayet edebileceklerine, ateş yakmak gibi mübah olan işlerde emirin sınırlandırma yapabileceğine, geri dönüp saldırması korkusuyla kaçan düşmanı izlemeyi veya maslahat gereği evla olanı işlemenin yasaklanabileceğine işaret eder.

- Kişinin, hoşuna gitmese de, emir tarafından verilen her görevi yerine getirmesi gerekir. Dolayısıyla basit dahi olsa, Allah yolunda hiçbir görevden kaçmamak emire itaat kapsamına girer: Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Atının dizginlerini alarak başı ve ayakları tozlu bir şekilde bekçilik ise bekçilik, askerlik ise asker olarak Allah yolunda cihad eden kişiye ne mutlu!”² Bu kişi bekçilik veya askerlik gibi işlerden hangisi ile görevlendirilmişse, sıkılmadan ve kaçınmadan görevini yapmış ve Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* duasını hak etmiştir.

- Emirnin izni olmadan kimsenin işi bırakmaması veya önceden verilen talimatların dışına çıkmaması da itaatin kapsamına girer: Emirnin izni olmadan kimsenin kamptan ayrılmaması, onun izni ve belirlemesi olmadan kimsenin eğitim yaptırmaması da gerekir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü'minler, ancak o kimselerdir ki, Allah'a ve Rasülü'ne iman ederler ve toplu bir işte, Peygamber ile beraber bulundukları vakit ondan izin almadıkça bırakıp gitmezler.”³

Buhari, askerin emirden izin almasının vacip olduğuna dair bu ayeti delil olarak göstererek, “Kişinin imamdan izin alması babı” başlıklı bir kısım açmış ve bu ayeti zikretmiştir. Daha sonra ise Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraber bir gazvede bulunan Cabir bin Abdullah'ın “Ey Allah'ın Rasülü! Ben damadım” dedim ve izin istedim. Bana izin verdi, ben de herkesten önce Medine'ye geldim” hadisini aktarmıştır.⁴

İbn-i Kudame el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Emirnin izni olmadan atları yedirmek, odun toplamak veya başka bir iş için askerin ayrılması caiz değildir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Mü'minler, ancak o kimselerdir ki, Allah'a ve Rasülü'ne iman ederler ve toplu bir işte, Peygam-

¹ Heysemi, Tabarani'nin iki senet ile rivayet ettiğini ve birinci rivayetdeki kişilerin ravilerinin sahihlerden olduğunu söylemiştir. Mecmau'z-Zevaid, 5/322

² Buhari

³ 24 Nur/62

⁴ Fethu'l-Bari, 6/121, Kitabu'l-Cihad

ber ile beraber bulundukları vakit ondan izin almadıkça bırakıp gitmezler.” Ayrıca emir halkın durumunu, düşmanın durumunu, yerini, yakınlık ve uzaklığını askerlerden daha iyi bilir. Onun izni olmadan biri çıkıp giderse, düşmanın tuzağına düşebilir veya onların öncü kuvvetlerinin eline geçebilir ya da askerler ve emir oradan çekip gidebilirler ve kendisi yalnız kalabilir.”¹

Uhud günü okçuların, Müslümanların imamı olan Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendilerine izin vermeden yerlerinden ayrılmamalarının emredilmesine rağmen izinsiz olarak yerlerinden ayrılmaları sebebiyle Müslümanların başına gelenler bilinmektedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onlara “Ben size haber verinceye kadar bizi kuşların kaptığını dahi görseniz yerlerinizi terketmeyen. Düşmanı yendiğimizi ve yerlerini aldığımızı görseniz bile ben size izin vermeden buradan ayrılmayın” demişti.² Ancak onlar, düşmanın hezimete uğradığını görünce yerlerinden ayrıldılar ve ganimet toplamaya koyuldular. Düşman da arkadan onları kuşattı ve bilindiği gibi Müslümanlar büyük hezimete uğradılar. Dolayısıyla nizam ve düzenin bozulmaması için emirin iznini ve emrini hafife almaya kimsenin hakkı yoktur.

• Emirın sözlü ve yazılı emirlerine aynı önemi vererek itaat etmek gerekir: Mektuplar yazılı emirler kapsamına girer. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Abdullah bin Cahş’a uygulaması bunun örneklerindendir. Onu bir seriyyenin başında göndermiş ve iki gün yol aldıktan sonra mektubu açıp okumasını ve emrettiği şekilde davranmasını söylemiştir. Abdullah bin Cahş *Radiyallahu Anhu* iki gün gittikten sonra mektubu açmış ve içinde şöyle yazdığını görmüştür: “Bu mektubu okuyunca Mekke ile Taif arasında Nahle’ye varıncaya kadar git. Orada Kureyş’in durumunu gözle ve onlar ile ilgili bilgiler getir.” Abdullah bin Cahş, mektubu okuyunca “İşittim ve itaat ettim” dedi. Bu haberi İbn-i Hişam “es-Siyrâ” ve İbn-i Kesir “Sana haram ayda savaşın hükmünü soruyorlar”³ ayetinin tefsirinde nakletmiştir.

“Yazılı olanlar sözlü gibidir” kuralı şer’i bir kuraldır. Yani uzakta olandan gelen yazılı emir, orada bulunanın sözlü emri gibidir.⁴

¹ El-Muğni, Kitabu’l-Cihad

² Buhari, Hadis no: 3039

³ 2 Bakara/217

⁴ Ahmed ez-Zerka, el-Kavaidu’l-Fıkhiyye, Kaide:68, s:285

E- EMİRE İTAATIN SINIRLARI

Emiri dinlemenin ve ona itaat etmenin sınırı iki şeye bağlıdır. Bunlardan ilki, verilen emirin masiyet türünden olup olmadığıdır ki bu emir ile alakalıdır. İkincisi ise kişinin verilen emire güç yetirebilip yetirememesi ile alakalıdır ki bu da emir verilen kişi ile ilgilidir.

1- Verilen Emirin Masiyet Türünden Olup Olmadığı: Masiyet ile ilgili delilleri daha önce belirtmiştik. İbn-i Ömer'den, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “Masiyet ile emredilmediği sürece Müslümanın, hoşuna giden ya da gitmeyen her konuda dinlemesi ve itaat etmesi gerekir. Ancak masiyet ile emredilirse dinlemek ve itaat etmek yoktur.”¹ Masiyet olan işlerde kişi emire itaat etmez, ama ona karşı ayaklanmaya da gitmez. Emire karşı çıkmamak ve yaptıklarına karşı sabretmek vaciptir. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin” buyurmuştur. Bütün bunlar emirin açıkça küfür veya bid'at işlememesi şartına bağlıdır. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Ancak açık bir küfür görürseniz ve ona dair elinizde Allah'tan bir delil varsa, o başka” buyurmuştur. Hadisi ve açıklamasını daha önce aktarmıştık. Şunu da belirtelim ki bu hadis “Facir emir ile beraber savaşılar” kaidesini de bağlamaktadır. Çünkü onun da fücurunun küfür veya küfre götüren bir bid'at olmaması gerekir.

Emir ile tabilerinden biri arasında bir anlaşmazlık çıktığı takdirde yapılacak işleme de dikkat edilmesi gerekir. Böyle bir durumda emirin üstünün olup olmamasına göre yapılacak işlem de değişir.

Emirin bir üstü varsa, mahiyetindeki kişiler, ihtilaflı meseleyi daha yetkili olana şikayet ederler. Sahabenin savaştan döndükten sonra, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emirlerini şikayet etmeleri bunun örneklerindendir.

Emirin üstünde daha yetkili konumda olan başka bir emir bulunmuyorsa, emir olan kişi, kendisi ile tabileri arasındaki anlaşmazlıklar hakkında hakem tayin eder. Her iki taraf da aralarında karar vermek üzere bir kişi üzerinde anlaşır. Üçüncü bölümünün sonunda bu konu üzerinde durmuştuk. İslam devletinde, halkın, imamı veya onun altında olan yöneticileri hakime şikayet etmeleri ve ikisinin hakim karşısında yargılanmaları caizdir.

¹ Müttefekun Aleyhi

2- Kişinin Verilen Emire Güç Yetirebilip Yetirememesi: Bunun delili, Buhari'nin İbn-i Ömer'den *Radıyallahu Anhuma* rivayet ettiği şu hadistir: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, dinlemek ve itaat etmek üzere bey’at ettiğimiz zaman bize, “Gücünüz yettiği kadar” derdi.”¹

Buhari, Cerir bin Abdullah’tan *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dinlemek ve itaat etmek üzere bey’at ettim. Bana, “Gücün yettiği şeylerde ve her Müslümana nasihat etmek üzere” dedi.”²

Buhari, Abdullah bin Dinar’ın şöyle dediğini rivayet eder: “Halk, Abdumelik’e bey’at edince, Abdullah bin Ömer *Radıyallahu Anhuma* ona şöyle yazdı: “Mü’minlerin emiri Abdullah’ın oğlu Abdumelik’e! Mü’minlerin emiri olarak Abdumelik’e gücüm yettiği şeylerde Allah’ın ve Rasulü’nün *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetine uygun olarak dinlemek ve itaat etmek üzere bey’at ediyorum. Çocuklarım da bunu kabul ettiler.”³ Abdumelik, Mervan’ın oğludur.

Kişinin gücü yettiği şeylerde itaat etmesi, Allahu Teala’nın “Allah hiç kimseye gücü yetmeyeceği bir şeyi yüklemez”⁴ ve “O halde gücünüz yettiğince Allah’tan korkun”⁵ genel hükmünün kapsamına girmektedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Size neyi emredersem, ondan gücünüzün yettiği kadarını yapınız.”⁶ Allahu Teala, kulunun gücünün sınırını bilir. Dolayısıyla kul, gücü yettiği halde, gücünün yetmediğini söyleyerek itaat etmeyi reddederse, Allahu Teala onun bu halinden haberdardır ve bu hal münafıklık alametlerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Allah ve Rasulü yaptıklarınızı görecektir; sonra gizliyi ve açıkta olanı bilene götürüleceksiniz.”⁷

¹ Buhari, Hadis no: 7202

² Buhari, Hadis no: 7204

³ Buhari, Hadis no: 7205

⁴ 2 Bakara/286

⁵ 64 Teğabün/16

⁶ Müttefekun Aleyhi

⁷ 9 Tevbe/94

F- SONUÇ VE BİR NASİHAT

Liderlik sevgisi ve hırsı, Allahu Teala'nın rahmet ettikleri dışında insanların kurtulamadığı bir hastalıktır. Hastalık olması, sahibinin dinini bozması sebebiyledir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Mal ve makam için açgözlülük yapan kişinin dinine verdiği zarar, aç iki kurdun koyun sürüsüne dalarak verdiği zarardan daha büyüktür.”¹

Üstün olmaya hırslı olmak, liderlik sevgisi olup mal sevgisinden daha da şiddetlidir. Çünkü insanlar lider olmak için mal sarfederler. Her ikisi de aç iki kurdun koyun sürüsüne verdiği zarardan daha çok dine zarar verir ve bozar.

Allahu Teala'nın rahmet ettiklerinin bu hastalıktan kurtulması konusunda da Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Emirlik üzerinde hırs göstereceksiniz, ama kıyamet günü ondan pişman olacaksınız.”² Hadis, emirlik konusunda hırs göstermenin insanların çoğunluğunun sıfatı olduğunu belirtmektedir.

Emirlik için hırs göstermek çeşitli derecelerde olur. Şöyle ki:

1- Liderlik için rekabet etmek, Müslümanlar arasında çatışmaya yolaçabilir. Bu ise “İki Müslüman kılıçlarıyla karşı karşıya gelirse, öldüren de, öldürülen de ateştedir.”³ hadisinde sakındırılan durumdur. Birinin emirliği şer'an gerçekleştikten sonra bir başkası çıkar ve onunla rekabet ederse, sonraki günahkar olur ve öldürülmesi pahasına da olsa önüne geçilir. Hadiste “Kim bir imama bey'at eder, eli ve kalbi ile ona bağlanırsa, elinden geldiği kadar ona itaat etsin. Bir başkası çıkar ve iktidar mücadelesi yaparsa boynunu vurun”⁴ denilmektedir. Tarih bunun açık örnekleriyle doludur.

İktidar mücadelesi ve rekabeti, farklı derecelerde çatışma ve savaşla sonuçlanan desise ve fitneler ile olmaktadır. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* buyurduğu gibi, iktidar mücadeleleri genellikle beraberinde kafirlerin Müslümanlara musallat olmasını getirmiştir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “..Kendileri dışında, çoğunu helak edecek bir düşman da musallat etmeyeceğim. Hatta yeryüzünün her tarafında bulunanlar, onlar aleyhinde toplansalar da. Ama kendi aralarında birbirlerini helak edecekler.”⁵

¹ Tirmizi, Ka'b bin Malik'ten Radiyallahu Anhu rivayet etmiş ve sahih hasen olduğunu söylemiştir.

² Buhari

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Müslim

⁵ Müslim

Şamlı yöneticiler arasındaki iktidar mücadelesini birinci haçlı savaşları izlemiştir. Endülüs'te kabile ve bölge çatışmaları, Endülüs'ün kaybedilmesine yol açmıştır. Endülüs'te olup bitenler, iktidar mücadelelerinin en acıklı örnekleridir. Kabile ve bölge yöneticileri iktidar mücadelesine girişince zayıfladılar. Fransa kralı altıncı Alfonso 478 hicri (1085 miladi) tarihinde Tuleytula kentini işgal etti. Endülüs, İslam yurdundan çıkıp küfür yurduna dönüşen ve hala da küfür yurdu hükmünde kalmaya devam eden ilk İslam kentidir. Alfonso, daha sonra diğer kentlere de saldırdı. Mutemid bin Abbad başta olmak üzere kentlerin hükümdarları Merakeş emiri Yusuf bin Taşfin'den yardım istediler. Mutemid'in oğlu Reşid babasına itiraz ederek şöyle dedi: "Babacığım, bizim iktidarımızı elimizden alan kişiyi mi Endülüs'te başımıza getiriyorsun?" Babası şöyle dedi: "Evet oğlum, hiçbir zaman Endülüs'ü küfür diyarına dönüştürdüğüm duyulmayacak ve Hristiyanlara terketmem olmayacaktır. Aksi halde Müslümanların minberlerinden başkalarına lanet okunduğu gibi bana da herkes lanet okuyacaktır. Oğlum, çocuklarımızın develeri gütmesi domuzları gütmesinden daha hayırlıdır."

Fakat ne yazık ki hükümdarlar arasındaki çatışmalar devam etti. Onlardan biri de Mutemid idi. Nihayet onunla Yusuf arasında savaş oldu ve Yusuf'a esir düşerek Merakeş'te öldü. Bu şekilde Endülüs kayboldu.

Bu acıklı sahneyi tekrar burada anmamın sebebi, İslam için çalışan Müslüman cemaatlar arasında küçük çapta da olsa, zaman zaman buna benzer çatışma ve savaşların meydana gelmesidir. Maalesef, kuvvetli bir Müslüman cemaatin oluşması için, Müslüman birinin kardeşlerin başına geçmesi çekilemiyor veya rahatsızlık duyuluyor. Dolayısıyla da dağılmış ve bölünmüş bir vaziyette, tağutların ağır darbelerine maruz kalıyorlar. Onlardan bir kesim, tağutların askerlerine esir düşmüş, zindanların karanlıklarında elleri ve ayakları zincirlere vurulmuş, yıllarca her türlü sövgüye muhatap olmakta ve en barbar işkencelere maruz kalmaktadır.

Başka bir grubun darağaçlarında idam edildiğini, bir diğer grubun yer-yüzünün şurasında burasında sürgün ve kaçak yaşadığını ve yine bir başka grubun da tağutların tuzaklarına düşerek yoldan saptığını ve gerisin geriye mürted olup çıktığını görürüz. Bütün bunların yanında kadın ve çocukların inlemelerini, feryat ve çığlıklarını da dinlemekteyiz. Bunlar, Endülüs'te meydana gelen kaybın küçük birer manzarası, Müslümanlar arasındaki çatışmalar ve tağutların karanlık zindanlarına mahkum olan hayatlardır. Allahu Teala şöyle buyurur: "Başına gelen kötülük ise nefsindendir."¹ Müslümanın, kardeşi olan başka bir Müslümanın yönetimi altına girmesi ve ona itaat etmesi, hem dünya ve hem de ahiret hayatı için, tağutların karanlık zindanlarında olmaktan daha iyi değil midir? Allahu Teala şöyle buyurur: "Başınıza

¹ 4 Nisa/79

gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder”¹ “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez.”²

2- Emirlik konusunda hırslı olmanın şekillerinden biri de yöneticilik yapmayı arzulamaktır. Yöneticilik istemek açık veya dolaylı olabilir. Kişi beceri ve yeterliliğinden söz eder ve her fırsatta bu becerilerini sergilemeye çalışır. Amacı da başkalarının onu keşfetmesi ve belli bir göreve getirilmesidir. Halbuki bu niyetiyle amelini bozmuş ve yöneticilik yapma niteliğini yitirmiş olur. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Bu işi isteyeneye veya onun için hırslı olana vermiyoruz”³ buyurmaktadır. Dördüncü bölümde bunun ayrıntıları üzerinde durmuştuk. Bunlardan öyleleri vardır ki istediğini elde edemediği zaman itaatın dışına çıkar ve cemaati böler. Bu da münafıklığın kendisidir. Allahu Teala şöyle buyurur: “İçlerinden bazıları da, sadakalar hususunda sana dil uzatırlar. Çünkü o sadakalardan kendilerine verilmişse hoşnut olurlar. Verilmemişse derhal kızarlar.”⁴ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz ve yüzüne bakmaz. Onlar için acıklı bir azap vardır: ...Sadece dünyalık için imama bey’at edip, istediğini verdiği zaman bey’atını tutan ama vermediği zaman bey’atını çiğneyen kişi...”⁵

3- Cemaate katılan, sonra dinleme ve itaat etmeyi red edenler de kendisinde bu hastalıktan bir takım eserler taşıyanlardır. Ayrıca bu durum, cahiliyye özelliklerindendir. “Kim cemaatten bir karış ayrılır ve ölürse, ancak cahiliyye ölümü ile ölür” hadisinin şerhinde bu konu üzerinde durmuştuk.

4- İtaat eder gibi görünen, ancak kalbinde kin ve düşmanlık besleyenler de olabilir. Bu ise münafıklıktır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Baş üstüne itaat ederiz” derler. Sonra senin yanından çıktıklarında içlerinden bir kısmı, söylediklerine aykırı olarak geceleyin başka bir şey kurarlar. Onun için sen, onlardan yüz çevir. Allah’a havale et, Allah vekil olarak kafidir.”⁶ Bu gibiler en basit sebepler ile emire karşı askerleri kıskırtmaya çalışırlar. Emir kendi nefesine ayrıcalıklı davrandığını, dini yönden en ideal kişi olmadığını veya yaşının küçük olduğu gibi gerekçelerle, emirin mahiyetindeki diğer kişileri tahrik ederler.

5- Bazıları ise nefse hoş gelen işlerde itaat ederken, zor olan veya nefse hoş gelmeyen işlerde itaat etmezler. Kendilerine zor bir iş verildiği veya hoşlarına gitmeyen bir şey istendiği zaman başkaldırırlar. Kimileri de bolluk

¹ 42 Şûra/30

² 13 Ra’d/11

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ 9 Tevbe/58

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ 4 Nisa/81

ve kolaylık olduğu zaman itaat eder, ancak zorluk ve darlık olduğunda isyan ederler. Bu isyan açık veya gizli olabilir.

Bu ve benzeri örnekler Müslüman gruplarda hem çoktur ve hem de açık bir fesada yol açmaktadır. Bu durumlardan bazıları Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* zamanında da olmuştur. Allahu Teala bunu şöyle belirtir: “Çünkü o sadakalardan kendilerine verilmişse hoşnut olurlar.”¹ “Baş üstüne itaat ederiz” derler. Sonra senin yanından çıktıklarında içlerinden bir kısmı, söylediklerine aykırı olarak geceleyin başka bir şey kurarlar.”²

Yöneticileri dinlemek ve onlara itaat etmek konusunu detaylı olarak ele almaya gayret ettik. Çünkü askerlerin sevk ve idaresinde, görevlerin gerçekleştirilmesinde bu temeldir. Bunda olabilecek ifrat ve tefrit askerleri dağıtır. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Bir de, aranızdan yalnızca zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının. Allah'ın azabının şiddetli olduğunu bilin.”³ Uhud günü okçuların Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* emrini dinlememeleri üzerine Müslümanların nasıl bir yenilgiye uğradıklarını hepimiz bilmekteyiz..

Müslüman kardeşlerime hatırlatmak isterim ki, dünyanın birçok yerinde kafirlerin Müslümanlara musallat olmasına sebep olan etken; bizlerin itaatlerindeki eksikliklerimizdir. Müslümanlar bu durumda iken, dinlemek ve itaat etmek üzere cemaat halinde Allahu Teala'ya ibadet eden biz Müslümanlar nasıl olurda bölünmüş ve ihtilaflar içinde yaşayabiliriz ki? Halbuki hadiste Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Allah'ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum; Cemaat, dinlemek, itaat etmek, hicret ve cihad.”⁴ Kaldı ki biz Müslümanlar, Allahu Teala'dan, kafirlerin beklemediği şeyleri ummaktayız. Allahu Teala şöyle buyurur: “Küfredenler birbirlerinin velileridir. Bunu yapmazsanız, yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesat olur”⁵ “Müşrikler nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa siz de onlara karşı topyekün savaşın.”⁶

Emire itaat etmek, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* itaat etmektir ve Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* itaat etmek ise Allahu Teala'ya itaat etmektir. Ebu Hureyre'den Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği hadiste bu açıkça belirtilmiştir. Emire itaatsizlik yapmak da aynı şekildedir. Bu İslam'a göre yönetici olmuş ve İslam'a göre yöneten her yönetici için böyledir. Allahu Teala şöyle buyurur: “O halde siz (gerçek) mü'minler iseniz Allah'tan

¹ 9 Tevbe/58

² 4 Nisa/81

³ 8 Enfal/25

⁴ Ahmed rivayet etmiş ve el-Bani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

⁵ 8 Enfal/73

⁶ 9 Tevbe/36

korkun, aranızı düzeltin, Allah ve Rasulü'ne itaat edin.”¹, “Allah ve Rasulü'ne itaat edin, birbiriniz ile çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”² Emire karşı fertlerin birinci görevi, dinlemek ve itaat etmektir.

¹ 8 Enfal/1

² 8 Enfal/46

İKİNCİ KONU:

EMİRE NASİHAT ETMEK

Allah'ın izni ile, bu başlık altında şu konular üzerinde duracağız:

A- Emire Nasihat Etmenin Gerekliliğinin Delili

B- Yöneticilere Yapılacak Nasihatın Kapsamı

C- Uyarı

D- Yöneticiye, Gizli Olarak Nasihat Etmek Daha İyidir

A- EMİRE NASİHAT ETMENİN GEREKLİLİĞİNİN DELİLİ

1- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Din nasihattır” buyurdu. Bunun üzerine “Kim için?” denildi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Allah için, Kitabı için, Rasulü için, Müslümanların yöneticileri için ve bütün Müslümanlar için.”¹

2- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Üç şeyde Müslümanın kalbi hainlik etmez; ameli Allah için yapmak, yöneticilere nasihat etmek ve Müslümanların cemaatına bağlı kalmak. Çünkü onların daveti, diğerlerini de kuşatır.”²

3- Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allah sizin için üç şeyden razı olur ve üç şeyden ise hoşnut olmaz. O’na ibadet etmenizden ve hiçbir şeyi O’na ortak koşmamanızdan, toptan Allah’ın ipine sarılmanızdan ve bölünmemenizden ve Allah’ın başınıza yönetici yaptığı kişilere nasihat etmenizden razı olur. Dedikodu yapmanızdan, çok soru sormanızdan ve malı boşa harcamanızdan ise hoşnut olmaz.”³

¹ Müslim

² Müslim

³ Müslim

B- YÖNETİCİLERE YAPILACAK NASİHATIN KAPSAMI

Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Müslümanların yöneticilerine nasihat etmek; hak üzerinde onlara yardımcı olmak, hak konusunda onlara itaat etmek, onlara hakkı emretmek, onları uyarmak, onlara yumuşaklıkla hatırlatmak, gafil kaldıkları ve farkına varamadıkları işler konusunda onlara hatırlatmak, onlara karşı ayaklanmamak, Müslümanların onlara itaat etmelerini sağlamak gibi konuları içerir. Hattabi şöyle der: Arkalarında namaz kılmak, beraber cihad etmek, zekatları vermek, bir haksızlık veya kötü muameleleri olduğu zaman kılıçla ayaklanmamak, yalan övgülerle aldatmak ve salih olmaları için dua etmek, yöneticilere nasihattir. Meşhur olan budur.”¹

- Yöneticiye nasihat kapsamına giren şeylerden biri de kendisinin haberdar olmayıp başkalarının bildiği şeyleri ona bildirmektir.

- Cemaati bozan veya birliğini tahrip eden şeyleri kendisine bildirmek de nasihat kapsamındadır. Kötü kişilerin veya bozguncuların varlığını bildirmek bu kapsamdadır. Karar vermeden ve uygulama yapmadan önce, yöneticinin iyice araştırıp tahkik etmesi gerekir. Çünkü Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.”²

Bununla ilgili olarak İbn-i Kesir *Rahimehullah*, “Onlara soracak olursan, “Biz and olsun ki, eğlenip oynuyorduk” diyecekler. De ki: “Allah ile, ayetleriyle, peygamberiyle mi alay ediyordunuz?”³ ayetinin tefsirinde şöyle der: “Tebük Savaşı sırasında adamın biri bir mecliste, “Bilginlerimiz (temsilcilerimiz) gibisini görmedim. Bunlar midelerine düşkün, yalancı ve savaşta korkak kişilerdir” dedi. Orada bulunanlardan biri, “Yalan söylüyorsun, sen münafıksın, bunu Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* haber vereceğim” dedi.” Bu rivayette bizi ilgilendiren nokta, sahabenin münafık olan ve bilginleri hakkında konuşan kişiye, “Bunu Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* haber vereceğim” demesidir. Bu ise gıybet değil, ümmete nasihat etmektir.

- Buhari, Zeyd bin Erkam’dan *Radiyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Amcamla beraberdim, Abdullah bin Ubey bin Selül’ün, “Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yanında olanlara bir şey vermeyin ki dağılsınlar” dediğini duydum. Yine “Medine’ye dönersek, en aziz olan, en değersiz olanı oradan çıkaracaktır” dediğini duydum. Bunları amcama anlattım. O da Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* haber verdi. Rasulullah *Sallallahu*

¹ Sahihu Müslim Şerhi, Nevevi, 2/38

² 49 Hucurat/6

³ 9 Tevbe/65

Aleyhi ve Sellem İbn-i Übey ve arkadaşlarını çağırdı. Ancak onlar bu söz söylemediklerine dair yemin ettiler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onları doğruladı ve beni yalanladı. O kadar üzuldüm ki hiç böyle olmamıştım. Evimde oturdum. O sırada Allahu Teala, Münafikun Suresi'ni indirdi ve şöyle buyurdu: “Onlar öyle kimselerdir ki, “Rasulullah’ın yanındakilere bir şey vermeyin ki dağılsınlar” diyorlar. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah’ındır. Lakin münafıklar anlamazlar. Onlar, “Eğer Medine’ye bir dönersek yemin olsun, bizden en güçlü ve şerefli olan, en zayıfı mutlaka oradan çıkaracaktır” diyorlar. Halbuki güç, kuvvet Allah’ın, Peygamberi’nin ve mü’minlerindir. Lakin münafıklar bilmezler.”¹ Bu ayetler indikten sonra Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* beni çağırttı ve bunları bana okuduktan sonra, “Şüphesiz Allah seni tasdik etti” dedi.”² İhtilafli olmakla beraber bu olayın Beni Mustalik Gazvesi’nde olduğu belirtilir.

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bu hadiste, normal durumlarda konuşulması caiz olmayan sözlerin bildirilmesi konusunda cevaz bulunmaktadır. Mutlak bozgunculuk amacı dışında bunlar koğuculuk sayılmaz. Zararlarından çok yarar sağlayan şeyler ise zaten gıybet olmaz.” İbn-i Hacer’in “caiz olmayan” sözünden maksat, İbn-i Ubey’in Rasulullah’ı *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kastederek kullandığı “en zayıfı” kelimesidir.”³

Bu haberden bizi ilgilendiren kısım, Abdullah bin Ubey’in, sahabeyi *Radiyallahu Anhum* birbirine karşı kıskırtmak ve aralarını bozmak için söylediklerini Zeyd bin Erkam’ın *Radiyallahu Anhu* Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bildirmesidir. İbn-i Ubey, muhacirler ile ensarı birbirine düşürmek istiyordu. Zeyd’in yaptığının caiz olduğuna delil ise, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kendisine, “Allah seni tasdik etti” buyurmasıdır.

• Buhari, İbn-i Mes’ud’dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Huneyn günü alınan ganimetleri taksim edince, ensardan bir adam “Bunu Allah’ın rızasına uygun yapmadı” dedi. Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geldim ve bu sözü kendisine ilettim. Kızdı ve şöyle dedi: “Musa’ya *Aleyhisselam* Allah rahmet etsin, bundan daha çok eziyet gördü, ama yine de sabretti.”⁴ Başka bir rivayette ise adam şöyle dedi: “Vallahi, Muhammed bununla Allah’ın rızasını istemedi.”⁵

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Hadis, yöneticiler için söylenen yakışsız ve haksız şeyleri kendilerine bildirmenin caiz olduğunu gösterir ki onlar da söyleyen kişileri uyarsınlar. Gıybet ve koğuculuktan mübah olan şeyleri de gösterir. Çünkü her ikisi de İbn-i Mes’ud’un rivayetinde mevcut

¹ 63 Münafikun/7-8

² Buhari, Kitabu’t-Tefsir, Hadis no: 4901

³ Fethu’l-Bari, 8/646

⁴ Buhari, Hadis no: 4335

⁵ Hadis no: 6059

olduğu halde Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* buna karşı çıkmamıştır. Çünkü İbn-i Mes'ud'un amacı, Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* nasihat etmek, kendisini eleştiren ve kötöleyenleri bildirerek sakınmasını sağlamaktır. Kafirlerin hile ve tuzaklarından emin olmak için onların haklarında casusluk yapmanın caiz olması gibi bu da caizdir.”¹

- Ömer İbnu'l-Hattab *Radıyallahu Anhu* ile ilgili hadiste şöyle anlatılır: Bir adam ona geldi ve “İnsanlardan bazıları mü'minlerin emiri ölürse falan kişiye bey'at ederiz diyorlar” dedi. Bunun üzerine Ömer *Radıyallahu Anhu* şöyle dedi: “Bu akşam kalkıp halkı, bu insanlara karşı uyaracağım” dedi.² Hadisi şerheden İbn-i Hacer şöyle der: “Bu hadis, cemaati bozabilecek şeyler yapmasından korkulan kişilerin söylediklerini yöneticiye iletmenin caiz olduğunu gösterir. Bu, koğuculuk değildir.”³

- Nevevi *Rahimehullah*, “Riyazu's-Salihin” isimli eserinde, “Gıybetten Mübah Olanlar Babi”nda şöyle der: “Gıybet, ancak kendisiyle ulaşılabilen şer'i sahih bir maksat için caiz olur. Bunun altı sebebi vardır. (Bu altı sebebi sayar ve dördüncüsü için şöyle der,) Müslümanları kötülükten sakındırmak ve onlara nasihat etmek. Bu da birçok yönden olur.”⁴

- Belirli bir kişiyi gıybet etmenin caiz olmasından söz ederken İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Bu anlamda kişi işbirliği yaptığı, vekil tayin ettiği, vasiyet ettiği ve şahit tuttuğu, hatta hükmüne başvurduğu kişiye ve benzerlerine nasihat eder. Özel işler için bu oluyorsa, Müslümanların kamusal işlerini yürüten yöneticiler, emirler, valiler ve şahitler, divan ehli ve başkaları için nasıl olmasın? Şüphesiz bunlara nasihat etmek daha önemlidir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Din nasihatıdır” buyurdu. Bunun üzerine “Kim için” denildi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “Allah için, Kitabı için, Rasulü için, Müslümanların yöneticileri için ve bütün Müslümanlar için.”⁵

¹ Fethu'l-Bari; 10/512

² Buhari, Hadis no: 7323

³ Fethu'l-Bari, 12/154

⁴ Bkz: Riyazu's-Salihin

⁵ İbn-i Teymiye, Mecmuu'l-Fetava, 28/230-231

C- UYARI

Müslüman saflarda fitne veya fesat çıkaran kişilerin söylediklerini veya durumunu yöneticiye bildirmek ile Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Bana kimse ashabımın birinden bir şey getirmesin, ben içi selim olarak aranıza çıkmak istiyorum”¹ hadisi arasında bir çelişki yoktur. İbn-i Mes'ud'un *Radıyallahu Anhu* hadisi asıl olandır. Nevevi, bunu Riyazu's-Salih'in'de “Bozgunculuk ve benzeri bir korku olmadığı taktirde, halkın söylediklerini yöneticilere ulaştırmanın yasaklanması” bölümünde aktarmaktadır. Bu nedenle asıl olan, halkın söylediklerini ve durumlarını yöneticilere koğuculuk mahiyetinde aktarmamaktır. Bu esastan istisna olan ise, zarar ve fitneleri önlemek ve fesat yapanları ortaya çıkarmak için ihtiyaç olması durumudur. Bunun delillerini yukarıda belirttim. Nitekim İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Yöneticinin, halkın durumlarını kendisine gizlice anlatacak danışmanları olması gerekir. Bu kişilerin zeki, güvenilir ve akıllı olması lazımdır.”²

¹ Ebu Davud ve Tirmizi, İbn-i Mes'ud'tan Radıyallahu Anhu rivayet etmiştir.

² Fethu'l-Bari, 13/190

D- YÖNETİCİYE, GİZLİ OLARAK NASİHAT ETMEK DAHA İYİDİR

• İbn-i Asım, “es-Sünne” isimli kitabında, “Yöneticilere nasihat etmenin şekli” bölümünde rivayetin senedini de belirterek şöyle der: İyad bin Ğanem, Hişam bin Hakim’e Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Kim iktidar sahiplerine nasihat etmek isterse bunu açıkta yapmasın, elinden tutsun ve başbaşa kalarak söylesin. Kabul ederse, ne güzel. Kabul etmez ise, kişi görevini yapmış olur” buyruğunu duymadın mı? dedi.”¹

• Yöneticilere nasihatı gizli yapmak ile ilgili delillerden biri de Buhari’nin Ebu Vail’den yaptığı şu rivayettir: Bazıları “Osman, hep yakınlarını devlet işlerine tayin ediyor” diyordu ve bu söz bazı rahatsızlıklara sebep olmuştu. Üsame, Osman’a yakın biri olması sebebiyle bu hususta ona nasihatte bulunmasını istediler. Üsame onlara: “Onunla söylediğiniz şeylerde konuştum, ancak bir kapıyı ilk kez ben açmış olmak istemiyorum. Ben Rasulullah’tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu hadisi işitmiş biri olarak iki kişinin başına emir tayin edilen birisine gidip de, “Sen iyi bir insansın” diyerek ona övgüde bulunacak değilim” dedi ve şu hadisi aktardı: “Kıyamet günü bir adam getirilip ateşe atılır. Karnındaki bağırsakları dışarı çıkar. Onları, eşeğin değirmen taşını dönderdiği gibi dönderir. Derken, cehennem ahalişi etrafında toplanır ve: “Ey fülân, sen dünyada iken (bize) ma’rufu emderip, münkerden nehyetmiyor muydun?” derler. O: “Evet, ma’rufu emrederdim ama kendim yapmazdım, münkeri yasaklardım ama kendim yapardım” diye cevap verir.”²

Müslim’de, “Osman’ın yanına girip onunla konuşmaz mısın?” şeklinde aktarılmaktadır. Bu ise bazı kişilerin halife Osman’a *Radiyallahu Anhu* tepki gösterdikleri şeyler sebebiyle olmuştu. İbn-i Hacer der ki: “Onunla söylediğiniz şeylerde konuştum, ancak bir kapıyı ilk kez ben açmış olmak istemiyorum” sözü, “Fitneye yol açmayacak şekilde edep ve maslahata uygun olarak gizlice kendisiyle konuştum” demektir. İbn-i Hacer şöyle der: “Onunla söylediğiniz şeylerde konuştum, ancak bir kapıyı ilk kez ben açmış olmak istemiyorum” sözünden maksat, “İlk kez benim açacağım bir kapıyı ben açmak istemiyorum. Çünkü onunla gizlice konuşurum” demektir. Muhelleb der ki: Üsame’nin, Osman ile konuşmasını istediler, çünkü onun özel adamlarından ve Velid bin Ukbe konusunda kendisine sitemde bulunanlardandı. Zira Velid bin Ukbe’den bira kokusu gelmiş ve bu durum açığa çıkmıştı. Velid, Osman’ın ana bir kardeşi olup yanında çalıştırıyordu. Üsame, “Osman ile gizlice konuştum. Tefrikanın çıkmasından endişe ederek imamlarla halkın önünde bu konuları konuşmak istemiyorum” dedi. Sonra yönetici de olsa, kimseye yağcılık yapmayacağını ve elinden geldiği kadar gizlice nasihat

¹ Kitabı’s-Sünne, 521, Hadis no: 1096 el-Mektebu’l-İslami

² Hadis no: 7098

ettiğini söyledi. Ma'rufu emrettiği halde kendisi işlemeyen kişinin nasıl ateşe atıldığını belirterek, Osman konusunda kendisini yanlış anlamamalarını istedi." İbn-i Hacer şöyle devam eder: "Hadis, yöneticilere saygılı olmak, onlara karşı edeple davranmak, tedbirli olmaları ve olumsuzluklardan kaçınmaları için haklarında halkın söylediklerini kendilerine güzellikle ve usûlünce bildirmenin gerektiğini belirtir. Çünkü bu yolla, başkalarına eziyet vermeden amaç gerçekleşmiş olur."¹

Nasihatı gizlice yapmanın vacip olduğunu değil, daha iyi olduğunu söyledim. Çünkü nasihatın açıkça yapılacağını gösteren deliller de bulunmaktadır. Bu delillerden bazıları şunlardır:

- Bir kadının, kadınların mehirleri konusunda Ömer'e karşı çıkması olayı bunlardan biridir. "Evvelkine yüklerle mehir vermiş bile olsanız."² ayetinin tefsirinde bu olay ile ilgili olarak İbn-i Kesir *Rahimehullah* "Bunu Ebu Ya'la, Mesruk'dan kuvvetli bir sened ile rivayet etmiştir" der.

- Mekke'de savaşmanın haramlığı konusunda sahabeden olan Ebu Şureyh el-Huzai'nin emir Amr bin Said el-Eşdak'a nasihat etmesi de bu örneklerdendir. Buhari, Mekke'ye askerler sevkeden Amr bin Said'e, Şurayh'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Ey Emir, izin verirsen, Mekke'nin fethedildiğinin ertesi günü Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, gözümün gördüğü, kulağımın işittiği ve hafızamın bellediği bir sözünü hatırlatmak istiyorum. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Allah'a hamedip övdükten sonra şöyle dedi: "Mekke'yi insanlar değil, Allah haram belde kıldı. Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir mü'minin orada kan dökmesi helal olmaz."³

- Ömer İbnu'l-Hattab'ın *Radiyallahu Anhu* üzerinde uzun bir elbise görünce Selman'ın ona itiraz etmesi ve hesabını sorması. Bunun örnekleri çoktur. Muaviye'nin oğlu Yezid'in, yerine halife bırakmasına sahabeden bir çok kişinin karşı çıkması da bu örneklerdendir.

Yöneticiye nasihatı açık veya gizli yapmak şu esaslara bağlıdır:

1- Nasihat Edilen Kişinin (Emirin) Durumu: Nasihat eden kişi bunun için en uygun yeri ve zamanı seçer ve ona göre açık yahut gizli olarak nasihatını yapar.

2- Mecliste Bulunanların Durumu: Bir takım kişilerin bundan cesaret alarak fitneye meydan vermelerinin ve bölünmenin önüne geçmek için nasihatı gizli yapmak daha iyi olabilir. Üsame bin Zeyd'in, Osman'a karşı davrandığı gibi. Ancak insanlar da duyup nasihattan yararlanacaklarsa,

¹ Fethu'l-Bari, 13/51-53

² 4 Nisa/20

³ Buhari, Hadis no: 104

nasihatı açıkça yapmak daha iyi olabilir. Mekke’de savaşmak için askerler gönderen yöneticiye, Mekke’de savaşmanın haram olduğunu Şurayh’ın açıkça söylemesi ve oraya insanların asker olarak gitmelerinin önüne geçmeye çalışması gibi.

3- Nasihat Edenin Durumu: Nasihat ederken kişi gösteriş ve şöhrat peşinde olmamalıdır. “Başkası ses çıkarmazken bu adam yöneticiye nasihat etti” desinler diye yapmamalıdır. Kufe halkının Sad bin Ebi Vakkas’ı, Ömer’e şikayet etmeleri olayı buna örnektir. İbn-i Kesir şöyle der: “Hicri 16 yılında Kufe halkı hemen her alanda Sad’ı şikayet ettiler. Hatta “Namazı bile doğru dürüst kıldırıyor” dediler. Bunun üzerine Ömer *Radiyallahu Anhu*, onu görevden aldı.

Müslim, bu olayı şöyle rivayet eder: Ömer İbnu’l-Hattab *Radiyallahu Anhu*, Kufe halkına adamlar gönderdi. Halk, Sad’ı övdü. Sadece Katade bin Üsame adında biri şöyle dedi: “Madem ki Allah için söylememizi istediniz, söyleyeyim. Sa’d, eşit paylaşım yapmıyor, davada adaletli olmuyor, seriyye ile çıkmıyor.” Bunun üzerine Sa’d şöyle dedi: “Allah’ım, bu adam gösteriş ve şöhrat için yaptıysa ömrü uzun olsun, fakirliği bitmesin ve fitnelerden kurtulmasın.” Sa’d’ın bedduası kabul oldu. Adam çok yaşlandı, bakarken kaşlarını elleriyle gözünden kaldırıp bakıyor ve yolda karşılaştığı cariyelere lafla sarkıntılık ediyordu. Bunun için onu, Sa’d’ın bedduasına uğramış ihtiyar diye isimlendirirlerdi. Ömer *Radiyallahu Anhu*, hilafet için yaptığı vasiyette altı kişi arasında saydığı Sa’d için şöyle demişti: Sa’d halife olursa ne iyi. Olmadığı takdirde hanginiz halife olursa onu yardımcı alsın. Çünkü ben onu aciz olduğu veya hainlik yaptığı için azletmedim.”¹

En iyi olan, nasihat eden kişinin bu durumları gözönünde bulundurması, sonra açık veya gizli en münasip yolu seçmesidir. İşin içinden çıkamıyorsa, gizlice nasihat etmesi daha iyi olur. Konunun başında belirttiğimiz İyad bin Gânem hadisi, Osman ve Üsame olayı bunun örnekleridir.

¹ El-Bidaye ve’n-Nihaye, 7/101

ÜÇÜNCÜ KONU:

EMİRE KARŞI SAYGILI OLMAK

Yöneticinin, yönetilenler üzerindeki haklarından biri de ona karşı saygılı davranılmasıdır. Bunu İbn-u Ebi Asım'ın "Kitabu's-Sünne" isimli eserinin "Emire Saygı Göstermek" bölümünde naklettiği bazı hadisler ile delillendirmeye çalışacağım.

Muaz bin Cebel'den *Radiyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet edilir: "Beş şeyden birini kim yaparsa Allah'tan bir güvencesi olur. Bunlar; hasta ziyareti, cenazeyi uğurlama, savaşa çıkmak, saygı ve takdirini belirterek yöneticiyi ziyaret etmek veya evinde oturup insanlara zarar vermemek ve insanlardan zarar görmemektir."¹

Ebu Bekre *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediğini rivayet eder: "Sultan, Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir. Kim ona ikram ederse, Allah'a ikram etmiş olur. Onu küçümseyen ise Allah'ı küçümsemiş olur."²

Yöneticiyi horlamak, emirlerine itaatsizlik etmek veya söz, fiil, işaret ile onu küçümsemek veya küçümsemesi için kullanılabilecek bir sıfatla nitelemek ya da kendisine sataşma olacak şekilde başkasını methetmek ve başkalarını kendisini horlayıp dışlamaya teşvik etmek gibi yollardan biri ile olabilir. Özetle, yöneticiyi küçültecek ve gözden düşürüp horlanmasına yol açacak her türlü söz, fiil ve niteleme ona karşı saygısızlık kapsamındadır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, başı kara üzüm danesi gibi siyah, burnu veya kulağı kesik bir habeshli de olsa, emire itaat etmeyi emretmiştir. Yöneticiyi horlayan veya küçümseyenler, dünyada zelil edici, ahirette ise azap ve mahrumiyete uğraticı olan Allahu Teala'nın cezasına hedef olurlar.

Ebu Bekre'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Allah'ın sultanını yücelten kişileri Allah kıyamet günü yüceltir."³

Ebu Musa'dan *Radiyallahu Anhu* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet edilir: "Yaşlı Müslümana, Kur'an'ı okuyan ama aşırı gitmeyene ve adaletli olan sultana ikram etmek, Allah'a saygının bir ifadesidir."⁴

¹ İbn-u Ebi Asım, Kitabu's-Sünne, Hadis no: 1021

² İbn-u Ebi Asım, Kitabu's-Sünne, Hadis no: 1024. El-Bani hasen bir hadis olduğunu söylemiştir.

³ İbn-u Ebi Asım, Kitabu's-Sünne, Hadis no: 1025, El-Bani, hasen olduğunu söylemiştir. Bu rivayetler için bakınız: Age. 490-492, el-Mektebu'l-İslami

⁴ Riyazu's-Salihin, "Alimlere ve Büyüklere Saygı Gösterme Babı"

İbn-i Teymiye de *Rahimehullah* şöyle der: “Seleften Fudayl bin İyad, Ahmed bin Hanbel ve benzerleri, kabul edilen bir duamız olursa, o duamız ile sultan için dua ederiz, derlerdi.”¹

Kurtubi *Rahimehullah*, “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin..”² ayetinin tefsirinde şöyle der: “Sehl bin Abdullah der ki: Alimlere ve sultana değer verdikleri sürece insanlar hayır içinde olurlar. Bu ikisini yüceltirlerse, Allahu Teala, dünyalarını ve ahiretlerini islah eder. Bu ikisine değer vermezlerse, Allahu Teala dünyalarını ve ahiretlerini bozar.”³ Şüphesiz bu, salih olan alimler ve sultanlar için geçerlidir.

UYARI

Yöneticiye saygılı olmaya halkı çağırırken, onu kutsallaştırmaya çağır-dığımız sanılmamalıdır. Sadece İslam'ın her konudaki çağrısında olduğu gibi, vasat olana çağırıyoruz. Çünkü yöneticiye saygılı olmak, ifrat ve tefrit arasın-da vasat bir iştir. İfrat, yöneticiyi küçümsemek ve saygısız davranmaktır ki sünnetin yasakladığı ve ceza tehdidinde bulunduğu şekil budur. Bunun ile ilgili geçmişten bazı örnekler aktardık. Yöneticilerin kötülüklerine karşı sessiz kalmak, daha kötüsü onları temize çıkarmaya çalışmak ve halkın gözünü boyayarak savunmak, aşırı övgülerle yüceltmek ve yakışıksız sıfatlarla nitelemek gibi, yöneticiye saygıda tefrit noktasında olmak da kötüdür.

Şunu belirtelim ki yöneticiye saygılı olmak, bizatihi amaç olan bir şey değildir. Sadece Müslüman cemaatin birliğini korumak içindir. Bu ise yukarıda değindiğimiz gibi önemli bir şer'i amaçtır. Zira yöneticiyi küçümsemek ve saygı göstermemek ona karşı itaatsizliğe, Müslümanların bölünüp parçalanmasına yol açar. Bu nedenle yöneticiye değer verip saygılı olmak, isyan, itaatsizlik ve bölünmenin önüne geçmektedir. Bu ise yöneticiye saygı göstermenin, onun şahsına değil, sadece sıfatına yönelik olduğunu göstermektedir.

Yöneticinin halkın üzerindeki hakları konusunda bütün söylediklerimiz aslında Müslümanların cemaatinin birliğini korumaya yöneliktir. Müslümanlar ancak bu şer'i maksadı, yani cemaati ve cemaatin birliğini gerçekleştirdikleri zaman dünya ve ahiret işleri düzelebilir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğunda cemaatin birliğini korumak ile yöneticiye saygılı olmak birbirine bağlanmıştır: “Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin, kim itaatin dışına bir karış çıkar ve ölürse cahiliyye ölümü ile ölür.”⁴

¹ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/391

² 4 Nisa/59

³ Tefsiru'l-Kurtubi, 5/260

⁴ Buhari, İbn-i Abbas'tan rivayet etmiştir.

C- FERTLERİN BİRBİRİNE KARŞI GÖREVLERİ

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Her Müslümanın sadaka vermesi gerekir” buyurdu. Kendisine: “Ya bulamayan olursa?” diye soruldu. “Eliyle çalışır, hem şahsı için harcar, hem de tasadduk eder” cevabını verdi. “Ya çalışacak gücü yoksa?” diye soruldu. “Bu durumda, sıkışmış bir ihtiyaç sahibine yardım eder” dedi. “Buna da gücü yetmezse?” dendi. “Ma’rufu veya hayrı emreder” dedi. “Bunu da yapmazsa?” diye tekrar sorulunca: “Kendini başkasına kötülük yapmaktan alıkor. Zira bu da bir sadakadır” buyurdu.¹

Ebu Zer’in şöyle dediği rivayet edilmektedir: “Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, amellerin hangisi daha üstündür?” dedim. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Allah’a iman ve O’nun yolunda cihad etmektir” dedi. “Hangi köleyi azad etmek efdaldır?” dedim. “Sahipleri katında en değerli olanıdır” dedi. “Yapacak gücüm yoksa” dedim. “Yapabilen kişiye yardım edersin veya yapamayanın yerine sen yaparsın” dedi. “Ey Allah’ın Rasulü, bazı amelleri yapma gücüm olmazsa” dedim. Bunun üzerine, “İnsanlara zararın dokunmasın, bu da senden bir sadakadır” dedi.”²

Her iki hadisten anlaşılan ortak mana, başkalarına yarar sağlamaya güç yetirilememe durumunda, en azından onlara zarar vermekten kaçınılmasının gerektiğidir. Allahu Teala’nın izniyle her iki durumda da ecir kazanılır. Ancak üçüncü durum olan insanlara zarar verme hali söz konusu olursa, bu durumda günah kazanılır. Bu nedenle Müslümanın diğer Müslümanlara karşı sorumluluğunu iki kısma ayırabiliriz:

Birincisi: Müslüman kardeşlerine zarar vermemek. Müslümanın kardeşlerine karşı davranışlarında en alt sınır budur.

İkincisi: Müslüman kardeşlerine yarar sağlamak. Bu ise Müslüman için uygun olan durumdur.

İmam Nevevi’nin *Rahimehullah*, “Kırk Hadis” isimli kitapçığında yer verdiği hadislerin sıralaması incelendiğinde, bu sıralamayı gözettiği farkedilir. Başkalarına zarar vermemek konusunda iki hadis aktarmaktadır. Bunlardan birincisi otuzbeşinci sıradaki hadistir ki “Birbirinizi kıskanmayın, birbirinizle çekişmeyin ve birbirinize buğzetmeyin” diye geçer. Sonra insanlara yarar sağlamayı teşvik eden otuzaltıncı hadisi aktarır ki, o da “Kim bir Müslümanın dünya sıkıntılarından birini giderirse...” diye devam eden hadistir.

Bu sıralama ve taksim, Kur’an’ın birçok ayetinde de bulunmaktadır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Kat kat faiz yemeyin. Allah’tan korkun ki felah bulasınız. Kafirler için hazırlanan ateşten korunun. Hem

¹ Müttefekun Aleyhi

² Müttefekun Aleyhi

Allah'a ve Rasul'e itaat edin ki, merhamet olunaszın. Rabbinizin merhame-tine ve eni gökler ile yerler kadar olan cennetine (girmek için) yarış yapın. O cennet takva sahipleri için hazırlanmıştır. O takva sahipleri ki; bollukta ve darlıkta sadaka verirler, öfkelerini yenerler, insanların kusurlarını bağışlarlar. Allah da iyilik edenleri sever.”¹ Faiz almak, insanlara zarar vermektir. Allahu Teala onu yasaklamıştır. Arkasından insanlara darlıkta ve bollukta iyilik yapmayı belirtmiştir. “Öfkelerini yenerler, insanların kusurlarını bağışlarlar” sıralaması da bu şekildedir. Allahu Teala, önce insanlara zarar vermekten kaçınmayı (öfkeyi yenmeyi) belirtmiş, arkasından iyilik ve bağışlama ile insanlara yararlı olmayı getirmiştir. Bu sıralama meşhur “Zararı önlemek, yararı sağlamaktan önce gelir” fıkıh kuralı ile uyum içindedir.

İbn-i Receb el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Yahya bin Muaz er-Razi şöyle der: “Mü'minin senden nasibi üç şey olmalıdır: Yarar sağlamıyor-san zarar verme, sevindirmiyorsan üzme, övmüyorsan yeme.”² Bu ise kardeşlerine karşı Müslümandan istenen en alt sınır olup en azından onlara zarar vermemek ilkesidir. Güzel ahlakın iki esası bulunmaktadır:

Birincisi: Haya. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Haya, ancak hayır getirir.”³ Müslim'in rivayetinde ise, “Hayanın tümü hayırdır” şeklinde geçmektedir. Bilindiği gibi haya, imanın şubelerindendir. İmanın şubeleriyle ilgili Ebu Hureyre'den rivayet edilen ve üzerinde ittifak bulunan hadiste şöyle geçer: “İman altmış küsur şubedir. Haya da imanın bir şubesidir.” Bu lafız Buhari'ye aittir. Bu hadiste imanın diğer şubeleri değil de, sadece haya şubesi belirtilmiştir. Çünkü haya, diğer şubeleri de yerine getirmenin etkeni gibidir. Kim Allahu Teala'dan haya ederse, yasakları işlemeyerek ve emredilenleri yerine getirerek Allahu Teala'nın hukukunu gözetir. Kim insanlardan haya ederse, onlara zarar vermeyerek ve yarar sağlayarak onların haklarını yerine getirir.

Haya iki türdür. Biri doğuştan huy ve karakter olarak kişide bulunur. Bu, Allahu Teala'nın kuluna vereceği en güzel ahlakıdır. İkincisi ise, Allahu Teala'yı bilmek, yüceliğini tanımak, kullarına yakınlığını, onları kuşatıcı oluşunu, gözlerin gizli bakışlarını ve kapların gizlediğini bildiğini bilmek ile kazanılan hayadır.”⁴ Birinci kısım hayadan nasipleri az olanlar, ikincisini elde edebilmek için nefislerine karşı mücahade yapmak zorundadırlar.

İkincisi: Kişinin kendisi için sevdiğini başkaları için de sevmesi ve sevmediklerini onlar için de istememesidir. Haya, sahibini insanların hakları-nı vermeye götürür deniyorsa, bu durumda insanların haklarının neler oldu-

¹ 3 Ali İmran/130-134

² İbn-i Receb, *Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem*, 294

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ İbn-i Receb, *Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem*, 175

ğuna dair hükümlerin ayrıntılarını bilmeyenler için insanların haklarının neler olduğunu belirten genel bir kural var mıdır? diye sormamız gerekir. Bu sorunun cevabı ise şudur: Evet, bunun genel bir kuralı vardır. Bu kural, “Kendin için sevdiğin iyiliği başkaları için de istemek ve kendin için sevmediğin kötülüğü başkaları için de istememek” kaidesidir.

Bu kural, Enes’ten *Radiyallahu Anhu* rivayet edilen şu hadisten çıkarılmaktadır: “Biriniz kendisi için sevdiğini Müslüman kardeşi için de sevmedikçe mü’min olmaz.”¹ Bu hadis, el-İsmaili’nin *Mustahrec*’inde, “Kendisi için sevdiği hayrı Müslüman kardeşi için de sevmedikçe” şeklinde geçer. Kendisi için sevmediğini kardeşi için de sevmemesi manası ise bunun içindedir.

İbn-i Receb şöyle der: “Sözünü ettiğimiz Enes hadisi, mü’minin kardeşini sevindiren şeye sevindiğini ve kendisi için istediği hayrı mü’min kardeşi için de istediğini belirtir. Bütün bunlar kişinin kalbinin aldatma, kıskanma ve kandırma duygularından arınmış olduğunu gösterir.”²

Enes hadisi ile yakın anlamda olarak, Müslim, Abdullah bin Ömer’den *Radiyallahu Anhuma* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Kim ateşten uzaklaştırılıp cennete girmek istiyorsa, Allah’a ve ahiret gününe iman etmiş olarak can versin ve kendisine gelmesini istediği şeylerin başkalarına da verilmesini istesin.”

Bu kuralı uygulamak, şu üç şeyi bilmek ile olur. Bunlar: Üzerinde hiçbir şüphe bulunmayan şirk, üzerinde hiçbir şüphe bulunmayan hayr ve ikisi arasında tereddütlü olarak bulunan hal. Kötülük, terkedilmesi istenendir. Bunun ise, başkalarına eziyet vermemek olduğunu belirttik. Hayır; yapılması istenen şeydir ki imkanlar çerçevesinde insanlara yararlı olmaktan ibaret olduğunu belirttik. İkisi arasında tereddütlü olan hal ise, kişinin işlemeden önce kendisi için razı olup olmadığını iyice düşünmesi gereken şeylerdir. Eğer ki onu kendisi için beğenirse ve şer’i bir hükme de aykırı değilse, bunu işler, değilse kaçınması gerekir.

Görüldüğü gibi, “Kişinin kendisi için sevdiğini başkaları için de sevmesi ve kendisi için sevmediğini başkaları için de istememesi” kuralı, yukarıda işaret ettiğim eziyet vermemek ve yarar sağlamak kısımlarının her ikisini de içermektedir. Herkes insanların zararından emin olmayı ve yararlarını kazanmayı sever. İman, insanlar kendisine bu şekilde muamele etmeseler bile, kendisi için sevdiğini başkaları için de sevmesini gerektirir.

Zararı önlemek ve yararı sağlamak ile ilgili bütün detayları bu kuralın altında toplamak mümkündür. Burada zararı önlemek ve yararı sağlamak ile ilgili bazı meseleleri genel olarak belirtmeye çalışacağım. Bunun ayrıntıları ise hadis kitaplarının “Edep” bölümlerinde bulunmaktadır.

¹ Müttefekun Aleyhi

² İbn-i Receb, *Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem*, 104

İNSANLARA ZARAR VERMEMENİN KAPSAMINA GİREN ŞEYLER

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İnsanlara zararın dokunmasın, bu da senden bir sadakadır”¹ İnsanlara zarar vermemenin bazı şekillerini maddeler halinde şöyle belirtebiliriz:

1- Dilin Afetlerinden Sakınmak:

Bütün kötülüklerin başı budur. Bunu aklı olan herkes anlar. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İnsanları cehenneme yüzüstü düşüren, dilleriyle işlediklerinden başkası değildir.”²

Alay etmek, lakap takmak, sövmek, gıybet, iftira, yalan, dedikodu, lanetlemek, yalan şahitlik ve başkalarını horlamak dilin afetlerinden sayılabilir. Bütün bu afetlerin kötülüğünü belirten ve ağır cezalarla tehdit eden naslar vardır. Bu afetleri ve kötülükleri hakkında burada ayrıntılı olarak duramayacağız. Bunlar için Hucurat suresine, Buhari ve diğer hadis kitaplarının “Edep” bölümlerine bakılabilir.

Dilin afetleri dünyada Müslümanlar arasındaki ilişkileri bozan ve ahirette zarara sokan en büyük etkenlerdendir. Bu afetlerden kurtulmanın yolu, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şu buyruğudur: “Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa, hayır söylesin veya konuşmasın.”³ Nevevi *Rahimehullah* şöyle der: “Bu hadis, söz yararlı ve hayırlı olmadıkça kişinin konuşmamasının gerektiğini açıkça belirtmektedir. Kişi ne zaman sözün yarar sağlamasından şüphe ederse konuşmamalıdır.” Bu afetlerden haram olan bir şeyi helal göstermek için ruhsatlara veya te’villere başvurulmamalıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Halbuki kötü hile ancak sahibinin başına dolanır.”⁴

2- Başkasının İşine Karışmamak ve Lüzumsuz İşler Yapmak:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kişinin kendisini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmaması, İslam’ının güzelliğindendir.”⁵ Kişiyi ilgilendirmeyen şey, haram, mekruh veya şüpheli şeyler gibi şahsı ile ilgili bir yasak olabileceği gibi, insanlar ile ilişkileriyle ilgili bir yasak da olabilir. Başkalarına zarar vermemekten kastettiğimiz ise bu ikincisidir.

Başkalarının özel şeyleri bunun kapsamına girmektedir. Dolayısıyla başkaları hakkında casusluk yapmak, onların eksiklik ve bozukluklarını

¹ Müttefekun Aleyhi

² Tirmizi rivayet etmiş ve sahih hasen olduğunu söylemiştir.

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ 35 Fatır/43

⁵ Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

araştırmak, başkaları hakkında dünyada ve ahirette yarar sağlamayan şeylere dalmak gibi işler bunun örneklerindendir. Bunlardan daha da önemlisi, hem dünyada ve hem de ahirette zarar veren şeylere dalmaktan kaçınmaktır. Bu kuralı kavramanın ve uygulamanın en iyi yolu ise, kişinin her söz ve fiil için kendi kendisine “Bunun yararı nedir?” diye sormasıdır. Yararı yoksa veya zararı varsa, bu durumda söylemek istediği veya yapmak istediği şey boş ve yararsız işlerden demektir.

Kendisini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmak ve insanlara çocuk muamelesi yapmak genellikle kişinin kendisini tanımaması ve kendisini neyin ilgilendirdiğini bilmemesinden kaynaklanır. Bu ise Allahu Teala’nın onu rezil etmesinin alametlerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ve o kimseler gibi olmayın ki, Allah’ı unutmuşlar, hem (Allah) da onlara kendilerini unutturmuştur. İşte bunlar fasıkların ta kendileridir.”¹

İbn-i Receb el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “Bu hadis, edebin temellerinden büyük bir temeldir. İmam Ebu Amr İbnu’s-Salah, Malikilerin o günkü imamı Ebu Muhammed bin Ebi Zeyd’in şöyle dediğini nakleder: Adabın hayırlısının bütün dizginleri ve en önemli noktası şu dört hadiste toplanır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa, hayır söylesin veya konuşmasın”, “Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeylerle ilgilenmemesi, İslam’ının güzelliğindendir”, Yine kendisinden nasihat isteyen birine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Öfkelenme” buyurmuştur. Son hadis ise şudur: “Mü’min, kendisi için sevdiğini kardeşi için de sever.”

“İslam’ının güzelliğindendir” diye biten hadisin manası şudur: Kimin İslam’ı güzel ise, söz ve fiil olarak ilgisi olmayan ve kendisine düşmeyen şeyleri terkeder, sadece kendisini ilgilendiren söz ve fiiller ile ilgilenir. Kendisini ilgilendirdiği ise, üzerinde durduğu, maksadı ve amacının olduğu iştir. Kişinin İslam’ının güzel olması, haram, mekruh, şüpheli ve ihtiyaç olmayan fuzuli mübahları ve kendisini ilgilendirmeyen herşeyi terketmesini gerektirir. Çünkü bütün bunlar Müslümanın terketmesi gereken şeylerdir. Kendisini ilgilendirmeyen şeyleri terketmekten kastedilenlerin başında dili lüzumsuz ve ölçsüz sözlerden korumak gelir. Ömer bin Abdulaziz şöyle der: “Konuştuğunu amellerinden sayan kişi, kendisini ilgilendiren şeyler dışında çok az konuşur.” Çünkü birçok insan konuştuklarını amellerinden saymamakta, bu nedenle ölçsüz ve yararsız, hatta zararlı ve sakıncalı şeyler konuşmaktadır. Allahu Teala, insanların aralarında fısıldaşarak konuştukları şeylerin çoğunun hayırsız olduğunu belirterek şöyle buyurmaktadır: “Onların fısıldaşmalarının çoğunda hayır yoktur. Ancak sadaka vermeyi veya bir iyilik yapmayı yahut insanların arasını bulmayı emreden başka.”² Ebu Ubeyde, Hasan’ın şöyle

¹ 59 Haşır/19

² 4 Nisa/114

dediğini rivayet eder: “Allahu Teala’nın bir kuldan yüz çevirmesinin alametlerinden biri de, bir ceza olarak kendisini ilgilendirmeyen şeyler ile meşgul etmesidir.”¹

Bütün bu aktarılanlardan ve “Hayır söylesin yahut konuşmasın”, “Kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe” hadislerinden anlaşılacağı gibi, herhangi bir sözü söylemeden ve bir işi yapmadan önce Müslümanın çok iyi düşünmesi, nefsinin arzusuna veya çevresinin akıntısına kapılmaması gerekir. Düşünürse ve caiz olan ve olmayanı bilirse, o zaman basiret üzere hareket eder ve konuşur. Allahu Teala, ateşte olanları şöyle niteler: “Dediler ki: İştiseydik veya akletseydik, cehennemlikler arasında olmazdık.”² Bu ayetten aklın ve düşünenin ne büyük nimet olduğu anlaşılmaktadır. Burada bizim nasihatımız ise şu sözdür: “İki düşün, bir konuş.”

3- İnsanlara Karşı Kibirli Olmaktan Sakınmak:

Kibir, insanlarla oturup kalkmanın ortaya çıkardığı afetlerdendir. Onlarla oturup kalkma sırasında bu afet değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Büyüklenmek, hakka karşı şımarmak ve insanları küçümsemektir.”³

Hakka karşı şımarmak, hakkı reddetmek ve kabul etmemek bir takım yollarla olur. Baştan itibaren haktan yüz çevirmek, hakkı dinlememek veya hak sahibinin hüccetini ortaya koymasına engel olmak yahut hakkı iptal etmek için hak sahibine karşı batılla mücadele etmek, sözlerini alay ve eğlenmeye almak ve kibir bu yollardan bazılarıdır.

İnsanları küçümsemek ise, onları horlamak ve aşağılamak ile olur. Bu ise, söz veya eylem ile olabilir. Alay etmek, horlamak, küçümsemek, cahillik, fakirlik, soysuzluk, sakatlık gibi kişiyi küçük düşüren şeyler ile niteleme bu yollardan bazılarıdır. İnsanlardan yüz çevirmek, onlara iltifat etmemek, onlarla beraber yememek ve içmemek, onlara tepeden bakmak, selamlarını almamak, kendisine ayağa kalkılmasından zevk duymak, toplu yerlerde başta oturmak ve herkesin kendisine yer açması, gerek ve ihtiyaç olmadan başkalarından şu veya bu şekilde farklı görünmek büyüklük taslamanın şekillerinden bazılarıdır.

Genel olarak, büyüklük taslayan kişi, kendisine kemal gözü ile, başkalarına ise aşağılık ve küçüklük gözü ile bakar. Onları küçümser, horlar, onları haklarını yerine getirmeye layık görmez ve biri kendisine hakkı gösterdiği zaman ondan kabul etmez.⁴

¹ Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem, 97-100

² 67 Mülk/10

³ Müslim

⁴ İbn-i Receb, Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem, 292

Büyüklik taslamak, kişiyi başkalarına eziyet vermeye, haksızlık ve zulüm yapmaya kadar götürebilir. Bunun ilacı ise, ahireti hatırlamak ve sahip olduğumuz her nimetin Allahu Teala'dan olduğunu, sana verirken başkasını ondan mahrum ettiğini bilmektir. Niyetler, büyüklenmek ile değil, şükretmek ile korunur. Büyüklik taslayan kişi kendisini gördüğü halde nimetleri veren Rabbini görmez. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişi cennete giremez.”¹

Büyüklik taslamak, cemaati ve işbirliği halinde çalışmayı bozar. Büyüklik taslayan kişinin işbirliği yapmaya ve cemaat halinde çalışmaya elverişli olması çok nadirdir. Çünkü işbirliği halinde çalışmak, kaynaşma, yardımlaşma ve tevazuya dayanır. Kibirli insan ise, bu ahlaktan fersah fersah uzaktır.

4- Başkalarına Zarar Vermemek:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Zarar vermek ve zarar görmek yoktur.”² Zarar, kişinin hem kendisine ve hem de başkalarına zarar vermesini içerir. Zarar vermek, başkalarına zarar vermek, böylece onun da kendisine veya bir başkasına zarar vermesine sebep olmaktır. Böylece her iki taraf da birbirine zarar verir hale gelebilir. Zarar vermek ve zarar görmenin kapsamına yukarıda sayılan dilin bütün afetleri, büyüklik taslamak, başkalarının işlerine karışmak, başka kişilerin canlarına, namuslarına veya mallarına zarar verecek tehlikeli durumlara yol açmak gibi konular da girmektedir. Kıskançlık, kin, buğz ve başkalarının felaketlerine sevinmek gibi olaylar da zarar vermek kapsamına girmektedir. Hadiste şöyle geçer: “Kardeşinin musibetine sevinme. Allah ona merhamet eder ve seni müptela eder.”³

Zarar vermenin şekillerinden biri de muamelelerde aldatmaktır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Bizi aldatan bizden değildir.”⁴ Nasihat ederken veya istişare ederken başkalarını aldatmak da bunun kapsamına girmektedir.

Başkalarına zulmetmek de zarar verme kapsamına girmektedir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Zulmetmekten sakının. Çünkü zulmetmek kıyamet günü karanlıklardır.”⁵ Buhari, Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Kim kardeşinin namusuna veya başka bir şeyine haksızlık etmişse, dinar ve dirhemin olmayacağı günden önce onunla helalleşsin. Değilse, kıyamet günü salih ameli varsa haksız-

¹ Müslim

² İbn-i Mace ve Darekutni rivayet etmiştir

³ Tirmizi, merfu olarak Vasile bin Eska'dan rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

⁴ Müslim

⁵ Müslim

lığı kadar ondan alınır ve kardeşine verilir. Salih ameli yoksa haksızlık yaptığı kişinin kötülüklerinden alınır ve kendisine yüklenir.”

Askeri eğitim kamplarında, tehlikeli veya patlayıcı maddeleri ikamet yerlerine, toplanma yerlerine ve istirahat etme yerlerine koymak da, kişinin Müslüman kardeşine zarar vermesi kapsamına girer. Bu tür zararların önüne geçmek için gerekli bütün emniyet tedbirlerinin alınması gerekir.

Güvenlik tedbirleri olarak zırh ve miğfer giymek, hendekler kazmak, maskeler takmak, uzun ve yorucu nöbetler tutmak gibi işlerde bir takım tedbirler almak konusunda elden gelenin yapılmaması da Müslümana zarar verme kapsamına girer. Bu nedenle bu tür işlerde ihtiyaç kadar tedbir almak en uygun olanıdır.

İnsanlara zarar vermenin şekillerinden biri de yollarına engelleyici şeyler dökmektir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bundan sakındırarak şöyle buyurur: “Lanetleyen iki şeyden sakının.” “Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* nedir lanetleyen iki şey?” denildi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Halkın gelip geçtiği yollarda veya gölgelendikleri ağaçların altında abdest bozmaktır.”¹ Cabir’den *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* durgun suya idrar yapmayı yasakladığı rivayet edilmektedir.

İnsanlara zarar vermenin şekillerinden biri de sağlam ile hastanın bir yerde tutulmasıdır. Çünkü bulaşıcı hastalık sağlam kişiye de geçebilir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır: “Hastayı sağlamın yanına getirmeyin.”² Bu hadis ile “Bulaşma olmaz” hadisi arasında çelişki bulunmamaktadır.

Kardeşlere zarar vermenin şekillerinden biri de, derslerinde onları meşgul etmek veya uyuyanların yakınında yükses seslerle konuşmaktır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Sesini alçalt. Çünkü seslerin en çirkini, elbetteki eşeklerin sesidir.”³

Zarar vermenin şekillerinden biri de üç kişiden ikisinin başbaşa verip gizlice konuşmalarıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Üç kişi olduğunuz zaman iki kişi gizlice konuşmasın. Çünkü bu üçüncü kişiyi üzer.”⁴ Bir gruba hitaben konuşurken içlerinden birine hiç iltifat etmemek ve daima diğerlerine bakarak konuşmak da bunun gibidir. Buhari, “el-Edebu’l-Müfred” isimli eserinde Hubeyb bin Ebi Sabit’ten şöyle rivayet eder:

¹ Müslim

² Müttefekun Aleyhi

³ 31 Lokman/19

⁴ Müttefekun Aleyhi, İbn-i Mes’ud ve yakın bir mana ile İbn-i Ömer’den *Radiyallahu Anhum* rivayet edilmiştir.

“Biri konuştuğu zaman sadece birine yönelerek değil, hepsine yönelerek konuşmasını severlerdi.”¹

Birinden hoşlanmayarak, ona söz veya eylem ile eziyet vermek de, zarar vermenin çeşitlerindendir. Buhari şöyle rivayet eder: “Birini sevmen, utandırmasın ve buğzetmen telef etmesin.” “Bu nasıl olur?” dedim. “Sevdiğin zaman çocuğun şımarması gibi seversin ve buğzettiğin zaman da arkadaşının telef olmasını istersin” dedi.”²

5- Kötü Zandan Sakınmak:

Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Zandan çok sakının. Şüphesiz zannın bir kısmı günahdır.”³ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Zandan sakının! Şüphesiz zan, en yalan konuşmadır.”⁴

Kötü zan, kişiyi başka bir kötülük olan başkalarının sırlarını araştırma işine sevkeder. Çünkü kişi, yapılan kötü zannın doğru olup olmadığını araştırmak için bu yola başvurur. Böylece “Ey iman edenler! Zandan çok sakının. Şüphesiz zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurlarını araştırmayın. Birbirinizi gıybet de etmeyin. Hiç sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi? Bundan tiksiniirsiniz. O halde Allah’tan korkun. Çünkü Allah tevbeleri kabul edicidir, esirgeyicidir”⁵ ayetindeki sıralamayı da kavramış olmaktadır. Kötü zan, sırları araştırma ve gıybet yapmaya yol açar. Ve dolaşısıyla da bir kötülük başka bir kötülüğü doğurur. Tevbe edenlerin tevbesini ise Allahu Teala kabul eder.

Hızır’ın *Aleyhisselam* yaptıklarına hemen tepki gösteren Musa’ya *Aleyhisselam* bu olaylar açıklanınca, hikmetini anladığına ilişkin olarak İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bu kıssadan, ihtimalli olan şeylerde hemen karşı çıkmadan önce düşünüp taşınmak gerektiğini anlamaktayız.”⁶ Sonuç olarak, başkalarına karşı çıkarken acele etmemelerini ve yaptıkları işlerin doğru ve yanlış olması ihtimali varsa hemen tepki göstermemelerini kardeşlerimize tavsiye ederiz.

6- İzin İstemek:

Özel yerlere giriş ve çıkışlarda izin almak gerekir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, izin almadan ve selam vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır. Umulur ki düşünüsünüz.”⁷ Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Üç kez izin

¹ Eser no: 1304

² Eser no: 1322

³ 49 Hucurat/12

⁴ Müttetekun Aleyhi

⁵ 49 Hucurat/12

⁶ Fethu’l-Bari, 1/222

⁷ 24 Nur/27

istenir. Cevap gelmezse, geri dönülür.”¹ Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “İzin istemek, sabretmek içindir.”² Bu, ev sahibinin, başkalarının görmesini istemediği gizli durumlarının görülmesinin önüne geçmek içindir. Özel mektuplar, kitaplar gibi başka şeyler de bunun kapsamına girer. Sahibinin izni olmadan kişi onlara bakamaz. Ebu Davud, İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhuma* merfu olarak şöyle rivayet eder: “İzni olmadan kardeşinin mektubuna bakan kişi, ateşe bakmış gibidir.”³

Müslümanlar tarafından suçlanan kişi bunun dışındadır. Durumunu araştırmak için böyle kişilerin özel eşyalarına bakılabilir. Buhari, Sahih’inde “Müslümanlar açısından tehlikeli olan kişinin izni olmadan mektubuna bakmak” başlığı altında Hatıb bin Ebi Beltaa’nın Mekke’nin fethinden önce Kureyşlilere haber vermek için yazdığı mektuba bakılması olayını aktarır. Bilindiği gibi Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yola çıkan kadının peşinden adam göndermiş ve Hatıb’ın mektubu ele geçirilmiştir. İbn-i Hacer bu olayı açıklarken şöyle der:

“Buhari, başkasının mektubuna bakmayı yasaklayan hadisi rivayet ederken, daha büyük zararı önlemek için küçük zarar olarak başkasının mektubuna izinsiz bakmanın caiz olduğunu belirtmek ister gibidir. Söz konusu rivayeti, Ebu Davud, İbn-i Abbas’tan *Radiyallahu Anhuma* “İzni olmadan kardeşinin mektubuna bakan kişi, ateşe bakmış gibi olur” şeklinde aktarmıştır ki bunun senedi zayıftır. Muhelleb der ki: “İzni olmadan başkasının mektubuna bakmak caiz olmaz” şeklindeki rivayet, Müslümanlar açısından herhangi bir şey ile suçlanmayan kişiler için geçerlidir. Müslümanlar açısından sakıncalı görülen kişilerin mektuplarına bakmak haram olmaz.”⁴

7- Ciddi Veya Şaka Olarak Müslüman Kişiye Silahı Doğrultmanın Yasak Olması:

Ebu Hureyre’den *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur: “Biriniz kardeşine silahı doğrultmasın. Elindeyken şeytanın tetiklemeyeceğini bilemez. Böyle bir durumda ise ateş çukuru içine düşer.”⁵ Yani şeytan, kardeşini öldürmesine ve böylece cehenneme girmesine sebep olabilir.

Müslim, Ebu Hureyre’den Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder: “Kim kardeşine bir demiri doğrultursa, onu bırakıncaya kadar melekler ona lanet eder. Bu kişi diğerinin öz kardeşi de olsa aynıdır.”

¹ Müttetekun Aleyhi

² Müttetekun Aleyhi

³ Senedi zayıftır.

⁴ Fethu’l-Bari, 11/47

⁵ Müttetekun Aleyhi

Ayrıca, Müslümanların pazar ve mescidlerine silahlar ile kontROLSÜZ bir şekilde girilmemeli ve silahların insanlara zarar verebilecek kısımlarına daima dikkat edilmelidir. Ebu Musa'dan *Radiyallahu Anhu*, Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: "Sizden biri bir meclis veya bir çarşıdan geçerken elinde ok bulunduğu takdirde, okun demir kısmını tutsun, onunla bir Müslümanı yaralamasın."¹ Bu, Müslümanların toplu halde bulundukları her yer için geçerlidir. Müslüman, silahıyla başkalarına eziyet vermekten kaçınmalıdır.

8- Aşırı Şakadan Kaçınmak:

Şaka yapmaktan tamamen uzaklaşılması gerektiğini söylemiyoruz. Çünkü Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sahabe *Radiyallahu Anhum* ile şakalaştığını, ama hak dışında bir şey söylemediğini belirten rivayetler vardır.² Bizim kasteddiğimiz ise şakada aşırı gidilmesinden sakınılması gerektirir. Çünkü bu zarar verir. En azından insanların onu küçümsemesine sebep olabilir. Hatta kişinin, şakayı uzatması durumunda yalan söyleme ihtimali de bulunmaktadır. Nitekim şaka, insanlar arasında bir takım sorunlara sebep olabildiği gibi iffetlerine de gölge düşürebilir.

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: "Tirmizi'nin, Ebu Hureyre'den *Radiyallahu Anhu* rivayet ettiği ve hasen olduğunu belirttiği hadiste şöyle geçer: "Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, bizimle şakalaşıyorsunuz" dedim. Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Ben haktan başkasını söylemem" buyurdu."

İbn-i Abbas'tan *Radiyallahu Anhum* merfu olarak şu hadis rivayet olunmuştur: "Kardeşinle tartışma ve şakalaşma." Burada yasaklanan şaka, aşırı olan veya sürekli yapılan şakadır. Çünkü bu, kişiyi, Allahu Teala'yı anmaktan ve dini görevlerini yerine getirmekten alıkoyar. Hatta çoğu zaman kalbin katılaşmasına, eziyete, kine, vakar ve saygınlığın kaybolmasına yol açar. Şakanın ancak mübah olanı caizdir. Eğer ki, muhatabın gönlünü hoş etmek ve onu teselli etmek gibi bir yarar sağlıyorsa, bu durumda müstehap olur. Gazali, şakanın meslek edinilmesinin ve buna da Rasulullah'ın şaka yaptığını gerekçe göstermenin yanlış olduğunu belirtir."³

Maverdi, "Edebu'd-Dünya ve'd-Din" kitabında şöyle der: "Mizaha mizah denilmesinin sebebi, haktan uzaklaştırmasıdır. İbrahim Nehai şöyle der: Mizah, şırmarmak ve ölçsüz davranmaktan gelir. Yine denir ki: Mizah, ateşin odunu bitirdiği gibi saygınlığı bitirir. Mizahı çok olanın heybeti azalır, mizahı az olanın gıybeti çok olur. Güzel sözlerin birinde de şöyle geçer: Akı az olanın saçmalığı çok olur. Akıllı kişi yaptığı mizah ile üçüncüsü olmayan iki

¹ Bkz. Buhari, Hadis no: 451, 452

² Bkz: Tirmizi

³ Fethu'l-Bari, 10/526-527

şeyi arar: Bunlardan birincisi; arkadaşlarını teselli etmek ve orada bulunanlara şirin görünmektir ki bu da alışlagelen güzel sözler ve hoş giden güzel işler yapmakla olur. Said bin As oğluna şöyle demiştir: Mizahında aşırı gitme, çünkü mizahta aşırılık saygınlığı yok eder, beyinsizleri cesaretlendirir. Mizahta orta yol, sana birliktelik kuracağın arkadaşları getirir ve şaka için gelen arkadaşları uzaklaştırır. İkincisi ise; şaka ile üzüntüsünü ve kederini gidermektir ki gönlü daralmış olan kişi, bununla mutlaka derin bir nefes alır.”¹

9- Öfkeyi Tutmak:

Bu, başkalarına zarar vermemenin şekillerinden biridir. Allahu Teala şöyle buyurur: “O takva sahipleri ki, bollukta ve darlıkta sadaka verirler. Öfkelerini yenerler. İnsanların kusurlarını bağışlarlar. Allah da iyilik edenleri sever.”² Bunlar muttaki olanların sıfatlarındandır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, kendisinden nasihat isteyen birine “Öfkelenme” buyurmuştur.³ Allahu Teala şöyle buyurur: “Her kim de sabreder ve suç bağışlarsa, işte bu, azmedilecek işlerdendir.”⁴ Kardeşlerin eziyetlerine karşı sabretmek hakkında daha önce üzerinde durmuştuk. İnsanlar ile birlikte olan herkes öfkesini tutmaya, sabretmeye ve bağışlamaya muhtaçtır. Bu niteliklere de ancak mücadele ve çaba ile ulaşılabilir.

10- Sırları Gizlemek:

Bu ise kişiye verilen emanetlerdendir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Münafığın alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman tutmaz ve emanete hainlik eder.”⁵ Müslim’in rivayetinde ise, “Namaz da kılsa, oruç da tutsa ve Müslüman olduğunu iddia da etse” ilavesi vardır.

Cabir’den Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet edilmektedir: “Kişi söz söyleyip daha sonra uzaklaşırsa, o söz, dinleyen için bir emanettir.”⁶

Ebu Davud, Cabir’den *Radıyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: “Meclisler emanettir. Ancak şu üç meclis bunun dışındadır: Haram olan cana kıymak, ırza tecavüz etmek veya haksız yere malı almak.” Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Allah’a ve Rasulü’ne hıyanet etmeyin, bilerek emanetlerinize hıyanet etmeyin.”⁷

¹ Maverdi, Edebu'd-Dunya ve'd-Din, 298-299, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1398

² 3 Al-i İmran/134

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ 42 Şûra/43

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ Ebu Davud ve Tirmizi

⁷ 8 Enfal/27

Buhari, “İzin alma” bölümünün “Sırrı korumak” kısmında Enes’ten *Radıyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bana bir sır söyledi. Bunu kimseye aktarmadım. Ümmü Süleym benden açıklamamı istedi, ona da anlatmadım.” Ümmü Süleym, Enes’in annesidir. İbn-i Hacer *Rahimehullah*, bu hadisi açıklarken şöyle der: “Kimi alimler derler ki: Bu sır sanki Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* eşleriyle ilgili bir şeydi. Bilinmesi gereken bir şey olsaydı, Enes’in onu gizlemesi doğru olmazdı. İbnü Battal der ki: Alimlerin kabul ettiğine göre sahibine zarar verecek bir şey ise, sır açıklanmaz. Alimlerin çoğu ise şöyle der: Kişinin aşağılanmasına sebep olacak şeyler dışında, öldükten sonra saklanmasını istediği sırrı saklamaya devam etmek gerekmez.

Anlaşıldığına göre kişi öldükten sonra, sırrın açıklanması mübah olan kısmı olabilir. Hatta sırrın sahibi bunu istemese bile, onun bir faziletini veya menkibesini açıklamak gibi bir takım sırların açıklanması müstehap olabilir. Bir de mutlak olarak açıklanması mekruh olan kısım vardır. Hatta açıklanması haram olanı da vardır. İbn-i Battal’ın işaret ettiği de budur. Açıklanması vacip olanı da vardır. Mesela hayatta iken mazeretten dolayı yerine getiremediği bir hakkı açıklamak gibi. Bu açıklandığı taktirde kişinin yakınlarının bu hakkı yerine getirmeleri umulur.”¹

Maverdi, “Edebu’d-Dünya ve’d-Din” isimli kitabında, sırrın gizlenmesi ile ilgili olarak şöyle der: “Sırları gizlemek, başarının en büyük sebeplerinden olup iyi durumun devamı için en uygun olanıdır. Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dediği rivayet edilir: “İhtiyaçlarınızı gidermeyi gizlilik ile yapın. Çünkü nimet sahibini kıskananlar mutlaka vardır.” Ali bin Ebi Talip *Radıyallahu Anhu* şöyle der: “Sırrın esirindir. Onu açığa vurdun mu sen onun esiri olursun. Açıklandığı için sahibinin canına mal olan, isteklerini elde etmesine engel olan nice sırlar vardır. Onu gizleseydi, zararından emin ve sonuçlarından güvende olurdu. İhtiyaçlarını da daha iyi giderebilirdi. Kişinin başkasının sırrını açıklaması, kendi sırrını açıklamasından daha çirkindir. Çünkü kendisine emanet edilmişse, hıyanet ayıbını ve sözü saklaması söylenmişse, koğuculuk yapma ayıbını işlemiş olur.”² Maverdi’nin belirttiği hadisi Tabarani zayıf bir sened ile Muaz’dan *Radıyallahu Anhu* rivayet etmiştir.³

Sırları gizlemek özellikle cihad ile ilgili işlerde kesin olarak şarttır. Çünkü “Savaş hiledir” hadisi kapsamına girmektedir. Sırlar gizlenmediği taktirde düşman nasıl yenilebilir? Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir savaşa çıkacağı zaman, başka yeri gösterirdi.⁴ Sırrı gizlemenin yalan söylemekten

¹ Fethu’l-Bari, 11/82

² Maverdi, Edebu’d-Dünya ve’d-Din, 295

³ Mecmau’z-Zevaid, 8/198

⁴ Müttefekun Aleyhi

başka yolu yoksa, yalan söylemek mübah olur. Şüphesiz savaş ve cihad ile ilgili durumlarda böyledir. Cihad ile ilgili temel esaslar bölümünde buna işaret etmiştik. Bütün bunlar, insanlara eziyet vermemek ile ilgili meselelerdir.

İNSANLARA YARAR SAĞLAMANIN BAZI ŞEKİLLERİ

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Allahu Teala’nın yanında arkadaşların en iyileri, arkadaşına yararlı olanlardır. Komşuların en iyileri de komşusuna yararlı olanlardır.”¹ Başkalarına yararlı olmanın şekillerinden bazıları şunlardır:

1- Güzel Söz ve Güler Yüz:

Başkalarına yararlı olmanın en alt ve bedelsiz şekli budur. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Bir hurmanın yarısı ile de olsa ateşten korunmaya çalışın. Bunu da bulamayanlar güzel bir sözle de olsa korunmaya çalışsın.”² Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “Kardeşini güler bir yüzle karşılamak şeklinde de olsa, iyiliğin hiçbir şeklini küçümseme.”³

Müslümanlara karşı asık suratlı olmaktan kaçınmak gerekir. Allahu Teala, mü’minleri nitelerken şöyle buyurur: “Mü’minlere karşı alçakgönüllü; kafirlere karşı şiddetlidirler”⁴ “Onun beraberinde olanlar, kafirlere karşı çok şiddetli, kendi aralarında gayet merhametlidirler.”⁵

2- Müslümanların Haklarını Yerine Getirmek:

Bunlar, Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* hadisinde şöyle belirtilmiştir: “Müslümanın, Müslüman üzerindeki hakkı beştir: "Selamını almak, hasta ise ziyaretine gitmek, cenazesine katılmak, davetine icabet etmek, hapsirınca "Yerhamükallah (Allah sana rahmet etsin)" demek.”⁶ Müslim’in bir rivayetinde “Senden nasihat istediği zaman nasihat etmek” kısmı da vardır. Bera bin Azib’ten *Radıyallahu Anhu* gelen başka bir rivayette “Yemini tutmak ve mazluma yardım etmek” şıkları da bulunmaktadır.⁷ Böylece Müslümanın Müslüman üzerindeki hakları sekize çıkmaktadır.

3- Selamı Yayımak:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “İman etmedikçe cennete girmezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size haber vereyim mi? Aranızda selamı yayın.”⁸ Bu ise tanıdığımız ve tanımadığımız kişilere selam vermek şeklinde olur.

¹ Tirmizi rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

² Müttefekun Aleyhi

³ Müslim

⁴ 5 Maide/54

⁵ 48 Fetih/29

⁶ Müttefekun Aleyhi

⁷ Müttefekun Aleyhi

⁸ Müslim

4- Güzel Ahlak:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Nerede olursan ol Allah’tan kork. Kötülüğün arkasından iyilik işle. Bu o kötülüğü siler. İnsanlara da güzel ahlak ile muamelede bulun.”¹ İbn-i Receb el-Hanbeli *Rahimehullah* şöyle der: “İnsanlara güzel ahlakla davran” buyruğu, takvanın özelliklerindendir. Onsuz takva olmaz. Belirtilmesine ihtiyaç olduğu için özellikle belirtilmiştir. Çünkü insanların çoğu halkın haklarını yerine getirmekten kastın sadece Allahu Teala’nın haklarını yerine getirmekten ibaret olduğunu sanır. Bu nedenle insanlara iyi davranmak emredilmiştir. Seleften, güzel ahlakın tanımı ile ilgili birçok rivayet bulunmaktadır. Bunlardan birisi İbnu’l-Mübarek’ten aktarılan şu sözdür: “Güler yüzle karşılamak, iyi hizmet etmek ve eziyet vermemek.” İmam Ahmed *Rahimehullah* ise şöyle der: “Güzel ahlak, insanların yaptıklarına katlanmaktır.”²

Güzel ahlakın kapsamına giren önemli şeylerden bazıları da dili korumak, yumuşak konuşmak, zarar vermekten kaçınmak, alçak gönüllü olmak ve insanlara yumuşak muamelede bulunmaktır. Öfkeyi yenmek, eziyete katlanmak, bağışlamak, affetmek konuları da güzel ahlakın kapsamına girer ki, insanlarla birlikte yaşayanlar, bunlara mutlaka muhtaçtırlar.

Güzel ahlak, sahibine hem dünyada ve hem de ahirette yarar sağlar. Dünyada, insanlara iyilikle davrandığı gibi kendisine de iyilikle davranılır. Yani karşılık, amel cinsindenden olur. İyilik yapmak, kişiyi kötü durumlardan korur. Kim Allahu Teala’dan korkarsa, Allahu Teala onun işlerini kolaylaştırır, onun ömrüne ve rızıkına bereket verir.

Ahiret ile ilgili olarak ise Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: “Güzel ahlak kadar, kulun terazisine konan daha ağır başka bir şey yoktur. Güzel ahlak ile kişi (nafile) namaz kılan ve (nafile) oruç tutan kişilerin derecesine ulaşır.”³

5- Müslümanların Sıkıntısını Gidermek:

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bir mü’mini dünya sıkıntılarının birinden kurtarırsa, Allahu Teala onu, kıyamet günü sıkıntılarının birinden kurtarır. Kim dünyada darda kalanın darlığını giderirse, Allahu Teala ahirette onun darlığını giderir. Kim bir Müslümanın ayıbını örterse, Allahu Teala dünyada ve ahirette onun ayıbını örter. Kim ilim öğrenmek için bir yola girerse, Allahu Teala onunla kendisine cennetin yolunu kolaylaştırır. Allah’ın Kitabı’nı okumak ve aralarında incelemek için bir evde toplananların üzerine mutlaka sekinet iner, rahmet onları kaplar ve melekler

¹ Tirmizi, Muaz’dan Radiyallahu Anhu rivayet etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.

² Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem, 158-160

³ Ahmed, Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiştir.

kuşatır. Allahu Teala onları, yanındakilere anar. Amelleriyle yol alamayanları soyları ile ilerletmez.”¹

Bu nitelikler arasında ilim öğrenmeye özellikle dikkat çekilmelidir. Ömer bin Abdulaziz şöyle der: “İlmi yaymalısınız. Bilmeyenin bilmesi için ona öğretmelisiniz. Şüphesiz ilim gizlenmedikçe yok olmaz.”²

Buhari *Rahimehullah*, bu hadisi, “İlim nasıl kaybolur” bölümünde aktarmak ile, sanki ilmi insanlara öğretmemenin ilmin kaybolmasının ve insanlar arasında cehaletin yayılmasının sebebi olduğunu belirtmek istemektedir. Bu nedenle herkes elinden geldiği kadar Müslüman kardeşine öğretmek ile yükümlüdür. Kur’an okumayı, anlamayı, Allahu Teala’yı anmayı, gerekli fıkıh bilgilerini, bilmiyorsa okuma yazmayı, askeri bilgileri ve İslami çalışma alanıyla ilgili tecrübeleri birbirimize öğretmeliyiz. Kim bilir belki de bu bilgilerden öğretenler yerine öğrenenler yararlanır. Öğreten şehit düşebilir, öğrenen bunlardan yararlanır ve öğreten için ölümünden sonra bunlar sadaka olarak kalır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim bir iyiliğe rehberlik ederse, onunla amel edenin eciri gibi ecir alır.”³ Bütün bunlar “Din nasihatı” kapsamına girmektedir.

Yukarıda verilen hadiste belirtilen hasletlerden biri de “Kim bir Müslümanın ayıbını örterse...” ilkesidir. Kişi, kardeşinin bir ayıbını gördüğünde o ayıbını yaymamalı, kardeşini utandırmamalı ve ona nasihat etmelidir. Ancak yaptığı başkasına zarar veriyorsa, bu durumu emire haber vermelidir. Bunun dışında kardeşinin ayıbını alay ve sohbet konusu yapmamalıdır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Kim Müslüman kardeşinin ayıbını örterse, kıyamet günü Allahu Teala onun ayıbını örter. Kim Müslüman kardeşinin ayıbını açığa vurursa, Allahu Teala da onun ayıbını açığa çıkarır.”⁴

Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* hadisindeki “Kim mü’minin bir sıkıntısını giderirse...” ilkesi, yapılan iyiliğin karşılığının, amelin cinsinden olduğunu gösteren en güzel örnektir. Bu kural çok önemli ve genel bir kuraldır. İyilik veya kötülük olarak yapılan her işi yaparken bunu gözönünde bulundurmak gerekir. Kişi, ahiretten önce dünyada aynısıyla karşılık göreceğini asla unutmamalıdır.

6- Kardeşlerine Hizmet Etmek:

Buhari, “Savaşta hizmet etmenin fazileti” babında, Enes’ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile beraberdik, çoğumuz elbisesini kendisine gölge yapmış halde dinleniyorduk.

¹ Müslim

² Buhari

³ Müslim

⁴ İbn-i Mace, İbn-i Abbas’tan rivayet etmiştir.

O gün oruç tutanlar hiçbir şey yapmadılar. Tutmayanlar ise binitlere baktılar, sıkıntı çektiler ve yaralıları tedavi ettiler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* “Oruç tutmayanlar bugün ecir aldılar” dedi.” İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “..Binitlere baktılar, sıkıntı çektiler, ecir aldılar” ibarelerinden maksat bol ecir aldılar anlamındadır. Yoksa oruç tutanların ecrinin eksilmesi demek değildir. Oruç tutmayanlar, tutanların ecir kadar ecir aldıkları gibi bir de yapmış oldukları hizmetin karşılığında ecir almışlardır. Çünkü hem kendi işlerini hem oruç tutanların işlerini gördüler.. İbn-i Ebi Sufra şöyle der: Bu nass, savaşta hizmet etmenin ecrinin oruç tutanların ecrinden daha büyük olduğunu gösterir. Ancak bu mutlak değildir. Cihad esnasında yardımlaşmanın teşvik edildiğini ve yolculukta oruç tutmamanın tutmaktan daha efdal olduğunu ve bununla beraber yolculukta oruç tutmayı caiz görmeyenlerin aksine oruç tutmanın caiz olduğunu da gösterir.¹

İbn-i Receb *Rahimehullah* şöyle der: “Mücahid der ki: Kendisine hizmet etmek için İbn-i Ömer ile yolculukta bulundum. Kendisi bana hizmet ediyordu. Halbuki salihlerden çok kişi arkadaşlarının kendilerine hizmet etmesini şart koşuyordu. Bir adam cihada giderken bir toplulukla beraber bulunur ve kendisinin onlara hizmet edeceğini şart koşardı. Onlardan biri başını veya elbisesini yıkamak istediğinde, “Bu benim şartımdır” derdi.”²

7- Büyük ve Küçükün Hakkını Bilmek:

Velayetlerden söz ettiğimiz dördüncü bölümde bunun açıklamasını yapmıştık.

8- Gerektiğinde İnsanlara Sadece Görünüş Olarak Yumuşak Davranmak (Mudarat):

Allahu Teala şöyle buyurur: “Hem iyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel olan hareketle önle! O vakit göreceksin ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, yakın bir dost gibi olacaktır.”³

Buhari *Rahimehullah* Sahih’inde, “İnsanlara Mudara Etmek” babında Ebu’d-Derda’dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Bazılarının yüzüne gülümsüyoruz, halbuki kalplerimizde onlara lanet okuyoruz.” Buhari, Aişe’nin *Radiyallahu Anha* şöyle dediğini rivayet eder: “Bir adam Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ile görüşmek için izin istedi. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Ona izin verin, aşiretinin ne kötü adamıdır” dedi. Adam girince Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* onunla yumuşak konuştu. Adam gidince kendisine, “Ey Allah’ın Rasulü, adama söyleyeceğini söyledin, ondan sonra yumuşak konuştun?” dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Ey

¹ Fethu’l-Bari, 6/84

² Camiu’l-Ulum ve’l-Hikem, 299

³ 41 Fussilet/34

Aişe! Kıyamet günü, Allahu Teala yanında mevkice insanların en kötüsü, kabalığından korkarak insanların kendisini terkettiği kimsedir.”¹

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Bunun burada belirtilmesinin sebebi, mudarat konusunda bazı rivayetlerde meydana gelen şeylere işaret etmektir. Haris bin Üsame’nin rivayet ettiği hadis, Aişe’nin *Radıyallahu Anha* hadisi gibidir. Orada şöyle denilmektedir: “O münafıktır, nifakından dolayı böyle davranıyorum. Çünkü başkalarını bozmasından endişe ediyorum.”²

İbn-i Hacer *Rahimehullah* başka bir yerde ise şöyle der: “Mudara, müdafaa’dandır. Bundan maksat, yumuşaklıkla savmaktır. Bu konuda açık olarak Cabir’den *Radıyallahu Anhu* Rasulullah’ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğu rivayet edilir: “İnsanlara mudarada bulunmak sadakadır.” Bu hadisi, İbn-i Adiy ve Tabarani Evsat’ta rivayet etmiştir. Senedinde Yusuf bin Muhammed el-Munkedir vardır ki bu ravi zayıf sayılmıştır. İbn-i Adiy, bu ravi hakkında “Umarım bir sakıncası yoktur” der. İbn-i Ebi Asım, bu hadisi, “Edebu’l-Hukema” isimli kitabında bundan daha iyi bir sened ile rivayet etmiştir. Yine Ebu Hureyre’den de *Radıyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: “Aklın başı, Allah’a imandan sonra insanlara mudara yapmaktır.” Bezzar bu hadisi zayıf bir sened ile rivayet eder.”³

İbn-i Battal demiştir ki: Mudarat mü’minlerin ahlakındandır. Bu, insanlara kanat germe, yumuşak söz söyleme ve onlara karşı kabalığı bırakmadır. Bu ise yakınlık kurmanın en önemli araçlarından biridir. Bazıları mudaratı mudahane zannetmişlerdir ki bu bir yanılgıdır. Mudarat menduptur, Mudahane ise haramdır. Aradaki fark şudur: Mudahane, “dihan” (ikiyüzlülük)’dan alınmadır. Bunun anlamı ise, farklı bir görüntü vererek işin aslını gizlemektir. Buna göre alimler mudahaneyi, kendisine karşı çıkmaksızın, fasıkla yakınlık kurmak ve onun içinde bulunduğu durumdan hoşnut görünmek olarak yorumlamışlardır. Mudarat ise cahile bilmediğini öğretirken, fasığı da yaptığından nehyederken (özellikle de onun yakınlığına ihtiyacı varsa) yumuşak davranmak, içinde bulunduğu durumu yüzüne vurmaksızın ve tenkit etmeksizin, incelik taşıyan söz ve davranışla muamele ederek kaba davranmamaktır.”⁴

Başka bir yerde ise İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Mudara ile müdahane arasındaki fark şudur: Mudara, dini ve dünyayı yahut her ikisini ıslah etmek için dünyayı feda etmektir. Bu mübahtır, hatta müstehaptır. Müdahane ise, dünyayı düzeltmek için dini feda etmektir.”⁵

¹ Buhari, Hadis no: 6131

² Fethu’l-Bari, 10/529

³ Fethu’l-Bari, 10/529

⁴ Fethu’l-Bari, 10/528

⁵ Fethu’l-Bari, 10/454

Görüldüğü gibi, mudarata değişik huy ve karakterlerde olan insanlar ile ilişkilerde ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanlar arasında ülfeti sağlamanın en güçlü sebeplerindendir. İslah etmenin, emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapmanın en kolay yollarındandır. Çünkü kalpleri birbirine yaklaştırır ve yapılan nasihatların kabul görmesine sebep olur.

9- İnsanların Arasını Düzeltmek:

Hiçbir toplum yoktur ki, fertleri arasında çekişme ve bozuşmalar meydana gelmesin. Çünkü insanların huyları farklıdır ve onları çekişmeye götüren sebepler çoktur. Hatta ümmetin en hayırlıları olan sahabe arasında bile bazen çekişmeler meydana gelirdi ve Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, onların aralarını ıslah ederdi.¹

Allahu Teala şöyle buyurur: “O halde siz (gerçek) mü'minler iseniz Allah'tan korkun, aranızı düzeltin, Allah ve Rasulü'ne itaat edin.”² “Onların fısıldaşmalarının çoğunda hayır yoktur. Ancak sadaka vermeyi veya bir iyilik yapmayı yahut insanların arasını bulmayı emreden başka.”³

Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Namaz, oruç ve sadakanın derecesinden daha faziletlisini size bildireyim mi?” Bunun üzerine, “Evet, ey Allah'ın Rasulü” dediler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: “İnsanların arasını düzeltmektir. İnsanların arasındaki fesad, mahveder.”⁴

İnsanların arasını düzeltmek için yalan söylemek caizdir. Taraflardan her birine diğerinin kendisini övdüğünü, sevdiğini ve kendisine gelmek istediğini söyler. Bunda evla olan, zıt anlamlı kelimeler kullanmaktır. Ukbe'nin kızı Ümmü Gülsüm *Radıyallahu Anha* Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurduğunu belirtir: “Hayır umarak veya hayır söyleyerek insanların arasını bulan yalan söylemiş olmaz.”⁵ Müslim, insanların arasını düzeltmek için üç yerde yalan söylemenin caiz olduğunu rivayet etmiştir.

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, insanların arasını düzeltmek büyük bir fazilettir. Çünkü insanlar arasındaki ihtilaflar ve düşmanlıklar, İslam cemaatinin birliğini tehdit eden en büyük etkenlerdendir. Bu nedenle, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bu ihtilaf ve anlaşmazlıklara “Kazıyıcı” ismini vermiştir. Hadiste şöyle geçer: “Sizden önceki milletlerin hastalığı size de sirayet etti. Kıskançlık ve buğzetmek kazır, saçı değil, dini kazır.”⁶ Buğz,

¹ Fethu'l-Bari, 12/182

² 8 Enfal/1

³ 4 Nisa/114

⁴ Tirmizi rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir.

⁵ Müttefekun Aleyhi

⁶ Ahmed ve Tirmizi Zubeyr bin Avvam'dan rivayet etmiştir.

gerçekten dini kazır. Çünkü dini görevlerin çoğu ancak cemaat ile yerine getirilebilir.

10- Dayanışma:

Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle rivayet edilir: “Kimin fazla bineği varsa, olmayanı bindirsin; kimin fazla yiyeceği varsa, olmayanı yedirsin...” Bunu rivayet eden sahabe şöyle demiştir: “Mal çeşitlerinden saydığını saydı. Biz fazlalıkta hiçbirimizin hakkı olmadığını gördük.”¹ Başka bir hadiste ise şöyle geçer: “İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter.”² Müslim, Cabir'den *Radıyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet eder: “Bir kişinin yemeği iki kişiye, iki kişinin yemeği dört kişiye, dört kişinin yemeği sekiz kişiye yeter.” Yine Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Eş'ariler³ savaşta azıkları azaldığı veya Medine'de yiyecekleri yetmediği vakit ellerinde olanları bir örtü üzerinde toplarlar, sonra bir kab ile aralarında eşit olarak paylaşırlar. Ben onlardanım, onlar da bendendirler.”⁴

İhtiyaç durumunda başkasını kendisine tercih etmek derecesi ise bundan daha yüksektir. Allahu Teala şöyle buyurur: “...kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar...”⁵

Şüphesiz dayanışma, İslam cemaati ve Müslüman toplumun çok önemli temellerindendir. “Cihad İle İlgili Esaslar” bölümünde İslam ümmetinin mücahid bir ümmet olduğunu belirtmiştik. Cihad için hazırlık yapmak ve mücahidleri donatmak, bu kitabın ikinci bölümünde belirttiğimiz gibi harcarma gerektirir. Bir tek ayet dışında cihad ile ilgili bütün ayetlerde mal ile cihadın, can ile cihaddan önce belirtildiğini açıklamıştık. Çünkü can ile cihad ancak mal ile cihad ile birlikte yapılabilir.

Aynı zamanda cihad, geriye bir çok yetimler ve dul kadınlar bırakır ki cihadın devam edebilmesi için bunların ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Çünkü kendisi öldükten sonra çoluk çocuğunun zor durumda kalacağını veya telef olacağını bilen Müslüman, cihaddan geri kalabilir. Bu nedenle yetimlerin ve dul kadınların ihtiyaçlarını karşılamamanın ecir çok büyüktür. Rasulullah'dan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle rivayet edilir: “Ben ve yetimi gözeten kişi cennette şöyle olacağız” dedi ve iki parmağını yanyana getirdi.⁶ Ebu Hureyre'den *Radıyallahu Anhu* merfu olarak şöyle rivayet edilir: “Dul kadını ve miskini gözeten kişi, Allah yolunda cihad eden veya gündüzü oruçlu geceyi namazla geçiren gibidir.”

¹ Müslim

² Müttefekun Aleyhi

³ Yemen'de bir kabile

⁴ Müttefekun Aleyhi

⁵ 59 Haşr/9

⁶ Buhari

Şüphesiz cihad, Müslüman ümmete yeni bir yöntem kazandıracaktır. Mücahidleri donatarak, dul kadınları ve yetimleri barındırarak, Müslüman cemaatin bunu göğüslemesi gerekir. Birden çok kadınla evlenme ruhsatı, şehitlerin eşlerini koruma ve kollamanın yollarından biridir. Cihaddan önce hicret olabilir. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* muhacirler ile ensar arasında yaptığı gibi, Müslümanlar arasında da kardeşlik bağları tesis edilme-lidir. Buhari, Enes'ten *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: "Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, evimde ensar ile muhacirler arasında kardeşlik bağı kurdu." Abdurrahman bin Avf'dan *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet edilir: "Medine'ye geldimiz zaman Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* beni, Sa'd bin Rabi ile kardeş yaptı." Muhacir, ensarın malını ve evini paylaşıyordu. Allahu Teala onları ganimet ve feyler ile zengin edinceye kadar bu durum devam etti.

SONUÇ

Allahu Teala'nın rızasını kazanmaya çalışarak bu dinin gereklerini yerine getiren Müslüman, anlama, doğrulama ve eylem aşamalarından geçer. Bunlar bu sıralama ile birbirini takip eden ve birini bitirmeden diğerinden yararlanmanın imkansız olduğu aşamalardır.

Anlamak, bilgi ile olur. Bilgisizce yapılan ibadet veya amelden hayır gelmez. Tıpkı Ömer bin Abdulaziz'in şu sözünde belirttiği gibi: "Bilmeden amel eden kişinin bozduğu yaptığından çok olur." Bireysel dini vaciplerde bu böyle ise, bugün İslami çalışma dediğimiz kitlesel görevlerde daha çok gereklidir. Bu kitapta İslami çalışma alanıyla ilgili bazı aşamaları belirtmeye çalıştık. Kitap ve Sünnet'e sarılmanın esasları ve cihad ile ilgili temel ölçüler gibi konuları olabildiği kadar belirtmeye çalıştım.

Doğruluk, anlama aşamasından sonra gelir. Cahilden yararlı bir doğruluk beklenemez. Ancak doğruluk, bilen ve şer'an üzerine vacip olan şeyleri anlayan kişiyi, soyut bilgidен uygulama ve yaşama aşamasına götürür. En kötüsü, bilme ve anlama olduğu halde üzerine vacip olanın aksini yapmaktır.

Eylem ise, anlama ve doğruluk aşamasından sonra gelir. Çünkü eylem, amele bağlıdır. Amel, doğruluktan doğar. Bunu, çağımızda en önemli ve gerekli İslami çalışma olan Allah yolunda cihad ameli hakkında düşündüğümüz zaman şunu söyleyebiliriz: Müslüman kişinin üzerine düşen, cihad görevini anlaması ve doğrulukla bu vacibi yerine getirmeye çalışmasıdır. Eylem bu vacibi yerine getirme aşamasındaki muamelelerin tamamından ibarettir.

Eylem iki kısımdır. Bunlardan ilki ferdi, ikincisi ise toplumsal olanıdır. Ferdi eylem, batını ahlak ve kalbi ameller ile ilgili yapılması gerekenlerdir ki, bunlar kitaplarda "Rekaik (Kalbi İnceltici İlimler)" başlığı altında geçer. Yine bu kısım ile alakalı olarak, bir de kişinin tek başına veya başkalarıyla beraber işlediği ve bizzat kendi üzerine gerekli olan dini vacipler ve adablar ile ilgili uygulamalar bulunmaktadır.

Toplumsal olarak yani cemaat halinde yapılan eylemler ise, Müslümanın başkalarıyla birlikte olan davranış ve amellerini kapsar. Bunun ile alakalı olarak cihad alanında bu kısma giren eylemler ise, Müslümanın, emiri ile, kardeşleri ile ve düşman ile olan ilişkileri ve davranışlarıdır. Müslümanın yöneticisi ve kardeşleriyle ilişkilerini bu kitapta belirtmeye çalıştık. Ancak düşman ile ilişkilerini detaylarıyla ele almadık. Çünkü kitabın konusu bizzat cihad değil, cihad için eğitimidir.

Cihadın ancak kendisiyle yapılabildiği konular bunlardır. Emiri dinlemek ve ona itaat etmek, sırları gizlemek ve dayanışmak bunlar arasındadır. Bazıları ise cemaatin ve mücahidlerin saflarında birliği korumak ile ilgilidir.

Emiri dinlemek, ona itaat etmek ve saygılı olmak gibi yöneticiye karşı ferdi sorumluluklar bunun kapsamında olduğu gibi, başkalarına zarar vermemek ve yarar sağlamak gibi ferdin, kardeşlerine karşı görevleri de bunun içerisindedir.

Bütün bu esasları yerine getirmek, zaferin sebeplerinden sayılır. Dinlemek ve itaat etmek, cemaatin birliği ve selameti gibi davranışlardan doğan maddi ve manevi yararların yanında, Allahu Teala'dan gelecek başarının sebepleri arasında sayılır. Hira dağında kendisine ilk kez Cebrail *Aleyhisselam* geldiğinde Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* geçirdiği şok karşısında Hatice'nin *Radiyallahu Anha* kendisine söylediği sözlerden bu açıkça anlaşılmaktadır. Buhari, Hatice'nin *Radiyallahu Anha* şöyle dediğini rivayet eder: "Huveylid kızı Hatice'nin yanına girdi ve 'Beni ört, beni ört!' dedi. Hatice *Radiyallahu Anha*, Rasulullah'ı *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* o hali geçinceye kadar örttü. Hatice'ye olayı anlattı ve korktuğunu söyledi. Bunun üzerine, Hatice *Radiyallahu Anha* Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle dedi: "Hayır, Allahu Teala'ya yemin ederim ki Allah seni hiçbir zaman utandırmaz. Sen akrabalarını gözetirsin, yoksulu doyurursun, kimsesizin elinden tutarsın, misafiri ağırlarsın ve haktan gelen musibetlere karşı yardım edersin." Bir rivayette ise "doğru söylersin" eklemesi de bulunmaktadır.

Hatice *Radiyallahu Anha*, "Allah seni hiçbir zaman utandırmaz" derken, güzel ahlak esasları diye nitelenen ölçülere binaen hareket etmiştir.¹ Bu ise risaletin başında olmuştur ve cahiliyye halkının da bu gibi erdemleri bildiği ve güzel ahlakın sahibini başarıya götürdüğünü halkın kabul ettiğini gösterir.

Hatice'nin *Radiyallahu Anha* söylediği şeylerin benzerini İbnu'd-Dağine, Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* için söylemiştir. Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu*, Mekke'de İslam'ın gereklerini yerine getiremez olmuş ve Habeşistan'a göç etmek istemişti. Aişe *Radiyallahu Anha* bunu şöyle anlatır: "İbnu'd-Dağine ile karşılaştı. Mahallenin önde geleni idi. "Ey Ebu Bekir, nereye böyle?" dedi. Ebu Bekir, "Halkım beni çıkardı, bir yerlere gitmek ve orada Rabbime serbestçe ibadet etmek istiyorum" dedi. İbnu'd-Dağine şöyle dedi: "Ey Ebu Bekir, senin gibiler çıkarılmaz, sen yoksula yardım edersin, akrabayı gözetirsin, kimsesizi korursun, misafiri ağırlarsın, haktan gelen musibetlere karşı yardım edersin. Ben senin komşunum, dön ve memleketinde Rabbine ibadet et." Bunun üzerine Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* geri döndü."² Görüldüğü gibi Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* için yapılan nitelemeler, Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* için yapılanların aynısıdır. Bu nedenle Ebu Bekir *Radiyallahu*

¹ Fethu'l-Bari, 1/24

² Buhari, Hadis no: 3905

Anhu, Rasulullah'tan *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sonra bu ümmetin en hayırlısı ve "O ikisi mağaradayken, ikinin ikincisiydi.." ¹ Allah ondan razı olsun.

Bundan anlaşılmaktadır ki güzel ahlak başarı ve zaferin sebebidir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Kim Allah'tan korkarsa, Allah onun işine bir kolaylık verir." ² "O halde sabret! Şüphesiz akibet takva sahiplerininindir." ³ Bütün bunlar Allahu Teala'nın, "Eğer onlar, kendilerine nasihat edileni yapsalardı elbette bu, kendileri için daha hayırlı ve sağlam bir hareket olurdu" ⁴ ayetinde belirtilen ibadet türü amellerin kapsamına girmektedir. Bu kural, "Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar" ⁵ genel kuralının bir parçasıdır. Böylece görmekteyiz ki, itaatlar ve güzel ahlak, ayakları sabit kılarak ve okları hedefine yönelterek savaş alanında direk etkilidir ve Allahu Teala'nın izniyle savaşta zafere götüren sebeplerdendir.

Eşya zıddı ile birbirinden ayrılır. Yukarıda söylenenlerin aksine, günahlar da bunun tersi olarak, savaş meydanında ve sonucu üzerinde direk olumsuz etki etmektedir. Allahu Teala şöyle buyurur: "(Uhud'da) İki ordu karşılaştığı gün, sizi bırakıp gidenleri, sırf işledikleri bazı hatalar yüzünden şeytan (yerlerinden) kaydırıştı." ⁶

Zafer ve yenilgi ile ilgili olan bu genel kuralları akıldan çıkarmamak gerekir. Mekki sureler, Medine'de cihad farz kılındığı zaman Müslümanların zihninde bu kuralların hazır olması için önceki peygamberlerin kavimleriyle olan kıssalarını ortaya koymaktadır. Böylece Müslümanlar Allahu Teala'nın, kendi dostlarına nasıl yardım ettiğini ve ne ile zafer verdiğini, düşmanlarını nasıl ve neler ile hezimete uğrattığını bilsinler.

Nuh'un *Aleyhisselam* kavmi ile olan kıssasını aktardıktan sonra Allahu Teala şöyle buyurur: "İşte bunlar gayb haberlerindendir. Sana bunları vahy ile bildiriyoruz. Bundan önce, onları ne sen bilirdin, ne de kavmin! O halde sabret! Şüphesiz akibet takva sahiplerininindir." ⁷ Başka bir ayette ise Allahu Teala şöyle buyurur: "And olsun ki! Senden önce, bir çok peygamberleri ümmetlerine gönderdik. Onlara belgeler getirdiler; dinlemeyip suç işleyenlerden öc aldık. Zira mü'minlere yardım etmek bize hak olmuştu." ⁸ "Peygamberlerin haberlerinden, onunla kalbini tesbit edeceğimiz her haberi sana kıssa olarak anlatıyoruz. Bu sürede de sana hak, mü'minlere bir nasihat ve

¹ 9 Tevbe/40

² 65 Talak/4

³ 11 Hud/49

⁴ 4 Nisa/66

⁵ 47 Muhammed/7

⁶ 3 Al-i İmran/155

⁷ 11 Hud/49

⁸ 30 Rum/47

ihtar geldi.”¹ Bunlar, müminler ve mü'minlerin düşmanları olan kafirler ile ilgili olarak söylenenlerdir.

Vacip olan cihada katılmayan veya karşı çıkan fasıklar ile ilgili olarak da Allahu Teala şöyle buyurur: “Ey Musa! Onlar orada oldukça biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin savaşın, doğrusu biz burada oturacağız” demişlerdi. Musa: "Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime söz geçirebiliyorum; artık bizimle bu yoldan çıkmış milletin arasını ayır" dedi. Allah: "Orası onlara kırk yıl haram kılındı; yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen, yoldan çıkmış millet için tasalanma" dedi.”² Bu ayetler, vacip olan cihaddan kaçınanlara, Allahu Teala'dan ilahi yasasının gereği olan bir cezadır. Allahu Teala en doğrusunu bilir. Zannedirim ki bu durum, bugün Müslümanlardan çoğunun içinde bulunduğu ve yaşadığı durumdur.

Bu beşinci bölümün sonunda, dördüncü bölümde güzel ahlakın nasıl kazanılacağını anlatırken söylediklerimi okuyucu kardeşlerime tekrar hatırlatmak isterim. Kardeşlerine zarar ve eziyet vermemek ve yararlı olmakla ilgili söylediğimiz bu davranışları, kişi kendisi mücadele ile ve kardeşlerinin ona nasihat etmesiyle kazanabilir. Bunlar doğruluk ve azim ile insanın ruhuna yerleşir ve mü'minler birbiri ile saf halinde olan sağlam bir bina gibi olurlar.

Ne yazık ki davranışlardaki bozukluk ve bazı Müslümanların vacip olan güzel ahlaka yeterince sahip olamaması, emri bi'l-ma'ruf nehyi ani'l-münker, cihad ve cemaat halinde yerine getirilen başka dini görevleri yerine getirmekten Müslümanları alıkoymaktadır. Bu nedenle hem kendime ve hem de bütün Müslümanlara, Allah yolunda nefisleriyle mücadele etmelerini, dinleyip itaat etmelerini, nizama ve kurallara uymalarını, kardeşlerine karşı sabırlı olmalarını tavsiye ederim. Bu ise İslam'ın maslahatının elde edilebilmesi için, Allah yolunda, kişilerin kendi nefislerini feda etmeleriyle kolaylaşır.

¹ 11 Hud/120

² 5 Maide/24-26

SONUÇ

Allahu Teala şöyle buyurur: “And olsun ki biz, peygamberlerimizi belgelerle gönderdik. İnsanların doğru hareket etmeleri için peygamberlere kitap ve ölçü indirdik. Pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri var ettik. Bu, Allah'ın, dinine ve peygamberlerine görmeksizin yardım edenleri meydana çıkarması içindir. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür.”¹

Ayet, hakkın ancak kuvvet ile ayakta durabileceğini belirtmektedir. Bu ayet ile ilgili olarak İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: “Din, ancak kitap, mizan ve demir ile ayakta durur. Kitap yol gösterir, demir ise onu destekler.”² Bu nedenle Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, Allah'ın dini için yardım istiyordu: “De ki: "Rabbim! Beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et; çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar. Katından beni destekleyecek bir kuvvet ver.”³

Bu dini ve ehlini cihad korur. Müslümanlar cihadı terkederse, i'yne ile alışveriş hadisinde belirtildiği gibi, Allahu Teala onlara zilleti musallat eder. Cihad yolu, cemaat oluşturmakla başlar. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünneti ve siyreti budur. Bunu Haris el-Eş'ari'den rivayet edilen şu hadiste açıkça şöyle belirtir: “Allah'ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum: cemaat, dinlemek ve itaat etmek, hicret ve cihad.”⁴ Evet, cihad yolu cemaat oluşturmakla başlar. Cihadın kendisi de bu cemaati ve dinini korumak içindir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer Allah'ın insanları birbirleriyle defetmesi olmasaydı, yeryüzü mutlaka fesada uğradı.”⁵ “Eğer Allah insanların bazısını bazısı ile defetmeseydi, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler çoktan yıkılırdı.”⁶ Bu dine ve Müslümanlara gelecek zararlar ve bozukluklar cihad ile önlenir.

¹ 57 Hadid/25

² İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 35/36

³ 17 İsra/80

⁴ Ahmed ve Tirmizi

⁵ 2 Bakara/251

⁶ 22 Hacc/40

Bu kitabın üçüncü bölümünde cemaatin meşruiyetini, bunun vacipliğini ve emirlik konusunu, dördüncü bölümde fertler ve cemaatler olarak Müslümanlar arasında itaatlarda ve bunların başında gelen cihad konusunda ahitlerin ve bey'atlerin meşruiyetini, beşinci bölümde ise yöneticiyi dinlemek ve ona itaat etmek konusunu açıkladık.

Aynı şekilde Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın metodu ve yolu olan ve her Müslümanın izlemesi gereken Kitap'a ve Sünnet'e sarılmanın ilkelerini de açıkladık. "Cihad ile ilgili esaslar" adını verdiğimiz, mü'minlere yardım ve zafer konusunda Allah'ın sosyal sünneti ve ilahi sözünün gerçekleşmesini de "İmani hazırlık" bölümü olan dördüncü bölümde belirttik.

Şüphesiz Allahu Teala yolunda cihad etmek, dünyada izzet ve üstünlüğün yoludur. Ahirette ise mutlu olmanın yoludur. Bunlar, Allahu Teala'nın "De ki: Bize ancak iki güzelin birini (zaferi ve şehidliği) gözetleyebilirsiniz.." ¹ buyruğunda belirtilen iki güzelliştir. Allahu Teala, hak dini olan İslam'ın batıl bütün dinlerden üstün olmasını ister. "O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Rasulü'nü hidayet ve hak din ile gönderendir." ² Allahu Teala cihadı dinin açığa çıkarılması için bir vesile kılmıştır: "Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın." ³

Cihad, İslami amellerin zirvesidir. Allahu Teala'ya kulluk yapmanın en üstün mertebesidir. Cihadda Allah rızası için, ona itaat ederek canı feda etmek vardır. Bunun ötesinde ne olabilir ki? Bundan daha ileri olarak Allahu Teala'ya hangi kulluk yapılabilir ki? Cihad, Allahu Teala'nın, yeryüzünde saldırıya ve işgale uğrayan ilahlığını savunmaktır. Allahu Teala'dan başka ilah olmaması ve kendisinden başka tapılan ilahların olmaması için savaşmaktır. Allahu Teala, "Gökte de, yerde de ilah O'dur" ⁴ buyurmaktadır. Her ikisinde de mabud olan O'dur. Kim O'nun uluhiyetine saldırırsa, Rabbimize yardım olarak onunla savaşırız. Rabbimiz olan Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: "Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar." ⁵ Hiçbir fitne kalmaması için ve dinin tamamı Allahu Teala'nın olması için O'nun yolunda cihad ederiz.

İslam'dan başka sistemler ile yöneten ve hükmeden mürted yöneticilere karşı cihad etmek, zamanımızda bütün Müslümanlar üzerine farz-ı ayn olan bir cihaddır. Cihad ile ilgili esaslar bölümünde belirttiğimiz gibi, bu mürtedler ile yapılacak olan cihad, Yahudiler, Hristiyanlar ve müşrikler gibi asli kafirler ile savaştan önce gelir. Çünkü bunlar hem mürted hükmündedir-

¹ 9 Tevbe/52

² 9 Tevbe/33

³ 8 Enfal/39

⁴ 43 Zuhruf/84

⁵ 47 Muhammed/7

ler ve hem de en yakınımızda olan düşmanlar hükmündedirler. Her iki sebep de cihada onlardan başlamayı gerektirir. Onlara karşı cihad etmek, Müslümanların ana sermayesini korumaktır.

Kendisinden sonra gelen halifelerden farklı olarak Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu*, İslam'ın ana sermayesini korumak için mürtedler ile savaşma meziyetine sahip olmuştur. Ebu Hureyre *Radiyallahu Anhu* şöyle rivayet eder: “Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin ederim ki Ebu Bekir halife olmasaydı, ondan sonra kimse Allah’a ibadet edemezdi.”¹ İbn-i Asakir şöyle rivayet eder: “Adem’in soyundan, Nebi ve Rasullerden sonra Ebu Bekir’den daha faziletli kimse gelmemiştir. Dinden dönme günü Ebu Bekir Peygamberin yaptığını yapmıştır.” Bu nedenle Suyuti’nin söylediği gibi, Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* sahabenin en fakihi konumundaydı. “Nevevi Tehzib’de şöyle der: Ashabımız, Ebu Bekr’in ilmi hakkında Buhari ve Müslim’de yer alan ve meşhur olan şu sözünü delil gösterirler: “Vallahi namaz ile zekatın arasını ayıranla mutlaka savaşacağım. Zira zekat malın hakkıdır. Allah’a yemin olsun ki, Rasulullah’a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* ödüyor oldukları bir oğlağı bile bana vermeyi reddederlerse, ben de bunun üzerine onlarla savaşırım.” Ebu İshak Tabakat’ında bu ve başka rivayetleri delil göstererek Ebu Bekir’in *Radiyallahu Anhu* sahabenin en bilgini olduğunu söylemiştir. Zira mürtedler hakkında, onun dışında hiçbir meselenin hükmünü kavrayamadılar. Kendisiyle yaptıkları tartışma sonunda doğru söylediğini anladılar ve sözünü kabul ettiler.”²

İbn-i Teymiye *Rahimehullah* şöyle der: Sahabenin *Radiyallahu Anhum* tümü Ebu Bekir *Radiyallahu Anhu* zamanında yaşasaydı, en hayırlı amelleri, mürtedlere karşı onunla beraber savaşmak olacaktı. Öyle ki Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali *Radiyallahu Anhum* gibi muhacirlerden ve ensardan öncü olanlar, zamanımızda yaşasalardı, en üstün amelleri bu suçlu insanlarla (mürtedlerle) savaşmak olacaktı.”³

Günümüzde de durum aynen böyledir. Bugün o insanlar mevcut olsalardı, İslam’ın ana sermayesini korumak için bu mürted yöneticiler ile savaşmak en hayırlı amelleri olacaktı.

Günümüzde bütün Müslümanların üzerine farz-ı ayn olan cihaddan geri kalmak, oturanlar için Allah’tan bir zillet ve rezalet cezasıdır. Allahu Teala şöyle buyurur: “Eğer onlar (savaşa) çıkmak isteselerdi elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını çirkin gördü ve onları geri koydu; onlara “Oturanlar ile (kadın ve çocuklarla) beraber oturun” denildi. Eğer içinizde (onlar da savaşa) çıksalardı, size bozgunculuktan

¹ Beyhaki

² Suyuti, *Tarihu'l-Hulefa*, 41, 60, 73

³ İbn-i Teymiye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/421

başka bir katkılarını olmazdı ve mutlaka fitne çıkarmak isteyerek aranızda koşarlardı.”¹ “Eğer Allah, onlarda bir hayır görseydi, elbette onlara işittirirdi. (Bu hallerinde) kulaklarına işittirse bile onlar, yüz çevirerek arkalarına döner (gider)lerdi.”²

Cihaddan geri kalmak, cahil ve avam kişiler için büyük bir günahdır. Ancak ilim öğrenenler ve alimler için daha büyük günah ve utanç verici bir durumdur. Çünkü bunların büyük çoğunluğu hem cihaddan geri kalmakta ve hem de hakkı gizlemektedirler. Allahu Teala bunlar için şöyle buyurur: “Gerçekten, Allah’ın indirdiği Kitap’tan bir şeyi gizlemede bulunup onu az bir değere değişenler var ya, onların karınlarına tıkindıkları ancak ateştir. Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz ve onları günahlardan arıtmaz. Onlara elem verici azap vardır. Onlar doğruluk yerine sapıklığı, mağfiret yerine azabı alanlardır.”³

Allahu Teala, kullarından dinine yardım edecek kişileri seçer. Mekke halkı Rasûlullah’ı *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* yalanlayıp karşı çıkınca, kendisine yardımcı olmaları için Medine halkını bu iş için seçti. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kendilerine Kitap, hüküm ve peygamberlik verdiklerimiz işte bunlardır. Kafirler onları inkar ederlerse, inkar etmeyecek bir milleti onlara vekil kılarız.”⁴ “Rabbin dilediğini yaratır ve seçer.”⁵ Abdullah bin Mes’ud *Radiyallahu Anhu* şöyle der: “Allahu Teala kulların kalplerine baktı ve Muhammed’in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kalbinin en iyi olduğunu gördü. Onu kendisine seçti ve risaleti vererek peygamber olarak gönderdi. Muhammed’in *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* kalbinden sonra kulların kalplerine baktı. Sahabenin kalplerinin en iyi olduğunu gördü ve onları Peygamberi’nin yardımcılarını yaptı. Bu nedenle onlar, O’nun dini uğrunda savaşırlar.”⁶

Bugün de durum aynıdır. Kim cihaddan ve Allah’ın dinine yardımdan kaçınırsa Allahu Teala bu fazilete layık olan başkalarını onun yerine getirir: “Ey iman edenler! Size ne oldu ki, “Allah yolunda, savaşa çıkın” dendiği zaman yere çöküp kaldınız? Oysa dünya hayatının geçimi ahirete göre pek az bir şeydir. Çıkmazsanız Allah size can yakıcı azapla azap eder ve yerinize başka bir millet getirir. O’na bir şey de yapamazsınız. Allah her şeye kadirdir. Eğer siz ona (Rasûlullah’a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir: hani kafirler onu, iki kişiden biri olarak çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına, “Üzülme çünkü Allah bizimle beraberdir”

¹ 9 Tevbe/46-47

² 8 Enfal/23

³ 2 Bakara/174-175

⁴ 6 En’am/89

⁵ 28 Kasas/68

⁶ El-Bani, Ahmed, Tayalisi ve başkalarının, mevkuf olarak hasen bir sened ile rivayet ettiğini söyler. Şerhu’l-Akide’t-Tahaviyye, 470

diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükunet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kafirlerin sözünü alçalttı.”¹ Allahu Teala, kendi yolunda infak etmeyenler için de şöyle buyurur: “İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. İçinizden kiminiz cimrilik ediyor. Ama kim cimrilik ederse, ancak kendisine cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O’ndan yüz çevirerseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, artık onlar sizin gibi de olmazlar.”²

Allahu Teala, mürtedlere karşı cihad edenlere, başkalarına vermediği bir takım özel nitelikler vermiştir: “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (şunu iyi bilsin ki) Allah öyle bir kavim getirecek ki, Allah onları sevecek, onlar da Allah’ı sevecekler. Mü’mirlere karşı alçak gönüllü; kafirlere karşı şiddetli olacaklar. Allah yolunda cihad edecekler ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayacaklar. İşte bu, Allah’ın bir ihsanıdır ki, onu dilediğine verir. Allah ihsanı bol olan, çok iyi bilendir.”³ Ebu Bekir *Radıyallahu Anhu* ve onunla beraber mürtedlere karşı savaşan sahabe bu niteliklere sahip olanların başında gelmekteydi.

Allahu Teala şöyle buyurur: “Elif, Lam, mim. Rum’lar mağlup oldu. En yakın yerde. Ama onlar bu yenilgilerinden sonra galip geleceklerdir.”⁴ Bu ayetler İslam’ın başlangıcında Mekke’de indiği zaman Müslümanlar henüz çok zayıf ve azdı. Sanki bu ayetler ile Allahu Teala azlık ve zayıflıklarına rağmen, Müslümanların gözlerini dar olan alanlardan uluslararası alana çekmektedir. Böylece Müslümanlar, hangi uluslararası güçler ile aynı dönemlerde yaşadıklarını görsünler, kuvvet dengelerini, savaşlarını ve ittifaklarını tanısinlar. Çünkü İslam yerel ve bölgesel değil, evrensel bir dindir. Kendisine karşı pusuda bekleyen bu uluslararası güçler ile mutlaka bir gün yüz yüze gelecek ve hesaplaşacaktır.

Bugün bizim durumumuz da budur. Müslümanların olaylara ve vakıya bakışı dar ve sınırlı değil, evrensel olmalıdır. Bu bakış ile Müslümanın kavrayacağı ilk şey, her zaman olduğu gibi, bu dünyada zayıflara her istediklerini uygulatmaya çalışan güçlüler ve egemenlerin olduğudur. Bu nedenle Allahu Teala “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp, beslenen atlar hazırlayın..”⁵ buyurarak hazırlık yapmamızı emretmektedir. Rasulullah da *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* buna dikkat çekerek şöyle buyurmaktadır: “Kuvvetli mü’min, zayıf mü’minden daha hayırlı ve Allah’a daha sevimlidir.”⁶ Bu nedenle Müslümanların bugünkü

¹ 9 Tevbe/38-40

² 47 Muhammed/38

³ 5 Maide/54

⁴ 30 Rum/1

⁵ 8 Enfal/60

⁶ Müslim

acıklı durumuna yaklaşımımız tarafsız, hassas hesaplara dayanan ve aramızdaki ihtisas sahiplerinin yaptığı planlamaya uygun bir yaklaşım olmalıdır. İfrat ve tefritten de uzak olmalıdır. Bununla bağlantılı olarak, “Şehid olmak, bizatihi amaç değil, dini yüceltmek için istenen bir şey” olduğunu bu kitapta belirttik. Taşkın hareket etmenin kötülüğü üzerinde de durduk.

İslami kuvvet; fert, mal ve silahtır. Bunlardan fert hazırlayarak, onları bir araya getirerek, eğiterek, çarpışmaya ve cihada teşvik ederek işe başlanır. Allahu Teala, “Ey Peygamber! Mü'minleri savaşa teşvik et”¹ buyurmaktadır. Malı ve silahı fertler kendileri getirecektir. Bu kitabın birden çok yerinde belirttiğimiz gibi İslam'ın kuvvet ve heybeti, Müslümanların iman birlikteliği ile meydana gelir. Allahu Teala şöyle buyurur: “Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin velileridir; iyiyi emreder kötülükten alıkoşurlar; namaz kılarlar, zekat verirler, Allah'a ve Rasulü'ne itaat ederler. İşte Allah bunlara rahmet edecektir. Allah şüphesiz güçlüdür, hakimdir.”² “Kim Allah'ı, Rasulü'nü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır.”³ “Küfredenler birbirlerinin velileridir. Bunu yapmazsanız, yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesat olur”⁴ İslam'ın gücünü zayıflatmaya yol açan her şey, münker olup yasaklanması ve önlenmesi gerekir.

Cihad için fert, mal ve silah gereklidir. Cihadın fertleri, gençler ve Allah'ın yardımına mazhar olacak olan, müstaz'af konumunda olup ellerinden bir şey gelmeyen insanlardır. Gençler, İslam'ın askeri ve gücüdür. Rasulullah'a *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* vahiy geldiği zaman eşi Hatice *Radiyallahu Anha* onu amcasının oğlu yaşlı Varaka bin Nevfel'e götürdü. Varaka ona şöyle dedi: “Bu, Allah'ın Musa'ya gönderdiği Cebrail'dir. Keşke genç olsaydım, keşke kavmin seni çıkaracağı zaman hayatta olsaydım.” Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, “Onlar beni çıkaracaklar mı?” dedi. Bunun üzerine Varaka şöyle cevap verdi: “Evet. Çünkü senin getirdiğinin benzerini getiren hiçbir kişi yoktur ki kendisine düşmanlık yapılmış olmasın. O güne yetişirsem sana elimden geldiği kadar yardım ederdim.”⁵

İbn-i Hacer *Rahimehullah* şöyle der: “Varaka, sanki İslam'a davetin başladığı zaman yardım etme imkanı bulması için genç olmasını temenni etmiştir.”⁶

Bu dinin erleri, dünyanın mal ve mülkünden payları az olan, makam, mevki ve şöhrete iltifat etmeyen güçsüzlerdir. Herakl, Ebu Süfyan'a, “Halkın

¹ 8 Enfal/65

² 9 Tevbe/71

³ 5 Maide/56

⁴ 8 Enfal/73

⁵ Buhari

⁶ Fethu'l-Bari, 1/26

eşrafı mı, zayıfları mı ona uydular?” diye sorduğunda, Ebu Süfyan, “Zayıfları” diye cevap vermiş ve bunun üzerine Herakl şöyle demişti: “Peygamberlere onlar uyarlar.”¹ Allahu Teala şöyle buyurur: “Sabah akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevasına uyan kimseye uyma.”²

İslam'ın askerleri, erleri ve koruyucuları bunlardır. Dünya saltanatına iltifat etmeyen, Allahu Teala yolunda ayakları ve başı tozlu olan, bolluk içinde lüks hayat süren zenginlerin ve egemenlerin lüks ve konforuna düşkün olmayan bu insanlar İslam'ın muhafızlarıdır.

Şüphesiz ölüm gelecektir. Bu kaçınılmazdır. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz sen de öleceksin. Muhakkak onlar da ölecekler.”³ Allah yolunda cihad etmek, ne bir eceli öne alır ve ne de bir rızkı önler. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Hiçbir nefisin, rızkını ve ecelini tüketmedikçe ölmeyeceğini Ruhü'l-Kudüs bana vahyetti.”⁴

Cihad ile ilgili esaslar bölümünde de belirttiğimiz gibi, cihadın sadece özel kişiler veya bazı cemaatlar ile sınırlı kalmaması gerekir? Çünkü cihad, bütün Müslümanların meselesidir. Salih kişiler gibi fasık da, avam halk da cihad ile yükümlüdür. Adalet, cihadın vacip olmasının şartlarından olmadığı gibi, fasıklık da kişiden cihad görevini düşürmez. Bütün bunları imani hazırlık kısmında⁵ belirttim.

Bu demek değildir ki, halk cahil kalsın. Aksine emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker Müslümanların üzerine farzdır. İmani hazırlık konusunda bugün Müslümanların içinde bulundukları acıklı durumun birinci dereceden sebebinin, Müslümanların kendileri olduğunu belirttik. Allah Teala şöyle buyurur: “Başınıza ne musibet gelirse, ellerinizle yaptıklarınız sebebiyledir.”⁶ Bu nedenle düzelmenin tekrar, bizzat nefislerden başlaması gerekir. Zira Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe, Allah, onlarda bulunanı değiştirmez.”⁷ Kendini ıslah etmek ise anlama, doğruluk ve eylem aşamalarında çalışma yapmakla gerçekleşir ki beşinci bölümün sonuç kısmında bunlar üzerinde durmuştuk. Islaha ve kişisel değişikliğe kendimizden başlamak gerektiğini düşündüğüm için, bu kitap esas olarak şer'i siyaset ve İslam adabı penceresinden Müslüman cemaatin iç ilişkileri ve bireylerinin birbiriyle münasebetleri konusunu ele

¹ Müttefekun Aleyhi

² 18 Kehf/28

³ 39 Zümer/30

⁴ İbn-i Hibban rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir.

⁵ Ek-4

⁶ 42 Şûra/30

⁷ 13 Rad/11

almaktadır. Bundan hedefimiz ise, “Kitap ve Sünnet’e Sarılmanın Esasları” ve “Cihad İle İlgili Esaslar” kısımlarında belirttiğim gibi İslam anlayışını düzeltmek için gayret etmektir.

Şüphesiz altında cihad amelinin gerçekleştirileceği sancak veya bayrağın sosyalizm, demokrasi, milliyetçilik gibi beşeri heva ve sistemlerden arındırılmış salt İslam sancağı olması gerekir. Allahu Teala şöyle buyurmaktadır: “Dikkat edin! Halis din ancak Allah’ındır”¹ Kafirlerden uzaklaşma ve onlardan ayrı olma konusunda Allahu Teala şöyle buyurur: “Sizin dininiz size, benim dinim bana”² Bu, tam bir ayrılma ve uzaklaşma olup hiçbir bağı ve karışımı bulunmayan tam bir bera akidesidir.

İslam sancağının saf İslami olması gerektiği gibi, cihad liderliğinin de saf İslami olması gerekir. Çünkü cihad liderliğini cahili akılların üzerine İslami bir elbise giyen karışık anlayışlı kişilerden bir kişi veya zümre üstlendiği zaman, iş rotasından sapabilir ve çığırından çıkarılabilir. Bu kişiler arasından dini desteklemek ve Müslümanları savunmak adına çeşitli sınavlar vermiş insanlar olabilir. Ancak bu, iman ve cihad ehli tarafından anlayış ve davranışının İslami olduğu tam bilinmeyen kişilere cihad hareketinin dizginlerini vermek için yeterli değildir. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: “Şüphesiz Allah facir bir adamla da bu dini destekler.”³ Kafir olduğu halde Ebu Talib, Rasulullah’ı *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* Mekke’de desteklemiş ve korumuştur.

Bu tavsiyeyi, mücahid kardeşlerimi, iktidar koltuklarına ulaşmak için dalgalara binmekte uzmanlaşmış olan laik partilerin adamlarından sakındırmak için yapıyorum. Bunlar, İslam dalgası güçlü olduğu zaman ona boyun eğgerler. Huzeyfe’den *Radıyallahu Anhu* rivayet edilen hadiste Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* bir kavmi şöyle nitelemektedir: “Evet, cehennemin kapısında davetçiler olacak, çağrılarını kabul edenler cehenneme girer.” Huzeyfe’nin, “Ey Allah’ın Rasulü, onları bize tarif et” demesi üzerine Allah Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur; “Onlar bizdendir ve dilimizi konuşurlar.”⁴ “Onlar bizdendir”, yani Müslüman kimliklidirler. “Dilimizi konuşurlar” yani İslam ve imandan, Kitap ve Sünnet’ten bahsederler. Ancak kim onların dediklerini kabul eder ve kendilerine uyarsa, cehenneme atılır. Bu nedenle İslami çalışmalarda, yönetimin mutlaka tamamen İslami olması gereklidir.

Son sözler olarak benim söyleyeceklerim bunlardır. Kitapta yer alan bazı konuları ayrı kitapçıklar olarak sunmayı düşündüğümü okuyucu kardeş-

¹ 39 Zümer/3

² 109 Kafirun/6

³ Buhari

⁴ Müttefekun Aleyhi

lerime belirtmek isterim. Bu seri “Tevhid Çağrısı Serisi” adını taşıyacaktır. Yardım Allah’tandır, O’na tevekkül ederiz, O bize yeter ve O ne güzel vekildir. Hatalarım ve eksiklerim için, Allahu Teala’ya istiğfar ederim. Söylediklerimin aksine şer’i sahih delil sabit olursa, bu söylediklerimden vazgeçiyorum ve sahih delile dayanan görüşü kabul ediyorum. Allahu Teala şöyle buyurur: “Aralarında hüküm vermek üzere mü’minler Allah’a ve Rasulü’ne çağırıldıkları zaman sadece “işittik ve itaat ettik” demeleri gerekir. İşte kurtuluşa erenler onlardır.”¹

Davetimizin sonu; hamd alemlerin Rabbi olan Allah’a aittir.

¹ 24 Nur/51

İÇİNDEKİLER

MUKADDİME	3
İHLAS VE KİŞİNİN, ECRİNİ ALLAH'TAN BEKLEMESİ HAKKINDA KISA BİR HATIRLATMA.....	10
MÜSLÜMANLAR İÇİN ASKERİ EĞİTİMİN HÜKMÜ.....	25
1- Müslümanlar İçin Askeri Eğitimin Önemi.....	26
2- Müslümanlar İçin Askeri Eğitimin Hükümü	29
3- Askeri Eğitim Kimlere Vaciptir?	32
4- Meşru Mazeretleri Olanlar	40
Meşru Olmayan Mazeretler.....	42
Meşru Mazeret Sahiplerinin Sevabı.....	45
Sorumluluğun Kalkmasının Ve Mazeret Sahiplerinin Sevabı Hak Etmelerinin Şartları.....	47
5- Allah Yolunda Mali İmkana Sahip Olmak	52
YÖNETİM	61
1- Müslümanların Kendi Yönetimlerini Oluşturmaları Vaciptir	62
2- Emir Tayin Etmek, Varsa, Sorumlu Ulü'l-Emrin Görevidir	65
3- Ulü'l-Emr, Sıra İle Birden Fazla Emir Tayin Edebilir	66
4- Emir Tayin Etme Yetkisi Ne Zaman Halkın Olur?.....	67
“İmam Olmadan Cihad Olmaz” Şüphesine Cevap	69
5- Bu Yönetimin Şartları.....	73
İslam	75
Erkek Olmak	85
6- Facir Emirle Beraber Savaşa Çıkmak	87
A- Emirın Fücununun Sadece Kendisini İlgilendirmesi Durumu	89
B- Emirın Fücununun İslam'a ve Müslümanlara Zarar Vermesi Durumu	95

7- Yönetim İle İlgili Bir Şüpheye Cevap.....	97
Birinci İtiraza Cevap	99
Günümüzde Dine Yardım Maksudı İle Cemaat Oluşturulmasının Vacipliği	109
Kimler Taifetu'l-Mansuradır?	114
“Fırkatu'n-Naciye”, Taifetu'l-Mansura Mıdır?	116
Taifetu'l-Mansura'nın, Günümüzdeki En Önemli Görevleri	118
İslam İçin Çalışan Cemaatlerin Çokluğuna Karşı Nasıl Bir Tavır Takınmak Gerekir	122
Dördüncü İtiraza Cevap	129
Hakem İle Kadı Arasındaki Farklar	134
ASKERİ EĞİTİM KAMPI EMİRİNİN GÖREVLERİ	141
Birincisi:	142
İkincisi:	145
İslam Devletinde Şûra Nasıl Uygulanır?	163
Şûrada Çoğunluğun Etkisi	169
Üçüncüsü:	175
Müslümanların, Kendi Aralarında, İtaat Konusunda Ahitleşmeleri ...	175
1- Bu Ahdin Meşruiyeti.....	178
2- Ahitleşmenin Yararı ve Amacı	190
3- Ahdin Belli Bir Süre İle Sınırlandırılması Caiz Midir?	196
4- Ahitleri Yazmak Veya Şahitler Göstermek Vacip Midir?	198
Ahitleri Yeminle Pekiştirmek.....	199
5- Bu Ahidler, Bey'at Olarak İsimlendirilir Mi?.....	200
Kişilerin Birbirlerine Verdiği Sözler, Bey'at Olarak İsimlendirilir Mi?	201
6- Bu Bey'atlar ile İmama Yapılan Bey'at Arasındaki Fark	203
7- Bey'at Konusundaki Hadisler	206
8- Ahdi Bozmanın Hükmü	209
Ahitleri Bozmanın Hükmü	212
UYARI.....	215
9- Ahitler İle İlgili Bir Şüpheye Cevap.....	221
Başka Bir Şüpheye Cevap.....	238
Dördüncüsü:	242
A- Eğitim Gören Birliklerin Başına Emirler Tayin Etmek.....	242

B- Kamptaki İşler İçin Emirın Kendisine Yardımcılar Edinmesi	244
C- Sorumlular ve Emirler Tayin Etmek, Genel Emirın Yetkisindedir	244
D- Emir, Görevlendirme Yapmak İçin İşe En Ehil Olanı Seçmelidir .	245
E- Bir Yararı Sağlamak Veya Bir Zararı Önlemek İçin En Üstünü Varken Bir Alt Seviyede Olanı Görevlendirmek Caizdir	247
F- Emirlik ve Velayet Makamı İçin Hırslı Olan Kişilere Görev Verilmemelidir	251
G- Görevlerde Yaşı Gözönünde Bulundurmak	254
H- Emirın, Bir Takım Görevlere Atadığı Kişileri, Yaptıkları İle İlgili Olarak Hesaba Çekmesi Gerekir	256
Beşincisi:	257
Nefis Terbiyesi	261
1- İlim	261
2- Mücahede	263
3- Dua	266
4- Salih Arkadaş Edinmek	267
Altıncısı:	269
Yedincisi:	281
Sekizincisi:	285
ZAFERİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN OLMASI GEREKEN BEŞ ESAS	286
1- Zafer Yalnızca Allah'ın Elindedir	287
2- Allahu Teala, Dünyada Mü'min Kullarına Düşmanlarına Karşı Yardım Etme Sözü Vermıştır	288
3- Allahu Teala'nın Bu Zafer ve Yardım Sözü, Kamil İman Sahipleri İçindir. Her Mü'minin İse Bu Yardımdan Nasibi İmanı Oranıdadır	290
4- Allahu Teala'nın Mü'minlere Vadettiği Bu Yardımın Gerçekleşmemesi, Şartlarının Yerine Gelmemesi Sebebiyledir	292
5- Bu Yardımın Gerçekleşmesi Gecikirse, Kulun Buna Layık Olması İçin Gerekli Şartları Tamamlaması Gerekir	295
CİHAD İÇİN İMANİ HAZIRLIĞIN ÖNEMİ	301
İMANİ HAZIRLIĞIN ÖZELLİKLERİ	305
İMANİ HAZIRLIKTAKİ EMİRİN GÖREVLERİ	307
EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT'İN MENHECİ	318
1- İslam, Allahu Teala'nın, Kulları İçin Kıyamet Gününe Kadar Razi Olduğu Hak Dindir	322

2- İslam Şeriati Kamil Bir Şeriattır.....	326
3- Allah ve Rasulü'nün Önüne Geçmek Haramdır	331
4- Tam Bağlılık ve Teslimiyet	340
5- İhtilaf ve Anlaşmazlık Halinde Allah'a ve Rasulü'ne Başvurmak.....	343
6- İslam'a Aykırı Olan Şeyleri Reddetmek ve Bunları Geçersiz Hale Getirmek.....	347
7- Dinde, Yenilikler Çıkarmanın Önüne Geçmek	350
8- Emr-İ Bi'l-Ma'ruf ve Nehyi Ani'l-Münker	359
Ahad Haber, Akide ve Ahkamda Hücettir.....	368
Bir Mezhebi Veya Bir Müçtehidî Taklid Etmek Caizdir Ama Vacip Değildir	370
İçtiḥad Devam Eder ve Yeryüzünde Her Zaman Allah'ın Delillerini Ortaya Koyacaklar Bulunur	374
Sonuç	377
CİHADIN ESASLARI	379
Birinci Madde.....	382
İkinci Madde	383
Üçüncü Madde.....	385
Dördüncü Madde	386
Beşinci Madde	390
Altıncı Madde	395
Yedinci Madde	401
Sekizinci Madde	403
Dokuzuncu Madde	405
Onuncu Madde	407
Onbirinci Madde	412
Onikinci Madde.....	416
Onüçüncü Madde	420
Ondördüncü Madde.....	422
Onbeşinci Madde	424
Onaltıncı Madde.....	460
Onyedinci Madde.....	463
Onsekizinci Madde	468
Ondokuzuncu Madde.....	482
A- Şehitlik Arzusunun Zafere Ulaşmadaki Rolü.....	484

B- Taşkınlığın Zararları	487
C- Korkaklığın Zararları	493
D- Ürkekliğin Zararları	495
Yirminci Madde	497
MÜCAHİDİN İLİM ÖĞRENMESİNİN HÜKMÜ	503
1- Vacip Olması Yönünden Şer'i İlmin Kısımları	504
2- "İlim Öğrenmeden, Cihad Olmaz" Şüphesine Cevap	507
3- Mücahid Taife İçin Gereken İlim	511
CİHADDA HAZIRLIKTAN MAKSAT NEDİR VE CİHADIN VACİP OLMASI İÇİN ADALET ŞART MIDIR?	514
1- Cihada Hazırlıktan Maksat Nedir?	515
2- Adalet, Cihadın Vacip Olmasının Şartlarından Mıdır?	517
KAMPTA BULUNAN FERTLERİN GÖREVLERİ	528
A- Fertlerin Allahu Teala'ya Karşı Görevleri	529
B- Fertlerin, Emire Karşı Görevleri	551
Birinci Konu:	551
A- Giriş	552
B- İtaat Etmenin Vacipliğine İlişkin Deliller	553
C- İtaat Etmenin Delillerinden Çıkarılan Sonuçlar	557
D- Emire İtaatın Kapsamına Giren Meseleler	563
E- Emire İtaatın Sınırları	566
F- Sonuç ve Bir Nasihat	568
İkinci Konu:	573
A- Emire Nasihat Etmenin Gerekliliğinin Delili	573
B- Yöneticilere Yapılacak Nasihatın Kapsamı	574
C- Uyarı	577
D- Yöneticiye, Gizli Olarak Nasihat Etmek Daha İyidir	578
Üçüncü Konu:	581
C- FERTLERİN BİRBİRİNE KARŞI GÖREVLERİ	583
İnsanlara Zarar Vermemenin Kapsamına Giren Şeyler	586
İnsanlara Yarar Sağlamanın Bazı Şekilleri	597
Sonuç	605
SONUÇ	609

DAVET SERİSİ – BİRİNCİ ADIM

1. Kitap	Müslümanların Birliğini Sağlayacak Temel Esaslar	Abdu'l-Mun'im Mustafa
2. Kitap	Taifetu'l Mansura'nın Özellikleri	Abdu'l-Mun'im Mustafa
3. Kitap	Ehl-i Sünnet'in Menheci ve Cihadın Esasları	Abdulkadir bin Abdulaziz
4. Kitap	Millet-i İbrahim	Ebu Muhammed Âsım

DAVET SERİSİ – İKİNCİ ADIM

1. Kitap	İman ve Küfür	Abdulkadir bin Abdulaziz
2. Kitap	Cehalet Özü	Abdulkadir bin Abdulaziz
3. Kitap	Demokrasi Dindir	Ebu Muhammed Âsım
4. Kitap	Tağut ve Destekçileri	Abdulkadir bin Abdulaziz
5. Kitap	Tağutların Destekçileri Hakkındaki Şüphelerin Aydınlatılması	Ebu Muhammed Âsım
6. Kitap	Dostluk ve Düşmanlık	Abdulkadir bin Abdulaziz
7. Kitap	Ülkelerin Hükümleri	Abdulkadir bin Abdulaziz
8. Kitap	Cihada Teşvik	Ebu Kuteybe eş-Şâmi
9. Kitap	İslam Erlerine Nasihatler	Süleyman Davud

ARAŞTIRMA SERİSİ

1. Kitap	El-Umde Fi İ'dadi'l-Udde	Abdulkadir bin Abdulaziz
2. Kitap	El-Cihad ve'l-İctihad	Ebu Katâde
3. Kitap	Tekfirde Aşırılıktan Sakındırma Konusunda Otuz Risale 1-2	Ebu Muhammed Âsım El-Makdisi
4. Kitap	Akidemiz	Ebu Muhammed Âsım
5. Kitap	İslam'da Şehadet Operasyonları	Derleme

NASİHAT

Müslüman kardeşim! Bu kitapçık, Allahu Teala'nın izniyle faydalı bilgiler içermektedir. Allah'a hamd olsun ki biz, şer'i delili olmayan hiçbir söz söylemiyoruz. Senden de, şer'i bir delili olmadıkça hiçbir sözü kabul etmemeni istiyoruz. Böylece yol kesen eşkıyaların, Allah'a davet adı altında seni aldatmasına izin verme. Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem*, "Bir ayet dahi olsa benden ulaştırın"¹ ve yine "Şahit olanlar, olmayanlara duyur-sun"² vasiyeti gereğince bu kitapçığın, kardeşlerinin, tanıdıklarının ve diğer Müslümanların arasında yayılması için gayret et. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Allah'ın senin elinle bir kişiyi hidayete ulaştırması, kızıl develere sahip olmandan daha hayırlıdır."³

Kardeşim, bil ki bu ve buna benzer yayınları Müslümanlar arasında yayman, Allahu Teala'nın yolunda bir cihaddır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurur: "Müşriklere karşı mallarınız, canlarınız ve dillerinizle cihad edin."⁴

Allahu Teala, bu ve buna benzer yayınların Müslümanlar arasında yayılması için gayret eden herkesi birçok hayır ile mükafatlandırсын, Allahumme Amin.

www.davetvecihad.com

¹ Buhari

² Müttefekun Aleyhi

³ Müttefekun Aleyhi

⁴ Ebu Davud, sahih bir senedle rivayet etmiştir.

